VAGYIM KOZSEVNYIKOV

Berlinből jelentkezem...

VAGYIM KOZSEVNYIKOV

Berlinből jelentkezem...

ZRÍNYI KATONAI KIADÓ BUDAPEST, 1968

A mű eredeti címe:

ЩИТ И МЕЧ

СОВЕТСКИЙ ПИСАТЕЛЬ

1966 — МОСКВА

Rövidített kiadás

Oroszból fordította:

NYÍRŐ JÓZSEF

ELSŐ RÉSZ

1940 nyarán Rigában meggyilkoltak egy német nemzetiségű szovjet állampolgárt.

A lett bűnügyi rendőrség nyomozói megállapították, hogy a gyilkosságot különleges lőfegyverrel követték el. A fegyver tölténye ciánkálit tartalmazó ampulla volt, amely a szervezetbe jutva eltört, s a ciánkáli egy szempillantás alatt megölte az áldozatot.

A halottat kifosztották; elszedték jegygyűrűjét, óráját, levéltárcáját, de ezen tárgyak egy részét hamarosan megtalálták a vízelvezető csatorna lefolyójában, rongyba bugyolálva. Nyilvánvaló volt tehát, hogy nem rablógyilkosság történt. Valószínűbbnek látszott az a feltevés, hogy szervezett terrorakcióról van szó.

Az áldozat a rádiótechnika ismert szaktekintélye, Rudolf Schwarzkopf mérnök volt.

Az áldozat fia, Heinrich Schwarzkopf, a rigai műszaki főiskola hallgatója, annyira megrendült apja halálán, hogy képtelen volt vallomást tenni.

A nyomozók előállították Johann Weiss szerelőlakatost, aki Friedrich Kunz gépkocsijavító műhelyében dolgozott.

Megállapították ugyanis, hogy Johann Weiss a gyilkosság napján hosszabb időt töltött Schwarzkopf lakásán, mert a mérnök megbízásából bizonyos műszereket kellett összeszerelnie. Ráadásul Weiss jó barátságban élt Schwarzkopf fiával, aki szenvedélyes motoros volt. Weiss néhány apró módosítással annyira feljavította a fiú Zündappjának teljesítményét, hogy Heinrich Schwarzkopf megnyerte az egyik legutóbbi kupaversenyt. Johann Weissről azt is tudták, hogy rendszeresen eljár a Balti Németek Népi Egyesületének gyűléseire, s ingyen ja-

vítja Sebastian Funk ügyvédnek, az egyesület kerületi vezetőjének gépkocsiját.

Johann Weiss a kihallgatás során fölöttébb tartózkodóan viselkedett, a kérdésekre kitérő válaszokat adott. Amikor a fiatal lett nyomozó ingerülten szemrehányást tett Weissnek, hogy nem akar segíteni a nyomozásban, pedig egy honfitársát gyilkolták meg, Johann Weiss azt felelte, hogy szerinte semmi csodálatos sincs abban, hogy éppen egy honfitársa az áldozat, hiszen a lettek mostanában meglehetősen barátságtalanok a németekkel szemben.

A nyomozó erre kifogyott a béketűrésből. Alaposan leszidta a lakatost: szégyellheti magát, hogy ifjúmunkás létére ilyeneket mond. Elvégre Weissnek tudnia kell, hogy ha valaha, hát most különösen szükség van a proletárszolidaritásra, minden munkás összefogására, nemzetiségi hovatartozásra való tekintet nélkül.

Weiss rezzenéstelen tekintettel figyelte, de hideg, komoly arcáról nem lehetett leolvasni, mint vélekedik. A nyomozó egyébként ugyancsak ifjúmunkás volt, nemrégen lépett be a bűnügyi rendőrséghez. Mégpedig nem is a saját elhatározásából; az üveggyári pártszervezet küldte, noha az új szakmához nem volt sem kedve, sem tehetsége. A nyomozó nagy nekibuzdulásában még ezt is elmondta Weissnek, de az erre sem mutatta az együttérzés legcsekélyebb jelét sem.

A rendőrségről szabadulva Weiss betért egy kávéházba, sört és virslit rendelt, és kényelmesen megreggelizett. Azután szép lassan kiballagott a megállóhoz, egy villamost elengedett, a következőre felszállt, egész úton mélabúsan kibámult az ablakon, de még mielőtt odaért volna a Funk ügyvéd lakásához legközelebb eső megállóhoz, leszállt, megszaporázta lépteit, szinte futásnak eredt.

Sebastian Funk, akiről csak úgy ordított a jóltápláltság, türelmetlenül toporgott a ház bejárata előtt. Amikor Weiss az ódivatú Adlerrel odagördült a főbejárathoz, a széles vállú Funk nagy nehezen bepréselődött a sofőr mellé az első ülésre, és dühösen ráförmedt:

— Miért nekem kell várnom a gépkocsira, és miért nem fordítva?

Weiss alázatosan válaszolt:

— Bocsásson meg, Funk úr, de nagy zűrben vagyok.

— Ugyan, miféle zűrjeid lehetnek neked? — dünnyögte Funk megvetően, és hozzátette: — Majd én csinálok zűrt neked, ne félj semmit. — De aztán mégis megenyhült, és részvevő hangra váltott: — Na, mesélj, mi bajod van?...

Weiss részletesen beszámolt a rendőrségi kihallgatásról, s Funk arca eközben egyre derűsebb lett. Szelíden vállon veregette a sofőrt.

— Nem tesz semmit, ha lecsuknak egy kicsit. Német bűnösre van szükségük. És te német vagy.

— De hiszen, Funk úr, ön ismer engem... Nagyon kérem, hogy ha szükség lesz rá, vállalja el a védelmemet.

— Szó sincs róla, nem lesz rá szükség — legyintett Funk. — Munkás vagy, és ezek nem fognak egy munkást gyanúsítani.

— Ugyan miféle munkás vagyok én? — ellenkezett Weiss hevesen. — Hiszen tudja, hogy gazdálkodónak készültem. Csak akkor még nem tudtam, hogy ezek már rátették a kezüket a néném gazdaságára.

— Úgy van, és éppen azért, mert ezt nem tudtad, hónapokig olyan megható gondoskodással vetted körül beteg nénikédet, hogy az egész község rendkívül derék fiúnak tartott. Ne csodálkozz, én mint kerületi vezető, kötelességemnek tartottam, hogy megtudjak rólad mindent, még azt is, amit magad sem tudsz magadról.

— Én őszintén szerettem a nagynénémet, bár megvallom, nagyon bántott, hogy nem jutottam hozzá az örökséghez.

Funk a fejét csóválta.

— Azt hiszem, a temetőben egyaránt sirattad a nénikédet meg az örökséget... — Aztán megkérdezte: — Még mindig nem döntötted el, hogy hazamégy-e, vagy itt maradsz a bolsevistákkal?

— Nézze, Funk úr — mondta Weiss —, most már döntöttem: hazamegyek. Minél hamarabb, annál jobb.

— Miért csak most jut az eszedbe?

— Ma a rendőrségen megértettem, hogy itt nem nézik jó szemmel a németeket. Kunz úr annak idején megígérte, hogy rám testálja a műhelyét. Gondoltam, itt több lehetőségem lesz az érvényesülésre, mint hazámban. De ma már tudom, hogy a műhelyt úgyis elkobozzák. Én meg mehetek koszos munkásnak

valamelyik gyárba. Ha már így van, inkább leszek katona a hazámban, mint itt munkás.

— Csakhogy végre megszólalt benned a német vér! — helyeselt Funk.

Weiss kocsimosás után este szarvasbőrrel törölgette a szélvédő üvegét, amikor Funk váratlanul megjelent a garázsban (azelőtt a lábát se tette be soha).

— Elmégy ma a Schwarzkopf gyerekhez részvétlátogatásra?

— Az öreg Schwarzkopf mindig nagyon rendes volt hozzám.

— Tudom — mondta Funk kedvetlenül —, csak azt nem tudom megérteni, hogy miért.

— Mert mindig pontosan teljesítettem a megbízásait.

— És azon kívül?

— A szabad időmben is segítettem neki, hiszen tudja, folyton mindenféle találmányokon törte a fejét.

— Miféle találmányokon?

— Nekem, sajnos, nincs annyi iskolám, hogy azt megértettem volna.

— Csakugyan nincs sok sütnivalód — állapította meg Funk. Aztán halkabbra fogta a hangját, s határozottan, keményen, így szólt: — Jól nyisd ki a füled. Ha úgy döntöttél is, hogy hazautazol, ez még egyáltalán nem azt jelenti, hogy máris szedheted a sátorfádat. Az utazás időpontját mi döntjük el. Akkor engedünk haza, ha Heinrich Schwarzkopf is veled megy. De hogy ő a hazautazás mellett döntsön, meg kell tudnia, hogy az apja is hazakészült.

— Miért, Heinrich talán nem tudott erről?

— Mind a mai napig nem. Nem tudta ugyanis, hogy apja nemrég levelet küldött nekem... Csak annyit mondj Heinrichnek, hogy nálam van apja levele.

— Talán jobb volna megmutatni Heinrichnek a levelet. Hiszen ő mindig azt tette, amit az apja akart.

Funk összevonta a szemöldökét, de aztán barátságosan magyarázni kezdett:

— Én bízom benned, Johann, az édes fiamban sem bíznék jobban. A levél elveszett. Gondolom, ellopták az NKVD* ügynökei. Egyébként Rudolf Schwarzkopfot is ők tették el láb alól.

* Narodnij Komisszariat Vnutrennih Gyel = Belügyi Népbiztosság.

Szükségük lett volna rá, a kiváló mérnökre, a katonai híradástechnika szakértőjére. Amikor megtudták, hogy Schwarzkopf hazakészül, elintézték. — Ünnepélyesre változott a hangja: — Ránk vár a kötelesség, hogy visszaadjuk hazánknak Schwarzkopf fiát, akinek a nagybátyja nagy ember Németországban. Leghőbb vágya, hogy keblére szorítsa fivérét és unokaöccsét, és én megígértem neki, hogy a Németországba való áttelepülést illetően Schwarzkopfék kiváltságos helyzetbe kerülnek. Minden világos?

— Igen, megmondom Heinrichnek. hogy én leszek a leghűségesebb embere, ha hajlandó hamarosan elutazni.

— Úgy van, de ne feledd, hogy azért nekem is tartozol valamivel — emlékeztette Funk. — Az én beleegyezésem nélkül innen nem szabadulsz.

A meggyilkolt Rudolf Schwarzkopf arca a rémülettől úgy eltorzult, hogy amikor felravatalozták, kénytelenek voltak selymet borítani rá.

A rigai németek körében Schwarzkopf nem volt népszerű. Úgy vélték, hogy túlságosan lekicsinylőn beszél befolyásos honfitársairól, és ugyanakkor túlságosan tüntetően fejezi ki tiszteletét Goldblatt professzor iránt.

Barátságot tartani egy zsidóval, még ha zseni is az illető... Elvégre ez nyílt kihívás a társadalommal szemben!

Azt suttogták, Schwarzkopf mindenáron össze akarta házasítani a fiát Goldblatt professzor leányával. Igaz, azt is mondogatták, hogy ha a technika területén erélyesen munkálkodó Schwarzkopf összefog a teoretikus Goldblatt-tal, ebből a közös munkából jelentős szabadalmak születhetnek.

A magas termetű, szikár, markáns arcú és gőgös Schwarzkopf célratörő, kemény ember hírében állt, de valójában kiegyensúlyozatlan, aggályoskodó és betegesen hiú volt.

Rudolf Schwarzkopf szinte mindent tudott, ami a rádiótechnikával volt kapcsolatban, de szinte semmit sem tudott az emberi gondolkodás egyéb területeiről.

A fasizmus iránt megértéssel viseltetett. Az volt a véleménye, hogy a fasizmus a katonai vereségtől megalázott nemzet vak elkeseredését fejezi ki. Németország európai győzelmeit azzal magyarázta, hogy a legyőzött államok népeire a normális emberi gondolkodás jellemző, vagyis hogy ezek a népek tá-

vol állnak a fanatizmustól, nem hajlandók vásárra vinni a bőrüket a világuralomért vagy holmi hazaszeretet kedvéért.

Rudolf öccse, Willy Schwarzkopf sturmbannführer, már több levelében megírta Funk kerületi vezetőnek, hogy most, amikor Lettország szocialista állammá vált, árthat a karrierjének, ha Rudolf továbbra is Lettországban marad, s egyre sürgette a kerületi vezetőt, hogy intézkedjék.

Néhány nappal a gyilkosság előtt a lett népbiztosok tanácsának elnöke meglátogatta Rudolf Schwarzkopfot azzal a javaslattal, hogy vállalja el egy tudományos kutatóintézet vezetését.

Schwarzkopf azt felelte, hogy gondolkozik a dolgon.

Még aznap, minden előzetes bejelentés nélkül berontott hozzá Funk, és nekitámadt, hogy a rigai német körök a birodalmi nemzeti érdekek elárulásának tekintik a magatartását.

Heinrich nem csodálkozott azon, hogy apját e látogatás után igen feldúlt állapotban találta. A mérnök hiúságát különösen sértette, ha sturmbannführer öccsét emlegették előtte.

Rudolf Schwarzkopf csak akkor nyugodott meg, amikor Johann Weiss elébe tette a megrendelt műszereket. Minden oka megvolt az örömre, mert Johann nemcsak gondos munkát végzett, hanem olyan apró módosításokat is kifundált, amelyek nem szerepeltek a tervrajzokon.

Johann Weiss otthonosan mozgott Schwarzkopféknál, de mindig tisztelettudóan viselkedett, s ezzel akaratlanul is megnyerte a mérnök rokonszenvét.

Weiss mértéktartó és szolgálatkész ember volt, de mi sem állt tőle távolabb, mint a hízelgés, a talpnyalás. Egész viselkedéséből az érződött, hogy patrónusának tudása előtt hajt fejet. Technikai kíváncsisága azonban nem terjedt túl azokon a megbízásokon, amelyeket a mérnök adott neki. Amikor Schwarzkopfot elragadta a hév, s belemelegedett tervezett munkáinak ismertetésébe, Weiss udvariasan megjegyezte, hogy az ő képzettsége bizony fogyatékos ehhez, sajnos, nem tudja követni azokat a műszaki elgondolásokat, amelyeket Rudolf Schwarzkopf fejtegetni próbál előtte.

Heinrichhel jó barátságban volt, de vele is mindig szerényen viselkedett, mint aki tudja, hogy társadalmi helyzetük egyenlőtlensége bizonyos távolság betartására kötelezi.

Heinrich ennek ellenére többször kijelentette, hogy legjobb

barátjának tekinti Johannt, és csakugyan, még Goldblatt professzor házába is bevezette. Berta, a professzor lánya, ugyanis vasárnaponként összegyűjtötte a fiatalokat, elsősorban a zenekedvelőket. Berta a zeneművészeti főiskola hallgatója volt, de már önálló hangversenyeket is adott, és nemcsak Lettországban: a gyilkosság előtt két évvel például Stockholmban és Koppenhágában is hangversenyezett. Johann Weiss ezeken a zenei esteken szerényen meghúzódott valamelyik sarokban. Vacsora előtt pedig kióvakodott a konyhába, igyekezett hasznosítani magát a szakácsnőnél: papír vékonyságú szeleteket vágott a sonkából a szendvicsekhez, dugókat húzott, jeget tört a koktélhoz.

Heinrich egyszer megkérdezte tőle, mi a véleménye Bertáról.

— Szép! — felelte Johann.

— Hát még?

— Tehetséges...

— Kevés, folytasd — sürgette Heinrich türelmetlenül.

— Híres nő lesz.

Heinrich elkomorodott, és idegesen vállat vont.

— Látod, erről van szó. Olyan férjre van szüksége, aki majd cipeli utána a világ minden szállodájának címkéivel teleragasztott bőröndjeit. És apám mindenáron azt akarja, hogy vegyem feleségül ezt a gőgös nőt a céljai kedvéért: szeretné megnyerni a Rudolf Schwarzkopf-cég munkatársának a professzort.

— De miért tartod büszkének Bertát?

— Azért, mert ő ugyanolyan szenvedélyesen akarja meghódítani a tömeget a zongorájával, amilyen szenvedélyesen mi, németek a világuralomra törünk!

— Hát ez azért nem azonos dolog...

Heinrich hirtelen ingerült lett.

— Apám, azt lehet mondani, nem nagyon rokonszenvez a fasizmussal. Ő magának akarja megkaparintani Goldblattot, hogy ötleteit szabadalmakká változtassa. Műszaki ötletekkel kereskedő cég egyeduralkodója szeretne lenni, hogy aztán diktálhasson a világ legnagyobb konszernjeinek is.

— Tipikus technokrata, és dús a fantáziája.

— De kétségtelenül nagyon tehetséges. Én meg?

Weiss tanácstalanul nézett rá:

— Te túlságosan szétforgácsolod magad. Szerintem, túl sok idődet rabolja el a sport.

— Csak így tudom megállni, hogy ne gondolkodjam.

— De hiszen lehetetlen, hogy az ember ne gondolkodjék.

— Akkor pedig én a lehetetlenre törekszem — vetett véget Heinrich a beszélgetésnek.

Johann Weiss az utóbbi hónapokban mindig elkísérte Heinrichet a pályára meg a tengerpartra, ahol Heinrich a motorcsónakversenyekre készült.

Három hónappal azelőtt, amikor egy alkalommal meglehetősen rossz időben szálltak tengerre, váratlanul heves vihar támadt. Egy hatalmas hullám felborította a csónakot, mindketten a vízbe estek, és Heinrich csak Johann lélekjelenlétének köszönhette, hogy megmenekült. De amikor Heinrich ünnepélyesen kijelentette, hogy egész Riga tudomást fog szerezni Johann nemes tettéről, az ifjú életmentő szerényen csak annyit kért, hogy Heinrich ne szóljon erről senkinek; ha az újságban megjelenne a cikk, Friedrich Kunz, az autójavító műhely tulajdonosa felmondana neki, mert a motorcsónakok karbantartásával foglalkozó vállalkozók megvádolhatják, hogy megsérti az üzleti szabályokat, amikor munkását kiküldi motorcsónakokat javítani.

Heinrich értett a szóból, és teljesítette barátja kérését. Úgy gondolta, hogy Johann szerénysége és zárkózottsága valamiféle jellembeli fogyatékosság, ami abból ered, hogy a fiú nem képes nagy szenvedélyekre, nem érdeklődik fennköltt eszmék iránt. Józan higgadtságát pedig merőben német prakticizmusnak vélte.

Weiss egyébként nem szívesen beszélt a gyermekkoráról. Azt mondta, kevés szép emléke maradt abból az időből, mert korán árvaságra jutott, egy ideig orosz emigránsok gazdaságában dolgozott. Gyengédséget csak akkor kapott, amikor nagynénje magához vette. A nagynénje ébresztette fel benne ismét a németet. A néninek elég nagy könyvtára volt, Johann csak a könyvekből tudott meg egyet-mást hazájáról, amelyet természetesen szeret, de — sajnos — nem ismer eléggé. Az egyesület klubjába rendszeresen eljárt, előadásokat hallgatott, s így bővültek felületes ismeretei.

Weiss a motoros klubban csak úgy szerepelt, mint Heinrich

szerelője, és sohasem lépte át azt a határt, amely a műszaki személyzetet az igazi sportembertől elválasztja. Készségesen előkészítette a motort a versenyre, a helyszínen elvégezte a kisebb javításokat, de munkája végeztével mindig számlát adott a motor tulajdonosának, és elégedetlenül ráncolta a homlokát, ha nem számoltak el vele idejében.

Ha borravalót kapott, szerényen megköszönte, de ilyenkor sohasem mosolygott.

A sportolókkal kínosan udvarias volt. És noha néhányan szemet vetettek rá a lányok közül, akik kihívóan feszítettek a testükre simuló bőrruhában, sohasem állt kötélnek, ha el akarták csalni a városon kívüli túrákra. Amikor Heinrich nevetve megkérdezte, csak nem attól fél, hogy elveszíti a szüzességét, Johann komoly képpel felelte, hogy sokkal inkább tart az üzletfelek elvesztésétől: csak ahhoz tartja magát, amit Friedrich Kunz úr a lelkére kötött.

Heinrich kijelentette, hogy ez szolgalélekre valló beszéd.

Johann azt felelte, hogy szakmája és állása kedvéért szívesen lemond sok talmi élvezetről.

Heinrich csúfondárosan nevetett.

— A te helyedben én már csak az osztálytiltakozás kifejezéséért is leteperném a burzsoá pipiket. Annál is inkább, mert ami a fizikumodat illeti, minden adottságod megvan ehhez, elég jóképű srác vagy.

Johann vállat vont, s csak annyit mondott, hogy habár jelenleg csakugyan munkás, ez nem jelenti, hogy nem akarja többre vinni.

— Hát persze — fintorgott Heinrich gúnyosan —, arra számítasz, hogy a birodalomba áttelepülve mindjárt ragyogó távlatok nyílnak meg előtted!

— Nem, különösebben ragyogó távlatokra nem számítok — mondta Johann. — Jól tudom, hogy Németországban rögtön behívnak katonának.

— És mégis mindenáron menni akarsz.

— Nem ilyen egyszerű ez, persze, hogy tétovázik az ember — ismerte be Johann szomorúan —, de német vagyok, és számomra a kötelesség mindenek fölött való, noha jól tudom, hogy nem nagy öröm katonának lenni.

— Fel a fejjel, öregem! — Heinrich leereszkedően vállon

veregette a barátját. — Willy bátyám, anélkül, hogy valaha is látott volna, rendkívül meleg rokoni érzelmeket táplál irántam. Nagy ember, úgyhogy ha mi nem is megyünk apámmal Németországba, adunk neked, jobban mondva, én adok neked olyan ajánlólevelet, hogy bizonyára bedug valahová, ahol majd jól érzed magad. Efelől nyugodt lehetsz.

— Látod, ezért nagyon hálás lennék — mondta Weiss illedelmesen —, neked is, apádnak is, Willy Schwarzkopf úrnak is.

— Na, ami apámat illeti, nem mondhatnám, hogy él-hal az öccséért, mert úgy véli, hogy Willy bátyám foltot ejtett a családunk becsületén. De Willy bátyám engem nagyon csalogat, azt írja, hogy külön az én számomra már rendelt egy versenykocsit Prágából — nagyon jóban van az ottani gauleiterrel. Willy most Berlinben van, de azt írja, hogy bennünket az új Németország új határán fogad majd, és mi nem is sejtjük, milyen közel van ez a határ hozzánk.

— Milyen típusú kocsit ígért? — érdeklődött Johann.

— Nagybátyám részletesen leírta a motor összes műszaki jellemzőit.

— Látod, ez érdekelne.

— Tessék, itt van — mondta Heinrich, és átnyújtotta a levelet Johann-nak.

— Elolvashatom? — kérdezte Weiss.

— Persze, nyugodtan!

Johann gyorsan átfutotta a levelet, s elragadtatással felkiáltott:

— Gratulálok! Ez igen, ez aztán kocsi a javából. — Aztán hirtelen elbúcsúzott, mert eszébe jutott, hogy sürgős munkát bízott rá a gazdája.

Johann Weiss fekete nyakkendőt kötött, s az alkalomhoz illő öltözékben jelent meg a Schwarzkopf-villában. A házvezetőnő a szalonba vezette a részvétlátogatókat, ahol még a csillárt is fekete selyem borította.

Heinrich Schwarzkopf bezárkózott apja dolgozószobájába. De a házvezetőnő megsúgta Johann-nak, hogy az ifjú házigaz-

da már várja odabent. Weiss el volt készülve arra, hogy Heinrichet kétségbeesett, összetört állapotban találja, és kissé csodálkozott, amikor látta, hogy a fiatalember elmerülten rakosgatja apja iratait, és amit kiválogat közülük, azt gondosan elhelyezi két nagy bőröndben. Kezet sem nyújtott Johann-nak, rögtön a lényegre tért:

— Elutazom. Nagybátyám táviratilag értesített, hogy elém jön a határra. — Arca sápadt volt, de nem a bánat, hanem inkább valamilyen vak elszántság látszott rajta. Mintegy mellékesen megkérdezte: — Nem volna kedved elkísérni?

Johann bólintott, majd mentegetőzve hozzátette:

— Persze, ha Funk úr, a kerületi vezető hivatalosan is hozzájárul.

— Funk azt teszi, amit én parancsolok neki — jelentette ki Heinrich dölyfösen, majd dühösen folytatta: — A nagybátyám azt írta, hogy ennek az alaknak úgyis a körmére fog nézni a Gestapo. Funknak tudnia kellett, hogy az NKVD ügynökei merényletet készítenek elő apám ellen, nehogy elhagyhassa Lettországot. De az az ökör semmit sem tett a megmentéséért. Meggyőződésem, hogy Funk szovjet ügynök. Nekem különben is beismerte, hogy közvetve felelősnek érzi magát apám haláláért. A vörösök szeretnék megfélemlíteni a németeket, akik el akarják hagyni a Szovjetuniót. Funk azt állítja, fogalma sem volt róla, kiket szemeltek ki áldozatul.

— És Funk már régóta gyanakodott?

— Mit érdekel az engem, hogy régen vagy nem régen! Az a lényeg, hogy ő maga beismerte. Ezért még fizetni fog!

Berta Goldblatt lépett a szobába. Heinrich tetőtől talpig végigmérte, s álmélkodva megjegyezte:

— Ejha! Isteni vagy ebben a feketében!

A lány úgy tett, mintha nem hallotta volna a bókot, vagy csakugyan elereszthette a füle mellett, s hosszú, vékony ujjaival gyengéden megérintette Heinrich vállát.

— Apának rohama van. Elnézést kér, hogy nem tud személyesen átjönni. — Lehúzta fekete kesztyűjét, és azt mondta: — Meghívtak Moszkvába hangversenyezni, de én lemondtam. — Lesütötte a szemét, mintegy ezzel juttatva kifejezésre, mi volt a lemondás oka: — Téged nagyon nagy bánat ért, Heinrich!

Heinrich vállat vont.

— Zsidók Moszkvába! Németek Berlinbe! — Weissre nézett, szemével Berta felé intett, s megkérdezte: — Öröm ránézni, nem igaz? Jól áll neki a fekete! De Berlinben nem fogsz látni olyan zsidó lányt, aki gyászba öltözne egy német miatt.

Berta büszkén felszegte a fejét.

— Berlinben nem fog látni olyan német lányt sem, aki gyászt öltene az odaát halomra öldösött zsidók miatt...

— Inkább igyunk — szólalt meg Heinrich békülékenyen, majd miután bort töltött a poharakba, gondterhesen folytatta: — Nagyon elszomorít apád betegsége, Berta. De nekem volna hozzá egy halaszthatatlan kérésem, amit ő, mint tisztességes ember, kétségtelenül teljesítene. Odahaza nálatok van néhány irat, amely apám munkáira vonatkozik. Szeretném ezeket még ma visszakapni.

— De hát ők együtt dolgoztak. Hogyan tudom apám segítsége nélkül megállapítani, hogy milyen iratok voltak apádéi?

— Ezt Funk tanácsolta neked? — szólt közbe Johann, Heinrichez intézve a kérdést.

Heinrich zavarba jött. Sohasem hazudott. Kitérő választ adott.

— Miért, nincs jogom hozzá, hogy mint örökös, visszakövetelje mindent, ami apámé volt?

— Nekem az az érzésem, hogy ehhez Funk ragaszkodik — mondta Johann.

Heinrich dühös pillantást vetett Johannra, de ő rá sem hederített, hanem nyugodtan folytatta:

— A kerületi vezető úr köteles bizonyos mértékig foglalkozni az itteni németek ügyeivel, ez természetes. — Majd felajánlotta: — Ha nincs ellenedre, én segítenék Berta kisasszonynak, hogy kiválogassa a megfelelő iratokat. Jól ismerem apád kézirását, nem beszélve arról, hogy néhány jelentéktelen rajzot velem készíttetett el.

— Semmi kifogásom ellene — egyezett bele Heinrich.

Berta megkönnyebbülten sóhajtott.

— Igen, az lesz a legjobb, ha Johann segít nekem.

Csengett a telefon. Johann vette föl a kagylót, de már adta is át Heinrichnek:

— Golblatt professzor.

— Tessék — szólt bele a kagylóba Heinrich —, én vagyok. Igen, én engedtem meg a kerületi vezetőnek, hogy eljárjon az örökséggel kapcsolatos ügyeimben. De figyeljen ide... Hallgasson meg! — Heinrich tanácstalan arccal bámult vendégeire...

Berta sápadtan felemelkedett a fotelből. Johann pedig túlzott figyelemmel vette szemügyre új cipőjét, miközben dünnyögött:

— Én pedig úgy vélem, hogy a megboldogult Schwarzkopf úr sohasem tekintette barátjának vagy bizalmasának Funk urat, és nagyon csodálkozott volna, ha tudomására jut, hogy a kerületi vezető ilyen élénken érdeklődik munkája iránt.

Berta hangja remegett, el-elakadt.

— Nagyon sajnálom, Heinrich. Nagyon. Mennem kell. — Hűvös biccentéssel elköszönt és otthagyta őket.

— Kísérd el — szólt oda Heinrich Johann-nak.

Johann Berta nyomába eredt.

— Mi van vele? — kérdezte a lány.

Johann a vállát vonogatta.

— Most hirtelen körülvették mindazok, akiket Rudolf Schwarzkopf ki nem állhatott.

— De hát mégsem lehet egy csapásra ennyire megváltozni?!

— Szereti Heinrichet?

— Tetszik nekem. De szerelmes sohasem voltam belé.

— És ő?

— Maga jobban ismeri őt, mint én. Bocsánat, fogok egy taxit. Biztos vagyok benne, hogy apámnál házkutatást tartanak. A német egyesület emberei vannak nála. Belehalhat az izgalomba.

— Miért nem fordul rögtön a hatóságokhoz? Legalább azért, hogy tanúk legyenek?

— Majd ott lesz tanúnak maga.

— Ezt nem vállalhatom — hadarta Weiss —, a kerületi vezető úr megakadályozhatja elutazásomat, és...

— Szóval maga is barnába öltözik, Weiss. Undorodom magától. Kérem, hagyjon magamra. — Berta átvágott az utca túlsó oldalára.

Weiss visszament Schwarzkopfhoz.

— Mi van? — kérdezte Heinrich.

— Berta nem várta ezt tőled.

— Nem az ő véleménye érdekel, azt kérdezem, te mit gondolsz rólam.

Weiss kényelmesebben elhelyezkedett a fotelben, rágyújtott.

— Nem vagy elég gyakorlatias. Ha apád iratai értékesek, magadnak kellett volna elhoznod őket a professzortól. Németországban akármelyik cég kapva kapna rajtuk.

— Nézd csak! Látom, kezdesz te is ésszerűen gondolkodni. És nem akarod észrevenni, mennyire aljas voltam.

— Mondtam már, hogy te Funk tanácsai szerint jártál el, noha apád semmire sem becsülte őt. Ennyi az egész. Aztán meg: engem még nem hatott át annyira az árja felsőbbrendűség tudata, hogy úgy beszéljek, mint te Bertával.

— Szereted a zsidókat?

— Nem én vagyok szerelmes Bertába, hanem te.

— Unom már örökösen azt hallani, hogy Berta mennyire tehetséges, milyen híres! Én meg...

— Te meg?

— Én meg szürke kis senki vagyok.

— Ostobaság. Ha apád nyomdokaiba lépsz, te is kivívod magadnak a megfelelő helyet az életben. Goldblatt professzor ebben segítségedre lehet.

— Hogyan?

— Willy nagybátyád erre vonatkozólag nem adott semmilyen tanácsot sem?

— Dehogynem, azt írta, hogy ha Goldblatt hajlandó Németországba utazni, kinevezik „értékes" zsidónak és teljes biztonságban folytathatja munkáját. De apám irányításával.

— Nagybátyád tehát dühös lesz, ha megtudja, hogy összevesztél a professzor lányával.

— Mi köze hozzá?

— Nem érted? Elősegíthetted volna egy értékes ember átmentését Németországba, ha magadba bolondítod a leányát. Willy bácsi el lett volna ragadtatva az unokaöccsétől.

— Hogy beszélsz? Csakugyan gazembernek tartasz?

— Nem, miért? Ha a birodalomnak szüksége van az „értékes zsidóra", azt kell tenni, ami a birodalomnak érdeke.

— Te valahogy furcsán megváltoztál, Johann. Miért?

— Te is megváltoztál. És ennek talán az az oka, hogy mindketten most kezdünk úgy gondolkozni, ahogy igazi németekhez illik.

— Csakhogy ez undorító, amit te itt most összehordtál.

Weiss vállat vont.

— Tehát azt tanácsolod nekem — kérdezte Heinrich némi töprengés után —, hogy ne utazzam el innen, és legyek Goldblattnak, ha nem is veje, de legalább tanítványa.

— Funk mit mondott neked?

— Egyre a fülemet rágja, hogy haladéktalanul utazzam el.

— Akkor minden világos, és én csak egyet kérek tőled: mondd meg Funknak, hogy engem is magaddal viszel.

— Én is így gondoltam. Nélküled nem teszek egy lépést sem — jelentette ki Heinrich határozottan —, most már te vagy az egyetlen ember, akihez bizalommal lehetek. — Elmosolyodott, majd folytatta: — Magam sem értem. Mindössze néhány hónapja ismerjük egymást, mégis úgy érzem, mintha te volnál a legjobb barátom.

— Köszönöm, Heinrich — mondta Johann.

Heinrich megszorította a feléje nyújtott jobbot, majd pillanatnyi habozás után átölelte Weisst...

•

Johann Weiss reggel hét órakor percnyi pontossággal a villa elé állt a gépkocsival.

Funk a kikötőbe hajtatott.

Az utoljára maradt áttelepülőknek vasuton kellett elhagyniuk az országot. Funk azonban a korábban kapott engedély birtokában most is naponta kijárt a rigai kikötőbe, végigsétált a mólókon, s időnként, a kikötői létesítményekkel a háta mögött lefényképeztette magát Johann-nal.

Funk hazafelé kényelmesen hátradőlt az ülésen, s elismerőn megjegyezte:

— A pontosság, a rendszeretet az egyik legfőbb német jellemvonás.

Azután részletesen kifaggatta Weisst, hogy előző nap, a részvétlátogatás alkalmával mit tapasztalt Heinrichnél.

— Rudolf Schwarzkopf Goldblatt professzor irányításával dolgozott, és azt hiszem — összegezte Johann a benyomá-

sait —, hogy Heinrich azt szeretné, ha apjának néhány különösen fontos munkája, amelyet a professzorral közösen készített, nem veszne el a birodalom szempontjából.

— Heinrich egyre nő a szememben — bólogatott Funk. — Ez nemcsak őt nyugtalanítja, nekünk is sok fejtörést okoz. De Goldblatt leánya odahívta a lett rendőrséget, és ezek megakadályozták, hogy elhozzuk az iratokat — leltárba vették és lepecsételték őket. A konzulnál tiltakoztunk emiatt.

— A konzul kétségkívül követelni fogja, hogy Rudolf Schwarzkopf összes iratait adják vissza az örökösnek.

— Úgy van. Csakhogy mi olyasmit is szerettünk volna Heinrichhez juttatni, ami nem egészen volt az apjáé.

— És most már nem lehet?

— Azt hiszem, ezt a lehetőséget elszalasztottuk — sóhajtott Funk, majd kérdőn pillantott Johannra: — Ezután is el fogsz mondani nekem mindent Heinrichről?

— A legnagyobb örömmel, kerületi vezető úr.

Funk kis szünet után jelentőségteljesen így szólt. — Heinrichhel együtt Németországba utazol. Így határoztunk. Örülsz?

— Igen, kerületi vezető úr.

Funk a kikötőben fölemelt ököllel üdvözölte az alkalmazottakat.

— Rot Front!

De köszönését senki sem viszonozta. A rigai kikötőben mindenki jól tudta, miféle szerzet Funk.

A néhány tízezer lettországi németnek saját önkormányzata volt, a Deutschbaltische Volksgemeinschaft (Balti-német Népközösség), amelynek különféle — statisztikai, iskolai, sport-, mezőgazdasági stb. — tagozatai voltak.

A statisztikai tagozat lakóhely szerint nyilvántartotta az összes németeket. Ennek megkönnyítése végett kerületekre, úgynevezett Deutschbaltische Nachbarschaftenekre osztották fel az országot.

Vidéken, ahol viszonylag kevés német élt, főleg gazdálkodók, egy Nachbarschaft megfelelt a területnek, a városokban pedig, Rigában, Libavában és másutt a kerületnek. A kerület vezetőjét nachbarnführernek nevezték. Öt-hat kerület alkotta a körzetet, amelynek élén a körzetvezető, a kreisleiter állt. A szervezet minden tagja tagsági díjat fizetett. 1939 szeptem-

berében, amikor megkezdődött a Németországba kívánkozó németek áttelepülése, a Deutschbaltische Volksgemeinschaft szervezte meg az egész munkát. Részletes tervet dolgoztak ki, mindegyik körzet számára megadták az indulás pontos idejét.

Néhány nappal az indulás előtt asztalosokat küldtek az áttelepülőkhöz, akiket csamagolóanyagokkal is elláttak. Minden ingóságot, a bútort is beleértve, ládákba csomagolták, és gépkocsin kiszállítottak a kikötőbe.

A Kraft durch Freude elnevezésű németországi egyesület német személyszállító hajókat bocsátott a kivándorlók rendelkezésére.

1940 nyarára nagyjából befejeződött az áttelepülés, Lettországban csak egészen kevés német maradt. A visszamaradt németek főleg vegyesházassági kötöttségek és politikai okok miatt nem akartak kivándorolni. De akadtak olyan lettek, akik ugyancsak politikai okokból Németországba igyekeztek, és ezeknek meglehetősen nagy összegekért sikerült megszerezniük a Deutschbaltische Volksgemeinschaft tagsági könyvét.

A szovjet biztonsági szervek a Volksgemeinschaft munkáját tanulmányozva megállapították, hogy a szervezet egyes aktív tagjai, titkos náci párttagok nem vándoroltak ki az első csoportokkal. És hogy további lettországi tartózkodásuk ne szúrjon szemet, mesterségesen késleltették sok lojális érzelmű német elutazását.

De amikor a szervezet néhány aktivistáját rajtakapták kémkedésen, a körzetvezetők Berlinből utasítást kaptak, hogy haladéktalanul fejezzék be az áttelepítést. Berlin nyilván arra a meggyőződésre jutott, hogy célszerűbb visszavonnia leleplződött ügynökségét, semmint hogy fokozza a szocialista Lettország kormányának a birodalommal szemben érzett amúgy is eléggé jogos bizalmatlanságát.

Eközben viszont a lojális érzelmű németek maroknyi csoportja, amelyhez Rudolf Schwarzkopf mérnök is tartozott, úgy döntött, hogy Lettországban marad. Az egyesület vezetői ügynökeik lebukása után alighanem úgy gondolták, hogy a birodalomban ezért nem fogják megdicsérni őket. Most ráadásul még néhány német nem is akar hazatérni!

A terrorcselekményt, amellyel bosszút álltak a szófogadatlanon, egyszersmind figyelmeztetésnek is szánták a tétovázók számára.

A biztonsági szervek munkatársai persze tudták ezt. De az időpont nem volt alkalmas arra, hogy őrizetbe vegyék a gyanúsítottakat. Az államközi egyezmény értelmében a német lakosságnak akadálytalanul kellett elhagynia Lettországot. A bűnösök letartóztatása tehát diplomáciai bonyodalmakkal járhatott volna. S ráadásul közvetlen tárgyi bizonyíték sem volt Funk és cinkosai ellen.

Amikor Johann Weiss bement az autójavítóba, amelynek furnérlemezzel elkerített kamrájában lakott, ott találta Papke nachbarnführert, aki azért jött, hogy elszállítsa ingóságait. Weiss mosolyogva köszönt, udvariasan hálálkodott Papkénak kedvességéért.

A padlón nagy halomban könyvek álltak, köztük volt Hitler Mein Kampfja is, amelyből rengeteg cédula meredezett.

Papke fölemelte a könyvet, s tömpe ujjaival belelapozott:

— Örömmel látom, hogy jó fejed van. De van még egy könyv, amelynek minden németet végig kell kísérnie egész életútján. És azt nem látom sehol.

Weiss elővette a matrac alól a bibliát, és szótlanul átnyújtotta Papkénak.

Papke abba is belelapozott, majd megjegyezte:

— De nem látom, hogy ezt a szent könyvet is ugyanolyan szorgalmasan olvasgattad volna.

Weiss vállat vont.

— Megbocsásson, nachbarnführer úr, de számunkra, fiatal németek számára a führer tanítása ugyanolyan szent, mint a szentírás. Ön netán nem így gondolja?

Papke elkomorult.

— Gondolom, ezt rögtön jelented az első gestapósnak, amint átléped a határt...

És noha Rigában minden német, így Weiss is, jól tudta, hogy Papke nachbarnführer a Gestapo régi munkatársa, amit Papke lényegében nem is titkolt, Johann sértődött hangon felelt neki:

— Nézze, Papke úr, ha ilyen furcsa színben akarja feltüntetni előttem a Gestapo tevékenységét, hadd mondjam meg,

hogy hiába fáradozik. De ha módom lesz rá, hogy valamiben hasznára legyek a birodalomnak, mindent el fogok követni, hogy méltó legyek erre a bizalomra.

Papke szórakozottan hallgatta. Aztán közömbös hangon megkérdezte Johannt:

— Apropó, mi a helyzet Heinrich Schwarzkopffal? Sikerült visszaszereznie apja iratait?

— Önt azok az iratok érdeklik, amelyek személy szerint Schwarzkopf tulajdonában voltak, vagy általában az *összes* irat? Vagyis — ismételte meg nyomatékosan —, amit Goldblatt professzortól meg lehetett szerezni?

— Tegyük fel — bólintott rá Papke.

Weiss sóhajtva tárta szét a karját.

— Sajnos, ami ezt illeti, jogi nehézségek támadtak, legalábbis Heinrichtől így hallottam.

— És Heinrich mit akar tenni?

— Azt hiszem, Heinrichet most már csak az érdekli, hogy minél előbb találkozzon Willy Schwarzkopffal, a bácsikájával. Ezenkívül minden másra fütyül.

— Kár — csóválta a fejét Papke bosszúsan. — Nagy kár! — De rögtön hozzátette: — Szomorú, hogy nem tudunk igazán hatni Heinrichre. Számolnunk kell a bácsikájával.

— Szerintem a sturmbannführer eleinte azt akarta — jegyezte meg Weiss egy kissé tétován —, hogy Heinrich maradjon itt.

— Minek?

— Úgy gondolom — mosolygott Weiss —, hogy itt legyen valamivel hasznára a birodalomnak.

— Na, ilyen szerepre Heinrich egyáltalán nem alkalmas — dörmögte Papke mérgesen. — Tudomásom van arról, hogy erre a célra nála megfelelőbb embereket szemeltek ki. — Sértődöttség bujkált a hangjában: — A strumbannführer talán nincs megelégedve a mi jelöltjeinkkel?

— Ezt én nem tudhatom — mondta Weiss, majd incselkedő hangon megkérdezte: — Mi lenne, hogy megkérnénk Heinrichet, kérdezze meg Willy Schwarzkopftól, mi a véleménye az önök által kiválasztott személyekről? — Aztán sietve magyarázkodni kezdett: — Azért javaslom ezt, mert tudom, hogy milyen hatással van Heinrichre Funk úr. Funk pedig, azt

hiszem, nem túlságosan kedveli önt, és ha önnek valamilyen kellemetlensége támad, aligha fog bánkódni emiatt.

— Ezt én is tudom — mondta Papke mogorván, aztán hirtelen elmosolyodott, s meglepő őszinteséggel így folytatta: — Látod, öcskös, még haza se érkeztünk a birodalomba, és máris gáncsoljuk egymást a munkában. És miért? Mert mindenki minél nagyobb koncot szeretne magának, noha ehhez nincs mindenkinek elég erős foga. — Papke mosolya még bizalmasabbá változott. — Őszintén megvallva, eleinte nem nagyon bíztam benned. Erre volt némi okom. De most meggyőztél, hogy aggodalmam fölösleges volt.

— Nagyon sajnálom, nachbarnführer úr.

— Mit sajnálsz?

— Azt, hogy csak most győződött meg erről.

— Magad tehetsz róla.

— De hát, Papke úr, mit követtem el?

— Sokáig haboztál, mielőtt úgy döntöttél volna, hogy hazatelepülsz.

— Ennek egyik oka az volt, hogy Rudolf Schwarzkopfnál jól kerestem, s ezt nem akartam elveszíteni.

— Ez igaz. Ellenőriztük a számlákat, amelyeket Schwarzkopfnak benyújtottál. Csakugyan szépen kerestél. És azt is megértettük, miért tetted függővé a döntésedet Scwarzkopfék utazásától.

— Hát szerettem volna minél jobban megszedni magam. Minek legyen koldus az ember a saját hazájában, nem igaz?

— Megnéztük a betétkönyvedet is — hunyorgott Papke. — Még mielőtt beadtad volna a kivándorlási kérelmet, kivetted a pénzedet a takarékból. És okosan fektetted be a pénzedet. Praktikus ember vagy. Nagyon helyes. Örülök, hogy ilyen hasznosan elbeszélgettünk. Lehetséges. hogy elutazásod napján még szükségem lesz rád.

— Állok rendelkezésére, nachbarnführer úr. — Weiss katonásan összecsapta a bokáját.

Papke beült a motorkerékpár oldalkocsijába, s a kifürkészhetetlen arcú, katonás tartású alak, aki a volán mögött ült, rögtön gázt adott.

Weiss fáradtan az ágyára roskadt, s tenyerével megdörzsölte arcát, mintha letörölte volna róla azt a hízelgő arckife-

jezést, amellyel a műhely ajtajáig kísérte Papkét. Végtelenül fáradt, szomorú, gyötrelmesen gondterhes arccal nézett maga elé.

Lábával odébb taszította a könyvrakást, köztük a Mein Kampfot meg a bibliát is, s letelepedett a deszkákból eszkábált asztala mellé. Bekapcsolta a villanyrezsót, bár a kamrában meleg volt. Ekkor a műhelyből léptek hallatszottak, és Johann felpattant, hogy megnézze, ki jár odakint. Fekete esőkabátos, idősebb férfi várt rá, egy nemrég javításba adott kerékpár tulajdonosa.

Weiss közölte, hogy a kerékpár másnapra készen lesz.

De a férfi nem távozott el. Fürkésző tekintettel méregette Weisst, s így szólt hozzá:

— Ismertem az apját. Ugye, orvos volt?

— Nem, felcser.

— Hol van most?

— Meghalt.

— Régen?

— 1926-ban.

— Hol temették el?

— Tífuszban halt meg. A járvány leküzdése végett elégették a halottakat.

— De remélem, azért egy kicsit emlékszik az apjára.

— Igen, természetesen.

— Én elég jól emlékszem rá — mondta a férfi elgondolkozva. — Szenvedélyes dohányos volt. Csak már elfeledtem: pipázott vagy cigarettázott? Nem tudná megmondani, kérem, mit szívott az apja?

Johann zavartan hallgatott, megpróbálta emlékezetébe idézni Max Weiss összes fényképeit, amelyeket csak látott — egyik képen sem volt sem pipa, sem cigaretta a szájában.

— De én jól emlékszem rá — mondta a férfi szigorúan —, volt egy nagy pipája. Egyszer maguknál láttam egy családi fényképet, s azon ez a pipa volt a szájában.

— Ön téved. Apám egészségügyi ember volt, s nekem mindig azt magyarázta, hogy a nikotin árt az egészségnek — ellenkezett Johann most már határozottan.

— Alighanem mégis önnek van igaza — adta meg magát a férfi. — Bocsásson meg.

Weiss kikísérte vendégét az ajtóig, bezárta a műhelyt, és kisétált az utcára. Borús volt az ég, a sötétben láthatatlan eső szemerkélt. Johann a kikötő felé indult, de még mielőtt odaért volna, befordult egy kis mellékutcába, egy pillanatra megállt a Marina-söröző előtt, majd a mocskos lépcsőkön lement a söröző pincéjébe.

Letelepedett az egyik asztalhoz, egy korsó barna sört, burgonyasalátát, sertéscsülköt és káposztaköretet rendelt a pincértől.

Három lett dokkmunkás a szabad helyek láttán odaült Johann mellé. Lerítt róluk, hogy már emelkedett hangulatban vannak, de úgy látszik, még nem volt nekik elég, mert vodkát és egy-egy korsó sört rendeltek. Weissre ügyet sem vetve folytatták a vitát, amely minden jel szerint erősen tűzbe hozta őket.

A Szovjetunió és Németország megnemtámadási szerződéséről vitatkoztak. A munkások azt mondták, hogy noha a szovjet csapatok most az új határon állnak, a lett munkásokból népfelkelést kellene szervezni, hogy segítséget nyújthassanak a Vörös Hadseregnek, ha Hitler becsapja Sztálint. Mint nagyon is lehetséges dologról beszéltek arról, hogy Hitler megtámadhatja Lettországot, és habár még nem minden lett áll a szovjethatalom oldalán, a többség harcolni fog a németek ellen, mert a burzsoá Lettországban a németek úgy viselkedtek, mint valami gyarmaton. Már csak ezért is fel kellene fegyverezni a népet, amely a németeket régóta ádáz ellenségének, betolakodóknak tekinti. Egy csupa csont-bőr, apró termetű, rövid kabátos munkás vitába szállt ezzel, azon a véleményen volt, hogy mindenekelőtt tisztogatást kell végezni még a pártban is, ki kell szórni mindazokat, akik ingadoztak a fasiszta Ulmanis-uralom idején. Tüzetesen meg kell vizsgálni mindenkinek a múltját, a munkásokat is beleértve, s csak így lehet eldönteni, ki érdemel bizalmat.

A rövid kabátos lett szövetségest keresve Weissre szegezte tekintetét, s megkérdezte:

— Hát neked, öcskös, mi a véleményed?

Weiss nem sietett a válasszal, de aztán tagoltan, kihívón, a feszült figyelemmel hallgató munkások szemébe nézve így szólt:

— Igazad van — bólintott a rövid kabátos lett felé. — Minek bíznánk könnyelműen a munkásosztályban? Előbb meg kell vizsgálni a múltját. De amíg ti, lettek, egymást fogjátok vizsgálgatni, mi, németek, idejövünk, és megteremtjük itt az új rendünket.

Pénzt dobott az asztalra, felállt, és elindult a kijárat felé.

A rövid kabátos lett már mozdult, hogy ráveti magát Weissre, de barátai lefogták. Egyikük így csitította:

— Jól mondta az ipse. Vagyis, amiről te beszéltél, az most a németeknek jó, nem pedig nekünk, letteknek. Tehát ez a német, aki minden bizonnyal hitlerista, habár mindenben neked adott igazat, mégsem téged támogatott, hanem veled szemben bennünket.

Weiss a sörözőből kiérve a kikötő felé vette útját. Az eső most már valósággal szakadt. Úgy hallatszott, mintha valaki mezítláb tapicskolna az aszfalton. A tenger fekete vize lomhán csapkodta a mólók betonpilléreit. A halászok sárga viharkabátban, benzinlámpák fényénél nagy lapos kosarakba rakták zsákmányukat.

A rakparton kereskedők tülekedtek, jól lehetett látni kétfogatú társzekereiket. Weiss az eső elől behúzódott az eresz alá, ahol mindenféle ládák, zsákok tornyosultak egymás hegyén-hátán.

Ekkor egy zömök férfi lépett hozzá, udvariasan megemelte ócska tiroli kalpagját, egy pillanatra elővillantva holdvilág fejét, majd mégkérdezte, hány óra van. Weiss anélkül, hogy órájára tekintett volna, így válaszolt:

— Hét perc múlva.

A férfi sem nézett rá az órájára, de ámuldozva felelt:

— Képzelje, az én órámon is ennyi van. Ekkora pontosságot! — Aztán belekarolt Weissbe, elindult vele a móló́ról, miközben szakadatlanul panaszkodott: — Kész nátha ez az időjárás. Ilyenkor kalciumtablettákat szoktam szedni megelőzés végett. Egyébként szólítson egyszerűen csak Brunónak. — A szeme sarkából Weissre pillantott. — Mindenben állok szolgálatára. — Majd keményebb hangon folytatta: — Gondolom, fölösleges emlékeztetnem, hogy honnan ismerjük egymást. Ön udvarolt az én elhunyt leányomnak, én szívesen vőmmé fogadtam volna, de miután elbocsátottak a városházáról, megbízhatatlan...

— Talán vizsgáztatni akar itt engem? — kérdezte Johann Weiss barátságtalanul. — Mintha már egy vizsgát letettem volna.

— Jaj, dehogy! — tiltakozott Bruno. De rögtön ellentmondásba keveredett. — Különben is, miért ne vizsgáztatnám? Sértőnek tartja talán? Én egyáltalán nem érzem sértőnek az ilyesmit. Nem akar cukorkát? — kérdezte. — Az édesség bámulatosan jól hat az idegrendszerre.

— Mi a helyzet Rudolf Schwarzkopf irataival? — kérdezte Weiss komoran.

Bruno eleresztette a kérdést a füle mellett, s inkább ő kérdezett:

— Nem gondolja, hogy aktivitása ellenkezik az utasítással? — Fölszegte a fejét, bosszúsan nézte az alacsonyan gomolygó felhőket. — A maga helyében én nem tartanám ilyen sürgősnek, hogy megismerkedjem Schwarzkopf irataival. Ez esetleg nem nyerné meg Funk úr tetszését. Ön megszegte az utasítást. Kénytelen vagyok ezt hivatalosan megállapítani.

— De én csak azt akartam... — próbált mentegetőzni Weiss.

— Értem én, mindent értek, galambom, mit akart... — szakította félbe Bruno szelíden —, és csaknem jó úton járt, amikor azt tanácsolta Papkénak, hogy Heinrich révén szerezze meg Willy Schwarzkopftól a rezidensek listáját. Magának igaza van. Papke egy korlátolt katonacsizma. De értelmi képességének hiányait bőségesen pótolja rendkívül fejlett gyanakvása. Ez az erős oldala, amelyet ön nem vett számításba, ahogy nem számolt azzal sem, hogy Papke jelentéktelen kis gestapós, és ilyen fontos listáról a Gestapóban csak a legnagyobb figurának lehet tudomása. Ilyesmibe sem Papke, sem Funk nem ütheti bele az orrát. Vannak más személyek is, egészen mások... — Bruno barátságosan mosolygott Weissre. — De ne sértődjék meg. Elvégre nemcsak rangban és tapasztalatban vagyok idősebb magánál, hanem életkorban is. — Majd kisvártatva hozzátette: — Higgye el, a mi munkánkban a legnehezebb a fegyelmezett célratörés. Ne feledje, hogy azok, akik magát irányítják, elég jól ismernek sok olyan körülményt, amelyről magának fogalma sincs. És mindig akad olyan helyzet, hogy jobb lemondani valamiről, ami a célhoz vezető úton

hever, ha mégoly értékes is az, éppen azért, hogy elérjük magát a célt. Ért engem?

— Értem — bólintott Weiss. — Igaza van, elvetettem a súlykot, megszegtem az utasítást, elfogadom dorgálását.

— Ugyan, hová gondol! — nevetett Bruno. — Ha már dorgálásra kerül sor, az ember félreáll, s más lép a helyébe. Én ezt csak úgy mondtam, tapasztalatátadás okából; néhány baráti tanács. — Ásított, panaszosan dünnyögte: — Tudja, én rendszerint diétán élek, itt meg valami zsírosat ettem. Bizony kutyául érzem magam. A disznóság számomra határozottan tilos.

— Jöjjön el hozzám; kipihenhetné magát, valami gyógyszert is tudnék szerezni.

— Ne butáskodjék, Johann! — mondta Bruno szemrehányó hangon. — Hiszen csak a pályaudvaron kell örvendeznünk egymásnak, hogy hosszú hónapok után végre újra találkoztunk. Egyébként — jegyezte meg elégedetten — Németországban minden bizonnyal fölmentenek a frontszolgálat alól; legalábbis orvosaink a klinikán egyhangúlag azt állították, hogy egészségi állapotom miatt teljesen alkalmatlan vagyok katonai szolgálatra. Ez nagyon szerencsés körülmény. A legrosszabb esetben beosztanak hátországi szolgálatra, bedugnak valamilyen irodába, ami ellen nem volna semmi kifogásom sem. Nagyon kedves lenne öntől, ha megemlítené Heinrichnek, öreg barátját, Brunót. — Mosolygott. — Hiszen nem akadékoskodtam, amikor ön a leányomnak udvarolt . . . — És sokatmondóan hangsúlyozta: — Elzának . . .

— Persze, Elzának — bólintott Weiss csüggedten. — Hirtelenszőke haja, kék szeme volt, bal lábára sántított. Gyerekkori baleset, rosszul ugrott le a fáról.

— Elég sablonos portré. De hát mit tegyünk, ha ilyen volt a modell is? — vont vállat Bruno. Majd gyakorlatiasan hozzátette: — Ön persze sejtette, hogy az ismeretlen látogatása és az édesapjáról folytatott párbeszéd merőben bemelegítő célzatú volt, mint egyébként mostani találkozásunk is. — Kezet nyújtott, megemelte a lekonyuló szélű tiroli kalpagot, s ünnepélyesen elbúcsúzott: — Fogadja, uram, legmélyebb hódolatomat — és eltűnt a sötétben. Léptei nagyokat csobbantak a tócsákban.

Száraz, derült reggelre ébredt a város.

A rigai utcákat, parkokat, tereket mintha a csillogó falevelek meleg fénye világította volna be. A házak éles körvonalakkal rajzolódtak ki a kék égbolton, amelyen puha gyapjas bárányfelhők úsztak az öböl felé.

A pályaudvar peronján felsorakozott a hazatelepülő németek utolsó csoportja. Minden arcon elterpeszkedett valami megfoghatatlan gondterheltség, valami elszánt nekikeseredés; úgy álltak ott ezek az emberek, mint akik szíves-örömest engedelmeskednek akárkinek, készek teljesíteni bárkinek a parancsát. Szívélyes mosoly bújkált az ajkakon, bár nem volt senki a közelben, akire mosolyoghattak volna. A gyerekek egymás kezét fogva várakozóan tekintettek a felnőttekre. A szülők viszont újra meg újra riadtan számlálgatták a bőröndöket, a batyúkat, a zsákokat. Lopva nézelődtek erre-arra, a felsőbbséget, a parancsokat, az ellenőrzést várták. Az asszonyok görcsösen szorongatták útitáskáikat, amelyekben minden bizonnyal az iratokat és a különösen értékes holmikat őrizték.

A kreisleiterek és a nachbarnführerek, akikre az áttelepülők kérdő és félénk tekintete szegeződött, s akiknek parancsolgató hatalmaskodását már régen megszokták, itt ugyanolyan szerényen viselkedtek, mint az egyszerű áttelepülők, semmiben sem különböztek tőlük. Amikor egyik-másik áttelepülő, bátorságát összeszedve odalépett a Deutschbaltische Volksgemeinschaft egyik vezetőjéhez, hogy megérdeklődjön valamit, az levette kalapját, udvariasan meghallgatta, majd vállát vonva szemmel láthatólag úgy tett, mint aki itt nem óhajt főnöknek, jól értesültnek látszani.

A kreisleiterek és a nachbarnführerek, akárcsak a többi áttelepülő, megnyerő mosolyt erőltettek, mihelyt egyenruhás lett bukkant fel.

De két-három vasutason kívül senki sem volt a peronon, aki előtt érdemes lett volna színészkedniük.

Betolták a szerelvényt, a vagonajtókban megjelentek a kalauzok, hasukon a sokrekeszes nyitott táskával.

De az áttelepülők nem mozdultak, s bár ott állt előttük a nekik szánt három vagon, egyikük sem szállt föl. Mindannyian az utasításra vártak, de hogy kitől kaphatnak utasítást, azt senki sem tudta. Állt a szerelvény, álltak a kalauzok a nyitott

vagonajtók előtt s ácsorogtak az utasok is. Ebben a furcsa, általános mozdulatlanságban csak a benzineshordóra emlékeztető óriási pályaudvari óra számlapján lépkedett görcsös igyekezettel a dárdaszerű másodpercmutató.

Egy arra haladó vasutas azonban csodálkozva odaszólt az utasoknak: — Mire várnak, polgártársak? Tizenöt perc múlva indulunk —, s ekkor az áttelepülők mintegy vezényszóra egyszerre megrohamozták a vagonokat. Egymást lökdösve dühösen kiáltoztak, döngtek, pattogtak a folyosón egymásnak ütődő bőröndök.

...Johann Weiss nem sietett, félrehúzódva várta, amíg a többiek felnyomakodnak a vagonokba, a peron aszfaltjára tette vászon útitáskáját és türelmesen várt a sorára.

Egyszer csak Papke állt meg mellette, vulkánfíber bőröndjét letette Weiss útitáskája mellé, egy másik, bőrből készült táskát a kezében tartott.

Nem köszönt Weissnek, úgy tett, mintha nem ismerné, s elmerülten figyelte a beszállást. Aztán egy alkalmas pillanatban felkapta Weiss útitáskáját és gyors léptekkel elindult az első osztályú vagon felé.

Weiss úgy gondolta, hogy Papke tévedésből emelte el az ő táskáját, s utánasietett a bőrönddel. Papke azonban dühösen ráförmedt:

— Mit dugdossa ide nekem a bőröndjét? Keressen hordárt magának.

Weiss eloldalgott, megkereste a vagonját, elfoglalta az egyik felső fekhelyet, s fejtől odatette Papke bőröndjét.

Meglehetősen kínos helyzetbe került. Először azt hitte, Papke azért játszotta el ezt a komédiát, mert meg akar ismerkedni az útitáska tartalmával, és hamarosan visszaadja, talán még bocsánatot is kér „tévedéséért". De csakhamar nyomasztóbb gondolatok kezdték gyötörni Weisst. A határon meg kell mutatni a bőröndöt a vámőröknek, és esetleg találnak benne valamit, ami miatt a bőrönd tulajdonosa nem lépheti át a határt. A bőrönd tulajdonosa pedig ezúttal Weiss volt.

Ha kidobja a bőröndöt az ablakon, vagy egy alkalmas pillanatban eldugja valamelyik útitársának padja alá, akkor megfosztja Papkét tulajdonától. Ugyanakkor számolnia kell azzal, hogy miután Funk már korábban elutazott a birodalomba és

megszakadt vele a kapcsolata, továbbra is szüksége van Papke jóindulatára, s nincs joga megkockáztatni, hogy emiatt kegyvesztett legyen Papkénél.

Weiss egyre azon törte a fejét, hogyan szabadulhatna a hurokból, amelyet Papke vetett a nyakába, aztán lelógatta lábát a fekhelyről, s fejét ingatva szájharmonikáján rázendített egy tiroli nótára, amelynek szövegét jól ismerte minden férfi, de hölgyek jelenlétében inkább csak a dallamát dúdolták. Ennek ellenére a nők a dallamot hallgatva sokat ígérőn mosolyogtak a fiatal mókamesterre, aki ilyen nyíltan kifejezte a hazatérés fölötti örömét.

Egy vékonydongájú fiatal német vodkát töltött egy műanyag pohárba, s felnyújtotta Weissnek.

— A führer egészségére! — Forgatta a szemét, mintha imádkozna. — Éppen ilyen srácokra van szüksége, amilyenek mi vagyunk.

— Heil! — Johann előrelendítette a karját.

A német szigorúan rászólt:

— Lassan a testtel, még nem vagyunk otthon! — Aztán fölényeskedő mosollyal megjegyezte: — Elvégre nem vagyunk rokonok. És ha most elfelejtesz ugyanannyit tölteni nekem a sajátodból, akkor azt nagy udvariatlanságnak kellene tekintenem.

Egy frissen borotvált tarkójú idősebb utas így dörmögött:

— Igazad van, Lettországban lehettünk pazarlók, de otthon már nem könnyelműsködhetünk.

A vékonydongájú kihívóan kérdezte:

— Azt akarod talán mondani, hogy Lettországban volt zabálni valónk, s a birodalomban nem lesz? Erre célzol?

A különben tekintélyes külsejű, tempós mozgású idősebb utas hirtelen szánalmasan pislogni kezdett, arcán kiütközött a verejték. Hebegve magyarázta a vékonydongájúnak, hogy rosszul értette. Csak azt akarta mondani, hogy Lettországban többet kellett enni, hogy kevesebb jusson a letteknek, Németországban viszont kevesebbet fog enni, hogy több élelem jusson a Wehrmacht dicső harcosainak.

— Rendben van — mondta a vékonydongájú. — Ezúttal kivágtad magad, de hogy szent legyen a béke, most meg kell vendégelned engem, meg ezt a srácot — biccentett Weiss felé.

— Nekünk most bőséges táplálkozásra van szükségünk. Az ilyen lógó hasúak, mint te, érezzék megtisztelve magukat, hogy vendégül láthatják a Wehrmacht leendő katonáit.

Amikor Bruno benézett abba a szakaszba, amelyben Weiss elhelyezkedett, vidám lakmározás képe tárult a szeme elé. Az elemózsiás kosár gazdája bánatosan árválkodott a pad szélén, miközben a két fiatal vígan falatozott az ablak alatti asztalnál.

Bruno megpöccintette tiroli kalpagját, jó étvágyat kívánt. Amikor az utasok közt megpillantotta Weisst, tárt karokkal nyomakodott feléje, s csak úgy ragyogott a váratlan találkozás örömétől. És olyan szenvedélyes türelmetlenséggel kezdte faggatni Weisst, hogy mit tud a közös ismerősökről, oly féktelen buzgalommal újságolta saját hasonló értesüléseit, hogy Weiss, mint afféle jól nevelt fiú, kénytelen volt megkérni Brunót, fáradjanak talán ki a peronra, mivel esetleg zavarja az utasokat harsány, rikácsoló hangja.

Bruno bocsánatot kért, megemelte holdvilágfeje fölött a fácántollas kalpagot, és tenyerét a füléhez illesztve magyarázkodásba kezdett, hogy azért beszél ilyen hangosan, mert nemrégiben középfülgyulladása volt, rosszul hallotta még a saját hangját is, amióta meg kigyógyították, nem tud hozzászokni a normális beszédhez: hol ordít, mint egy kiképző őrmester, hol meg olyan halkan suttog, hogy még legmeghittebb barátai is megsértődnek. Bruno nagy hajbókolás közepette hosszasan mentegetőzött alkalmatlankodásáért, aztán barátságosan könyéken fogva Weisst, eltávozott.

A peronról kimentek a vagonok közti átjáróba, ahol az ostyaszerű vaslemezek érces csörömpölése és a ponyvaharmonika résein behatoló légáram süvítése minden más hangot elnyomott. Weiss egészen közel hajolt Bruno füléhez, s elmondta neki, milyen bajban van Papke bőröndje miatt. Bruno bólintott, és rögtön átment a másik vagonba, mintha a hallottak után semmi kedve sem volna közösködni a bajba jutott Johann-nal.

De hamarosan újra megjelent Weiss vagonjában. Weiss polcára Papke vulkánfíber bőröndje mellé föltett egy kisebb fonott kosarat, kijelentette, hogy otthagyta a helyét, de senki se aggódjon: nem szeretné, ha itt valakinek is szoronkodnia kellene miatta, pusztán csak arról van szó, hogy ő vidám termé-

szetű ember, s igen tisztelt honfitársait szeretné elszórakoztatni néhány mulatságos bűvészmutatvánnyal.

Zsebéből előhúzott egy pakli kártyát, és rögtön munkához látott. És habár a mutatványok egészen egyszerűek voltak, ráadásul Bruno sem ügyeskedett túlságosan, azt azért megkövetelte, hogy a jelenlevők becsületesen hunyják be a szemüket, mielőtt valamelyik kártyára gondolnának, és olyan hamisítatlan kétségbeeséssel pironkodott, amikor a kigondolt kártyát nem sikerült megneveznie, hogy a jelenlevők mind megkedvelték. Azután könnyedén leemelte Papke bőröndjét, és elköszönt, mondván, hogy keres magának kényelmesebb helyet.

Miután Bruno eltávozott, Weiss felkapaszkodott a polcára, lefeküdt, karját a feje alá tette, és behunyta szemét, mintha aludna.

Dél felé járt az idő, amikor Bruno újra megjelent a bőröndel. Hadarva mentegetőzött, miközben a bőröndöt földobta Weiss polcára, aztán zsebéből elővette a gondosan papírba csomagolt vajas kenyerét, és közölte, hogy most pedig ebédelni fog.

De amikor az idős német barátságosan feléje nyújtott egy csirkecombot, udvariasan visszautasította. Nem akar elhízni, mondta, mivel nagyon reméli, hogy a haza nem mond majd le róla mint katonáról. Ezzel a kijelentéssel még rokonszenvesebbé tette magát. És hogy az utasokat ne zavarja az ebédelésben, ő is felkapaszkodott a felső fekhelyre, elhelyezkedett a a kosara mellett, és átölelte. De ott sem időzött sokáig; mint aki nem találja a helyét, rögtön visszaszökkent a padlóra, és kosárral a kezében odébbállt, búcsúzóul még megjegyezve, hogy megpróbál keresni magának olyan útitársnőt, aki nem idősebb százévesnél, de elmúlt már tizenhárom. Tenyerével végigsimította kopasz fejét és eldicsekedett:

— Férfi létemre csak azért vagyok kénytelen frizura nélkül csúfoskodni, mert mindig nagy hódolója voltam a női bájaknak.

Az utasok nevettek a jókedélyű honfitárson. Weiss is mosolygott, s amikor visszamászott fekhelyére, alaposan beleütötte a térdét Papke bőröndjébe, hogy majd felszisszent fájdalmában. Most azonban olyan élvezettel tette le fejét a bőrönd

kemény peremére, mintha az nem is bőrönd, hanem puha párna volna.

Lassan megnyugodott: úgy látszik, Papke bőröndjében nincs semmi olyan, ami veszélyes lehetne rá. Johann csak most döbbent rá, milyen hihetetlenül nehéz viselnie azt az álarcot, amelyet magára öltött. Csak néhány percre hagyta el az önuralma, s máris úgy érezte magát, mintha vaksötétben tapogatózva, hason csúszva mászna valamilyen járatlan hegyi ösvényen a feneketlen szakadék fölött. Az ösvény a semmibe szalad, azt hiszi, menten lezuhan, de egyszer csak támaszt érez a lába alatt, átlép a buktatón, és ismét az ösvényre kerül.

Johann az utóbbi hónapokban hozzászokott, hogy szinte automatikusan, hideg fővel tudja megfigyelni önmagát. Úgy tudta dicsérni vagy korholni magát, mint valami idegent, és pontosan el tudta határolni, mikor tetszik, mikor nem tetszik saját magának, mikor veti meg vagy mikor csodálja magát. Elválasztotta magától új álarcát, és figyelmesen, aprólékosan vizsgálgatta az álarc alatt megbúvó új ember életképességét. Sajátos élvezet áramlott szét a tagjaiban, amikor úgy érezte, hogy teljesen uralkodik ezen az álarcon.

Világosan tudta, hogy ezt az álarcot a veszély pillanatában saját hibájából letéphetik róla; attól függött a sorsa, mennyire szilárd rajta ez az álarc.

Nem tudta leküzdeni másik lényével szemben érzett gyűlöletét és megvetését, és a tőle való függés néha annyira felőrölte lelkierejét, hogy olykor, ha csak egészen rövid időre is, vissza kellett vonulnia a gyógyító magányosságba.

S amikor végre magára maradhatott, legyűrhetetlen szomorúság vett erőt rajta, hogy elvesztette azt a világot, amely „énjének" lényegét alkotta. Ez a világ eleven, szép és igazi volt, a másik világ pedig, amelyben most élt, kiagyaltnak, zavarosnak, őrült lázálomnak tűnt fel.

Sohasem hitte volna, hogy küldetésében a legnehezebb, a leggyötrelmesebb ez a veszedelmes tudathasadás lesz.

Eleinte még élvezte is a játékot: belebújni egy másik ember bőrébe, kitalálni a gondolatait, és örvendezni, amikor ezek a gondolatok egybevágtak azzal az elképzeléssel, amelyet mások erről az emberről maguknak alkothattak.

Amikor rátört a fáradtság, olyan gyötrelmes érzés fogta el,

mintha tetőtől talpig soha le nem dobható protézisekből állna, és már soha többé nem érezhetné magát igazi, eleven embernek.

Egyik oktatója azt mondta neki, hogy a súlyos válság pillanata okvetlenül beköszönt, és sokat fog gyötrődni, amíg leküzdi. Igen, most már tudja, milyen nehéz. Tudja, hogy amikor átlépi a szovjet határt, ez nem csupán annyit jelent majd, hogy végrehajtotta feladatának egyik részét. Ezzel végképp elszakítja magát attól az élettől, amelyen túl a magára öltött álarc még teljesebben uralma alá hajtja, zsarnoki módon uralkodni fog igazi egyénisége fölött. Ugyanakkor azzal is tisztában volt, hogy minél engedelmesebben szolgál majd ennek az álarcnak, annál jobban, annál eredményesebben teljesíti kötelességét.

Aztán nem szívesen bár, de elhessegette magától a pillanatnyi megnyugvást, amely szétáradt benne, miután Bruno megszabadította a veszedelemtől.

*

Belosztokban hosszabban időzött a vonat, s az utasok elözönlötték a pályaudvart, hogy baromfit, tojást, vajas kiflit, kolbászt vásároljanak. Weiss nem tartott a többiekkel, az üres vagonban maradt, Brunóval sakkozott. Bruno elgondolkozva simogatta tar koponyáját, s halkan dörmögött:

— Jó firma ez a te Papkéd: a bőröndje tele volt kaviárral, szőrmével meg mindenféle csempészáruval. Körültekintő ember! A bőröndöt majd visszaadod neki, amint átlépted a határt, a vámvizsgálatnál veled nem fognak törődni. Nekem vissza kell maradnom a határon. Egyébként minden marad úgy, ahogy megállapodtunk. A legfontosabb az, hogy semmit se hamarkodj el. fölöslegesen ne kezdeményezz. Nekünk szükségünk van Johann Weissre. És nincs szükségünk, még sokáig nem lesz szükségünk Alekszandr Belovra. Érted?

A vagonban megjelent az egyik utas, úgy megrakodva kis csomagokkal, hogy az állával kellett megtámasztania a dobozhegyet. Bruno közben lépett a huszárral, s diadalmas arccal közölte:

— Parancsoljon, uram, sakk. — S kezét dörzsölgetve, ingerkedve hozzátette: — Igazán előzékeny vagyok, csak tapintat-

ból nem adtam mattot a királyának. — Megértő pillantást vetett Johannra, s oktatólag megjegyezte: — Tanulja meg fiatalember, hogy ha nyer, ne bántsa az ellenfél hiúságát, s akkor mindig számíthat a partner jóindulatára. — Felpillantott a csomagokkal megrakott utasra: — Uram, ön oly buzgón gondoskodik a bendőjéről, hogy közben megfeledkezik a birodalom presztízséről. Hát nem érti, hogy ön most a vörösök malmára hajtja a vizet? Az ön buzgalma láttán azt hiszik, hogy Németországban a nép szükséget szenved! Ez nem szép dolog! — Felállt, s vállát megvetőn vonogatva visszament a helyére.

Az utas ijedten magyarázkodott Weissnek, hogy ő nagyon jó német, talpig német, tagja a nemzetiszocialista pártnak is, kész megszívlelni minden feddő szót, megtesz mindent, hogy jóvátegye vétkét, akár kihajigálja az ablakon az egész cuccot, amit összevásárolt, tekintse ezt véletlen botlásnak... Annyira izgatott volt, annyira lelkére vette Bruno vádját, hogy Johann-nak szinte megesett a szíve rajta, s azt tanácsolta neki, ne tulajdonítson különösebb jelentőséget az ártatlan megjegyzésnek: hiszen ő nem kivétel, a többi utas is ugyanígy cselekedett, viszont mindent jóvátehet és tisztára moshatja magát, ha utóbb felhívja a német hatóságok figyelmét útitársainak méltatlan viselkedésére.

A pocakos hálásan megköszönte Weissnek az értékes tanácsot. Weiss ezután egész úton magán érezte a pocakos hálás, odaadó tekintetét.

A határállomáson leszállították az utasokat, és a vámépületbe szólították őket, hogy elintézzék a szükséges formaságokat. A vámosok futólag átnézték a csomagokat, néha éppen csak megkérdezték, mi van a bőröndökben. Az utasok mégis idegeskedtek, túlságosan is készségesnek mutatkoztak, kérés nélkül is meg akarták mutatni mindenüket, minden ok nélkül magyarázkodni kezdtek, hogy nem politikai okokból utaznak Németországba, hanem mert meg akarják látogatni rokonaikat, akiket régóta nem láttak.

Papke a vámőr tiltakozása ellenére kiborította a linóleummal bevont pultra Weiss útitáskájának egész tartalmát, s kijelentette, hogy éppen csak a legszükségesebbet viszi magával az útra, mert nem biztos benne, hogy Németországban végle-

ges hazára lel, igazi hazája ugyanis Lettország, ahol sok lett és zsidó barátja van, csupa szívbéli jó barát.

A vámőr azonban egy ujjal sem nyúlt a holmikhoz, átnézett Papke feje fölött, és megkérte, hogy rakjon vissza mindent a táskába. Papke összeszorította az ajkát, mint akit megbántottak, de annál jobban megnyúlt az arca, amikor a vámőr kinyittatta vele a bőrtáskát.

Papke mellett Bruno állt. Kosarát kiürítették a pultra, a vámőr gondosan megvizsgált minden egyes darabot, s félretette az iratokat meg a patikai porcelán tégelybe csomagolt filmtekercset.

Amikor Bruno a határőr kezében meglátta a könyvét, amelynek fedelén Történelemkönyv felirat állt, bár a valóságban egészen más bújt meg a szelíd külsejű fedél alatt, hangosan, kihívón méltatlankodott:

— Még ha behozni próbálnám a führer könyvét, megérteném, de hát én kiviszem, oda viszem, ahol a führer szavai ott élnek mindenkinek a szívében. — És támogatásért esengve Papkéhoz fordult: — Mégiscsak felháborító, hogy az ilyen irodalmat tiltottnak minősítik!

Papke elhúzódott Brunótól, s ellenségesen förmedt rá:

— Hagyjon békén a führerével! — Aztán tanácsot próbált adni a vámőrnek: — Nézze meg, mi van a zsebében. Ez a népség nagyon szereti a fegyvert. Nem csodálnám, ha a nadrágszíján valami tőr fityegne, pengéjén a jelszóval: „Vér és becsület". Ilyen bérgyilkosokat nem is szabad beengedni Németországba.

— Hát hallottak még ilyet! — dühöngött Bruno. — Magát nem szabad beengedni Németországba! És ha már beengedik, akkor csak azért, hogy rögtön rács mögé dugják.

— Polgártársak! — intette rendre őket a vámőr. — Kérem, maradjanak csendben, ne zavarjanak a munkában.

Johann föltette a pultra a bőröndöt, elővett egy cigarettát, odament Papkéhoz, és udvariasan tüzet kért tőle. Papke odanyújtotta saját égő cigarettáját. Weiss előrehajolt, hogy rágyújtson, és súgva megkérdezte:

— A bőrönd kulcsa?

Papke hátrahőkölt, arcán árnyék futott át. De egy szempillantás múlva ismét barátságos lett a képe.

— Nézze, fiatalember, adok én magának valamit, mégsem járja, hogy egy dohányos gyufa nélkül utazzon. — Benyúlt a zsebébe, majd egy kulcscsomót nyomott Weiss markába.

— Köszönöm — mondta Johann. — Igazán nagyon kedves.

Kinyitotta a bőröndöt és lesütött szemmel nézte a vámőr kezét, amint a holmik között kotorászott.

A vámőr megkérdezte, nincs-e nála valami, ami a tilalmi listán szerepel. Weiss a fejét rázta, a vámőr otthagyta, továbblépett a következő utashoz, s Weissnek csak ennyit mondott:

— Elviheti a bőröndjét.

A vámvizsgálat után az utasok átmentek a másik peronra, ahol már várta őket a német szerelvény. A határőrtiszt, miközben visszaadta az okmányokat, gépies udvariassággal németül ismételgette:

— Jó utat! — és tisztelgett hozzá.

A határőrtiszt annyi idős lehetett, mint Johann, s talán még hasonlított is rá a szürke szemével, éles metszésű orrával, magas, sima homlokával, szigorú vonalú szájával, kicsiny, szinte lányos kézfejével. Közömbös pillantást vetett Johannra, aztán megnézte a fényképet a birodalmi okmányban; gondosan összehajtogatta és visszaadta Weissnek az iratokat, tisztelgett, s neki is jó utat kívánt, mint a többieknek, aztán már el is fordult tőle a következő utashoz.

Nem sokkal később az első osztályú kocsiban ugyanez a határőrtiszt odament Papkéhoz, és gondosan ejtve a német szavakat elnézést kért a zavarásért, de, mint mondta, kénytelen megkérni, hogy menjen vele az állomásépületbe, mert tisztázni kell néhány formaságot, amelyeket nyilván a hivatalnok felületessége miatt nem tartottak be Papke irataiban.

Papke felállt és engedelmesen elindult a határőr előtt a peronra.

A másik vagonból ugyanakkor lépett le Bruno, hasonlóképpen katonák kíséretében. Indulatosan vitatkozott, egyre azon erőlködött, hogy kivegye a kosarát a határőr kezéből.

Amikor egy vonalba ért Papkével, tisztelettudón nagyot köszönt rá, megemelte fácántollas tiroli kalpagját, és háborogva kiáltozott:

— Hiszen ez személy elleni erőszak! Tiltakozni fogok!... — A határőrtiszthez fordult, s Papkére mutatott: — Köztisztelet-

ben álló közéleti személyiség! És így bánnak vele... — Kétségbeesetten széttárta a karját.

— Ne lármázzon! — figyelmeztette komolyan a határőr.

— De én igenis lármázok, majd meglátja, milyen lármát csapok! — hajtogatta a magáét Bruno. — Rámosolygott Papkéra: — Remélem, lesz szíves igazolni az itteni hatóságok előtt, hogy én lojális ember vagyok, és ha a csomagomban találtak is olyasmit, ami kiviteli tilalom alatt áll, ez csak azért történt, mert nem ismerem a rendelkezéseket. Nem tudtam, mit lehet kivinni és mit nem.

Papke nemsokára tanácstalan képpel tért vissza a vagonjába, kezében szorongatva bőrtáskáját.

A szerelvényt közben áttolták a határsávba. A vasúti töltés két oldalán felszántott és gondosan elboronált keskeny földcsík húzódott egészen a látóhatárig. Ez a végtelennek tűnő fekete vonal mintha két világot választott volna el egymástól.

A határőrök köpenygombjukra erősített zseblámpákkal tüzetesen megvizsgálták az egész szerelvényt, még a vagonok alá is bevilágítottak.

Rángás futott végig a szerelvényen, a vonat elindult, és a kerekek kattogása hamarosan olyan szabályos lett, mint az óra ketyegése.

Johann igyekezett uralkodni magán, de a könyörtelen és vészterhes időnek ez az acélos ritmusú kattogása olyan érzéssel töltötte el, mintha valamilyen feneketlen mélységbe zuhanna. Tennie kellett valamit, hogy elhessegesse magától ezt a keserű, rossz érzést, a búcsúzás, az elszakadás fájdalmát, hogy elébe siessen az ismeretlen jövőnek, melynek bizonytalansága egy pillanatra szinte megbénította. Fölszegte a fejét, s derűs arccal bejelentette:

— Uraim, engedelmükkel, köszöntöm önöket immár alighanem a birodalom földjén. — Felállt, kidüllesztette a mellét, s arcáról csak úgy sugárzott az áhítat meg a diadalérzet.

Weiss az ünnepélyes csendben kis papírgalacsint vett elő a zsebéből, a papírból kihámozott egy horogkeresztes jelvényt és zakója hajtókájára tűzte. Ezzel mintha jelt adott volna: egymásután nyíltak a bőröndök, az utasok átöltöztek, csinosították magukat.

Fél óra múlva mind úgy festettek, mint akik vendégségbe

készülnek, vagy vendégeket várnak. Gondosan megtervezték előre az öltözéküket, hogy minél tekintélyesebb külsővel jelenjenek meg a birodalomban. Egyik-másik utasnak hangsúlyozottan ódivatú öltözéke mintegy azt volt hivatott igazolni, hogy viselőjében töretlenül él az ónémet konzervativizmus, s a hazától távol töltött idő sem tudta kikezdeni ízlését, meggyőződését. A bőröndökből előkerültek a bibliák, a patinás fekete keménykalapok, kesztyűk. Parfümillat úszott a levegőben.

Hirtelen megcsikordultak a fékek, s a szerelvény, mintha megbotlott volna, megállt. A folyosón acélsisakos, géppisztolyos német katonák rohangásztak. Fagyos, mozdulatlan arcuk, merev, gépies mozgásuk nem sok jót ígért. A katonák nyomában belépett egy szikár tiszt, kényeskedő viselkedéséből, szúrós szeméből fölényes megvetés áradt.

Az utasok mintegy vezényszóra felpattantak a helyükről.

A tiszt fölemelte ujját, s keskeny ajkát alig mozgatva halkan csak ennyit mondott:

— Nyugalom, rend, kérem az iratokat.

Hanyag mozdulattal, kesztyűs kézzel vette el az iratokat, s a válla fölött, hátra sem fordulva adta tovább őket egy őrvezetőnek. Tőle az iratok egy civil ruhás férfihoz vándoroltak, aki metsző, fürkész tekintettel hasonlította össze az útlevélképet az utas arcával. Néhány utasnak olyan érzése támadt, hogy ez a tekintet áthatja a csontja velejéig, s a vagon falán, mint valami mozivásznon, ezekben a pillanatokban megjelenik, ha nem is a sziluettje, de gondolatainak imbolygó rajza.

A tiszt, miután az utolsó iratot is elvette, ólomsúlyú szavakkal ekképp búcsúzott:

— Rend, nyugalom, mindenki maradjon a helyén.

És elment.

A katonák elállták az ajtókat. Nézték az utasokat, de mintha nem is látnák őket. Sisakjukat mélyen a szemükbe húzták, lábukat szétterpesztették, állkapcsukat összeszorították, és csak álltak rendületlenül.

Johannt különös érzés fogta el. Úgy tűnt föl neki, mintha valahol már látta volna ezt a tisztet és a katonákat, s akkor is éppen ilyenek voltak, mint most, amilyeneknek látszani akartak. És most, hogy korábbi elképzelése megegyezett azzal, amit saját szemével látott, megkönnyebbült. Barátságosan, tisztelet-

tel, szinte kicsit irigykedve méregette a katonákat; éppen úgy, ahogy feltevése szerint egy igazi német civil fiatalnak néznie kellett őket.

Amikor a tiszt egy őrmester és a civil ruhás kíséretében visszatért, hogy kiossza az iratokat az utasoknak, Weiss feszesen kihúzta magát, s vigyázzállásba meredve ragyogó szemmel, vidáman nézett a tisztre. A német leereszkedően rámosolygott.

— Üljön le.

De Weiss mintha nem is hallotta volna, csak állt mozdulatlanul.

— Maga még nem katona. Üljön le — mondta újra a tiszt.

Weiss fölszegte az állát, s határozottan kijelentette:

— Hazámban majd részem lehet abban a megtiszteltetésben, hogy beléphetek a Wehrmacht dicső soraiba.

A tiszt szelíden megveregette a vállát a kesztyűvel. A civil valamit jegyzett a füzetébe. S amikor a tiszt átment a vagonba, Johannt útitársai elárasztották gratulációkkal: kétségtelen, hogy a birodalom földjén rögtön első lépésével a lehető legjobb benyomást tette a német hatóságok képviselőire.

A vonat a harmadik birodalomba bekebelezett lengyel területen robogott.

Az utasok érdeklődve nézegettek kifelé az ablakon, élénk társalgásba kezdtek az újonnan szerzett német területekről, igyekeztek túltenni egymáson szakértelemben és a szláv népek iránti megvetésben. Lebombázott falvak romjai szegélyezték végig az utat. Német katonák őrizete alatt lengyel foglyok javították a sérült hidakat. Az állomásokon új táblákon virítottak a német feliratok.

És minél gyakrabban kerültek útjukba a nemrég lezajlott harcok nyomai, az utasok annál fesztelenebbül, annál gőgösebben viselkedtek. Weiss a többiekkel együtt meredten nézett ki az ablakon, s áradozva beszélt a villámgyors német csapás erejéről, a szeme elragadtatottan csillogott. Egyre inkább eluralkodott rajta a felindultság, de az ő felindultsága más forrásokból táplálkozott: pontosan rögzítette emlékezetében az elfutó tájat mindenütt, ahol nagy üzemanyag-tárolókat, raktárakat építettek, utakat szélesítettek, hidakat erősítettek, s ahol az erdei tisztásokon hatalmas földgyalúk egyengették a majdani repülőterek talaját.

Megfigyeléseit szinte automatikusan elhelyezte egy láthatatlan, ám lelki szemei számára mégis jól látható térképen. Úgy cselekedett, mint a legkiválóbb sakkozók, akik fejből, sakktábla nélkül játszanak.

Az emlékezet e megfeszített munkáját a gépies reagálás fokára fejlesztett beidegzés indította el, és pusztán ennyi volt az egész, mert gyakorlatilag semmi szükség sem volt rá... Weiss ugyanis jól tudta, hogy sok időbe telik még, amíg megfigyeléseit közölheti övéivel, addigra viszont el is avulnak ezek a hírek, mégha teljesen sértetlenül megmaradnak is emlékezetében.

Az utasok zajosan mutogatták egymásnak az egyik megtépázott koronájú fa tövében heverő lengyel repülőgéproncsot, és ingerkedve biztatták Weisst, hogy próbáljon meg belépni a német légierőkhöz, legyen ő is híres csodarepülő. Weiss azonban sajnálkozón mosolyogva azt mondta, hogy számára az is nagy megtiszteltetés lesz, ha a szárazföldön megszilárdíthatja a dicső csodarepülők győzelmeit, de álmodni sem mer azokról a gépekről, amelyekre csak a birodalom legjobb fiai méltók. És miközben így csevegett az utasokkal, agya lázasan dolgozott. Azon törte a fejét, hogyan és mit kell cselekednie. Igen, minden, amit látott és megjegyzett magának, számára tilos övezetben van, de közben rájött valamire, ami megrendítette, és ami hirtelen fontosabb lett mindennél a világon. Miközben a láthatatlan térképén elhelyezgette a Lengyelországban épített német létesítményeket, amelyek mellett elsuhantak, egyszer csak belényilallt a felismerés: mindezek a létesítmények azt az országot veszélyeztetik, amelytől egyre jobban eltávolodott. Szeretett volna fölordítani a hazáját fenyegető szörnyű veszély láttán. Zavarban volt.

És bár az oktatókkal megbeszélték az összes lehetséges körülményeket, amelyek közt az ember elveszítheti önuralmát, beleértve a kínzást és a halállal való fenyegetőzést is, és a gondos önmegfigyelésből leszűrte azt a szilárd meggyőződést, hogy bármilyen veszélyt méltóképpen fogad, nem veszíti el akaraterejét, önkontrollját és elszántságát, egy pillanatra úgy érezte, hogy ez a mostani megpróbáltatás meghaladja erejét.

Kisebb állomáshoz értek, lassított, majd megállt a vonat Katonákkal megrakott teherautó kanyarodott az épület elé.

A katonák lelöktek róla két súlyos, átnedvesedett zsákot, de Johann abban a pillanatban elborzadva vette észre, hogy amit zsákoknak vélt: emberek. A tetőtől talpig véres, hátrakötözött kezű foglyok lassan feltápászkodtak, egymást támogatták, hogy el ne essenek, dagadt szemmel bágyadtan nézték a bámészkodó utasokat. Fehér zsinegen egyforma táblák lógtak a nyakukban: „Lengyel kém" — ez állt a táblákon, mégpedig két nyelven, kalligrafikus gót betűkkel németül és jól olvashatón lengyelül.

— Los! Los! — ordítozott egy főhadnagy. — Előre! — Az egyik fogolykísérő puskatussal nógatta indulásra a foglyokat.

Az egyik fogoly, véres lábán imbolyogva lassan vánszorgott a szerelvény mellett, társa pedig alig tudta vonszolni magát.

— Schnell! — ordított újra a főhadnagy. — Gyorsabban! — Aztán az ijedt arccal bámészkodó utasokra förmedt:

— Menjenek a kocsijukba, a helyükre, élénken!

Az utasok egymást szinte letiporva tülekedtek, hogy minél hamarabb feljussanak a kocsikba, mintha az életük forogna veszélyben.

A tömeg Weisst is elsodorta, szinte feldobta a kocsiba, s csak úgy záporoztak rá a dühös szitkok, hogy olyan lassan teljesíti a tiszt parancsát.

A foglyok mögött is becsapódott a vagonajtó. A vonat jelzés nélkül újra elindult, folytatta útját nyugat felé. És ismét kattogni kezdtek a kerekek...

Johann-nak eszébe jutott, gyerekkorában mennyire nevetségesnek tartotta, amikor egy regényben azt olvasta, hogy a hős valami furcsa, titokzatos üzenetet hallott ki a kerekek kattogásából. Most meg önkéntelenül azon kapta magát, hogy a korábban egyenletesnek, ütemesnek, szinte megnyugtatónak ható kattogás különös riadalommal tölti el.

A szeme sarkából figyelte az utasokat, akik hasztalan próbáltak nyugalmat és magabiztosságot mutatni, arcukra kiült a megütközés, a bizonytalanság. Lerítt róluk, hogy a háborítatlan messzeségben egy kissé másképp képzelték el az „új rendet", amelyet honfitársaik teremtenek; azt remélték, hogy majd ünnepélyes fogadtatást rendeznek számukra. És bármennyire megrendítették is Johannt a látottak, bármennyire együttérzett is a lengyel hősökkel, megvigasztalta az a tudat,

hogy mégsem maradhat titokban a hazája elleni német készülődés, a lengyel hazafiak mindenáron — még életük árán is — értesíteni fogják erről a szovjet csapatok parancsnokságát. Ez a felismerés visszaadta önuralmát, amely egy pillanatra mintha cserben hagyta volna.

Miután valamelyest összeszedte magát, fölszedelőzködött, hogy meglátogassa Heinrichet, aki az első osztályú kocsiban utazott. Annál is inkább szükségesnek látta, hogy életjelt adjon magáról, mert az elutazás előtt nézeteltéréseik voltak.

Közben történt néhány olyan dolog, amiről Weiss nem tudott.

Amikor Heinrich Schwarzkopf Papkéval megérkezett a pályaudvarra, Goldblatt professzor már várta.

A professzor meglehetősen rossz bőrben volt. Puffadt, ödémás volt az arca, fáradtan támaszkodott gumis végű botjára.

Heinrich zavarba jött, amikor megpillantotta Goldblattot. A professzor azonban a maga módján értelmezte ezt, mintha Heinrich bűntudatot érezne.

— Megértelek, Heinrich — mondta. — De Berta lobbanékony. Bizonyos vagyok benne, hogy ezekben a percekben nagyon szenved kényszerű válástok miatt.

A professzornak egyébként igaza volt: Berta valóban szenvedett, de nem azért, mert Heinrich elutazott — Berta úgy érezte, számára lezárt ügy ez a szerelem —, hanem az apja miatt, aki a történtek ellenére, az idősebb Schwarzkopf emléke iránti tiszteletből, teljesen indokolatlan cselekedetre szánta el magát.

A professzor vastag iratcsomót vitt magával a pályaudvarra. Az iratcsomóban voltak Goldblatt munkái, amelyeket Funk nemrég a professzor lakásán próbált megkaparintani. (A kísérlet azonban nem sikerült: időben közbelépett a nyomozó hatóság.) A professzor elhatározta, hogy néhány különösen értékes munkáját odaajándékozza elhunyt barátja fiának.

Átnyújtotta Heinrichnek a szíjjal átkötött iratcsomót és azt mondta:

— Fogadd el, Heinrich... Valamelyik cégnek eladhatod a tervrajzaimat. Ha nehéz sorod lesz és netán vissza akarsz majd térni...

Heinrich elsápadt.

— Nem fogadok el semmit öntől.

— Kár — mondta a professzor Heinrich szemébe mélyesztve tekintetét, majd hozzátette: — Pedig hát meg akartad szerezni őket. Csak valahogy másképp, engem megkerülve.

Papke közelebb lépett Goldblatthoz.

— Megengedi, professzor úr? — És szemével Heinrich felé intve mintegy mentegetőzve mondta: — Heinrich egyszerűen nem tudja, milyen értékes ajándékkal kedveskedik ön neki.

— Nem, nem — ellenkezett a professzor, és melléhez szorította a csomagot. — Magának nem adom oda.

— Gyerünk — mondta Heinrich, és akkorát lökött Papkén, hogy az alig tudott megállni a lábán.

— Szegény Heinrich — mondta fejcsóválva a professzor. — Szegény gyerek.

Berta mégsem tudta megállni, kisietett apja után a pályaudvarra, de késve érkezett, s a jelenetnek már csak utolsó mozzanatát láthatta.

Heinrichre rá sem hederített, elvette apjától az iratcsomót, belekarolt az öregbe és kivezette a térre.

A taxiban a professzor rosszul lett. A roham után nem lett volna szabad utcára mennie. De nem hagyta el magát, egyre a lányát vigasztalgatta:

— Hidd el, kislányom, ha Heinrich elfogadta volna tőlem ezt a csomagot, még az emlékét is kiirtanám szívemből, és igyekeznék megtenni mindent, hogy te is hasonlóképpen cselekedj. De nem fogadta el. A becsület szikrája tehát még él benne. Most már sajnálom ezt a gyereket.

— Apám, apám — ejtette ki keserűen a szavakat Berta. — Berlinben majd felteszi a horogkeresztes karszalagot, és sokkal büszkébb lesz a sturmbannführer bácsikájára, mint az édesapjára, akit te barátodnak neveztél.

A professzor azonban makacs volt.

— Nem, Berta, nem. Mégsem merte elfogadni tőlem a csomagot.

Johann Weiss minderről semmit sem tudott.

*

Weiss valahol a szerelvény végén találta meg azt a fülkét, amelyben Schwarzkopf utazott. Óvatosan kopogtatott a fülke ajtaján, aztán belépett. Heinrich tartózkodó mosollyal fogadta,

néhány könnyedén odavetett szóval bemutatta útitársnőjének, egy erősen puffadt és sárga arcú, idősebb hölgynek, s termoszából kávéval kínálta.

— Nos, hogy utazol? — kérdezte, de válaszra sem várva, tiszteletteljesen útitársnőjéhez fordult: — Bárónő, ha majd jól nevelt sofőrre lesz szüksége, ne feledkezzen meg róla... — Weiss felé intett a szemével —, apám meg volt elégedve vele.

Bár Schwarzkopféknak nem volt saját gépkocsijuk, és következésképpen Weiss nem lehetett a sofőrjük, most mégis felállt, meghajolt a nő felé, mintegy kifejezve, hogy szívesen áll szolgálatára. A nő azonban sóhajtozva panaszolta Heinrichnek:

— Sajnos, fiatal, elviszik majd katonának. Nekem pedig nincs annyi összeköttetésem a náciknál, hogy kieszközöljem felmentését.

— És a tábornagy? — emlékeztette Heinrich.

A bárónő büszkén válaszolt:

— Vannak rokonaim Németország ősi családjai körében, de azt nem tudhatom, milyen viszonyban vannak ezzel a mi führerünkkel. — Csúfondárosan nevetett: — A császár nem volt lángész, de annyi esze mégis volt, hogy megbecsülte az arisztokráciát.

— Legyen nyugodt, asszonyom — mondta Heinrich élénken —, a führer változatlanul igénybe veszi az ősi német családok támogatását.

— Igen, olvastam erről. De sokkal inkább kegyeibe fogadta a nagyiparosokat.

— Akárcsak azok őt — jegyezte meg Heinrich.

— De akkor minek nevezi nemzetiszocialistának a pártját? Nem volna célszerűbb, ha azt mondaná, hogy a nemzeti egység pártja? Szocialista — ebben a szóban van valami ijesztő.

Weiss elérkezettnek látta az időt, hogy ő is mondjon valamit:

— Merem állítani, méltóságos asszonyom, hogy führerünk keményebben elbánt a kommunistákkal, mint a császár.

A bárónő hitetlenkedve pillantott Johannra, s élesen megjegyezte:

— Ha netán felfogadnám magát sofőrnek, csak azzal a feltétellel, hogy ne merészeljen nekem politikáról bölcselkedni.

Még a szobalányokkal sem — tette hozzá, felvonva sűrű fekete szemöldökét.

— Kérem, bocsássa meg neki, bárónő — mentegette Johannt Heinrich. — Olyasmit akart mondani, amit ön jó néven vesz. — Aztán értésére adta Weissnek, hogy nem köteles tovább időzni a fülkében: — Még találkozunk.

Johann udvariasan elköszönt, kifordult a folyosóra, megkereste Papke fülkéjét és kopogtatás nélkül benyitott. Papke egyedül feküdt az ülésen.

— Hozzam ide a bőröndjét? — kérdezte Weiss.

— Igen, természetesen. — Papke felkönyökölt. — Nem vettek ki belőle semmit?

— Minden megvan teljes épségben.

— Engem meg jól kizsigereltek — panaszkodott Papke.

— Találtak valami értékeset?

— Ne légy naiv! — Egyszerre elöntötte a méreg, felsóhajtott: — Azt hiszem, külön orruk van a titkos rekeszekhez. — De diadalittasan folytatta: — Azért mégis átejtettem őket. Az a tiroli kalpagos fickó kisegített. Mielőtt hozzáláttak volna a tüzetes motozáshoz, megkértem, hogy tartsa egy kicsit az imakönyvemet. Mondtam neki, nem szeretném, ha ateisták keze érintené ezt a szent könyvet.

— Felháborító, hogy ilyen szőrszálhasogatók!

Papke ravaszul hunyorított.

— Ez a könyvecske becsesebb számomra minden szentírásnál. — Elővette a kis bőrkötéses könyvet, s gyengéden megsimogatta.

— Ebben az esetben ön nem volt körültekintő — jegyezte meg Weiss rosszallón —, amikor rábízta egy ismeretlenre.

— Ebben igaza van — adta meg magát Papke. — De hát mit tehettem, ha nem volt más megoldás. De az érvem rendkívül meggyőző volt, és a tiroli kalpagos abban a pillanatban megértett engem.

„De még mennyire! — gondolta Weiss. — Bruno már régen megértett téged. És nyugodt lehetsz, hogy imakönyved nem kerülte el a figyelmét."

— Egyébként köszönöm a szolgálataidat — mondta Papke.

— Mindjárt hozom a bőröndöt.

— A táskádat meg máris viheted.

— Remélem, minden rendben van — puhatolózott Weiss.
— Miért, volt benne talán valami?
— Meglehet — mosolygott Weiss. — Néhány apró emléktárgy majdani barátaim számára.

Papke ettől szemmel láthatólag ideges lett, és Johann megértette, hogy Papke nem kutatta át a táskáját, vagyis egyáltalán nem gyanakszik rá. És ebben a pillanatban talán ez volt a legfontosabb Johann számára.

Johann a helyére visszaérve kényelmesen elhelyezkedett, behunyta a szemét, úgy tett, mintha aludna. Brunóra gondolt. Milyen kár, hogy csak a határig kísérte el. Ilyen emberrel mindig biztonságban érezhetné magát, nyugodt lehetne még ott, a fasiszta Németországban is. Weiss nem tudhatta, hogy Bruno valamikor éveket töltött Németországban. A harmadik birodalom jó néhány nevezetes személyisége jól ismerte Bruno Motzét, a híres edzőt, aki a lovaglás művészetére tanította őket. Jól ismerték, csak azt nem tudták, hogy ő maga a lovaglás művészetét még a polgárháború éveiben sajátította el, amikor az Első Lovas Hadsereg állományában szolgált. Motze versenylovakkal is ügynökölt, és ezen a réven kapcsolatba került német vezérkari tisztekkel, akik nyíltan beszélgettek előtte. Ezerkilencszázharmincöt legelején hagyta el Németországot, de korántsem azért, mert lebukás fenyegette. Csupán annyi történt, hogy jelentései erősen különböztek azoktól az elképzelésektől, amelyeket közvetlen felettesei a német fegyveres erőkről alkottak. Bruno Motze az esetleg elkövetkezendő háborúban túlzottan nagy szerepet tulajdonított a harckocsiknak. És mivel a szolgálati fegyelem keretében sem tudták ettől a meggyőződésétől eltántorítani, előléptetésével sem siettek, megmaradt ugyanabban a rendfokozatban, amelyet a polgárháborúban elért. Akkor pedig egy lovasszázad parancsnoka volt. Johann Weiss ezt persze nem tudhatta. Bruno azt tette, amit legjobb tudása szerint tehetett: fiatal kollégája számára biztosította az első lépések „szilárdságát" az ismeretlenbe vezető úton.

Weiss újra érezte, hogy nincs egyedül. De ebben a pillanatban eszébe jutott kiképzőjének kedvelt mondása is, amelyet néha már unalmasnak tartott: „A legveszélyesebb dolog hozzászokni a veszélyhez."

A kiképző az információs anyagokban kék színessel vastagon aláhúzta azoknak az eseteknek a leírását, amikor tapasztalt hírszerzők lebuktak azért, mert az állandó idegfeszültségbe belefáradva egy pillanatra elengedték magukat. Türelmesen és részletesen elemezte a hibákat, de a sikeres, bravúrosan végrehajtott vállalkozásokat, bármilyen nagyszerűek voltak is, egészen furcsán kommentálta.

— Ez már fáradt gőz — mondta a kiképző sajnálkozva. — Benne van az évkönyvekben... Csak az hatásos, ami utánozhatatlan. A mi munkánkban a leleményesség elengedhetetlen. Az ikrek — a természet tévedése. Hibát követünk el, ha a már kipróbált recept szerint járunk el. Tanuljanak meg dolgozni a képzeletükkel, de sose éljenek vissza vele. Az igazság mindig csak maga a valóság, okvetlenül vessék össze vele minden elképzelésüket, minden tettüket. Legjobb szövetségesük az igazság. Ez a legfőbb oktató. Az igazság adja a helyes útmutatásokat. Ha ezek elől az útmutatások elől kitérnek, akkor letérnek a helyes útról, és egyre közelebb kerülnek a lebukáshoz.

Ahogy Weiss most felidézte emlékezetében a kiképző leckéztetéseit, gondolatban hálás mosolyt küldött a már nem fiatal embernek, aki egész életét annak a hivatásnak áldozta, amelyet nem szokás a kérdőívekre beírni. Az ilyen embereknek nem osztogatnak professzori címeket. Munkáikat mindössze néhány tucat példányban sokszorosítják, és nem könyvtárak polcain őrzik, hanem hozzáférhetetlen páncélszekrényekben.

A kiképző tiszt emlékezete megőrizte valamennyi tanítványának nevét, de nevük említése nélkül oktatta új tanítványait, azoknak a példáján, akik sem emlékműre, sem babérokra nem pályázva a haza érdekében állandóan az életüket kockáztatták.

Türelem, kitartás, szervezettség, fegyelem, következetesség, hajthatatlanság a cél megvalósításában — ezek a számtalanszor ismételt jelszavak régebben pedagógiai elveknek tűntek Johann szemében. Milyen nehéz alkalmazni őket, amikor váratlanul dilemma elé kerül az ember, és döntenie kell, hogy az, ami az útjában van, valóban a legfontosabb-e, vagy pedig valami mellékes, másodrendű dolog, amit habozás nélkül meg kell kerülni.

Ugyan mi lehet Papke az ő útjában — mellékes vagy lényeges?

Ha a továbbiakban igyekszik hasznára válni Papkénak, megpróbál még jobban a bizalmába férkőzni, vajon ezzel megnyílik-e előtte egy kiskapu a Gestapóba? Elvégre nem volna csekélység, ha a Gestapo munkatársa lehetne.

Kezdeményezni, kockáztatni kell. Mit? Önmagát? Ezzel azt a feladatot kockáztatja, amelynek végső célját nem is ismeri. Kérdezze meg? Erre nincs és még sokáig nem lesz engedélye. Tehát várnia kell, bele kell szoknia az új életbe, meg kell maradnia Johann Weissnek, praktikus és körültekintő fiatalembernek, aki mindennél többre tartja a szakmájába vágó szerény, jól fizetett munkát, hasonulnia kell Friedrich Kunz úrhoz, egykori rigai gazdájához, szert kell tennie saját autójavító műhelyre.

Az égbolt borús, hideg, szomorú volt. Szürke, hóval vegyes eső szemerkélt. A szántatlan földek olyannak tűntek, mint valami végtelen mocsárvilág. Mintha sivatagban járt volna a vonat.

Johann később megtudta, hogy a lakosságot kitiltották a vasút övezetéből. A kézihajtányon közlekedő járőrök kérdezés nélkül lelőtték a megszállási szabályok megszegőit.

Varsóban éjszaka érkeztek meg; a város sötét és kihalt volt. Az utasok nem hagyhatták el a vagonokat. A peronon és a sínek között zseblámpák fényei villóztak. Szaggatott vezényszavak hallatszottak, katonacsizmák csattogtak, valahol gránát robbant, s rövid géppisztolysorozatok verték fel az éjszaka csöndjét.

A peronon csakhamar őrjárat sietett tova, a géppisztolyos őröktől közrefogva egy katona a lábánál fogva vonszolt valakit az aszfalton. Az az ember halott volt, széttárt karjai tehetetlenül csapódtak ide-oda, ahogy rángatták.

Azután rendőrök bukkantak fel: hordágyon hullákat hoztak; a rájuk dobott papírzsákok alatt is fel lehetett ismerni, hogy katonák.

Az utasok, arcukra erőltetett nyugalommal, dermedten ültek a vagonokban. Úgy tettek, mintha a látvány semmilyen hatást sem tenne rájuk.

De miközben mesterkélt egykedvűséggel beszélgettek mindenféle közömbös dolgokról, szavaikból kicsendült a reszkető

félelem, nehogy véletlenül elszólják magukat. Világos volt: ezek az emberek most jobban félnek egymástól, mint a lengyel partizánok esetleges támadásától.

Hajnalban érkeztek meg Lodzba.

A hitleristák ezeket az ősi lengyel földeket, a lengyel állam bölcsőjét, a poznani vajdaságot, Sziléziát, Kóczwiát és Masowie egy részét bekebelezték a harmadik birodalomba. A fasiszták Lodzot német városnak nyilvánították.

A többi lengyel vajdaságban ideiglenes rezervációt létesítettek a lengyelek számára, az úgynevezett főkormányzóságot, amelynek azt a szerepet szánták, hogy mezőgazdasági termékeket és munkaerőt szállítson Németországnak.

Lodz—Lazmanstadt—Vaterland.

Ezt minden német áttelepültnek meg kellett értenie.

Ez már a birodalom.

Itt valamennyi szlávot kitoloncolásra, megsemmisítésre, halálra ítélték.

A nyirkos, nyúlós ködben árnyakként imbolyogtak az emberek. A peronon felsorakoztak a hordárok. Mindegyik mögött egy-egy civil állt. A vonat utasait átkísérték átmeneti szállásukra, amelyet a pályaudvar közelében rendeztek be, és lelkükre kötötték, hogy további intézkedésig ne hagyják el az épületet. Másnap reggeltől azután egyenként behívatták őket az Einwandererzentralstellébe, a német hazatelepülők ügyeivel foglalkozó központba. Ez a szervezet felülvizsgálta a bevándorlók politikai megbízhatóságát, kiállította új személyi irataikat, s az illetékes hatóságok igénylései alapján beosztotta őket munkára.

Az érkezetteket ezért külön erre a célra berendezett épületben, szabályos karanténban tartották, amíg át nem estek a nyilvántartás és az ellenőrzés minden fázisán. Sok német számára ez volt a munkaközvetítő hivatal is.

A központ hivatalnokaitól függött a bevándorlók sorsa: ők döntötték el, hogy ki hova kerül, a mezőgazdaságba-e vagy pedig németországi gyárakba. A fasiszta titkosszolgálat megbízottai is itt fogadták régi ügynökeiket, a Papke-féléket, és

ugyanitt toborozták az új ügynököket, akik alkalmasnak látszottak erre a munkára.

Weiss gondosan felöltözött, mielőtt átment volna a központba, s szinte gépiesen felfrissítette emlékezetében a lényeges tudnivalókat:

„Csirsszkij Karl, SS obersturmbannführer, a drezdai SD egykori munkatársa, a Birodalmi Biztonsági Főhivatal (RSHA) bevándorlási osztályának helyettes vezetője. Lodzban a Baltikumból és más államokból érkező német áttelepülők ügyeit intéző hivatal vezetője. Harminchat éves, magas termetű, szikár.

Sandberger, harmincnyolc éves, SS standartenführer, az RSHA bevándorlási osztályának vezetője, állandó tartózkodási helye Berlin. Lodzban csak a hivatalos szemleutak alkalmával tartózkodik.

Rolph Raeder, harmincöt éves, SS obersturmbannführer, termete közepes, haja szőke, testalkata normális, arca kerek, az SD munkatársa, feladata a más országokból Németországba települő németek politikai felülvizsgálása . . ."

A dossziék adatainak felidézésére most aligha volt gyakorlatilag szükség, de az emlékezet tornáztatása felért egy alapos szellemi erőgyűjtéssel, amely kiszellőzteti a fejből a különféle mellékes gondolatokat.

Johann számolt azzal, hogy a kihallgatás veszedelmes párbajjá válhat, s ezért, amíg ideje engedte, teljes szellemi pihenésre kényszerítette magát.

Újra elmosolyodott, amikor eszébe jutott kiképzője, aki folyton azt emlegette, hogy még a reggeli fogmosás perceit is hasznosan kell felhasználni — gondolkodásra. A kiképző gondosan kerülte a szolgálati nyelv szavait. A „hőstett", „hősiesség" szavakat egyáltalán nem használta, ehelyett más szavai voltak: „munka", „célszerű cselekvés". Az ő szájából a legnagyobb dicséret az volt, ha azt mondta, hogy „okos".

*

Dr. Rolph Raeder elterpeszkedett a karosszékben. Fekete SS-zubbonya végig kigombolva. A keményített fehér ing megfeszült terebélyes pocakján. Frissen fényezett, manikűrözött körmeit nézegette, s anélkül, hogy felnézett volna, lustán intett Johann-nak, hogy üljön le.

— Nos, mi a mondanivalója?

— Hazajöttem, hogy a führert szolgáljam.

Raeder kelletlenül fölemelte karját.

— Heil! — Maga elé húzta az üres kérdőívek halmát és egy sorozatot átadott Weissnek: — Menjen át a másik szobába és töltse ki ezeket a nyomtatványokat.

Weiss felállt, átvette a kérdőíveket, s amikor megfordult, a hátán, a tarkóján érezte Raeder metsző, szúrós tekintetét. Heves vágyat érzett, hogy visszaforduljon és szemtől szembe fogadja ezt az átható pillantást. Johann tudta, hogy Hitler hisz tekintetének hipnotikus erejében. Hitler emberei pedig a führert majmolva ugyancsak elhitették magukkal, hogy hipnotikus erejük van. Johann-nak kedve lett volna kipróbálni, hogy tekintetének fagyos nyugalmával meg tudja-e győzni Raedert, hogy hasztalan igyekszik olvasni mások gondolataiban. De rögtön elnyomta magában ezt a fölösleges vágyat; kiment a szobából és csendben becsukta az ajtót maga mögött.

A nyomtatványokon csupa olyan kérdés szerepelt, amelyekre a foglalkozásokon már számtalanszor válaszolt: mivel igazolja német származását, milyen okok késztették az áttelepülésre — mindezt régen, aprólékosan kidolgozták.

Most csak arra ügyelt, hogy a kérdőíveket annyi idő alatt töltse ki, amennyire szüksége van olyan embernek, aki nem készült fel a kérdésekre, s gondolkozik a válaszon. Miután a kitöltött űrlapokat átadta egy tisztviselőnek, az előszobában várakozott, és felkészült rá, hogy Raeder most majd alaposabban foglalkozik vele. Elég sokáig kellett várnia. Amikor végre behívták, Johann csodálkozott Raeder kérdésén:

— Mi az, maga még itt van?

— Sturmbannführer úr — mondta Weiss határozott hangon —, nagyon örülnék, ha néhány percet áldozna rám.

Raeder mogorva lett, arcára kiült a gyanakvás.

— Tanácsot szeretnék kérni öntől — magyarázta Weiss tömören. — Funk kreisleiter úr, akinél mint sofőr dolgoztam, említette nekem, hogy ön milyen magas beosztást tölt be a birodalomban.

Raeder kerek arcán önelégült mosoly terpeszkedett el.

Johann szerényen, szemlesütve folytatta:

— Mint a kérdőívemből már tudja...

— Igen, ott minden rendben van — jegyezte meg Raeder foghegyről.

— Funk úr elégedett volt a munkámal. De én nőtlen vagyok. És Funk úr azt mondta, hogy ez nem ildomos, az én koromban már ne legénykedjék az ember. Nem lesz ez akadálya annak, hogy valami jó helyet találjak itt?

Raeder majd leesett a székről, úgy kacagott. Csak úgy rengett a pocakja.

— Hát én még ilyen fajankót nem láttam! — mondta Raeder fulladozva a nevetéstől. — Tessék, egy sturmbannführer áldását kéri a frigyére.

Belépett egy tisztviselő, és Raeder, fejével Weiss felé intve már neki mondta:

— Arra kér a fickó, hogy keressek neki menyasszonyt, mert rögtön el szeretné kezdeni a katonák nemzését a führer számára, s közben kivonja magát a katonai szolgálat alól. Ez aztán a nagy kópé! — És az ajtóra mutatott.

Weiss bűntudatosan, tanácstalan képpel elköszönt, és kifordult a szobából.

A tisztviselő néhány perc múlva nevetve adta át személyi iratait, s oktatólag megjegyezte:

— Nem vagy lángész, de ez nem baj, ha tudsz gépkocsit vezetni. Elég lesz egy jó ajánlás, és esetleg találunk helyet neked a garázsunkban. Egyébként Schulz a nevem.

— Értettem, Schulz úr! Nagyon köszönöm.

A szállásra visszatérő Weisst Heinrich üzenete várta. A felülvizsgálat után megengedték nekik, hogy kimenjenek a városba. Weiss rögtön elindult arra a címre, amelyet Heinrich megjelölt.

Heinrich az egyik legjobb szállodában lakott. Nem volt egyedül: Willy Schwarzkopf obersturmbannführer, amint megígérte, már várta unokaöccsét, és úgy tervezték, hogy még aznap folytatják útjukat Berlinbe gépkocsin.

Heinrich bemutatta Weisst a nagybátyjának. Az obersturmbannführer nem nyújtott kezet Johann-nak, hanyag fejbólintással köszöntötte. Fekete frizurája pontosan olyan volt mint Hitleré, vastag ajka fölött kis szabályos Hitler-bajusz sötétlett. Élveteg arcú, testes férfi volt, szeme alatt duzzadt táskák lógtak, bal arca idegesen rángatózott.

A kerek asztalkán a közönséges szállodai telefonon kívül még két bőrtokos tábori telefon is állt, vastag huzaljaik végigkígyóztak a szobán.

Heinrich közölte Weiss-szel, hogy Berlinbe utazik, és meglehet, hogy többé nem találkoznak. Aztán pártfogó hangon folytatta:

— Emlékezni fogok apámnak tett szolgálataidra... Ha valamire szükséged lesz... — kérdő tekintetet vetett nagybátyjára.

— Úgy van — hagyta helyben az obersturmbannführer, és táskájából, amelynek zárján egy acél karperecet tartó láncocska fityegett, papírokat húzott elő —, adhatunk valami pénzt neki.

Johannt gondolkodóba ejtette Heinrich viselkedése, a hányaveti, leereszkedő hang. Egy kicsit meglepődött, hogy az az ember, aki nemrég még barátjának tartotta, ilyen könnyedén búcsút vesz tőle. Megértette, hogy füstbe mennek azok a remények, amelyeket ehhez a barátsághoz fűzött, le kell mondania arról a lehetőségről, hogy felhasználja Willy Schwarzkopfot, pedig számított erre, és nemcsak ő számított rá...

Weiss arca azonban felragyogott, és őszintén hálálkodott:

— Nagyon köszönöm önnek, Schwarzkopf úr, és önnek is, obersturmbannführer úr. De ha már ilyen jó hozzám, volna még egy szerény kérésem — összeütötte a bokáját és meghajolt Willy Schwarzkopf felé: — arról van szó, hogy alkalmaznának az Einwandererzentralstelle garázsában. Ha ön egy jó szót szólna az érdekemben, az döntő lehetne számomra.

Willy Schwarzkopf felvonta szemöldökét, báván megkérdezte:

— Ott akarsz sofőrködni?

Weiss tisztelettudón biccentett.

Willy Schwarzkopf fölemelte a telefonkagylót, bemondta a számot.

— Itt Schwarzkopf obersturmbannführer. — Unokaöccsétől kérdezte: — Hogy is hívják? — Aztán a telefonba: — Johann Weiss. Vegyék oda sofőrnek. Igen. Nem. Csak sofőrnek. — Letette a kagylót, órájára nézett.

Weiss mindent értett, s hálásan megköszönte a két Schwarzkopf jóindulatát Az ajtóban Heinrich egy borítékot nyomott a

kezébe, ernyedten kezet fogott vele és sok sikert kívánt. Aztán becsukódott mögötte az ajtó.

Heinrichhel tehát végzett, és egyszerre minden hiábavalónak bizonyult — minden, amire annyi munkát, lelkierőt pazarolt, amihez annyi nagy terv kapcsolódott. Milyen hibát követhetett el? És egyáltalán, hibázott-e? Nem vette észre Heinrich érzéketlenségét, nem volt eléggé kitartó, eléggé rámenős, hogy testi-lelki jó barátként a bizalmába férkőzzék? Vagy talán lebecsülte Funk meg Willy Schwarzkopf befolyását? Abban az illúzióban ringatta magát, hogy a fasizmus iránt ébredező rokonszenv nem hűti le ilyen gyorsan Heinrich fiatalos lobbanékonyságát, őszintének látszó baráti ragaszkodását?

Weiss megértette, hogy nemcsak szolgálati szempontból követett el hibát, amely esetleg kihat majd egész vállalkozására, hanem emberileg is tévedett. Hiszen akárhogy történt is, tetszett neki Heinrich őszintesége, minden gyanakvástól mentes hiszékenysége, még ha könnyen engedett is bármilyen idegen nyers akaratnak. Amilyen gyorsan föllelkesedett, olyan hamar elkeseredett, a szelídség szemtelenséggel váltakozott benne, gyötrődött, lelkiismeret-furdalást érzett, őszintén megvetette magát minden rút cselekedetéért, összevissza kapkodott, hogy valamilyen életcélt találjon magának. Johann ezt a szenvedélyességet, tétovaságot, az önmagával való elégedetlenséget tartotta emberileg értékesnek Heinrichben, és örült a lelke, ha látta, hogy óvatos befolyása időnként megmutatkozik Heinrich tetteiben és gondolkodásában. Ez kapcsolta Johannt a fiatal Schwarzkopfhoz, és noha eleinte csak úgy nézte Heinrichet, mint akinek hasznát veheti munkájában, lassanként igazi útitársává vált. Ha legféltettebb gondolatait nem oszthatta is meg vele, legalább a magányosság érzésétől megszabadította.

És most mindaz, amit lassú, türelmes munkával építgetett, aminek olyan fontos szerepet szánt terve végrehajtásában, egyszerre összeomlott.

Másnap reggel Johann újra jelentkezett az Einwandererzentralstellén.

Schulz barátságosan mosolyogva fogadta.

— Nem is vagy olyan együgyű, amilyennek az obersturmbannführer úr lefestett — veregette vállon Johannt. — Ezek szerint ismered Schwarzkopf obersturmbannführert?

— Jaj, dehogy — ámuldozott Weiss —, ugyan honnan ismerhetnék én ilyen magas személyiséget! De a bátyjánál, Rudolf Schwarzkopfnál dolgoztam, és Schwarzkopf úr fia szólt az érdekemben az obersturmbannführer úrnak.

— Jól van — atyáskodott Schulz. — Alkalmaztatlak a garázsunkban. Remélem, nem fogod elfelejteni, hogy kinek köszönheted.

— Rendelkezzék velem. — Weiss felpattant, összeütötte a sarkát, feszesen állt.

Weisst még aznap hivatalosan is munkába állították, mint az Einwandererzentralstelle sofőrjét.

*

Johann Frau Dittmarnál kapott viszonylag olcsó albérleti szobát. A háziasszony alighanem első pillantásra megkedvelte, mert Johann fölöttébb szemérmesen fogadta legfőbb kikötését:

— Aztán semmiféle nőt!

A fiú lesütötte a szemét és olyan ártatlanul adta a zavartat, hogy Frau Dittmarnak valósággal megesett a szíve rajta, és nagy kegyesen még hozzátette:

— Legalábbis nem az én házamban.

Johann zavartan motyogta:

— Fiatal vagyok én még, asszonyom, és eszem ágában sincs megnősülni.

— A szobát magának kell takarítania!

— Asszonyom, megboldogult nénikém velem végeztette a ház körüli teendőket, és sohasem volt semmi kifogása... Majd meglátja...

— És a szülei?

— A szüleim korán meghaltak, asszonyom.

— Ó! — sóhajtott fel együttérzően Frau Dittmar. — Szegény fiú! — Elérzékenyülve kávéval kínálta Johannt a parányi konyhában, amely csakúgy ragyogott a tisztaságtól.

Frau Dittmar alacsony, telt idomú, kerek arcú asszony volt, kissé dülledt kék szeme bágyadtan fénylett, szája szegletében ráncok szomorkodtak, de az eliramlott évek ellenére még őrizte az egykori báj nyomait, viszont öltözködéséből és arckifejezéséből arra lehetett következtetni, hogy már régen beletörődött a megváltoztathatatlanba.

A hirtelen támadt rokonszenv hatására, mint a magányukba belefáradt egyedülálló emberek szokták, kedvet kapott a kitárulkozásra és beszélni kezdett magáról.

Frau Annele Dittmar ősi német nemzetség leszármazottja volt. Családja tönkrement, kénytelenek voltak idegenben szerencsét próbálni. Szülei már egész életüket Lengyelországban élték le. Annele tizenhat éves korában férjhez ment Joachim Dittmar mérnökhöz, aki tizenöt évvel idősebb volt nála. A mérnök nem értett az ügyeskedéshez, nem vitte sokra. Mindezt csak súlyosbította túlságosan pedáns becsületessége, aminek az lett a következménye, hogy a cég tulajdonosai több ízben megsértették, főnöke pedig egy alkalommal ostoba, tökkelütött alaknak nevezte. Szívrohamot kapott és meghalt.

Frau Dittmar tehát özvegyen maradt. Friedrich, a fia, miután a németek elfoglalták Lengyelországot, a berlini egyetemre került. Kiderült, hogy rendkívül tehetséges matematikus. Amennyire a mérnök idegenkedett a politikától, fia annyira szenvedélyesen vetette bele magát. Csodálta Hitlert, belépett a Hitlerjugendbe, tisztséget vállalt az ifjúsági szervezetben.

Frau Dittmar hamar rájött, hogy férje úgysem viszi sokra, s azt remélte, hogy majd a fia visszaszerzi a család becsületét, szép karriert csinál és jó gyermekként megszépíti anyja öreg napjait. Frau Dittmar tehát mindent megvont magától, csakhogy fiacskája elvégezhesse iskoláit. És tessék... Több mint egy éve, hogy Friedrich elkerült hazulról, és azóta mindössze két üdvözlő lapot küldött: egyet húsvétra, egy másikat meg karácsonyra.

Az asszony mindezt szinte egy szuszra sorolta el Johann-nak mindjárt az első este, annyira felébredt benne a rokonszenv a magányos és szerény fiatalember iránt. Johann a saját fiára emlékeztette, nem is a mostanira, hanem arra a régire, aki valaha, amikor még iskolába járt, rajongásig szerette édesanyját, sőt szabad idejét is szívesebben töltötte az ő társaságában, mint pajtásaival.

Johann-nak nem volt nehéz kitalálnia, hogy az asszony szívesen játszaná mellette az anya szerepét, talán ezzel is csillapítaná Friedrich utáni vágyódását. Egyébként az asszony nyíltan is beszélt erről, amikor azt mondta, hogy módfelett örülne, ha

Johann vasárnaponként elkísérné a templomba a reggeli istentiszteletre, mivelhogy hajdanában Friedrich is ezt cselekedte. Jóságos, vajszívű, érzékeny lélek volt ez az asszony.

Vagyis ha például Bruno, ez a kiváló és tapasztalt specialista jó előre előkészítette volna Johann számára a legmegfelelőbb szállást, ő sem találhatott volna erre a célra különbet Frau Dittmar otthonánál. Az asszony kedvessége védelmet nyújthat a magány ellen, élettapasztalata és helyi tájékozottsága pedig segítségére lehet abban, hogy ne felületesen ítélje meg a környezetében levő embereket.

Johann másnap reggel fél órával a munka kezdete előtt megjelent a garázsban, de az ottani munkások meglehetősen barátságtalanul fogadták. Hamarosan arra is rájött, hogy miért.

Papke nachbarnführer ugyanis teljesítette ígéretét. Fekete SS-egyenruhában beállított a garázsba, s utasította Keller őrvezetőt, a garázs főnökét, hogy vegye állományba Johann Weisst, noha Keller erre már Schulztól korábban megkapta az utasítást.

A sofőrök, a szerelők, a lakatosok kerülték Johannt, de tisztelettudóan viselkedtek vele szemben, mint akik tudják, hogy jó lesz vigyázni, mert minden bizonnyal besúgó.

Weiss úgy ítélte meg a dolgot, hogy környezetének tévedése az ő malmára hajtja vizet: ha elszigetelik, legalább megszabadul a fölösleges kérdezősködéstől és a rátukmált barátkozástól — aligha lesz kedve valakinek is érintkeznie ilyen kétes alakkal.

Azonkívül, így nagyobb mozgási lehetőséghez is jutott. Ha eleinte esetleg elszólja magát vagy tudatlanságot árul el egyben-másban, ezt természetesnek tartják majd, hiszen nem csoda, ha egy Gestapo-ügynök tájékozatlan a szakmában, és így bátran megkérdezhet olyasmit is, ami iránt egy hivatásos német sofőrnek kockázatos volna érdeklődnie.

Természetesen, ha szükség lesz rá, azzal is megpróbálkozhat, hogy valamilyen kedvezményt kérjen. A már javakorabeli, makacs természetű, méltóságteljes Keller a sofőrök ironikus mosolya ellenére elsőként nyújtott kezet Johann-nak, és olyan forrón szorongatta a fiú kezét, mintha rég nem látott barátja lenne.

Johann vadonatúj, magas tengelyfekvésű csehszlovák Tatrát

kapott, léghűtéses motorral; a kocsit átalakították katonai célokra, elejére és hátuljára géppuskaállványt szereltek.

Noha a kocsiról már eltávolították a gyári zsírozást, Johann újra végigtisztította az alkatrészeket. Annak idején, még odahaza elvégezte a megfelelő tanfolyamot, ismerte az összes német kocsitípusokat, de akkor még senki sem gondolta, hogy Németország elfoglalja Csehszlovákiát és neki csehszlovák kocsikon kell majd dolgoznia; Johann-nak ezért össze kellett szednie minden tudományát, hogy a próbaút után becsülettel megbirkózzon a Tatrával. És persze eleinte egy-két baklövést is elkövetett.

A garázsnak megvoltak a maga íratlan szabályai. A német sofőrök sohasem ültek a volán mellé abban a munkaruhában, amelyben a kocsit előkészítették az útra. A garázsban senki sem dolgozott saját szerszámkészletével, a garázs készletét használták, bár az sokkal rosszabb volt. A mosdóban fagörgőn függött a törülköző. Napközben mind abba törülköztek, de amikor munka végeztével haza készülődtek, ki-ki elővette a szekrényből saját törülközőjét.

Johann egyébként eleinte csak a város környékén járt, főleg az Einwandererzentralstelle jelentéktelen beosztottaival, akiket Keller nyilván figyelmeztett, hogy a sofőr előtt ne sokat jártassák a szájukat. Johann ezeknek az embereknek is igyekezett a jó oldaláról bemutatkozni: tisztelettudóan kinyitotta előttük az ajtót, segített cipelni a csomagjaikat, megkérdezte őket, milyen sebességgel hajtson. De amikor egyik-másik beszédesebb kedvű utas szóba akart elegyedni vele, még ha hazafias témákról is, Johann kitért az eszmecsere elől. Amikor megkapta első fizetését, meghívta egy vendéglőbe Brudert — Raeder sturmbannführer sofőrjét —, Kellert meg Karl Zimmermannt, egy páncélozott teherautó vezetőjét, aki különleges helyzetet élvezett a garázsban, mivel senki sem tudta, milyen hivatalnak dolgozik.

Johann észrevette, hogy Zimmermann hasán a zubbonyt mindkét oldalon egy-egy pisztoly csöve dagasztja ki, kocsija fülkéjében külön kallantyún kézigránát fityeg, a tetőről pedig szíjakon géppisztoly csüng. A garázsban senki sem nyúlhatott Zimmermann kocsijához; a kocsit ő maga tartotta karban, és rendszerint egy motorkerékpáros küldönc jött érte, ha mennie

kellett. Valahányszor megkapta a menetparancsot, aláírta és nyomban visszaadta a motorkerékpárosnak.

Johann úgy gondolta, az lesz a leghelyesebb, ha nem rendel semmit a vendéglőben, hanem szerényen felajánlja vendégeinek, hogy válasszon ki-ki az ízlése szerint.

Zimmermann sietett mindenkinek értésére adni, hogy az asztalnál magát tartja a legfontosabb személyiségnek, s hogy ezt kellő nyomatékkal éreztesse is, öntelt pillantást vetve Kellerre, nagy hangon kijelentette:

— Ne félj semmit, ha leiszod magad a sárga földig és megállít a járőr, én majd olyat mondok nekik, hogy akkorát tisztelegnek, mint egy tábornoknak.

Zimmermann, Keller és Bruder nagymesternek bizonyult a potya ivászatban. A korsó sör a pohár rummal csak bemelegítés volt. Johann azonban tudta, hogy ha három ilyen különböző ember első ízben kerül össze, akármennyire berúgnak is, nemigen kerül sor túlzottan bizalmas beszélgetésre. Naivitás lett volna feltételezni, hogy a szesz majd megoldja a nyelvüket. Weiss ilyesmire nem is számított. De tudta, hogy az újoncnak az első fizetésből „einstandot" kell fizetni.

Johann-nak nem volt gyakorlata az ivásban, de ha mégis úgy hozta a sor, hogy innia kellett, ellenőrizni tudta magát. Most is mintegy kívülről figyelte saját lerészegedésének valamennyi fázisát. S ahogy fejében kialakult a kellő nyomás, egyszerre valahogy bámulatosan könnyűnek érezte magát. Hirtelenében annyi szépet és jót duruzsolt ivócimboráinak fülébe, hogy azok kis híján keblükre ölelték mint igaz barátjukat.

Frau Dittmar nagyon elszomorodott, amikor ajtót nyitott Johann-nak és megérezte rajta az alkoholszagot. Nem tudja megbocsátani magának, siránkozott, hogy nem szólt neki időben, hiszen nyugodtan haza is hívhatta volna a vendégeket: ha ő ügyel, Johann nem ivott volna olyan sokat. Annyira nekibúsult, annyira elfogta az idegesség, hogy egész éjjel hidegvizes ruhával borogatta a fejét, s még szívcsöppeket is szedett. Másnap reggel Johann őszintén bocsánatot kért tőle, s maga is meglepődött, mert már hónapok óta nem beszélt ilyen hangon senkihez.

Egy borongós, csatakos napon Johann-nak véletlenül a cselédközvetítő mellett vitt el az útja, s ott találkozott a bárónővel, aki Heinrichhel egy fülkében utazott. A bárónő éppen leszállt a kétfogatú hintóról, amelyen behajtatott a kastélyból. Ugyanis mint kiderült, a főkormányzói hivatal kárpótlásul a Lettországban hagyott kis birtokért kiutalta neki az egyik híres lengyel arisztokrata család kastélyát.

A bárónő rosszkedvűnek látszott, lefogyott, arcán mélyebbek lettek a ráncok. Bundában volt, lábán gyöngyház csatos szattyánbőr cipő csillogott, de nagyon elhagyta magát, semmivel sem törődve belelépett a tócsákba.

Úgy látszik, a bárónő unatkozott egyedül, és örült, hogy végre ismerős arcot lát, mert rögtön megeredt a nyelve. Amikor megtudta, hogy Weiss nem csupán afféle sofőr volt Schwarzkopféknál, s hogy itt valamilyen fontos személyiség a főnöke, végérvényesen bizalommal telt el iránta. Összehordott hetet-havat, s többek közt elmondta, hogy aggódik, mert az a gyanúja, hogy a kastély egykori tulajdonosainak rokonai élnek Angliában. Ő tulajdonképpen nem is érti, miért kell elkobozni a lengyel arisztokrácia vagyonát, mert hiszen ha a szlávság alsóbbrendű faj is, az ősi családokra nem lehet alkalmazni a fajelmélet elveit. Ha most egyes lengyel arisztokraták hivalkodnak a hazafiságukkal, ez semmilyen veszélyt sem jelent a birodalom számára. Nagyon is óvatos hazafiság ez. Ellenben az, hogy a lengyel parasztok Oroszországba vetik reményeiket, az már veszedelmes dolog...

A bárónő búcsúzóul kegyesen meghívta Johannt a kastélyba, még azt is megígérte, hogy a gondnok kiadós ebéddel fogadja majd.

A vendéglői ivászat után Weiss észrevette, hogy a garázs munkásai még jobban elhidegülnek tőle, s habár a kezdeti gyanakvás után lassan fölengedtek, már-már maguk közé fogadták, most megromlott ez a kapcsolat. Nyilvánvalóan azért, mert összehaverkodott Kellerrel, Bruderral meg Zimmermannnal.

Abban, hogy a munkásokban feloldódtak a kezdeti görcsök, döntő szerepe volt a munkának, ami mindig összehozza a szakmájukat becsülő munkásembereket. Johann ugyanis csakugyan értette a dolgát. Ismerte a termit- és a gázhegesztést, a

törés alapján meg tudta határozni az acél minőségét, olyan pontossággal dolgozott a csiszológépen, mint egy idomkészítő, s a német munkásokban ez tiszteletet ébresztett iránta, habár eleinte igyekeztek eltitkolni ezt.

Johann sok mindent megtanult a gyárban, amelyben apja is dolgozott, tudománya nagy részét azonban abban a főiskolai laboratóriumban szerezte, ahol Linyev akadémikus vezetésével dolgozott.

Johann mindjárt az első napokban a munkások elejtett megjegyzéseiből megtudta, hogy Wehner, aki a legidősebb volt köztük, annak idején részt vett az első világháborúban. Súlyosan megsebesült a keleti arcvonalon, s egy ugyancsak sebesült orosz katona foglyul ejtette, kitámogatta a tűzvonalból, beültette egy omladozó lövészárokba, elszívott vele egy cigarettát, aztán otthagyta, csak a puskáját vitte el.

— Úgy látszik, az oroszok közt is akadnak rendes emberek — mondta Johann —, de ez a katona bizonyára nem volt bolsevista.

Wehner erre nem szólt semmit, úgy tett, mintha nagyon elfoglalná a munka, s csak jóval később kérdezte:

— Te talán nem tudod, milyen kormány tett akkor békeajánlatot nekünk?

— Azt hiszem, a bolsevista kormány.

— Hát akkor miféle katona lehetett az, aki engem elengedett?

A tömzsi, széles vállú, belapított orrú Wolf Winz jó ideig tartózkodott minden bizalmasabb beszélgetéstől.

De egyik este, amikor ketten maradtak a garázsban, Winz megkérdezte:

— Aztán mondd csak, hogy lehet az, hogy ha te ilyen fiatal és ügyes fickó vagy, itt dolgozol velünk, ahelyett, hogy az SS-ben vagy a Gestapónál szolgálnál; ott óriási karrier vár az ilyen legényekre.

— Akkor te miért nem mégy oda?

— Én munkás vagyok.

— És neked tetszik, hogy munkás vagy?

— Igen, tetszik — felelte Winz.

— Az orrodat is a munkában törték be?

— Bizony, a munkában — mondta Winz. — Nem jól szerelték össze az agyamat, s ezért betörték az orromat.
— Kik?
— Hát, akiknek ez a mesterségük.
— Értem — mondta Weiss.
— Mit értesz?
— Bátor gyerek vagy.
— Azért vagyok bátor, mert így beszélek? — Winz csúfondárosan nevetett. — Eszerint te még sohasem láttál igazán bátor gyerekeket.
— Ez igaz, még nem voltam a fronton — adta Johann a naivat.
— Nem a fronton vannak azok.
— Hanem?
— A Gestapónál!
— Igen, ott keménykötésű srácok vannak — mondta Johann, Winz arcát fürkészve, majd mosolyogva hozzátette: — Gondolom, ezt akartad mondani.
Winz is mosolygott és elismerőn kijelentette:
— Te meg csakugyan ügyes fickó vagy, nem olyan, aki a társa lába elé köp.
— Te sem látszol olyannak.
— Úgy van — bólintott Winz. — Fején találtad a szöget.
A munka végeztével Johann néha betért a társaival a kocsmába, hogy megigyanak egy-két korsó sört, elbeszélgessenek családjaikról, felidézzék az otthoni emlékeket, elolvassák a hazulról érkezett leveleket.
Johann egy alkalommal megkérdezte, indítanak-e háborút Oroszország ellen?
Wehner rejtélyeskedve válaszolt:
— Bismarck mindenesetre nem tanácsolta.
— Ő bezzeg fütyül a te Bismarckodra — vélekedett Winz. — Fogja és ma vagy holnap kiadja a parancsot.
— Lesz az még holnapután is — tért ki Wehner a vita elől.
— És akkor mi lesz? — kíváncsiskodott Winz. — Mi lesz holnapután?
— Azt akarod talán, hogy álljak föl és ordítsam ki az egész kocsmának, hogy mi lesz? — jött ki Wehner a béketűrésből.
Winz keményen Johannra nézett és fölemelte korsóját:

— Egészségedre! — És kiitta sörét az utolsó cseppig.

Johann is fenékig ürítette a korsóját, de a biztonság kedvéért megjegyezte:

— Egészségedre, és a führerre!

— Ó, hát te csakugyan ügyes gyerek vagy! — mondta Winz. — Cirkuszban kellene mutogatnod magad.

Másik alkalommal Johann együtt dolgozott Winzcel és Wehnerrel egy gépkocsira szerelt, Diesel-motoros áramfejlesztő roncsán, s miután a tökéletesen kijavított gépet átadták a hadmérnöknek, a dicséreten kívül váratlanul még pénzjutalom is ütötte a markát.

Johann este a kocsmában igazságosan elosztotta a pénzt hármuk között.

Wehner és Winz most is a szokásos korsó sört rendelték, s akkurátusan, kényelmesen kortyolgatták, a sörrel együtt nyelve a keserű cigarettafüstöt. De amikor kimentek az utcára, a két munkás szinte egyszerre, de szemmel láthatólag anélkül, hogy összebeszéltek volna, kijelentette, hogy nem igazságos az egyenlő osztozkodás, Johann-nak több jár, mint nekik, s kötötték az ebet a karóhoz, hogy Johann igenis vegyen vissza a pénzükből.

— De miért? — értetlenkedett Weiss.

— Tudod, öcskös — mondta Wehner morcosan —, te ott a Baltikumban beleszagoltál a szocializmusba. Nálunk viszont egészen más illatok járnak.

— Szarszag van itt — világosította fel Winz. — És te még nem szoktál hozzá.

— Hát ide figyeljetek — reccsent rájuk Johann. — Az én orrom megsúgja, hol, mi bűzlik, ti pedig hagyjatok békén.

— Tehát nem veszed vissza a pénzedet?

— Vegyétek tudomásul — mondta Johann —, én nektek nem adtam semmit. Kifizettelek benneteket? Értitek?

— Ilyen sokat fizettél?

— Ez az én dolgom. Én vagyok a gazda, én fizetek.

— Ezek szerint te amolyan gazdaféle vagy?

— Igen. Afféle vagyok.

— Szóval nem veszed vissza?

— Nem.

Jó ideig nem esett több szó köztük, szótlanul ballagtak a sö-

tét utcán. De egyszer csak Winz jó erősen hátba vágta Johannt és azt mondta:

— Tudod, öregem, igazi német munkásgyerek vagy te, amilyenből valamikor sok volt nálunk a Ruhr-vidéken.

— Hamburgban is — tette hozzá Wehner.

És Johann ekkor először őszintén örült annak, hogy elfogadták németnek...

Johann lassanként rájött, hogy minél magasabb beosztásban van valaki, annál kevésbé várhat tőle őszinte beszédet. Mert ahogy az emberek feljebb jutnak a ranglétrán, arányosan fokozódik titkos ellenőrzésük. Minél fontosabb a személyiség, annál hosszabb az ügynöki slepp. És ez a slepp könnyen elsodorhatja Johannt, ha belekeveredik, amikor még nincs eléggé és minden oldalról védve.

Ahogy Johann töprengve összegezte megfigyeléseit, magában megállapította azt az érdekes és fölöttébb hasznos igazságot, hogy minél magasabb beosztásban van valaki, annál dölyfösebben viselkedik alárendeltjeivel szemben és annál szigorúbban megköveteli a titoktartást. De amíg a közvetlen beosztottakkal szemben csak dölyfös, a kishivatalnokokat egyszerűen megveti. És ahogy a német tábornok sohasem engedi meg magának, hogy zubbony nélkül jelenjen meg egy tiszt előtt, az egyszerű katona előtt viszont akár gatyában sétafikál, ugyanúgy a legmagasabb beosztásúak is a kisebb beosztottak előtt nem veszik túlságosan szigorúan a szolgálati titoktartás szabályait.

A szolgálati rendszerben, amelyben a magasabb rangúak gyakran áthárították saját munkájukat a beosztottakra, ebben a gondosan felépített és kifogástalanul működő apparátusban voltak olyan parányi sejtek, akik noha alacsony beosztásban voltak, felelősségteljes munkát végeztek.

Ezek a „sejtek" beszámolókat, jelentéseket, kimutatásokat, összesítéseket készítettek. Valamennyien művelt emberek voltak, akik készek voltak ínuk szakadtáig dolgozni a hátországban, valóságos főnyereménynek tartva pusztán azt is, hogy nem küldik őket a frontra.

Johann szeretett volna ilyen hivatalnok-katonák közelébe férkőzni. De egyelőre nem tudta, hogyan.

És még valami. A német tisztek a megszállt Lengyelország-

ban valósággal megittasultak mindenhatóságuk tudatától, és igyekeztek a lehető legnagyobb kényelemmel berendezkedni. Még a polgárcsaládokból származó s a kadétiskolából éppen csak kikerült tejfelesszájú tisztecskék is, akik odahaza nem szoktak hozzá, hogy tejben-vajban fürösszék őket, itt cselédet fogadtak és lakájjá léptették elő a tisztiszolgájukat. Minél magasabb beosztású volt a tiszt, annál többen szolgálták ki.

Valóságos kaszt volt ez. A csapattisztek megvetették, a vezérkariak viszont számoltak a kaszt befolyásával, amelyet veszélyes lett volna lebecsülni.

Johann ebbe a sajátos közegbe szeretett volna bekerülni, de ezek az emberek éppen sajátos helyzetük tudatában kínosan ügyeltek kasztjuk zártságára.

Johann elmosolyodott, amikor eszébe jutott, hogy ha netán a bárónő egyszer bemutatná ismerőseinek, jól tudná, hogyan kell viselkednie a német arisztokrácia körében — a könyvekből, a filmekből, az edzésekből elég gyakorlatot és biztonságot merített ehhez. De a német cselédről sokkal kevesebbet tudott. Most kénytelen volt a gyakorlatban tanulmányozni ezt a számára új társadalmi réteget. Először Frau Dittmarnál próbálkozott, hátha az ő segítségével megtalálja e réteg titkainak kulcsát. De kudarcot vallott, mert Frau Dittmar nagy mérgesen kijelentette:

— A cseléd ellenség a házban. Én magam vezettem a háztartást, mióta egyik szakácsnőm megjegyzést tett rám. Azt merte mondani a piszok, hogy ha nem várom rendesen megfésülködve a munkából hazatérő férjemet, faképnél hagy. Ez az alávaló népség csak bajkeverésre jó a családban.

Johann hasztalan kutatott emlékezetében, élettapasztalatai semmi hasznosat nem adtak ezeknek az embereknek a megismeréséhez. És bár akadtak olyan ismerősei, akik háztartási alkalmazottat tartottak, az alkalmazott ezeknél inkább afféle családtagnak számított, akitől egyébként valamennyien függnek, mert állandóan attól rettegnek, hogy egy szép napon kijelenti: ekkor meg ekkor egyetemre megy, beáll elárusítónak, vagy éppen elutazik dolgozni valamelyik távoli építkezésre.

Szombat esténként gépkocsik százai sorakoztak az élelmiszerraktár előtt, hogy átvegyék a fejadagokat, amelyeknek nagysága és összetétele megint csak szoros összefüggésben

volt a rendfokozattal és a beosztással. Konyhalányok, tisztiszolgák, szakácsok is jelentkeztek itt, hogy felvételezzék gazdáik fejadagját, s habár ők gyalogszerrel voltak, mert nem járt nekik autó, nem látszott célszerűnek, hogy felajánlja valamelyiküknek a hazaszállítást.

Johann-nak egyszer sikerült ráerőltetnie szolgálatait arra az őrvezetőre, aki a zsákmányolt porcelán étkészleteket osztotta szét. De ebből sem lett ismeretség. A cselédek mohón kapkodták a készleteket, parázs vitákat rendeztek, hogy melyikük gazdája mit érdemel, úgyhogy Johann ebből a találkozásból semmi hasznot nem húzott. Bár valami érdekeset mégis tapasztalt. Amikor Lengyelország gauleiterének segédtisztje el akart vinni egy százszemélyes márkás francia étkészletet, az őrvezető gorombán rászólt a segédtisztre, hogy a gauleiter kicsi ember ahhoz.

— Ez a készlet már másé... — és jelentőségteljesen felvonta a szemöldökét.

A segédtiszt ugyanolyan sokatmondón bólintott, rögtön megjuhászodott, és beérte egy szerényebb készlettel.

Ezek szerint valakit várnak Lengyelországba, ha nem Hitlert, akkor valakit a közvetlen környezetéből. De kit? Hová? Mikor?

Johann az estéket többnyire Frau Dittmar társaságában töltötte. Sokat megtudott tőle az itteni németek életmódjáról. Kiderült, hogy a németek itt is, akárcsak Lettországban, zárt kolóniát alkotnak, s gondosan őrzik az ónémet hagyományokat.

Frau Dittmar elmondta, hogy amikor a fasiszták hatalomra jutottak, a helybeli németek közül sokan megijedtek. De amikor elbántak a kommunistákkal, a német munkásmozgalommal, még azok is megnyugodtak, akik Hitlert kalandornak tartották. Aztán egy idő múlva újra elfogta őket a félelem, éppen akkor, amikor Hitler elfoglalta Csehszlovákiát és Lengyelországot; attól tartottak ugyanis, hogy Anglia, Franciaország és Oroszország ezt nem fogja annyiban hagyni, s hadba lép Németország ellen. Akkor pedig Németország nem kerülheti el a vereséget. De most, miután Anglia és Franciaország minden ellenkezés nélkül átengedte Lengyelországot, még a legrégibb porosz katonacsaládok is hívei lettek Hitlernek, sőt, kijelentették, hogy Nagy Frigyes zsenije a führerben testesül meg. És

meglehet, ez így is van, vélekedett Frau Dittmar, mert az asztrológusok, akik Berlinből jöttek, elmondták, hogy Hitler hatalomra jutását előre kiolvasták a csillagok állásából.

— Frau Dittmar hisz az asztrológiában? — kérdezte Johann.

— Én keresztény vagyok — felelte az asszony büszkén. — Hiszek istenben. De miért ne lehetne Hitler isten küldötte? Egy új Jézus? A lelkészünk is így nevezte a führert.

— És kegyed is isten fiának tartja a führert?

— Irgalmas isten! — sopánkodott Frau Dittmar. — Hát ugyan ki másé lehetne? Mindnyájan isten gyermekei vagyunk!

Johann ebből a maga számára leszűrte azt a tanulságot, hogy lám, itt van ez a végtelenül kedves és jámbor asszonyka, ez a Frau Dittmar, aki anyja helyett anyja akar lenni, de még ő sem mer őszintén beszélni, amikor a politika kerül szóba. S noha tele van anyai érzelmekkel Johann iránt, attól fél, hogy fogadott fia elárulja.

Igen, nem lesz könnyű dolga, ha át akarja törni az általános bizalmatlanság páncélját. Mindenki, mint valami teknősbéka, magán viseli ezt a kemény páncélt, hogy alája bújjon és valahogy megússza szárazon, mentse a bőrét...

És mégis éppen Frau Dittmar segítségével juthatott be Johann abba a közegbe, amellyel eddig hiába próbálkozott.

Amikor az istentisztelet végeztével odaállt kocsijával az óriási jégcsaphoz hasonló templom elé, Frau Dittmar a boltíves kapuban egy mókusprém-pelerines hölgy kíséretében jelent meg, és bemutatta a fiút a hölgynek. Johann hamarosan azt is megtudta, hogy a hölgy Frau Dittmar gyerekkori barátnője, von Salz ezredes házvezetőnője, Maria Bücher.

Johann előbb Frau Dittmart vitte haza, majd Maria Büchert röpítette a város központjába, von Salz ezredes villájába.

Amikor a nő udvariasan, bár meglehetősen közönyös hangon megkérdezte: „Hogy megy a sora mifelénk?" Johann bőbeszédűen ismertette helyzetét, s elmondta, mi a felfogása az életről. Ismerősei nincsenek, mondta, azok, akikkel együtt dolgozik, faragatlan emberek, nem találja fel köztük magát. Frau Dittmar társaságában tölti estéit. Néha a háziasszony fiának könyveit olvasgatja. A katonai szolgálat letöltése után szeretné megteremteni egzisztenciáját; úgy érzi, jó autószerelő, érti a

szakmáját, és szépen kereshetne, ha sikerülne egy kis garázst szereznie, amelyben berendezhetné műhelyét.

Maria Bücher szórakozottan hallgatta, mintha egyáltalán nem érdekelnék a fiatalember tervei. De amikor megérkeztek, az asszony föltette a kérdést:

— Van pénze, hogy megvegyen egy ilyen műhelyt?

— Pénzem nincs, de van fejem — dicsekedett Johann.

— Ó, az sajnos kevés — biggyesztette le az ajkát Frau Bücher. De rögtön hozzátette: — Feje persze, az van, és nem is rossz fej, ha ilyen derekas gondolatok motoszkálnak benne. — Várt egy kicsit, majd határozottan így szólt: — Most pedig megiszik velem egy csésze kávét. — Kilépett a kocsiból, kinyitotta a vasrácsos kerti kaput, a hátsó bejáraton át előrement szépen bebútorozott szobájába, amelyet azonban elcsúfítottak az éktelen összevisszaságban heverő bőröndök meg vaspántos ládák.

Frau Bücher ledobta magáról a pelerint, s megállt Johann előtt finom jersey-ből készült kék ruhájában, amely tökéletesen kiemelte alakjának minden domborulatát. S miközben a kávét itták, olyan kacéran viselkedett, olyan kényes témákról beszélgetett, hogy Johann szinte elszomorodott, mert úgy érezte, semmi pénzért sem tudná rászánni magát, hogy ilyen önfeláldozó hőstett árán törjön utat magának a számára megközelíthetetlen kasztba.

A házvezetőnő azonban nagyon hamar abbahagyta a könnyed témát és rátért a tárgyra. Már egészen más hangnemben elmondta, hogy lánya, aki nagyon kedves teremtés, gimnáziumot végzett, és jelenleg tolmács az ezredes mellett, s akárcsak Johann, ő is katona. Az ezredes fontos beosztásban van az Abwehrnél, és hivatalból gyakran hosszú időre elutazik, úgyhogy leánykájának bőven van szabad ideje, amelyet együtt tölthetne egy rendesnek látszó fiatalemberrel, természetesen anyja társaságában. Frau Bücher azzal fejezte be mondókáját, hogy majd Frau Dittmarral megüzeni, mikor látogathatja őt meg újból.

A garázsban mindössze két-három hivatásos sofőr dolgozott. A többiek különféle mesterkedések révén kerültek a biztonságos hátországi alakulathoz, és minél hézagosabbak voltak szakmai ismereteik, annál jobban alázatoskodtak a főnökség előtt.

Az egykori szatócsoknak, kulákfiókáknak, kisiparosoknak, kocsmárosoknak, fogadósoknak, lakájoknak, pincéreknek, ismeretlen cégek ügynökeinek és egyéb szélhámosoknak nagy társadalmi, politikai és egyéb előnyeik voltak az ugyanitt dolgozó, de kaszárnyákban elhelyezett lakatosokkal és szerelőkkel szemben.

Egy ízben Vogt, a szállítási részleg törzsének főírnoka szólt Johann-nak, hogy kerítsen írógépszerelőt. Johann erre felajánlotta szolgálatait. Miután rendbe hozta és gyönyörűen kitisztította a gépet, csak úgy, a próba kedvéért levert rajta néhány sort, és Vogt meglepődött rajta, hogy olyan ügyesen és gyorsan gépel. Vogtnak az az ötlete támadt, hogy saját munkájának egy részét áthárítha tja az ügyes autószerelőre. Itt természetes dolognak tartották, hogy a magasabb rendfokozatúak kizsákmányolják a beosztottakat. Megparancsolta Johann-nak, hogy este jelentkezzék nála az irodában, s lelkére kötötte, hogy ne szóljon erről senkinek.

Vogt elterpeszkedett a díványon, feje alá tette összehajtogatott köpenyét, és diktálni kezdte Weissnek a különféle szállító alegységektől a harcoló alakulatokhoz vezényelt katonák névsorát. Csak annyit mondott előzőleg, hogy Johann tartsa a száját, mert ez szigorúan titkos anyag.

Johann ahogy gépelt, úgy rögzítette agyában a legfontosabb adatokat; eleget gyakorolt annak idején, hogy szinte automatikusan, első olvasásra megjegyezzen akár tíz oldalt is. Gondolatban ismét hálát adott oktatójának, aki azt magyarázta, hogy minél több dologhoz ért a hírszerző, annál nagyobb lehetősége van a manőverezésre, annál kevésbé függ a közvetítőktől. Annak idején, amikor Johann megtanult gépelni, oktatója ezt többre értékelte, mint a külföldi fegyvertípusok ismeretét.

Johann még az éjszaka folyamán lejegyzett mindent, rejtjelezte, s az egészet gondosan bemásolta Frau Dittmar könyvének egyik oldalára. Aztán a könyvet föltette a szekrény felső polcára, és érthető megelégedéssel feküdt le aludni: a munka jól kezdődik.

Egyébként nem kedvezett neki túlságosan a szerencse. Keller fokozatosan elhidegült tőle, mert időközben semmi újabb jelét nem látta annak, hogy Johann kapcsolatban volna a gestapós Papkéval. Johannt hamarosan áttette egy teherautóra.

Johann mindenféle ládákat meg bálákat fuvarozott a pályaudvarra, hordta a tisztek meg a civil hatóságok rablott holmiját. A várost ugyanis előre kidolgozott terv szerint gondosan és körültekintően kifosztották. Külön megbízottak vezették az értékesnek ítélt holmik nyilvántartását.

Az értékeket aszerint osztották el, hogy mi volt a beosztása vagy rendfokozata annak, akit méltónak tartottak rá, hogy részesedjék a Wehrmacht győzelmeinek gyümölcseiből.

A magasabb rangú katonatisztek az ismerős gestapósoktól és az Abwehr hírszerzőitől megtudták, hogy a lengyelek közül ki ellen készül eljárás, s akkor sürgősen tiszteletüket tették a lengyel családnál, azzal az ürüggyel, hogy valamelyik beosztottjukat akarják náluk elszállásolni. Gondosan szemrevételezték a lakást, s ha porcelánt, stílbútort vagy bronzot láttak, azt feljegyezték a noteszükbe. Nem voltak szemérmesek: kinyittatták a ruhásszekrényeket, megtudakolták, mit érnek a női bundák, kabátok. Ebből aztán a család megtudhatta, hogy nemsokára ők is sorra kerülnek.

Johann-nak útközben sehol sem volt szabad megállnia, csak a pályaudvarnál. Miután mindent leraktak, gondosan átnézték a gépkocsit, még a sofőrfülkében is felemelték az ülést, kinyitották a szerszámosládát: mert a sofőr tolvaj lehet, de a tiszt soha.

Johann már régóta nem találkozott Papkéval, ezért meglepődött, amikor Papke váratlanul megjelent a garázsban, és furcsán, bocsánatkérően mosolyogva elmondta, hogy Lodzban már alig maradtak rigaiak, őt a szíve hozta el, mert úgy szeretne elbeszélgetni egy földivel. Megkérdezte, nem volna-e kedve Johann-nak vele tölteni az estét?

Johann mostanában esténként az irodában volt Vogttal, aki igyekezett kihasználni őt, amennyire csak lehetett. De elvégre hátha növelné a főírnok bizalmát, ha a Gestapo untersturmbannführere utasítaná, hogy tegye szabaddá Weiss estéjét.

Beköszöntött a tél, korán leszállt az este, a tapadós, nyirkos hó síkos nyálkaként vonta be az utcák kövezetét. A városi

erőműben nemrég fölfedték az ellenállási szervezetet, s tagjait kivégezték. Az új emberek, akiket a Gestapo beleegyezésével a helyükre állítottak, nyilván megbízhatók voltak, de a technikához a jelek szerint nem sokat értettek. Az utcai lámpák fénye hol olyan vakítóra fölerősödött, hogy az ember mármár attól tartott, hogy a körték menten szétpattannak, hol pedig sápadtan pislogtak, játékosan kacsingattak vagy ijedősen reszkettek, és az utcákon kísértetként imbolyogtak az árnyak.

Sokatmondón, ütemesen döngött a kövezet a járőrök léptei alatt. A patkós csizmák dobogása riasztóan hangzott.

Johannban nyomasztó érzéseket támasztott a leigázott város képe, s szórakozottan hallgatta Papke dünnyögését. Gondolatai másfelé jártak, aztán egyszerre csak azon kapta magát, hogy Papke valamilyen kérdésére nem jól válaszolt. Ekkor erőt vett magán, elhessegette nyomasztó gondolatait.

— Mi újság magánál, untersturmbannführer úr? Remélem. jól megy a sora?

Papke rejtélyeskedve vigyorgott, s behízelgő hangon így szólt:

— Ha négyszemközt vagyunk, nyugodtan szólíts csak Oscarnak. Volt két-három barátom, aki így nevezett.

— Köszönöm a megtiszteltetést, untersturmbannführer úr!

— Oscar! — helyesbített Papke, majd lemondón folytatta: — Az egyik előlépett sturmscharführerré, és azóta derogál neki, hogy Oscarnak szólítson, én meg nem merem letegezni. A másikat meg beosztották egy büntetőszázadba, és ha találkoznék is vele, nem engedném meg neki, hogy Oscarnak szólítson.

— És a harmadik?

Papke elkomorodott.

— Figyelmeztettem: ne beszéljen fölöslegesen, de ő mégis beszélt. Teljesítettem kötelességemet.

— Értem. És ha netán én is fölösleges dolgokat találnék mondani?

Papke elgondolkozott, aztán felsóhajtott:

— Végtére is meg tudnék én lenni anélkül, hogy valaki Oscarnak szólítson. Habár nagyon szeretném, ha volna egy barátom, aki így szólít.

Johann jobban szemügyre vette Papke arcát, és valami újat vett észre rajta, olyasmit, amit nem szokott meg; mintha szomorú, kiábrándult lett volna. Vastag alsó ajka sértődötten lefittyedt, szinte ráborult kicsiny, ráncos állára, alacsony homlokán elmélyültek a barázdák, szemhéja megduzzadt, gyulladt szeme vérágas volt. Papke alig vonszolta a lábát, nem köszönt senkinek, még a magasabb rendfokozatúaknak sem. Kezét bedugta köpenye zsebébe, s a mélyen fejébe nyomott sapkától még jobban elállt nagy, szőrös füle.

Papke azt dünnyögte, nincs kedve a kantinba menni, a tiszti kaszinóba meg Johannt nem engedik be, jobb lesz hát, ha meghúzzák magukat valami félreeső kocsmában, hogy nyugodtan elbeszélgethessenek a múltról; elvégre, igazán, nem is volt olyan rossz soruk Rigában.

Johann nem sokat gondolkodott, felajánlotta, hogy menjenek őhozzá, a lakására.

Papkénak nagyon megtetszett Frau Dittmar, noha az asszony leplezetlen ellenszenvvel fogadta; Papke ezt az ellenszenvet az arisztokratizmus jelének vélte. Nadrágja zsebéből egy üveg pálinkát vett elő, kitette az asztalra, fázós kezével nekitámaszkodott a holland kályha csempéinek, s amíg Johann valami harapnivalót készített, elpanaszolta, hogy Lodzban nem értékelték eléggé. Többre számitott, mondta, mind a rendfokozat, mind a beosztás tekintetében. Azt is mondta, hogy Funk szélhámos.

Papkénak az volt a feltevése, hogy Funk két gazdát szolgált: a Gestapót és az Abwehrt, de minden bizonnyal főleg az Abwehrnek dolgozott. A legértékesebb értesüléseket ismeretlen csatornákon az Abwehrhez juttatta el, ahol Canarisnak sikerült összegyűjtenie a Reichswehr összes régi ügynökeit, akik még az első világháborúban szereztek tapasztalatokat. Canarisnak vágya most az, hogy a führer legfőbb bizalmasává fogadja, s szeretné kézbe kaparintani valamennyi hírszerző szervezetet: a Gestapóét, a pártét és a külügyminisztériumét is. De a führer sohasem fogja megengedni, hogy egy ember ekkora erőt összpontosítson a kezében. A Gestapo nem más, mint maga a párt, és a Gestapón csorbát ejteni éppen annyi, mint a nemzetiszocialista párt mindenhatósága ellen törni. Papke mintegy mellékesen megjegyezte, hogy 1934 óta tagja a náci pártnak, de

amíg ő becsületesen szolgálta a birodalmat Lettországban, a rohadt karrieristák megszállták az összes magas állásokat.

Papke kapkodva felhajtott néhány pohár pálinkát, ettől elernyedt, s bágyadt, könnytől fátyolos szemmel elpanaszolta, hogy őt, az öreg nácit, a hűséges katonát nemrég mennyire megalázták.

Egykori barátja, aki most sturmscharführer, megparancsolta neki, hogy az utcán tartóztasson le egy férfit és állítsa elő oda, ahová két civil ruhás rendeli. A civilek egyébként minden bizonnyal a Gestapo emberei voltak. Amikor kiértek a városból és megálltak, a civil ruhások homokkal tömött gumicsővel agyba-főbe verték a férfit. Valamilyen iratot akartak aláíratni a szerencsétlennel, de az nem volt hajlandó rá.

Papke személyesen még sohasem került olyan helyzetbe, hogy valakit kínoznia kellett volna. De azt látta, hogy Ulmanis idejében a politikai rendőrség kazamatáiban hogyan kínozták a kommunistákat. Ott megfigyelt néhány jó módszert, és javasolta a civileknek, hogy az egyik receptet alkalmazzák a megátalkodott fickóval szemben.

Ennek meg is lett a foganatja, mert a férfi aláírta a papírost. A civilek ekkor utasították Papkét, hogy kocsin vigye a megkínzott embert oda, ahova menni akar, ők pedig gyalog eltávoztak.

Miután a férfi egy kicsit összeszedte magát, éktelen káromkodásba kezdett. Kiderült, hogy Papkénak nem politikai bűnössel van dolga, hanem egy kereskedővel, aki cégtársa a két civil ruhásnak. A papír, amelyet aláírattak vele, valamilyen elismervény volt, s most, hogy aláírta, elvesztette jelentékeny részét annak a tőkének, amelyet egy lengyelektől elkobzott bőrgyárba fektetett. Még fenyegetőzött is, hogy Papkét feljelenti a Gestapónál, mert közreműködött a gyalázatos zsarolásban.

Papke elmondta a sturmscharführernek, hogy a két civil ruhás kalandor becsapta őt. A sturmscharführer úgy tett, mint aki semmire sem emlékszik, és nem érti, miről van szó. Aztán színészkedve a fejéhez kapott, mintha hirtelen megvilágosodott volna az agya, és kijelentette, hogy Papke ezek szerint visszaélt hatalmával, nyilván pénzt is kapott érte, amiért bizony golyó jár. Csak a régi barátság miatt tekint el attól, mondta, hogy fel-

jelentse, de ha a kereskedő eljut a főemberekig, Papke magára vessen.

— Nekem, a vén nácinak, így az arcomba köptek! És ezt szótlanul tűrnöm kell! — méltatlankodott Papke dühtől reszkető hangon.

— Miért nem jelenti a pártnak, hogy a sturmscharführer ilyen csúnyán viselkedett?

Papke abban a pillanatban összeszedte magát.

— Mondtam már, hogy a Gestapo a párt. A párt a Gestapo. A nácibecsület ezt nem engedi meg nekem.

— De a sturmscharführer rossz párttag, ha pénzért ilyesmire vetemedik.

— Nem, Weiss, nincs igazad — csóválta a fejét Papke. — Csupán okosabb, mint gondoltam volna. Végtére is ez egyik megnyilvánulása annak, hogy mi fölül tudunk emelkedni az együgyű hülyék morálján, s érvényesíteni tudjuk az erős személyiség uralmát. Ha tudni akarod, én ettől csak még jobban csodálom a sturmscharführert, és büszke vagyok rá, hogy valamikor a barátom volt.

Johann elmerülten vizsgálta Papke arckifejezését, azt kutatta, hogy nem színészkedik-e? De nem, az untersturmbannführer őszinte csodálattal beszélt egykori barátjának férfias erényeiről.

„Micsoda hitvány alak vagy, mekkora gazember!" — gondolta Johann, de ezt mondta:

— Nézze, untersturmbannführer úr, az én szememben maga a náci példakép, az elvhűség iskolapéldája.

— Oscar! Mondtam már, hogy szólíts Oscarnak. Szeretem, ha a keresztnevemen szólítanak — mondta Papke panaszosan. Aztán sóhajtozva beismerte: — Lettországban valahogy biztosabban álltam a lábamon. Itt meg minden lépés nehezemre esik, mintha jégen járnék. — Sóhajtott: — Rigában nemcsak azt tudtam, mi van mindegyik német fejében, hanem azt is, mi van a tányérján. Itt meg . . . — Lemondóan legyintett. — A lengyelek alattomos népség: besúgtak nekem valakit, aztán kiderült róla, hogy a mi ügynökünk. Rohadt banda! — Kidüllesztette a mellét, barna szemében fény csillant. — De nehogy azt hidd, hogy a vén Oscar besavanyodott. Még hallani fogsz róla. A közeljövőben alighanem új beosztásba kerülök, és a zsidók-

kal foglalkozom majd. Velük sokkal egyszerűbb a dolog. Óriási akcióról van szó. Megígérték, hogy engem is beosztanak a csoportba, mert tudják, hogy itt régi, kipróbált nácikra lesz szükség... De erről egy pisszenést se senkinek! — Papke fenyegetőn felemelte ujját.

— Legyen nyugodt — mondta Johann.

— Hát veled mi van?

Johann csak a vállát vonogatta.

— Most egy teherautóval járok, ez az újság.

— Zsákmányt fuvarozol?

— Azt.

— És legalább leesik valami?

— Untersturmbannführer úr, én becsületes ember vagyok.

— Oscar, Oscar! — mérgelődött Papke.

— Hát akkor, kedves Oscar — mondta Johann kissé bizonytalan hangon —, ha esetleg a maga csoportjának szüksége lesz egy jó sofőrre, állok rendelkezésére.

— Keresni akarsz? — kacsintott Papke cinkosan. — Csak kézipoggyászt hozhatnak magukkal a gyülekezőhelyre; az biztos, hogy nem a rongyaikat hozzák majd!

— Ez csak természetes — helyeselt Johann. — De én nem ezt forgatom a fejemben, nekem más célom van. Egyszerűen csak arról van szó, hogy jobb lesz a helyzetem a garázsban, ha kijelölnek egy különleges akcióra. Személygépkocsin, tudja, könnyebb dolgozni: ott csak egy főnöke van az embernek. Ha a csoportban meg lesznek elégedve velem, talán Keller is megjutalmaz és jobb beosztásba helyez. Elvégre ő is náci.

— Rendben van — ígérte meg Papke, és kezet nyújtott. Johann hálásan megszorította. Aztán Papke a levéltárcájából kivette felesége meg a gyerekei fényképét, a palacknak támasztotta, és a fényképre mutatott: — Ez az én birodalmam. Őértük a vén Oscar hajlandó mindenre, amit a führer parancsol neki. Igyunk hát ezekre a németekre, akik meg fogják érni, hogy az egész világ egyetlen Németország lesz.

Papke meglehetősen elázott, és Johann rábeszélte, hogy töltse nála az éjszakát. Amíg levetkőztette, egykedvűen hallgatta zavaros fecsegését, hogy elszállt az ifjúság, és ötvenéves fejjel kénytelen beérni olyan rendfokozattal, amit ma minden

taknyos kölyök megkap, meg hogy előbb-utóbb elbotlik valamiben, és akkor mehet a frontra megdögleni.

Amikor Papke reggel fölébredt, ruhája kivasalva várta, zubbonya a szék támláján függött.

Johann azt mondta, hogy a háziasszony volt ilyen figyelmes. És amint feltételezte, Papke restellte, hogy bemenjen búcsúzni és hálálkodni az asszonyhoz. Johann mosolyogva elmesélte Papkénak, hogy nem aludt el rögtön: egy nem éppen vallásos tárgyú katonanótát akart mindenáron elénekelni. De ő lebeszélte.

Papke lábujjhegyen távozott. Johann az ajtóban még egyszer emlékeztette ígéretére.

Éjszaka egyébként ő dolgozott szorgalmasan a vasalóval meg a ruhakefével, hogy asszonyi gonddal rendbe hozza vendége öltözékét. De megérte: kenyérgalacsinnal elkészítette a Papke jelével és számával ellátott Gestapo-jelvény lenyomatát. Papke jegyzetfüzetével és az egyéb okmányok feldolgozásával majdnem hajnalig elbajlódott. Egynek-másnak még hasznát veszi, és ezúttal őszinte hálával gondolt Papkéra, hogy eszébe jutott és meglátogatta. Derék fiú ez az Oscar, több ilyen kéne! Frau Dittmar azonban más véleményen volt, és határozottan kijelentette, hogy ne merészeljen még egyszer ilyen neveletlen alakot cipelni a házába, aki lopva távozik, még annyi illemet sem tud, hogy elköszönjön a háziasszonytól.

Lodzban közben megerősítették a katonai rendőrség járőreit. Sűrítették az ellenőrző állomásokat. Az utakat gyakran napokra lezárták, s ezeken a szakaszokon csak külön engedéllyel lehetett közlekedni.

Néhány hónappal azelőtt a katonai alakulatok többnyire csupa idősebb korosztálybeli katonából álltak, akiket csak nemrég hívtak be szolgálatra; nem kellett hát különösebben éles szem ahhoz, hogy Johann észrevegye: a katonai állomány teljesen megfiatalodott, s ráadásul frontot járt katonák érkeztek Lengyelországba, akik ekkor már maguk mögött tudták a dániai, norvégiai és franciaországi diadalmenetet, az angol expedíciós hadtest szétverését — kitüntetéseik árulkodtak erről,

Az egyenruhákról, az állományjelző színéről, az egyenruhára kitűzött jelvényekről azt is könnyen le lehetett olvasni, hogy többségben vannak köztük a gépesített, páncélos- és repülőalakulatok katonái. Johann naponta végigsétált a város főutcáján, hogy összeszámolja a katonákat, és osztályozza őket fegyvernemek szerint. Következtetésének helyességében nem kételkedhetett: a németek Lengyelország területén hatalmas erejű csoportosítást vonnak össze.

Az Einwandererzentralstellét nemsokára feloszlatták. A garázs dolgozói ezt meglehetősen rosszkedvűen, nyugtalanul fogadták. Jó néhányukat harcoló alakulathoz vezényelték. Johannt is ez a veszély fenyegette.

A németek egész rendszert dolgoztak ki arra, hogy a csapatok mozgását a legszigorúbb titokban tartsák. A különleges katonai szolgálati ágak tisztjei civilben jártak.

A páncélosalakulatok csak éjszaka mozogtak a minden más közlekedés elől lezárt utakon. Fölöttük elavult típusú négymotoros Lufthansa szállítógépek keringtek, hogy elnyomják a harckocsik motorjainak dübörgését.

Sok körzetben fiktív egészségügyi zárlatot rendeltek el; az SS-járőrök ezekbe a körzetekbe senkit sem engedtek be külön engedély nélkül, és az engedély formáját háromnaponként változtatták. A katonai rendőrség tagjai, az Abwehr elhárítói, a Gestapo ügynökei a kijárási tilalom kezdete után tüzetesen ellenőrizték a járókelők iratait, s még a magas rangú tiszteket is igazoltatták. Kicserélték az összes gépjárművek rendszámtábláit. Kíméletlenül megbüntették azokat a katonákat, akik szolgálaton kívül bárkivel szóba álltak, még ha a legártatlanabb személyi témákról beszélgettek is. A szállítórészleg főírnoka ilyen körülmények közt kénytelen volt lemondani Johann szolgálatairól.

Johann nem számíthatott Papkéra sem. Miután Papkét áthelyezték a Gestapo különleges csoportjához, amely a megszállt európai országokból külön szerelvényeken szállított zsidókat vette át, mindjárt az első lépéseknél hibát követett el. Naivitásában azt hitte, hogy ha már a zsidókat koncentrációs táborba viszik, rögtön éreztetnie kell velük, milyen sors vár rájuk.

Elkerülte a figyelmét, hogy a gestapósok eleinte nagyon ked-

vesen bántak a zsidókkal: még attól sem irtóztak, hogy az aggastyánok hóna alá nyúljanak, amikor azok csak nagy üggyelbajjal tudtak felkapaszkodni a teherautókra, gyengéden megveregették a gyerekek arcát, mindenkinek jó utat kívántak.

Papke azonban goromba volt, igyekezett megmutatni társainak, hogy ő aztán komolyan veszi a náci ideológiát.

De miután az utolsó teherautó is eltűnt, a hauptsturmführer magához intette Papkét, és hidegen, megvetőn Papke izzadt arcába nézve ráordított:

— Marha, barom, állat! Ismételje!

Papkét kitessékelték a különleges csoportból. Kivetkőztették a gestapós egyenruhából, elvették tőle az untersturmbannführeri rendfokozatot. Közönséges katonai egyenruhába öltözött, és most mint egyszerű altiszt, ócska kocsmákban támogatja a pultot, senki kis katonákkal barátkozik. Így azonban bajos karriert csinálni!

Papke annyira búskomor volt, hogy az óvatosságról megfeledkezve így panaszkodott Johann-nak:

— Igen, én goromba vagyok. De legalább őszinte! Amikor megdögleni viszik az embereket, én nem tudok jó pofát vágni, nem tudok úgy tenni, mintha azt hinném, hogy üdülőbe szállítják őket. — Dühösen hozzátette: — Egyébként a te hülye barátod, a Zimmermann, jó kis árut szállít a táborokba...

— Micsodát? — kérdezte Johann mintegy csak udvariasságból, hogy ne szakadjon vége a beszélgetésnek.

— Az I. G. Farbenindustrie kitűnő gyártmányát, a Cyklon—B gázt. Ezzel a szerrel százszázalékos biztonsággal lehet egeret, svábbogarakat és embereket irtani — motyogta Papke.

Johann figyelmeztette:

— Nekem ne mondjon ilyeneket, ez nem tartozik rám.

— A barátom vagy.

— Akkor sem vagyok rá kíváncsi. — Johann nyomatékosan elismételte: — Ön ugyebár azt mondta nekem, hogy Cyklon—B gázzal fogjuk elpusztítani a koncentrációs táborok foglyait. Így van?

— Eredj már! — suttogta Papke ijedten. — Mire jó ez?

— Ez nem szép dolog — mondta Johann feddő hangon. — Nem szép dolog ilyesmit kifecsegni. — Elbúcsúzott Papkétól, bár a szerencsétlen még magyarázkodni próbált, könyörgött,

hogy Johann feledje el szavait. Johann azonban kíméletlenül faképnél hagyta, abban a biztos tudatban, hogy ez a hitvány alak úgyis keresni fogja az alkalmat a mielőbbi találkozásra. És noha Papke most nem tud segíteni neki, hogy elkerülje a frontszolgálatot, mindenesetre horogra akadt, és Johann nem fogja olcsón leengedni erről a horogról. De nem szabad túlságosan ráijeszteni sem, mert ha nagyon inába száll a bátorsága, utóbb még gáncsot vet neki, megpróbál hamis jelentést tenni ellene, vagy ami még egyszerűbb, alattomban golyót ereszt beléje. A gyávák félelmükben minden merészségre képesek. De ha kitartóan, ravaszul az orránál fogva vezeti Papkét, annak egyszer még hasznát veheti.

Egyébként rögtön azután, hogy Johann mint sofőr elhelyezkedett, feladott egy üdvözlő lapot, amelyet a kantinban vásárolt: a képen kövér Hüvelyk Matyi ül a bilin és tömpe ujjaival befogja az orrát.

„Kedves Lieschen — írta egy éjszaka Johann erre a levelezőlapra —, szívélyes jókívánságaimat küldöm születésnapod alkalmával. Isten áldása legyen családodon. Híved, Michel."

Azután egy pohár vízben óvatosan kiöblítette zsebkendőjének csücskét, gondosan kihegyezett egy gyufaszálat, s vigyázva, nehogy megkarcolja a papír felületét, a sorok közt rejtjeles üzenetet küldött magáról, s közölte, hogy rádiójával kész a vételre.

Frau Dittmart gyakran fejfájás gyötörte, s ilyenkor nem állhatta a lármát. Ócska, kétlámpás rádióját ezért Johannra testálta, hogy hallgassa helyette is, s reggelenként számoljon be a politikai hírekről.

Egy héttel a levelezőlap elküldése után Johann az éterben csatangolt rádióján, s egyszer csak a megadott hullámhosszon meghallotta a neki szóló hívójeleket: a halk, alig kivehető morzézást, amely azonban egyszerre forróságggal töltötte el! Ettől kezdve rendszeresen kapott a központtól utasításokat.

De egyáltalán nem volt megelégedve magával. Hasztalan próbált szóba elegyedni az alacsonyabb rendfokozatú katonákkal, sehogy sem tudott bejutni az alakulatok elhelyezési körletébe. Keller megtiltotta a sofőröknek, hogy közöljék egymással menetvonalaikat. Ráadásul a gépkocsikat — Zimmermann páncélozott teherautója kivételével — csak a városban használ-

ták. De Zimmermann sohasem beszélt a munkájáról, és Johann nem is tudott róla semmit sem, legfeljebb annyit, hogy Zimmermann olykor több mint háromszáz kilométert tett meg egy nap alatt — ezt könnyen meg lehetett állapítani a kilométeróráról. De bármennyire áthatolhatatlan volt is a páncél, amely eltakarta a német csapatok mozgását, Johann-nak éppen az volt a kötelessége, hogy áthatoljon rajta. És ő teljesítette kötelességét. Mint minden nagy felfedezés, ez is rendkívül egyszerűnek bizonyult.

Keller az utóbbi időben annyira mellőzte Johannt, annyira megvetőn bánt vele, hogy a város szélén működő különleges szemétégetőbe vele hordatta ki a különféle hivatalokban összegyűjtött és kiselejtezett papírhulladékot.

Alig fordult egyet-kettőt Johann a szemétégető és a város között, máris rábukkant arra, amit olyan régóta és hasztalan keresett. Külföldi újságok, képeslapok, régi fuvarlevelek kerültek a kezébe, most már ezeket tanulmányozta és osztályozta.

Nem kellett nagy találékonyság ahhoz, hogy megállapítsa: a németek által megszállt országokból idekerült újságok és képeslapok arról árulkodnak, hogy éppen ezekből az országokból német parancsnoki törzsek érkeztek Lengyelországba.

Nem vetette meg Johann a német sajtótermékeket sem. Az újságrongyokból meg lehetett állapítani, hogy Németország mely városaiból érkeztek katonai egységek Lodzba.

Olyan elmerülten tanulmányozta a papírhulladékot, mint archeológus a leleteit.

Nemsokára azonban elvesztette ezt a hírforrást. Fölöttébb sajnálta, akármilyen gusztustalannak látszott is: Keller felmentette a hulladékfuvarozás alól. Johann ezt is jelentette újabb rejtjeles üzenete végén, amelyben beszámolt a német alakulatok mozgásával kapcsolatos megfigyeléseiről, miután gondosan ellenőrizte a szemétégető környékén szerzett értesüléseinek hitelességét: ezzel párhuzamosan megfigyelte a városban megjelenő új katonai gépkocsik rendszámát.

Ha egyedül volt a gépkocsin, mindig készségesen felvett maga mellé egy-egy őgyelgő katonát. A szívességtől meghatódott katonák szája könnyen eljárt. Hiszen hogy is ne ereszkednének le egy ilyen barátságos, szolgálatkész fickóhoz, aki ráadásul bármikor bekerülhet a menetszázadba. Igaz, még nem

szagolt puskaport, de olyan őszinte tisztelettel beszél a frontot járt katonákkal, amikor tanácsot kér, hogy ha módja lesz rá, milyen alakulathoz kérje magát. A páncélosok előtt Johann a repülősöket, a repülősök előtt a páncélosokat dicsérte.

Johann sofőrfülkéjében rövid, de heves viták zajlottak az egyes fegyvernemek előnyeiről, és Johann ezekből a beszélgetésekből sok értékes értesülést szerzett.

Egyszer razzia alkalmával Johann-nak megakadt a szeme egy holtsápadt fickón, aki a kapualjban ácsorgott, s jobb kezét zsebében tartva nézelődött.

Johann megállt, levette a pótkereket, kiengedte a levegőt, odaintette a civilt, kezébe nyomta a pumpát, és mutatta neki, hogy mit csináljon. A fiatalember értett a szóból.

Közben a járőr odaért hozzájuk. Johann igazolta magát.

A járőrparancsnok fejével a fiatalember felé intett, s megkérdezte:

— Ez hozzád tartozik?

Johann kitért az egyenes válasz elől:

— Az ezredes úr várja a kocsit, mi meg itt rostokolunk.

A járőr otthagyta őket.

A fiatalember befejezte a pumpálást, kérdőn nézett Johannra, és németül megkérdezte:

— Elmehetek?

— Elvigyelek esetleg valahova fizetségül?

A fiatalember arcára kiült a tanácstalanság, aztán, mint aki kétségbeesett lépésre szánja rá magát, beült Johann mellé.

Jó ideig egy szó sem esett köztük. Végül a fiatalember törte meg a csöndet:

— Miért segítettél ki?

— Te segítettél ki engem — felelte Johann —, fölpumpáltad a kereket.

— Furcsa német vagy te.

— Miért?

— Mert kisegítettél — makacskodott a fiatalember —, és még az autóra is fölvettél. Pedig én lengyel vagyok.

— Látom.

— És te, te talán jó német vagy?

— Mit jelent az, hogy „jó"?

— Azok ilyenek — mondta a lengyel, s fölemelte öklét.

Johann csak a vállát vonogatta.

— Rot Front! Nem ismered?

— Nem — mondta Johann.

— Akkor meg mi az ördögnek segítettél ki? — gurult méregbe a lengyel.

Johann egyik kezét levette a volánról és ökölbe szorította kezét.

— Aztán hol láttál te ilyen németeket?

A fiatalember arcából ismét kiszállt a vér.

— Szóval gestapós vagy? Csak színleltél, mi? Most megfogtál, ugye? — És abban a pillanatban jobb zsebébe mélyesztette kezét.

Johann a fejét sem fordította feléje, csak ennyit mondott.

— Ne heveskedj. Számolj előbb tízig és gondolkozz.

Megint hallgattak egy sort.

— Én itt leszállok — mondta a lengyel. Kinyitotta az ajtót és hátrálva leszállt.

Johann utánahajolt.

— És a pénz?

— Milyen pénz? — csodálkozott a lengyel.

— Hát a fuvarért.

A lengyel elővett néhány gyűrött zlotyt.

— Ebből egy csomag cigarettára sem futja.

— Nem baj, add csak ide — adta Johann a szigorút. Aztán miután eltette a pénzt, gúnyosan ránevetett: — Azt gondoltad talán, hogy majd ingyen fuvaroz a német?

Aztán gyorsan megfordult a kocsival. Egy pillanatra még látta a fiatalember meglepődött, csodálkozó arcát. A lengyel félénken integetett utána. Johann azonban nem vett tudomást róla.

Habár ezt jól kigondolta, amikor pénzt kért a lengyeltől, az, hogy kisegítette, mégis önkényesség volt, amelyhez nem volt joga.

„Helytelen, Belov elvtárs" — dorgálta meg magát Johann gondolatban. De aztán rögtön mentséget is talált: „De azért ügyes húzás volt azzal a pumpálással. Hisz a német sofőrök mind ezt csinálják: elcsípik az első lengyel járókelőt, s befogják pumpálni. Hát most én is ezt tettem . . ."

De amikor néhány nap múlva egy tökrészeg német katona

valamilyen kifestett nőszemélyt pofozott és az Johannhoz menekült védelmet keresve, Johann szóra sem méltatta, félretolta és továbbment. Olyan közönyösen tette ezt, mintha az egész a túlvilágon történt volna. A pumpás história óta sokáig elemezte magát, „lelkiismeret-vizsgálatot" tartott. Rá kellett jönnie, hogy a szovjet ember jellemvonásai itt ugyanolyan veszélyesek és károsak, mint a sajnálat a sebész esetében.

Johann néhány napig egy helybeli németet, Kluge gazdát fuvarozta, a lengyelországi ötödik hadoszlop tagját, aki társaival együtt diverziókat szervezett a hitlerista betörés előtt, majd pedig a Gestapónak végzett különféle aljas szolgálatokat.

A kurta lábú, hájas, pufók képű Kluge, amikor megtudta, hogy Johann a Baltikumba való, nem győzött méltatlankodni:

— Ilyen fickókat, mint te, ott kellett volna még tartani egy ideig, hogy aztán a mi tapasztalataink alapján kiadós kis malacvágást rendezzetek.

— Úgy gondolja — kérdezte Johann —, hogy lett volna erre lehetőségünk?

— Úgy bizony.

— Akkor meg miért jöttünk el onnan?

— Éppen ezt kérdem én is: miért? — komorodott el Kluge Majd fölényes mosollyal vigasztalta: — De sebaj, öcskös, eljön még a mi időnk.

Kluge gazdaságában vagy húsz-harminc lengyel és francia hadifogoly dolgozott. Kluge felcsapott vállalkozónak, kavicsot szállított az útépítéshez, és a foglyokat kihajtotta a kőbányába, felügyelőnek melléjük állítva a fiát meg a vejét. Kluge most azon ügyeskedett, hogy újabb foglyokat szerezzen, mert, mint mondta, korábbi foglyai mind meghaltak vérhasban.

— Mit csinál majd télen ennyi hadifogollyal? — kérdezte Johann.

— Az ember fő konkurrense az élelmiszer-fogyasztásban a disznó — bölcselkedett Kluge. — Nekem pedig csak anyakocáim is több mint egy tucat van, s négy közülük aranyérmet nyert. Érted?

— Nem — mondta Johann.

— Hát úgy értsd, hogy az én gondjaimra bízott jószágok nem bírják el ezt a konkurrenciát. Majd elhullás lesz, és kész

— Elhullanak a disznók?

— Jól van, ne tettesd magad — nevetett Kluge csúfondárosan, majd gyakorlatiasan hozzátette: — Sokkal jobban járnak azok, akik közelebb vannak a táborokhoz. Kihajtják hozzájuk munkára a foglyokat, de a táborban kosztolják őket. Tanulj, öcskös, jó gazda lehet még belőled. — Kis szünet után így folytatta: — Az első világháborúban apámnál orosz foglyok dolgoztak. Soványak, szikárak, de ínasak, féltünk tőlük — az egyik úgy odavágott apámnak a lapáttal, hogy lenyeste a fülét.

— Csak az egyik fülét? — kíváncsiskodott Johann.

— Az egyiket.

— Akkor nyilván elhibázta — vélte Johann.

— Úgy van, elhibázta. Azt hiszem, ha nekem orosz foglyaim lesznek, pisztoly nélkül még a haldoklóhoz sem fogok közelíteni. Még elkapja a lábamat!

— Eszerint Kluge úr orosz foglyokra is számít?

— Ha háború van, vannak foglyok is.

— És lesz háború?

Kluge vállat vont, s kérdéssel válaszolt:

— Szerinted miért van ennyi új csapat a főkormányzóságban?...

Keller úgy utasította Johannt, hogy másnap délután két óráig álljon Kluge rendelkezésére. Másnap reggel még elvitte Klugét különféle hivatalokba, aztán Kluge kívánságának megfelelően nekivágott az országútnak, hogy hazavigye a tanyájára. Pontosan két óráig rendületlenül hajtott a csupa sár földúton. Két órakor megállt, kinyitotta az ajtót.

— Kluge úr, a kocsi két óráig állt az ön rendelkezésére, nekem vissza kell fordulnom.

Johann hátrament a csomagtartóhoz, kiemelte és letette a földre Kluge bőröndjét. A vezetőfülkéből is kiszedte Kluge csomagjait.

— Ötvenkét kilométer van még hátra. Vigyél haza, megfizetem. Nem hagyhatsz itt az út közepén egy köztiszteletben álló polgárt — méltatlankodott Kluge.

— Szálljon ki.

— Nem szállok.

Johann erre beindította a motort, megfordult, és amilyen gyorsan csak lehetett, megindult visszafelé.

— Hé! A csomagjaim ott maradtak az úton!

Johann hallgatott.

— Állj meg!

Johann fékezett és megállt.

Kluge előhúzta levéltárcáját, kotorászott benne, és pénzt próbált Johann kezébe nyomni. Johann azonban ellökte a kezét.

— Hát jó — dühöngött Kluge —, rendben van. Ezt nem úszod meg szárazon.

De végül is kiszállt a kocsiból, s a sárban caplatva visszament csomagjaihoz.

Johann a garázsba visszatérve jelentette Kellernek, hogy Kluge vissza akarta tartani a kocsit.

— A parancs parancs — mondta Keller. — Két órakor ki kellett tenned a kocsiból, akár egy tócsa közepén is.

— Éppen így tettem — mondta Johann.

Olyan érzése volt, mintha az elmúlt napokban valamilyen mocskos állatot fuvarozott volna. Gondosan kirázta az ülés huzatát. Kluge után, mintha bűz maradt volna a kocsiban.

Frau Dittmar egy alkalommal ünnepélyesen közölte Johannnal, hogy Maria Bücher vasárnap tartja születésnapját, és mindkettőjüket meghívta.

— Hát ez igazán jó hír — örvendezett Johann.

— Csak hát a maga egyenruhája...

— Majd civilbe öltözöm.

— De a maga ruhája világos, abban nem mehet esti vizitbe! — sopánkodott Frau Dittmar. — Fiatalembernek adnia kell magára. Elvégre Mariának felnőtt leánya van. Milyen véleménye lesz magáról? — De rögtön meg is nyugtatta: — Azért ne búsuljon, Johann, majd kitalálok én valamit... — és már ment is be a szobájába, ahonnan fia lepedővel takart öltönyével tért vissza. — Próbálja fel. Szerintem olyan lesz benne, mint egy herceg.

Az öltöny csakugyan úgy állt Johannon. mintha rászabták volna. Frau Dittmar hosszan nézegette. s keseregve mondta:

— Friedrich fiamat legutoljára rohamosztagos egyenruhában láttam. Borzalmas öltözék az... — elharapta a mondatot,

észbe kapott, s rögtön helyreigazította magát: — egy fiú számára... Üljön le — kínálta meg hellyel Johannt, s nagyon komolyan folytatta: — Figyelmeztetnem kell valamire, Johann, Maria okos asszony. Mi nagyon tiszteljük őt, de vannak bizonyos körülmények, amelyeket magának is tudnia kell. Angelika, a lánya, majd meglátja, gyönyörü teremtés, de az történt hogy amikor még egészen kis csitri volt, akkor Joachim von Salz ezredes édesapja, von Salz altábornagy, aki akkor már meglehetősen előrehaladott korban volt... Elég az hozzá, hogy nagy botrány volt, úgy látszott, bírósági ügy lesz belőle A kislány öngyilkosságot kísérelt meg. És ha az anyjának nincs elég esze, nagy baj történhetett volna. Von Salzék családi tanácsán, amelyen Maria is részt vett, úgy határoztak, hogy Maria, aki addig csupán főszobalány volt a tábornok kastélyában, házvezetőnő lesz, von Salzék pedig hat hektár földet íratnak a lánya nevére, ezen kívül nagykorúságáig évi apanázst kap. Maria azt is kiügyeskedte, hogy a tábornok közjegyzőileg hitelesített okiratban elismerje, miszerint ő Angelika természetes apja. Vagyis garanciát adtak arra, hogy amint a botrány elsimul, von Salzék nem bújnak ki kötelezettségeik alól.

Amikor Joachim von Salz, a tábornok fia, hazatért a katonai akadémiáról, apja tudomására hozta, hogy húga van. Joachim ezen persze fölöttébb megütközött, de hát ilyesmi elég gyakran megesett nevezetesebb családokban is. Kénytelen volt beletörődni, de a „húgával" nem óhajtott találkozni.

Maria asszonyi bölcsessége és tapintata azonban ezen is segített, s Joachim hamarosan rájött, hogy a házvezetőnő egyáltalán nem tör a von Salzok családi hírnevére és nem tart igényt rokoni kapcsolatokra.

Nem is olyan régen az ezredes végre hajlandó volt megismerkedni „húgával", és ezután hamarosan maga mellé vette tolmácsnak. Az ezredes szigorúan hivatalosan bánik Angelikával, mindazonáltal látni lehet, hogy rokonszenvet érez a lány iránt. Joachim von Salz egyébként nemcsak azért tölt be fontos beosztást az Abwehrnél, mert nemesi családból származik, hanem azért is, mert Angliában és Franciaországban mint diplomata érdemeket szerzett.

— Maria Bücher a barátnőm — váltott egészen bizalmasra

Frau Dittmar hangja —, és megtehettem volna, hogy mindezt nem mondom el magának. De van itt még valami. Annak idején ugyanis Friedrich és Angelika... Gondolom, jobb, ha ezt is tudja, és persze, elfelejti, ha... — Frau Dittmar elmosolyodott. — Ha esetleg magának komoly szándékai támadnak. Majd személyesen meggyőződhet róla. Én őszintén szeretem Angelikát; nagyon szép lány, bár hajlamos a különcködésre.

Meghitt kis társaság gyűlt össze Frau Büchernél. A háziakon és Johannékon kívül két férfi és három nő volt ott, és habár keresztnevükön szólítgatták egymást, hangsúlyozottan udvariasak és előzékenyek voltak. Öltözékük és viselkedésük alapján azonban nemigen lehetett megállapítani, kifélék, mifélék.

Az egyik, idősebb férfi — Herbertnek hívták — elegáns kétsoros öltönyben volt. Mellényén aranylánc függött. Sugárzott róla, hogy tudatában van saját méltóságának. Arcáról lerítt, hogy a világon semmi sem érdekli, mélységes közönnyel nézi az egész világot. A másik, szmokingos, nyápic férfival beszélgetett, azt magyarázta, hogy az angolok Dünkirchen után okosabban tennék, ha békét kötnének a führerrel, s utána közösen megoldanák a keleti kérdést. A führer ennek fejében megengedhetné nekik, hogy rátegyék kezüket Oroszország bizonyos északi területeire, amelyeket annak idején megszálltak, majd elvesztettek. Anglia viszont, természetesen, azzal fizetne, hogy néhány gyarmatáról lemondana Németország javára.

A szmokingos viszont, aki Paul névre hallgatott, óvatosan vitatkozni próbált, azt fejtegette, hogy a führer meg fogja tenni azt, ami Bonaparténak nem sikerült, és a német katonák ugyanolyan diadalmenetben vonulnak majd végig London utcáin, mint most Párizsban.

Az egyik brokátruhás hölgy, akinek meztelen karja olyan rövid és vastag volt, mint a sonka, a szavukba vágott, s megfellebbezhetetlen hangon kijelentette, hogy habár a führer gyűlöli az angolokat, azzal tisztában van, hogy Churchill szemében Oroszország az első számú ellenség, és Mosley úr, az angol fasiszták vezére meg is ígérte a führernek, hogy az angol közvéleményt igyekszik megnyerni a führer történelmi céljainak.

— Vilma a mi házi Ribbentropunk — bólintott a telt idomú

hölgy felé egy csinos szőke nő, akinek térdét fedetlenül hagyta a rövid kék ruha.

Vilma hízelgő mosollyal felelt a szőkének:

— Te, Eva, akárcsak ősanyánk, mindig csábító jelenség vagy. A brigadeführer úr bizonyára kedvet kap, hogy beleharapjon az almába, ha téged lát.

Eva csak rejtélyesen mosolygott.

A szmokingos férfi feléje fordult, s megtapsolta:

— Bravó, Eva!

Frau Bücher elragadtatva nézte Evát és kijelentette:

— Ó, Eva, maga a legbájosabb walkür! És habár én nő vagyok, meg tudom érteni a brigadeführert.

Johannra ügyet sem vetett senki, de Frau Dittmart nagy tisztelettel fogadták. Őszintén örültek megjelenésének. És amikor Eva, akit így körüludvaroltak, egyszer csak felkiáltott: — Pokolba a politikával! Elvégre nők vagyunk — Frau Dittmar szigorúan rendreutasította:

— Német nők vagyunk, kedvesem. — Aztán leült a férfiak mellé, s megkérdezte: — Nos, Herbert, legközelebb kik ellen fogunk háborúzni?

Paul megelőzte Herbertet:

— Frau Dittmar azt akarja kérdezni, hogy mely országok lesznek még részei a nagy Németországnak?

— Ó, hagyja! — intette le Frau Dittmar mérgesen. — Nem a gazdájával beszél. Igazán megengedhetjük magunknak, hogy ne bolondítsuk egymást.

— Milyen kár, hogy Friedrich nincs itt — jegyezte meg a szőke szépség. — Nagyon komoly gyerek.

— Igen, Friedrich, csakugyan komoly fiú — helyeselt neki Vilma —, de ha te, Eva, még öt centiméterrel megrövidítenéd a szoknyádat...

— Az ifjú rohamosztagos nem állná a rohamot — fejezte be a gondolatmenetet Paul vihogva.

Ahogy emelkedett a hangulat, a vendégek egyre élénkebben fecsegtek, s Johann hamarosan megtudta, hogy Herbert becsűsként dolgozik a Packet-Auktion irodánál, amelynek raktáraiba szállítják az üldözöttek vagyonát. Ugyanez az iroda utalja ki az elkobzott vagyont különféle személyeknek és intézményeknek. A legnagyobb értékeket a führer személyes ajándékaként

nyújtják át különleges érdemekért, valamint a karácsonyi vagy a húsvéti ünnepek és a velük egyenértékű katonai győzelmek alkalmával. A birodalmi kancellária külön listát vezet azokról, akik ajándékot érdemelnek. Herbertnek pedig az a dolga, hogy megállapítsa az ajándékozásra szánt tárgyak értékét. Megteheti, hogy száz márkára becsül valamit, amikor az a valóságban ezret is megér.

Ily módon a legmagasabb rangú személyeket is érinti Herbert jóindulata. Hiszen ha Herbert akarja, ezermárkás ajándék céljára olyan dolgokat választ ki, amelyek igazi értéke valóságos vagyon.

Herbert azonban a raktárba érkező különösen értékes tárgyakról kénytelen jelentést tenni Himmler személyes megbízottjának, ezeket ugyanis a Gestapo rendelkezésére kell bocsátania. Ennek is megvan a maga oka. Herbertet az első világháború utáni válság éveiben életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték egy csúnya margarinhamisítási ügy miatt. Egészségre ártalmas alapanyagból készítettek margarint, és sokan, főleg gyermekek, súlyosan megbetegedtek, mérgezést kaptak tőle.

Heydrich, a porosz titkosrendőrség egykori főnöke, később pedig SS gruppenführer, az SD, a Biztonsági Szolgálat vezetője elrendelte, hogy Herbertet helyezzék szabadlábra, s oszszák be a Packet-Auktion irodájához. Heydrich meg volt győződve arról, hogy ez az ember, aki az életét köszönheti neki olyan hűséges lesz hozzá, mint a kutya, hiszen tudja, hogy a legkisebb mulasztásért pillanatok alatt visszadugják a börtönbe és elítélik, mint a német nép megmérgezőjét.

Herbert ezért volt feddhetetlenül becsületes bonyolult mesterségében.

Amíg Johann a tárgyalást hallgatta, meglehetősen hamar észrevette, hogy Frau Bücher vendégei nyilván gazdáik véleményét szajkózzák, s szavaikban is, viselkedésükben is őket igyekeznek utánozni. Kíváncsian figyelte a nagyképű beszélgetést, bár semmi újat nem tudott meg belőle: a hitlerista klikk mesterkedéseiről, az Angliával való kacérkodásról a központ már tudott, más, megbízhatóbb forrásokból. Mégis örömmel tapasztalta, hogy fesztelenül érzi magát ebben a furcsa társaságban.

Herbert dühöngött, hogy a lengyelek a krakkói Wawel várá-

ból kicsempészték és eldugták a legértékesebb gobelineket. Fogadkozott, hogy kényszeríteni fogják a lengyeleket a rejtekhely feltárására. Johann megkérdezte, nem tudja-e Herbert, mi történt Leonardo da Vinci Hermelines hölgyével. Herbert őszinte tisztelettel nézett Johannra, s körülményesen megmagyarázta, micsoda kincs ez a kép. Aztán megjegyezte, hogy ha a német hírszerző szerveknél ilyen művelt fiatalemberek dolgoznának, mint Johann, akkor nem kallódna el annyi műalkotás a megszállt területeken, habár az SS különleges alakulatai természetesen utasítást kaptak, hogy haladéktalanul foglalják le a múzeumokat és a magángyűjteményeket. kerítsék elő a műkincsek korábbi tulajdonosait vagy gondozóit, és megfelelő kihallgatási módszerekkel gondoskodjanak róla, hogy egyetlen festmény, szobor vagy más műalkotás se veszhessen el a birodalom számára.

Frau Vilmától Johann azt kérdezte, hogy szerinte nem tünteti-e ki a führer Mosleyt lovagkereszttel a Németország javára kifejtett tevékenységért. Vilma azt felelte, hogy Mr. Mosley kétségtelen méltó erre a magas kitüntetésre, de szerinte kitüntetni csak akkor kell, amikor a Wehrmacht csapatai partra szállnak Angliában, vagy amikor Mosley, ahogy Ribbentropnak megígérte, Angliában végrehajtja a fasiszta puccsot.

Végre Paul is megszólalt, s azt kérdezte Johanntól, melyik országban harcolna a legszívesebben. Johann tréfával ütötte el a dolgot:

— Legszívesebben amazonokkal harcolnék.

Harsány hahotával jutalmazták.

— Ne feledjen engem is magával vinni — szellemeskedett Paul. — Megtanítom őket koktélt keverni.

— Hát te, angyalom, hogy vagy a tábornokoddal — fordult Herbert Evához —, még mindig féltékeny rád? És talán nem is alaptalanul?

— Ó, Herbert — sóhajtott Eva —, nagyon cinikus vagy! — De olyan diadalmasan mosolygott, ahogy belenézett Herbert tompa fényű szemébe, hogy bizonyosra lehetett venni: Herbert fején találta a szöget.

A betegesen sápadt arcú, esetlen Angelika kisasszony éretlen gyereknek látszott. Mintha nem tudott volna mit kezdeni formátlan, vékony lábával és hosszú kezével. Kicsiny, madár

arca, amelyen feszes volt az áttetsző bőr, mozdulatlanságba meredt.

Az asztalnál Johannt Angelika mellé ültették. A lány semmitmondó arccal mosolygott rá, s lassan, alig érthetőn, nyafogva beszélt:

— Örül, hogy itt lehet?

Johann elmerülten bontogatta szalvétáját és a térdére fektette, majd felkiáltott:

— Ó, kisasszony, boldog vagyok! Mivel kínálhatom?

A lány tovább nyafogott:

— Én szinte semmit sem eszem.

— De azért egy kis salátát parancsol?

— Csak azért, hogy örömet szerezzek magának. Töltsön bort, kérem. — És ezúttal először nézett a fiúra figyelmesen. — Járt már a fronton?

Johann a fejét rázta.

— Nem baj, még lesz rá alkalma — ígérte meg Angelika olyan határozottan, mint aki biztosan tudja. Föltekintett a fiúra, s jelentőségteljesen megjegyezte: — De ne feledje, hogy a golyó először a gyávákat és az ügyetleneket találja el.

— De miért kell ilyen komor gondolatokkal foglalkozni ilyen vidám asztalnál! — kérdezte Johann.

— Én az ilyeneket nem sajnálom. Soha! Nem tudom sajnálni azt, aki nem akar vagy nem tud harcolni.

— Mindnyájan halandók vagyunk, kisasszony, de a lelkünk halhatatlan — mondta Johann kenetteljesen. És odafönt — szemét a mennyezetre emelte — vár bennünket a mindenható...

— Csacsiság! — biggyesztette el ajkát a lány. — Nem vár bennünket senki.

— Angelika! — figyelmeztette a lányt az asztal túlsó végéről Frau Bücher. — Kérlek, tedd ezt a falatot Weiss úr tányérjára. — És félénk pillantást vetett a lányára.

Angelika azonban a fejét sem fordította feléje. Vértelen ajkát úgy mozgatta, mintha nagy erőfeszítésébe került volna, hogy újra megszólaljon:

— Ó, ráérek én még kedveskedni a férfiaknak. Nem igaz? — Majd komoly hangon folytatta: — Mi ketten egy nemzedékhez tartozunk. A mi szüleink lelkét megölte az első világhábo-

rúban szenvedett vereség. De olyanok is vannak köztünk, akiknek a szülei meghaltak akkor... — Ironikusan tette hozzá: — Nekem még szerencsém volt: anyám mesélte, hogy akkoriban köröm és haj nélküli csecsemők születtek, torzszülöttek. Az anyáknak nem volt tejük, a gyerekeket mesterségesen táplálták. Olyanok voltak, akár Wagner homunkuluszai. Jogunk van ezért bosszút állni. Igen, bosszút állni — mondta keményen. — Szívesen elmennék segédszolgálatosnak, hogy bosszút álljak mindenért.

— Kin állna bosszút, kedvesem? — kíváncsiskodott Johann.

— Mindenkin. Mindenkin.

— Kegyed tagja a Német Lányok Szövetségének?

— Igen, tagja vagyok — felelte Angelika erélyesen, és úgy felkapta a fejét, hogy dús, szalmaszínű haja leomlott a vállára. Megigazította a frizuráját, s kényeskedve folytatta: — De a rádiót nem szeretem hallgatni. Ki nem állhatom az ordítozó szpíkereket. Nekünk jogunk van akár suttogva beszélni az egész világgal, s a világ köteles áhítatos tisztelettel hallgatni bennünket.

— Megbocsásson, kisasszony, de nekem mint katonajelöltnek az a véleményem: jó, ha a vezényszó hangos.

— Eszerint nekem is kiabálnom kell — nevetett Angelika.

— Legalábbis, ha parancsolni akar nekem...

— Szereti, ha parancsolnak magának? — kérdezte a lány.

Frau Bücher jó hangosan odaszólt nekik:

— Miről beszélget az ifjúság?

Johann mosolygott és ugyancsak hangosan megkérdezte:

— Megengedi, Frau Bücher, hogy ezt a poharat lánya egészségére emeljem?

A vendégek megtapsolták.

Angelika bosszús pillantást vetett Johannra, majd szemét lesütve suttogta:

— Maga túlságosan kedves.

A lány tüntetően a szomszédjához fordult, s többé nem beszélgetett Johann-nal, nem méltatta figyelmére.

Frau Bücher, aki éberen figyelt, rögtön észrevette, hogy lánya és Johann között valami történt: a vendég arcán kiült a bűntudat. Emelt hangon kérdezte meg Johanntól:

— Weiss úr, ha jól emlékszem, valami garázst vagy műhelyt akart vásárolni, nemde?

Johann megértette, hogy Frau Bücher mint komoly üzleti terveket szövögető fiatalembert akarja bemutatni vendégeinek. És hogy Frau Bücher ne maradjon szégyenbe vele, lelkesen ecsetelni kezdte terveit.

Szavai azonban éppen ellenkező hatást tettek a vendégekre, mint amire számított.

Be kellett ismernie magának, hogy alaposan elvetette a sulykot: lebecsülte, hogy a jelenlevőknek fölöttébb nagy tapasztalatuk van a képmutatásban. Hiszen ezek az emberek nemcsak maguk gyakorolták állandóan a képmutatást, hanem napról napra szemmel tartották azokat, akikkel érintkeztek, hogy rögtön észrevegyék rajtuk a képmutatás legkisebb jelét is. Ezek az emberek gazdáik hitványsága, ügyeskedése, hazug élete láttán, ismerve mocskos kis titkaikat, kicsinyes becsvágyukat, minthogy gazdáik mit sem törődtek az ő emberi méltóságukkal, jól megtanulták, hogy ha élni akarnak, színlelniük kell, s ugyanakkor szótlanul, mélyen titkolt megvetéssel leplezték le mások színlelését.

Johann gyorsan fölismerte annak a gúnyos hallgatásnak az értelmét, amellyel a vendégek okoskodását hallgatták. Igen, hibát követett el, és ezt már akkor tudta, amikor még javában beszélt terveiről.

Ezeknek az embereknek a szemében az őszinteség az ostobaság jele. És ha nem tartják ostobának, akkor képmutatónak nézik, aki bizonyosan eltitkolja igazi szándékait. Ez pedig még rosszabb, mintha együgyű fajankónak vélnék. Rajta kívül itt senki sem próbálta magára vonni a figyelmet azzal, hogy előhozakodott volna saját ügyeivel. Johann pedig ezt tette meggondolatlan hebehurgyasággal és alighanem teljesen céltalanul. Csupán azért, hogy kipróbálja: elfogadják-e közéjük valónak ebben a közegben. De elszámította magát. Túlzásba vitte a játékot. Vagyis olyan hibát vétett, amelyre oktatója sokszor figyelmeztette: megfeledkezett az önkontrollról, szabadjára engedte képzeletét, elvesztette a kegyetlen, de megbízható támaszt — a reális helyzetfelmérést.

Miközben tovább locsogott, Johann kétségbeesett erőfeszítéssel kereste a kibúvót. hogy kievickéljen a saját maga által

teremtett veszélyes helyzetből. Hirtelen kedves mosolyt erőltetett az arcára és megkérdezte:

— Nos, hogyan tetszenek önöknek a szegény Hüvelyk Matyi ábrándjai? — Majd komolyan hozzátette: — Ami engem illet, én ott leszek, ahová a birodalom érdekei szólítanak.

— Bravó — mondta Frau Bücher —, jól megtréfált bennünket, Weiss úr!

— Ez a srác tudja, melyik végén kell megfogni a puskát — nyilatkozott Paul elismerőn.

— Weiss úr — lelkendezett Eva kisasszony —, pompásan fog festeni a tiszti egyenruhában!

— Óvakodjon tőle — incselkedett vele Paul —, már feni a fogát, hogy reggelente ő vasalja a nadrágját!

— Milyen gonosz maga, Paul — mondta Eva bágyadtan.

Johann ezzel lekerült a napirendről, a kutya sem törődött többé vele. Félrehúzódott a sarokba, leült egy kis asztal mellé, s lapozgatni kezdett egy színes képes albumot. Egyszer csak megakadt a szeme a rigai kikötő ismerős látképén... Elkalandoztak gondolatai, emlékezetében felidéződött a város, amelyet nemrég hagyott el.

Aztán ismét Angelikára tévedt a tekintete, s ahogy higgadtan elnézte a lányt, nyugodtan, aprólékosan fontolóra vette, hogyan kell viselkednie vele, hogy magára vonja figyelmét. Milyen jó volna, ha a lány pártfogásába venné! Frau Dittmar természetesen elsorolta Johann összes elképzelhető és elképzelhetetlen erényeit, gyámkodott fölötte, őszintén büszke volt rá. De mivel ébreszthetné fel Angelika rokonszenvét? Azt egyébként hamar észrevette, hogy a vendégek megkülönböztetett tisztelettel bánnak vele. Még anyja, a nagyhatalmú asszonyság is igyekezett a kedvében járni. És a lány mindezt úgy fogadta, mint akinek ez ki is jár.

Közben felszolgálták az édességet. Johann ismét Angelika mellé került.

— Mi a véleménye Lizmanstadtról? — kérdezte Angelika csak úgy foghegyről, mintha éppen akkor vette volna észre szomszédját.

— Ha kegyednek tetszik, szívesen elismerem, hogy pompás város.

— Nekem azonban nem tetszik.

— Akkor nekem sem tetszik.
Angelika felvonta a szemöldökét:
— Magának nincs saját véleménye?
Johann bátran a lány szemébe nézett:
— Azt hiszem, kisasszony, ön megszokta, hogy a környezetében mindenki elfogadja a maga véleményét.
— Ez a véleménye rólam?
— Ez a benyomásom.
— Nyilván maga is azt hiszi, hogy a nőnek csak tercelnie szabad a férfi énekéhez.
— A kisasszony viszont nem ilyen fából van faragva.
— Igen, igaza van. Én még magamnak sem szívesen ismerem be hibáimat.
— Bismarck mondta: „A balgák azt mondják, hogy saját tapasztalatukból tanulnak, én szívesebben tanulok mások tapasztalataiból."
— Olvasott ember maga!
Johann a vállát vonogatta:
— A könyv jó tanácsadó. De ezer tanács sem pótol ezer pfenniget.
— Okos gondolat. Tetszik itt magának?
— Mondhatnám, hogy itt a legjobban kegyed tetszik. De ezt nem mondom.
— Miért nem?
— Önök kitüntettek engem vendégszeretetükkel, és ezért hálás vagyok Frau Dittmarnak. Nyilván ő beszélt rólam és kért is valamit részemre.
— Lehetséges.
— Ha tehát most azt mondanám, hogy az itt jelenlevők közül kegyed a legkedvesebb számomra, ezt ön képmutatásnak venné.
— Maga pedig, úgy látszik, meglehetősen nyílt szívű ember.
— Örülök, ha ezt ön észrevette.
— Gondolta, hogy az ilyesmit értékelni tudom?
— Éppen erre számítottam.
— De hiszen most lát először!
— Ez intuíció dolga — mosolygott Johann.
— És ha téved?
Johann széttárta a karját.

— Ebben az esetben ha valamikor gyerekeim lesznek, sofőr lesz az apukájuk. Ennyi az egész.

— Pedig maga azt szeretné, hogy az apukájuk tábornok legyen?

— Ahogy parancsolja, kisasszony — tréfálkozott Johann.

— Rendben van — mondta Angelika. — Erről még beszélünk. — Majd komolyan folytatta. — Őszinteséget az őszinteségért. Én nagyon tisztelem Frau Dittmart. Bizonyos körülmények miatt kénytelen voltam teljesíteni magával kapcsolatos kérését. Ismeri ezeket a körülményeket?

Johann egy pillanatig habozott, de aztán hamar döntött: elvégre Frau Dittmar felvilágosította.

— Friedrichre gondol?

— Friedrich nem érdekes. Frau Dittmart viszont úgy szeretem, mint második édesanyámat.

— Bocsásson meg — pislogott Johann —, de nem szerettem volna kihasználni a...

— Hallgasson! — vágott a szavába Angelika. — Csak azt akartam mondani, hogy természetesen teljesítettem a kérését. És amint látja, anélkül, hogy ismertem volna magát, meghívtam a házunkba. De nem bántam meg. Már torkig vagyok ezekkel a cinikus történetekkel...

— De hát én is szeretnék lábra állni.

— Lábra állni... — biggyesztette el ajkát Angelika. — Lábra állni mégiscsak más, mint történni. — Közelebb hajolt Johannhoz, rászegezte tágra nyitott szemét, és fakó hangon kérdezte: — Maga azt hiszi, hogy Friedrich amolyan akarnok, aki él-hal a hatalomért? Szamárság. Szerintem Friedrich csak azért állt be a nácik közé, hogy megmentse tudós mestereit, akiket kiszórtak az egyetemről. Szerintem Friedrich a tudomány rabja, s ezzel tönkre is tette a jövőjét.

— És maga? — kérdezte Johann.

Angelika hátradőlt a széken, s megkeményedett hangon mondta:

— Bár én nem vagyok olyan szép, mint Eva Braun, én is emberfejeken át akarok és fogok törni a célom felé.

— Annál is inkább, mert a führer megmondta, hogy megszabadít bennünket a lelkiismeret agyrémétől — emlékeztette Johann.

— Igen, persze — bólintott rá Angelika gépiesen. Aztán gúnyosan hozzátette: — De én lány vagyok, úgyhogy maga kevésbé veszélyes módon is hathat rám — adjon egy almát!

— Mondja, kedves, maga csakugyan olyan határozott, amilyennek mutatja magát?

Angelika lesütötte a szemét.

— Nem, nem mindig. De folyton mondogatom magamban, hogy határozottnak kell lennem.

Amikor a vendégek felálltak az asztal mellől és kávéscsészékkel a kezükben letelepedtek a fotelokba, Angelika kézen fogva kivitte Johannt a konyhába és elhalmozta kedveskedésével: néhány darab száraz süteményt tett elé és megtöltött kávéval egy szép fajanszcsészét. Halkan beszélgettek erről-arról, Johann még azt is elpanaszolta, hogy nem érzi jól magát a garázsban. Hiszen sokáig már úgysem maradhat ott: a központ utasította, hogy igyekezzék az Abwehr munkatársainak közelébe férkőzni. Ettől a céltól pedig még messze volt, s ez nyugtalanította. Kapóra jött hát neki Angelika kérdése, hogy vannak-e barátai.

— Egy igazi barátom volt — felelte Johann szomorú arccal —, Heinrich Schwarzkopf, de ő most Berlinben van a nagybátyjánál. Talán kegyed is hallott Willy Schwarzkopf obersturmbannführerről. Hát ő az a bizonyos nagybácsi. — S óvatosan továbbfűzte gondolatait: — Ha Heinrich a közelemben volna, könnyebb lenne a sorom. Egyébként Willy Schwarzkopf egyszer már tett valamit az érdekemben: neki köszönhetem, hogy felvettek a garázsba.

— És esetleg újra hajlandó volna szólni az érdekében?

— Nem tudom... De lehetséges — felelte Johann bizonytalanul. — Hiszen én kis ember vagyok ahhoz. De ha Heinrich szólna az érdekemben, gondolom, az obersturmbannführer hajlana a szavára.

A vendégek közben már szedelőzködtek, s Frau Dittmar kiment a konyhába Johannért. Minthogy a fiatalokat ilyen meghitt beszélgetés közepette találta, úgy gondolta, Angelika hajlandó lesz tenni valamit Johannért, Frau Dittmar a fiú vállára tette a kezét, s büszkén így szólt:

— Johann lelkem, maga nagyon jó benyomást tett itt mindenkire. — Aztán Angelikához fordult: — Tudod, én úgy sze-

retem ezt a fiatalembert, mint a saját fiamat. Segíts bejuttatni valahová. Hiszen neked olyan kitűnő kapcsolataid vannak!

Johann arcán szemérmes mosoly játszadozott. A fiú lehajtotta a fejét, s lesütötte szemét, hogy leplezze feszült izgatottságát.

— Megpróbálom. — Angelika homlokon csókolta Frau Dittmart, majd vékony, fehér, enyhén nyirkos kezét odanyújtotta Johann-nak.

Frau Dittmar néhány nap múlva örömmel közölte, hogy Angelika kérésére Salz ezredes telefonon beszélt Schwarzkopfékkal, és tőlük igen kedvező véleményt kapott Johannról. Johann iratait az Einwandererzentralstelle már át is küldte az Abwehrnek. És ha a Gestapónak nem lesz kifogása ellene, Johannt beosztják sofőrnek az Abwehr törzséhez. De még időbe telik, amíg a Gestapo megadja erre az engedélyt.

Néhány hét feszült várakozásban telt el.

Johann tisztában volt azzal, hogy önként dugta be fejét a Gestapo torkába, és ha irataiban a legkisebb hibát találják, vagy ha itt akármilyen ballépést követett el, az számára egyértelmű lehet a halálos ítélettel, s azt megelőzően a kínvallatással...

A fejleményeket mindenesetre jelentette a központnak.

Egyik reggel, amikor Johann szokás szerint beért a garázsba, hogy előkészítse kocsiját, Keller hozzálépett, és rámordult:

— Ügyes fickó vagy, öregem. Te aztán jól kifogtad! — Szemével egy vadonatúj egérszínű BMV felé sandított, s irigyen megjegyezte: — Úgy látszik, valami hátországi nagyfejű lesz a gazdád...

Keller azonban tévedett.

Axel Steinglitz őrnagy még az első világháború előtt kezdte hírszerzői pályafutását. Mivel meglehetősen szegény sorsú parasztcsaládból származott, örökös kisebbrendűségi érzéssel küszködött. Görcsös erőfeszítéseket tett, hogy a tisztikarban ne tartsák senkinél sem alábbvalónak.

A háború alatt és kiváltképpen a háború után a kémeket a hősiesség romantikus színeivel ábrázolták, rengeteget írtak a

„fekete lovagokról", álmélkodva emlegették őket, legendákat szőttek nevük köré, hogy az „elveszett nemzedék" tagjait legalább a titkos háború tetteivel bódítsák el.

Steinglitz nem került azoknak a hírszerzőknek a listájára, akiket a birodalom kormánya kivont a forgalomból, hogy minél nagyobb reklámot csapjon körülöttük. Steinglitz dolgozott, mintha mi sem történt volna, s különféle titkos megbízatásokat teljesített. De mivel a titkosszolgálatnál maradt, hosszú évekre kénytelen volt búcsút venni a tiszti egyenruhától. Amikor azonban Hitler megindította európai hadjáratát, Steinglitz ismét egyenruhába bújt, rögtön előléptették, s beosztása révén nemi fuggetlenséghez és jelentékeny összegekhez jutott. Vagyis a legcsábítóbb perspektívák nyíltak meg előtte. Ebben egyébként valamelyes szerepe volt annak is, hogy Canaris, az Abwehr főnöke, jól ismerte őt.

Az őrnagy 1939 szeptemberében meglehetősen sokat dolgozott Lengyelországban; a helybeli német lakosságból diverziós és terrorista csoportokat szervezett. De érdemeit ezúttal nem méltányolták kellőképpen. S mivel a terroristák kiképzése idején véletlenül megsebesült a lábán, a hiúságán esett sérelem miatt úgy látta jónak, hogy kis időre visszahúzódjon egy hegyi szanatóriumba. Számítása azonban nem vált be: a kutya sem törődött vele. Ekkor ő maga jelentkezett ismét, s rögtön kinevezték az egykori lengyel területen szervezett diverziós és hírszerző iskolák felügyelőjévé. Ezek az iskolák a Szovjetunióban végzendő munkára képeztek ki embereket. Az őrnagy viszont csak a nyugati országok viszonyait ismerte. Oroszul nem tudott, s éppen csak halvány fogalmai voltak a Szovjetunióról. Tisztában volt tehát azzal, hogy ilyen körülmények közt elegendő a legcsekélyebb mulasztás, s mehet a frontra.

Egyébként, amikor Johann jelentette a központnak új munkahelyét, rögtön közölték vele, hogy Steinglitz hírhedt német hírszerző.

Steinglitz egy darabig Lodzban ütötte agyon az időt, s lankadatlan szorgalommal sorra látogatta a különféle magas rangú személyiségeket, akiktől valamilyen protekciót remélhetett előmeneteléhez. Sohasem ment üres kézzel, és hogy ajándékaival ne maradjon szégyenben, igénybe vette Herbertnek, a Packet-Auktion iroda szakértőjének szolgálatait, akire már

csak azért is bizton számíthatott, mert a fickó margarinhamisítási botrányát jól ismerte a bűnügyi rendőrség kartotékjaiból. Másrészt azonban Herbert is ismerte pácienset, hamar rájött, hogy az őrnagynak ízlésről, művészetről fogalma sincs, és mindenféle hitvány utánzatokkal elégítette ki étvágyát.

Johann már többször szállított különféle múzeumokból és magángyűjteményekből összelopott páratlan festményeket a Packet-Auktion raktáraiba. Így hát nem volt nehéz kifürkészni, milyen rendszer alapján osztják el a műtárgyakat. Egyik alkalommal bement az őrnaggyal a raktárba, hogy elvigye, amit éppen kiválasztott, és elég volt ránéznie Herbertre, hogy észrevegye, miben sántikál. Látta, hogy Herbert szemrebbenés nélkül ócska hamisítványokat mutogat az őrnagynak. Ahogy Herbert a megmutatott tárgyak mesés értékét emlegette, az őrnagy arca felragyogott a gyönyörűségtől. Johann ekkor elhatározta, megteszi az első lépést, hogy Steinglitz figyelmét végre magára vonja. Az őrnagy eddig ugyanis valósággal átnézett rajta élettelen, álmos tekintetével.

Johann egyenesen a raktár egyik sötét zugába tartott, zseblámpájával megvilágította a polcokat, amelyeken rongyok alatt, szándékosan rendetlenül összedobálva hevertek a régi mesterek híresnél híresebb képei, patinás serlegek, ritka prémek és más efféle csekélységek. Aztán felkiáltott:

— Őrnagy úr, nézze meg, ezt merném ajánlani önnek!

Johann tudta, hogy merészsége esetleg nem fogja megnyerni főnöke tetszését. Az őrnagy csak azért lépett közelebb hozzá, hogy csendesen megrója az illetéktelen beavatkozásért. Johann azonban szemrebbenés nélkül tartotta a széles keretű képet, zseblámpájával rávilágított, és csengő hangon közölte:

— Jacques Étienne Liothar, tizennyolcadik század, eredeti!

Herbert arca elsápadt.

— Őrnagy úr! Ez lehetetlen. A tábornagy magángyűjteményébe kerül a kép...

Johann közben gondosan papírba csomagolta a képet, s félvállról odavetette:

— Csak abban az esetben, ha az SS gruppenführer úr lemond róla — azzal hóna alá csapta a képet, s kihúzta magát az őrnagy előtt.

Az őrnagy intett a kesztyűjével:

— Indulj!

Lassan, nyugodt léptekkel kiballagott a raktárból.

Johann félretolta Herbertet az útból, s szolgálatkészen kinyitotta az ajtót az őrnagy előtt. Aztán előreszaladt, a képet berakta a kocsi hátsó ülésére, kihúzta magát, jobb kezét sapkájához emelte, bal kezével pedig az ajtót tartotta.

Steinglitz a következő két nap folyamán ugyanolyan élettelen, semmit sem látó tekintettel nézett át Johannon. Johann némán teljesítette minden parancsát.

Harmadik nap reggel Steinglitz álmatagon rámordult:

— Hogy hívnak?

— Johann Weiss közlegény, őrnagy úr!

Ennél több szó nem is esett köztük ekkor.

Aztán éjszaka, amikor Johann az SS gruppenführer kertvárosi szálláshelyéről visszavitte az őrnagyot a szállodába, Steinglitz ismét kipréselt magából néhány álmos szót:

— Tudod-e, ki a főnököd?

— Axel Steinglitz őrnagy úr!

— Jól van, ebben maradjunk.

Ezután néhány napig ismét nagyokat hallgattak, csak időnként mordult alig érthetően az őrnagy, amikor megmondta, hová kell menni.

Egyszer aztán Johann váratlanul furcsa hangot hallott. Ijedten hátrafordult. Az őrnagy most is mozdulatlan, szinte üveges tekintettel nézte, mint valami madárijesztő, de ajka groteszk nevetésre görbült.

— Hallod-e, te! Ha mindig így fog dolgozni a fejed, meg leszek veled elégedve.

Az SS gruppenführer nem tudta leplezni mámoros örömét, amikor Steinglitz átnyújtotta neki az értékes képet. Pedig az őrnagy igencsak tartott tőle, hogy felsül vele. A gruppenführer azonban hálából kitüntette bizalmával, megsúgott neki néhány rendkívül titkos értesülést, még azt is megígérte, hogy számíthat támogatására tevékenységében, amely, mint a gruppenführer mondta, különösen fontos Németország jövője szempontjából a keleten.

Az őrnagy viszont jókedvében olyan bőbeszédűvé vált, hogy egész kerekded kérdést intézett Johannhoz:

— Aztán jól kerestél, amikor képekkel üzleteltél?

A kérdés eléggé meglepőn hangzott. Johann azonban rögtön megszagolta benne a provokációt: a kérdésnek már a konstrukciója is arról árulkodott, hogy alattomos akna búvik meg benne — az őrnagy úgy tesz, mintha már mindent tudna sofőrjéről, s most már csak a részletek érdekelnék. Hogy sokat keresett-e? Mert ugyebár az őrnagy számára az kétségtelen, hogy ő képekkel kereskedett.

— Nem — felelte Johann. — Már csak azért sem, mert sohasem kereskedtem képekkel. Ellenben Rudolf Schwarzkopf mérnök, Willy Schwarzkopf sturmbannführer testvérbátyja, komoly műgyűjtő volt, az ő megbízásából felszereltem néhány különleges világító testet, hogy jobban mutassanak a képek, s a mérnök úr munka közben időt szakított rá, hogy gyűjteményének értékesebb darabjairól mondjon néhány szót.

Hosszas hallgatás következett ezután, míg végül az őrnagy újra megszólalt, de valahogy furcsán, akár a hasbeszélő:

— Az a vacak, amit a raktárban rám tukmáltál, hamisítvány. Kidobhattam a szemétre!

— Szívből sajnálom, őrnagy úr! — rebegte Johann megkönnyebbülten, mert hiszen nem volt nehéz kitalálnia, hogy az őrnagy ezt a mesét arra az esetre találta ki, ha netán Liothar vásznát csakugyan valamelyik nagyfejűnek szánták volna.

Újabban egy civil ruhás férfi szegődött az őrnagy mellé kísérőül, úgyhogy Johann most már kettőjüket fuvarozta; a civil fölöttébb fesztelenül viselkedett Steinglitzcel szemben. Két ízben jártak a lodzi börtönben, majd ugyancsak civil ruhás, de katonás tartású lengyellel jelentek meg, és Modlinba hajtattak. Útközben megálltak azokban a városokban, amelyekben börtönök vagy börtönné átalakított régi várak voltak. Utasainak szűkszavú beszélgetéseiből Johann annyit tudott kihámozni, hogy egy lengyel hírszerző tisztet keresnek, aki a német hadügyminisztériumból kicsempészett néhány titkos okmányt, és annak idején még a Lengyelország elleni támadás tervének vázlatát is megszerezte. A lengyel vezérkar azonban nem hitt hírszerzőjének, s miután visszatért, börtönbe csukták.

Az a lengyel viszont, aki velük tartott, szintén a lengyel hírszerzés ügynökeként dolgozott Németországban, ám minden jel szerint provokátor, két gazdát szolgáló kém volt, s kiszolgálta a fasisztákat is. A fickó nagy hévvel magyarázta Steinglitznek,

hogy haladéktalanul likvidálni kell azt a tisztet, akit kerestek, persze ha sikerül ráakadniuk valamelyik börtönben.

Az őrnagy hallgatott, s némaságba burkolózott a német civil is. Amikor azonban a lengyel megállította a gépkocsit, és kiszállt, hogy elvégezze dolgát a bozótban, a civil megszólalt:

— Ha az a bizonyos tiszt hajlandó lesz nekünk dolgozni, úgy kell intéznünk, hogy valamelyik lengyel szervezetet tájékoztassa erről az alakról; ha megtudják, hogy nekünk tett szolgálatokat, rövid úton elintézik. Ez a hülye megszokta, hogy helyette mások tüntessék el a nyomokat! Amazt pedig majd átsegítjük a La Manche-csatornán, s az angolok sürgősen visszadobják ide. Szépen maga köré fogja gyűjteni a honfitársait. Legalább nem kell mindegyik után külön szaladgálnunk!...

A modlini várbörtön kapujában Johann több mint egy napot ácsorgott. A provokátor lengyel személyleírását közben jól eszébe véste, sőt, gondolatban még rejtjeles üzenetbe is áttette.

Hajnalodott, amikor az őrnagy és a civil újra megjelentek. Johann kérdő tekintetet vetett Steinglitzre.

— Lodz — vetette oda foghegyről az őrnagy. Ő is, társa is bosszúsnak, kimerültnek látszott.

A két utas egész úton komor képpel hallgatott. Amikor már közel jártak Lodzhoz, a civil mordult egyet:

— Ha túlélte volna a fickó, esetleg teljesíthettük volna a kérését.

— Igen — dünnyögte Steinglitz. — A főbelövés megtiszteltetés.

A civil ruhás csúfondárosan, göcögve nevetett, mint akinek valami mulatságos jutott az eszébe, s dicsekvő hangon mondta:

— Észrevetted, kezdetben milyen kedvező hatást tett rá — behajlított mutatóujjával olyan mozdulatot tett, mintha elsütő billentyűt nyomna meg —, amikor a jelenlétében elintéztem azt a fickót, aki elárulta?... — Sóhajtott. — Az elgondolás nem volt rossz. Mi igazán megtettünk mindent, amit lehetett.

Johann eleinte gépiesen növelte a sebességet, de aztán azon kapta magát, hogy ösztönösen neki akarja vinni a kocsit utasaival együtt az első szembejövő teherautónak, sőt még az is átvillant az agyán, hogyan tudna ő maga idejében kiugrani. Csakhogy ez nem lett volna igazi bosszú. Bűnös gyengeség, az ügy elárulása lett volna. Erőt vett magán, s fokozatosan lassí-

tott. Keze nyirkos lett az indulattól, szeme egy pillanatra ködbe borult. Hirtelen pokoli fáradtságot érzett, most döbbent rá, hogy egészen elgyengült az éhségtől, a gépkocsiban töltött álmatlan éjszakától, mindattól, amit ezekben a percekben át kellett élnie...

De mire odaállt a kocsival a szálloda bejárata elé, könnyedén kicsapta az ajtót utasai előtt, kihúzta magát, egyik könyökével megtámasztotta az ajtót, a másikat sapkájához emelte, s szolgálatkészen nézett Steinglitz szemébe:

— Várom további utasításait, őrnagy úr!

Mivel választ nem kapott, gyorsan előreiramodott, belökte a bejárati ajtót, a portástól elkérte a kulcsot, s tisztes távolban követte Steinglitzet, ahogy felment a lépcsőn, majd ismét előresietett, és kitárta a szoba ajtaját.

A szobában megállt a fogas mellett, s várakozó arccal nézte az őrnagyot. Az őrnagy fáradtan lehuppant a fotelba, lerángatta csizmáját. Johann szolgálatkészen eléje tette papucsát, aztán fogta a csizmát és lement a gépkocsihoz.

Csomagtartójából előszedte a cipőkrémet, a kefét, és olyan dühvel vetette rá magát a csizmára, mintha rajta akarná kitölteni mérgét pillanatnyi gyengeségéért, amely a gépkocsiban tört rá, mintha ezzel önkéntes büntetést rótt volna ki magára azért, mert ha csak egy pillanatra is, de megfeledkezett a csekista* kötelességről, amely állandó lankadatlan lelki készenlétet, szívós önfegyelmet követel.

Amikor Johann a tükörfényes csizmával viszament a szobába, utasai már az igazak álmát aludták: Steinglitz a díványon, a civil ruhás pedig az őrnagy ágyán.

Johann óvatosan fogta a civil cipőjét és öltönyét, kivitte az előszobába, s olyan sokáig kereste a cipő- meg a ruhakefét, amíg meg nem ismerkedett az összes elérhető zsebek tartalmával. Azután gondosan visszahelyezte az öltönyt ugyanoda, ahonnan elvette, mégpedig ugyanolyan hanyagul, ahogy gazdája odadobta. Most már nyugodtan otthagyta az alvókat, a kocsit visszavitte a garázsba, lemosta és rendbe tette.

* Csekista — a Cseka, az 1917-ben alakult Összoroszországi Rendkívüli Bizottság katonája. A Bizottság feladata az ellenforradalom és a szabotázs elleni harc volt. — *Ford.*

Ahogy előre elhatározta, pontosan három órakor felébredt, fél ötre befejezte az üzenet rejtjelezését, s vegytintával átmásolta egy közönséges levelezőlapra.

„Kurt Schnitke ezredes, Kurt Schnitke" — írta le Johann kétszer is, hogy a központban jól desifrálják az Abwehr königsbergi hírszerző osztálya egyik vezetőjének nevét, annál is inkább, mert ennek az osztálynak különleges feladata volt a Szovjetunió elleni akciók szervezése. Azt is közölte, hogy Schnitke egy titkos parancs értelmében Lengyelország területén működő diverzánsiskolák kiképző garnitúráját szervezi nagy sietséggel; megadta továbbá az Abwehr königsbergi hírszerző osztályának titkos címét, és végül jelentette, hogy ez az osztály húsz darab szovjet tiszti egyenruhát igényelt, mégpedig, a nyári menetöltözet szabványa szerint.

Másnap reggel a repülőtérre kellett vinnie az őrnagyot. Steinglitz a kocsiból kilépve, szokás szerint alig érthetőn, a szóvégeket elharapva vetette oda neki:

— Két nap. Itt. Egy órával korábban — és peckes léptekkel eltávozott.

Jól van, tiszta haszon, gondolta Johann, két nap szabadság — Axel Steinglitz őrnagy bőkezű ajándéka Alekszandr Belov szovjet hírszerzőnek!

Johann a Hitlerstrassén megállt egy fényűzően berendezett cukrászda előtt, amelynek cégérén a Szívek Szövetsége elnevezés hivalkodott. Sem az ajtón, sem a kirakatban nem volt ott a „Csak németek számára" feliratú tábla: az egész utca csupa villából állt, amelyekből kitelepítették a lengyeleket, s így ez lett a tiszta németnegyed központja.

Johann mindössze egy nagy doboz almáspitét vásárolt, hogy Frau Dittmarnak kedveskedjen vele, és rögtön fordult is kifelé. De az üzletből nyíló kávézóból utánaszólt egy csinos szőke nő, akiben rögtön felismerte Evát, Frau Bücher vendégét. Eva egyedül üldögélt egy asztal mellett.

— Vár valakit? — kérdezte Johann.

— Én? Soha. Mindig csak engem várnak — incselkedett a nő Johann-nal.

Johann nem akart hosszan időzni, búcsúzkodni próbált, értésére adva a nőnek, hogy nem szeretné zavarni. Eva azonban egyre tartóztatta.

— Ó, én csak torkoskodni jöttem ide. Imádom az édességet! A nyalánkságban találom a legnagyobb élvezetet. Bár talán ezt el sem hiszi nekem, mert maga is úgy gondolja, hogy amolyan könnyű kis nő vagyok. Pedig higgye el, én nem vagyok olyan. Én szeretem a...

— A gyerekeket, a konyhát, a templomot — gúnyolódott Johann abban a reményben, hogy Eva megsértődik, és akkor ő hamarosan távozhat.

Eva azonban föl sem vette, jámbor arccal rábólintott:

— Úgy van, eltalálta. De mondja már, elégedett az új helyével? — kérdezte Eva.

— Igen, és nagyon hálás vagyok érte Angelika kisasszonynak, hogy ennyire törődött velem.

— De miért Angelikának hálás? — csodálkozott Eva. — Hiszen én jártam közben magáért. — Majd kis gondolkodás után hozzátette: — Bár az igazat megvallva Angelika kérésére tettem. De ha én nem akartam volna... Angelika nem szólt erről magának semmit?

És egyik témáról a másikra ugrálva, könnyedén csevegve, amolyan női kárörömmel elmondott Johann-nak egyet-mást, ami csakugyan érdekelte. Kiderült, hogy Frau Dittmar fia eljegyezte Angelikát (Johann egyébként sejtette ezt), és habár a lány teherbe esését eleinte sikerült titokban tartani, amikor tudomást szerzett a dologról, dühében szakított vele. Az egyetemet sem azért hagyta ott, mert belehabarodott a fasizmusba. Csupán azt remélte, hogy ha mint náci pártember megcsinálja a karrierjét, könnyebben fölébe kerekedhet az arisztokrata Salzoknak. De sajnos, tévedett. Hitler a porosz tisztikart nem taszította el magától a rohamosztagosok kedvéért. Salzék csillagzata ismét felragyogott. Joachim von Salz ezredes még a nemzetiszocialista pártba is belépett. Az ifjabb Salz pedig, úgy látszik, annyira örökölte apja természetét, hogy nem csupán „rokoni" érzelmeket érez Angelika iránt. Frau Maria Bücher ezért nagyon tart attól, hogy ha az ezredes apjának fülébe jut a dolog, esetleg megvonja Angelikától a tartásdíjat. Ha viszont Angelika hamarosan férjhez menne, Joachimmal folytatott viszonya senkire sem volna veszélyes többé. Frau Dittmarnak viszont azért fájt a feje, hogy ha netán Friedrich tudomást szerez Angelika viselt dolgairól, Friedrich agyát elönti a

vér, s valami meggondolatlanságot követ el. Hiszen olyan lobbanékony, hiú gyerek volt világéletében! A két hölgy ezért sütötte ki, hogy Johann megoldhatná a bonyolult helyzetet, amely ebben a két igen rendes családban kialakult. Azt persze nem lehet tudni, hogy Angelikának mi erről a véleménye. Megkérdezni sem merik. Annyi azonban bizonyos, hogy Angelika nem akarta jelentéktelen protekciós ügyekkel zavarni az ezredesét, s ezért inkább megkérte Evát, vegye kezébe a dolgot; Eva különben is szereti féltékennyé tenni a maga tábornokát. Így aztán Eva csakugyan megkérte a tábornokot, hogy dugja be valahová Johannt, ezt a jóképű fiút — pusztán azért, hogy kipróbálja, eléggé ellenállhatatlan-e még.

Eva mindezt egy szuszra újságolta el, bár közben megállás nélkül tömte magába a nyalánkságokat.

— Mi lesz, ha Friedrich váratlanul betoppan és rájön a suskusra? — aggodalmaskodott Johann.

Eva megnyalogatta ragacsos ujja hegyét, s határozottan közölte:

— Friedrich nem toppan be. És nem is tud meg semmit.

— Miért nem?

— Friedrich Peenemündében dolgozik; ott valami újfajta fegyvert akarnak feltalálni. Rengeteg tudós van ott, nemcsak németek, hanem még zsidók is. Állítólag úgy élnek ott, mint valami összkomfortos koncentrációs táborban. Friedrich azért került oda, mert már majdnem mérnök, és ráadásul náci. Friedrich valóságos főnyeremény a Gestapo számára: művelt ember és az ő titkos ügynökük. Ritka csemege. Meggyőződésem, hogy már legalább hauptsturmführerségig vitte. Frau Dittmar végre boldog anyának érezheti magát.

Johann-nak hirtelen melege lett; úgy érezte, túlságosan is sokat tudott meg a nőtől, ráadásul gyanúsnak is találta Eva közlékenységét. Jobbnak látta hát, hogy ne feszegesse tovább ezt a témát. s inkább heves udvarlásba kezdett. Eva azonban ezúttal következetes volt, kitartott amellett, amit korábban mondott, hogy ő nem amolyan könnyű nőcske, s hamar leintette a fiút. Ehelyett megkérte Johannt, hogy ha már úgyis kocsival van, vigye el az obergruppenführerhez. Johannt nem kellett unszolni: hazaszállította őnagyságát, odagördült a ko-

csival a tábornok villája elé, amelyet marcona SS-legények őriztek géppisztollyal a mellükön. És Eva, mivel az őrök figyelték, fagyos arccal intett búcsút a sofőrnek.

A fasiszta Németországban a nácik mindent elkövettek, hogy befolyásuk alá vonják az ifjú nemzedéket; ezzel a céllal szervezték meg a Jungvolkot, a Hitlerjugendet, a kötelező munkatáborokat, a kétéves őr- vagy rohamosztagos szolgálatot, valamint az Adolf Hitler-iskolákat, amelyekben az elitet képezték ki, azokat a fiatalokat, akiket alkalmasnak találtak arra, hogy a fasiszta párt- és államapparátusban dolgozzanak.

Mérget lehetett volna venni rá, hogy Friedrich Dittmar, aki bekerült ebbe a kádergyárba, nemigen őrizte meg azokat a jellemvonásait, amelyeket Frau Dittmar olyan gyengéd szeretettel elragadtatva emlegetett. Johannban mégis halvány remény ébredt Friedrichhel kapcsolatban, amikor Frau Dittmar elújságolta neki, hogy Friedrichnek küldött leveleiben sohasem mulasztja el megdicsérni figyelmes és gondos lakóját. Johann egyelőre csak arra törekedett, hogy Friedrich jól jegyezze meg a nevét, s külön is megkérte háziasszonyát, hogy leveleiben tolmácsolja a fiának Johann Weiss tiszteletteljes üdvözletét.

Leírhatatlan volt Johann öröme, amikor Frau Dittmar egy alkalommal ragyogó arccal beállított hozzá, hogy egy SS rotenführer, vagyis tizedes személyesen hozott üzenetet a fiától. Friedrich a levélben felsorolt néhány könyvet és egyetemi jegyzetet, és kérte, hogy adják át a rotenführernek. Amíg Frau Dittmar jól tartotta és alaposan kifaggatta a hírhozót, Johann összeszedte Friedrich könyveit és jegyzeteit, majd szépen becsomagolta és átadta őket a tizedesnek.

Tudta, hogy az anya számára becses minden kis papírdarab, amit a fiától kap, ezért gyorsan lemásolta a jegyzéket, a levelet visszaadta az asszonynak, a rotenführert pedig kivitte a repülőtérre. Johann a kocsiban megpróbált puhatolózni, érdeklődni Dittmar úr hogyléte felől, de a rotenführer komoran hallgatott. Éppen csak a búcsúzáskor sikerült kicsalnia belőle egy értékes beismerést, amikor felsegítette a rotenführerre az impregnált esőköpenyt, és megjegyezte: „Odafönt most aligha-

nem esik és fúj a szél; szerintem Peenemündében ilyenkor pocsék az idő." A rotenführer rábólintott, vagyis helyben hagyta a dolgot.

Johann-nak egyelőre ennyi is elég volt, hogy megerősítve lássa azt, amit Evától hallott. De erre vallott a jegyzék is: nyilvánvaló volt, hogy Friedrichet nem véletlenül érdekli az elektronikus technika, a rádiólokációs távirányítás, a navigációs automatika.

Johann közben azt is mérlegelte, amit Eva elcsicsergett neki, s úgy találta, az lesz a legcélszerűbb, ha hallatlanná teszi a dolgot, s új helyéért kizárólag Angelika Büchernek fejezi ki háláját. Azon törte a fejét, hogy mi volna a legjobb módja ennek, s gondján úgy segített, hogy leült megtanácskozni a dolgot Frau Dittmarral.

Angelika kisasszony megüzente Frau Dittmarral, hogy Johann másnap reggel — Johann-nak akkor még tartott a szabadsága — meglátogathatja, bár nagyon kevés ideje van, mert von Salz ezredes rendkívül fontos és sürgős munkát bízott rá.

Joachim von Salz ezredes az utóbbi időben valóban igényt tartott titkárnőjének merőben gyakorlati szolgálataira is: sok dolga volt. Noha már néhány listát fölterjesztett feletteseinek arról, hogy kiket szervezett be azokba a diverzáns és terrorista csoportokba, amelyeket szovjet területen szándékoztak ledobni. Javaslatait rendre visszadobták, nem találták kielégítőnek őket. Ennek többek közt az volt az oka, hogy az Abwehr komoly nehézségekkel küszködött: sehogy sem tudta megszervezni az „ötödik hadoszlopot" a Szovjetunió területén.

Johann amúgy balkézről szerzett vadonatúj SS-egyenruhában jelent meg Angelikánál, és pontosan úgy feszített, olyan peckesen tartotta magát, ahogy Steinglitztől elleste. Angelika nem is titkolta kellemes meglepődését, amikor meglátta Johannt új, szalonképesebb öltözékében, és éreztette, hogy örül a fiú látogatásának. Azt viszont nem mutatta, hogy kedveskedése mögött némi számítás húzódik meg. Hiszen tudta, hogy Johann balti német, Lettországban élt a szovjethatalom idején, és esetleg adhat néhány hasznos tanácsot, amit ő majd a saját ötleteként javasolhat von Salz ezredesnek.

Johann-nak sem volt ellenére, hogy elcsevegjen Angelikával; ki tudja, hátha kikotyog valamit. Johann bizonyos fokig

ismerte a német kémek módszereit; eszerint elképzelhető volt olyan megoldás, hogy megzsarolja a lányt: „Nézze, Angelika kisasszony, egyet-mást tudok magáról, a Salz apukáról, meg a fiacskájával folytatott viszonyáról is" — és Angelika kisasszony természetesen beadja a derekát. Noha ez meglehetősen sablonos módszer, tökéletesen megfelel az imperialista kémszolgálatok módszereinek. Johann azonban ehelyett a kipróbált, biztos sikerrel kecsegtető és ugyanakkor túlságosan egyszerű módszer helyett bonyolultabb megoldást választott, mivel feltételezte, hogy sablonos módszerre nem kevésbé sablonosan regálnak: előbb kiszúrják a szemét néhány jelentéktelen anyaggal, aztán feljelentik a Gestapónál.

Angelika meglehetősen okos, és minden bizonnyal le tudná leplezni zsarolóját. Elvégre nem akárkinek a szeretője, hanem egy német báróé. És ez nem is olyan megalázó abban a társaságban, amelyhez Angelika tartozik.

Mindez egy szempillantás alatt száguldott át Johann agyán, erről azonban arcizmának egy rezdülése sem árulkodott, szeméből csak a csinos és serény lány iránti csodálat sugárzott. Lerítt róla, hogy megilletődött a bizalomtól, amelyet iránta tanúsítottak.

Amikor Angelika csak úgy könnyedén, mintegy udvarias kíváncsiskodásból rigai barátai és ismerősei iránt érdeklődött, felcsillanó szemmel, körülményesen elmesélte, milyen pompás éjszakai horgászatokat rendeztek a rigai öbölben barátjával, Heinrich Schwarzkopffal.

— Meg lányokkal — csapott le rá Angelika olyan idegesen és csúfolódva, hogy Johann jobbnak látta témát változtatni. Az új téma egy kissé veszélyes volt, de csak ennek boncolgatásával lehetett kifürkészni, hogy Angelika érdeklődését minek köszönheti.

Johann elszomorodva sóhajtott:

— Ne haragudjon, kisasszony, de számunkra, balti németek számára nagyon fájdalmas dolog az, hogy örökre elvesztettük hazánkat. Mert, mégiscsak az volt a hazánk.

— De miért mondja, hogy örökre? — utasította rendre Angelika szigorúan, és sokatmondón hozzátette: — Nekem egy kissé más elképzeléseim vannak a birodalom jövendő határairól.

Johann esze gyorsan váltott.

— Ó, igen, valamikor én sem így képzeltem. Csak hát a Moszkvával kötött megnemtámadási egyezményt mi, lettországi németek úgy értékeltük, hogy nekünk ezzel befellegzett. — Zavartan folytatta: — Remélem, ez köztünk marad?...

— Ó, természetesen — nyugtatta meg Angelika. — Legyen csak hozzám ugyanolyan őszinte, amilyen én vagyok magához. — Tenyerét Johann térdére fektette, s részvevő hangon vigasztalta: — Nagyon megértem magát. — Aztán határozottan így szólt: — Johann, megígérem magának, ha egyszer — nemsokára — meghív egy kis csónakázásra a rigai öbölbe, szívesen elfogadom a meghívását.

— Kisasszony, maga túlságosan szép álmokkal kecsegtet engem...

— Egyelőre semmit sem mondhatok — szakította félbe Angelika a bókot, és komolyan tekintett Johann szemébe.

— Hát igen, ha az az egyezmény nem volna... — dünnyögte Johann, aztán mintha csak magában morfondírozna: — De elvégre Lengyelországgal is volt szerződésünk?

Angelika elnézően mosolygott.

— Na végre! Bár úgy látom, kissé nehéz felfogású, azért lassan csak megérti, amit kell. — Megigazgatta frizuráját, s kíváncsian kérdezte: — Mondja, milyenek ezek a bolsevisták, nagyon megnyomorgatták magukat ott, Lettországban?

Johann lesütötte a szemét.

— Vigyázni kell velük... — gyorsan föltekintett, s amikor Angelika arcán meglátta a mohó érdeklődést, újra leszegte tekintetét, s kelletlenül motyogta: — és akkor elkerülheti az ember a kellemetlenségeket. — Felállt. — Bocsásson meg, kisasszony, mennem kell...

Angelika is felpattant, kezét a fiú vállára tette.

— Jaj, nagyon kérem... Maradjon még, nem fogja megbánni!

Johann úgy tett, mintha ezt felhívásnak vélné, s hirtelen átölelte a lányt. De Angelika bosszúsan kibontakozott az ölelésből.

— Micsoda bakatempó ez!

— De hisz én baka vagyok, kisasszony.

— Ha meg akar hódítani, ez a módszer nem vezet célra...

— Hanem? — kacsintott rá Johann.

— Legyen okos, Johann. Üljön le szépen és mondjon el nekem mindent, amit tud. És tenyerét ismét a fiú térdére fektette.

Johann úgy találta, hogy nem árt, ha egy kicsit eljátszadozik a lány vékony, hűvös ujjaival, és mintegy magát kelletve mondta:

— Hát ha annyira akarja, kisasszony, parancsoljon, állok rendelkezésére.

— Ah! — rebegte Angelika elégedetten, és közelebb húzódott a fiúhoz.

Johann tagoltan, szabatosan és részletesen elmondott néhány dolgot, amit utasítása értelmében elmondhatott abban az esetben, ha a német hírszerzés előtt bizonyítania kell hazafiúi érzelmeit.

A meglehetősen körmönfontan összeválogatott tények természetesen nem voltak jelentékenyek, némelyek mögött azonban kelepce rejlett, mások pedig annyira mezítelenül igazak voltak, hogy mindenképpen rá kellett harapniuk...

Angelika feszült figyelemmel hallgatta, majd amikor Johann elhallgatott, megkérdezte:

— Honnan ismeri maga ezeket a részleteket, Johann?

— Hiszen tudja, hogy autójavító műhelyben dolgoztam, és néha a bolsevisták kocsijait is javítanom kellett. Amikor meg a javítással végeztem, próbaúton is jártam velük. Nagyon bizalmatlan emberek.

— Ők éberségnek nevezik?

— Az éberség az egy kicsit más. Az azt jelenti, hogy imádják a papírokat, és nagyon szeretik ellenőrizni őket. Minél több okmánya van az embernek, annál nagyobb bizalommal vannak iránta...

Angelika felállt, és egyáltalán nem titkolta, hogy a beszélgetés felvillanyozta.

— Egy pillanat. — És magára hagyta Johannt.

De hamarosan visszatért, és ünnepélyesen bejelentette:

— Johann kedves, Joachim von Salz ezredes a szobájában várja magát.

Sápadt, ösztövér férfi volt az ezredes, a melle beesett, s ugyanolyan beesett a halántéka és az arca is. Feje hosszúkás,

csontos. Monoklija erősen felnagyította kidülledt szemét, amely fáradtnak, közömbösnek látszott. Az ezredes kopasz fejével biccentve fogadta Johann köszönését és hellyel kínálta a bőrfotelban, amelynek fejrészénél gumipárna volt. Amikor Johann leült, az ezredes rámeredt fakó, vérágas szemével. Két tenyerét az asztalra fektette, s most már a körmeire meredt, elmerülten nézte őket, mint akinek pillanatnyilag nincs is ennél fontosabb dolga.

Johann is hallgatott.

— Szóval? — kérdezte az ezredes, anélkül, hogy feltekintett volna és változtatott volna testtartásán.

— Tessék, Johann, mondja el újra! — sürgette Angelika a fiút.

Johann felállt, mintha jelentést tenne, és tömören, de még szilárdabb hangon elismételte azt, amit Angelikának mondott. Az ezredes egyszer sem szakította félbe, nem zavarta kérdésekkel.

Johann viszont egyre az ezredest figyelte, azt próbálta megállapítani, milyen benyomást tesznek rá szavai. De az ezredes arca áthatolhatatlan maradt. Amikor Johann befejezte mondókáját, az ezredes a legnagyobb lelki nyugalommal tovább vizsgálgatta a körmeit.

A csend kezdett nyomasztóvá válni. Még Angelika is feszengett a helyén, mert nem tudta, hogy az ezredes hogyan reagál a hallottakra, s nem találja-e gyerekesnek, hogy olyan lelkendezve rohant be hozzá. De aztán az ezredes végre megszólalt kemény, kissé recsegő hangján:

— Az itt tartózkodó lettországi németek közül maga szerint ki hajlandó teljesíteni becsületbeli kötelességét a birodalommal és a führerrel szemben?

— Ezredes úr, mi valamennyien mint igazi németek...

— Üljön le! — dörrent rá az ezredes. — A sok dumát nem szeretem. Neveket mondjon.

— Ejtőernyővel kell tudniuk bánni? — kérdezte Johann eléggé agresszívan.

— Nevet mondjon!

— Papke, ezredes úr. — Johann újra kihúzta magát, odaadón von Salz szemébe nézett, és jelentette: — Egykori nachbarnführer, középkorú, egészségi állapota kitűnő, határozott,

okos, kitűnően ismeri a környezetet, ért a fegyverekhez, gyakran járt a határ menti kerületekben, vannak kapcsolatai.

Az ezredes elgondolkozott, majd felemelte a telefonkagylót, bemondott egy számot, s színtelen, unott hangon beleszólt:

— Sürgősen adjon információt Papkéról, aki Rigából érkezett. — Visszatette helyére a kagylót, és újra ápolt körmeinek szemlélésébe mélyedt.

Papke az utóbbi időben kerülte a Johann-nal való találkozást, de rendszeresen érdeklődött utána, távollétében még Frau Dittmart is meglátogatta, hogy lakójának hogyléte felől tudakozódjék. Érthető tehát Johann igyekezete, hogy az első adandó alkalommal megszabaduljon Papkétól, annál is inkább, mert ha éppen Papkét küldik Szovjet-Lettországba, könnyűszerrel ártalmatlanná teszik. Az üzenetben elegendő lesz megadni a nevét, a személyleírását úgyis ismerik.

Megcsendült a telefon.

Az ezredes lustán fölvette a kagylot, és sűrűn ismételte, hogy „igen, igen". Miután a kagylót visszatette, kérdőn Johannra tekintett, mintha csodálkozna rajta, hogy került ide. Johann azonban ebből is értett, felállt, összeütötte a sarkát, megfordult, és Angelika kíséretében eltávozott.

Angelika szobájában még szót sem tudtak váltani, amikor csengetés hallatszott.

— Egy pillanat — mentegetőzött Angelika, s azon nyomban eltűnt az ezredes ajtaja mögött.

Jó időbe telt, amíg újra megjelent. De amikor visszatért, mosolygott, és egy cigarettát tartott a kezében. Rögtön oda is nyújtotta Johann-nak.

— Ezt az ezredes küldi magának.

— Tehát minden rendben van? — kérdezte Johann.

Angelika anyáskodva megpaskolta a fiú vállát, és a lépcsőig kísérte.

Hazafelé menet Johann azt latolgatta, hogyan tudná minél tömörebben, minél kevesebb jelben összefoglalni mindazt, amit sikerült megtudnia, hogyan kerülheti el a szószaporítást, és milyen szavakkal fejezhetné ki legjobban az esemény jelentőségét.

Szegény Frau Dittmar! Hogy kétségbeesett, szinte a helyét sem találta bánatában, amikor megtudta, hogy Johannt elrendeli Lodzból a kötelesség, s lehet, hogy többé nem is tér vissza. A hír, hogy Johann elutazik Steinglitzcel, legalább olyan fájdalmasan érintette, mint a Friedrichtől való elválás. Léptennyomon elpityeredett.

Napközben Johann benézett a Packet-Auktion irodájába, s mivel észrevette, milyen kis fiú lett Herbert, amikor az őrnagy a margarinra emlékeztette, nagy hangon kijelentette, hogy nem holmi margarinért jött, hanem egy csinos női kötött kabátot szeretne. De azért, hogy Herbertet megnyugtassa, rögtön az orra alá dugott egy bankjegyet.

Johann úgy érezte, hogy valamivel meg kell hálálnia Frau Dittmar gondoskodását. Elvégre az asszony őszintén figyelmes volt iránta. Egyébként az ismeretségnek is igencsak hasznát vette, s ki tudja, hátha szüksége lesz még rá valamikor.

Amikor Frau Dittmar felpróbálta a meleg kötött kabátot, szabadkozott, hogy ilyen értékes ajándékot nem fogadhat el, az arcát elöntő pír azonban elárulta örömét.

De bármilyen meghatók voltak is a búcsú percei, Johann mindenesetre megkérte Frau Dittmart, hadd firkantson néhány sort Friedrichnek, hogy megköszönje a szíves vendéglátást. Frau Dittmar meg is adta a fia tábori postaszámát, s ígérte, hogy alkalomadtán megírja neki, milyen derék ember lakott a szobájában...

Johann pontosan éjfélkor, ahogy Steinglitz utasította, a szálloda elé állt a kocsival. Lecipelte az őrnagy bőröndjeit, elrendezett mindent a csomagtartóban.

— Varsó — dőlt hátra Steinglitz kényelmesen az ülésen; lábát előrenyújtotta, szemét behunyta, és alvást parancsolt magára. Arra egyébként külön büszke volt, hogy kényszeríteni tudja magát az alvásra; hiszen erre csak erős akaratú személyiség képes, és lám, ő éppen ilyen.

Nyirkos hó szállingózott, helyenként előtűnt a föld a hó alól, a lapos részeket köd borította. Hideg, didergetős, barátságtalan idő volt. A végtelennek tetsző út egyhangúságát csak az szakította meg, hogy időnként őrszemek állították meg a kocsit. Steinglitz ilyenkor felébredt, álmosan felmutatta iga-

zolványát, vagy a láncon függő fémlapocskát, amely mindig nagy hatást tett az őrparancsnokokra.

Helyenként táblák figyelmeztették az autósokat, hogy kerülőt kell tenniük, mivel az utat mindennemű közlekedés elől lezárták. Johann azonban úgy tett, mintha nem vette volna észre a figyelmeztető táblákat, s csak hajtott tovább; egyszer például utolért egy gépesített menetoszlopot, más alkalommal meg elhajtott egy hadseregkörlet, egy repülőtér, építkezések, raktárépületek mellett. És habár végig az út mentén útjelző táblák fehérlettek, Johann mindig szükségét látta, hogy egy pillantást vessen a térképre, kiváltképpen amikor figyelemreméltó objektumok akadtak útjába.

De mielőtt elővette a térképet, mindig belenézett a visszapillantó tükörbe, s szemügyre vette az alvó Steinglitzet. Arra nem volt szüksége, hogy jeleket tegyen a térképre: bízott a memóriájában.

Késő éjszaka volt már, amikor Varsó előtt vagy harminc kilométerrel Steinglitz előreszólt Johann-nak, hogy térjen le a műútról. Hamarosan vakító világosságba kerültek: valamilyen épületek körül, amelyek egykor nyilvánvalóan egy uradalomhoz tartoztak, őrtornyokra szerelt fényszórók világították meg a magas kerítést és a kétszeres szögesdrótot. A bejáratnál megállították őket. Az őrség igen tüzetesen ellenőrizte az őrnagy iratait, s a kocsit csak akkor engedte tovább, amikor az őrtiszt telefonon engedélyt kapott rá. Az udvaron civil ruhás férfiak fogadták Steinglitzet. Az őrnagy feszesen tisztelgett, majd velük együtt eltávozott. Johann a legénységi szálláson kapott helyet, nem messze a garázstól, amelyben rengeteg új német gépkocsi állt.

Ez a titokzatos, világtól elzárt létesítmény, amely külsőre börtönre is, koncentrációs táborra is hasonlított, nem volt sem börtön, sem tábor. Mégis itt összpontosították az őrzés legtökéletesebb műszaki eszközeit: a drótkerítésbe vezetett magasfeszültségű áramot, a szögesdrótból készített Bruno-spirálisokat, a fémoszlopokra szerelt fényszórókat, amelyek bármely pillanatban gyilkos fénnyel árasztották el az egész épületcsoport bármely szegletét; a láthatatlan fénysorompókat, amelyek jelzőlámpák villanásaival jelezték, ha valaki bement az épületbe vagy kijött onnan. A technika itt összegyűjtött vívmányai

egyetlen célt szolgáltak, azt, hogy ezt a parányi földdarabot légmentesen elzárják a külvilágtól.

Csak az őrszázad katonái viseltek egyenruhát. Azok, akikre vigyáztak, vagy azok, akik a parancsokat osztogatták, mind civilben jártak, és csak az irántuk tanúsított tisztelet foka alapján lehetett sejteni, hogy kinek-kinek milyen beosztása lehet. Egyikük sem titkolta katona voltát, és éltek azzal a jogukkal, hogy parancsoljanak ugyancsak civil ruhás alárendeltjeiknek, akik csak a még választékosabb modorban különböztek tőlük. Az alárendelt civilek foglyokra emlékeztettek, akik önkéntes börtönéletre rendezkedtek be az udvari épületekben. Egész nap el voltak foglalva és csak ebéd után, némelyek pedig csak vacsora után sétálgattak a kőlapokkal kirakott belső udvaron, amely munkahelyük és a gazdasági épületek közt terült el.

Azokat a civileket, akik érintkezhettek a külvilággal, eltávozáskor több őrség is igazoltatta. Az őrséget különleges SS-század adta.

Johann szabad mozgása igen kicsiny területre korlátozódott: beléphetett a gazdasági épületekbe, sétálhatott a kockakövekkel kirakott térségen. Ezen túl egy lépést sem tehetett. A láthatatlan határokat belső őrség óvta; az őröknél pisztoly, kézigránát és géppisztoly volt.

Hogy mi volt az oka ennek a nagy titokzatosságnak, azt Johann egyelőre nem tudta kideríteni.

Az emberek egymást kerülve, zárkózottan éltek. Johann-nak néha olyan érzése volt, hogy csupa süketnéma veszi körül. Ha közöltek valamit egymással, akkor is inkább mutogattak és arcjátékkal fejezték ki gondolataikat, semmint egyszerű emberi szavakkal.

A garázsban nagy halom különféle rendszámtábla hevert: a gépkocsikon minden út után kicserélték a táblákat. Johann néhányszor még azt is látta, hogy csaknem új gépkocsikat teljesen átfestettek. Három személyautónak golyóálló volt az üvegezése, két autón olyan üveg volt, amelyen át nem lehetett belátni a kocsiba — kivéve persze a szélvédőt.

Johann az étkezdében együtt kosztolt azokkal, akik hozzá hasonlón nem léphették át a láthatatlan határt.

Jó néhány nap eltelt már, de Steinglitz őrnagy nem adott életjelt magáról. A furcsa kolostori élet butító, értelmetlen

egyhangúsága már kezdett Johann idegeire menni. Még azt sem tudta kideríteni, miféle alakulat ez, mi a feladata, mivel foglalkoznak itt az emberek.

Egy alkalommal a konyhában elromlott a húsdaráló gép villanymotorja. Johann jelentkezett, hogy megjavítja. Amikor végzett a munkával, a szakács csak bólintott egyet. Johann a konyhában dolgozó emberektől sem hallott egy szót sem, pedig több mint három órát dolgozott köztük. Máskor a garázsban segített a szerelőnek, de az is csak szótlan fejbólintással köszönte meg szolgálatait.

A gazdasági épületekhez emeletes szárnyépület csatlakozott, s ezt párkányos, szögesdróttal szegett magas kerítés különítette el a többi épülettől. A kerítés kapuját naponta háromszor kinyitották, hogy beengedjék a konyhásokat a meleg étellel. Szombatonként az ételesüstökön kívül néhány láda sört és pálinkát is bevittek. És naponta mindössze egyetlenegyszer — reggel hatkor, amikor még éppen csak világosodni kezdett — vonult ki ezen a kapun libasorban nyolc tornaruhás férfi, és akármilyen volt az időjárás, szabályos csuklógyakorlatot végeztek a kis téren. A torna után újra sorakoztak, s eltűntek a kapu mögött.

Ez volt a rend hétköznap. Vasárnap viszont ebéd után kiszállingóztak a kockaköves térségre, letelepedtek a garázs mellett heverő használt gumiabroncsokra, olyan képpel, mintha nehéz munka után próbálnák egy kicsit kifújni magukat. Ruházatuk meglehetősen szedett-vedettnek látszott; meg lehetett találni ott minden európai hadsereg egyenruháját — volt ott francia, dán, norvég stb. Néhány alakon vegyes volt a ruházat: például, akadt, aki francia nadrághoz angol zubbonyt viselt.

Kik voltak ezek? A parancs értelmében nem volt szabad semmit sem tudniuk egymásról, sőt, súlyos büntetés járt azért, ha valaki kíváncsiskodni próbált.

Hazátlan emberek. Nevük nincs, csak álnevük. Nincs múltjuk, és nincs jövőjük sem. Tudták, hogy az a nép, amelynek

neve a különleges szolgálat által őrzött kartotékjaikon szerepel, nem bocsátja meg nekik bűneiket.

Ezeket a fickókat jól ismerte a berlini, a müncheni, a hamburgi bűnügyi rendőrség. Némelyikük számára még egy újabb élet is kevés lett volna ahhoz, hogy letöltse a piszkos ügyeiért rárótt büntetéseket.

Nem volt törvény, amely védte volna jogaikat, és nem volt ország, ahol ne sértették volna meg a törvényt.

Johann nagyon szeretett volna a közelükbe férkőzni, szerette volna valahogy kiszaglászni, hogy kifélék, s ezért úgy intézte dolgát, hogy vasárnap a garázsban foglalatoskodhassék.

A garázs ajtaját nyitva hagyta. És egyszer csak arra neszelt fel, hogy odakint oroszul beszélnek. Hegyezni kezdte a fülét.

Egy letompított bariton az „r"-eket elnyelve dünnyögte:

— Lényegében négy védő mechanizmus van, amely álcázza a halálfélelmet: a szexualitás, a narkotikumok, a végletes racionalizmus és az agresszió.

— Freud — jegyezte meg valaki.

— Lehetséges. És mivel az a felfogás, hogy „minden ember ellenségem" a gondolkodás gyújtópontja, a válogatás nélküli gyilkolás nemcsak korszerű, hanem szükségszerű is a társadalom fennmaradása szempontjából.

— Ezt jól megtanultad. Most már inkább a spinékről lamentálj — vetette közbe valaki rekedt hangon.

— Kérem — járult hozzá a bariton. — Láttam itt egy igen jó húsban levő tündért, akkora feneke van, mint egy ház. Képzeljék, elküldött a fenébe azzal, hogy az én fajom nem teljes értékű.

— Amit eddig műveltél, azért már régen kinevezhettek volna árjának.

— Emlékeztettem a főnököt az érdemeimre, de megígérte, hogy felköttet, ha ezt még egyszer szóba merem hozni.

— Csak az igazság öli meg a reményt — jegyezte meg a bariton nagyképűen. — Hagyjátok meg Zubot önmagáról alkotott tévedéseiben. Hadd éljen ő Németország, nagy szövetségesünk javára. Ami engem illet, nekem sohasem volt szükségem fennköltt cselekedetekre, és remélem, nem is fogom soha szükségét érezni ennek.

— És az isten ítélőszéke?

— Bízom benne, hogy a mindenható egyetért velem.

— Neked nem késsel, hanem tollal kellene keresned a kenyered. Miért hagytad abba?

— Nem én hagytam abba, hanem kidobtak. Nem voltam eléggé körültekintő, amikor megpróbálkoztam a villámgyors meggazdagodással. Túlságosan zajos pert varrtak a nyakamba. Meglehet, hogy ha egy honfitársamat, nem pedig egy német nőt küldtem volna a másvilágra, minden elsimult volna.

— Mennyit kaptál?

— Enyhe ítéletet szabtak ki. A tárgyaláson egyre azt hajtogattam, hogy önzetlenül szerettem az öreglányt. A gyilkosságot pedig féltékenységi rohamomban követtem el.

— És sokáig rontottad mellette a levegőt?

— A cirkuszban ismerkedtünk meg, amikor Skuró lovas csoportjával turnéztam, aztán vagy másfél év múlva ráuntam.

— Bemondtad az unalmast...

— Úgy jártam, ahogy szegény Hermann a Pique Dame-ban: se pénz, se vénasszony.

— Mégis van itt valami misztikus egybeesés — szólalt meg a rekedt. — Miklós cárt Tobolszkba száműzték, ahonnan alig néhány versztre van Pokrovszkoje — Griska Raszputyin hazája. — Sóhajtott: — Hej, Oroszország!

— Kikérem magamnak! — reccsent egy tenor. — Uralkodónkról, a cárról...

— Fogd be a pofád — intette le a rekedt nyugodtan. — És ne hadonássz. Kapsz egy akkora pofont, hogy a plasztikai műtét után egyetlen paraszt sem ismer majd rá egykori földesurára.

— Megismernek! — fogadkozott a tenor baljós hangon. — Megismernek majd...

— Naná, a németek majd tálcán adják vissza neked a birtokot, azt aztán lesheted!

— Uraim! — A bariton uralkodón csengett. — Önök túlságosan sokat engednek meg maguknak, nincs joguk megvitatni Németországnak az egykori orosz területekkel kapcsolatos terveit.

— Miért, ki köpi be?

— Akár én is — felelt a bariton. — Én. Ha persze te nem előzöl meg.

— Piszok!

— Úgy van...

Valaki hosszabb mondókába fogott:

— Amikor Brémában sitten voltam, fegyvergyárba jártunk dolgozni, és mielőtt visszaengedtek a cellába, minden alkalommal átvilágítottak bennünket röntgennel. Azt nézték, nem csórtunk-e szerszámokat a gyárból. Pedig azt mondják, a sugárhatás károsan hat a potenciára.

— Mi a fenét érnél most a potenciáddal?

— Hát azért mégis...

— Nekem, uraim, az lesz az első dolgom, hogy scsit meg halpástétomot rendelek. Jól telezabálom magam...

— Jobban tennéd, ha kevesebbet zabálnál. Ne szedj magadra súlyfölösleget. Ha ledobnak ejtőernyővel, eltöröd a lábad. Volt már velem ilyen pasas, az első ugrásnál kificamította a lábát. Kénytelen voltam kigyógyítani — pisztollyal.

— Nagy marha vagy te, öregem!

— Miért? A hátamon cipeljem talán szovjet kórházba?

— Nem azt mondom, hanem késsel kellett volna, mint a sebészek!

— Te hentes!

— Légy nyugodt, ha véletlenül én leszek a párod, zajtalanul fogok könnyíteni rajtad.

— Ha én nem kötlek fel előbb téged az ernyő kötelére.

— Nem értem, miért kell megint gorombáskodni — próbálta csillapítani a kedélyeket a bariton. — Tavasz van, nemsokára itt a húsvét.

— És te hol fogod a húsvétot ünnepelni?

— Ugyan hol, ha nem a szépséges orosz Rjazanyban?

— Majd ott rángatnak be szépen a Csékába. Majd azok adnak neked húsvétot!

— NKVD — igazította helyre mogorván a tenor. — Ne légy ilyen maradi.*

— Ezt jól bevágtad...

* Az államvédelmi munkát a Szovjetunióban a Cseka megszűnése után a GPU (Goszudarsztvennoje Polityicseszkoje Upravlenyije — Állami Politikai Hivatal), majd ennek hatáskörét az NKVD vette át; az NKVD a Belügyi Népbiztosság orosz kezdőbetűiből alakított rövidítés.

— Muszáj volt, kilencszázhúsz óta nem voltam otthon.

— Ne búsulj, hamarosan visszadobnak.

Johann egy felfújt belsővel kiballagott a garázsból, a beszélgetőktől nem messze leült, és elmerülten szemlélgette a tömlőt, mint aki lyukat keres rajta. A tömlőt aztán a füléhez illesztette, s feszült figyelemmel hallgatózott, hogy nem ereszt-e valahol.

Az egyik szikár, horgas orrú, hosszú alak oroszul odaszólt neki:

— Hé, katona, cigid van-e?

Johann szórakozottan forgatta kezében a ballont.

— Hé, koma, nem akarsz egy csikket? — próbálkozott vele újra selypítő bariton hangon egy langaléta.

Johann-nak a szeme sem rebbent, egyre a tömlőt vizsgálta.

— Ne félj, egy kukkot sem ért oroszul — szólalt meg egy tagbaszakadt figura. S németül kérdezte: — Hé, katona menynyi az idő?

Johann erre már válaszolt:

— Nincs órám. — És ha már felnézett, sorban alaposan szemügyre vette az arcokat, hogy egyszer s mindenkorra megjegyezze magának.

A tenor hangú kopasz Johannra mosolygott és oroszul duruzsolta:

— Pedig ott van az óra a karján. Német disznó, ennek is fejébe szállt a dicsőség! — Kedveskedve egy cigarettát nyújtott Johann-nak és már németül folytatta: — Vegye el, kérem, tegye meg nekem ezt a szívességet.

Johann a fejét rázta és elővette saját cigarettatárcáját.

A kopasz a füle mellé dugta a visszautasított cigarettát, felsóhajtott, s oroszul panaszkodott:

— Na tessék, ezekért ontsa a vérét az ember. — Aztán németül szólt oda Johannhoz: — Derék katona vagy! A szolgálat az szolgálat. — Magasba lendítette karját: — Heil Hitler!

Johann visszament a garázsba, letette a tömlőt, aztán újra kiment az oroszok közelébe, egy deszkát fektetett a térdére, zsebéből előhúzott egy tábori postai levelezőlapot, és elmerült az írásba. Időnként elrévedve fölemelte fejét, s tűnődve végighordozta tekintetét a szedett-vedett egyenruhába öltöztetett alakokon, akik tudtak németül és esetleg még más nyelven is, ugyanúgy, mint oroszul. Természetes arculatukat, egyéni

vonásaikat már régen elvesztették. És noha voltak megkülönböztető ismertetőjegyeik, arcukra egyformán kiült a kegyetlenség, a közöny, az unalom. Minél tovább nézte Johann ezeket az arcokat, annál biztosabb volt benne, hogy képtelen lesz megtartani őket emlékezetében.

Következő vasárnap ismét elhelyezkedett a garázs mellett, s megfoltozott egy belső gumit. Amikor ezzel végzett, kényelmesen szétszedett, kitisztított és újra összeszerelt egy karburátort. Majd gondosan megmosta a kezét, és akárcsak előző alkalommal, levélírásba fogott.

Közben a többiek nyilván hozzászoktak a szótlan, fegyelmezett német katonához, és fesztelenül locsogtak előtte.

Johann időnként közönyös arccal végignézett rajtuk, aztán valamilyen más, tőlük távolabb levő tárgyra tekintett, s újra írt, mintha eszébe jutottak volna a keresett szavak.

A hazaiaknak levelet író katona annyira megszokott látvány, hogy a szedett-vedett népség többé ügyet sem vetett rá, szinte észre sem vette. Annál is inkább, mert meggyőződtek róla, hogy oroszul egy mukkot sem ért.

A hangadó közöttük minden jel szerint az a szikár, borotvált fejű, szabályos arcú alak volt, aki első alkalommal lediszn ózta Johannt; hideg szürke szeme fölött az erősen csapott homlokon hajszálvékony szemöldök húzódott. Amikor ő megszólalt, valamennyien elhallgattak, még a raccsoló bariton tulajdonosa is, aki szerette az effajta aforizmákat: „Ahhoz, hogy öljünk, nem kell feltétlenül ismerni az anatómiát", „Én a gengszterek közt is újító lehetnék", „A legnagyobb árat mindig az önzetlen szerelemért fizeti az ember".

Egyszer bágyadt hangon ilyesmit mondott:

— Ha nem csalódom, valamikor férje voltam egy nagy szemű, törékeny asszonynak.

A borotvált fejű elvigyorodott.

— És Bejrútban elkergetted egy libanoni zsidóhoz.

— Miért sértegetsz? Arabhoz, sőt, talán sejkhez.

A borotvált fejű fenyegetően összevonta a szemöldökét, a fogai közt sziszegte:

— Mit hadovász te itt nekem?

A bariton tulajdonosa abban a pillanatban elcsendesedett:

— Jól van na, Horgas, igazad van, igazad van.

Egy töpörödött, csupa ránc képű, madárfejű kis öreg, enyhe kaukázusi akcentussal közbekotyogott:

— Sejk? Mi az a sejk? A sejk én vagyok. Nem emlékszel rá, mennyiért adtad el?

A borotvált fejű leintette:

— Uraim, nem ártana itt is rendet teremtenünk.

— A németeknél?

— Az orosz emigrációra gondolok. Közülük egyeseket fellelkesített Hitler, új reményt öntött beléjük, mások viszont — akik proletárrá züllöttek — aggódnak a haza sorsa miatt.

— Ki kell őket nyírni — indítványozta az öreg.

— Nem rossz — bólintott rá a borotvált fejű. — Néhányra én már felhívtam a főnok figyelmét, szolgálatainkat is felajánlottam, mondtam, hajlandók vagyunk saját kezűleg elintézni őket. Ezzel legalább bizonyítanánk valamit, nyilvánosan demonstrálnánk, hogy készek vagyunk kinyiffantani a renegátokat. A séf azonban, sajna, nem állt kötélnek. Megígérte, hogy majd a Gestapo foglalkozik az üggyel. Pedig kár — sóhajtott a borotvált fejű szomorúan.

Egy beesett arcú alak, akinek már csak néhány szál haj árválkodott fénylő kopasz fején, ábrándosan elmélázott:

— És most Oroszországban is tavasz van!

— Ha majd ledobnak, ne feledj el kalucsnit húzni, nehogy átázzon a cipőd.

— Gondolom, addigra fölszárad...

— A lengyeleket három hét alatt két vállra fektették.

— Csakhogy Oroszország nem Lengyelország.

— Mármint melyik Oroszországra gondolsz? A bolsevistákéra?

— Na, azért mégis...

— Már ez is kezdi! Vicsorgat, mint a kutya.

— Mindnyájunkban van valami az állatból...

— Te csak a dögcédulád számát jegyezd meg, minden egyebet felejts el...

A száraz, porszagú napsugarak bágyadtan omlottak alá a kockakövekkel borított földre, a rácsos ablakokra, a társadalom e söpredékére, az árulókra, akik jól érezték magukat a lelevert európai hadseregektől zsákmányolt egyenruhákban. A szögesdróttal szegett, deszkaperemes magas kerítés széles,

sötét árnyékot vetett, és az árnyék úgy hatott, mintha fekete árok fogná körül az udvart. Az őrtornyok padlóján döngve kopogott az őrszemek csizmája. Johann előregörnyedve ült, térdén a deszkával, rajta egy papírlappal, s valamit szorgalmasan firkált a ceruzájával. Úgy tűnhetett, csak az időt akarja agyonütni valamivel, pedig türelmesen, szívósan dolgozott. Gondosan kihegyezett ceruzával vékony papírlapokra rajzolta ezeknek a sehonnaiaknak a portréját. Mindegyiket két szögből kapta ceruzavégre: szemből és profilból. Olyan aprólékosan dolgozott, mint egy miniatűrfestő. És miközben rajzolt, arcáról egy pillanatra sem tűnhetett el az álmatag, töprengő kifejezés; úgy tett, mintha a fogalmazáson törné a fejét. Pedig tudta, hogy esetleg sok szovjet ember élete és sorsa függ majd munkája sikerétől.

*

Az étkezdében feltűnt egy süketnéma házaspár. A férfi zömök, vállas, fekete hajú, markáns arcú ember, figyelmes, éber szemében barátságtalan, meredt tekintettel nézett a világba.

Az asszony bársonyos bőrű szőkeség, vékony, magas, csupa ideg, minden benyomásra érzékenyen reagáló arca rendkívül kifejező volt, meglátszott, ha valami felizgatta.

A házaspár nem tartozott a kiszolgáló személyzethez. Különleges helyzetükre abból lehetett következtetni, hogy a süketnéma úgy viselkedett, mintha senkit se venne észre asztaltársai közül, ők pedig jelenlétében nem engedtek meg maguknak semmi sértő megjegyzést a pár süketségét kihasználva.

Egy alkalommal nemrégiben érkezett altiszt, igen jó húsban levő bajor óriás ebédelt az étkezdében. Fél szemmel a süketnéma asszonyra sandított, s odaszólt a szomszédjának:

— Belevaló menyecskének látszik, szívesen megfogdosnám.

A süketnéma erre felállt, odament az altiszthez, s tenyere élével hirtelen nyakon vágta, majd fölkapta és a hóna alá szorította. Aztán letette a székre és visszament a feleségéhez. A jelenlevők közül senki még csak egy tiltakozó mozdulatot sem tett. Nyugodtan ebédeltek tovább, mintha mi sem történt volna.

Johann ismerte ezt az ütést: rövid ideig tartó bénulást idéz elő.

Az altiszt halottfehéren, verejtékes arccal, tátott szájjal kapkodta a levegőt. Forgott körülötte a világ, ájultan csúszott le a székről.

Johann kitámogatta az udvarra, felvitte a szobájába és lefektette. Amikor az altiszt egy kicsit jobban érezte magát, feltápászkodott és fogcsikorgatva fogadkozott, hogy gondja lesz a süketnémára, majd meggyűlik a baja a Gestapóval. Egyenesen a parancsnokságra vette útját, de csakhamar lógó orral, nyomott hangulatban tért vissza.

Egyre jobban dühre gerjedve mesélte el Johann-nak, hogy a parancsnokságon mit mondtak neki. Egyébként Johann ekkor már maga is sejtette, miféle szerzet ez a különös házaspár.

Canaris rendkívül büszke volt arra az újítására, hogy süketnémákat alkalmazott ügynöki munkára. Segítségükkel ugyanis a legkülönbözőbb körülmények között megtudhatta, mit beszélnek a számára érdekes személyek. A süketnéma ügynökök messziről is le tudták olvasni a megfigyelt emberek szájmozgását. Ha a távolság túl nagy volt, látcsövet vagy különleges szemüveget használtak.

Ez az ügynök házaspár azonban büntetés alatt állt.

Eltitkolták főnökük előtt, hogy gyermeket várnak. És mivel külföldön tartózkodtak, arra számítottak, hogy az asszony szerencsésen kihordhatja a magzatot.

De még a szülés előtt vissza kellett térniük.

Az asszonyt a terhesség utolsó hónapjában az utcán fogták el, és noha igazolta magát, hogy az Abwehr alkalmazottja, kórházba vitték, s a magzatot császármetszéssel elvették tőle.

Az asszonynak azt mondták: a magzat meghalt. Az ő életéért pedig a legjobb orvosok harcoltak. Az Abwehr nem bocsátotta volna meg nekik az értékes ember elvesztését.

A házaspárt most ide száműzték, mint az altiszt kárörömmel mondta: „karanténba zárták őket". Eleinte hisztériáztak, egyszer gázzal próbáltak végezni magukkal. De az Abwehr megfigyelőt állított melléjük. Később még néhány sikertelen kísérletet tettek, hogy megváljanak az élettől, de végül lemondtak az öngyilkosságról, amikor végérvényesen meggyőződtek róla, hogy aki az Abwehr szolgálatába lép, az még az életből sem távozhat titokban.

Johann a telepen működő kutyaidomártól megvásárolt egy

kiselejtezett kölyökkutyát, és odaajándékozta a szőke asszonynak. A nő eleinte szabadkozott, kérlelve, zavartan pillantgatott a férjére. A férfi azonban bólintott. Az asszony hevesen felkapta a kutyakölyköt, magához szorította. A férje előhúzott egy bankjegyet, s kérdőn, de ugyanakkor visszautasítást nem tűrőn Johannra tekintett.

— Nagyon örülnék, ha elfogadnák az ajándékot.

A süketnéma egy pillanatig gondolkozott, visszadugta a bankjegyet, cigarettával kínálta Johannt. Rágyújtottak.

— Steinglitz őrnaggyal dolgozom — mondta Johann. — Szintén az Abwehrnél.

A süketnéma bólintott.

— Az altisztnek kénytelen voltam segítséget nyújtani; kellemetlenségük lehetett volna belőle.

A süketnéma megvetőn lebiggyesztette ajkát.

Az asszony egyik kezében a kutyakölyköt tartotta, másik kezével megszorította a fiú kezét. Kedves arcáról leírhatatlan szomorúság áradt. A hasára mutatott, a fejét ingatta. Szeme könnybe lábadt.

A férfi összeszorította ajkát, arcvonásai megkeményedtek. Öklével a fejét verte, behunyta szemét, aztán lemondóan legyintett.

— Megértem fájdalmukat. De élni kell.

Az asszony magára, a férjére, majd a kutyára mutatott, s tagadón rázta a fejét.

— Igen, igaza van — mondta Johann —, az ember nem állat. — Johann hallgatott egy sort, majd kinyilatkoztatta: „Az ember csupán vékony lakkréteggel bevont, szelídített vadállat."

Az asszony undorral hátrahőkölt tőle. Johann mosolygott.

— Ezt mondja Erich Rothacker, a mi nagy történészünk.

A süketnéma ujjával a homlokára bökött, aztán tagadóan intett a kezével.

— Nekem sem ez a véleményem — mondta Johann. — De sokan vannak, akik nemcsak így gondolkodnak, hanem így is cselekednek.

A süketnéma egyetértése jeléül bólintott. A házaspár ezután esténként a kutyát sétáltatta az üres térségen. Johann láttán a kis kutyakölyök barátságosan odaszaladt hozzá, és Johann

így szinte önkéntelenül a különös pár kísérője lett e séták alatt.

Később a házaspár kis palatáblával jelent meg, s amit közölni akartak, gyorsan leírták, majd nedves szivaccsal letörölték. Ez megkönnyítette az érintkezést.

A két szerencsétlen még gyermekkorban talált egymásra. A férfi bányászgyerek volt, utóbb maga is bányász lett, az asszony egy evangélikus lelkész leánya; megszöktek hazulról, amikor az asszony szülei nem nézték jó szemmel, hogy süketnéma munkásfiatallal barátkozik.

A férfit az Abwehr egyik osztálya alkalmazta ejtőernyők kipróbálására. Szépen keresett. Gyakorlóugrásokat hajtott végre a legbonyolultabb körülmények között, amelyekkel az ejtőernyős ügynököknek számolniuk kell. A leány előtt nem titkolta, hogy az Abwehrnél dolgozik, de azt nem árulta el, hogy napról napra az életével játszik. Egy rosszul sikerült ugrás közben azonban súlyosan megsérült. Tisztában volt azzal, hogy ha elpusztul, az asszony öngyilkos lesz. Utóbb rájuk ragyogott a szerencse csillaga. Az Abwehr mindkettőjüknek más, jó munkát adott. Johann tudta, mi az a „jó" munka. Sok országban jártak. S közben folyton arról álmodoztak, hogy egyszer majd gyermekük lesz. Csak attól az egytől féltek, nehogy süketnéma legyen a gyerek is.

— Mégis, mi történt volna — kérdezte Johann —, ha nem lettek volna hajlandók visszatérni a gyermek születése előtt?

A férfi sebesen írta a palatáblára: „Parancsmegtagadás" — és szemét az égre emelve tenyere élét végighúzta a nyakán.

Amikor Johann leírta, hogy a Baltikumból települt át, az asszony jelentőségteljesen összenézett a férjével, majd a táblára írta:

— Sejtettük, hogy nem birodalmi.

— Miből?

— Néhány szót másképpen ejt ki.

— És sok ilyen szó van?

— Nem, csak néhány. És az is lehetséges, hogy a kiejtés helyes, csak az ajakmozgás, az artikuláció más, nem mindig értjük.

Egyik vasárnap elsétáltak a napon sütkérező diverzánsok mellett, s a süketnémák megvetőn félrefordították a fejüket.

Az épület mögé érve Johann a földet érő ejtőernyős mozdulatát utánozta. A süketnéma bólintott, olyan mozdulatot tett, mintha pisztolyt venne elő, és kinyújtott ujjával, mint egy pisztoly csövével a feleségére, majd magára mutatott.

Johann tenyerével katonai rangjelzésére ütögetett.

A süketnéma férfi tiltakozva rázta a fejét, és újra az asszonyra és magára mutatott. Johann ebből megértette, hogy a diverzánsokat nem katonák, hanem civilek meggyilkolására szánják.

A térség kockakövei közt csak hitvány tarack nőtt, de az asszony még itt is talált valamilyen növényt, amelynek törékeny szárán alig gombostűfejnyi virágocska nyílott. Az asszony parányi csokrot formált ezekből a virágokból, s szemét ábrándosan lehunyva beszívta illatát. Férje közben bánatos, bűntudatos arccal nézte.

Johann felírta a táblára: „Később viszont vehetnek maguknak egy birtokot?" A süketnéma arca gúnyos mosolyra torzult. Felírta: „A kutyaidomár többet keres, mint mi." Ismét előrenyújtotta ujját, mint egy pisztolyt, behunyta egyik szemét, célzott, és folytatta az írást: „Ezért fizetnek jól."

Az asszony elolvasta, az égre emelte tekintetét, majd férjére pillantott és a fejét csóválta. Szigorúan Johann szemébe nézett, és ujjával megfenyegette.

A házaspár tehát úgy gondolta, hogy Johann, mint az Abwehr alkalmazottja, kollégájuknak számít, de ők nem szívelték azokat, akik gyilkolnak.

Egy héttel később a süketnéma férfi egy tiszt kíséretében gépkocsiba ült. Arca sötét volt, komor, szeme lázasan csillogott. Néhány nap múlva pedig elvitték az asszonyt is. Johann alig ismert rá, amikor kezében egy kis bőrönddel a gépkocsihoz kísérték. Alig bírta emelni a lábát, feje lehorgadt, válla megroskadt, haja a szemébe lógott, ajkát beharapta, arca olyan volt, mint a halotté — hamuszürke. Mereven nézett maga elé, s amikor elment Johann mellett, nem ismerte meg — mint aki már nem is lát.

A házaspárt tehát elválasztották egymástól. Bizonyára külön-külön fognak dolgozni. Mint két eleven vizuális lehallgató készülék.

A levegő párás, nyirkos volt, a garázsból a kőszénből készült benzin orrfacsaró bűze áradt. A jó román benzint a légierőnek adták.

Johann fáradhatatlanul kereste a lehetőséget, hogy valamilyen úton-módon kiszabaduljon kényszerű elzártságából. Hetenként egyszer gyengéd hangú levelet küldött Frau Dittmarnak. Választ azonban nem kapott. Nyilván a tábori postaszámban volt a hiba: alighanem valamilyen távoli alakulat számát adták meg neki. Végre sikerült megtudnia, hogy a táborból csak havonta egyszer megy futár a postáért. És Johann egy szép napon egész halom levelet kapott Frau Dittmartól. Az asszony az egyik legutolsó levélben mintegy mellékesen megemlítette, hogy járt nála valamilyen Bruno nevezetű tizedes, és Johann után érdeklődött.

Bruno jelentkezett volna?! Johann-nak a lélegzete is elállt az izgalomtól, de amikor Frau Dittmarnak válaszolt, mellesleg megkérte, hogy ha a tizedes netán ismét jelentkezik, adja meg neki a tábori postaszámát.

A táborban szinte lehetetlen volt magára maradnia; kénytelen volt elhúzódni az egyetlen erre a célra alkalmas helyre, ahol általában nem szokás zavarni az embert. Johann ide menekült hát, rátolta a reteszt a deszkaajtóra, amelyre valamikor szívet formázó nyílást vágtak, az előre bekészített konzervdobozban kinyomkodta a vegyszerrel átitatott zsebkendő csücskét, és az oldattal a levél sorai közé beírta hozzávetőleges tartózkodási helyét, berajzolta a táborhoz vezető utak térképvázlatát és megjelölt egy lehetséges rejtekhelyet.

Másnap az őrszoba kis ablakán beadta a levelet nyitott borítékban.

A kapus tisztét egy idős, mogorva katona látta el; kényelmes beosztását egyébként annak köszönhette, hogy a lánya is itt volt, mégpedig állandóan a parancsnoksági épületben.

A katona süket volt, és ebből eredt mogorvasága. Habár hízelgett neki, hogy az ő lánya a rangidős a női segédszolgálatos alakulatban, az már nem nyerte meg tetszését, hogy a kisasszony túlságosan szolgálatkészen teljesíti a tisztek minden kí-

vánságát. Egyszer, amikor lekurvázta, a lánya öt napra fogdába csukatta.

Egy alkalommal ez az atlétatermetű tizedes amazon Johannt is kinézte magának; miután Johann a konyhában megjavította a húsdaráló gépet, szólt neki, hogy cserélje ki a spirálizzókat abban a speciális kályhában, amelyben a megsemmisítésre ítélt iratokat égették.

Johann este dolgozott az irodában a tizedeslány felügyelete alatt.

— Nem iszol valamit?

— Nem.

— Nős vagy?

— Vőlegény vagyok. — Johann merő önvédelemből rögtönzött. A tizedeslány keresztbe vetett lábbal ült a széken, mintha szándékosan mutogatná a harisnyatartóját.

A lány karjait a nyakán összekulcsolva kidüllesztette hatalmas keblét, és incselkedve kérdezte:

— És a menyasszonyodhoz is ugyanolyan hű vagy, mint a birodalomhoz?

— Éppen annyira.

A lány gúnyosan vállat vont.

— Ha nem segédszolgálatos, akkor úgyis behívják, mint minden nőt, és ma valahol már bizonyára munkaszolgálatos a menyasszonyod. S amikor egy nő tizenkét órát dolgozik, azután pedig a kaszárnyába, a közös szállásra megy, ahol a többiek éjszakánként az ágyukba engedik főnökeiket, előbb-utóbb ő is odaenged valakit maga mellé.

— Az enyém nem olyan.

— Én sem voltam olyan.

— Maga falusi?

— Igen.

— Saját gazdaságuk van?

— Nem. Apámmal együtt Himmler reichsführer úrnál dolgoztunk; München közelében van Himmlernek egy óriási baromfitelepe. Himmler imádja a fajtiszta pulykákat, s ért is hozzájuk. Karácsony előtt nagy pulykavágást rendeztünk, és teherautószám hordtuk a vágott pulykát nemcsak Münchenbe, hanem más városokba is.

— Aztán jól jövedelmez ez a baromfitelep?

— Jó vicc! Himmler ma a birodalom egyik leggazdagabb embere, a baromfitelep csak passzió neki.

— Személyesen ismerte, látta?

— Igen, elég gyakran.

— Milyen ember?

— Jaj, tudja, rendkívül gondoskodó. Megbetegedett egy hollandiai pulyka, s rögtön állatorvost hozatott Hollandiából. Az aztán meggyógyította.

— Jól kerestek?

A tizedeslány elgondolkozva válaszolt:

— Apám karácsonyra hazahozott a telepről néhány maroknyi diót, amivel a pulykákat etetik. Arra gondolt, hogy néhány diót szépen becsomagol sztaniolba és fölaggatja a karácsonyfára.

— És mi történt?

— Apánk nélkül ünnepeltük a karácsonyt. Az intéző összeverte apát és az ünnep idejére bezárta egy fészerbe. — Ábrándozva tette hozzá: — Remélem, a főkormányzóságban én is kapok földet, és akkor saját baromfitelepet alapítunk.

— Nagyon számít erre?

— Hát persze! Elvégre tagja vagyok a nemzetiszocialista pártnak, beléptem, még mielőtt urai lettünk Európának. Mindenki megkapja a maga darabját. — Ásított, unottan kérdezte: — Na, nem iszik egy kis szíverősítőt? — Johann nem válaszolt. — Ha itt kényelmetlen, átmehetünk hozzám. — Megdicsérte Johann munkáját: — Maga érti a dolgát.

A lány locsogott még egy darabig, s végül szinte barátokként váltak el egymástól. A lány búcsúzóul még egy részvevő megjegyzést tett:

— Ismertem itt néhány olyan legényt, mint maga. Tehetetlenek. Azt mondják, ez attól van, hogy a különleges feladatokkal járó idegizgalmak kikészítik őket.

— Nem hiszem — nevetett Johann —, ami engem illet, nem vagyok ideges természet, idáig még semmi hasonlót nem észleltem magamon.

— Mert még nem volt titkosszolgálatban.

— Igaz — mondta Johann —, erre még nem volt alkalmam. Elvégre nem mindenki lehet rendkívüli hős. Csak hát nagy kár, hogy nem gondoskodhatnak utódokról.

A téma szemmel láthatólag erősen foglalkoztatta a tizedeslányt. Egyszerre felélénkült.

— Egy SS-tiszt bizalmasan elmondta nekem, hogy Gerda Bormann, Martin Bormann reichsleiter felesége, felhívást akar intézni a német asszonyokhoz, engedjék meg férjeiknek a többnejűséget. Ő maga fogalmazott egy törvénytervezetet. A férjének pedig írásbeli felhatalmazást adott, hogy három feleséget tarthasson, de mindegyik családját hetenként egyszer meg kell látogatnia.

— Ez csak amolyan pletyka lehet — mondta Johann kétkedve.

— Becsületszavamra, igaz — bizonykodott a tizedeslány, s komolyan hozzátette: — Ha a német nők megfogadnák ezt, nagyon szép hazafias tettet vinnének végbe.

— No, rendben van, legyen — hagyta rá Johann, és elrakta a szerszámokat a vászontokba. Bekapcsolta a kályhát. A spirálok felizzottak, száraz, különös szagú hőt sugároztak magukból.

*

Az idős kapus, a segédszolgálatos lány apja, nem vette észre az udvaron megforduló teherautót és a kerekek alá került. Azonnal bevitték az öreget a gyengélkedőszobába, amely ugyancsak a gazdasági udvar egyik épületében kapott helyet.

A tizedeslány megkérte Johannt, hogy amíg az apja beteg, helyettesítse, nehogy kiadják az útját szegénynek.

Johann eleinte csak az udvart söprögette, felszórta homokkal az ösvényeket. Az egyenruhára húzott kezeslábasban, rövid viaszosvászon kötényben, amelyet az öregtől örökölt, seprűvel és lapáttal a kezében egészen otthonosan kezdett mozogni, úgy tett, mint aki unja is a dolgot, meg bele is törődött. Aztán annyira megszokták, hogy neki kellett takarítania azokban az őrszobákban is, amelyek a körlet egyes szektorai között az átjárókat biztosították.

Hamarosan úgy alakult a helyzet, hogy a tizedes kisasszony szerzett Johann-nak egy állandó kilépő engedélyt, amivel kimehetett homokért a körleten kívül levő homokbányába. Ezzel a cédulával most már nemcsak a szektorok között mozoghatott, hanem bemehetett az egyes távolabbi helyiségekbe is.

Bejutott a szedett-vedett egyenruhájú alakok épületszárnyába is, és sejtése rögtön igazolódott: a diverzánsokat a Szovjetunió területén készültek ledobni. Ezt könnyen megállapíthatta az összetépett térképvázlatokból, a topográfiai előadásokon készített jegyzetekből. A kivonatos jegyzetekből, amelyeket be kellett magolniuk, még azt is kihámozta, hogy milyen körzetben fognak dolgozni.

Johann úgy érezte magát, mint aki váratlanul kincsre bukkant.

Egy alkalommal, amikor a körleten kívül volt dolga — homokért ment teherautóval —, kiszemelt egy alkalmas rejtekhelyet, a 74/0012 számú távíróoszlopot, s visszafelé menet az oszlop tövénél elásott egy konzervdobozt, benne impregnált vászonba gondosan becsomagolva első itteni rejtjeles üzenetét és néhány diverzáns portréját.

A távíróoszlop számát később a Frau Dittmar leveléhez mellékelt cédulán titkosírással hozta Bruno tudomására.

Megteremtette tehát a kapcsolatot. Boldognak érezte magát. Véget ért a magányosság, a gyötrelmes, vigasztalan tétlenség. Hiszen bármit tett is eddig, megbízható kapcsolat híján minden erőfeszítése meddő maradt. Mégsem engedhette meg, hogy elhatalmasodjon rajta a boldogság érzése, már csak azért sem, mert az ő körülményei közt ez az akaratgyengítő érzelem tilos volt.

És mégis elkövette a hibát.

Johann néhány diverzáns-portrét elrejtett a garázs egyik szellőzőnyílásában. Este, amikor magára maradt, újra elővette őket, hogy még egy utolsó pillantást vessen rájuk. Másnap akarta kivinni a lapokat a távíróoszlophoz a rejtekhelyre, és észrevette, hogy a Nagyorrúnak csúfolt diverzáns vonásai a hajtogatásnál erősen elmosódtak. Nekifogott, hogy kijavítsa az elmosódott rajzot. Lámpát gyújtott a gépkocsi fülkéjében, az ajtót meg nyitva hagyta, hogy hallja, ha valaki bemegy a garázsba. És . . . lebukott.

Egy főnökforma férfi, sofőrjének és az őrszemnek a kíséretében nagy fontoskodva becsörtetett a garázsba, és rögtön felfigyelt a kivilágított kocsiban ülő katonára, odament hozzá és kitépte a kezéből a papírt.

Johann kipattant a volán mellől, feszes vigyázzba vágta magát.

A civil csodálkozva nézegette a rajzot.
— Ki ez?
Johann jelentett:
— Johann Weiss. Axel Steinglitz őrnagy úr sofőrje.
— Ez ki?
Johann is rábámult a rajzra.
— Nem tudom.
A civil mogorván, gyanakodva belenézett Johann szemébe.
— Ki ez? — ismételte.
Johann ekkor hirtelen fölényesen elmosolyodott, fesztelen, hányaveti tartást vett föl, és becsmérlő hangon válaszolt:
— Bátorkodom jelenteni, hogy ez egy ócska mázolmány. — Aztán mintha a civil jóindulatában reménykedne, így folytatta: — Nagyon örülnék, ha megtekintené a többi rajzomat is.
A civil még egyszer szemügyre vette a rajzot, tűnődött egy darabig, végül mégis visszaadta Johann-nak, majd szótlanul beült a kocsijába és elhajtatott.
Johann ismerte a gépkocsit is, sofőrjét is. Mindig ezzel a civil ruhás alakkal járt. A kocsi rendszámtábláját minden út után cserélték, a kocsit rövid idő alatt kétszer is átfestették. Johann számolt azzal, hogy a civilnek, szakmájánál fogva kitűnő a memóriája, és nem lesz könnyű kitérnie fürkésző, szinte velőkig hatoló tekintete elől.
És amikor Johann egyedül maradt, tudta, hogy a kocsi is, gazdája is vissza fog térni.
Ilyenkor két választása van az embernek: vagy menekülni próbál a veszély elől, vagy bátran szembenéz vele. Johann az utóbbit választotta. Vastag csomagolópapírt kerített valahonnan, kitette maga elé a katonakalendáriumot, és lázas igyekezettel megrajzolta a führer, a kisführerek, tábornagyok, tábornokok, egykori porosz hadvezérek portréit, de most már teljesen nyíltan.
Amikor egy csomó portréval elkészült, átment a szállására és bedugta a rajzokat a matraca alá.
Ezután emlékezetből felvázolta a kutyaidomító, a szakács, Steinglitz őrnagy, a tizedeslány portréját, és ezeket is bedugta a matrac alá, de később mindegyik lapot gondosan beporozta.
Késő estig a szálláskörlet közelében sem látták Johannt. De amikor lefekvés előtt elővette a rajzokat a matrac alól, öröm-

mel állapította meg, hogy elővigyázatossága nem volt hiábavaló. A lapokon nyoma sem volt a pornak. Valaki tehát már érdeklődött iránttuk. Igazolódott tehát az a feltevése, hogy a civil ruhás úriember nem feledkezik meg a „művésszel" való találkozásáról. S mivel hírszerzők számára a rajztehetség fölöttébb hasznos, sőt elengedhetetlen — gondoljunk csak arra, hogy esetleg le kell rajzolniuk bizonyos védelmi objektumokat, térképvázlatokat kell készíteniük —, a civil ruhás úriemberben, aki kétségtelenül hivatásos hírszerző volt, Johann éjszakai foglalatossága természetes gyanút ébresztett, aminek következménye volt a kutatás.

De a birodalom vezető személyiségeinek portréi, amelyeket hírszerzési szempontból teljesen használhatatlan stílusban rajzolt, megvédhették Johannt attól a gyanútól, hogy képes terepfelvétellel kapcsolatos hírszerző feladatok teljesítésére.

Az emlékezetből rajzolt portrévázlatok pedig alig hasonlítottak a modellekre, és ily módon arról tanúskodtak, hogy a Wehrmacht szempontjából teljesen ártatlan szórakozás az, amivel a katona elüti az idejét.

Johann mindezt meghányta-vetette magában. De akármilyen logikus volt is a gondolatmenete, egész éjjel nem jött álom a szemére. Másnap sikerült kivinnie a rejtekhelyre a diverzáns-portrékat, de még ekkor sem nyugodott meg.

Nem kellett sokáig várnia. Hamarosan hivatták a parancsnoksági épületbe, és egy csomó civil ruhás között hosszú idő után először viszontlátta gazdáját, Steinglitz őrnagyot. Utasították, hogy hozza magával a rajzait.

Néhány perc múlva visszatért a rajzokkal, és gondosan kiteregette őket az asztalon. A rajzban megörökített tiszteletet parancsoló személyeket a jelenlevők komolyan nézegették, nem tettek megjegyzést Johann művészetére. Csak akkor kezdtek el derülni, mikor a kutyaidomítóra, a szakácsra meg a tizedeslányra ráismertek.

Johann maga is tudta, hogy a portrék nem sokat érnek, de ahogy mondani szokták, „van bennük valami". És egy pillanatra minden egyébről megfeledkezve őszintén megbántódott, hogy kinevetik a művészetét. Sértődöttsége kiült az arcára, s így jó bizonyíték volt arra, hogy Johann teljesen önzetlenül, ártatlan kedvtelésből rajzolgat. A megrendült bizalom így

helyreállt. Aztán még Steinglitz őrnagy is megemlítette, hogy Johann igazi műértőként viselkedett a Packet-Auktion raktárában, és ezzel eloszlatott minden gyanút. A jelenlevők egyhangúlag úgy határoztak, hogy Johann-nal megfestetik von Brauchitsch portréját.

Tanácskozásba kezdtek. Johann ebből megtudta, hogy von Brauchitsch tábornagyot kinevezték egy nagy csoportosítás parancsnokává, és a közeli napokban várják látogatását ennél az egységnél, amelynek szolgálataira igencsak szüksége van. Igaz, az egységet közvetlenül Berlinből irányítják, de Brauchitschcsal is számolniuk kell, mert nemsokára éppen az ő csoportosításával együtt előredobják őket kelet felé.

Johann megérdeklődte, milyen hátteret volna célszerűbb választani Brauchitsch portréjához, és rögtön meg is mondta, hogy ő Varsó látképét tartaná a legalkalmasabbnak. Az egyik civil ruhás elnevette magát:

— Jobb volna a moszkvai Kreml.

De lehurrogták: ha a führer megtudja, hogy von Brauchitschnak ilyen portréval kedveskedtek, esetleg féltékenységi rohamot kap.

Johann mindent értett, s javasolta, hogy zászlókból és ágyúkból képezzék ki a hátteret. Beleegyeztek. Johann szerényen megjegyezte, hogy a munkához különféle anyagokra — vászonra, festékre, ecsetekre — lesz szüksége, mire rögtön engedélyezték neki, hogy bemenjen Varsóba a szükséges holmikért.

Ennél szerencsésebb fordulatról Johann Weiss nem is álmodhatott: a központtal történt egyeztetés értelmében ugyanis épp ezekben a napokban kellett találkoznia Brunóval Varsóban.

Két nap múlva Johann kerített egy kerékpárt és bekarikázott Varsóba. A külső őrség parancsnoka egyébként sehogy sem akarta megérteni, hogy miért kell kerékpáron közlekednie. A szakaszvezető ragaszkodott hozzá, hogy Johannt vigyék be motorkerékpáron. Ámde Johann számára a kerékpár nyújtotta az egyetlen lehetőséget arra, hogy megszabaduljon mindenfajta kísérőtől, s végül is sikerült mindenféle ürügyekkel lebeszélnie a szakaszvezetőt.

Varsó számos kerületét merő romhalmazzá, kietlen kősiva-

taggá változtatták a német terrorbombázások. A bombák, mint afféle óriási buzogányok nyitották meg a házak koponyáját.

Amikor megpillantotta Brunót a varsói romok közt eltakarított ösvényen, s meglátta ismerős, törékeny alakját, mozgékony arcát, amelyről most is leolvashatta az elmaradhatatlan öniróniát (Bruno ugyanis mindig gúnyt űzött testi nyavalyáiból, amelyeknek kezelésére sohasem jutott ideje), Johann úgy érezte magát, mint a börtönből szabaduló rab, amikor a kapuban szerettei várják. Bármennyit tanult is az elmúlt hónapok alatt, bármilyen gondosan készült is erre a találkozásra, most nem tudott uralkodni magán és valósággal odarohant Brunóhoz.

— Félre az érzelmekkel! Ne légy már ilyen érzelgős! — intette le Bruno.

Bruno nyomába szegődött Johann-nak a keskeny ösvényen, s rögtön a tárgyra tért:

— Egyébként rajtunk is erőt vett az érzelgősség — dörmögte fojtott hangon —, amikor megszakadt veled a kapcsolat. Egy kicsit szertelen voltál, de semmi baj, nagyjából ügyesen dolgoztál. A diverzáns-portrékat megkaptuk, lefényképeztük, kiosztottuk őket az operatív csoportoknak. A műalkotások mindenkinek tetszettek. Nagy tehetség vagy!

Johann megállt.

— Eredj csak — szólt rá Bruno. — Ha majd helyet cserélünk, én hallgatlak téged, egyelőre azonban szíveskedj te hallgatni engem. — Még halkabbra fogta a hangját: — Háború lesz. Hamarosan. — Szigorúan újra ráparancsolt Johannra: — Eredj csak, eredj. Ne nézegess hátra. Most pedig hadd mondom meg, ami számodra a legnehezebb. Ha a háború elkezdődik, ne veszítsd el a fejed. Maradj nyugton, mindenáron ki kell tartani. A kapcsolat az első napokban megszakad majd. — Sóhajtott: — Bizony, öregem, kínlódhatsz, ahogy akarsz, de félre kell tenni minden érzelmet, egy kivételével, és ez az egy a hűség a hazához. És nem teszel semmit — érted? — semmit az égvilágon, egyetlen feladatod lesz: stabilizálni helyzetedet a németeknél. Akármi történik is, be kell illeszkedned. — Bruno ezután elmondott mindent, amit Johann-nak tudnia kellett. Csodálatos memóriával szinte szó szerint elmondta szülei leveleinek tartalmát. Hozzátette, hogy járt otthon az öregeknél.

Közölte a parancsnokság útbaigazításait, majd elmondta saját tanácsait. Aztán befejezte: — Egy másik elvtársat fognak kijelölni, aki majd a kapcsolatot tartja veled. Most pedig beszélj röviden, hallgatlak.

Bruno elébe vágott Johann-nak, egy kicsit előtte haladt.

Johann elmondott mindent, amit eddig nem tudott közölni. És amikor a szolgálati ügyekről rá akart térni arra, ami a legjobban nyugtalanította, Brunónak a közeli háborúval kapcsolatos figyelmeztetésére, az ösvény éppen véget ért, s a romok közül kijutottak egy térre.

A két német katona itt szótlanul elvált egymástól, az egyik jobbra ment, a másik balra. Nem tudhatták, hogy egyszer még, utoljára, találkozni fognak...

Johann bevásárolt mindent, amire szüksége volt, felült a kerékpárra és visszakarikázott börtönébe, hogy megfesse, helyesebben egy katonai folyóirat színes fedőlapjáról lemásolja von Brauchitsch portréját. Frissen, vidáman jelentkezett a vasrácsos kapunál, felmutatta az őrnek a három óra negyven percre szóló nyílt parancsot.

Aztán megfestette von Brauchitsch portréját. De von Brauschitsch nem jelent meg. A szovjet határon összpontositott hitlerista csapatok már ugrásra készen álltak. S csak a führer vezényszavát várták.

Johann Weisst Steinglitz őrnagy parancsnoksága alatt beosztották egy különleges alegységbe, amelynek az volt a feladata, hogy a Wehrmacht előnyomuló egységeinek nyomában haladva az elfoglalt területen különféle anyagokat szedjen össze az Abwehr hírszerző és elhárító szolgálata számára.

Effajta feladatai voltak a Gestapónak is, és ezért rendkívül figyelmesen kellett dolgozniuk, hogy „lefőzzék" a konkurrenciát. Steinglitz őrnagy alegységének minden tagját különleges tanfolyamra vezényelték.

Johann a tanfolyamon az Abwehr más alkalmazottaival együtt eredeti szovjet okmányokat tanulmányozott: párttagsági és Komszomol-tagsági igazolványokat, személyi igazolványokat, szolgálati jegyeket, belépési engedélyeket, különféle

szabályzatokat. Több előadást is meghallgatott a szovjet állami intézmények, pártszervezetek felépítéséről, a nyilvántartás rendszeréről, a jelentések és a dokumentáció formáiról.

Az egyik előadást oroszul tartotta egy meghatározhatatlan életkorú ember; kék öltöny és tarka kötött kabát volt rajta, amely megfeszült nagy pocakján. Mint később kiderült, az előadó disszidens volt, a Külkereskedelmi Népbiztosság egykori alkalmazottja. Az előadást egyébként lefordították németre. Johann utóbb még azt is megtudta, hogy valamelyik német cég, amellyel az üzletkötő kapcsolatban állt, a szállítási szerződés aláírása után értékes ajándékokkal kedveskedett neki, majd ráadásul még egy hölggyel is összehozta saját költségére. A találkára egy elegáns szállodában került sor, és az üzletkötő urat természetesen lefényképezték anyaszült meztelenül, fölöttébb illetlen pózban. És mivel ez a senkiházi családapa volt, és féltette jó hírnevét, előbb a családi becsület megmentése kedvéért kiszolgáltatta a számára hozzáférhető szolgálati titkok egy részét, majd pedig — immár azért, hogy a bőrét mentse — feláldozta hazáját is.

Johann néhányszor bevitte Steinglitz őrnagyot a városba, és bármilyen furcsának találta is, most, hogy találkozott azzal a gyűlöletes, hitvány hazaárulóval, az őrnagyot szinte rokonszenvesnek találta. Hiszen az őrnagy egyszerűen csak ellenség, hivatásos kém, aki kérkedik a titkosszolgálatnál szerzett tapasztalataival. Johann pedig változatlanul azon fáradozott, hogy még jobban beférkőzzék Steinglitz bizalmába.

— Őrnagy úr — jelentette egy alkalommal —, miközben önre vártam a birodalmi vezető úr palotája előtt, beült hozzám a kocsiba egy Gestapo sonderführer, harminc körüli zömök, szőke férfi, minden különösebb ismertetőjel nélkül. Előbb egy doboz cigarettát adott, aztán kettőt. Megígérte, hogy legközelebb egész üveg pálinkát hoz. Szeretném megkérdezni, mit jelentsek neki önről?

Johann mindezt mintegy mellékesen közömbös hangon mondta el, mintha ebben semmi különös sem volna: teljesíti szolgálati kötelességét és kész.

És noha az őrnagy hallgatott, nem méltatta válaszra, mintha nem is hallotta vagy nem értette volna, de abból, ahogy össze-

rándult a szeme, s ajka a fogára tapadt, Johann nagyon is jól látta: szavai célba találtak.

Majdnem egy hét is eltelt, amikor Steinglitz egyik újabb útjuk alkalmával csak úgy félvállról megkérdezte:

— Nos, mi újság, találkoztál azzal a fickóval? — és pontosan megismételte azt a személyleírást, amelyet Johann adott róla.

Johann szintén közömbös hangon felelte:

— Találkoztam vele, de kitértem a beszélgetés elől, mivel nem kaptam öntől utasítást arra, hogy mit mondjak neki.

— Te köteles vagy elmondani a führer szolgálatának mindent, ami érdekli — jegyezte meg az őrnagy kurtán.

Johann előbb felmérte, mi rejtőzhet e húzás mögött, aztán hirtelen széles mosolyra húzódott az arca.

— Őrnagy úr, az én nénikém mindig azt mondta: ha a gazdádnak jól megy sora, neked is jó a sorod.

— Okos nénikéd van.

— Sajnos, meghalt — emlékeztette Johann az őrnagyot.

Az őrnagy gyorsan hadarta:

— Találkozz vele, ígérd meg neki, hogy megtudsz mindent, ami érdekli. — Zsebébe nyúlt, elővett egy bankjegyet és átadta Johannak. — Igyatok rajta valamit.

— Köszönöm, őrnagy úr.

Johann-nak azonban már nem volt alkalma arra, hogy felhasználja ezt a kitalált gestapóst, és főleg, hogy közreműködésével valamit megtudjon az őrnagyról, mert másnap éjjel riadóztatták a különleges alegységet. Johann tehát elhagyta a körletet és alegységével együtt a keleti határra vonult. Egy tanyában szállásoltak el, mégpedig olyan körletben, ahonnan a lakosságot már régen elhajtották. A zárt övezetben áthaladva Johann a második lépcső gyalogos és gépesített alakulatait látta: kiindulási állásaikban voltak. 1941. június tizenhatodikát írtak akkor.

*

Doktor Suppe szakaszvezető, a közoktatásügyi minisztérium egykori alkalmazottja utoljára az ellenséges dokumentumok osztályozásának módszereivel foglalkozott. A dokumentumokat megszabott rendben terepszínű vászonzsákokba kellett el-

rakni: külön-külön a párt-, az állami dokumentumokat, megint külön a gazdasági jellegű iratokat és így tovább. Fedeles vödrökbe kerültek a jelvények, az érmek, a rendjelek, a bélyegzők. Mindegyik katona kapott egy olyasfajta táskát, amilyent a postások hordanak.

Indulás előtt az alegységhez még négy katona került, akiket felszereltek tolvajszerszámokkal és autogén vágóval; vagyis gondoltak a páncélszekrényekre is. Az „újoncok" tapasztaltak voltak, nem szorultak külön oktatásra. Johann váratlanul felfedezte, hogy nyelvtudásában óriási hézagok tátonganak. Kiderült, hogy nyelvtanárainak, akik kiválóan ismertek minden német nyelvjárást, fogalmuk sem volt a német tolvajnyelvről, és Johann kénytelen volt itt, a helyszínen kiegészíteni nyelvészeti ismereteit.

Suppe azt is elmondta, hogyan viselkedjenek a szovjet állampolgárokkal, ha úgy alakul a helyzet, hogy tőlük kell információt szerezniük a dokumentumok tárolásának helyéről és rendszerezéséről.

Suppe befejezésül a führert idézte:

— „Én megszabadítom az embert attól a megalázó lázálomtól, amit lelkiismeretnek neveznek. A lelkiismeret, akárcsak a műveltség, megnyomorítja az embert." — És a maga részéről hozzátette: — Szabadságunk nagysága éppen abban van, hogy megszabadultunk olyan lebéklyózó fogalmaktól, mint a könyörület, a nagylelkűség, a türelem az ellenség iránt.

Kurt Reinhold, egy már nem fiatal katona, meglehetősen rossz véleménnyel volt Suppéről:

— Ez a disznó egyre azon mesterkedik, hogy elfeledtesse a sok liberális dumát, amiből a weimari köztársaság idején élt. Spicliskedett a professzorok meg a diákok ellen. Egyébként ezt számították be neki, amikor felvették az Abwehrbe.

— Te meg honnan tudod ezt? — kérdezte Johann.

Reinhold sandán ránézett:

— Portás voltam a lipcsei egyetemen, én hordtam a leveleit a Gestapo-kirendeltségre. Hidd el, tudom.

Meleg, derűs júniusi éjszaka volt. A tavak csillogó víztükrében sejtelmesen ragyogott a hold, a csillagrengeteg. Kesernyés, bágyasztó illatot leheltek a nyárfák. A vadrepcével benőttt gabonatáblák felől kellemes mézillat áradt. Johann kényelmesen, nyugodtan vezette a kocsit, a száraz, szürke aszfalton, amelybe árkokat vágtak a harckocsik.

Végighajtottak egy urasági major hosszú fasorán, amelyre valóságos rácsot rajzolt a fák árnyéka. A fasor után parlagon heverő földek között kígyózott tovább az út. Nemsokára pedig erdőbe értek, s hirtelen olyan sötét lett, mint egy alagútban.

Johann bekapcsolta a fényszórót, és abban a pillanatban valahonnan elölről kapkodó lövöldözés, kiáltozás hallatszott, amelybe beledobbant valamilyen furcsa ütődés üvegcsörömpöléssel vegyes zaja.

A fényszóró sugárnyalábjában egy gépkocsi látszott. A kocsi hűtője szétroncsolódott, ahogy nekirohant egy gesztenyefa törzsének.

Két híradó tiszt — az egyik pisztollyal, a másik géppisztollyal a kezében — sápadtan, véresen ugrott fel a kocsi hágcsójára, és erélyesen ráparancsolt Johannra, hogy hajtson gyorsabban.

Johann csak a fejével intett Steinglitz felé.

Az őrnagy közönyösen csak ennyit mondott:

— Üljenek be. És kérem az irataikat.

— Őrnagy úr, minden másodperc...

— Indíts — szólt előre Steinglitz Johann-nak, s visszaadta az iratokat a tiszteknek. Megkérdezte: — Nos?

A híradó tisztek fölöttébb feldúltan, egymás szavába vágva elhadarták, mi történt.

Néhány órával ezelőtt egy katona behatolt az egyik rádiós gépkocsiba, leütötte a rádióst és a helyettesét, kidobta őket a kocsiból, s pisztolyával kényszerítette a sofőrt, hogy hajtson el. Az ügyeletes állomások hamarosan bemérték, hogy valahol ebben a körzetben működni kezdett egy új rádióállomás, amely nyílt szöveggel, orosz nyelven folyamatosan adta ezt a közleményt: „A Szovjetunió valamennyi rádióállomásának! Június huszonkettedikén a fasiszta Németország csapatai megtámadják a Szovjetuniót..."

Az állomás felkutatására bemérő kocsik indultak el, egyiken a póruljárt tisztek ültek. Nemsokára megpillantották az ország-

úton az elrabolt rádiós kocsit, üldözőbe vették, rádión jelentették, hogy nyomában vannak, de a kanyarban a kocsijuk a sofőr rosszindulata vagy tapasztalatlansága miatt fának rohant.

Johann kénytelen volt gyorsítani. A tiszt, aki mellette ült, hol a sebességmérőt, hol az utat figyelte, és aligha véletlenül nyomta Johann oldalába a géppisztoly csövét.

Egy idő múlva feltűnt előttük a furgon, amelyet a németek rádiós kocsinak használtak, és habár egyelőre nem sok értelme volt, mind a három tiszt kihajolt az ablakon és dühödten lövöldözött a kocsi után.

Emelkedőhöz értek, a furgon egy kissé lassított. A két kocsi közt egyre csökkent a távolság.

Johann abban a pillanatban határozott: az első kanyarban ő is csinál valamit, de lehetőleg ügyesebben, mint a híradósok sofőrje, aki otthagyta a fogát; nem fának rohan, hanem egy útszéli kerékvető kőnek. Elég, ha behorpad a sárhányó, és máris meg kell állniuk, hogy letépjék az egészet, vagy kijavítsák a horpadást az első kerék fölött, addig pedig a rádiós kocsi túljut az emelkedőn.

Már minden idegszálával felkészült, hogy minél ügyesebben hajtsa végre a tervét, amikor váratlanul elébük vágott egy gépkocsi. Géppuskájának csövéből szaporán villogott a két láng.

Johann tudta, hogy itt a baleset már nem segít. Veszettül hajtott, de a páncélautó nem engedte előzni: a géppuskasorozatok legyezőként pásztázták végig az utat, s Johann, ha tudott volna, sem mer beleszaladni a golyózáporba. A géppuska ádáz kelepelése egybeolvadt a motor bőgésével.

Néhány pillanat múlva a rádiós kocsi átlőtt abroncsú kerekének fémváza csikorgott az aszfalton, majd hatalmas csattanás hallatszott, s a rádiós kocsi lebukfencezett az út oldalán. A játszma véget ért.

Johann lefékezett ott, ahol a furgon átszakította a kőkorlátot és lezuhant az út mellett húzódó bozótos szakadékba.

Az autó a szakadék alján feküdt égnek meredő kerekekkel. Ajtaja beszorult, sehogy sem tudtak hozzáférni a sofőrhöz.

Johann javasolta, hogy a páncélgépkocsi segítségével próbálják meg talpra állítani a furgont. A páncélautó sofőrje hevesen tiltakozott. Azt mondta, nem akar öngyilkos lenni, márpe-

dig istenkísértés volna a szakadék meredek oldalán levinni a nehéz páncélautót.

Johann ekkor Steinglitzre nézett:

— Megengedi?

Az őrnagy lassan lehunyta a szemét.

Johann ezt úgy értelmezte, hogy megkapta az engedélyt, gyorsan félretolta a sofőrt, beült a páncélautó volánja mögé és berántotta maga után a nehéz acélajtót. Egyébként maga sem tudta pontosan, hogy miért vállalkozott erre a nyaktörő feladatra. Talán csak ösztönösen segíteni akart a furgon kabinjába szorult, összezúzódott emberen, talán az a vágy dolgozott benne, hogy magára maradjon ebben a félelmetes, két géppuskával felfegyverzett páncélautóban, amelynek sötét, szűk teste olyan volt, mint egy koporsó.

Alig kezdte meg az ereszkedést, érezte, hogy a súlyos, több tonnás alkotmány kicsúszik a kezéből. A roppant acéltömeg féloldalra dőlt, mintha több tonna higany lötyögne benne, és ez a higany húzta, nyomta, döntötte oldalra, minden pillanatban azzal fenyegetve, hogy mindent magával ránt a pusztulásba. Johann bekapcsolta a motort, visszarántotta a kocsit, s mintha a higany is visszaáramlott volna. Még egy pillanat, és a kocsi bukfencezni kezd szikláról sziklára mint egy hólabda. Kényszerítenie kell a kocsit, gondolta, hogy lassan és engedelmesen csússzon lefelé, a lassan visszafelé forgatott kerekekkel megkapaszkodva a szakadék falában. Miközben a kocsival viaskodott, Johann szájában megkeseredett a nyál, s egyre jobban undorodott magától. Mi a fenének vállalkozott erre? Azért, hogy teljesen értelmetlenül, ostobán kitörje a nyakát? Vagy hogy egész életére nyomorék legyen, és ne tudja teljesíteni feladatát? Erre senki sem jogosította fel. Ha valami történik vele, az a legostobább erőpazarlás, olyan, mintha szántszándékkal megfutamodna a rábízott feladat elől. És minél inkább elhatalmasodott rajta az önutálat, annál ádázabbul, eszeveszetten, kétségbeesetten küzdött az életéért.

Johann annyira kimerült ebben a viaskodásban, hogy amikor utolsó erőfeszítésével mégis rákényszerítette akaratát a páncélkocsira, s az engedelmesen lecsúszott a szakadék aljára, a cigarettát alig tudta bedugni reszkető ajkai közé.

Közben megérkezett a helyszínre von Dietrich százados meg

két ezredes egy őrszakasz kíséretében. A kémelhárítókat Steinglitz rádión értesítette. A csoporttal együtt jött egy mentőautó is.

Johann most már nem engedte át helyét a páncélautó sofőrjének. A furgonra kötelet erősítettek, a páncélautó nekifeszült és egyetlen rántással oldalra döntötte, majd újabb nekifeszüléssel kerekeire állította a rádiós kocsit. Amikor Johann végzett ezzel, a páncélkocsival közelebb nyomult, s a volán mellől figyelte, mi történik.

A katonák egymást taszigálva bajlódtak a behorpadt ajtóval. De semmire sem mentek vele, s Johann erre leugrott a földre, a kocsi másik oldalán fellépett a hágcsóra, felkapaszkodott a motortetőre, és elölről bemászott a kabinba, amelynek szélvédő üvege pozdorjává zúzódott. A sofőrön nem látszott az élet semmi jele. Johann hátán végigfutott a hideg, amint hozzáért a vérbe fagyott, összevissza tekeredett testhez. A katonák végre kinyitották az ajtót, közös erővel visszahajlították a volán rúdját, és kiszabadították a sofőrt. Az összezúzódott, véres, tapadós testet a fűre fektették. A homlokról lefitytyenő bőrcafat eltakarta a vezető arcát.

Steinglitz odament hozzá, leguggolt melléje és gyakorlatiasan visszaigazította a bőrcafatot a helyére. Ekkor Johann felismerte a rádiós kocsi vezetőjét — Bruno volt.

A páncélautó sofőrje fényszóróval rávilágított az élettelenül elnyúlt testre.

Megjelentek az egészségügyiek a hordággyal, megjelent az orvos is.

De itt egyelőre nem az ezredesek rendelkeztek, hanem Dietrich százados, az elhárítók képviselője. Dietrich utasította embereit, hogy motozzák meg a sebesültet.

Az orvos felmetszette a ruhát Brunón. A sebesült mellkasából kimeredt egy borda csonkja, amely átdöfte a bőrt. Egyik lába kifordult. Kézfeje szétlapult, felpuffadt, mint egy pirosra sült óriási fánk.

Az orvos felegyenesedett és közölte, hogy az ember haldoklik. Jobb, ha nem térítik eszméletre, mondta, mert szörnyű kínokat kellene kiállnia, pedig megmentésére semmi remény.

— Csakhogy én ki akarom hallgatni — mondta Dietrich határozottan. Aztán kedvesen rámosolygott az orvosra: — Fo-

gadja meg a tanácsomat, doktor úr, és ne vesztegesse az időt, persze ha nem óhajt elveszteni valamit, ami még annál is fontosabb.

Az orvos most már nem habozott, gyors mozdulatokkal letörte néhány ampulla fejét, teleszívta a fecskendőt, és egymásután több injekciót nyomott a testbe.

Dietrich azonnal összeszedte az elszórt, üres ampullákat. Az orvos értetlenül nézett rá. Dietrich azonban felvilágosította:

— Doktor úr, ha megengedi, később összehívunk egy kis konzíliumot, hogy megállapítsuk, mennyire lelkiismeretesen teljesítette kérésemet.

Az orvos elsápadt, de keze nem remegett, amikor ismét belenyomta a tűt Bruno mellébe. Johann úgy látta, hogy egyenesen a szívébe döfött.

Bruno hörögve sóhajtott, felnyitotta szemét.

— Pompás — dicsérte meg Dietrich az orvost. Aztán parancsot adott Steinglitznek: — Kergessen el mindenkit a közelből... — Az orvost azonban ott tartotta: — Maga maradjon! — Tenyerével végigsimított a füvön, s bár elég nyirkosnak találta, leült az emberroncs mellé.

Steinglitz levetette köpenyét, összehajtogatta és előzékenyen Dietrich alá nyomta. Dietrich fejbólintással köszönte meg a figyelmességet, majd mosolyogva Bruno fölé hajolt:

— Nos, beszélj fiacskám, mondd el szépen, mit ordítoztál a rádióban. — Megsimogatta Bruno ép keze fejét. — Aztán kapsz a doktor úrtól egy injekciót és fájdalommentesen átsegítünk a másvilágra. Nos, halljuk...

Johann a páncélautó felé indult, de az egyik ezredes pisztolyával hadonászva ráförmedt: „Mars innen!" — és fölkísérte egészen az út széléig. Aztán odakiáltott az őröknek:

— Tartsátok magatok közt a fickót!

A bőrruhás motorkerékpárosok abban a pillanatban közrefogták Johannt, beültették az egyik oldalkocsiba, s még a porvédő ponyvát is összeszíjazták rajta, hogy ki ne ugorhasson.

Mégis, az éjszakai csendben Johann tisztán hallotta Dietrich egyre ingerültebb hangját:

— Melyik lábát csavarja, doktor?! Mondtam már, hogy a törött lábbal szórakozzon! Most arrafelé! Tépje már le azt a rongyot! Hadd lásson... Legyen szíves, még egy injekciót.

Nagyszerű. Jobb a konyaknál. Most pedig lépjen rá a mancsára. Ne legyen olyan szemérmes, doktor! Ez hatásosabb minden injekciónál.

Johann minden idegszála pattanásig feszült, úgy rémlett neki, hogy nem is odalent, a szakadék alján szabadult el a pokol, hanem itt fönn... És szinte a fülét hasogatta, a dobhártyáját repesztette Dietrich iszonyatos hangja. És mintha az örökkévalóság óta tartott volna mindez.

Hirtelen csönd lett. Tűz sárgás fénye csapott föl a sötétben, s nyomában borzalmas szag szállt föl a mélyből.

Johann mozdulni próbált, de géppisztolyt szegeztek a mellének. Elkapta a géppisztoly csövét, de hátulról fejbe vágták.

Amikor magához tért, megkérdezte:

— Elment az eszetek? — És megmagyarázta, miért akar kibújni az oldalkocsiból.

Az egyik bőrruhás a képébe röhögött.

— Ha nem bírod tovább szorítani, engedd a nadrágodba! — De abban a pillanatban elhallgatott, mintha gombóc akadt volna a torkán.

Az országúton ugyanis megjelentek a tiszt urak, a két ezredes, Dietrich meg Steinglitz.

— Nyugodalmas jó éjszakát, uraim! — búcsúzkodott Dietrich, és gépkocsijához ment.

A bőrruhások szabadon engedték Johannt.

— Indíts! — mondta Steinglitz, amint Johann beült a volán mögé.

A két híradó tiszt hallgatott. Dietrich törte meg a csendet, nyafogva, sértődötten panaszkodott:

— Pedig olyan logikusan próbáltam a lelkére beszélni...

— Mit fogsz jelenteni? — kérdezte Steinglitz.

— Azt hiszem, semmit — ingatta a fejét Dietrich.

— És ha amazok jelentést tesznek?

Dietrich göcögve nevetett.

— Ezek a fafejű katonák majdnem kezet csókoltak, amikor felvilágosítottam őket, hogy mit kell mondani. Hiszen mi sem egyszerűbb ennél: egy részeg katona ellopta a kocsit és összetörte magát.

— És ez mire jó? — kérdezte Steinglitz.

— Arra — válaszolt Dietrich oktató hangon —, hogy az ez-

redesek nem úszák meg vizsgálat nélkül, ha, tegyük fel, egy szovjet kém vakmerőn elrabolta a rádiós kocsit és értesítette központját a támadás időpontjáról.

— De mit törődsz te velük; viseljék a felelősséget, ha ilyen marhák voltak! Szerintem biztos, hogy szovjet kém volt az ipse.

— Szerintem is — koppant Dietrich hangja. — Csakhogy nincsenek bizonyítékaim. Meg aztán tulajdonképpen mit is érnék a bizonyítékokkal?

— Hogyhogy mit érnél velük? — csodálkozott Steinglitz. — Hiszen a fickó mindent leadott a rádión!

— Hát aztán! Ez már igazán nem sokat változtat a dolgon. A hadsereg ugrásra készen áll, és a führer nem hajlandó halasztani a csapást egy pillanattal sem.

— Ez igaz — hagyta helyben Steinglitz. — De ha a vörösök mégis ellencsapással kísérleteznének?

— Nem kísérleteznek. Kezünkben van Sztálin különleges utasítása. Megparancsolta a csapatoknak, hogy ha a határon incidensekre kerül sor, szorítsák vissza az ellenséget a demarkációs vonalra, de ne menjenek tovább.

— És ha mégis...

— Ha mégis valakinek tudomására jut a te ostoba okoskodásod — szakította félbe nyersen az őrnagyot Dietrich —, jusson eszedbe, hogy az én páncélszekrényemben megtalálható lesz a süket dumád pontos szövege.

— És ha én előbb teszek jelentést, mint te?

— Kár ugrálni, öregem, úgy sem mégy semmire. — Dietrich hangja valósággal gyengéd volt.

— Miért?

— A te információdat én most már vettem. De nem mai kelettel, és az információ szándékos késleltetéséért golyót röpítenek a fejedbe.

— Ügyes! De miért tulajdonítasz mindennek ekkora jelentőséget?

Dietrich bágyadtan válaszolt:

— Mert én kényes vagyok a Z-osztály becsületére. Mi, kémelhárítók, sohasem hibázunk, és most sem követtünk el baklövést. De nem is fogunk.

Steinglitz arca valósággal fölragyogott, s őszinte csodálattal mondta:

— Oscar, öregem, nyugodt lehetsz: értelek!

— Mint az öreg Winkelmann mondta, a nyugalom az a tulajdonság, amely a legjobban jellemzi a szépséget. Én pedig szeretek mindig és minden körülmények közt szép lenni... — És Dietrich kegyesen megveregette Steinglitz vállát.

Az arisztokrata Oscar von Dietrich százados, az Abwehr Z-osztályának, a kémelhárításnak vezető munkatársa régi ismerőse volt Steinglitz őrnagynak. Most, a határszélen is együtt laktak egy kis villában. És mivel Canarisnak, az Abwehr főnökének Dietrich apja jó barátja volt, az arisztokrata kémelhárító századossal szemben a plebejus származású Steinglitz sohasem tudta leküzdeni az alárendeltség érzését. Pedig ismerte viselt dolgait, még arról is tudott, hogy a tiszti iskolából kis híján kicsapták, amikor kiderült, hogy természetellenes kapcsolata van a vívómesterrel.

Hajnalodott. Arrafelé, amerre Johann hazája volt, az égboltot egyre jobban rózsaszínűre festette a felkelő nap. A langyos hajnali levegő áttetszőn csillogott. A leeresztett ablaküvegen beáramlott a füvek bódító illata.

Johann szinte nem is figyelt a kocsira, automatikusan vezetett. Dermedt bénultság vett erőt rajta. Lelkierejét teljesen kimerítette. Már-már azon a ponton volt, hogy hátrafordul és egyszerűen szétlövi utasainak fejét. Aztán berobog a körletbe, és halomra lő mindenkit! Ez az egyetlen, amit még tehet, az egyetlen, ami még maradt számára.

Keze már moccant a géppisztoly felé, amikor egyszerre fülébe csengett Bruno hangja, utolsó intelme: „Akármi történik is, be kell illeszkedned".

Csakugyan, mit érne vele, ha engedne a kishitűségnek? Elvégre ez nem is kishitűség, hanem valóságos árulás. Bruno ezt sohasem bocsátaná meg neki.

Ha csoda történne, és Brunótól megkérdezhetnék, hogyan vélekedik arról, amit tett, legfeljebb ennyit mondana: „Jó munka volt. A szovjet hírszerző a körülményeknek megfelelően teljesítette szolgálati kötelességét." Így beszélt volna magáról Bruno.

De miért Bruno? Hiszen van neki tisztességes neve. Család-

ja is van Moszkvában, felesége, gyermekei. Most még alszanak, de hamarosan felébrednek, a gyerekek szedelőzködnek, hogy iskolába menjenek, anyjuk reggelit készít nekik, tízórait csomagol, kikíséri őket az ajtóig, aztán ő is munkába megy.

És a férje? A férje alkalmazott. Gyakran hosszan tartó kiszállásokra utazik. Mindenki tudja róla: valamilyen szerény beosztása van. Kétszobás a lakásuk. A kisebb gyerek örökli azt, amit a nagyobbik kinőtt, a nagyobbik számára meg kifordítják apuka öltönyeit és kabátját. És amikor az olyanok, mint Bruno, meghalnak, a hozzátartozókat értesítik: tragikus hirtelenséggel, szívroham következtében elhunyt. Ennyi az egész. Még a Vecsernyaja Moszkva sem ad hírt a haláláról.

És sok-sok év eltelik, amíg a szovjet hírszerző gyermekei kimondhatják: „A mi apánk..." Amit elmondanak majd, úgy hangzik, mint valami legenda, különös, hihetetlen, valószínűtlen legenda arról az időről, amikor mindennapos volt ez: a szovjet hírszerző munkája az ellenség hátában.

De az elhunyt társai azonnal tanulmányozzák halálának körülményeit. Az ő számukra a halála tanulság, példa. És ha az utolsó leheletig minden logikusnak, célszerűnek bizonyul, feljegyzik: „Ez meg ez a kommunista becsülettel teljesítette a párttól és a néptől kapott feladatát."

Ez az ember, akit Brunónak neveztek, szovjet állampolgár volt. Hát nincs neki tisztességes neve?

Hol vannak ők, ki ismeri azoknak a szovjet hírszerzőknek nevét, akik az életüket áldozták, hogy figyelmeztessék a veszélyre a hazát? Pedig voltak köztük olyanok is, akikhez képest Bruno még szerencsésnek számít. Az alaposan megfontolt kinzások, amelyeknek alávetették őket, végtelenül hosszú hónapokig tartottak. Amikor a gestapósok buzgóságukban elvetették a sulykot és már-már közelgett a szabadító halál, az orvostudomány bölcsei visszasegítették ezeket a mártírokat az életbe, s ez borzalmasabb volt a legkínosabb halálnál. S amíg testüket rafinált hóhérok marcangolták, a lassuló pulzust elmélyülten számlálták a Gestapo orvosai. Az állat századrészét sem bírná el azoknak a pokoli kínoknak, amelyeket ők kiálltak. De ők bírták, bár tudták, hogy utolsó hőstettük híre nem jut el sehová sem, övéik közül senki sem szerez róla tudomást. A Gestapo titokban emésztette el áldozatait, és még

a halottakon is bosszút állt: visszacsempészett árulóik révén megrágalmazta őket. Figyelmeztették is erre áldozataikat; minden halál közül a legrettenetesebbre. Nem tudom, milyen fémből vagy kőből kellene emlékművet állítani ezeknek az embereknek, mert nincs a földön olyan fém, amelynek szilárdsága vetekedhetne az ő lelkük, az ő meggyőződésük, a népük ügyébe vetett hitük szilárdságával.

Bruno! Johann jól emlékezett rá, hogyan tréfálkozott nyavalyáin, betegességén, törékenységén. Igen, törékeny volt, könnyen meghűlt, állandóan piroslott az orra a náthától. Ugyan micsoda külföldi kazamatákban hűtötték le ennek a rettenthetetlen hírszerzőnek a vérét? S az állandó fájdalom a börtönkoszttól tönkrement gyomrában!

Kopasz, vézna, örökké náthás, könnyes szemű, korai ráncokkal az arcán, és ugyanakkor eleven, mozgékony, mindig vidám, tréfálkozó. Mennyire idegen mindez attól, ahogy felcicomázva, lovagi pózban pompázva néha elképzeljük a hőst! És a cukorka, amit mindig szopogatott, mondván, hogy az édesség jótékonyan hat az idegrendszerre! Bruno! De hiszen ő nem Bruno! Lehet, hogy Pjotr Ivanovics Petuhov? És amikor a Dzerzsinszkij utcán hazulról munkába ment, semmiben sem különbözött a járókelők ezreitől.

Ő is, akárcsak a többi munkatárs, a sokgyerekes „külföldiek", amikor megkapta a feladatot, számított a külföldi kiküldetésért járó külön díjra, hogy félrerakja belőle az asszony télikabátjára valót, számított azokra a szabadnapokra, amelyeket a feladat teljesítése közben nem használhatott fel. Fizetése annyi, amennyi egy katonatiszté, plusz a pótlék, amelyet a bányászok vagy az egészségre ártalmas szakmákban dolgozók kapnak.

Mégis, akármilyen hőstetteket vitt véghez, sohasem emelkedhetett az ország híres emberei közé: nem lehetett.

Napiparancsban dicséretben részesítik. De náluk még a kitüntetéseket sem szokás viselni. Nem olyan szolgálat ez, ahol nagy dobra verik az érdemeket; ezek az emberek nem vonhatják magukra a figyelmet.

A hírszerző számára a legnagyobb kitüntetés az elvtársak, a hírszerző bajtársak megbecsülése, az a tudat, hogy becsületesen teljesítették hazafias kötelességüket.

Johann tudta, hogy az első adandó alkalommal jelenteni fogja a központnak: „A Szovjetunió elleni támadás időpontjáról rádiójelentéseket küldve Bruno meghalt. Az ellenség kezében nincsenek róla adatok." És ezzel vége.

Johann újra meg újra végigelemzett mindent, amit az imént átélt. Azt nem tudhatta, hogy Bruno levegőbe akarta röpíteni a furgont, de nem volt már ideje rá: átlőtték a hátgerincét, keze, lába megbénult. Ez nem mulasztás, ez véletlen. És amikor tört lábát csavargatták, szétroncsolt kézfejét taposták, testét égették, már szinte semmi fájdalmat sem érzett. Ezt nem tudta senki. Csak Bruno tudta. A fájdalom akkor tört rá, amikor átlőtt gerincéhez értek. A fájdalom egyre nőtt, egyre jobban elhatalmasodott, és Bruno nem értette, hogy tud még élni ezzel a fájdalommal, miért nem öli meg ez a kín, de egy pillanatra sem veszítette el eszméletét. Agya tiszta maradt, és ő az utolsó pillanatig harcolt az ellenséggel. Szívbénulás ölte meg. Bruno mindent kibírt, csak fáradt, megviselt szíve mondta fel a szolgálatot.

Johann emlékezetében ismét felrémlett Bruno arca a homlokáról lefityegő bőrcafattal, s figyelemtől izzó, eleven szeme mintha szabályosan, bár hangtalanul ezt jelentette volna Johann-nak: „Minden rendben. A feladatot végrehajtottam." Nem azt mondta volna, hogy a „kötelességet". Bruno sem szerette a nagy szavakat. „Feladat" — szókincsében ez volt a legjelentősebb szó.

— Hé, te! — Dietrich hátba verte Johannt. — Mit szólsz ehhez a balesethez?

Johann vállat vont, és csak úgy maga elé dörmögte a választ:

— Beszívott a fickó, aztán rájött a dili. Megesik az ilyesmi... — Majd minden erejét megfeszítve, undorát és gyűlöletét leküzdve lassan, tagoltan hozzátette: — Százados úr, ön jó ember. Láttam, mennyire igyekezett megmenteni a szerencsétlen részeg életét.

Igen, Johann pontosan ezt mondta. És ez volt a legnehezebb, amiben eddig része volt életében.

— Jól van — mondta Dietrich. Johann a visszapillantó tükörben látta, hogy könyökével oldalba lökte Steinglitzet. Aztán Dietrich újra megjegyezte: — Jól van. Kitűnő.

— Igazi analitikus elméd van, öregem, mindenre gondolsz.

— Igen, az elme jó dolog — mondta Dietrich. — De a jó étvágy még annál is jobb. Kegyetlenül megéheztem.

Behajtottak a tanyára. Johann megállt a kocsival a villa bejáratánál, aztán Dietrich utasítására a szakács keresésére indult.

Felkelt a nap, már jóval fölötte volt a láthatárnak, a különleges alegység tagjai fogat mostak, mosakodtak, borotválkoztak a kútnál. Gatyában, úszónadrágban egyáltalán nem hatottak katonáknak. Jó néhányuknak a lábán kockás barna posztóból varrt meleg házipapucs volt. A reggeli levegőben mosdószappan, fogkrém, kölni illata terjengett. És élni kellett, mosolyogni, beszélgetni. Mintha semmi sem történt volna. mintha rossz álom lett volna csak ez az éjszaka, mintha Bruno soha a világon sem lett volna...

A fasiszta Németország pontosan kiszámította, gondosan megválasztotta a pillanatot a Szovjetunió elleni rablótámadásra. A hatalmas, koncentrált csapás megreszkettette az országot.

A hadvezetés és a hadműveletek szervezői arra számítottak, hogy a Szovjetunió elleni háborúval hat-nyolc hét alatt végeznek, de minden körülmények közt befejezik 1941 őszére.

A Szovjetunió határain titokban összevont német haderő a világ legerősebb, legjobban felszerelt, legtapasztaltabb hadserege volt.

1941. július 8-án Hitler kiadta a parancsot: „Moszkvát és Leningrádot egyenlővé kell tenni a föld színével, hogy teljesen megszabaduljunk e városok lakosságától és ne kelljen etetnünk őket a tél folyamán..." „Ami Moszkvát illeti — őrjöngött Hitler —, ezt a nevet eltörlöm, és ahol ma Moszkva van, szemétlerakó helyet létesítek." A lakosság sorsáról az utasítás ugyanilyen lakonikusan és világosan intézkedett: „A szlávok a rabszolgaszállítás kimeríthetetlen tartalékai lesznek, mint az ókori Egyiptom vagy Babilon voltak. Innen kell kapnunk olcsó mezőgazdasági és építőipari munkásokat a német Herrenvolk számára."

1941. június 22-én hajnali négy óra tájban a náci csapatok megtámadták a Szovjetuniót.

Megkezdődött a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborúja. 1418 napig tartott.

*

A második lépcsőben a törzsekkel, a hadtápszolgálattal, propagandaszázaddal, egészségügyi zászlóaljakkal és zsákmánygyűjtő osztagokkal együtt haladt Steinglitz őrnagy alegysége is.

Pokoli hőség volt, a levegő fülledt, porfelhő lebegett az utak fölött...

Az út mentén égtek a falvak, lángoltak az erdők, tűztengerré váltak a gabonatáblák, égett még a föld is.

És amikor az oszlop valamiért megállt, s elült a motorok zaja, rögtön süket csönd szakadt rájuk, szinte tengerfenéki csönd, csak a tüzek pattogását, száraz sercegését, az égő gerendák zuhanását lehetett hallani...

Az égbolt derült, üvegszerűen áttetsző volt, s végtelen nyugalmát csak a meghatározott időközökben félelmetes bőgéssel, szabályos alakzatban elhúzó bombázókötelékek zavarták meg, amelyek szürke suhanó árnyékot vetettek a földre. De amint a bombázók eltűntek, ismét ráterpeszkedett mindenre a nyúlós csönd, mint az olvadt üveg.

Az átkelőhelyeknél megtorpantak, összetorlódtak az oszlopok. A legénység leugrált a földre, az emberek nyújtózkodtak. leverték magukról a port.

A védelmi övezetet, amelynek éppen a közepére jutottak, szemmel láthatólag nem fejezték be: mindenfelé ásók, csákányok, cementeshordók, födémgerendák, huzalnyalábok hevertek. Meg hullák. Rengeteg hulla. A lövészárkok fölött könnyűszerrel átjutottak a harckocsik; a lánctalpak nyomvonala végigszaggatta a lövészárkok vonalát — látni lehetett, hogy a harc kimenetelét a harckocsik döntötték el.

A hátországi alegységek beosztottai, akik ügyesen el tudták kerülni a front veszedelmeit, most mohó kíváncsisággal rohantak, hogy megnézzék a halott bolsevikokat.

Steinglitz őrnagy a szakember tapasztalt higgadtságával nézegette és fordítgatta hanyatt a hullákat, hogy meggyőződjék következtetéseinek helyességéről.

A legtöbb halotton számtalan sebet talált, még a súlyos sebesülteket is a helyszínen, harc közben kötözték, némelyiket többször is. Vagyis a sebesültek sem menekültek el az állásokból, folytatták a harcot, nem futottak hátra.

A halottak zsebéből kiemelt igazolványokból az őrnagy megállapította, hogy ezek mögött a katonák mögött még egyévi szolgálat sem volt.

Golyószórója mellett az oldalán feküdt egy halott katona, feje bepréselődött a földbe, bal karjának csonkja vastagon át volt kötözve és a vállához kötve fekete telefonhuzallal. Egy másik halott ugyancsak a karját vesztette el, ujjai között mint valami rézből sodort cigaretta, gyutacs szikrázik, a két térde között kézigránát. Úgy maradt, a gránát fölé hajolva...

És a halottak, akiket meglepett a halál, megdermedtek, megbénultak, mintha megállították volna az idő múlását, és mozdulatlan testükkel a harc legfeszültebb pillanatát rögzítenék.

Amott egy nő fekszik vállán átvetett egészségügyi táskával, görcsösen összeszorított kezében feltépett tölténydoboz, arca a puskájához simul; a szoknyáját valaki szemérmetlenül fölhajtotta. Hullák hevernek az árkokban, a mellvédek előtt, de egyetlen halott sincs az árkok mögött, a futóárkokban, a befejezetlen fedezékekben.

A kötözőhelyen, ahová az eszméletlen sebesülteket szállították, valóságos hullahegy. Steinglitz megértette: a veszteségeken felbőszült német tiszt nem akarta visszatartani katonáit a mészárlástól...

Amikor az őrnagy visszament a gépkocsihoz, a szokásos „mehetünk"-höz még hozzátette:

— Nem tetszenek nekem ezek az oroszok. — És rögtön meg is mondta, miért: — Túlerő ellen, amikor a védekezés elemi feltételei sincsenek meg, csak megszállott fanatikusok tudnak harcolni.

Néhány kilométerrel odébb egy félig leégett búzaföldön kilőtt szovjet T—26-os harckocsikat láttak, amelyeknek minden fegyverzete egy géppuska volt.

De az élettelen harckocsik közt volt két német harckocsi is. Úgy látszik, a szovjet harckocsik nem véletlenül ütköztek összesze velük, nekik rontottak; a szétnyomott tartályokból kiömlő benzinnel gyújtották fel őket.

— Az oroszok nemcsak harckocsit nem tudnak csinálni — mondta Steinglitz mintegy mellékesen —, de még vezetni sem tudják őket. — Aztán hosszasan nézte a végtelen búzatáblákat, és elégedetten megjegyezte: — Micsoda gazdag birtokok vannak erre, ilyeneket nem láttam Európában. — Az órájára pillantott: — Ebédidő van, türelmetlenkedik a gyomrom.

A legközelebbi faluban megálltak; Steinglitz elküldte Johannt, hogy kerítse elő a sztarosztát, mert szeretne megmosakodni, ebédelni és megpihenni nála.

Ez a falu is égett, akárcsak a többi, amelyet út közben láttak, de az a néhány ember, aki nem menekült el, meg sem próbálta oltani a lángokat.

Az őrnagy kiszállt a kocsiból, s amikor meglátott egy öregembert, aki valamilyen gödröt ásott háza kertjében, odament hozzá, s mozdulatokkal értésére adta, hogy inni szeretne. Az öreg megértette, belenyomta az ásót a földbe, és lassan, nyugodtan bement az égő házba.

Az öreg hozott egy bögre vizet és odanyújtotta Steinglitznek. Az őrnagy mohón ivott, élvezettel oltotta szomját, és akkor a gödör szélén megpillantotta egy fiatal nő hulláját.

Az öreg beleköpött a tenyerébe és ásott tovább.

Az őrnagyot megdermesztette a gondolat, hogy hátha mérgezett volt a víz. De logikája rögtön föllázadt ez ellen, elhessegette az ostoba gondolatot: honnan is volna mérge az öregnek, és különben is olyan nyugodtan viselkedik...

Steinglitz cigarettát vett elő, megkínálta az öreget. A bácsika gépiesen elvette a cigarettát, mellével fáradtan az ásó nyelére támaszkodott, és fénylő, gyermekesen szomorú tekintettel a gödörre mutatott:

— A kisunokámat temetem. Megöltétek, érted? Ti öltétek meg!

Steinglitz azt hitte, hogy még egy cigarettát akar az öreg, és újra elővett egy cigarettát a zsebéből, odanyújtotta az öregnek. A bácsika a füle mellé dugta tartaléknak az újabb cigarettát és dünnyögve folytatta:

— Úgy látszik, te amolyan rendes német vagy, de mindegy, én akkor is kiirtalak. Én most már nem ismerek könyörületet.

Az őrnagy azt gondolta, hogy az öreg köszönetet rebeg neki, leereszkedően vállon veregette, és hátat fordított neki, hogy a

gépkocsihoz induljon. Abban a szempillantásban az öreg, mint valami fejszét, az őrnagy feje fölé lendítette az ásót.

Steinglitznek az volt a szerencséje, hogy megcsúszott a gödörből kidobált agyagon. Az ásó a levegőbe hasított és beleállt a sír mellett heverő deszkába.

Az őrnagy reszkető kézzel nyomkodta vissza a tokba a pisztolyt. Beült a kocsiba és a fülledtség ellenére mindkét oldalon felhúzta az üvegablakot. Még azt sem engedte meg, hogy Johann letisztogassa ruhájáról az agyagot. A legközelebbi SS-alakulat parancsnokságára hajtatott, hogy a merénylet miatt koncolják fel a falu egész lakosságát.

Johann tulajdonképpen örült annak, hogy Steinglitz megúszta a dolgot. Ha otthagyta volna a fogát, Johann elvesztette volna azt a kapaszkodót, amelynek segítségével beférkőzhet az Abwehrbe. El is határozta magában, hogy ezután úgy fog vigyázni az őrnagyra, mint a szeme világára. Most már különösen nagy szüksége volt Steinglitzre. Életben kell tartania, mert csak így állhat bosszút rajta mindenért, a gyermekszemű öregember haláláért is.

És teljesen őszintén ezt mondta:

— Őrnagy úr, azt hiszem, azért, mert magára hagytam, engem fel kellene akasztani.

— Ó!

— Agyonlőhet, de ezentúl nem tágítok az oldala mellől egy lépést sem.

Steinglitz annyira meghatódott ezen a hűségnyilatkozaton, hogy még egy kis tréfálkozást is megengedett magának:

— Rendben. Kivéve persze azt az esetet, amikor a hölgyem nem tartja kívánatosnak a jelenlétedet. — Az őrnagy ezúttal először ütött meg ilyen bizalmas hangot alárendeltjével szemben. De a beszélgetés ezzel véget is ért, és Johann megint tudott időt szakítani, hogy rendezze gondolatait.

Azon töprengett, hogy neki, a szovjet hírszerzőnek, most egyetlen rettenetes feladata van: nyugodtnak kell lennie. Véghez kell vinni a tétlenség, a várakozás, a hallgatás hőstettét, amikor minden porcikája, minden idegszála tombol.

Hiszen azt mondogatták: talpalatnyi földet sem adunk!

Ki a felelős ezért, ki?

Hiszen Bruno jelentette, rádión jelentett mindent!

és hát ő is, nem jelentette-e hetenként, hogy a megszállt európai országokból ide vezényelt hitlerista hadsereget összevonják a határon? Utolsó jelentésében még azt is közölte, hogy a szovjet határtól messzire fekvő lengyel városokban nagyszámú vámőr és határőr bukkant föl. Vagyis a Wehrmacht átvette a határt a határőregységektől.

Hát kételkedett valaki abban, hogy nem lehet elkerülni a háborút?

Akkor pedig miért tudták meglepni országát a fasiszták? Miért?

Az utak szélén német feliratú táblák jelentek meg: „Figyelem! Veszély! Terelő út!"

Oszlopuk dűlőútra tért le; gerendaaljazaton zötyögtek, gödrökbe huppantak a kocsik, megrekedtek a mocsaras, lápos helyeken, és az út felől, ahonnan letértek, szapora, de takarékosan kurta géppuskasorozatok, tompa gránátrobbanások, ágyúdörejek hallatszottak.

Hamarosan megtudták, mi történt. Egy alegység néhány emberből álló utóvéde földbe ásott fedezékből géppuskatűzzel lezárta az utat, és harcba szállt a német tüzérséggel meg harckocsikkal.

Az egyik vezérkari tiszt azt mondta Steinglitznek, hogy a vörösök odaláncolják a katonákat a géppuskákhoz és a lövegekhez. Steinglitz gúnyosan azt tanácsolta neki, hogy szervezzenek sürgősen különlegesen kiképzett századokat, szereljék fel őket hidegvágóval; úgy látszik, csak így lehet megszabadítani a vörösöket a láncoktól.

Johann észrevette, hogy Steinglitz cserepes ajka bosszús fintorra torzul, mintha dühös volna, és a német hadsereg győzelmes áttörésének nyomai láttán nem hogy örvendene, hanem nyomasztó érzésekkel viaskodna.

És csakugyan, Steinglitz mélyen megsértődött, úgy érezte, hogy mellőzött emberré vált.

A keleti front afféle száműzetés volt számára. A nyugat volt a specialitása. Nem volt gyáva. A spanyol háború idején beférkőzött a köztársasági alakulatokba, ott harcolt velük és közöttük, és részletes jelentésekben számolt be arról, milyen szaporán robbannak a köztársasági katonák kezében a pillanatra időzített kézigránátok, hogyan hullanak süketen a töltet nél-

küli gránátok a francóisták lövészárkaiba, hogy mondják fel a szolgálatot a géppuskák, hogyan nyílnak szét rózsaként a lövegcsövek az első lövés után.

Mindezeket a fegyvereket és lőszereket a hitleristák adták el a köztársaságiaknak közvetítők révén. És Steinglitz a fronton ellenőrizte, hogy ezt a titkos vállalkozást milyen sikeresen hajtotta végre a második Z-osztály.

Kammhuber, aki kidolgozta a prágai német követ meggyilkolásának tervét és az akció végrehajtásában nem csekély szerepet juttatott Steinglitznek, 1940-ben Freiburgba küldte, hogy a német „Edelweiss" repülőezred bombatámadása közben rögtön gondoskodjon tárgyi bizonyítékokról, amelyek kétségbevonhatatlanul tanúsítják, hogy a várost francia repülőgépek bombázták. És Steinglitz kitűnően oldotta meg feladatát. Még a támadás áldozataiból kioperált bombaszilánkokat is kicserélte francia gyártmányú bombák szilánkjaival; kinyomozta, hogy a freiburgiak közül kik tudják feismerni a gépeket, és mint veszélyes szemtanúkat, kivonta őket a forgalomból. Ez tiszta munka volt, ráadásul érdekes is, nem beszélve a kitüntetésről és az előléptetésről, ami vele járt.

De mit várhatott a keleti fronttól? A sikert majd maguknak vindikálják a hadsereg nagyfejűi, a gépesített egységek villámgyors előrenyomulása miatt pedig még arra sincs lehetőség, hogy kiépítsék a hírszerzés hálózatát az alaposabb diverziósmunka megszervezése végett.

Steinglitz tudott arról, hogy a keleti körzetekre szakosított kollégái már jó ideje szervezgették a diverzáns bandákat. Kiképezték őket arra, hogy a kellő pillanatban szétrombolják a hírközlő központokat, pánikot keltsenek, meggyilkoljanak mit sem sejtő embereket. Azt is tudta, hogy ezeket a bandákat szovjet egyenruhába öltöztetve már ledobták szovjet területre.

Tudott arról is, hogy még 1940 végén különleges rendeltetéssel megszervezték a „Brandenburg" ezredet, a keleti fronton végrehajtandó diverzánsakciókra, mégpedig olyan németekből, akik jól tudnak oroszul. Az ezred katonáit szovjet egyenruhába öltöztették és szovjet fegyverrel szerelték föl.

De mindehhez neki vajmi kevés köze van. Durva, primitív munka az övé, akármilyen Wehrmacht-tiszt megbirkózik vele. Brauchitsch tábornagy a saját embereit dugdosta be a „Bran-

denburg"-ba. Ők kapják majd a lovagkereszteket a különleges feladat sikeres végrehajtásáért. De ott egye meg őket a fene. Steinglitz méltóságán alulinak tartotta, hogy kockázat nélküli vállalkozást hajtson végre, és egyáltalán nem fűlt a foga ahhoz, hogy esetleg ilyen diverzánsegység parancsnokságát bízzák rá. Ez amolyan Wehrmacht-feladat. A hivatásos hírszerző, a hétpróbás diverzáns szakmai büszkeségét sértette, hogy mint afféle szemetes embernek, elhajigált szovjet okmányokat kell gyűjtögetnie.

Johann eleinte nem tudta megérteni, miért olyan rosszkedvű az őrnagy, miért olyan komor és fásult az arca. De Steinglitz csúfolódó, gúnyos megjegyzéseiből lassanként kihallotta, hogy az őrnagy elégedetlen jelenlegi helyzetével, nyomasztónak érzi a rábízott huszadrendű munkát, irigyli a Wehrmacht-tisztek sikereit.

A helység, amelyet az eredeti tervek szerint néhány szolgálati ág szálláskörletéül jelöltek ki, váratlanul arcvonallá változott. Visszavonulóban levő szovjet egységek elfoglalták és védelmi góccá alakították.

Mindez olyan váratlanul történt, hogy a második lépcső oszlopai teljesen megzavarodtak, a tisztek elvesztették a fejüket A parancs úgy szólt, hogy ebben a helységben szállásoljanak el, de hát hogyan hajtsák végre a parancsot, ha a helységet az ellenség elfoglalta? A parancsot megszegni nem lehet. De végrehajtani sem.

Az illetékes parancsnokok összedugták a fejüket, s végül is úgy rendelkeztek, hogy letérnek az útról, letáboroznak a helység közelében, de biztos helyen, ahol az ellenség tüze nem tehet kárt bennük.

Johann még gyermekkorában, amikor még Szásának hívták, iskolai kirándulásokon, meg amikor elkísérte apját a vadászatokra, megtanulta, hogyan alkalmazkodjék a legkülönbözőbb körülményekhez.

A mocsaras, zsombékos terepen kikeresett egy szárazabb helyet, ahol világosbarna avar és száraz fű borította a földet, ásóval kirajzolt egy négyzetet, s árkot ásott köréje. Kivágott egy mogyorócserjét, gallyakkal befedte a négyzetet, egy réteg tőzeget terített rá, erre újabb gallyakat rakot, s csak ezután állította föl a sátrat. A sátor közepén kis tüzet rakott jól füs-

tölgő nedves ágakból, kifüstölte a szúnyogokat és csak ekkor húzta össze a sátor szárnyait.

Steinglitz a közelben beszélgetett Dietrichhel, s közben kegyetlenül csapkodták az arcukat letört faágakkal, hogy elhessegessék a szúnyogokat.

Johann jelentette, hogy a sátor elkészült, mégpedig garantáltan szúnyogtalanítva.

Steinglitz meghívta magához Dietrichet is.

Akár akarták, akár nem, Johannt nem tudták nélkülözni, bár szolgálatait úgy fogadták, mint ami kijár nekik. Dietrich bőröndjét Johann középre állította asztalnak, leterítette viaszosvászonnal, és a keze ügyében levő edényekkel még ízlésesen meg is terített. A kinti tűzön gyorsan elkészítette a meleg vacsorát, majd féltérdre ereszkedve — mivelhogy a sátor alacsony — kiszolgálta a tiszteket. És hogy gazdája egészségével is törődjön, nem bort, hanem pálinkát kínált neki, hozzátéve, hogy a szúnyogoktól maláriát lehet kapni, a betegség megelőzésére pedig mindennél jobb a pálinka.

Dietrich még Steinglitznél is jobban ügyelt a saját egészségére és ezért egyfolytában ivott.

A sátorban sötét volt. Johann újra megpróbálkozott a szúnyogűző tűzzel, de a füst marta a torkukat és könnybe lábadt a szemük. Kénytelen volt eloltani a tüzet. Dietrich közben folyton a szúnyogcsípésektől feldagadt arcát tapogatta, és mindenáron meg akarta nézni magát a tükörben.

Johann fogott egy üres konzervdobozt, olajat töltött bele, levágott kanócnak valót a sátorszárnyakat összekötő zsinórból, belenyomta az olajba, megáztatta benne, s meggyújtotta. Egész jó mécses lett belőle.

A két tiszt közben berúgott, bár mindegyik a maga módján.

Steinglitz az ivást afféle erőpróbának, párbajnak tartotta, amelyben neki helyt kell állnia, meg kell őriznie emlékezetét, világos tudatát. A szesz elgyengíti az akaratot, tompítja a partner éberségét, a leitatott ember szája könnyen eljár. Steinglitz gyakran és ügyesen élt ezzel az eszközzel, de mindig ügyelt rá, hogy a részegség ne legyen úrrá rajta, és minél többet ivott, annál jobban fájt a feje, arca elsápadt, bal szemöldöke görcsösen rángatózott, de szeme hideg, éber maradt. Az őrnagy még tökrészegen is ura tudott maradni magának. Egyéb-

ként sem lelte örömét az ivásban, most is csak udvariasságból tartott Dietrichhel.

Dietrich viszont minél jobban megmámorosodott, annál inkább elereszkedett, annál féktelenebbé vált, úgy érezte, hogy rá nem vonatkozik semmiféle kötöttség, büntetlenül azt tehet, amit akar. Most is így történt:

— Ide figyelj, Axel, én most meztelenre vetkőzöm, csak a sapkát meg a derékszíjat hagyom magamon; kiállok a placcra, sorakoztatom az embereimet, és alaki kiképzést tartok nekik. És biztosíthatlak, egyik disznó sem mer majd még csodálkozni sem. Engedelmesek lesznek, mint a birkák. — És már dobálta is magáról a ruhát.

Steinglitz megpróbálta csillapítani:

— Nem kell, Oscar, még meghűlsz.

Dietrich nagy üggyel-bajjal kidugta fejét a sátor nyílásán, hogy maga is meggyőződjön róla, meghűlhet-e.

— Igazad van, egy kicsit nyirkos a levegő. — Egy pillanatra gondolkodóba esett, aztán mint aki megtalálta a megoldást, felkiáltott örömében: — Akkor megparancsolom a jó népnek, vetkőzzenek le ők, és megcsuklóztatom a meztelen angyalkákat.

Steinglitz mordult egyet:

— Nem egyezik az ízlésünk.

Dietrich megsértődött. Megvetőn nézett Steinglitzre:

— Miért, szerinted talán a nemzetközi kapcsolatokban megtartjuk az összes illemszabályokat?

— Ez most hogy jutott eszedbe?

— Csak! — lelkendezett Dietrich. — Rendben van! Az erő és az erkölcs összeegyeztethetetlen. Az erő nem más, mint a lélek szabadsága. Megszabadulás mindentől. És én ezért akarok mezítelenül járni. Olyan akarok lenni, mint vadon élő őseink.

Steinglitz szótlanul cigarettázott, arcán rángások futkároztak a fejfájástól.

Johann közben felszolgálta a kávét. Dietrich letette az asztalnak kinevezett bőröndre a műanyag csészét, és hosszas eszmefuttatásba kezdett:

— Ha úgy vesszük, mindent nagyon egyszerűen meg lehetne oldani. Ha mindenkire egy négyzetméter földet számítunk, az egész emberiség elférne valami ötven négyzetkilométeren. Ötven négyzetkilométeres lőtér! Adjál valami papírt meg ceru-

zát, rögtön kiszámítom, hány löveg kell ahhoz, hogy ezt a területet, mondjuk, egy óra alatt letaroljuk. Egy óra — és kész, nincs többé ember! — Fölvetette a fejét: — Tudod te azt, ki találta ki azt a sztorit, hogy a Szovjetunió engedélyezte a Wehrmacht egységeinek a területén való áthaladást India meghódítása érdekében? — És rögtön megadta rá a választ büszkeségtől érces hangon: — Én! Csuda klassz ötlet volt, öregem, ezzel indokolni lehetett, hogy miért vonjuk össze csapatainkat a szovjet határon.

— Gyerekes locsogás, primitív mese, senki se hitte el.

— Nem értesz te ehhez. Az igazi megtévesztés, a jó dezinformáció éppen hogy fantasztikusan primitív, mint a vadember rajza.

Dietrich hangja rekedt volt. — Össze kell terelnünk őket egy rakásra, mind, ahányan csak vannak. — És a kezével mutatta, hogyan képzeli a dolgot. — Elég volna nekik tíz-húsz négyzetkilométer... oda kellene összeterelni őket... — Fölemelte az ujját. — Mindet! Különben ők nyírnak ki minket... — És akkorát csapott a karjával, hogy a légáram kioltotta a mécses lángját.

A százados alighanem Steinglitznek nézte Johannt a sötétben, mert vállára tette a kezét, magához vonta és a fülébe súgta:

— Axel, öregem, nagy marha vagy te! Olyan háborúba másztunk bele, amelyben nem a megnyert ütközetek hozzák meg a győzelmet, hanem a bolsevisták teljes kiirtása. Mindet ki kell irtani! Hogy egyetlen tanú se maradjon a földön. És akkor mindannyian meztelen fogunk járni, mindannyian! És senki sem mondja majd, hogy ez nem illik. — Újra vetkőzni próbált, de azon nyomban eldőlt, és harsány horkolásba kezdett.

Johann Steinglitzcel együtt kiment a sátor elé.

A mocsár fölött köd terjengett, a hold fátyolos korongként pislogott az égen, körös-körül békák kuruttyoltak.

Hallgattak. Steinglitz új cigarettára gyújtott, és mentegetni próbálta Dietrichet:

— Tegnap egy kicsit fölidegesítették a századost: kihallgatott két sebesült szovjet tisztet, nagyon durván, kihívón viselkedtek. Oscar égő cigarettát nyomott az egyik tiszt szemébe,

az meg pimaszul megígérte, hogy Berlinben majd másképp beszélnek egymással. A másik fogoly meg nekiugrott. Pedig lényegében semmi különöset nem követeltek tőlük; csak annyit, menjenek vissza csapatukhoz, és beszéljék rá a bekerített egységet, adja meg magát. Végeredményben le is léphettek volna. Különös viselkedés... — Megropogtatta a derekát, ásított. Hirtelen megingott, alig tudott megkapaszkodni Johann vállában. — A lábamba szállt a szesz — mondta bosszúsan, aztán visszabújt a sátorba.

Steinglitz őrnagy alegysége másnap végre hozzáláthatott közvetlen feladatához.

Egy nagy, kórházforma sátorban szétnyitható asztal mellett négy katona, köztük Johann is, okmányokat osztályozott. Gyakran kerültek a kezükbe szétrongyolódott, véres papírok. Az ilyeneket a szemétkosárba dobták.

A bélyegzőkről előbb lenyomatot készítettek tiszta papírlapon, majd megszámozták és egy nagy zsákba rakták őket.

A térképeket, ha semmi jelzés nem volt rajtuk, kiselejtezték, ha találtak rajtuk jeleket vagy kézzel írt megjegyzéseket, átadták Wolf őrvezetőnek. Az őrvezető gondosan tanulmányozta őket, és amelyiken valami figyelemre méltót talált, azt összehajtogatta és eltette egy közönséges aktatáskába.

Az irodista katonák afféle hivatalnoki ügybuzgalommal dolgoztak, és fölöttébb békés dolgokról beszélgettek: egészségi állapotukról, a hazai levelekről, az élelmiszer-, ruha- és cipőárakról. Munka közben időnként letörölték ujjaikat gumiszivaccsal, amelyet fertőtlenítő oldattal itattak át.

Wolf, amikor egy véres térkép került a kezébe, figyelmeztette társait:

— Uraim, nyissák ki jobban a szemüket, és dobálják ki a mocskos papírokat, amelyek egyébként is értéktelenek.

A mocsárba telepített tábor néhány nap alatt szabályos harcállásponttá változott: mindenfelé gerendautakat építettek, útjelző táblákat állítottak fel, a parancsnoksági sátrak körül árkokat ástak, s a szivattyúk éjjel-nappal dolgoztak. Még a szúnyogok száma is megcsappant, miután valamilyen csípős

szagú folyadékot permeteztek szét a levegőben. Erre a célra átalakítottak néhány lángszórót.

A német hadsereg gépesített magasabbegységei gyors ütemben törtek előre, óriási harapófogóként marva bele az ország testébe, nyugodtan maguk mögött hagyva a szovjet helyőrségek bekerített, elszigetelt és az egyenlőtlen ütközetekben megnyírbált szigeteit; nyomukban voltak a különleges egységek, amelyek bőven fel voltak szerelve mindenfajta korszerű pusztítóeszközzel.

A német hírszerzés értesülései szerint Kulicski faluban védelmi állást foglalt el néhány harckocsi és fél századnyi határőr, de a szovjet katonák száma fokozatosan nőtt. Éjszakánként újabb és újabb összeverődött csoportok törtek át Kulicskiba elkeseredett harcok árán, noha a csoportoknak a fele harc közben odaveszett.

A német parancsnokság úgy találta, hogy akkor jár el takarékosan, ha éppen így irtja az ellenséget. A helyőrség megsemmisítésére tüzérséget vontak előre, mindent előkészítettek. Aprólékosan kiszámították, mennyi lőszer kell a megfelelő területre, hány löveget kell felállítaniuk, és a lövegek már tüzelőállásba vonultak a térség körül. A szovjet helyőrség lövegeinek tüzével akadályozta a német egységek közlekedését a műúton, a németek pedig vártak a rohammal, mert a harckocsik egyelőre nem érkeztek meg.

Steinglitz és Dietrich nem ült ölbe tett kézzel. Sűrűn kijártak a tüzelőállásokba, hogy megfigyeljék az ellenség viselkedését, de mivel szakmájuk különböző volt, mindkettőjüket más érdekelte.

Johann-nak abba kellett hagynia az okmányválogatást, hogy elkísérje az őrnagyot útjaira.

Azt már megállapították, hogy a Kulicskiben rekedt szovjet harckocsizók beásták a tankokat, mert elfogyott az üzemanyaguk. Nem kellett tehát attól tartani, hogy a bekerített helyőrség harckocsik támogatásával kísérel meg majd váratlan kitörést.

De egyik éjszaka, amikor Steinglitz és Dietrich szokás szerint távcsövön át figyelték a szándékosan nyitva hagyott folyosót, amelyen át az ádáz géppuskatűz ellenére a szovjet egységek elkeseredett erőfeszítéssel törtek Kulicski irányába, egy-

szer csak egy magányos szovjet harckocsi veszett tüzeléssel meglódult a műút felé.

Rögtön megszólaltak a német lövegek is, és mivel már előre bemérték az út minden négyzetméterét, csakhamar harcképtelenné tették a harckocsit.

Steinglitz és Dietrich kiküldött néhány katonát, hogy a halott harckocsizók iratait hozzák el. Úgy gondolták, hogy a kitöréssel megpróbálkozó harckocsi számára összegyűjtötték az üzemanyag utolsó maradványait, és legénységét nyilván nem azzal a feladattal bocsátották útnak, hogy segítséget hozzon, hanem hogy parancsot kérjen: visszavonuljanak-e, vagy pedig utolsó emberig védjék körletüket.

Az Abwehr tisztjeinek már jó néhány effajta parancs és sürgetés került a kezébe. A német rádiósok is többször lehallgatták, amint a bekerített csoport a magasabbparancsnokságát kereste.

A kilőtt szovjet harckocsihoz küldött katonák nem tudták teljesíteni a parancsot: a szovjet katonák olyan tüzet zúdítottak rájuk, hogy három német a helyszínen meghalt, másik kettő pedig sebesülten kúszott vissza.

A következő öt katonából egy sem tért vissza.

Ha az ostromlott helyőrség még a kincset érő lőszert sem kímélve oltalmazza a kilőtt harckocsit, minden bizonnyal olyan iratok vannak benne, amelyek semmiképp sem kerülhetnek az ellenség kezébe.

Ujabb öt katonát már csak úgy tudtak kiküldeni a harckocsihoz, hogy azonnali főbelövéssel fenyegették meg őket. Három katona megint ottmaradt, a másik kettő meg tíz métert sem kúszott visszafelé; beásták magukat a mocsárba, lefeküdtek, s a fejüket sem merték kidugni.

Csillagos, sziporkázó az égbolt, a mocsaras réten itt-ott megcsillan a víz, ezüstösen játszadoznak a fűzfalevelek, csönd van. A domb tövében sötéten magaslik a kilőtt szovjet harckocsi.

A friss deszkával kibélelt tiszta, jól berendezett fedezékben, amely figyelőhelyül szolgál, összehajtható székeken ülnek a német tisztek. Fölöttük villanykörte izzik, a kis asztalon hőtartó edényekben a meleg vacsora, a tisztek térdén papírszalvéta, vacsoráznak és beszélgetnek.

A Wehrmacht-tiszt nagy tisztelettel hallgatja Steinglitzet.

Az őrnagy a spanyol, az angol, a francia, az olasz konyha specialitásairól beszél. A beszámoló részletes, látnivaló, hogy az őrnagy ismeri a szakácsművészet minden csínját-bínját, de ismeri ezeket az országokat is, hisz a szolgálat sokfelé elszólította.

Dietrich csak hébe-korba tesz egy-egy megjegyzést. Ő is ismeri az európai konyhát, még tájékozottabb is, mint Steinglitz: sokat utazott és mindig a legjobb hotelekben szállt meg. Steinglitz ezt nem engedhette meg magának. Ő ugyanis nem kedvtelésből járt külföldön, hanem dolgozott, ügynöki megbizatásokat teljesített. És még a legfelelősségteljesebb vállalkozások alkalmával is igyekezett minél többet megtakarítani magának a rendelkezésére bocsátott összegekből. Amikor az akciókra készült és töviről hegyire számításba vett minden részletet, nem kevésbé aprólékosan mérlegelte azt is, hogy mennyit kereshet a bolton, noha előre megmondták neki, mekkora jutalom üti a markát a feladat sikeres végrehajtása esetén.

Az egyik tiszt közölte, hogy vagy két óra múlva megérkeznek a harckocsik, és akkor biztonságosan meg lehet majd közelíteni a kilőtt szovjet páncélost.

Johann most is szótlanul szolgálta ki a tiszteket. Kicserélte a tányérokat, elővette a húst, bort töltött a műanyag poharakba, kenyeret szelt. És miközben így szorgoskodott, azon töprengett, tehet-e valamit ebben a helyzetben? Jó néhány német katona otthagyta már a fogát a harckocsinál, anélkül, hogy célt ért volna, és kevés esély van rá, hogy bárki is eléri. A kockázat igen nagy. Van-e joga kockáztatni?

Mit tegyen? Persze, lehet, hogy ő is ott pusztul. De az is lehet, hogy sikerül odakúsznia a harckocsihoz, s megsemmisítheti az iratokat. Ha a helyőrség szükségesnek tartotta, hogy a maradék üzemanyaggal kitörést kíséreljen meg a harckocsi, ha lőszert nem kímélve nem engedik megközelíteni, akkor azok az iratok nagyon fontosak lehetnek, talán sokak élete függ tőle, még az is lehet, hogy szovjet katonák és tisztek ezreinek életéről van szó. Az arány tehát most egy az ezerhez.

S bár Johann-nak megtiltották, hogy kockáztassa az életét, ez az arány talán mégis feljogosítja a kockázatra. És van még valami, amivel számolnia kell. Türelme nem végtelen. Hát med-

dig lehet nézni közönyös arccal a haza vérző, felperzselt földjét, bámulni, hogyan gyilkolják a szovjet embereket, és alázatosan kiszolgálni a gyilkosokat, mintha semmi más nem is járna a fejében? Lazítania kell egy kicsit, hogy legalább néhány percre kitörjön ebből a gyötrelmes tétlenségből. Csak néhány perc tevékenység, és ismét visszanyeri akaraterejét, nyugalmát, színlelőképességét. Néhány perc — ennyi az egész, hiszen nem olyan sok az, és utána ismét türelmesen várni fog, várni végtelenül.

Johann forró virslit rakott a tányérokra, gőzölgő főtt burgonyát, kitöltötte a poharakba a maradék rumot, aztán leoldozta a kötényét, és megigazította a sapkát a fején.

— Őrnagy úr, ha már nincs rám szüksége, engedje meg, hogy elhozzam az iratokat a kilőtt szovjet harckocsiból. — Mindezt olyan hangon mondta, mintha azt kérdezné: „Parancsolnak az urak még egy kis szószt?"

Azzal leakasztotta a szögről a kézigránátokkal megrakott oldalzsákot, fogta a Wehrmacht-tiszt géppisztolyát és acélsisakját, eligazította magán az öltözéket, tisztelgett, és kiment a fedezékből.

Az égbolt elhomályosodott, ritkás felhők borították el, de a gyér fény is elég volt ahhoz, hogy minden egyes buckát meg lehessen különböztetni. Körös-körül álmos csönd, bágyasztó nyirkosság terpeszkedett a vidéken.

Johann először is jól szemügyre vette a terepet. Az lesz a legbiztosabb, ha nem egyenesen, hanem cikcakkban közelíti meg a harckocsit: egyik mélyedéstől a másikig, egyik zsombéktól a másikig, buckától buckáig. Felmérte és megjegyezte a tájékozódásra alkalmas pontokat, hogy el ne tévedjen.

Amint maga mögött hagyta az őrség lövészárkát, kúszni kezdett, de nem egyenesen a harckocsi felé, hanem szinte távolodva tőle. Gyakran megállt, pihent, lassan kúszott, tekeregve, mint egy féreg, beletapadva a földbe, arcával súrolva a füvet. Ráparancsolt magára, hogy féljen a legkisebb reccsenéstől, a fém alig hallható csörrenésétől, minden zizzenéstől; lé-

legzet-visszafojtva megdermedjen, ahogy nem dermed meg talán a legutolsó gyáva alak sem, amikor a félelemtől eszét veszti. De éppen az ész parancsolta Johann-nak, hogy úgy viselkedjen, mint az, aki szinte tébolyodottan fél a haláltól. Persze, ő is félt, de nem a haláltól: attól félt, hogy elveszti azt az életet, amely nem az övé. Olyan érzése volt, mintha nem magát tenné ki halálos veszedelemnek, hanem a legdrágább embert, akinek az élete mérhetetlenül értékesebb, mint a sajátja. Ha ő ezt a fontos embert veszélybe sodorja, felelősséggel tartozik mindazoknak, akiknek szemében ennek az embernek az élete ugyancsak drágább saját életüknél. S most reszketett ennek az embernek az épségéért, és elkövetett mindent, hogy megmentse, megóvja attól az óriási veszedelemtől, amelybe Johann Weiss sodorta.

Nagyon lassan, szemérmetlenül gyáván, megfontoltan kúszott, aggályosan megkeresve a legparányibb fedezéket is. A tisztek alighanem el is unták már, hogy kövessék a távcsővel. Steinglitz őrnagy talán még bosszankodott is magában, hogy ilyen gyáva fickónak bizonyult a sofőre, akire pedig már kezdett büszke lenni. Persze, hogy megunták a dolgot. Egyébként valahogy könnyebb úgy dolgozni, ha nem figyelik az embert.

Johann megnézte órája világító számlapját. Még csak két órája fetreng a mocsárban, a csöndben, a sárban. Ekkor lövés hallatszott, az első lövés, és Johann egész testével érezte, hogyan csapódott a földbe a szovjet mesterlövész lövedéke. Aztán megkezdődött a vadászat. Amíg csak a mesterlövész szórakozott vele, a németek hallgattak, de amikor egy géppuska is kelepelni kezdett, ők is beavatkoztak. Kelletlenül, célzás nélkül eregették a hosszú sorozatokat. Majd erélyesen közbeszóltak az aknavetők is.

Johann maradék erejét összeszedve szökellve, cikcakkban ugrálva közeledett a harckocsihoz, de minél közelebb került hozzá, annál hosszabbak lettek a szovjet géppuska sorozatai. Johann úgy látta, mintha közvetlenül az orra előtt aprócska mezei egerek suhantak volna el hosszú láncban — ez a sorozat közvetlenül a feje mellett húzott el. Mozdulatlanná dermedt, odébb hengeredett, aztán megint kúszott: egy szökellés jobbra, egy balra, kettő balra, egy előre. Ha már megsebesítik, leg-

alább ne a fejét, ne a szívét találják el. Akkor valahogy mégis odakúszik, és megteszi azt, amit meg kell tennie.

Aztán végre szusszanhatott egyet, a harckocsi védőernyőt borított rá.

Orrában érezte a fém fanyar szagát. A páncélon lyukak tátongtak, s ezekből lőporfüst csípős bűze áradt.

Az elülső csapóajtó nyitva van, mozdulatlan test lóg ki belőle. Johann egy ugrással bent termett a harckocsiban, a géppuskasorozat most már ártalmatlanul kopogott a páncélon, mintha egy marék kavicsot dobtak volna rá, de végig sem tudta gondolni ezt, amikor éles fájdalmat érzett: eltalálták a lábát.

Johann nem vesztegette az időt, a csizmát levenni, a sebet bekötözni aztán is ráér. A halott harckocsizót visszarántotta a kocsiba, gyorsan kiforgatta a zsebeit. Nem talált nála semmit. A kormányrúdnál másik hulla feküdt, vérbe fagyva. Johann öngyújtójával rávilágított, mialatt a zsebeit végigmotozta. Ennél sem talált semmit. Talán a csizmája szárában van? Lehajolt, de ebben a pillanatban valami vasdarab érte a fejét és rázuhant a vállára.

Johann úgy cselekedett, ahogy tanították. Nem ugrott föl, noha az ösztöne azt diktálja ilyenkor az embernek, hogy állva fogadja a veszélyt, hanem ügyesen hátára dőlt, behajlította a térdét, fölhúzta a lábát, hogy védje a hasát és a mellét, aztán hirtelen óriási erővel két lábbal előrerúgott.

A kulcscsontját és átlőtt lábát hasogató fájdalom egy pillanatra mintha sötét verembe taszította volna. Az újabb fájdalomtól tért magához: valaki, bizonyára valamelyik életben maradt harckocsizó, az acélpadlóhoz verte a fejét, s vértől sikamlós kézzel fojtogatta. Johann letépte magáról a fojtogató kezet, a hóna alá szorította és hirtelen elfordult, hogy kificamítsa támadója karját. Most ő feküdt a katonán, de szót sem tudott szólni, várt, hogy lélegzethez jusson. Nagy nehezen préselte ki száján a szavakat:

— Érts meg! Szovjet katona vagyok. — Újabb lélegzetet vett, majd így folytatta: — Most pedig figyelj rám! — Kulicskitől húsz kilométerre északnyugatra van Viszelki, üzemanyagraktár. Ismételd el! Ismételd, ha mondom... Most pedig mondd, hol vannak az iratok? Itt iratoknak kell lenniük.

A harckocsizó egy vasdarab, vagy talán kés után nyúlt.
Johann gyorsan leintette:
— Fölösleges... Útban van egy fasiszta harckocsi is ide. Érted? Harckocsi. Meg kell semmisíteni az iratokat.
A harckocsizó leengedte a kezét.
— Ki vagy?
Johann nem válaszolt, hanem odaadta neki az öngyújtót:
— Égesd el.
A katona odébb kúszott, elővette valahonnan az iratokat, meggyújtotta őket, s megkérdezte:
— Az üzemanyagraktárt ki mondja meg?
— Te!
— Tehát én menjek vissza a mieinkhez?
Johann bólintott.
— Akkor miért ne vigyem vissza az iratokat?
— Mert kinyírhatnak, mielőtt odaérsz, és az iratokat megtalálhatják nálad. Érted?
A harckocsizó beszédesebb lett:
— Van még egy térképem is a tüzelőállásainkról meg az aknamezőről. Égessem el?
— Add ide.
A katona gyanakodva nézett rá, s fölemelt egy vasdarabot.
— Van még egy térképed? — kérdezte Johann.
— Milyen?
— Ugyanilyen, csak tiszta.
— Lehet...
Johann a fájdalomtól görnyedten, komoran mondta:
— Nem érted? Hamis aknamezőt és tüzelőállásokat vezetünk rá, és odadugjuk az orruk alá.
— Ki az ördög vagy te?
— Siess már, add ide a térképeket — sürgette Johann.
A katona odaadta az oldaltáskáját.
Johann megdörzsölte a kezét, s ráparancsolt:
— Világíts!
Kiterítette mindkét térképet, s rajzolni kezdett.
A katona szótlanul figyelte a munkát.
— Ez igen, ez jó lesz! — mondta elismerőn, s újra megkérdezte: — De ki vagy te tulajdonképpen?
Johann elégette az eredeti térképet, a másikat visszadugta

a térképtáskába, és szemével a hulla felé intve azt mondta a katonának:

— Akaszd a nyakába a térképtáskát.

A harckocsizó végrehajtotta a parancsot.

— Most pedig, elvtárs — Johann hangja megremegett —, ég áldjon.

A katona lépett egyet a nyílás felé. Johann azonban megállította.

— Vidd magaddal őt is.

— De hiszen halott.

— Elcipeled vagy száz métert, aztán otthagyod — a németek majd fölszedik. Így biztosabban eljut hozzájuk a térkép.

— És te? — kérdezte a harckocsizó.

— Hogyhogy én?

— Veled mi lesz?

Johann felkönyökölt, végigtapogatta magát.

— Semmi baj, valahogy majd csak visszakúszom.

— Akkor most te figyelj rám — mondta a harckocsizó. — Én elindulok, de szegődj a nyomomba. eressz utánam néhány sorozatot. Akkor világos lesz a kép. Talán még találkozunk egyszer. — A harckocsizó azonban nem tudta legyűrni kíváncsiságát: — Nem akarod hát megmondani, ki vagy?

— Nem tehetem. Érted?

— Akkor legalább add a kezed! — A harckocsizó a kezét nyújtotta feléje.

Kibújt a nyíláson, a hátára vette bajtársa tetemét és kúszni kezdett.

Johann néhány perc múlva követte. Gondosan célzott géppisztolyával és a katonától kissé jobbra eregette szapora sorozatait, még egy gránátot is dobott abba az irányba. Aztán a németek tüzet nyitottak, megszólaltak az aknavető ütegek, a közelben akna robbant, a forró, nehéz légáram szinte fölkapta Johannt, megpenderítette, és a kibírhatatlan fájdalom égető, cseppfolyós sötétséget borított rá. Nyilván már félig eszméletlenül mégis visszakúszott a harckocsihoz, és meghúzódott a védelme alatt.

Johannt kórházba vitték, de előbb számcédulát kötöttek a karjára. Ha nem lett volna karja, a lábára kötözték volna. Ha semmi végtagja sem maradt volna, a nyakába akasztották volna a cédulát.

Mint mindenütt, a kórházban is ott volt a Gestapo munkatársa. Azt figyelte, hogy az orvosok pontosan tartják-e magukat a náci parancsolathoz: a birodalomnak nem nyomorékokra, hanem katonákra van szüksége. Nem az a fő cél, hogy megmentsék a sebesült életét, hanem hogy a katonát a sebesülés után visszaadják a frontnak. A sebesült elgyengülhet a vérveszteségtől, a szenvedéstől, kiabálhat, sírhat, nyöghet. De mindenekelőtt és legelsősorban köteles meggyógyulni annyi idő alatt, amennyit gyógyulására szántak.

Az egészségügyi személyzet szemmel tartása Fischer unterscharführer, a sebesültek megfigyelése Bartsch rotenführer dolga volt.

Bartsch makkegészséges volt, de mozdulatlanul feküdt, mint a súlyos sebesültek. Izzadt a pólyákban. Ez volt a munkája. Egyik kórteremből a másikba vitték, ágyról ágyra, hogy minél több információt szerezhessen.

Fischer vidám, közlékeny ember volt. Pocakjáról, telt képéről ordított a jóllakottság, csillogó, barna szeméből áradt az elégedettség. A szivarvég sohasem került ki a szájából.

Bartsch a hosszú kórházi élettől, az állandó fekvéstől és mozdulatlanságtól sápadt volt, mint akibe csak hálni jár a lélek, légszomjban és álmatlanságban szenvedett.

Az átmeneti eszméletlenség halálos veszedelmet jelentett Johannra nézve. Amikor magához tért, nem is tudott igazán örülni annak, hogy életben maradt: aggodalom fogta el, hogy nem vesztette-e el önkontrollját, amíg öntudatlan volt? Hallgatott-e? De úgy látszott, minden rendben van.

A sebész, Fischer jelenlétében megvizsgálta, és a gestapós gépiesen megkérdezte, milyenfajta kezelést óhajt.

— Valamivel több fájdalom, de gyors felépülés és hamarabb vissza mehet frontra, vagy több érzéstelenítés, de lassúbb felépülés? Johann tudta, hogy minél előbb vissza kell kerülnie a különleges alegységhez, és közölte, hogy szeretne minél előbb ismét a fronton lenni. És Fischer feljegyezte az első adatot Jo-

han Weiss kórtörténetében, megállapítva, hogy politikailag egészséges.

Johann-nak elég éles szeme volt hozzá, hogy rögtön megállapítsa Fischer és Bartsch igazi funkcióját.

És amikor Bartsch nyafogó, bágyadt hangon azt magyarázta Johann-nak, hogy mit kell tennie, ha tovább akarja kihúzni a kórházban, Johann az arcába öntötte a kávémaradékát. Rögtön hívatta Fischert. De Fischer nem várt a jelentésre. Elég volt ránéznie Bartsch kávéval leöntött arcára, s mindent megértett. Szigorúan rendreutasította Johannt:

— Te, katona, ne heveskedj; Bartsch hű a führerhez...

Johann-nak ez éppen elég volt: tisztában volt Fischerrel is, Bartschcsal is.

És amíg elnézte a sebesülteket, hallgatta jajgatásukat, látta, mennyit szenvednek az amputált testű, rokkant, haldokló katonák, furcsa érzések hatalmasodtak el benne.

Ezek itt az ellenség katonái. És minél több került ide belőlük, annál jobb.

De ezek egyszersmind emberek is voltak. A szenvedéstől elgyöngülve, a halál leheletétől megérintve némelyikük szinte visszanyerte természetes emberi arculatát: családapák, mesteremberek, parasztok, munkások, diákok lettek.

Johann látta, mennyire élettelenné vált az egyik katona szeme, amikor Fischer vidáman vállon veregette és közölte vele, hogy felgyógyult. Vagyis mehet vissza a frontra. És bár némelyiknek volt elég akaratereje ahhoz, hogy a kínzó fájdalom ellenére elaludjon, amint az ágyra fektették, a kórházból való távozás előtt senkinek sem jött álom a szemére. Nem tudták elfojtani magukban az élnivágyást, de csak magukkal törődtek. És senki sem mondta, hogy nem akar gyilkolni.

Johann egy éjjel csak úgy, a próba kedvéért beleszólt a sötétbe:

— Nem tudok elaludni: egyre csak az az orosz harckocsizó jár az eszemben. Javakorabeli férfi volt, biztosan nős ember. Talán gyerekei is voltak. Meglehet, mielőtt behívták, ő is sofőrködött, akárcsak én, én meg megöltem.

Valaki dünnyögve válaszolt:

— Ha nem te őt, akkor ő téged.

— Csakhogy ő amúgy is csupa seb volt.

— Az oroszok szívósak.

— De könyörgött, hogy ne öljem meg.

— Hazudsz, azok nem könyörögnek! — hördült fel erre egy rekedt hang.

Bartsch hangosan rákérdezett:

— És ha valamelyik mégis könyörög?

— De ha mondom, hogy nem könyörögnek! — makacskodott a rekedt. — Nem könyörögnek, és kész. — Majd dühösen hozzátette: — Te meg, baromállatja, ne akarj belekötni a szavamba, ismerem én a fajtádat!

— Vagy úgy... — kezdte Bartsch fenyegetőn.

— Pontosan úgy — vágott a szavába a rekedt, és elhallgatott.

Másnap, amikor Johann visszatért a kötözőből a kórterembe, a rekedt katona helyén másik sebesült feküdt az ágyon, és keservesen nyöszörgött.

— A másik hova lett? — kérdezte Bartschtól.

Bartsch jelentőségteljesen kacsintott:

— A német katona csak megvetheti az ellenséget. Te hogy gondolod?

Johann szívből válaszolt:

— Én gyűlölöm ellenségeimet.

— Helyes — hagyta helyben Bartsch. — Jól beszélsz.

Johann keményen belenézett Bartsch szemébe.

— Én tudom, kit szolgálok és kit kell gyűlölnöm. — Aztán mert megérezte, hogy nem kellett volna ilyen éles hangon beszélnie, aggodalmaskodva megkérdezte: — És te, hogy érzed magad, Bartsch? Szeretnék veled találkozni majd utána, valahol a fronton.

Bartsch hangja ismét bágyadt lett:

— Hát igen, persze, lehetséges... — Aztán ingerülten pattogott: — Nem értem az oroszokat. Mit akarnak? A hadseregüket szétvertük, ők meg harcolnak tovább. Más civilizált nép már régen kapitulált volna és alkalmazkodna az új feltételekhez, hogy meghosszabbítsa életét...

— Mennyivel? — kérdezte Johann.

Bartsch hangja elbizonytalanodott:

— Egyelőre sokkal többen vannak, mint amennyi keleti munkást fel tudunk használni...

Nem mondhatnánk, hogy Johann a műtét és a fájdalmas kötözések közben túlságosan ésszerűen viselkedett. Csurgott róla a veríték a borzalmas kíntól, de ő fogát összeszorítva hallgatott. És sohasem panaszkodott az orvosoknak, nem nyafogott, hogy gyenge, rosszul érzi magát, nem könyörgött, hogy adjanak neki javított kosztot és több gyógyszert, mint a többi sebesült, akik a többletet hazaküldték vagy eladták a feketepiacon. Túlságosan különbözött a többiektől, és ez gyanússá válhatott.

Johann sebei meglehetősen lassan gyógyultak. Mérgezés miatt vagy három hétig magas láza volt, és minden lelki és fizikai erejét össze kellett szednie, hogy eszméletlenségében se veszítse el az öntudatnak azt a töredékét, amely biztosította, hogy még lázálmában is Abwehr-katona maradjon, s ne alakuljon át azzá, aki valójában volt. Amikor azután a láz csökkent, és Johann visszazökkent a nemlétből, szinte semmi ereje sem maradt arra, hogy ellenálljon az elviselhetetlen, pokoli fájdalomnak.

A kötözőben a sebesültek ordítottak, jajgattak, sikoltoztak, némelyek az orvost is megpróbálták megharapni, és mindezt rendjén valónak tartották, senki nem talált benne semmi elítélendőt.

Johann fogcsikorgatva állta a kötözést, nem nyögött, nem ordított, noha a fájdalom a velejéig hatolt. Pedig hát ehhez is erő kellett. Johann példátlan makacssággal őrizte méltóságát itt, a kötözőben is, pedig semmi szükség sem volt rá. Vagy ki tudja, talán mégis volt valami értelme a szenvedés elleni értelmetlen küszködésnek, nélküle Johann nem érezte volna magát embernek.

Johann lassacskán visszatért az életbe.

Már nem veszítette el eszméletét, csökkent a láza, napról napra mérséklődött a fájdalom, kezdett erőre kapni, már étvágya is volt.

De minél jobban érezte magát, annál inkább erőt vett rajta a szomorúság, annál nyomottabb hangulatba került.

Ekkor tudta meg a sebesültektől, hogy a Kulicskiben bekerített szovjet helyőrséget irtózatos erejű tüzérségi előkészítés után megrohanták és a védőket mind egy szálig kiirtották. Ez azt jelentette, hogy Johann hiába kockáztatta az életét. Meg-

gondolatlanul cselekedett; ez tény, amelyet nem lehet meg nem történtté tenni, s amelyre nem lehet mentséget találni.

A németektől viszont hősies magatartásáért megkapta első kitüntetését és őrvezetővé léptették elő.

*

Miután Fischer felolvasta az erre vonatkozó napiparancsot, Johann és Bartsch között bizalmasabb lett a kapcsolat.

Fischer fölöttébb kíváncsi természetű ember volt, és ezért Bartschnak gyakran kellett váltogatnia a helyét; mindig más kórteremben, más ágyban bukkant fel, aszerint, hogy Fischer melyik sebesültnek a hangulatára volt kíváncsi.

De Bartsch némiképp belehülyült a sok fekvésbe, és rengeteget bajlódott a jelentések fogalmazásával. Amikor kiderült, hogy Johann-nak, az Abwehrnél dolgozó őrvezetőnek nemcsak az írása szép, hanem fogalmazni is tud, Bartsch úgy gondolta, befogja az írásbeli munkák elvégzésére.

A betegápolók éjszaka hordágyra fektették és átvitték őket egy üres kórterembe, amelyet arra a célra tartottak fenn, hogy ott tanúk nélkül beszélgethessenek. Bartsch itt feltápászkodott a hordágyról, élvezettel megropogtatta a csontjait, s közben elmondta, mit kell megírni a jelentésekben. Egyébként folyton hangsúlyozta, hogy Johann ne csupán a mondatok szép hangzására ügyeljen, hanem az energikus fogalmazásra is. Még egy kis deszkát is beszerzett, hogy Johann kényelmesebben írhasson. És Johann nem húzódozott, hanem szorgalmasan írogatta a jelentéseket Bartsch helyett. Aztán lassan szerepet cseréltek. Johann megjegyezte, hogy változatosabb, érdekesebb anyagra van szüksége, mint amit Bartsch elmondott neki, mert különben nem tud jó jelentést összeállítani a kórház politikai adminisztrációjának eredményes munkájáról.

Még hasznosabb értesüléseket szerzett Johann a sebesültektől, akikkel most már gyakran beszélgetett. A kórházban, a sebesültek közt megtalálható volt majd minden fegyvernem képviselője. Johann-nal együtt feküdt a kórteremben például a meteorológiai szolgálat néhány katonája és egy bombázó repülőgép fedélzeti szerelője. A meteorológusoktól megtudta, hogy a németek nemcsak a légierő, hanem a gépesített egységek hadműveleteit is gondosan összehangolják az időjárással.

Vagyis ha sikerül megtudni, hogy melyik körzetekből kér a hadvezetőség sürgős időjárásjelentést, ebből pontosan meg lehet állapítani a tervezett támadó hadműveletek irányát. A németek meteorológus hírszerzőket dobnak le a szovjet hátországba, főleg azokba a körzetekbe, amelyek irányában támadásra készülnek.

Nem hanyagolta el Johann ágyszomszédját, a repülőgépszerelőt sem. Állandó gondoskodásával, figyelmességével bizalmába férkőzött a mogorva, zárkózott embernek, akinek eddig szinte szavát sem lehetett venni. Johann apránként sok mindent kiszedett belőle. Megtudta például, hogy a német pilóták kénytelenek takarékoskodni az üzemanyaggal, és hogy a repülőtereket igyekeznek közvetlenül az arcvonal mögött telepíteni, hogy ezzel növelhessék a gépek hatósugarát. Arról is értesült, hogy a német vezérkarban milyen viták folynak a légierő fejlesztésének perspektíváiról. A fedélzeti szerelő szerint ugyanis két tábor állt szemben egymással; az egyik amellett kardoskodott, hogy építsenek nagyobb bombázókat, amelyek több bombát tudnak magukkal vinni, a másik amellett volt, hogy a bombákat kell tökéletesíteni: minél kisebb bombában minél nagyobb rombolóerőt kell összpontosítani.

Johann tehát dolgozott, és nem is eredménytelenül, minden lehetséges eszközt felhasználva arra, hogy partnerét rávezesse bizonyos témákra, ahogy a navigátor rávezeti a célra a repülőgépet.

De még ezzel sem érte be. Gondja volt rá, hogy Fischer megtudja, ki készíti Bartsch helyett a kitűnő jelentéseket, és hamarosan el is érte, amit akart. Fischer is hasznosítani igyekezett mint segédírnokot, és Johann kimutatásokat készített a felhasznált gyógyszerekről, írta a tábori kórházak kötszer- és gyógyszerigényléseit, amelyeknek nagysága természetesen mindig utalt a hadvezetőség által tervezett hadműveletek méreteire.

Kimeríthetetlen lelki és fizikai erőt ad az embernek, ha tudja, miért él, ha tudja, hogy nem hiába dolgozik. Johann átkerült a lábadozó osztályra.

Amíg fekvő beteg volt, figyelemre méltó értesüléseket szerzett, anélkül, hogy különösebb erőfeszítéseket kellett volna tennie. Úgynevezett „fedezéke" annyira szilárd és biztonságos

volt, hogy szinte úgy érezte magát, mint akit golyóálló páncél véd. Gyakran eszébe jutottak előrelátó oktatói, akik nem győzték hangoztatni, hogy a hírszerző munkájának gyümölcsei nem egyszerre érnek be. De bármilyen bölcsek is az oktatók, elérkezik az a pillanat, amikor egyszer csak nagyon nehéz lesz követni a tanácsaikat, és akkor jelentkezik a legnagyobb veszély, amely a hírszerzőre leselkedik.

Ez a veszély a türelmetlenség.

Hiszen értékes értesülések vannak a kezében, és ezek szinte égetik a kezét, hogy minél előbb továbbítsa őket az illetékesekhez. A hírszerző tudja, hogy értesülései rendkívül fontosak a győzelemhez, s úgy érzi, hogy nincs ereje tovább magánál tartani őket. Ez a gyötrő türelmetlenség kezdte égetni Johannt is, és minél több adat volt a kezében, minél fontosabb értesüléseket szerzett, annál jobban kínozta a hírszerző türelmetlensége.

Vívódásai közepette szinte újra hallotta Bruno rekedt, de végtelenül kedves hangját, utolsó figyelmeztetését: „Akármi történik is, be kell illeszkedned . . .”

Beilleszkedni . . . Ismét egymást követték a véget nem érő álmatlan éjszakák, és Johann úgy próbált szabadulni a kísértéstől, hogy újra meg újra elismételte magában mindazt, amire oktatói tanították.

Nyugalmat azonban nem talált. Feszítette belülről a türelmetlenség. Ráadásul választ kapott két tábori lapjára, amelyeket Frau Dittmarnak küldött a kórházból. A levélben, amelyben az asszony elsírta minden búját-bánatát, még csak célzás sem volt arra, hogy valaki tudakozódott volna nála Johann után.

Bruno halálával tehát megszakadt minden kapcsolata?

Johann sohasem hitte volna, hogy a megszerzett értesülések ilyen pokoli szenvedést okozhatnak a hírszerzőnek. És hogy ekkora önuralomra van szükség, ha higgadtan, lassan, körültekintőn meg akarja keresni az értesülések továbbításának módját. És hogy néha nehezebb megtalálni a továbbítás módját, mint megszerezni a kincset érő értesüléseket.

Úgy érezte magát, mint a tűzszerész, aki sikeresen elhelyezte az aknát az ellenséges erőd alatt, de az utolsó pillanatban észrevette, hogy a zsinór valahol elszakadt.

Johann kórtermébe új sebesült érkezett: bizonyos Alois Hagen őrvezető.

Úgy hírlett, hogy lőtt sebét nem a fronton, hanem Varsóban szerezte. Állítólag SS-katonákkal együtt partizánokat üldözött a városban. Az egyik vörösnek azonban sikerült kereket oldania. Elrejtőzött, s kilyukasztotta Hagen lábát, amikor az ráakadt. Johann hallotta, hogy az SS-legények, akik bevitték a kórházba az őrvezetőt, áradozva beszéltek bátorságáról, dicsérték, hogy milyen vitézül üldözte a partizánokat.

Ez a Hagen az északi árják ideális típusa volt. Atlétatermetével, hosszúkás arcával, világoskék hideg szemével szinte reklámfigurának hatott, s kihívón, pimaszul viselkedett. Mint az önmagába szerelmes Narcissus, állandóan tükörben nézegette magát, s megkövetelte, hogy különös gonddal kezeljék becses személyét, kiharcolta magának a legnagyobb fejadagot, nem engedte, hogy becsukják az ablakot a kórteremben, mert ő nem tud meglenni friss levegő nélkül.

Hagen ágya felől gyakorta hallatszott női kacagás. A sebesült buzgón csapta a szelet a nővéreknek, a laboránsnőknek; s a hölgyek súlyára, termetére való tekintet nélkül minden nőt szilfidnek nevezett. Ezt afféle „porosz bóknak" tartotta.

Amikor Fischer, arcán széles mosollyal megkezdte Hagen kihallgatását, hogy tisztázza életrajzának néhány mozzanatát, amelyek a kérdőíven kissé homályosak maradtak, Hagen eleresztette a füle mellett a kérdéseket, s feszült figyelemmel fürkészte emberét. Aztán mutató- és középső ujjából körzőt formált, és szótlanul, mintha mérne valamit, Fischer orrához, füléhez, homlokához, állához illesztette ujjait.

Fischer hüledezve kérdezte:

— Maga lázas?

Hagen elbiggyesztette ajkát.

— A te ereidben nem vér, hanem koktél folyik. — Összevonta a szemöldökét, s nekiszegezte a kérdést: Ilyen füllel meg orral hogy ejtetted át a fajvédelmi osztályt? — Aztán leereszkedően megveregette Fischer térdét, s megnyugtatta: — Jól van, na, nem bántalak. — Aztán rendelkezett, mintha valamilyen beosztottja ülne előtte: — Gondoskodj, hogy itt mindig legyen kölni, mert nem állhatom a jódszagot. — És a legnagyobb nyugalommal a fal felé fordult.

Fischer lábujjhegyen távozott Hagen ágyától.

Hagen „porosz bókjaival" különösen elhalmozta Elfride kisasszonyt, a főnővért, aki vörösesszőke hajtornyát olyan büszkén hordta, mint valami acélsisakot. A fehér köpeny olyan előnyösen kidomborította a főnővér bájait, hogy láttára a vérmesebb katonák valósággal elsápadtak.

Hagen az egész terem hallatára közölte Elfridével, hogy a führer akaratának engedelmeskedve kész teljesíteni kötelességét: vagyis hogy a nővér közreműködésével szívesen szaporítaná az igazi árják számát. Szemét összehunyorítva végigmérte a nőt és komolyan így szólt:

— Igen, azt hiszem, nekünk kettőnknek érdemes dolgoznunk a haza javára. — Erélyesen folytatta: — Kérem, emlékeztessen erre engem, ha már járóképes leszek.

Úgy hatalmaskodott Elfridével, hogy a nővér végül úgy táncolt, ahogy a beteg fütyült: minden szabályt felrúgva még az egyenruhát és a felszerelést is becsempészte a kórterembe a sebesültnek.

Hagen a legnagyobb lelki nyugalommal a szék karfájára akasztotta a zubbonyát. Csizmáját bedugta az ágy alá, nadrágját gondosan a matrac alá helyezte, hogy éle legyen, a pisztolyt pedig a párnája alá tette. Nem is annyira Elfridének, mint inkább ágyszomszédjának, a hasmenéses propagandistának szánta a magyarázatát:

— Amikor azt a szót hallom, hogy „intellektuel" — s itt Hagen Hans Jostot, a fasiszta írókamara vezetőjét idézte —, kezem a pisztoly ravasza felé rándul. — És megveregette a párnát, amely alatt a pisztoly lapult, miközben egy pillanatra sem vette le hidegen fénylő gyilkos szemét a beesett arcú hasmenésesről, aki egy propagandaszázadnál szolgált, s gyakran korholta Hagent, hogy sohasem látni könyvet a kezében.

A pökhendi porosz szépfiú ádáz gyűlöletet ébresztett Johannban. Ha csak tehette, menekült a kórteremből, annyira ki nem állhatta, bár még nehezére esett hosszabb időre elhagynia az ágyat. Kiment a folyosóra s órákig álldogált kint, csak hogy ne lássa Hagen undorítóan szép arcát, ne hallja a hangját, s véget nem érő dicsekvését.

Minden jel arra vallott, hogy Johann sem ébresztett rokonszenvet Hagenban. Bár meg kell adni, valamikor valami tábor-

nok díszkísérettel meglátogatta a kórházat és bemutatták neki Hagent — a tábornok valósággal gyönyörködött benne, mint valami tenyészlóban, Hagen meg éppen olyan büszkén feszített, mint valami árja díszpéldány —, az őrvezető szükségesnek tartotta felhívni a tábornok úr figyelmét Johann Weiss őrvezetőre, aki szerinte ugyancsak pompás árja példány, ha nem is olyan tökéletes. Ezután Johann-nak is jutott egy jóindulatú tábornoki fejbólintás.

Johann észrevette, hogy Hagen a szeme sarkából állandóan figyeli, és amikor beszélgetésre kényszeríti, nem annyira a szavak tartalmára figyel, mint inkább arra, hogy Johann hogyan ejti a szavakat.

Johann is szemmel tartotta Hagent. A porosz arca valahogy mindig mozdulatlan, márványszerűen hideg maradt, csak a szeme élt... Pupillája hol kitágult, hol összeszűkült, bár a korterem világítása nem változott. Tehát a vele folytatott üres fecsegés is nyugtalanítja, izgatja Hagent. De miért?

Johann rendkívül óvatos volt. És hamarosan rá kellett jönnie, hogy Hagen is fölöttébb óvatosan kerülgeti őt. Hagen teljesen felépült, szabadon járkált a kórteremben és a folyosókon. Nyilván csak azért nem dobták ki a kórházból, mert a főnővér gondjaiba fogadta az Apollón-termetű, hullámos szőke hajú szépfiút, aki időnként kegyesen megengedte neki, hogy megfésülje. Talán még az ígéretét is megtartotta; legalábbis erre lehetett következtetni abból, hogy Elfride a boldogságtól olvadozva szolgai alázattal teljesített mindent, amit suttogva parancsolt neki ez a széltoló.

Johann még túlságosan gyengének érezte magát, és hogy gyorsabban megerősödjön, reggelente, amikor még mindenki aludt, titokban csuklógyakorlatokat végzett.

Egy alkalommal a reggeli szürkületben szokásos gyakorlatait végezte az ágy támláján, és hirtelen olyan érzése támadt, mintha valamilyen ismeretlen veszedelem leselkedne rá. Mozdulatlanná meredt és azon nyomban elkapta Hagen pillantását: az sem aludt, felkönyökölt ágyán és merőn nézte Johannt. Arca szigorú volt, de nem megvető, sőt talán inkább barátságos.

Johann valami megmagyarázhatatlan zavart érzett, befordult a falnak, lehunyta szemét...

Hagen egész nap szinte észre sem vette Johannt. De este,

amikor a nyitott ablaknál cigarettázott, váratlanul így szólt hozzá:

— Weiss, nesze, gyújts rá egy tiszti cigarettára. Hadd léptesselek elő. — És odanyújtotta a cigarettadobozt.

Johann odament hozzá, s amikor előrehajolt, hogy kivegye a cigarettát a csomagból, Hagen hirtelen fölemelte a karját, s öklét Johann vállának nyomta. Johann értetlen arccal bámult rá, és erre a másik dühösen suttogva oroszul kioktatta:

— Rossz a gyakorlat. A németek alighanem másképp csuklóznak, máskor jobban figyeld meg... — Vállon veregette Johannt, s németre fordítva a szót, hangosan kérdezte: — Na, mi lesz, öregem? Hamarosan szlávokat eszünk Moszkvában, mi? — Felkacagott. — Azt mondják, háncsból van a bocskoruk. Képzelem, milyen kés kell hozzá!

Ekkor lépett be a főnővér a kórterembe. Hagen odabicegett hozzá, és szótlanul csókra nyújtotta borotvált arcát. Elfride átszellemülten rátapasztotta dús ajkait, tejfehér arca valósággal ragyogott a boldogságtól.

Hagen ezután még inkább kerülte Johannt, szóba sem elegyedett vele, de még a pillantását is elkerülte.

Ki lehet hát ez a Hagen? Provokátor, akit azért küldött ide a Gestapo, hogy őt figyelje és lebuktassa? Hagen tehát vagy agyafúrt kém, vagy...

Bármennyit töprengett is Johann, bármennyire figyelte is Hagent, semmi okosat nem tudott kisütni, és aggodalmas várakozásban élt.

Hagen estefelé eltűnt, hajnalban óvatoskodott vissza a kórterembe, és délig aludt. Elfride pedig minden szégyenérzetet félretéve csöndre intett mindenkit, amíg Hagen őrvezető fel nem ébredt.

Így telt el egy hét. És akkor Hagen váratlanul odaállt Johann elé, és elmondta, hogy Elfride kerített valahonnan egy üveg konyakot, amelyet szívesen megosztana velük, kettőjükkel vacsora mellett.

Aznap este együtt mentek el Elfridéhez. Hagen kopogtatás nélkül nyitott be, a nő pedig terített asztallal várta őket. Elfride átszellemült arccal nézett urára és parancsolójára, aki úgy rendelkezett itt, mint egy kiképző őrmester a gyakorlótéren. De amikor már jócskán ittak, Hagen is ellágyult, Elfride

térdére fektette a tenyerét, s bágyadt gyengédséggel megengedte a nőnek, hogy eljátszadozzon az ujjaival. Ő maga pedig elérzékenyülten idézte emlékeit, meghatottan emlegette diákéveit. Különösen lelkesen beszélt egykori tanítójáról, bizonyos Klausról, csúfolódva emlegette szokásait, utánozta gesztusait, modorát, elismételte kedvenc mondásait. Harsányan kacagott közben, de folyton figyelte Johannt, mintha várna tőle valamit, mintha Johann-nak meg kellene értenie valamit.

És abban a pillanatban Johann-nak agyába hasított a felismerés. Hagen egyáltalán nem holmi Klausról ömleng, hanem Barisev osztályvezetőről. Hiszen ez az ő modora, ezek az ő szokásai, Barisev vágja mindig félbe a cigarettát, hogy kevesebbet dohányozzon. Valamikor átlőtték a tüdejét. Őtőle származik ez az aforizma is: „Csak a töltőtoll örök, de az is felmondja a szolgálatot, amikor a megrovást kell aláírnia." Ő szokta mondogatni: „A kötelesség fogalma: az az összeg, amelyet átvettél és vissza kell adnod, és az, amit köteles vagy megtenni, hogy ember legyél, ne csak váll-lapos bábu." És aztán, amit a leggyakrabban hallottak tőle: „Cselekedetet vetsz, szokást aratsz, szokást vetsz, jellemet aratsz..."

Johann felindultan, valósággal örömittasan vágott Hagen szavába és folytatta:

— „Jellemet vetsz, sorsot aratsz."

De Hagennak nem tetszett Johann túlságosan gyors kapcsolása. Rásandított, és intett neki:

— Akkor igyunk. — És szemrehányást tett Elfridének: — Meghívhattál volna valakit, akár egy volksdeutsch csitrit. Szegény őrvezető csak üldögél itt, bámul téged, majd elcsurran a nyála.

Elfride rögtön pattant. Hagen azonban leintette:

— Most már hagyd, majd legközelebb...

Johann hamarosan fölöslegesnek érezte magát, és fölállt az asztal mellől. Hagen azonban nem engedte el egyedül:

— Várj, menjünk vissza együtt a kórterembe.

Kettesben járkáltak egyet a kórház udvarán: a belső őrszem, akinek Hagen markába nyomta a maradék konyakot, elnézte nekik ezt a kis szabálysértést.

*

Alekszej Zubovnak áldott jó természete volt; azok közé tartozott, akiknek annyira egészséges a lelkük, hogy már ettől is szivárványszínű az életük.

Alekszej Zubov meg volt győződve róla, hogy az élet maga a boldogság, s pusztán kíváncsiságból több szakmát is kipróbált.

Amikor megjelent egy felhívás, hogy menjenek a fiatalok dolgozni erre meg erre az építkezésre, ő mindig az elsők közt jelentkezett, mégpedig a legnehezebb munkahelyre; szerette az új helyek varázsát, s szerette kipróbálni az erejét.

De amint az építkezésen csökkent a hősies roham lendülete, s véget ért a nélkülözések és nehézségek időszaka, unatkozni kezdett, egyre kevésbé találta a helyét, s hamarosan elpályázott egy újabb építkezésre, ahol az úttörés körülményei mindenkitől hősi elszántságot követeltek.

Zubov vagy két évig dolgozott egy traktorgyárban, amelynek egyik részlegében harckocsikat gyártottak. A brigádvezetője egy német politikai emigráns volt, akitől tökéletesen megtanult németül, már csak azért is, mert az iskolában is ragadt rá valami a német nyelvből. A tehetséges tanítvány elleste mesterétől a berlini dialektus minden árnyalatát; a mester maga is élvezettel hallgatta a kifogástalan német beszédet.

Zubov, mint mondogatta, azért tanult németül, mert, úgymond, Németország egyike a technikailag legfejlettebb országoknak, tehát erős munkásosztálya van, ha pedig a munkásosztály erős, Németország forradalom küszöbén áll, és ezért minél előbb meg kell tanulnunk bajtársaink nyelvét, akik velünk együtt harcolnak majd a szocializmusért. A német emigráns brigádvezető buzgón erősítgette Zubovnak ezt a meggyőződését, azt jósolta, hogy Németországban igen hamar bekövetkezik a forradalmi robbanás. A forradalmi fordulat lehetőségében sokan hittek akkor, s ez a magyarázata annak, hogy akkoriban a szovjet fiatalság divatba hozta a Jungsturm-mozgalmat, lépten-nyomon Ernst Busch dalait énekelte, ökölbe szorított kézzel, Rot Front szavakkal köszönt, és rendületlenül bízott abban, hogy Thälmann győzni fog.

Zubov szülei — apja egyik kórház gazdasági vezetője volt, anyja pedig ugyanott felcsernő — Alekszejt éretlen, könnyelmű gyereknek tartották, mert esze ágában sem volt főiskolára menni.

Amikor behívták katonának, a határőrök tiszti iskolára küldték. Később hadnagyként szolgált éppen azon a határállomáson, amelyen át a német hazatelepülőket szállították Lettországból. Az utolsó szerelvényen volt Johann Weiss is.

A határőrparancsnok és a jelenlevő Bruno értésére adta Zubovnak, hogy Johann Weiss „különleges német", és Zubov már akkor, a határállomáson emlékezetébe véste az arcát, bár csak futólag nézte meg. A kórházban rögtön felismerte Johannt, de ezt sokáig nem mutatta...

A hitlerista támadás hajnalán Zubov éppen rejtekállásban volt. Az utolsó töltényig harcolt, megsebesült egy német kézigránáttól, és akkor tért magához ájulásából, amikor az ellenség a határsávot már elfoglalta.

Éjszaka volt, de az ég mintha vonaglott volna a tüzek rőtvörös fényében. A levegőben érződött a zsarátnok a lőporfüst kesernyés szaga. Az utakon acéllavinaként gördültek szakadatlanul az ellenséges gépesített alakulatok.

Zubov süketen, félig eszméletlenül bevonszolta magát az erdőbe, ahol néhány sebesült határőr rejtőzködött egy fiatal szanitéclánnyal együtt. A lány vette észre hajnalban, hogy az országúton két teherautó közeledik tele vadonatúj egyenruhás szovjet gyalogosokkal.

A lány kiszaladt az országútra a kocsik elé és megállította őket. De a kocsik utasai nem szovjet katonák voltak, hanem annak a brandenburgi ezrednek egyik alegysége, amelyet külön azzal a céllal hoztak létre, hogy diverzáns akciókat és terrorcselekményeket hajtson végre a szovjet hadsereg hátában.

Az alegység parancsnoka kedvesen rámosolygott a lányra, odahívott néhány katonát, és bement velük az erdőbe, ahol a sebesültek feküdtek. Elbeszélgetett velük, szemmel láthatólag élvezte, hogy tud oroszul. Aztán parancsot adott katonáinak, hogy lőjék agyon a sebesülteket, mint a szanitéclánynak megmagyarázta, merő humanizmusból, hogy ne szenvedjenek fölöslegesen.

Zubov csak annak köszönhette, hogy megmenekült, mert a többiektől távolabb feküdt, és egy váratlanul rátört sokk teljesen megbénította.

Az alegység parancsnoka nem engedte meg katonáinak,

hogy a lányt leteperjék, hanem maga lőtte tarkón, pár lépés távolságból, hogy a vér le ne fröcskölje az egyenruháját.

Zubov elködösült agyában, minthogy átmenetileg elvesztette hallását, mindez teljes némaságban zajlott le. Ez a némaság még csak fokozta a szeme láttára elkövetett gyilkosság borzalmasságát.

Néhány napig meghúzódott az erdőben. Szerencséjére volt annyi ereje, hogy hangtalanul elintézzen egy német tábori csendőrt, aki a dolgát akarta végezni a bokrok között, s az út szélén hagyta a kerékpárját.

Zubov átöltözött a német egyenruhájába, gondosan tanulmányozta a benne talált személyi iratokat, aztán felült a kerékpárra, s elkarikázott az úton, de nem keletnek, hanem nyugatnak.

A helyzet kétségtelenül feljogosította Zubovot arra, hogy magányos harcosként, saját kockázatára dolgozzék. Fölényes magabiztossága révén kivívta magának a szabad mozgás lehetőségét a frontövezetben.

Zubov, Ilf és Petrov regényének hírhedt hősétől, Osztap Bendertől, eltanulta azt a módszert, hogy a különféle karszalagokkal csodálatos eredményeket lehet elérni. A halott németekről leszedte a karszalagokat, s így hol vonalbiztosítóvá, hol útvonalellenőrré, hol forgalomirányítóvá vedlett át.

Ha a .megállított személyautóban több utas volt, az iratok ellenőrzése után tisztelettudón szalutált. Más esetekben viszont nem sokat teketóriázott: még az udvarias mosoly sem tűnt el az arcáról, amikor meghúzta a géppisztoly ravaszát...

Aztán ráakadt egy szovjet pilótára, aki égő repülőgépből ejtőernyővel ugrott ki.

Jól megmosta a pilóta fejét, hogy tíz év alatt az iskolában nem tudott németül megtanulni, belesulykolt néhány szabványmondatot, ami elengedhetetlennek látszott, s átöltöztette német katonaruhába. Most már volt beosztottja is.

Kettesben kiszabadítottak a járőr őrizetéből egy lengyel tanítót, aki pórul járt a maga készítette bombával, mert nem működött a szerkezet.

Aztán elmentek Belosztokba, ahol a tanító rokonai éltek, útközben maguk mellé vettek egy szovjet vasutast, aki a hitle-

rista támadás napján éppen úton volt Németország felé egy teherszállítmánnyal.

Zubov, hogy ne tegye ki fölösleges veszélynek a „kulturális fejlődésben elmaradt" személyi állományt — így tréfálkozott velük azért, mert nem tudtak németül —, eleinte terepszemrevételezést és egyes akciókat önállóan hajtott végre Belosztokban.

A német környezetben fölöttébb vakmerően működő szovjet katona talán annak köszönhette sebezhetetlenségét, hogy itt sem hagyta el életkedve, megnyerő közlékenysége, az a lelki egészség, amely mindvégig elkísére életének legtragikusabb pillanataiban is.

Például, amikor a Gestapo munkatársával töltötte az estét a kaszinóban, jó étvággyal vacsorázott, élvezettel itta a bort, kellemesnek találta az enyhe mámort.

Érdeklődve, csillapíthatatlan kíváncsisággal hallgatta a gestapós tisztet, a földbirtokos fiát, amikor az arról ömlengett, milyen pompás élete volt a gazdag birtokon, és Zubov lelki szemeivel látta ezt a csodálatos életet, és arra gondolt, hogy talán nincs pompásabb dolog, mint pisztrángot fogni a sebes vízű, hideg hegyi patakban.

S amikor a tiszt elmondta, hogy nagyon szereti az állatokat, s majd eszét vesztette bánatában, amikor törzskönyvezett tenyészbikája megvadult fejjel nekirontott egy traktornak, és szétzúzta a koponyáját, Zubov őszintén sajnálkozott.

A gestapós panaszkodott, hogy szolgálati kötelessége miatt kénytelen némi erőszakot alkalmazni a kihallgatások során. Ő kényszerül ilyesmire az érzékeny szívével! Apja egyszer, még gyerekkorában, elverte és a megaláztatás miatt kis híján végzett magával. Most pedig ilyen szörnyű dolgokkal kell foglalkoznia, álmatlanság gyötri, hányinger fogja el, ha vért lát!

Zubov megkérdezte:

— De hát ha ennyire nem ízlik magának ez a munka, minek csinálja?

— Mert ez a kötelességem — válaszolta a gestapós határozottan. — Egész nemzetünknek az a kötelessége, hogy megteremtsük uralmunkat. Nehéz, kellemetlen kötelesség, de a legszentebb nagy történelmi céljaink elérése érdekében.

Ezt a gestapóst később halálra gázolta egy ismeretlen autó,

nem messze a szállásától, amikor álmatlanságtól gyötörve sétálgatott a késő esti órákban, miután a piactéren kivégeztetett néhány lengyel hazafit.

Zubov szeme bosszúsan hunyorgott, amikor a kockázatos vállalkozás után találkozott bajtársaival:

— Persze, jobb lett volna a hauptsturmführert kinyírni, aki a kivégzésre parancsot adott, nem pedig ezt a hitvány kis untersturmführert. De hát minek fényképeztette le magát a bitófa alatt a kivégzettek mellett? Hazudott, hogy mennyire szenved... Nem, ez rohadt alak volt, aki hülye eszmékkel mentegeti magát, és elvi alapon álltunk, amikor eltettük láb alól.

A csoport ötödik tagja egy német katona lett, aki a propagandaszázad hangszerraktárában dolgozott.

A már elintézett SS untersturmführer a lengyel hazafiak kivégzése előtti héten azt tanácsolta Zubovnak, hogy óvakodjék ettől a katonától, mert hamarosan letartóztatási parancsot ad ki e gyanús alak ellen. Az is lehet, hogy kommunista, és a katonai szolgálatban bújkál a Gestapo elől.

... Éppenséggel nem volt könnyű meggyőzni a német kommunistát, a tapasztalt konspirátort arról, hogy Zubov szovjet katonatiszt.

Egyébként éppen Ludwig Kupert bekapcsolódásával vált szervezettebbé, tervszerűbbé és céltudatosabbá az önálló partizáncsoport működése.

Levegőbe röpítettek két katonai szerelvényt.

Felgyújtottak néhány élelmiszerraktárt.

Fél zsák porcukrot szórtak a repülőbenzint szállító tartálykocsikba, s ennek következtében vagy öt négymotoros Junkers szállítógép lezuhant.

Mindezeket az akciókat Ludwig Kupert tervei alapján hajtották végre.

Utolsó akciójuk a rádióállomás elleni támadás volt, amelynek során Zubov kivételével az egész csoport elpusztult.

Ludwig azonban nem tehetett erről. Ilyen véletlennel nem lehetett előre számolni: a fényszórót javították, és a szerelő, amikor végzett a munkával, nem a szokásos helyre, a külső kerítésre irányította a fénysugarat, hanem befelé az udvarra. A hideg, metsző fény vastag fehér nyalábjában világosan láthatóvá vált az őrparancsnok tiszt hullája, amint hasmánt fe-

küdt a kövezeten, meg a két őrszem is, akik arccal a fal felé álltak kiterjesztett karral, mint akiket keresztre feszítettek. S mögöttük Ludwig géppisztollyal a kezében.

Zubov sebesülése nem volt súlyos, s úgy tett, mintha ő is a diverzánsokat üldözné. A lőtt seb mellé a nagyobb nyomaték kedvéért még azt színlelte, hogy megnémult, ráadásul a lábát sem tudja mozgatni.

Hordágyra fektették, elsősegélyben részesítették, majd mivel az orvos megállapította, hogy a hátgerince is megsérült, természetesen az ellen sem tiltakozott, hogy bevigyék a kórházba.

*

Zubov rendkívüli vakmerőségének minden egyében kívül volt egy figyelemre méltó magyarázata. Fejébe vette ugyanis, hogy mivel ő materialista, köteles úgy tekinteni alighanem nagyon is közeli halálát, mint egy többé-kevésbé hosszúra nyúló fájdalomérzetet, ami után bekövetkezik az ő saját, személyes *semmije*. Mint, mondjuk, amikor a moziban elszakad a filmszalag, és a hirtelen támadt sötétben kilopakodik az ember a teremből. Amikor ismét peregni kezd a film, a többiek már nélküle nézik tovább a vásznon mozgó életet.

Az effajta gondolatokat mentegetőzve néha el is mondta bajtársainak:

— Miért, nekem talán nincs jogom olyan filozófiára, amelyben vigaszt lelek? Igenis van rá jogom! Itt most nem vizsgán vagyunk. Senki sem osztályozza a feleleteket. Nincs kedvem meghalni. Az viszont más dolog, hogy úgy szeretnék eltávozni az életből, hogy magam se vegyem észre.

Aggályos hangon kérdezte Ludwig Kuperttől:

— Nem haragszol rám, hogy néha talán kissé túlságosan is goromba vagyok honfitársaidhoz?

Ludwig szigorúan letorkolta:

— A hitleri fasizmus első áldozata maga a német nép, és én hálás vagyok neked azért, hogy te a német népért is harcolsz minden elérhető eszközzel.

Zubov egyszer az utcán megszólított egy fölöttébb csinos lengyel leányt, aki annyira kedves és elragadó volt, hogy

udvarolni kezdett neki, de úgy, hogy még társainak sem árulta el vonzalmát.

A szellemes és kedves leány valósággal elbűvölte Zubovot. Egyik este, amikor a város elhagyatott részén sétáltak, a lány beszaladt egy romos házba, hogy megigazítsa a harisnyakötőjét. Zubov úgy vélte, talán nem veszi tolakodásnak a lány, ha utánaóvakodik, de abban a pillanatban két fiatalember ugrott a nyakába, a lány pedig fojtogatni kezdte.

Nagy nehezen kitépte magát a kezükből, s szégyenszemre futásnak eredt. A saját pisztolyából lőttek utána.

Zubov később elragadtatva, ugyanakkor azonban szomorúan emlékezett vissza erre a kalandra. Hogy is ne örvendezett volna, amikor a lengyel leány igazi hősnek bizonyult, de szomorúsága is érthető, mert lám, visszavonhatatlanul elveszített egy büszke, tiszta teremtést, aki megérdemli a legőszintébb szerelmet.

Ludwig, miközben Zubovnak a fiatal lengyel hazafiaktól kapott sebeit kezelgette, felsóhajtott:

— Furcsa paradoxon, mondhatnám, nagy marhaság lett volna, ha téged, a szovjet tisztet, éppen a lengyel nép harcosai fojtottak volna meg. Szerintem ezért a könnyelműségért sokkal emlékezetesebb nyomokat is érdemeltél volna a testedre, mint amilyeneket kaptál. — Csúfondárosan folytatta: — Megfeledkeztél arról, hogy nem csupán csábító, de fölöttébb veszélyes foglalkozás is német megszállónak lenni. A tapasztalatok, amelyeket a saját bőrödön szereztél, kétségtelenül bizonyítják ezt.

Zubovot egy pillanatra sem hagyta el önuralma, de emellett valósággal önfeledten vakmerő tudott lenni.

Tudomására jutott például, hogy a tiszti kaszinóban bankettet rendeznek az egyik német „csodarepülő" tiszteletére, aki torpedóbombát dobott Moszkvára. Zubov elment a szállodába, amelyben a pilóta megszállt, sokáig, türelmesen várt rá a hallban, s amikor a pilóta végre megjelent, bemutatkozott és autogramot kért tőle.

Az autogrammal Ludwighoz sietett, aki a pilóta írását utánozva levelet írt a rendezőségnek, hogy elnézést kér, de nem tud részt venni a banketten, mert sürgősen visszarendelték a frontra.

Amikor azután a pilóta a kitűzött időben megjelent a kaszinóban, nem találta sem a rendezőket, sem az ünnepien megterített asztalt.

Felháborodott arccal hessegette el magától a véletlenül ott tartózkodó és hirtelen köréje sereglő tiszteket, sarkon fordult és kifelé indult. A ruhatárnál azonban Zubovba ütközött. felismerte benne első hódolóját, és amikor az meghívta, hogy üssék agyon az estét egy csinos nő társaságában, szívesen ráállt.

Zubov egy ütött-kopott Opel Kadetten szállította a pilótát, s nem győzött mentegetőzni, hogy a kocsival bizony nemigen lehet reprezentálni, de hát nehéz időket élünk, mondta, s közben a nevezetes hőstett felől kérdezgette utasát. Bátorkodott kételkedni abban, hogy annak a bombának olyan rettenetes pusztítóereje volna. A pilóta dicsekedett: miután ledobta a bombát, még vissza is fordult, és saját szemével látta a pusztulást. Erősködött, hogy a torpedó célba talált, és most ő azon kevesek közé tartozik, akikre rábízzák ezt a fölöttébb drága, de a szovjet főváros rombolására nagyon alkalmas szerkezetet.

Zubov fékezett, rágyújtott, és tüzet adott a „csodarepülőnek" is. Aztán karját széttárva közölte:

— Sajnos, uram, nem tehetek mást, ebben az esetben kénytelen vagyok végezni önnel. — És a pisztolyt mellének szegezve hozzátette: — Sajnos, a háború életre-halálra megy. — S miközben meghúzta a ravaszt, hozzátette: — Maga pedig nem katona, hanem hitvány bűnöző!

Zubov olyan sápadt és komor volt, amikor visszatért bajtársai körébe, mint még soha. Nem tudott elaludni, egész éjjel csak üldögélt az ágyán, egyik cigaráttáról a másikra gyújtott, s folyton vizet ivott. Ezúttal először panaszkodott, hogy az idegei felmondták a szolgálatot, kijelentette, hogy bármi áron visszaszökik a szovjet egységekhez, hogy normálisan harcoljon, mint a többiek, így nem bírja tovább...

Bronislaw Pszegledsky, a lengyel tanító némán hallgatta, nem szállt vitába vele.

Másnap reggel azonban közölte, hogy szeretné megismertetni valakivel, akivel Zubovnak okvetlenül találkoznia kell, mielőtt végleg döntene.

Az a bizonyos ember egy gyógyszergyár egykori társtulaj-

donosa volt, már nem fiatal, de mozgékony férfi, gondosan elválasztott hajjal és vékony, nyírott bajusszal.

A tanítóval előre megegyeztek abban, hogy ő lehetőleg nem beszél, hanem a tanító tárgyal ezzel az emberrel.

A gyógyszergyáros mindenekelőtt kijelentette, hogy a tanító által kínált árut előbb kutyán kell kipróbálnia. Megjegyezte, hogy a szer hatásának maximum három perc múlva jelentkeznie kell az állaton. Hozzátette, hogy a szert most már egyre nehezebb bejuttatni a táborokba és a gettókba. De ő főleg a gettóknak szeret szállítani, mert ott az embereknek még van mivel fizetniük, és a fogyasztók az egyre pokolibbá váló körülmények miatt különösen érdeklődnek a gyermekadagok iránt: először is, ezek olcsóbbak, másodszor, a felnőtteknek szükség esetén megfelel a kötél is, megtámadhatják az őröket, hogy ily módon szabaduljanak meg a további szenvedéstől, a gyerekek viszont ilyesmire nem képesek.

De nyavalyás szélhámosok valamilyen hamisítványt, ócska kotyvalékot adtak el a gettóknak, amely vagy nagyon lassan hatott, vagy egyáltalán nem idézte elő a halált, csak újabb meddő szenvedést okozott. A vásárlóknak ezért lehetővé kell tenni, hogy szúrópróbát tehessenek, minden tíz adagból kiválaszthassanak egyet ingyen, amelyet aztán valaki kipróbál magán. Akkor hajlandók fizetni a többi kilenc adagért. Ezenkívül azt is meg kell mondania, mentegetőzött, hogy a koncentrációs táborokban az emberek legfeljebb garasokkal tudnak fizetni. És ha küld is a táborokba bizonyos mennyiségű mérget, ezt csak a szenvedők iránti könyörületből teszi.

A lengyel úr és a német tiszt értse meg, hogy ezen az üzleten nem nagyon lehet keresni. S a gyógyszergyáros lemondón legyintett lakkozott körmű, tiszta kezével.

A tanító ezután közölte Zubovval, hogy a gyáros, akivel megismerkedtek, az egyik legnagyobb méregüzér. Akkoriban többen is foglalkoztak ilyesmivel, főleg a gettókba és a treblinkai A meg B táborokba csempészték be jó pénzért a mérget.

— Hogy ne tévedjen döntésében és mindent mérlegre tehessen — tanácsolta a tanító —, nagyon ajánlanám, hogy valamiképpen látogassa meg a treblinkai A vagy B tábort. És csak ezután döntsön, hogy milyen eszközök elfogadhatatlanok vagy elfogadhatók az ellenség elleni harcban.

Zubov a tábor állomásán látta, ahogy a Hollandiából érkezett szerelvény egyik vagonjából ledobálták az összetapadt holttesteket. Az életben maradottak mozogni is alig tudtak, de az őrök addig ütlegelték őket, amíg valahogy föl nem kapaszkodtak a teherautókra.

Ezután akármilyen fáradtan tért is vissza Zubov bajtársai körébe a vállalkozásokról, végigdőlt az ágyán, nyomban elaludt, és nem voltak többé nehéz álmai.

A kikent-kifent, atlétatermetű szőke árja — Siegfried, ahogy a kaszinóba járó német tisztek barátságosan elkeresztelték — ismét visszanyerte igazi árja külsejével kérkedő alteregójának kihívó magabiztosságát. És hódolói körében cinikusan gúnyolódott afölött, hogy éppen neki kell beérnie ilyen nyomorúságos beosztással, amit a hadirokkantaknak tartanak fenn, a propagandaszázad raktárfőnöki tisztével. Úgy látszik, mondta, a birodalomnak az az érdeke, hogy megtartsák magnak, s közreműködjön a világuralomra teremtett faj szaporításában.

Puha, de szabályos vonalú szája szögletében mégis megjelent két hosszú, mély barázda, valamikor huncut szikrákat vető szeme elhalványodott és szürke, fémes árnyalatot kapott, halántéka deresedni kezdett, amely határozottan jól állt neki, de annyira korai volt, hogy azt hihette az ember: ez a gyerek, aki majd kicsattan az egészségtől, valamilyen idegmegrázkódtatást vagy súlyos lelki válságot élt át.

A sonderkommando egyik fiatal tisztje, bizonyos doktor Rotenburg, a német birodalom történelmi küldetésének lényegét magyarázgatta.

— Erősnek kell lennünk, és ezért erőtlenné kell tennünk minden más nemzetet. A jóság a gyengeség jele. Aki közülünk jóságosnak mutatkozik, az áruló. És az ilyenekkel úgy is kell elbánni, mint az árulókkal. Az embereket a félelem mozgatja.

Minden, ami alkalmas a megfélemlítésre, ugyanúgy a birodalom szolgálatába állítandó, ahogy a halálfélelem a vallásos hit legfőbb alapja.

Mi felfedeztük a legtökéletesebb elvet, a führer-elvet. A führer csúcs, mi vagyunk a talapzat, és nemzeti erőnk éppen abban rejlik, hogy minden tekintetben alárendeljük magunkat

egyetlen akaratnak. A zsidókérdés végleges megoldása csupán arra szolgál, hogy próbára tegyük mindegyikünk nemzeti öntudatát, ez afféle nemzeti egészségügyi rendszabály...

Csökkenteni akarjuk a javak fogyasztóinak számát, hogy az uralkodó faj legyen az egyetlen fogyasztó, a többi nép pedig csak termelje számunkra ezeket a javakat. Ez a legfőbb cél, amely megszabadít bennünket a nagy cél elérését akadályozó minden erkölcsi előítélettől.

— Jól van, értem — bólogatott Zubov. — De mi van, ha netán magát ölik meg? Mi a véleménye erről a lehetőségről?

— Gondolom, a führerért méltósággal vállalnám a halált is.

De Rotenburg hazudott: sírva könyörgött, Zubov lába előtt fetrengett, amikor megtudta, hogy kivel van dolga, és meghallotta az ítéletet...

— Valamit nem értek — jegyezte meg gúnyosan Zubov —, maga azt mondta nekem, hogy „a führerért méltósággal tudom vállalni a halált is", és most egyszerre ennyire megalázkodik. Most én megölöm magát. Mondja meg hát, mi az ördögért áldozza az életét. Nosza, mondja már!...

Zubov azonban a könyörgésen kívül semmi értelmeset nem tudott kiszedni Rotenburg doktorból.

Pedig hogy féltek a belosztoki helyőrség tisztjei ettől az ékesszólón bölcselkedő, fanatikus nácitól, aki különösen szeretett eljárni a nők kivégzésére, és csillogó szemmel mesélgette, hogy a kivégzésre terelt nőkben annyira erős a szeméremérzet, hogy még az árok szélén sem a golyók elől igyekeznek takargatni magukat, hanem a kivégzést végrehajtó katonák tekintete elől.

A frontkatonák előtt azzal kérkedett, hogy tökéletesen ismeri az emberirtás minden módszerét. Doktor Rotenburg végül is hasznát vette ismereteinek. Halála előtt arra kérte Zubovot, hogy tarkón lője, és kezével meg is mutatta a helyet, ahová lőni kell, mert tapasztalatból tudta, hogy a pontos találat nem jár hosszú agóniával.

*

Zubov azonban, mint már tudjuk, magára maradt, miután elvtársai a rádióállomásnál életüket vesztették.

Amikor bekerült a kórházba, eleinte azt sajnálta, hogy nem

tiszti, hanem őrvezetői egyenruha volt rajta. Akkor a tiszti kórterembe került volna, és a tiszti ellátás elvégre mégiscsak jobb. Nagyon szeretett volna minél előbb lábra állni, hogy folytathassa párbaját az ellenséggel.

A főnővérnek kegyesen megengedte, hogy beleszeressen, de ebben is csak egy gondolat vezérelte, mégpedig az, hogy a nő gondoskodása révén minél előbb meggyógyuljon.

Amikor Belovot felismerte, türelmesen várta az alkalmat, hogy felfedhesse magát előtte, tanúságot téve ezúttal is arról a rendkívüli kitartásról, amely eddigi tetteire is jellemző volt.

Johann azonban igencsak csóválta a fejét, amikor végighallgatta Zubov viselt dolgait.

— Ne haragudj — mentegetőzött Zubov csúfolódva —, én igazságos ember vagyok. Megkapták, amit megérdemeltek.

Johann felpillantott az égre, amelyen sziporkáztak a csillagok, aztán ránézett Zubov sápadt arcára, a szája szögletében húzódó mély ráncokra. Elgondolkozva kérdezte:

— És ha a háború véget ér? Mi lesz veled?

Zubov komoran válaszolt:

— Az még messze van. De minden valószínűség szerint jó talaj leszek, amelyből valamilyen hasznos növény táplálkozik. — És rögtön hozzátette: — De amíg élek, átmenetileg halhatatlan vagyok. Ez az álláspontom. És én ebből az álláspontból tüzelek is.

— Te egyedül.

— Ez igaz, szólista vagyok — mosolygott Zubov —, énekkar nélkül lépek föl.

— Nem szabad így beszélni.

— Hát hogyan szabad? Hogyan? — fakadt ki Zubov. — Nincs megfelelő szó erre. Nincs ilyen szó, és reméljük, hogy soha nem is lesz.

— De mi leszünk!

— Leszünk hát. Persze. De ami téged meg engem illet, nem vagyok egészen biztos a dolgomban. Olyan kötelezettséget nem tudok vállalni, hogy életben maradok.

A kórház udvarán a gesztenyefák lehullott levelei sötétlettek, az eresz csöpögött. A súlyos, hideg csöppek mintha az időt kopogtatták volna ki. A deszkabódé mellett ponyva alatt koporsók hevertek.

Zubov szólalt meg:

— Hát akkor menjünk. Hűvös van, attól tartok, még meghűlök. Nagy butaság volna, ha most betegednék meg. Itt életem minden órája drága nekem. — Atyaian hozzá tette: — Te is vigyázz magadra!

Visszatértek a kórterembe és szótlanul lefeküdtek.

Alekszej Zubov tehát Bruno révén ismerte Johannt. Barisev előadássorozatait pedig ő is hallgatta a határőrtiszti iskolán.

Zubovnak mennie kellett. A gestapósok már szaglászgattak utána a kórházban, de Elfride nem akarta elengedni. Zubov azonban megkérte a lányt, intézze úgy a dolgot, mintha meghalt volna. Fölösleges nyomokat hagynia maga után.

Johann megbeszélt Zubovval egy varsói randevút. Megkérdezte:

— Megjegyezted?

Zubov egy kicsit megsértődött a kérdésen:

— Lehetséges... — mondta és a kezét nyújtotta.

— Elmégy?

Zubov bólintott.

*

Hagen eltűnését csak este vették észre.

Fischer leplezetlen káröröммel hallgatta ki a sebesülteket, majd Elfridét fogta faggatóra.

Elfride elmondta, hogy Hagent még előző nap kiírták. Éjszaka pedig kocsit küldtek érte a Gestapótól, de nem azért, hogy letartóztassák: a Gestapo-tiszt kezet fogott Hagennel és átölelte. Megerősítette ezt Weiss őrvezető is, mert tudta, hogy ezt a mesét Zubov adta Elfride szájába. Elfride kész volt mindenre Hagen kedvéért, hiszen az utóbbi időben már csak így szólongatta: „Mindenem!"

A kórházba egyre több harckocsizó került harmadfokú égési sebekkel.

Johann nemegyszer hallotta Steinglitz fejtegetéseit a páncélos-magasabbegységek előnyeiről. Az őrnagy azt mondta Dietrichnek, hogy Sztálin még a harmincas évek közepén végzetes

hibát követett el, amikor megszüntette a nagy tűzerejű gépesített hadtesteket, és helyettük kisebb harckocsidandárokat szervezett. Ugyanilyen hebehurgyán jár el Franciaország is. Minthogy saját jelentékeny páncéloserőit szétforgácsolta, kitűnő feltételeket teremtett a nagy erejű német gépesített magasabbegységek előnyomulásához. És Németország ki is használta ezt az előnyt: az erős, összpontosított harckocsi-ékeket villámgyorsan beledöfte az ország szívébe. Steinglitz mondta azt is, hogy a szovjet hadseregnek nemcsak igazi páncéltörő tüzérsége, de még páncéltörő puskái sincsenek. Meg aztán az is felbecsülhetetlen előny az ellenség számára, hogy a szovjet harcászati szabályzat szerint a parancsnoknak mindig legelöl van a helye, így kell harcba vezetnie egységét vagy alegységét: mint valami lőtéren, sorra le lehet szedni a parancsnokokat. Steinglitznek továbbá az volt a véleménye, hogy a szovjet hadsereg igen gyengén van ellátva rádiókkal, s ezért főleg vezetékes hírközlésre támaszkodik. A német diverzáns csoportok könnyen szétrombolhatják a vezetékes kapcsolatot, s így a szovjet törzsek képtelenek a csapatok irányítására.

Johann minderről tájékoztatta a központot. Persze, nem tudta, és nem is tudhatta, hogyan fogadják üzeneteit, amikor Barisev jelentést tett róluk Berijának. Berija azt mondta:

— Micsoda? Kint van külföldön, és arcátlanul rágalmazza fegyveres erőinket! Nézzenek a körmére ennek a fickónak, hogy kinek a szolgálatába szegődött odakint!

Könnyen meglehet, hogy ha nem lett volna ott Barisev, Alekszandr Belovra is azoknak a szovjet hírszerzőknek a sorsa várt volna, akik rendületlenül kitartottak amellett, hogy a fasiszta Németország támadása a Szovjetunió ellen a legközelebbi jövőben elkerülhetetlen. Mivel tisztában voltak azzal, hogy Berijánál úgysem találnak meghallgatásra — ismeretes volt, hogy bánt azokkal, akik vele szemben különvéleményt merészeltek hangoztatni —, megpróbálták kikerülni, s rendkívüli nehézségek árán eljutottak Sztálinig. Sztálin azonban rendre visszaküldte őket Berijához. És a hírszerzőket megvádolták azzal, hogy „hamis, provokatív információkat adtak azzal a céllal, hogy a Szovjetunió és Németország között összeütközést idézzenek elő".

Bruno is el volt készülve, hogy rá is ilyen sors vár. Részle-

tes jelentésben számolt be megfigyeléseiről, s következtetései sehogysem egyeztek Berija álláspontjával. Brunónak például az volt a véleménye, hogy Németország azért telepítette haza a Baltikumból a németeket, hogy a Wehrmacht különleges alakulatait feltöltse olyan emberekkel, akik ismerik a helyi viszonyokat. A németek úgy számoltak, hogy ezek az emberek már majd mint hódítók térnek vissza a Baltikumba. Értesülései voltak arról, hogy ezeket az egységeket a Baltikumhoz hasonló terepen képezik ki.

Bruno járt a demarkációs vonal körzetében, és saját szemével látta, hogy a német kormány által az Abwehr hírszerzőiből alakított különleges csoportok elszállítják az eltemetett német katonák maradványait. A németek azt mondták, azért teszik ezt, mert a most már német területté vált lengyel földön akarják eltemetni őket. Bruno megállapította, hogy a németek ezzel is csak a szovjet kormányt akarják megtéveszteni. Németország azzal, hogy a német katonák tetemeit „saját" területén hantolja el, mintegy azt hangsúlyozza, hogy nem tart igényt szovjet területre. De az elhunytak temetése csak álcázás, amelynek örve alatt a német hírszerzés a határ menti körzeteket tanulmányozza. Bruno megfigyelte ennek a temető brigádnak egyik német hírszerző tagját munka közben, amelynek bizony vajmi kevés köze volt a szomorú hivatalos küldetéshez.

Bruno sok egyébbel együtt ezt is kifejtette jelentésében.

De hát honnan is tudhatta volna Bruno, hogy Berija olyan értelemben számolt be Sztálinnak a balti németek teljes áttelepítéséről, mintha ez vitathatatlan bizonyítéka lett volna annak, hogy a fasiszta Németország hű a Szovjetunióval kötött egyezményhez. Azokat az értesüléseket, amelyek szerint német csoportok elszállítják halottaikat Belorusszija és Ukrajna felszabadított nyugati területeiről, ugyancsak úgy tálalta föl, mint Hitler békés szándékának és Hitler politikai előrelátásának bizonyítékát...

Berijának csak azokra volt szüksége, akik jelentéseikkel ügyesen alátámasztották Sztálin megfontolásait. És kíméletlenül üldözte azokat a hírszerzőket, akik híven kitartottak Dzerzsinszkij elvei mellett, azokat a szovjet csekistákat, akik legfőbb kötelességüknek azt tartották, hogy megmondják az igazat, akármilyen kegyetlen és keserű is az. Csak az igazat. És

hogy kiderítsék az igazságot, nem riadtak vissza semmitől, még életük kockáztatásától sem!

Egyébként az sem volt véletlen, hogy Johann Weiss sokáig nem kapott konkrét feladatot.

Amíg Johann Lodzban, az Einwandererzentralstelle garázsában dolgozott, kiderítette a német katonai gépkocsik számjeleinek jelzőrendszerét és desifrálta az egyezményes jelzéseket. A gondos, rendszeres elemzésből érdekes általánosításokra következtetett, ezeket rögtön jelentette a központnak. Igazolva látta ugyanis, hogy a német egységek sokkal jobban el vannak látva szállítóeszközökkel, mint a hasonló szovjet egységek. A németeknél több vontató jutott egy tüzérütegre, a törzsek és a hadtáp gépkocsi-ellátottságáról nem is beszélve. Mindez a német magasabbegységek nagyfokú mozgékonyságát mutatta.

Alekszandr Belov jelentései azonban felbőszítették Beriját. A Berijánál tartott operatív megbeszéléseken rendszeresek voltak a heves szóváltások. Az idősebb szovjet hírszerzők ugyanis merőben másképp értékelték Alekszandr Belov jelentéseit, örültek fiatal elvtársuk szívósságának, szilárd eltökéltségének, ami elengedhetetlen volt a legkeserűbb igazság kimondásához.

A fasiszta Németország támadása azután igazolta ezeket a szovjet hírszerzőket. Most már nem lehetett nem számolni velük.

Johann Weiss nem is gyanította, hányszor forgott veszélyben az élete, és nem itt, az ellenség táborában, hanem otthon, övéi körében. Arról sem tudott, mert nem tudhatott, hogy amikor a háború megkezdődött, sok minden megváltozott, és hogy különösen nehéz feladat végrehajtását szánták neki, s a központ e feladat minden részletét már ki is dolgozta.

Napról napra több páncélos katona került a kórházba. A páncélosok elpanaszolták, hogy amikor magukat teljes biztonságban érezve „belemartak a szovjet gyalogság puha testébe", csakúgy záporoztak rájuk a benzinespalackok. Minden szovjet katonának a derékszíján van valami tarisznya, az tele van ilyen benzinespalackkal, és valósággal vadásznak a harckocsikra, valamiféle hazárd szenvedélynek, nem pedig a hadviselés logikájának engedelmeskedve. Hiszen ha egy gyalogos-

egység páncélosalakulattal kerül szembe, kétségtelenül számolnia kell a vereséggel.

Ugyanígy, a hadviselés szabályaival nem törődve jártak el a szovjet tüzérek is: vállukkal feszültek neki a lövegek kerekeinek, nyílt tüzelőállásba mentek a gyalogság vonala elé, és közvetlen irányzással lőtték a harckocsikat.

És ha már ők így harcolnak, a németek kénytelenek alkalmazkodni hozzájuk. A német géppisztolyosok kénytelenek a harckocsik előtt menni rohamra, nem pedig mögöttük, hogy megvédjék őket a benzinespalackokkal felszerelt gyalogosoktól. Mindenekelőtt pedig le kell küzdeniük a lövegek kezelőit. Ezt ma már mindenki megérti, de ez nem felel meg sem a német harcászati szabályzatnak, sem a német katonák szokásainak, hiszen ők szeretnek a harckocsi védelme alatt rohamra menni.

A háború első napjaiban, mesélték, a szovjet gyalogosok elszaladtak a harckocsik elől, most pedig valósággal rájuk rohannak. Az ellenségnek ez a taktikája nemcsak váratlan, hanem érthetetlen is. Hiszen a führer kijelentette, hogy a Vörös Hadsereg már összeomlott, a szétvert hadsereg katonái viszont vagy nem tudják, vagy nem akarják tudomásul venni ezt, mert úgy verekszenek, mintha mindegyikük külön-külön legyőzhetné a német hadsereget. Az oroszok vagy nem akarják elismerni, vagy nem értik, hogy vereséget szenvedtek. Ez a tévedésük jelentékeny veszteségeket okoz a győztes német csapatoknak...

Miközben Johann a sebesült páncélosok kesergését hallgatta, igyekezett úgy irányítani a beszélgetést, hogy elgondolkoztassa őket. Megkérdezte tőlük például, hogy véleményük szerint mi lehet az oka annak, hogy Németország alig másfél hónap alatt szétzúzta Hollandia, Belgium, Franciaország fegyveres erőit, megverte az angol expedíciós csapatokat, itt viszont, ebben az elmaradott országban ilyen nagy ellenállásba ütközött.

— Alighanem az az oka ennek — segített nekik Johann —, hogy Európában jó utak vannak, itt, Oroszországban pedig rosszak. — A páncélosok azonban ajkbiggyesztve hallgatták ezt az okoskodást.

Akkor megjegyezte, hogy a német gyalogságot is fel kell szerelni benzinespalackokkal, ha a palackok ilyen hatásosak.

De ezt az észrevételét sem fogadták nagyobb lelkesedéssel. Csak egy páncélos méltatta válaszra, aki tetőtől talpig összeégett, s be volt bugyolálva, mint egy múmia.

— Miért, te talán odafeküdnél a szovjet harckocsi alá, aknával a kezedben?

Johann büszkén válaszolt:

— Ha a führer parancsolná, igen!

— Hazudsz, nem feküdnél alá! Ők viszont parancs nélkül, önként vetik magukat a tankokra.

— Talán kétségbeesésükben — mondta Johann.

— Kétségbeesésében nem a tankra veti magát az ember, hanem elfut előle — sziszegte a bepólyált sebesült.

Elfride főnővér többször is meghívta magához Johannt, hogy elpanaszolja neki nagy bánatát, hiszen Johann barátja volt Hagennak.

Johann óvatosan kérdezgette, Fischer hogyan viselkedik Alois Hagen eltűnése után.

Elfride azonban nem csinált nagy gondot magának az esetből.

— Mint mindig — válaszolta. Majd csúfolódva utánozta: — „Nosza, kis cicám, lépjük át az illem állami határait."

— Fischer a szeretőd?

— Á, dehogy, hová gondolsz! — háborodott fel Elfride. — Egyszerűen néha teszek neki egy kis szívességet. Annál is inkább — mondta emeltebb hangon —, mert sok kellemetlenséget okozhatna nekem.

— Hogyan?

Elfride úgy tett, mintha nem hallotta volna a kérdést, és más témára terelte a beszélgetést.

— Ó, Johann! Ma, amikor minden német nőt mozgósítottak munkaszolgálatra meg segédszolgálatos alakulatokba, a férfiak úgy járnak be a női kaszárnyákba, a szállásokba, az üzemekbe, akár valamilyen bordélyházba. Némelyik nőnek talán tetszik is, hogy így juttathatja kifejezésre hazafias érzelmeit, mások meg nem mernek kényeskedni. Annál is inkább, mert a führer áldását adta mindenre, kivéve persze az alsóbb rendű emberekkel való kapcsolatot. — Mérgesen felkiáltott: — Himmler

helyében én elrendelném, hogy az újonnan szerzett területekről hozzanak szajhákat a birodalomba, és őket látogassák a férfiak csekély díj ellenében, amelyet a községek céljaira fordíthatnának. Hiszen a führer azt mondta: „A munkásnak, aki pénzt keres, meg kell adnom a lehetőséget, hogy keresetét, ha nem tud vásárolni semmit sem rajta, jó közérzetének fenntartására fordíthassa."

— Olyan fejed van, mint egy miniszternek!

— Ó, Johann, a fejem belefájdul, ha erkölcseinkre gondolok. A német asszonyokat elszakították családjuktól, munkaszolgálatra kényszerítették őket, a férfiak pedig más szolgáltatásokra is kényszerítik őket... Hiszen végeredményben egyszer majd én is férjhez megyek. És ha a férjem véletlenül nem lesz nemzetiszocialista, egyszerűen nem tudja majd értékelni azokat az áldozatokat, amelyeket most hozok.

— És Alois?

— Ó, ő egészen más eset! Ő túlságosan lovagias volt hozzám, amikor magunkra maradtunk, pedig ezt egyáltalán nem kívánja meg senki. Aligha látom őt többé ebben az életben.

Elfride elpityeredett.

— Pedig hát feleségül vehetett volna. Nagyon tisztes családból származom. Apám falusi lelkész. A jó öreg könyörgött, hogy ne lépjek be a Hitlerjugendbe, én mégis beléptem. A jungführer rögtön szemet vetett rám. Fenyegetőzött, hogy feljelenti apámat, mert zsidóval barátkozik. Megijedtem. Aztán a jungführer kinevetett, és azt mondta, hogy apám zsidó barátja a Jézus Krisztus.

— Most aztán mi lesz? — kérdezte Johann.

— Miért? — rezzent össze Elfride.

— Hát a Krisztussal: hiszen csakugyan zsidó volt.

— Ó! — mosolyodott el Elfride keserűen. — Nekem most nem Krisztus, hanem Alois jár az eszemben.

— És róla mit gondolsz?

Elfride közel hajolt Johannhoz, suttogóra fogta a hangját:

— Hoztak ide egy félhalott szovjet pilótát. Nincs lába, a karja is pozdorjává zúzódott. De a főnökség nagyon erősködött, hogy mindenáron életben kell tartani. Óriási adagokban nyomkodták belé az erősítő injekciókat, literszám kapta a vért.

— Miért?

— Nem érted? A pilóta új szovjet gépen repült. Szerették volna megtudni, milyen ez az új repülőgép.

— Tehát csak azért akarták visszahozni az életbe, hogy ezt kiszedjék belőle?

— Hát persze!

— De mi köze ehhez Aloisnak?

Elfride zavarba jött. Annyira elsápadt, hogy arcán és karján kiütköztek a szeplők.

— Amikor a pilóta mellett tartottam ügyeletet, Alois odajött hozzám, és rám parancsolt, menjek ki. Azt mondta, ő majd beszél vele.

— Igazán?

— A pilóta mindent elmondott neki.

— Pompás! Nagyszerű fiú ez az Alois!

— Most Alois mindent jelenthet a légierők parancsnokságának az új szovjet repülőgépről.

— És a pilóta?

— A pilóta már nem mondhat semmit.

— Hogyhogy?

— Úgy tettem, mintha tévedésből túlságosan nagy adag altatót adtam volna a pilótának, aki amúgy is félholt volt már.

— Szóval megölted?

— Dehogyis, ő maga akarta ezt, a pilóta. — Ijedten suttogva folytatta: — Tudod, amikor adogattam neki azt a rengeteg tablettát, azt suttogta: „Danke schön, Genossin".

— Miért?

— Valószínűleg elolvasta a feliratot az üvegen, és tudta, mit adok neki.

— Azt hiszed, meg akart halni?

— Sőt, meg vagyok győződve arról, hogy Alois valami ilyesmit ígérhetett neki. Hiszen a pilóta tudta, hogy ha nem hal meg, a vallatás során úgyis megölik. Az irataiból kiderült, hogy kommunista volt.

— Kommunista?

— Az hát!

Johann szigorúan megjegyezte:

— Tehát te úgy jártál el, ahogy igazi honleányhoz, vérbeli náci leányhoz illik, bosszút álltál az orosz kommunista pilótán. — És gyengéden megnyugtatta a lányt: — Ne félj semmit. Ná-

lunk, Németországban még senkit sem büntettek meg hazafiságáért.

— De azt hiszem, nem árt, ha szerény leszek és hallgatok.

— Ez igaz — bólintott Johann. — A szerénység a nő legfőbb ékessége.

Elfride elpirult.

— Ó, én minden tekintetben szerény voltam valamikor. Csak hát a háború... — Szomorúan lehorgasztotta a fejét. Órájára pillantott, s ijedten fölrezzent: — Fischer úr mindig ilyen tájban jön be hozzám. — A tükörhöz lépett, kifestette ajkát, megigazította vörösesszőke, kemény szálú haját...

Johann annyirà rendbe jött, hogy bármelyik nap kiírhatták a kórházból, és ha nem lett volna ott Elfride, valószínűleg az első menetszázaddal visszaküldik a keleti frontra.

Elfride a tábori postaszám alapján kiderítette, merre állomásozik Steinglitz őrnagy alegysége, és elintézte, hogy Fischer visszaküldje Johannt az alakulatához.

Elfride búcsúzóul még meghívta magához, bőséges reggelit tett eléje, és még a markába is nyomott egy jókora batyut, tele útravalóval.

A lány szórakozott volt és fáradt, folyton nyugtalankodott valami miatt. Néhány szót váltottak Hagenről, megittak egy-egy pohár pálinkát, majd Elfride gondterhesen megkérdezte:

— Gondolom, most már nagyon mehetnéked van, igaz? Akkor isten veled! — Mentegetőzött: — Sajnos, nagyon sok a dolgom. Rengeteg a sebesült. Ezek a papírból készült pótkötszerek olyan gyorsan átvéreznek, hogy nem győzzük váltogatni őket.

Johann udvariasan felajánlotta:

— Írhatok esetleg...

Elfride vállat vont.

— Ahogy gondolod. — De rögtön észbe kapott: — Nem tudom a tábori postaszámomat. Ugyanis előléptettek; a professzor úrral Auschwitzba megyek. A professzor ott tudományos munkát végez majd.

— Miféle munkát?

— Titok! — Elfride vastag ujjával megfenyegette Johannt.

— Hát akkor sok sikert kívánok! — mondta Johann, és megszorította Elfride kezét.

Elfridét tehát Auschwitzba szólította a kötelesség. De Johann már tudott uralkodni magán, és könnyedén, szinte közömbösen mondta ki ezeket a szavakat: „Sok sikert kívánok!" — úgy, ahogy a helyében bármelyik náci mondta volna.

*

Szakadt az eső, az égbolt borús volt, a csatakos fákról hullottak a megsárgult falevelek. A vöröskeresztes furgonok egyre sűrűbben hajtottak be az óriási frontkórház kitárt vaskapuján, noha a kórtermek amúgy is zsúfoltak voltak.

Johann kiballagott a város szélére, a temetőbe. A sírok felett vézna fehér keresztek meredeztek. Némelyikre acélsisakot akasztottak. A lengyel hadifoglyok egymás után eregették a sírba a koporsókat. Több rétegben helyezték egymásra a halottakat. Az előre elkészített kereszt is ott hevert. Név csak egyetlenegy volt rajta: egy német tiszthelyettesé.

A tábori lelkész a szomszédos síron üldögélt cigarettázva, szemmel láthatólag arra várt, mikor eresztik le az utolsó koporsót, hogy elmondja az imát.

Johann tisztelgett a lelkésznek. Az ülve fogadta a köszöntést, előre lendített karral mormolta:

— Heil Hitler!

— Sieg! Heil! — mondta rá Johann, és visszafordult, nehezen vonszolva a csizmájára tapadt agyagot. Hasztalan jött ki ide abban a reményben, hogy megtalálja a szovjet pilóta sírját. Itt a németeket is tömegsírokba temetik.

Ahogy visszafelé ballagott, az ismeretlen pilótára gondolt, próbálta elképzelni, mit mondhatott a pilóta Zubov hadnagynak, amikor megkérte, hogy könnyű halállal mentse meg a szenvedéstől.

Lelki szemei előtt újra megjelent a fasiszta tábori lelkész meggörnyedt alakja, amint cigarettával a szájában türelmesen üldögél a katonasíron a szakadó esőben: arra vár, hogy minél előbb elmondhassa imáját az egymásra rakott hullák fölött, akik közül csak egyet érdemesítettek arra, hogy nevét ráírják a fejfára. A birodalom hideg üzleti számítással állít ilyen hamis fejfákat, hogy senki se szerezhessen tudomást a „keleti hadjáratban" elkövetett számítási hibáról.

Hiszen Hitler megígérte, hogy őszre befejezi az oroszországi háborút. Őszre!

A vöröskeresztes sebesültszállító autók kettős hátsó kerekükkel szerteszét fröcskölve a sarat, hosszú sorban hajtottak be a kórház kitárt vaskapuján.

A nyirkosság csontig hatolt, kékesszürke felhők borultak a hegyes cseréptetőkre, az utakat elborították a hervadt falevelek.

Johann nagy nehezen elcipelte súlyos zsákját a műútig, megpihent az út szélén, és alkalmi gépkocsikkal estére eljutott abba a városba, ahol Steinglitz őrnagy alegysége állomásozott.

Az őrnagy egy híres lengyel festőművész villájában lakott. Az öreg festőt agyonlőtték, mert a templomban kifüggesztett egy képet, amely a horogkeresztre feszített Lengyelországot ábrázolta...

Az őrszem még a kapu közelébe sem engedte Johannt. Ő azonban nem tágított, közölte, hogy rendkívül fontos jelentenivalója van, és ha már nem engedhetik be, akkor az őrnagy jöjjön ki hozzá.

Steinglitz megjelent, és kurta fejbiccentéssel, közömbös képpel fogadta jelentkezését. Johann átnyújtotta neki a francia konyakot, amelyet Elfridétől kapott, összecsapta a bokáját, és vidáman jelentette:

— Őrnagy úr, ön azért a konyakért küldött el engem. Bocsásson meg, ha egy kicsit elkéstem vele...

Steinglitz elnevette magát.

Johann ezt elegendőnek tartotta ahhoz, hogy szépen elballagjon az őrszem mellett.

Ezután már olyan gátlástalanul viselkedett, ahogy előre eltervezte magában. Úgy tett, mintha észre sem venné Steinglitz új sofőrjét, szemügyre vette a gépkocsit, lemosta az üléspárnákat. Amikor a sofőr tiltakozni próbált, Johann rámordult, hogy a gépkocsi gyalázatosan elhanyagolt állapotban van, s ezért még az is kevés volna, ha főbe lőnék.

Másnap ágyba vitte a reggelit Steinglitznek. Vidáman jelentette:

— Őrnagy úr, remek színben van! Boldog vagyok, hogy láthatom!

Az őrnagy a reggeli után zsémbesen dörmögte:

— Ráijesztettél a sofőrömre.

— Sajnálom, hogy nem vertem a fejét! — háborgott Johann. — A fék olyan állapotban van, hogy elhűlt bennem a vér, amikor rájöttem, milyen veszedelemben forgott az őrnagy úr élete.

Johann nem teketóriázhatott a sofőrrel. Olyan volt ez, mint a kézitusa. Aki győztesen kerül ki, Steinglitz mellett marad. Johann-nak nyernie kellett. És nyert is.

Odaállt a gépkocsival a villa feljárójához, és amíg az őrnagyra várt, egy csavarkulccsal játszadozott. A sofőr valamivel távolabb álldogált.

Aztán megjelent Steinglitz, beült Johann mellé, és mintha észre sem vette volna a másik sofőrt, állát a szokott módon előreszegte. Ez azt jelentette, hogy sürgős dolga van.

Alighogy elindult a gépkocsi, egy géppisztolyosokat szállító teherautó csatlakozott hozzá. Az őrnagynak nem állhat roszszul a szénája, ha ilyen díszkísérete van.

— Gratulálok, őrnagy úr! — És Johann fejével a katonákat szállító kocsi felé intett.

Steinglitz nem válaszolt, csak az ajkát biggyesztette le. Tehát helyeselte a sofőr gyors észjárását, jólesett neki a gratuláció.

Még nem mindenki értette meg, hogy véget ért kegyvesztettsége, Dietrich pedig szándékosan úgy tett, mintha nem tudná, milyen nagy bizalomban részesítették Steinglitzet, milyen fontos megbízatást adtak neki, s még leereszkedő hanghordozásán sem változtatott. Egy elhárítóval, még ha az ember barátjának nevezi is magát, legcélszerűbb úgy viselkedni. mintha megtisztelne a barátságával, annál is inkább, mert Oscar Dietrichnek — noha alacsonyabb volt a rendfokozata, mint Steinglitznek — az egyik fő szerepet szánták a fölöttébb felelősségteljes feladat végrehajtásában.

Most is, noha kettőjüknek kellett volna megkeresniük a megfelelő objektumot, és együtt kellett volna eldönteniük, hogy a nagy választékból melyik a legjobb, Dietrich az ágyban heverész. Az őrnagy pedig egyre bolyong Varsó környé-

kén, és kénytelen lesz Dietrich századosnak jelentést tenni véget nem érő keresésének eredményeiről, az pedig majd ásít egy nagyot, és kijelenti, akárcsak legutóbb:

— Axel, öregem, mégis nagy mafla vagy te. Lehet, hogy annak idején tudtál dolgozni a pisztollyal, de a fejeddel nem. Ha a fejedet az ülepedhez hasonlítanám, az sértés volna az ülepre nézve.

Persze, Steinglitz is tudott volna hasonló szellemben válaszolni!... De Steinglitz okos ember. Ő hallgat.

Johann a tükörben visszatekintett az őrnagyra, s büszkén mondta:

— Ni csak, őrnagy úr! Kitüntetést kapott?

— Régi dolog — legyintett Steinglitz.

— Ebben az esetben, őrnagy úr, tekintse úgy, hogy a következőhöz gratuláltam.

Steinglitz nem válaszolt. Mindazonáltal magában értékelte a sofőr figyelmességét. Mégiscsak derék fickó ez a katona, sőt, most már őrvezető, el tudja hessegetni fejéből a kellemetlen gondolatokat! Azt a másikat, az új sofőrt sürgősen vissza kell küldeni az alakulatához. Az csak néz azzal a hűséges kutyaszemével, és reszket, hogy ki ne küldjék a frontra. Ez a Weiss pedig bátor katona. Ráadásul még a főnök hangulatához is van érzéke!

Johann egyszer észrevette, hogy Steinglitz szeme megakadt egy csinosabb forma falusi leányon, aki valamilyen pocsolyán átlépve jó magasra felhúzta a szoknyáját. Johann, mintha azt mondta volna, hogy „tessék parancsolni", lelassította a gépkocsit. Még a főnöke gondolatait is kitalálja. Szerencse, hogy nem nyírták ki. Kellene valami örömet szerezni neki. És Steinglitz egykettőre ki is találta, mivel lehetne megörvendeztetni:

— Megnyitottak itt nemrég egy altiszti bordélyházat. Kaphatsz látogatási jegyet az ellátási osztályon.

— Hálás köszönet, őrnagy úr! — húzódott széles vigyorra Johann szája.

Ha az őrnagy tudta volna, milyen nagy örömet szerzett Johann-nak ezzel a váratlan nagylelkűségi rohamával!

Hiszen ha majd szüksége lesz rá, lesz ürügye a kimaradásra, hogy alaposabban szemügyre vegye az új körletet, amelyet ugyanolyan titokzatosság vesz körül, mint előző helyét, ahol

olyan hosszú időt töltött a világtól elzárva, amíg önkényesen elő nem lépett udvaros katonává. Itt majd valami mást kell kifundálnia...

*

Steinglitz őrnagy fáradhatatlanul járta Varsó környékét, gondosan szemrevételezte az uradalmakat, a kastélyokat, a villákat, olyan aprólékosan, annyira fontoskodva, mintha magának akarná megvásárolni őket.

Az őrnagy újabban ezekre az útjaira magával vitte a lengyel politikai rendőrségnek egy Duszkewicz nevezetű egykori századosát is. Duszkewicz úr már túl volt az ötvenen, de jól tartotta magát. Nyílegyenes választékkal kettéosztott frizurája volt, a haját festette, szemöldökét szedette, mint valami nő, és púderezte a gyakori borotválkozástól gyulladt bőrét.

Lila arca és jókora pocakja ellenére meglehetősen tekintélyes megjelenése volt. Kitűnő angol szövetből készült kabátot, fekete keménykalapot viselt. A német tiszttel szemben elég rátartian viselkedett, nyoma sem volt modorában a talpnyalásnak. Egyszer még azt is megengedte magának, hogy szemrehányást tegyen Steinglitznek:

— Őrnagy úr, biztosíthatom: az utolsó percig nem adtuk fel azt a reményt, hogy önökkel együtt, a nagy Németországgal együtt leszámolunk a bolsevikokkal, de sajnos...

Steinglitz az ablakon kibámulva kérdezte:

— Hogy hívták régebben ezt a vidéket?

— Varsói vajdaság, őrnagy úr.

— Nem úgy értettem, ezt az egész országot?

Duszkewicz úr elvörösödött.

Az őrnagy hideg tekintettel nézett Duszkewicz kidülledt, dohányszínű szemébe, és adott neki egy jó tanácsot:

— Ajánlanám önnek, hogy ne terhelje emlékezetét régi históriákkal: ez később ártalmas lehet az egészségére.

— Én olyan régóta harcolok a kommunisták ellen, hogy szerény véleményem szerint az én egészségemet éppen most semmi sem fenyegeti — felelte Duszkewicz úr méltóságteljesen.

Steinglitz őrnagy hallgatott.

Duszkewicz magával vitte Varsó környékének térképét, kiterítette a térdén, és amikor szükség volt rá, orrára illesztette

aranyláncos lorgnonját, és úgy tanulmányozta a térképet. Ezekben a pillanatokban olyan volt, mint egy érdemekben megőszült professzor.

— Én művelt ember vagyok — mondta egy alkalommal jelentőségteljesen —, kis híján elvégeztem a gimnáziumot, foglalkoztam az értelmiséggel, és mint szakértő, bátorkodnék javasolni valamit. A nyilvános kivégzésekre gondolok, amelyek természetesen hatásosak, de túlságosan népszerűvé teszik a lengyel értelmiséget a nép körében. Bátorkodom felhívni a figyelmét saját tapasztalataimra. Amikor én elfogtam egy politikai felforgatókból álló csoportot, szabadon engedtem azt, aki a legtekintélyesebb volt közöttük. Egy idő múlva beültettem a visszatartottak közé a saját emberemet, és ő megsúgta a többieknek, hogy az, aki szabadlábra került, áruló volt. Nem akadályoztam meg őket abban, hogy erről tájékoztassák szervezetüket. Ez igen jól bevált módszer.

— Ócska, özönvíz előtti trükk. Egyébként az effajta javaslatokkal forduljon von Dietrichhez. Őt talán érdekelni fogja.

— Őrnagy úr, ön, mint kolléga, gondolom, megérti, milyen manőverezési lehetőséget biztosít ez a módszer...

— De ha a manőver nem sikerül, mi esetleg felkötjük önt.

— Nem, őrnagy úr — mondta Duszkewicz határozottan. — Önök engem nem fognak felkötni. Ez nem volna ésszerű...

*

Korff bárónő intézője nem engedte meg Steinglitznek, hogy a bárónő tudta nélkül megtekintse az uradalmat. A bárónő ezüstróka kis bundában és sáros csizmában megjelent a kastély teraszán. A cigarettát sem vette ki a szájából, asztmásan köhögött. Nagy kegyesen, mint régi ismerősét üdvözölte Johannt, Duszkewicz urat egy pillantásra sem méltatta, Steinglitztől pedig epésen megkérdezte, hogy milyen hangszeren játszik. És amikor Steinglitz mérgesen azt felelte, hogy ő nem zenész, hanem az Abwehr tisztje, a bárónő leintette:

— Canaris úr nagy sikert aratott a szalonomban, amikor fuvolázott, Heydrich úr pedig hegedült. Ha ön nem zenész, akkor önnek itt nincs keresnivalója. — De aztán megenyhült, és utasította az intézőt, hogy lássa vendégül az urakat saját lakrészében.

Reggelizés közben az intéző elmondta, hogy a bárónő Steinglitz közbenjárását akarja kérni egy kisebb ügyben. Arra gondolt ugyanis, hogy jó lenne egy kisebb koncentrációs tábort létesíteni az uradalom területén az ott dolgozó hadifoglyok számára. Ez fegyelmezné őket, s ráadásul a lágerélelmezés olcsóbb is lenne.

Steinglitz megsértődött, eltolta magától a tányért, közölte, hogy neki ehhez semmi köze. Ha a bárónő óhajt valamit, forduljon hozzá személyesen, ne pedig közvetítő révén.

— A bárónő úgy vélte — jegyezte meg az intéző —, hogy a német katona szívügyének tartja a führer három parancsolatát. Mármint az elnémetesítést, a kitelepítést és a kiirtást. Ezenkívül az említett szívességért a bárónő hajlandó fejenként 40—55 márka jutalékot adni!

— Nagyon sajnálom — mondta Steinglitz —, de nincs módomban segíteni a bárónőnek. — És hirtelen felállt az asztal mellől.

Az intéző ülve maradt, és hanyag fejbiccentéssel búcsúzott.

Steinglitz hideg halszemével visszanézett az intézőre, megállt, és ráreccsentett:

— Felállni!

Az intéző engedelmeskedett.

Az őrnagy magasba lendítette karját:

— Leülni! Felállni!

Az intéző roskatag térde már reszketett, de buzgón teljesítette a parancsokat, miközben, mint a partra vetett hal, tátogva kapkodta a levegőt.

— Élénken! Még élénkebben! — vezényelt Steinglitz. Az intéző végül is összeesett. Az őrnagy otthagyta, kisietett a gépkocsihoz, beült és elégedetten hátradőlt az ülésen.

Duszkewicz úr e jelenet után már nem mert kalapban ülni az őrnagy mellett. Kalapját a térdén tartotta, s csak akkor tette föl, amikor kiszállt a kocsiból.

Johann-nak lassanként sikerült összegeznie magában, hogy miféle objektumot keresgél Steinglitz. Arra a meggyőződésre jutott, hogy az előbbihez hasonló zárt körletet keresnek, nem is egyet, hanem többet. Nem törzseket, de nem is koncentrációs táborokat akarnak elhelyezni, bár minden jel szerint az elszállásolandó embereknek nem lesz mozgási szabadságuk, s

a külvilággal sem érintkezhetnek. Az is kétségtelen volt már, hogy Steinglitz a fő támpontot valahol itt, Varsó környékén akarja elhelyezni. Johann mindenesetre a következő hét folyamán levelezőlapokon értesítette rovnói, lvovi, sőt berlini címeit is tartózkodási helyéről. Még mindig vele volt a számunkra már ismert zsebkendő, egyik csücskét kinyomkodta egy pohár tiszta vízben, és a sorok között ezzel a vízzel írta meg üzenetét.

Ezekben a napokban érkezett meg Berlinből bizonyos Lansdorf úr. Civilben volt, de Steinglitz és Dietrich teljes díszben fogadta.

Lansdorf, szikár, erősen őszülő hajú férfi volt, szája öregesen beesett, kicsiny fejét gőgösen tartotta vékony, hosszú nyakán, sötét szeme élénk volt, mint a kígyóé.

Steinglitz utasította Johannt, hogy estére készítsen fürdőt Lansdorf úr számára és teljesítse minden kívánságát.

Johann eleinte sokat töprengett, hogyan teljesítse ezt a megtisztelő megbízatást? Odakünn csatakos, hűvös volt az idő. Úgy gondolta, ha a fűtőtesten megmelegíti a fehérneműt, amelyet a fürdő után magára húz a tisztes öregúr — ezzel nyilván örömet szerez neki. Amikor Landsdorf visszament a szobájába, nem vette éppen jó néven, hogy a bőröndjét nyitva találta, de amikor észrevette a fürdés előkészületeit, rögtön megnyugodott.

Johann olyan óvatosan és buzgón segített neki levetkőzni, mintha sebesülttel lett volna dolga, akit éppen akkor hoztak az ütközetből. Lansdorf belefeküdt a kádba, és örömmel nyugtázta, hogy a víz hőfoka éppen olyan, amilyent szeret; aztán lehunyta szemét, és szólt Johann-nak, hogy olvasson neki az asztalra kikészített könyvből.

Francia regény volt, amelyet 1902-ben adtak ki németül Münchenben. „Az élet élvezetének művészete" volt a könyv címe, de nem akadt benne semmi frivol dolog. A szerző töviről hegyire leírta egy agglegény életét, aki önkéntes fogságra ítélte magát és ki sem mozdult a szobájából. Egy kanári volt az egyetlen élőlény, amellyel szóba állt. A kanári és az agglegény beszélgetései alkották az elbeszélés lényegét.

Johann a kád közelében egy kerek széken ülve olvasta a könyvet, időnként fölpillantott, s látta, hogy Lansdorf ráncos arcán ábrándos mosoly futkos.

Aztán kisegítette Lansdorfot a kádból, szárazra dörzsölte a meleg törülközővel, bebugyolálta az előre megmelegített lepedőbe és az ágyhoz vezette. Ráadta a meleg, hosszú hálóinget, betakarta a pehelypaplannal, és tisztelettel megkérdezte, van-e még parancsa a számára.

— Tetszik nekem, ahogyan olvasol — mondta Lansdorf. — Folytasd!

De alig vette kézbe Johann a könyvet, amikor félénken kopogtattak az ajtón, és nem kevésbé félénken belépett Steinglitz meg Dietrich.

Lansdorf ekkor ugyanolyan nyugodt hangon, ahogy az imént Johannt dicsérte, így szólt az ágy mellett feszes vigyázzban álló tisztekhez:

— Uraim! Felolvasom önöknek Keitel tábornagy parancsát. A parancs így szól — és olvasni kezdte a dokumentumot, amelyet vékony cigarettapapírra gépeltek: — „Első pont. A szovjet hadifoglyokat különösen tartós jellel meg kell bélyegezni.

Második pont. A bélyeg körülbelül 45 fokos hegyesszög, amelynek szára egy centiméter; helye a bal faron. A karcolás izzó lancettával eszközlendő kifeszített bőrfelületre és bekenendő kínai tussal."

— Az átmenőtáborokba tehát, ahonnan nekünk a hírszerző- és diverzánsiskolákba alkalmas anyagot ki kell válogatnunk, a hadifoglyok már megjelölten kerülnek. Ebből az következik, uraim, hogy az előzetes válogatást rögtön a gyűjtőtáborokban meg kell ejtenünk.

Lansdorf megnedvesítette ajkát.

Johann előzékenyen odapattant, cigarettát dugott a szájába, s gyufát tartott eléje.

— Uraim! — mondta Lansdorf sipító hangon. — Azt hiszem, ez az őrvezető némely tisztjeinknek példát mutathatna jólneveltségből. — És bosszús hangon folytatta: — A folyó év május 12-i parancs harmadik pontja arról intézkedik, hogyan kell bánni a foglyul ejtett szovjet katonai politikai elöljárókkal. A parancs szó szerint ezt mondja:

„A politikai vezetők nem tekintendők foglyoknak és legké-

sőbb az átmenőtáborokban megsemmisítendők. A hátországba nem szállítandók."

Dietrich türelmetlenül megjegyezte:

— Ezt a parancsot már megkaptuk.

Lansdorf gúnyos pillantást vetett rá, és a megjegyzést a füle mellett eleresztve nyugodt hangon folytatta:

— A parancsnak ez a pontja érthető vetélkedést indított el az SD, az SS, a Gestapo és az önök szolgálata között.

Amikor az átmenőtáborokra felügyelő szolgálat jelenti, hogy végrehajtotta az újonnan érkezett hadifoglyok egy részének likvidálását, ezt a gyűjtőtáborokkal foglalkozó szolgálat mulasztásának tekintik. Amikor pedig a hátországi táborok szolgálata százalékarányban nézve több hadifoglyot likvidál, mint amennyit a frontövezeti táborokban likvidáltak, az utóbbi táborok vezetőségét hanyagsággal vádolják.

Ennek következtében a táborrendszer valamennyi fokán mindegyik szolgálat abban érdekelt, hogy minél több hadifoglyot megsemmisítsen.

Lansdorf leverte a hamut a nagy kagylóhéjba, amelyet Johann előzékenyen elébe tartott, s gúnyosan nézett a tisztekre.

— Uraim, nem kínálom hellyel önöket, mert utóbb még azt hinnék, hogy nem bízom katonás szívességukban. Amit elmondtam, az fölöttébb meg fogja nehezíteni az önök feladatát. Önöknek maximális mennyiségű lágeranyagot kell kiválogatniuk, hogy gondos tanulmányozás után megfelelő számú személyt beszervezhessenek és kiképezhessenek a hírszerző és diverzáns tevékenységre. — Hallgatott egy sort. Aztán így fejezte be mondókáját: — Az előzetes szakasszal kapcsolatban azt tanácsolom, hogy ha a Gestapo közreműködésével önök által kiválasztott anyagban utóbb egyes alkalmatlan személyek akadnak majd, ezt a mulasztást ne varrják rögtön a Gestapo nyakába. Canaris tengernagy nem szeretné kiélezni a felek viszonyát, és ezért önöknek maguknak kell kijavítaniuk a Gestapo hibáit, mégpedig fölösleges formalitások nélkül. A nyilvános kivégzések is ide tartoznak. Uraim, végeztem.

Azt sem engedte meg nekik, hogy a szájukat kinyissák, kurta biccentéssel útjukra bocsátotta őket.

*

Másnap reggel Lansdorf megmasszíroztatta fájós lábát. És Johann bámulatos hozzáértéssel végezte el ezt a feladatot. A masszírozásban ugyanis alapos elméleti és gyakorlati képzettsége volt. Az edzők azt állították, hogy a masszázs nem csupán egyetemes szer mindenfajta betegség ellen, hanem az idegrendszernek is valóságos balzsama. Johann annak idején hallgatta egy masszőr előadásait, és a sportolók a Dinamo-stadionban edzések után gyakran masszírozták egymást. Johann-nak tehát éppen elegendő tapasztalata volt.

Lansdorf igen elégedett volt a munkájával, s kijelentette, hogy már a régi rómaiak is ismerték a masszázs előnyeit, a hadvezérek az ütközetek előtt, a patríciusok pedig szenátusi beszédeik előtt masszíroztatták magukat.

Johann bátorkodott megjegyezni, hogy még Timur, a kitűnő lovas sem vetette meg a masszázst.

Lansdorf egy kicsit csodálkozva nézett az őrvezetőre, s megkérdezte, mivel érdemelte ki a kitüntetését.

Johann szerényen válaszolt:

— Sajnos, csak a bátorságomért kaptam!

— Miért, mid van még?

— Fejem, tábornok úr!

— Nem vagyok tábornok — igazította helyre Lansdorf ridegen. De aztán elnevette magát: — De ha mi nem volnánk, a tábornokok úgy harcolnának, mint a vakok. Szóval, hát mi van a te fejedben?

— Szeretnék hasznára lenni önnek.

— Mivel?

— Azt hiszem, ön mindenkiről többet tud, mint az illető saját magáról...

— Igen, természetesen!

— Azt hiszem, Steinglitz őrnagy úr és Dietrich százados úr nem egészen pontosan értette önt.

— Beszélj, hallgatlak — mondta Lansdorf, és felkönyökölt.

Johann tudta, mit kockáztat, de hirtelenjében nem talált más módot rá, hogy magára vonja Lansdorf figyelmét.

— Ön értésükre adta, hogy minél több lesz a selejt már magában az iskolában, annál több ok lesz később arra, hogy a Gestapót felületességgel vádolják.

— És mi következik ebből?

— Az következik, hogy bizonyos mennyiségű rossz anyagnak mégiscsak be kell kerülnie az iskolákba, mert ha nem emelik ki a selejtet, az egész további felelősség csak az Abwehr szolgálatát fogja terhelni.

— Nem mondom, elég csavaros az eszed! Hol tanultad ezt?

— Egykori főnököm, Funk kreisleiter, ezt a módszert alkalmazta a Deutschbaltische Volksgemeinschaft tagjaival szemben. Minden jelentkezőt felvett. De aztán, mikor megkezdődött a hazatelepítés, terjedelmes listát állított össze azokról, akiket nem tartott bizalomra méltónak. És Berlin méltányolta is érdemeit, amikor leszögezte, hogy a Gestapo rigai ügynökei nem dolgoztak elég jól.

— Honnan tudod te ezt?

— Funk úr kitüntetett különleges bizalmával.

— Miért?

— Ön az első és utolsó ember, akinek mindezt elmondhattam. Funk úr értékelte, hogy alaposan el tudom felejteni mindazt, amire felesleges emlékezni.

— Ezek szerint te hiú vagy — jegyezte meg Lansdorf szelíden.

Johann felkiáltott:

— Rájöttem, hogy ön nagy ember, és egyszerűen csak fel akartam hívni a figyelmét magamra.

— És mikor fundáltad ki mindezt?

— Csak az imént — vallotta be Johann. — Megéreztem jóindulatát és nekiduráltam magamat... — Suttogóra fogta a hangját: — Egy kicsit tudok oroszul. — Sietve hozzátette: — Beírtam a kérdőívre is. Akkor tanultam, amikor egy orosz emigránsnál dolgoztam Lettországban. Bár ez nem egészen az az orosz, amelyet a szovjet emberek beszélnek, de azért mindent értek.

Lansdorf behunyt szemmel feküdt, arca mozdulatlan volt, mint egy múmiáé.

— Az őrnagy úr — panaszkodott Johann — sofőrként alkalmaz engem. De boldog volnék, ha figyelemre érdemesítené egyéb képességeimet is.

Lansdorf kinyitotta dülledt, mohó szemét.

Johann félszeg, bocsánatkérő mosollyal állta a fürkésző, vesébe látó tekintetet:

— Te vagy az, akit egy egészen kicsit ki kell okosítani és be kell dobni az oroszok hátországába. — Kurta pillantást vetve Johann érmére gúnyosan hozzátette: — Hiszen vitéz vagy.

Johannban elhűlt a vér, még lábujjai is görcsbe rándultak, mert abban a pillanatban megérezte, hogy melléfogott. Ide vezetett hát a kockázatos beszélgetés, amelyet egészen más céllal eszelt ki. Elszámította hát magát, nem tudott eléggé belelátni ebbe a ravasz vénemberbe. Nem lett volna szabad lerohannia. De hogyne rohanta volna le, amikor ő Steinglitznél is közelebb áll ahhoz a hírforráshoz, amely felé Johann törekszik? És honnan tudhatná, hogy Lansdorf valóban az ellenséges hátországban végzendő munkára találta-e alkalmasnak vagy csak próbára akarja tenni?

Sok töprengésre nem volt idő, és Johann inkább gépiesen, mint tudatosan boldog hangon mondta:

— Köszönöm, Lansdorf úr. Remélem, nem fogja megbánni döntését.

— Ugyan, miért bánnám meg? — kérdezte Lansdorf, s összevonta a szemöldökét.

— Annyira tipikus az ábrázatom — mondta Johann —, hogy Rigában akármelyik lett rögtön megismerné bennem a németet, az oroszok meg még inkább. — Sietve hozzátette: — De ez mit sem számít. Én mint igazi német, kész vagyok életemet áldozni a führerért, és elhiheti nekem, hogy ha meg kell halnom, akkor becsülettel halok meg.

Lansdorf hosszan méregette Johannt. Aztán sajnálkozva így szólt:

— Igen, igazad van. Tipikus német vagy. Kiállíthatnának a párt fajvédő osztályán mint árja díszpéldányt. Gondom lesz rád — mondta Lansdorf, és intett Johann-nak, hogy elmehet.

A veszélyes beszélgetést megelőzően Johann sokáig töprengett azon, hogyan viselkedjék az új helyzetben, amely bár kedvezően alakult, de az elszigetelődés veszélyével fenyegetett. Attól tartott, hogy megint tétlenségre kárhoztatják, mint legutóbb is, az Abwehr titkos kiképzőtelepén.

Minden jel arra vallott, hogy az Abwehr szolgálata hírszerző- és diverzánsképző iskolák tekintélyes hálózatának kiépítésébe fogott.

Ez egyszersmind azt mutatta, hogy a hitleristák villámgyors

előnyomulása elakadt, s füstbe ment az a reményük is, hogy a szovjet lakosság egy része támogatni fogja őket. A szovjet földön nem az ötödik hadoszlop várta őket, amelyre számítottak, hanem a partizánegységek és -magasabbegységek szervezett ellenállása.

Elhatározták tehát, hogy latba vetik a titkos hadviselés minden eszközét. Gigászi méretű diverziókat, tömeges terrorcselekményeket akartak végrehajtani a Szovjetunió területén. És ez már nem taktika volt, hanem egyre inkább a hadműveletek stratégiájává vált. A német vezérkar és a harmadik birodalom valamennyi titkosszolgálata összefogott e feladat végrehajtására.

Az sem véletlen, hogy Lansdorf személyében az SD, a Biztonsági Szolgálat vezető munkatársa érkezett Lengyelországba. Amikor Johann rájött erre, elhatározta, hogy az Abwehr és a Gestapo közti vetélkedésre fog építeni. Mégpedig olyan számítással, hogy hihető legyen abwehrista elfogultsága, s ugyanakkor egy percig se vonhassák kétségbe, hogy ennek érdekében kész minden galádságra. Mert Lansdorf, a vén róka nem hinne semmi más elfogultságban, ha azt nem a karrierizmus, a szolgálati féltékenység hajtja. Johann nem rögtön szánta el magát a kockázatos lépésre, hanem csak miután végiglapozta Lansdorf jegyzetfüzetét és elolvasta egyik jegyzetét:

„A szovjet hadifoglyok a táborokban automatikusan őrzik politikai rendszerük szokásait és erkölcseit, és titkos kommunista szervezeteket alakítanak, amelyek irányítják az embereket. A Gestapónak beépített informátorai vannak a foglyok között, hogy nyomára akadjon a »vezető« személyeknek; ezeket az informátorokat kell a hírszerző- és diverzánsiskolák legértékesebb, kipróbált anyagának tekinteni. De a Gestapo illetékesei minden lehető módon elrejtik ezt a kontingenst, hogy csak a maguk számára tartsák fenn, s álcázás végett felveszik a megbízhatatlanok, sőt, a likvidálandók listájára. Bátran, intuícióval kell felderíteni ezt a kontingenst az összes táborokban, és a Gestapo ellenállásával nem törődve, be kell vonni őket az iskolákba."

Lansdorf ezt nyilván az Abwehr munkatársainak számára jegyezte föl, akiket majd a hadifogolytáborokba küldenek a jelöltek kiválogatása végett.

Johann abban a reményben szánta rá magát a Landsdorffal való beszélgetésre, hogy hátha bekapcsolja a „kontingens" kiválogatásába. Mint mondani szokás, mindent kockára tett, hogy mindent elérjen. Hiszen nagy feladat felderíteni a Gestapo informátorainak hálózatát, ezért érdemes az életét kockáztatni! És ő kockáztatta, habár nem voltak illúziói Lansdorfot illetően, tudta, hogy Lansdorf nem mai gyerek a szakmában, s minden bizonnyal éles a szeme, s gyanakvással nézné még a saját édesanyját is.

De Johann viselkedése meggyőző és teljesen hihető volt. Hát nem természetes dolog az, hogy egy fiatal német ilyen naivan, rámenősen próbál érdemeket szerezni, kitűnni? Talán nem volt természetes Johann megszeppenése? Mi különös van ebben? Egy talpraesett sofőr, aki eddig a gazdája mellett élősködött, és egyszer csak azt mondják neki, hogy egyenest a pokolba küldik. Persze, hogy megszeppent. Bár Johann-nak egészen más miatt fájt a feje: még az hiányzik, hogy ledobják szovjet területre, amikor neki itt a helye, az ellenség táborában. Lansdorf azonban ezt természetesen nem tudhatta.

Johann gyanút ébresztethetett azzal is, hogy beleütötte orrát a nagyfőnökök titkos dolgaiba. De elvégre ez is természetes. Pimasz? Természetesen. Nem is titkolta ezt. Ha szerényebb lenne, beérte volna a volánnal.

Miért árulta el Lansdorfnak, hogy tud oroszul? De hát újat mondott-e ezzel? Beírta ezt már arra a kérdőívre is, amelyet még Lodzban kitöltött, amikor vagy száz különféle kérdésre kellett válaszolnia. Steinglitz őrnagyot nem érdekelte, hogy mit tud a sofőrje. Johann meg nem is erőltette a dolgot, de most úgy érezte, hogy itt az alkalom, és elő kell hozakodnia vele. Veszélyes? Igen, veszélyes. Viszont akitől ő oroszul tanult, egykori divatos festőművész, aki elmenekült az orosz forradalom elől. Mindez rajta van a kérdőíven.

Von Dietrich néhány nap múlva mellesleg odavetette Johann-nak, hogy előléptették, tolmács lesz a második Z-osztály állományában, de amíg nincs másik sofőr, itt marad és fel kell készülnie egy hosszabb útra. Johann eleinte nem is tudott örülni, hogy vakmerősége ilyen sikerrel járt. Attól tartott, túlságosan nagyot lépett, s győzelme esetleg vereségbe torkollik. Nem becsülte-e túl magát? Lesz-e benne annyi lelkierő, hogy

kibírja azokat az inkvizíciós kínzásokat, amelyekre ítélte magát?

Johann-nak persze mindez csak a fejében fordult meg, Weiss őrvezető viszont tisztelettudón fejet hajtott von Dietrich előtt, és szemlátomást a boldogságtól megittasulva makogott valamit, hogy kész a szolgálatra.

Szeretett volna egyedül maradni gondolataival, de rögtön kényszerítette magát, hogy bemenjen Lansdorfhoz és megköszönje kegyességét, természetesen ünnepélyes vigyorral az arcán.

Lansdorf hűvösen fogadta. Szótlanul végighallgatta az őrvezető hálálkodását, aztán fejbiccentéssel útjára bocsátotta. De amikor Johann már az ajtóban volt, jelentőségteljesen utánaszólt:

— Egy kicsit hosszú a nyelved. Ennek a nyakad láthatja kárát.

— Lansdorf úr — válaszolt Johann méltóságteljesen —, azt hiszem, hogy az én nyakam csak abban az esetben lesz veszélyben, ha nem tájékoztatom önt pontosan és rendszeresen.

— Éppen ezt akartam mondani...

Az irodában a főírnok egy tábori levelezőlapot nyomott Johann markába. Johann barátja, bizonyos Vogel, egyik Szmolenszkben állomásozó sonderkomando altisztje, néhány sorban arról értesítette, hogy szeretné vele együtt tölteni a karácsonyt Moszkvában.

Johann felolvasta a meghívást a főírnoknak, s tréfásan meghozzátette, hogy az oroszok valahogy ellustultak, nem sietnek a városok feladásával, rájuk férne egy kis noszogatás; megvárta, amíg a főírnok kineveti magát, aztán elvonult a garázsba. A Moszkvából hozott zsebkendő segítségével előhívta a vegytintás írást, s összeolvasta a barnavörös, ferdén és vékony tollal írt számokat: „Varsó, Új világ, 40. Colombina Varieté. Nicole. Az ön lakásának száma, Az ön apjának életkora..."

Johann tudta, hogy új beosztása folytán csak Dietrichtől függ, s elegendő az eltávozáshoz Dietrich engedélye. Mégis

jobbnak látta, hogy elkéredzkedik Steinglitztől is, nehogy megneheztelje rá az őrnagy. Ezután még Lansdorfhoz is benézett, jelentette, hogy bemegy Varsóba, s megkérdezte, nincs-e főnökének valami kívánsága? Ezzel is kifejezésre akarta juttatni, hogy legfőbb főnökének Lansdorfot tartja.

Lansdorf mindössze arra kérte, hogy vásároljon neki néhány fenyőfürdő-tablettát, valami enyhe hashajtót, s keressen olyan könyveket, amelyeket legkésőbb a múlt század kilencvenes éveiben adtak ki.

— Csak azokat a könyveket szeretem — magyarázkodott —, amelyek ifjúságomhoz kapcsolódnak. Szép ifjúságom volt — tette hozzá szemét lehunyva.

Dietrich arra kérte, hogy vásároljon cukrászsüteményt a Marszalkowskán a Jan Gaewsky-cukrászdában, Steinglitz pedig véres hurkát hozatott. Az őrnagy pénzt nem adott, viszont ellátta Johannt egy baráti tanáccsal, hogy a varsói látogatás után megelőzés végett keresse fel az egészségügyieket.

Az őrvezetői rendfokozat és a kitüntetés új lehetőségeket nyitott meg Johann előtt.

Megállította az első tehergépkocsit, a sofőr mellől hátraültette a katonát, a sofőrnek markába nyomott egy csomag cigarettát, és ráparancsolt, hogy úgy száguldjon Varsóba, mintha az ördög kergetné.

Johann kitűnő hangulatban volt. Mellét dagasztotta a büszkeség, hogy eddig annyi minden sikerült neki, s mint egykor a főiskolai vizsgák után, szinte égett a vágytól, hogy a jó munka jutalmaként kiszórakozza magát. Végre „elereszkedhet", egyszerűen elbeszélget a sofőrrel erről, arról... Hiszen akármilyen nehéz is volt a helyzet egyébként, a rábízott feladattal eddig egész jól megbirkózott, és ugyan mi derítené jobb kedvre az embert, mint a jól végzett munka tudata.

Már annyira edzettnek, sebezhetetlennek érezte magát, hogy könnyedén fitymálgatta az oroszokat, s közben még ösztönös undort sem érzett magával szemben.

Varsóban sok időt eltöltött a különféle bevásárlásokkal, s az előadás kezdetére nem ért oda a varietébe. A kijárási tilalom miatt öt órakor kezdték az előadásokat. Johann nem tartotta célszerűnek, hogy csomagokkal felpakolva jelenjen meg a varietében és keresse meg összekötőjét.

Elment előbb a Grand Hotelbe, az ügyeletes rendőrtiszttel közölte, hogy Steinglitz őrnagy megbízásából jár el, szeretné letenni számára a csomagot, ha az, mint ígérte, egy hölggyel megjelenik itt. Ha viszont az őrnagy netalán mégis a Palace-t választaná, ő maga jön vissza a csomagért.

A varietében bemutatott számok egyáltalán nem kötötték le a figyelmét, pedig még soha életében nem járt ilyen helyen.

Ócska brokát fürdőruhában tíz öregecske, vastagon kifestett görl ugrabugrált a zene ütemére; az arcukra erőltetett mosolylyal szemben láthatólag azt igyekeztek leplezni, hogy a gyors mozdulatokat bizony már alig bírják szusszal, és Johann sajnálkozva nézte őket. Utánuk két úszónadrágos férfi, tetőtől talpig bronzszínű festékkel bekenve antik szoboralakzatokat formázott. Az artisták kiálló bordája bizony arról árulkodott, hogy a jegyekre a művészek sem kapnak sem zsírt, sem húst.

Az artisták után egy Charlie Chaplint utánzó bohóc szökkent a színpadra. A nézőközönség soraiból almacsutkákat, cigarettacsonkokat dobáltak feléje, ordítozni kezdtek, hogy „Zsidó!..." A bohóc nem csinált semmi különöset, még csak ki sem tért az almacsutkák elől.

Mint kiderült, az egész szám abból állt, hogy a bohóc hagyta magát dobálni. Éppen csak az arcát takarta el időnként a kezével.

Johann-nak azonban feltűnt valami. A bohóc időnként egy pillanatra levetette a Chaplin-álarcot, és ekkor egy merőben más arc bukkant elő — a bajusz ugyanaz, de a homlokra simuló fekete haj és a villanásnyira előreszegezett állkapocs annyira hangsúlyozta a veszedelmes hasonlóságot, hogy Johann önkéntelenül aggódni kezdett a vakmerő emberért. De mindez csak egy pillanatig tartott, nyomban újra megjelent Chaplin, s csetlett-botlott óriási, szétálló lapos cipőjében.

De amikor a konferanszié bejelentette, hogy következik a „Két Nicole akrobata-páros", Johann hirtelen előrehajolt.

A zsúfolásig megtelt, zajos teremben vágni lehetett volna a füstöt. A katonák sört ittak, zsíros papírból ették, amit magukkal hoztak, kirakták az elemózsiát az asztalokra. Ha civil ült előttük, lábukat a széke támlájára rakták.

A hátsó sorokban tábori csendőrök villogtatták zseblámpá-

jukat, s kitessékelték a teremből a katonákat, ha túlságosan rámenősen foglalkoztak az utcalányokkal.

Johann-nak nem kellett túlságosan megerőltetnie szemét, hogy a fekete trikóba öltözött, ideális testalkatú akrobatában felismerje Zubovot. Valóban ő volt az. Csak a haját fésülte választékra, szemöldökét vékonyra borotválta, ajkát enyhén kifestette. Keményen megdolgozott a pénzéért ez a Nicole akrobata. Partnernője, akinek arcát Johann még nem tudta szemügyre venni, mert rá egyelőre nem is gondolt, mint fekete kígyó pörgött Zubov karjában, hol körülfonta, hol mozdulatlanná dermedt röppenő pózban a férfi kinyújtott karján.

Hosszan megtapsolták őket. Az akrobata-pár visszajött megköszönni a tapsot, s Zubov magasra feldobta partnernőjét, aki szaltót csinálva a levegőben hirtelen szárnyként kiterjesztett egy horogkeresztes lepelt, amit a közönség elragadtatott ordítozással és valóságos ovációval fogadott.

Johann besietett a művészbejárón, kezében egy doboz szőlőcukorral, amit a büfében vásárolt, s belökte az ajtót, amelynek ferdén lógó névtábláján ott állt a „Két Nicole". Katonásan meghajolt a vastagon bekent női arc felé, amely a tükörből nézett vissza rá, és elhadarta:

— Kisasszony, elbűvölt a művészete. — Johann udvariasan a tükörasztalkára tette a cukrosdobozt, és mosolyogva Zubov felé fordult.

Zubov arca azonban közönyös maradt.

— Őrvezető úr — mondta —, a kedves szülei bizonyára említették magának, hogy illetlenség kopogtatás nélkül belépni ismeretlen emberek szobájába.

— Elnézést kérek — mondta Johann. És találékonyan felajánlotta a megbeszélt jelmondat szerint: — Hajlandó vagyok akár tizenhatszor is kopogtatni.

Várta a választ, de Zubov hallgatott kis ideig, s aztán megkérdezte:

— Tulajdonképpn minek köszönhetjük a látogatását, őrvezető úr?

— Szeretnék gratulálni Nicole-nak...

— Csakhogy ők ketten vannak, két Nicole van — mondta Zubov hűvös arccal.

— Ó, én a főbbiknek szeretnék bemutatkozni — mondta Jo-

hann, aki már kezdett kijönni a béketűrésből. Nem értette, miért késik Zubov a jelmondat másik felével.

— A főbbik Nicole ő — közölte Zubov, és szemével a lány felé intett, aki már a festéket mosta le az arcáról.

Johann odament hozzá, még egyszer meghajolt. Szürke, figyelmes szempár villant össze Johann dühös tekintetével.

— Ezek szerint maga ült a tizenhatos széken, őrvezető úr? Akar valamit mondani nekem?

— Igen — bólintott rá Johann.

— Itt?

— Ha partnerének nincs kifogása ellene, szeretném elcsalni valahová.

Zubov odaszólt a lánynak:

— Elkísérem Polonskyhoz.

A kis söröző pultjánál szótlanul kortyolgatták sörüket, amelyet a kocsmáros igencsak fölvizezett.

— Polonsky úr — mondta Zubov a kocsmárosnak —, tegnap nem működött a vízvezeték, és a sör is erősebb volt.

— Ma sem működik a vízvezeték — felelt a kocsmáros.

— Akkor honnan van ennyi vize?

— Nem víz az, uram, hanem a könnyem — mondta a kocsmáros. — Siratom a hitvány üzletemet.

Fiatal leány lépett az ivóba; kis bőrönd volt a kezében, arca fénylett a krémtől. Belekarolt Johannba, a bőröndöt Zubov kezébe nyomta, s közölte:

— Indulhatunk!

Befordultak egy szűk mellékutcába, amely elég sötétnek és elhagyatottnak látszott.

A leány szorosan hozzásimult Johannhoz, s tagoltan, hivatalos hangon közölte:

— Én vagyok az összekötője. A barátunknak — fejével a mögöttük lépkedő Zubov felé intett — most külön feladata van. Azt hiszem, számunkra az lesz a legmegfelelőbb „fedezék", ha maga... hogy is mondjam... hát udvarolni fog nekem. Vagy van valami más elképzelése?

— Nincs — vallotta meg őszintén Johann.

— A főnökeinek már holnap jelentse ismeretségünket. Azt is elmondhatja, hogy nálam töltötte az éjszakát. Így alighanem hihetőbb lesz a mese.

— Hogyhogy hihetőbb? — kérdezte Johann.

— Ne butáskodjék — mérgelődött a leány. — Egy kis ugrabugra akrobatalánnyal nem szokás sokat teketóriázni! Igaz?

— De nem, maga téved — tiltakozott Johann. — Ők engem nagyon jól nevelt fiatalembernek tartanak.

— Általában semmit sem kell túlságosan hangsúlyozni, így a jólneveltséget sem — mondta a leány kioktató hangon. — Legalábbis magának nem, őrvezető.

— Jól van — hagyta rá Johann.

— Egyébként ebben semmi jó nincs. — A leány még szorosabban hozzásimult. — Jegyezze meg a következőket. Nevem Elza Wolf. Volksdeutsch. Anyám lengyel. Apám természetesen német, katonatiszt. Meghalt. Én szerelemgyerek vagyok. Krakkóban születtem. Katolikus vagyok. Ha a partnerem után érdeklődnek — a szeretőm. De hamarosan faképnél hagy. Mi kell még? Azt hiszem, ez minden. — Ellentmondást nem tűrőn hozzátette: — Tehát nálam tölti az éjszakát.

Johann könyörgőre fogta a dolgot:

— De értse meg, nem tehetem. Megígértem mindegyik főnökömnek, hogy pontosan visszamegyek. Kötelességem . . .

— Nem, nem, dehogyis kötelessége. Köteles segíteni nekem abban, hogy szert tegyek egy katona pártfogóra: a szomszédaim már kezdenek ferde szemmel nézni rám. Gute Nacht — szólt hátra hangosan Zubovnak.

— Jól van, jól, gute Nacht — dünnyögte Zubov, és eltűnt a sötétben.

— Hová ment a szeretője? — kérdezte Johann csúfolódva.

A leány vállat vont.

— De hát hogy lehet így, egyedül . . .

— És az nem érdekli, hogyan élek én itt egyedül, és mindig egyedül?

— És Zubov?

— Nicole jó gyerek, de túlságosan szereti az erőszakos módszereket. Nemrég is nagy tűzijáték-mutatványt eszelt ki.

— Bocsásson meg, mennyi idős maga?

— Korban maga az idősebb, de hogy közülünk melyik a rangidős, azt nem tudom — felelte Elza.

— Régóta szolgál?

— Ha majd hazamegy, menjen el a személyügyi csoportfő-

nökségre, s kérje el a kartotékomat... — Feszült figyelemmel Johann szemébe nézett: — Jelentsen, hallgatom...

Johann tömören elmondta mindazt, amit tájékoztatás végett magában előkészített. A lány bólogatott, hogy mindent megjegyzett.

— Ez minden? — kérdezte.

— Nem minden, de a lényeg.

— Nem rossz — dicsérte meg a leány mosolytalan arccal. — Nem vesztegette hiába az idejét. Szép munka.

— Köszönöm. — S Johann kissé csúfondárosan hozzátette: — Főnök elvtársnő!

— Nem — tiltakozott a leány. — Én csak az összekötője vagyok.

— Megenged egy kérdést?

— Tudja — bizonytalanodott el a leány hangja —, jó volna, ha nem haragudna rám. Talán azt hiszi, hogy érzéketlen fatuskó vagyok. Pedig szerettem volna a nyakába ugrani az örömtől, amikor megtudtam, hogy maga az, akit várok. Zubovval is így voltam. Oly régóta nem láttam a mieinket... Akart valamit mondani?

— Maga fedezte fel Zubov akrobatatehetségét?

— Én — felelte a leány büszkén. — Ugyanis a führernek van egy körlevele arról, hogy a nép körében fenn kell tartani a jó hangulatot, és ezért a művészek, az „izomemberek" felmentést kapnak. Gondoltam, Zubovnak jót tesz, ha e körlevél védelme alá helyezem. És képzelje, Zubov határozottan tetszik a közönségnek. Csak nagyon vakmerő.

— A színpadon?

— Nem.

— Magával?

— Nem, a németekkel. — Szomorúan tette hozzá: — Mindig csodálkozom, amikor újra látom.

— Miért?

— Csak azért, mert mindig úgy megy el, mint aki a halált akarja kihívni maga ellen.

A sötétből csetlő-botló járókelő bukkant elő.

Elza rögtön németre fordította a szót, kedélyesen locsogott. Johann a fülét hegyezte: a leány kiejtése kifogástalan volt. Az utcai lámpánál az arcát is újra szemügyre vette. Semmi külö-

nöset nem fedezett fel rajta — sápadt, fáradt arcot látott. Kissé széles, magas homlok. Foszforeszkáló, nagy szeme azonban mintha ellopta volna a homlok fehérségét. Ajka puha, kissé vastag, de szépen ívelt. Tömpe állán forradás. De a hangja! Szinte folyton változik: hol tompa, hol mély, mellből jövő, hol meg éles, szaggatott.

Egy barátságtalan külsejű háromemeletes háznál megálltak, bementek az udvari bejáraton. A sötét lépcsőházban mosogatólészag terjengett. Elza saját kulcsával nyitott ajtót. Hosszú előszobából nyílt a kamrája a konyha mellett; egész bútorzata egy asztal, szék meg faágy volt, még szekrény sem volt benne.

A leány a szék karfájára dobta sárga kötött kabátját, leoldozta kendőjét, s csillogó szalmaszőke haja hirtelen a vállára omlott. Suttogva világosította fel Johannt:

— Festett a hajam. Így közönségesebb. — Erélyes hangon rendelkezett: — Feküdjön le és aludjon. Majd én felébresztem. Vegye le a zubbonyt, kiviszem a konyhába, kivasalom. Tárgyi bizonyíték a szomszédok számára. — Gúnyosan felnevetett: — Tudja, már gyanakodni kezdtek, hogy egyszer sem láttak itt férfit. Leoltom a villanyt.

— Minek? — kérdezte Johann.

— Hogy mégiscsak aludjon.

Jó időbe tellett, amíg Elza visszatért. Akkor lefeküdt Johann mellé, betakarózott a kötött kabáttal, közelebb nyomakodott a férfihoz, s megkérdezte:

— Akar még mondani valamit?

Johann a leány fülébe súgva elmondta, amit még a központ tájékoztatására szánt. Olyan közel volt a leányhoz, hogy leheletétől meg-meglebbent a szőke haj. S a leány váratlanul felnevetett. Johann azt hitte, rajta nevet: talán az értesüléseket tartja valószerűtlennek vagy elavultnak. De a lány megnyugtatta: „Csiklandoz" — és óvatosan hátrasimította haját a füléről. Amikor Johann újra suttogni kezdett, ajkával véletlenül megérintette a leány fülét, de Elza nem szólt semmit: vagy nem vette észre, vagy nem akarta észrevenni. Aztán Johann hátat fordított a lánynak, s most ő súgdosott a fülébe szigorúan főnöki szellemben. Rendben van, ma még elfogadja a szóbeli információt, de a jövőben magának kell mindezt sifriroznia. A „postaládákra" vonatkozóan később kap utasítást. Az üzem-

anyagtelepek helyszínrajzát viszont készítse el rögtön: szüksége lehet rá Zubovnak.

— Vége?

— Vége! — mondta a leány.

Johann a hátára feküdt, kinyújtózott, s a mennyezetről lelógó fehér tapétafoszlányokat nézegetve megkérdezte:

— S amúgy mellékesen beszélgethetünk?

— Hát egy kicsit...

— A férfiak nem zaklatják?

— Természetesen, zaklatnak. De nekem írásom van a városparancsnokságtól: katonai személyekkel tilos érintkezésbe lépnem. Fertőző beteg vagyok.

— Miféle?

— Tüdőbaj. Miért, maga mit gondolt?

— Ez igaz? — kérdezte Johann.

— Természetesen. Mindig egészséges voltam, de itt megindult a folyamat.

— Gyógykezeltetnie kell magát.

— Majd a háború után, okvetlenül. De hagyjuk ezt. — Megkérdezte: — A kitüntetést „mesével" együtt kapta?

— Hogyisne! — adta Johann a sértődöttet. — Igazi hőstettért kaptam. A németektől.

— És otthonról van kitüntetése?

— Nincs, csak a németektől.

— Gratulálok — mondta a leány. — Hős!

— Altisztségig szeretném vinni.

— Karrierista! Ha így halad, nemsokára tábornok vagy sturmbannführer lesz magából. — De rögtön komolyra fordította a szót: — Ne siessen a gyors előrehaladással, ismerem őket: irigyek, fúrják egymást. A legnagyobb veszedelem a gyors siker.

— Maga olyan bölcs, mint egy öregasszony.

— Nos, elég — szakította félbe. — Elég! — Előrehajolt, és önkéntelenül Johannhoz simulva cigarettát vett el a székről.

— Különös — dünnyögte Johann —, egy ágyban fekszem egy leánnyal...

— Én magának nem vagyok leány — vágott a szavába nyersen a leány. — Én a munkatársa vagyok. — Halvány mosoly

futott át az arcán. — Egyik udvarlómnak kis híján kificamítottam a kezét, hogy elmenjen a kedve a szemtelenkedéstől...

— Ki tanította judóra? — érdeklődött jámborul Johann.

— Na tessék! — suttogásából bosszúság hangzott. — Maga túlságosan kíváncsi. Rendesebbnek képzeltem magát.

— Egyáltalán mit gondolt rólam?

— Semmit. Egyszerűen azt hittem: komolyabb elvtárssal lesz dolgom. — Kihajolt az ágyból, s elnyomta a cigarettavéget. — Figyeljen rám és jegyezze meg: nincs sem maga, sem én. És nincs és nem lesz számunkra semmi, amíg van ez az egész — fehér karjával szinte széttolta a szoba falait. — Érti? — Aztán gyengédebben hozzátette: — Nahát...

Még néhány szót váltottak, aztán Elza szólt, hogy ideje aludni, és csend telepedett közéjük.

Johann sokáig feküdt mozdulatlanul a falhoz szorulva, behunyt szemmel, de sehogy sem tudott elaludni. Reggel, amikor Elza éppen csak hozzáért, hogy felébressze, rögtön felpattant. A lány arca sápadtabb volt, mint lefekvéskor, szeme alá kék árnyék lopózott. Fáradtan kezet nyújtott a fiúnak.

— Nem tudom, hogy bírom ki ma a varietében. Annyira elfáradtam! Megszoktam az egyedüllétet, most meg egyszerre itt van Zubov is, maga is. Aztán megint lehetek egyedül...

A konyhában a tűzhelynél asszonyok sürgölődtek. A léptek hallatára rögtön megfordultak.

Elza átölelte a fiút, az ajkára tapadt, s aztán barátságosan hátba verte.

Johann gépiesen megjegyezte az Elza otthonához vezető utat, a tájékozódási pontok szinte maguktól vésődtek az agyába. Közben folyton a lányon járt az esze...

A Grand Hotelban a portástól elvette csomagjait, kiment a városszéli forgalomirányító állomásra, felmutatta igazolványát. Egy kifelé tartó gépkocsira ültették, és egyetlen átszállással visszajutott alegységéhez.

Steinglitz méltányolta azokat az okokat, amelyekkel Johann a késését magyarázta.

— Higiénikusabb, ha az embernek állandó szeretője van, mint folyton más szajhához futkosni.

— Csakhogy én igazán szerelmes vagyok, őrnagy úr.

— A szentimentalizmus a mi nemzeti Achilles-sarkunk.

Lansdorf elégedett volt a vásárolt holmikkal, de a késés indoklása nem tetszett neki.

— A nőt a férfiak azért találták ki, hogy igazolják ostobaságaikat. — Kioktató hangon tette hozzá: — Nekünk szótlan és elszánt emberek kellenek, akik magányosan is beérik az észrevétlen munkálkodással és rendületlenek tudnak maradni.

— Igen, Friedrich Nietzsche e pompás gondolatai a legnagyobb mértékben megfelelnek az én eszményképemnek is.

Lansdorf csontos arca még jobban megkeményedett. Közelebb ment Johannhoz, végignézte, mintha mértéket akarna venni róla.

— Szereti Nietzschét?

— Ő szórt fűszert a vérünkbe!

— Hogy mondja? Ismételje meg! — Lansdorf fölemelte aszott ujját. — Kitűnő! Mérhetetlen hatalomvágy és ugyanolyan mérhetetlen képesség az alázatra és az engedelmeskedésre — ebben van a német nemzet ereje.

Johann összeütötte a bokáját, felemelte állát és sokat sejtetőn mondotta:

— Várom további utasításait, Lansdorf úr!

Dietrichnek nem tudott jelentést tenni késére okáról, mert a századosnak kisebb gondja is nagyobb volt annál, semhogy Johann-nal törődjön. Épp most békült ki szeretett sofőrjével, Kurttal, és szemmel láthatóan csak ez foglalkoztatta. Kurt a százados holmiját csomagolta, a százados meg kapkodva segített neki, lerítt róla, hogy nagyon örül az útnak. Johann-nak csak annyit mondott, hogy készüljön, bár Kurt is velük tart: a százados nem szerette az egyedüllétet...

Havas eső esett.

Körös-körül minden csupa sár volt. Sárszínűek voltak az alacsonyan vonuló fellegek, sáros volt a pocsolyák vize, a csupa latyakká vált országút, a víz a patakokban, a gépkocsi ablaka.

Dietrich elöl ült a sofőr mellett, és Johann kényelmesen el-

terpeszkedett a hátsó ülésen. A sáros üvegen alig hatolt be a fény a kocsi belsejébe. A borongós időben hamar elálmosodik az ember. Johann csöndben szunnyadozott és közben összekötőjére gondolt, akit még gondolatban is Elzának köteles nevezni...

...A gépkocsi utolért egy páncélosalakulatot. A harckocsik szabályos térközökkel követték egymást. A nyitott tetőnyílásokból kilátszott a parancsnokok feje. Johann az ablakhoz hajolt. Gondolatai még a leány körül jártak, szinte hallotta fojtott suttogását, s közben gépiesen megjegyezte a harckocsik számát, jelzéseit, a lövegek csövén a kilőtt célokat jelző gyűrűket.

A harckocsik farára gerendákat kötöttek. Ezek a harckocsik tehát mocsaras terepen tevékenykednek majd.

A német harckocsioszlopban egyszer csak két KV típusú szovjet harckocsit fedezett föl. Friss festésük arról árulkodott, hogy egyenesen a javítóműhelyből kerültek ehhez az alakulathoz. A KV-k nyitott toronynyílásában álló parancsnokok fején bordás, szovjet bőrsisak volt; a szovjet harckocsikat tehát provokációs akciókra szánták. Johann mindezt szinte gépiesen rögzítette a fejében, miközben egyre a lány körül jártak gondolatai.

A gépkocsi lassan elhúzott a földet megreszkettető, dübörgő acélfal mellett, megiramodott az üres országúton, aztán újra lelassított, mert hídra értek, amely piszkos vizű, lapos partú, náddal és füzessel szegélyezett folyón vezetett át. Miközben a vashídon áthajtottak, Johann azt mérlegelte magában, hogy a hídnak melyik része alá a legcélszerűbb elhelyezni az aknát, ha esetleg idejön mint útépítő munkás, aki a gyalogosok számára lerakott pallóburkolatot akarja megjavítani.

És habár a folyó nem túlságosan széles — tizenegy, de inkább tíz méter —, és nem is mély, másfél-két méter mély lehet, a zátonyokból ítélve, ágya iszapos, hínáros, s árterülete óriási, mocsaras. Érdemes volna fölrobbantania a hidat; legalább két hétbe telne, amíg helyreállítják.

Johann leengedte az üveget és kidobott a hídra egy összegyűrt újságot. Az őrszem látta, de nem állította meg a parancsnoki rendszámmal ellátott gépkocsit, sőt elfordult, mintha semmit sem vett volna észre. Az őrszem negyvenéves forma ka-

tona. Az útvonalakat mindenütt félig rokkant, idősebb korosztályhoz tartozó katonák biztosítják. Johann tudta, hogy a németeknél egész zászlóaljak vannak, amelyeket különféle gyomorbántalmakban szenvedő emberekből állítottak össze, sőt, gyenge látású, csökkent hallású emberekből is alakítottak egységeket. Meg kellene tudni ezeknek a számát. Különben, ha sikerül kifogni egy borús esős napot, nagy sebességgel át lehet hajtani a hídon és ki lehet dobni rá a robbantó csomagot. De nem akárhol, hanem a homokos hordó mellett, amelyet tűzvédelmi okokból tettek oda. A hordó mögött nem látszik majd a csomag, csak ügyelni kell rá, hogy a vasgerenda alá kerüljön — akkor a tartógerenda biztosan kifordul a helyéből. Igaz, a híd nyílása sértetlen marad, de az is biztos, hogy sem vonat, sem harckocsi nem mehet a hídra, s meglehet, hogy az alsó hídrész is összeomlik, ha a felső hídszerkezet rázuhan. Annyira elképzelte Johann ezt a jelenetet, hogy megfeledkezett Elzáról is, magáról is, Zubovról is.

A gépkocsi alól kifogyott az aszfalt, dűlőútra értek. A hepehupás úton nagyokat zökkentek, többször elakadtak a mély gödrökben. Johann előreszólt Kurtnak, hogy szívesen átveszi tőle a volánt, ha fáradt. Kurt ráállt, helyet cserélt Johann-nal, s Dietrich is melléje telepedett a hátsó ülésre.

Vastag, sűrű köd ült a völgyön. Johann bekapcsolta a reflektort, de a vattaszerű, gomolygó ködtel szemben tehetetlen volt a fénysugár. Johann most már csak tapogatózva vezetett, kinyitotta az ajtót, kihajolt a kocsiból, s egyik kezével az ajtóba kapaszkodva hol erre, hol arra fordította a volánt. Aztán emelkedni kezdett az út, erdőbe értek, a fekete, nyirkos törzsű fák alatt sűrű avarillat terjengett. A fák alatt fehér penészként vékony hóréteg lapult.

*

Johann-nak a hóról jutott eszébe, hogy akkor is éppen ilyen volt az idő, amikor évfolyamával „kommunista szombatra" mentek egy szovhozba. Egyébként a „szombat"-ot csak a név kedvéért mondták; a munka valójában két hétig tartott. A diákok krumplit szedtek a szovhoz földjén, egy folyó árterén, amelyet feláztatott a csatakos, hideg ősz.

Munka után tetőtől talpig sárosan, csuromvizesen csörtettek

be az étkezdébe, ahol ugyancsak burgonyával tartották jól őket: előételnek sűrű krumplilevest kaptak, a második fogás pedig margarinba sütött krumpli volt. A margarint ők vitték magukkal Moszkvából. Éjszakánként pedig együtt aludt az egész csapat a tehénistálló szénapadlásán.

Petya Makarov, a csoport bizalmija, minden alkalommal ünnepélyesen elkiáltotta magát:

— Elvtársak! Fiúk és leányok!

— Miért fiúk, miért nem egyszerűen „gyerekek"?

— Rendben van — állt fel Petya —, legyen: gyerekek. Így is, úgy is kötelesek vagytok illedelmesen viselkedni. És tökéletesíteni személyiségeteket.

Alisza Boszonogovna, aki a legszebb leány volt a főiskolán, s éppen ezért bátran fölvehette a legócskább kabátját meg apja kopott nadrágját, egyszer duzzogva így szólt:

— Én pedig nem óhajtom tökéletesíteni a személyiségemet. Én őrült szerelemre szomjazom, holdfénnyel. És bár a holdat most nem látni, ha megerőltetem a fantáziámat, Paska Mohov arca tökéletesen pótolja a holdat. Gyere ide hozzám, Mohov, melegíts meg.

A tűzvörös hajú, szeplős képű Mohov zavartan mosolyogva mászott át a szénában keresztül-kasul heverő fiúkon, s letelepedett Alisza mellé.

A leány gyakorlatlasan megkérdezte:

— A jegyzet nálad van? Az anyagellenállás a legjobb altató. Olvasd csak, Pavel, én meg majd elalélok melletted a gyönyörűségtől és ötösről fogok álmodni.

A széna száraz volt, s nem is szénaillat, hanem por szállt belőle, de mindent elnyomott az istálló éles, csípős szaga. Szása Belov hallgatta az eső kopogását, Mohov monoton zümmögését, Alisza sóhajait, amelyeket hébe-hóba félbeszakított egy-egy kétségbeesett, panaszos megjegyzés:

— Egy kukkot sem értek az egészből! Most mondd el népszerűen, a saját szavaiddal...

Az egyik leány reménykedő hangon kérdezte:

— Mit gondoltok, gyerekek, ezt a társadalmi munkát beszámítják majd a beszámolóknál? A fizika és matematika tanszéken, azt mondják beszámították...

Senki sem válaszolt, viszont Grisa Medvegyev, akinek az

apja akkor Spanyolországban harcolt, elgondolkozva dörmögte:

— Guadalajara. Azt hiszem, nagyon fekete vízű folyó. S talán piros is, forró, mint a gránát robbanása.

— Honnan tudod te, hogyan robban a gránát?

— Folyton apámmal álmodom. Vele járok a fronton. Mi nem is láttunk eleven fasisztákat, legfeljebb Borisz Jefimov karikatúráin. Pedig a fasiszták Spanyolországban embereket ölnek. A kommunisták harcolnak ellenük, az emberiséget védelmezik a fasizmussal szemben — ez az igazi élet. Mi meg itt heverészünk a melegben fedél alatt tele hassal és mókázunk, viccekkel intézzük el az életet.

— Jól van, no — mondta Szása —, nekünk most más a dolgunk: számomra most az a legfőbb, hogy megvédjem a diplomamunkámat. Ez most az én legfőbb feladatom a világon.

De a diplomamunkát végül is nem védte meg. Nem jutott rá ideje.

Az Állambiztonsági Hatóságnál az oktatók sok mindenből vizsgáztatták, de a tantárgyak közül — a német nyelv kivételével — egyiket sem tanították a főiskolán.

Az őrnagy, aki a német nyelvet tanította, azt mondta Belovnak:

— Egyetlen hiba a kiejtésben — és a mondat végére ólomból teszik ki a pontot. Ezért nálam ötöst kikönyörögni ugyanannyi, mint kegyelmet kérni az ellenségtől...

És Szásának esze ágában sem volt, hogy érdemtelenül szerezzen meg valamit.

Ugyan merre járhatnak most az évfolyamtársai? Harcolnak talán valahol? Hol lehet Alisza? Ugyan mit szólhatott Alisza, amikor a főiskolán megtudták, hogy Szása hosszú évekre északra utazott? A leány mindig azt állította, hogy a kesergéstől eltiltották az orvosok. És csak annak köszönheti szépségét, hogy mintegy megtestesíti a kislányos boldogságot és mélységesen megveti egyéni bánatait, eltaszít magától mindent, ami kellemetlen, nem gondol a bosszantó dolgokra.

Sírt-e vajon? Bizonyára nem. De hogy magában mit gondol, azt soha senki nem tudta. Alisza bűbájosan tudott fecsegni, semmiségekről beszélni, hogy ne emlékezzen arra, amit a legfontosabbnak tartott, hogy ne emlegesse titkát.

Pedig volt titka. Egy alkalommal az újévi ünnepély után a főiskola kapújában összetalálkozott Szásával. Alisza mindig énekelt a főiskolai ünnepélyeken. Kellemes alt hangja volt, sokan tanácsolták neki, hogy iratkozzon be a zeneművészeti főiskola énektanszakára.

Alisza váratlanul nekitámadt szokásos tréfás modorában:

— Na, te naplopó, kísérd haza a bájos hölgyet, ne foszd meg magadat ettől az élvezettől.

Útközben egyre tréfálkozott és incselkedett Szásával. A ház kapujában megállt, riadtan körülnézett, fölszegte arcát és esdeklőn a fiúra nézett:

— Csókolj meg, Szása. — És félszegen hozzátette: — Szájon is lehet.

Szása ügyetlenül a gyakorlatlan ajkakra illesztette ajkát. Aztán a leány lefejtette karját a fiú nyakáról, és felsóhajtott.

— Tudod, többet nem fogunk csókolózni.

— Sohasem? — kérdezte Szása.

Alisza kristálytiszta tekintettel és határozottan nézett rá, de hangja reszketett:

— Szóval, ha akarod, hozzád mehetek feleségül. — Fölnézett az égre, mintha valamit számolna: — Kilencszáznegyvenkettő szeptember másodikán. — És magyarázatképpen hozzátette: — Akkor van a születésnapom.. elsősorban...

— És másodsorban?

— Elvégre időre van szükségem, hogy meggyőződjek szerelmedről.

— Jól van, felírom a dátumot, hogy el ne feledjem — tréfálkozott Szása, mintha ő is tréfának fogta volna föl Alisza szavait. Nem tehetett másképp, noha tudta, érezte, hogy a leány mennyire komolyan gondolja mindezt. Igen, őszintén megvallva, neki sem volt kedve tréfálni. De akkor már a különleges iskolára járt, hivatalosan azonban nem hagyta ott a főiskolát, de fogalma sem volt róla, milyen sors vár rá. Azt sem tudta, van-e joga bárkit is hozzákötni saját ismeretlen sorsához.

Alissza jegyzettömböt vett elő a táskájából:

— Tessék, írd!

Szása megértette, hogy Alisza sohasem fogja megbocsátani neki ezt a tréfát. És bár összeszorult a torka a szomorúságtól,

folytatta a játékot, vidám képpel felírta magának a dátumot és aláfirkantotta a nevét.

Alisza kitépte a lapot, széttépte, és foszlányait ledobta a pocsolyába.

— Vége! — mondta büszkén és haragosan. — Vége! — És faképnél hagyta.

Azóta soha többé nem voltak kettesben. És Szása nemsokára az ő számára is, mint mindenki számára, északra utazott.

Az O—X—47. számú kísérleti táborba fenyvesen keresztül vezetett az út. A fák közt bújtak meg a tábor személyzetének épületei: az őrség laktanyája meg a parancsnokok házikói. Maga a tábor a domb alján, a kopár katlanban épült; régebben homokbánya volt a helyén.

A katlan talaja mocsaras volt: a domboldalról nyilván lefolyik a források vize; a völgy alján a korhadás illatától terhes kék köd terjengett. A tábor személyzetének telepe afféle villanegyedhez hasonlított: teniszpálya volt álcázóháló alatt. a homokkal felhintett utat keramit kockák szegélyezték, a rózsaágyást gondosan betakarták szalmaszőnyeggel. A játszótéren is megvolt minden: homokozó, hinta, vidám színű, tarka napernyők, kis fürdőmedence — most éppen korcsolyapályának használták.

A belső SS-őrség ügyeletes rotenführere bevezette Dietrichet és Johannt a vendégszállásra, elmagyarázta, merre találják meg a mosdóhelyiséget, kinyitotta a szekrényt, amelyben tiszta pizsamák és posztópapucsok vártak őket.

Amint a vendégek rendbe tették magukat, megjelent a küldönc és jelentette, hogy Franz Klein obersturmbannführer várja őket.

Csak úgy zubbonyosan vágtak át a homokkal felhintett ösvényen a vakolt házhoz, amelyet teljesen elborított a buja borostyán. A díszes ajtó fölött óriási szarvasagancs meredezett pajzs alakú fehér homlokcsonttal.

A súlyos rézkandeláberek gyér fényével megvilágított, tölgyfa borítású előszobában maga az obersturmbannführer sietett eléjük. Csizmában volt, de zubbony helyett kockás, puha házi-

kabátot öltött. Ezzel nyilván kettős célja volt: hogy a baráti fesztelenség légkörét megteremtse a vendégek számára, és ugyanakkor hangsúlyozza, hogy ilyen jelentéktelen rendfokozatú személyek tiszteletére nem tartja szükségesnek az egyenruha viselését. Bevezette Dietrichet és Johannt a szalonba, amelynek berendezése csupa nehézkes, ódivatú bútorból állt, óriási vastag szőnyegek borították mindent, a padlót, a falakat. A szalonban már ott ült két másik tiszt: Flink sonderführer — kopasz, tekintélyes pocakú férfiú, Reiss untersturmführer — egy félszegen mosolygó, gyerekképű fiatalember. Rajtuk kívül ott volt Strumpfel pszichológiaprofesszor; az idős férfi fekete zakóban és csíkos nadrágban volt, unott arccal rágcsálta nagy, sötét szivarját.

Klein obersturmbannführer választékos és fesztelen modorban csevegett. A vörös arcú. sasorrú házigazda hullámos ősz haját a katonai divattól eltérően nem nyírta rövidre, hanem bohémesen viselte, s ráadásul nyakára tarka kasmírkendőt kötött. Cigarettázás közben hanyagul játszadozott hosszú, elefántcsont szipkájával.

A mennyezetig érő, keskeny rekeszekre osztott polcon lemezeket tároltak. Vörös fából faragott asztalkán nyitott fedelű gramofon állt; a vendégek érkezése előtt nyilván zenét hallgattak a szalonban.

Az üveglapos gurulóasztalkán palackok és poharak sorakoztak, mellettük kis tányérokon sós mandulát és kekszet szolgáltak fel. De a jelek szerint itt senki sem rajongott az alkoholért: csak egy karcsú rajnai borosüveg meg az ásványvizes üveg volt nyitva.

A beszélgetés, amelyet a jövevények félbeszakítottak, folytatódott.

Klein kijelentette, hogy Goethe nemcsak azért minden idők és minden nép legnagyobb költője, mert költészete mélységes egyetemes emberi filozófiát hirdet, hanem azért is, mert kellemes hangzású, muzikális, ő mindig egy hatalmas sodrású, mámorító szimfóniát hall ki belőle.

A professzor erre megjegyezte, hogy az igazi költészet próbája nem a szép hangzás: a költészet mindenekelőtt arra hivatott, hogy a gondolat magaslataira röpítse az embert. Ha nyelvezete döcögős volna, és akár csak az egyetlen Faustot alkotta

volna, akkor is a halhatatlanok közt lenne a helye. Rosszallón jegyezte meg, hogy habár a fiatal németek lelkes nacionalisták, nem ismerik eléggé nagy klasszikusaikat. Hirtelen Reisshez fordult:

— Untersturmführer úr, boldog volnék, ha megcáfolna; szavaljon el csak néhány sort nagy költőnktől.

Reiss elhűlt egy pillanatra, de aztán vidáman és jámbor megadással kivágta:

— Horst Wessel, példának okáért.

— Ejnye, ejnye, kissé hiányos a műveltsége, uram! — dorgálta meg barátságosan Klein. Aztán Johannra tekintett, nyilván abban a reményben, hogy az Abwehr-őrvezetőt majd energikusabban kicsúfolhatja: — Nos, hát maga, fiatalember? Bizonyára maga is a Horst Wesselt tudja ajánlani. Ez persze egyszerűbb. Minek is bolygatni a jó öreg Goethét?

Johann vállat vont, és nyugodt méltósággal így felelt:

— Ha megengedik . . . — és szépen elszavalta:

Ki holtig küzdve fáradoz,
Az megváltást remélhet.
Az igaz ember bárhogy is hibázik,
*Tudja mindég, melyik az igazi út.**

— Bravó — mondta Klein fáradtan. — Bravó. — És mintha tapsolna, összetette a két tenyerét.

— Canaris tengernagy — jegyezte meg Flink komor arccal — úgy válogatja ki az embereit, mint a római pápa: aszerint, hogy ki az okosabb és ki a rafináltabb.

— És ki a bátrabb — tette hozzá Dietrich. S jelentőségteljes pillantást vetett saját mellére, amelyen rendjel ékeskedett, majd Johann érmére pillantott: — A sokféle ismeret nem akadályozta meg Weiss őrvezetőt abban, hogy hőstettet hajtson végre az arcvonalon.

— Ni csak, ni csak, Abwehr-gyerekek a fronton, ez valami új dolog — ámuldozott Flink.

— Uraim! — szólt közbe Klein. — Hiszen mi most szórako-

* Goethe: Faust. Jékely Zoltán ford.

zunk. — Fölemelte az ásványvizes poharat. — Kedves vendégeinkre!

Közben Frau Klein is bevonult a szobába. Aranyszőke haja gondos rendezettségben csillogott, s arcán mintha örökre megmerevedett volna a szépasszony diadalmas mosolya. Fehér, meleg, illatos, gyűrűs kezét sorban odanyújtotta a jelenlevőknek.

Nyomában a küldönc is megjelent, és selyemszalagokkal átkötött csipkés pólyában egy csecsemőt hozott. A csodálat egyszerre kiült az arcokra.

— Ez a mi ajándékunk a führernek — mondta Frau Klein. — A gyermeket Adolfnak neveztük el.

A vendégek ámuldozva lelkesedtek, gügyögtek, tréfás grimaszokat vágtak a csecsemőnek. Amikor aztán a küldönc kivitte a pólyást, Klein kitárta az ebédlőbe nyíló kétszárnyú ajtót:

— Minden szertartásosság nélkül, uraim, akárcsak odahaza. Előre is elnézést kérünk a szerény menüért.

Johann-nak Reiss volt az asztalszomszédja. Az untersturmführer meglehetősen együgyű, szimpla kis fickó volt. Barátságos előzékenységét szinte rákényszerítette Johannra: mindenféle ízletes falatokat rakott a tányérjára, konyakot töltött neki, de nem a kicsiny talpas pohárba, hanem a fehér bornak szánt nagy, kék ibrikbe. Nagy lendülettel evett, de közben folyton beszélt. Hamarjában elmondta Johann-nak, hogy a szolgálat a táborban nem nehéz, és noha Klein fölöttébb szigorú és igényes főnök, ki lehet jönni vele, csak éppen engedelmeskedni kell. Flink pedig nem azért olyan morcos, mert ilyen mogorva jellem, hanem mert gyomorfekélye van. Amikor éppen nincsenek fájdalmai, egészen kedélyes bácsikává alakul át, s nagyon szeret krokettezni. Ami pedig Strumpfel professzort illeti, nagy tekintélyű tudós, Heydrich azt üzente, hogy adjanak meg minden támogatást a munkájához. De akármilyen nagy tekintélyű professzor, a jelek szerint nem afféle betokosodott fafejű, mert egy fiatal, csinos asszisztensnővel érkezett, aki közvetlenül mellette kapott szobát.

Az asztal mellett egyébként főleg a háziak vitték a szót. Frau Klein elpanaszolta, hogy a homokos talajon milyen nehéz volt virágágyásokat telepíteni. A sturmbannführer viszont di-

csérte a fenyvesben elhelyezett körletet: nagyon egészséges a levegő, mindenfelé szép a kilátás, csupa kellemes, nyugodt ember került össze. Még a mókusok is egészen kezesek lettek. A télre Klein felállíttatott néhány tucat madáretetőt, s joggal reméli, hogy mire eljön a tavasz, teljes mértékben átadhatják magukat a zene és a madárcsicsergés élvezetének.

A vacsora elfogyasztása után a férfiak visszasétáltak a szalonba. Kávéztak, cigarettáztak, zenét hallgattak. Reiss sorjában rakosgattta fel a Tannhäuser-lemezeket. Klein megjegyezte, hogy szerinte Wagner a világ legnagyobb zeneszerzője, és ezzel mindenki egyetértett. A jóllakott, bágyadt, félig szendergő társaság láttán Klein leült a vendégek mellé a kerevetre, barátságosan megcsapkodta Dietrich csizmanadrágban feszülő hegyes térdét, s értésére adta, hogy készségesen rendelkezésére áll.

Dietrich tanulmányozhatja a foglyok kartotékjait. Flink sonderführer pedig bármelyik fogollyal kapcsolatban megad minden felvilágosítást. Klein, miközben hosszú elefántcsont szipkáját szopogatta, eldicsekedett vele, hogy ő már harminchárom óta — amikor minden SS-ezrednél koncentrációs táborokat létesítettek — erre a területre specializálta magát.

A koncentrációs táborok eleinte nagyon primitívek voltak. Az anyag kommunistákból, liberálisokból, szakszervezeti emberekből, vagyis általában csupa vörösből állt; az elhullás nem volt szervezett, főleg csak természetes úton történt: járványok, elgyengülés következtében, meg olykor-olykor a belső rend megszegése miatt.

A táborok átbocsátóképessége akkor nőtt meg jelentősen, amikor tömegesen érkeztek a zsidók, és alkalmazni kezdték az emberirtás speciális technikáját. Ebben nagy szerepük volt azoknak a cégeknek, amelyek a felszerelést és a vegyszereket szállították.

Ezen a területen olyan impozáns eredmények születtek, hogy Rauschning, a danzigi szenátus elnöke, megkérdezte a führert, nem óhajtja-e esetleg rögtön az összes zsidókat kiirtani. De Hitler azt felelte: „Nem. Ebben az esetben ugyanis ismét kellene keresnünk valakiket. Rendkívül fontos, hogy mindig érzékelhető ellenség, nem pedig csupasz absztrakció álljon előttünk."

Ma már, az új történelmi körülmények közt ennek persze nincs jelentősége, mert hiszen már van új anyag. Létre is hoztak kolosszális átbocsátóképességű, szinte korlátlan lehetőségeket nyújtó, kitűnően felszerelt óriási koncentrációs táborokat, olyanokat, mint Dachau, Buchenwald, Ravensbrück, Sachsenhausen, Flossenburg, Neuenham. Ezek büntető- és elrettentő táborok, s egyszersmind megsemmisítik a nem kívánatos anyagot, amely a különböző új területekről érkezik.

A kísérleti táborokat kezdetben merőben kiképzési célokra használták: itt képezték ki a személyzetet, itt dolgozták ki az új, hatékony elnyomóeszközöket, az arra hivatottak itt tanulták meg a vezetés módszereit. Ilyen volt például a flossenburgi tábor, amelyben az SS sok munkatársa első ismereteit szerezte.

Az O—X—247. számú kísérleti tábor, amelynek Klein a parancsnoka, egyben-másban különbözik elődeitől és a többi hasonló koncentrációs tábortól is. A táborparancsnokságnak az általános feladatok mellett az is kötelessége, hogy kiválogasson, megdolgozzon és előkészítsen egyes példányokat, akiket az SD, a Gestapo és természetesen az Abwehr felhasználhat bizonyos célokra.

Befejezésül Klein még elmondta, hogy Strumpfel professzor sok értékes javaslatot tett a különleges szolgálatoknak felajánlott személyek pszichikai vizsgálatára.

Dietrich megköszönte a tájékoztatást, de nem minden dicsekvés nélkül megjegyezte, hogy táborügyekben ő maga is eléggé jól értesült. Mindazt, amit az obersturmbannführer úr itt olyan kedvesen elmondott, akármelyik SS-legény tudja. Őt viszont konkrétan az érdekli, hogy az obersturmbannführer úr hány embert kíván felajánlani az Abwehrnek?

— Ó — tiltakozott Klein élénken —, én nem ajánlok önnek egyetlen példányt sem, engedelmet! Ez az önök felelősségére történik. — Epésen hozzátette: — Túlságosan merev bürokrata vagyok. A kartotékok a rendelkezésére állnak. De figyelmeztetem: mindent saját felelősségükre. Én mosom kezeimet. — És jól ápolt kezével olyan mozdulatot tett, mintha vízcseppeket rázna le róla.

Reiss untersturmführer alighanem rokonszenvesnek találta Johannt, talán azért, mert egykorúak voltak, s a táborban csupa nála idősebb ember vette körül. Még az őrszolgálatot ellátó katonák is az idősebb korosztályhoz tartoztak.

Klein utasította Reisst, hogy kísérje végig a vendégeket a táboron, de Dietrich attól félve, hogy felszed valamilyen nyavalyát, inkább az irodába ment, hogy tanulmányozza a foglyok nyilvántartási kartonjait.

Hideg, csípős reggel volt. A narancssárga törzsű fenyőket vékony dérréteg lepte be, a tűlevelek szinte szikráztak. A fű is deres volt, s az ösvényeken a homok úgy csikorgott, mint a hó a fagyban. A levegőben összevegyült a gyanta meg a jég illata az átfagyott avar kesernyés szagával. Az ég áttetsző, napfényes és hűvös volt, akár a jeges víz.

Lent a völgyben, a tábor fölött nyirkos, hályogos színű, átláthatatlan köd terpeszkedett mozdulatlanul.

Reiss motorkerékpáron ment Johannért. Johann beült az oldalkocsiba, kinyújtóztatta lábát, betakarózott a viaszosvászonnal. Reiss barátságosan megjegyezte:

— Egyébként sokkal szívesebben befurikáznék veled a városba. Kirúgnánk a hámból. Itt olyan dermesztő az unalom, mint Szent Pál apostol iskolájában.

— Ezt meg honnan tudod, talán ott tanultál?

— Apám mindenáron papot szeretett volna nevelni belőlem.

Johann felsandított Reiss fekete bársonnyal szegett SS-sapkájára meg a halálfejes jelvényre:

— A jelvényed nem éppen a keresztre feszítést juttatja az ember eszébe.

— Apám az első világháború előtt misszionárius volt Afrikában — nevetett csúfondárosan Reiss. — A mannlicherjével röptében eltalálta a feldobott gombot.

— És csak gombokra lövöldözött?

— Amikor a négerek illedelmesen viselkedtek, csak gombokra.

— Értem — bólintott Johann komolyan, aztán másra terelte a beszélgetést. — Régóta vagy itt?

— Rögtön Treblinka után idekerültem. Az is kísérleti tábor, de csak likvidálási feladata volt, főleg zsidókat irtottak ott. Különben meglehetősen veszélyes szolgálat volt — panaszko-

dott. — Tudod, ott kezdték alkalmazni először a gőzt, majd a háromkamrás szektorban a gázt. Szinte mindig fájt a fejem: a gőzzel vegyített széngázt alig lehet kiszellőztetni. Még az asztma is kerülgetett.

— És ezért helyeztek ide?

— Igen, de csak egy idő múlva. Ugyanis kijött hozzánk szemleútra Hans Frank főkormányzó Krakkóból, és nem volt megelégedve a táborparancsnokság munkájával. Úgy találta, hogy tűrhetetlenül alacsony a tábor átbocsátóképessége. Elutazása előtt összehívatta a tiszteket és beszédet intézett hozzájuk: „Mit csináljunk a zsidókkal? Azt hiszik talán, hogy majd letelepítjük őket Ostlandban? Mire való ez a locsogás? Röviden: likvidálják őket saját eszközeikkel. A főkormányzóságot ugyanúgy meg kell tisztítani a zsidóktól, mint a birodalmat."

— Mi közöd neked ehhez?

— Hát annyi közöm van hozzá, hogy a Hitlerjugend vezetősége engem elküldött a Hitler Adolf-iskolára. Kiképeztek a lakosság körében végzendő elhárító munkára. Treblinkában pedig Frank látogatása után már nem voltak meg a feltételek ehhez a munkához.

— Miért?

— Hát nem érted? Hiszen alig érkezett meg az újabb szállítmány, a blokkírnokok jóformán még be sem tudták írni az újonnan érkezetteket a növekménylistára, máris vezethették át a neveket a fogyatkozás könyvébe. Panaszt tettem a sturmbannführernél, hogy nem rendeltetés szerint használnak fel.

— Talán neked is részt kellett venned a kivégzéseken?

— Ugyan, miket beszélsz! A táborban csak a legritkább esetben ítélték halálra a foglyokat.

— De hát akkor hogyan . . .

— Hát úgy, hogy ott szó sem volt szabályos kivégzésekről — vágott a szavába Reiss —, ha a likvidálásra gondolsz. A kivégzés az hivatalosan megrendezett büntető aktus. De ez . . .

— Mi ez?

— Egyszerűen csak arról van szó, hogy eltávolítjuk a felszabadított területek lakosságának nem teljes értékű részét. Még külön utasításunk is volt — tette hozzá sietve —, hogy az egész likvidálási eljárás úgy hajtandó végre, hogy a likvidáltak ne

tekinthessék ezt bosszú művének. Ezért, amikor a gázkamrákba terelték őket, azt hitték, hogy egészségügyi fürdőbe vagy kórházba mennek. A gázkamrák előtt még vöröskeresztes zászlókat is kiaggattak. A foglyok egy részét úgy likvidálták, hogy mérőléc alá állították őket, mintha éppen a magasságukra lennének kíváncsiak, s közben hátulról, a mérőléc hasítékán át golyót eresztettek a tarkójukba; az ipsének, akit így intéztek el, fogalma sem volt róla, mi történik vele, semmi fájdalmat nem érzett.

— És te ezt honnan tudod?

— Az orvosok mesélték, hogy a kisagyba hatoló golyó körülbelül olyan fájdalomérzetet kelt, mint az érzéstelenítés nélküli foghúzás, csak ez még rövidebb ideig tart. A gáz mérgező hatása pedig vagy öt percig érződik, utána a tudat eltompul, és az áldozat csak mechanikus izomrángásokkal reagál a további folyamatra.

— Úgy látom, valóban professzora vagy a szakmádnak.

— Mindezt kötelességünk tudni: hiszen ha nem tudja az ember, nyomasztóan hat rá, amikor napról napra ugyanazt látja...

— És amikor tudod, akkor nem hat nyomasztóan?

— Azokat, akik becsavarodtak, a frontra vezényelték, vagy elvitte őket a Gestapo.

— És te egyszer sem csavarodtál be?

— Én sokat imádkoztam, még éjszakánként is.

— És az segített?

— Igyekeztem azt gondolni, hogy a tábor egyszerűen vágóhíd, s azok, akiket odahurcolnak, nem emberek, hanem állatok.

— Okos fiú vagy, ezt jól kigondoltad...

— Természetesen! És, tudod, még arra is rászoktattam magam, hogy ne jegyezzem meg az arcukat. Ez különben is nagyon fontos, hogy az ember, ha kell, ne emlékezzen semmire.

— És ha váratlanul mégis eszedbe jut valami?

— Ugyan, hogyan történhetne ilyesmi?

— És ha egyszer majd emlékeztetnek rá?

— Ki? Ki emlékeztetne rá? — kérdezte Reiss gyűlölködve, és még a motorkerékpárt is lefékezte. — Azok, akik emlékeztetnének, nem élnek már. Mi pedig már most sem beszélünk erről, mintha semmi ilyesmi nem is volna.

Johann a fogai közt sziszegve beszélt, s nem felejtett el mosolyogni hozzá. Kellett is neki ilyen beszélgetést provokálnia, amikor enélkül is egész lénye görcsbe rándult. Nem szabad felzaklatnia magát, éppen ellenkezőleg, össze kell szednie minden erejét, fel kell készülnie a szovjet emberekkel való találkozásra, hogy szemrebbenés nélkül, közönyös arccal menjen el mellettük, mintha nem is tartaná embereknek őket.

A völgyet megülte a nyirkos, hideg köd.

A motorkerékpár kerekei alatt csikorgott a homok, pattogott a kavics. A homokbánya függőleges falai fölött a domboldalt borító kiégett bozótos feketén sötétlett. A ködből előbukkantak az őrtornyok körvonalai, előtűnt a több sorban telepített rekeszes szögesdrót kerítés is. A szürke oszlopokon fehéren csillogtak a nagy porcelán szigetelők; a huzalokba tehát nagyfeszültségű áramot vezettek.

Johann szeme megakadt az alacsony kőépületeken, amelyek fölött téglából épített magas kémények meredeztek.

— Krematóriumok?

— Nem, kemencék, keramit lapokat égetnek bennük — világosította fel Reiss készségesen. Elgondolkozott, majd folytatta: — De ezeket is felhasználják ... Időnként ...

Behajtottak az első, majd a második kapun. A kapukat is befonták sűrű szögesdróttal, közvetlenül a bejárat mellett betonsüveg állt, rajta géppuskának vágott lőrésekkel. A motorkerékpárt hátrahagyták a parancsnoki épület bejáratánál; a parancsnoki épület afféle barakkszerű földszintes faépítmény volt, amelyet gerendaalapra emeltek.

Téglával kirakott járdán mentek ki az üres appellplatzra, a gyülekezőhelyre. A térség homoktalaja keményen le volt döngölve, olyan volt, mint az aszfalt.

A tábor egész területét drótkerítéssel afféle rekeszekre osztották, mindkét rekeszben két-két alacsony barakk állt, a barakktetők szélét közepes termetű ember is könnyen elérhette a kezével. A barakkokat blokknak nevezték.

A drótkerítésektől néhány méterre fehérre meszelt sávok húzódtak. Azt a foglyot, aki belépett a fehér sávba, ugyanúgy büntették, mintha szökési kísérleten kapták volna rajta.

Sehol egy bokor, sehol egy hervadt fűszál — csak a lapos, sivár szürke térség, amelynek minden pontja kitűnően látható.

A barakkok keskeny ablakai egyenlő közökkel sorakoztak a falon, s tíz méterenként egy-egy szellőztető kéményt is beépítettek, ezeket azonban nem függőlegesen állították fel, mint a kéményeket szokás, hanem vízszintesen építették a falakba, amelyekből mint rövid ládák meredtek ki.

— Ezek segítségével ki lehet hallgatni a barakkban folyó beszélgetéseket — magyarázta Reiss, majd büszkén hozzátette: — Herr Klein sok vonatkozásban tökéletesítette a szisztémát. Az obersturmbannführer például kerüli a nyilvános kivégzést. De minden cellát felszereltetett olyan eszközökkel, hogy a fogoly maga végezhessen magával, ha persze az obersturmbannführer úr célszerűnek tartja likvidálását.

— Tehát megszervezik az öngyilkosságot?

— Miért kell ilyen csúnya szavakat használni? Egyszerűen biztosítjuk a választás szabadságát.

Csíkos ruhás foglyok oszlopa közeledett, s Reiss felhívta rájuk Johann figyelmét.

— Az elszemélytelenítés elve ugyancsak Herr Klein ötlete. Azzal kezdődik az egész, hogy mindegyik fogoly számot visel. Semmi egyebük nem lehet, csak a számuk. Mindennap másik barakkba kerülnek, naponta más priccsen alszanak, s napról napra változik csoportbeosztásuk is. Keverjük őket, mint a kártyát. Különösen a szovjet foglyoknál fejlett a szervezettség ösztöne. Így azonban kiverjük belőlük ezt az ösztönt. Meg aztán így könnyebb bedugni közéjük a lehallgatókat.

— Besúgókat?

— Lehallgatókat. Ez a mi szavunk, pontosabb.

— És sok ilyen lehallgató van?

Reiss rejtélyes arcot vágott.

— A lehallgatók az obersturmbannführer úr emberei.

— Éppen ilyen fickók kellenek nekünk! — kiáltott fel Johann lelkesen. — Remélem, átengedtek nekünk néhányat.

— Ahogy majd az obersturmbannführer parancsolja.

Johann barátságosan átölelte Reiss vállát, s megkérdezte:

— Egyezzünk meg baráti alapon. Ajánlhatnál néhány ilyet a keménykötésű fajtából. Mert ahogy ezeket elnézem, elég hitványak.

— Hát azért nem valamennyi ilyen, van köztük egy meglepően szívós ürge is.

— Olyanokra persze nincs szükségünk — jegyezte meg Johann közönyös fahangon —, akiken orvosi kísérleteket végeznek.

— Szó sincs róla, ez egészen másfajta — nevetett Reiss —, ez amolyan idomított vadászürge. Megmutatjuk neki, hol van rés a kerítésen, s ő szökésre beszéli rá a csoportját. Ilyen egyszerű módon kiemeljük azokat, akiket még nem füleltünk le, és megszabadulunk tőlük.

— Ügyes — bólintott Johann elismerőn.

— Sablonos eljárás — szerénykedett Reiss. — Még Treblinkából hoztuk.

Johann szemügyre vette a foglyok oszlopát.

— Mutass már nekem egy ilyen fickót.

— Ott van, éppen szemben veled, 730 012 a száma. Ugyanolyan a fickó, mint a többi. Szinte semmiben sem különbözik tőlük. Szürke, puffadt arc, kerek, széles fül, görnyedt tartás, csontos ülep. De a jobb szemöldöke csupasz, valamilyen forradás van rajta.

— Ez nekünk nem jó, öreg — közölte Johann lemondón.

— Alig harmincéves. Ezek itt mind olyanok, mint az aggastyánok.

Johann minden lelkierejét összeszedve fürkészte a foglyok arcát, megpróbált a szemükbe nézni. De csupa üveges, élettelen tekintetet látott, amelyek nem akarták észrevenni őt. Nem létezett számukra, ezt mondta a tekintetük. Egyszerűen nem létezett. Levegőnek nézték. Egy szürke egyenruhába bújt semminek. És e semmi hangjának ugyanúgy fognak engedelmeskedni, akárcsak a hangszóróból ordító hangnak.

Reiss intett a kezével és odakiáltott a foglyokhoz:

— Hetvennégy-nulla-nulla-tizennégy.

A blokkführer elordította magát:

— Hetvennégy-nulla-nulla-tizennégy, az untersturmführer úrhoz!

Lábát keményen a földhöz verve csontvázszerű ember lépett ki a sorból, fejéről levette a csíkos sapkát, dobbantott, és feszesen kihúzta magát.

— Beszélj vele, ha akarsz — mondta Reiss Johann-nak.

Johann keményen belenézett a fogoly szemébe, s hangosan, tagoltan megkérdezte oroszul:

— Maga fel akarja ajánlani szolgálatait, mint hazaáruló? A nagy Németország győzelméért és a führer dicsőségére?

— Nem értem — mondta a fogoly tompán.

— Oroszul fejeztem ki rosszul magam? — kérdezte Johann.

— Nem értem.

— Mit nem ért?

— Nem értem, és kész.

— Nem akarja megérteni?

A fogoly hallgatott.

Reiss nyugtalanul érdeklődött:

— Mit válaszolt?

— Gondolkodni akar a dolgon — felelte Johann.

— Mondd meg neki, már kezdek hajlani arra, hogy gyógykezelésre küldjem a speciális barakkba, mert nagyon rossz színben van.

Johann lefordította.

A fogoly arca még szürkébbre vált, szája torz nevetésre rándult, hangja rekedten hallatszott:

— Világos!

— Mi világos magának? — kérdezte Johann.

— Minden — felelte a fogoly, majd hozzátette: — Tehát leszállás, végállomás.

— Mars! — förmedt rá Reiss, majd félvállról odaszólt a hozzásiető blokkführernek: — Kinyírni a fickót.

— Egy pillanat — intette le Johann, s mosolyogva megkérte Reisst: — Engedd meg, hogy hadd foglalkozzam vele én.

— Akkor hagyja! — mondta Reiss a blokkführernek.

A foglyok fatalpú bakancsaikban csoszogva szétszéledtek a barakkokba.

Nyirkos, halott csönd ült a térségre. És rögtön erősebben érezték a köd savanykás ízét, az emberi veríték és a nyirkos rongyok orrfacsaró bűzét, a fertőtlenítő csípős szagát.

A drótkerítésnél szürke árnyakként farkaskutyák osontak. Nem ugattak; úgy idomították őket, hogy hangtalanul vessék rá magukat az emberekre.

Reiss óvatosan kerülgette a tócsákat.

— A mi táborunk osztályozó feladatokat is ellát, az anyagot már alapos szűrés után kapjuk — mondta —, és mégis kerülnek még kommunisták is hozzánk. Pedig ez elég veszélyes.

— Most is vannak köztük gyanúsak?

— Igen, méghozzá nem is kevesen.

— Nem mondanád meg később a számukat, hogy ne vesztegessem hiába az időt?

— Természetesen — bólintott rá Reiss. — Különben nagyon ravasz példányok. Szigorúan őrzik titkukat, és rendszerint csak akkor árulják el magukat, amikor kivégzésre viszik őket.

— Mivel árulják el magukat?

— A bátorság értelmetlen fitogtatásával.

Johann agya lázasan dolgozott. Arra gondolt, hogy a táborban legelőször azokat gyilkolják meg, akik nem akarják meghosszabbítani életüket és inkább választják a gyors halált, mint a lassú, gyötrelmes haldoklást. Vannak itt erős emberek is, akiket csak a halál tud megtörni. Vannak másfajták, szintén erősek, de ezek összegörnyednek, hogy a megfelelő pillanatban ismét fölegyenesedjenek, és amikor fölegyenesedtek, ismét emberként néznek szembe a halállal. Meg kell keresni őket. Erre szükség van az ügy érdekében, az ilyenek számára felbecsülhetetlenül értékesek. De hogyan találja meg őket?

Itt van ez a 740 014-es. Ki lehet? Miféle lehet? Egy szám a nyilvántartásban? És ha ő, Johann, fogságba kerülne, talán megmondaná az igazat? Persze. hogy nem mondaná meg, hazudna.

De ezt a 740 014-est Reiss már halálra ítélte. Talán most majd megmondja az igazat? Minek mondaná meg? Ha eddig nem igyekezett árulással menteni a bőrét, miért változtatna most a magatartásán? Vagy hazudik inkább, hogy meghosszabbítsa életét? De elvégre néhány szűrésen már átjutott, volt valami oka annak, hogy az osztályozó táborba került és árulójelöltté lépett elő.

Négyszemközt kell beszélnie vele.

Talán csak félt a többi fogolytól. Még a kártyakeverés rafinált módszere sem menti meg a „lehallgatókat" a bosszútól: jó néhány „lehallgatót" találtak már holtan. Itt is vannak tehát, akik megbüntetik az árulókat. Az ilyesmihez szervezett akcióra van szükség.

Nincs olyan fénysugár, amellyel át lehet világítani az embert. Nincs és nem is lesz ilyen fénysugár. És Johann-nak mégis meg kell találnia a módját. Köteles megtalálni...

A sűrű, nyirkos köd szinte áthatolhatatlanná vált. Reiss bekapcsolta a motorkerékpár fényszóróját. A fény sárga korongja játékosan ugrándozott előttük a vastag ködfalon. A völgy lassan elmaradt alattuk, s fönt, a fenyvesben száraz, tiszta volt a levegő. A homok csikorgott a kerék alatt, a házak ablakain barátságosan virítottak a tarka selyemfüggönyök...

Dietrich azzal fogadta Johannt, hogy nézze át ő is a nyilvántartási kartonokat.

— Én egyszer már átnéztem és összeállítottam egy listát. Csinálj te is egyet! — kacsintott. — Ha a számaink megegyeznek, tiszta haszon: több szem többet lát! — Bosszúsan folytatta: — Herr Klein egyébként nagy lókötő: az istennek se akarja elárulni, hogy mit jelentenek a jelek a kartonokon. Az SS emberei nagyon megszokták, hogy csak maguknak dolgozzanak.

Johann ezután estéit, sőt éjszakáit is az irodában töltötte. A nagy buzgalomra persze nemcsak az indította, hogy teljesítse Lansdorf utasításait, bár éppenséggel ezeket sem volt szabad lebecsülnie. Johann-nak azonban saját céljai is voltak; úgy gondolta, hogy legelőször is a spicliket kell kiemelnie. Reiss azzal, hogy felfedte az „ürgét", lényegében kezébe adta a szál végét. Ebbe a szálba kapaszkodva kezdett dolgozni.

Egyelőre nem nyúlt a fényezett ládikákban sorakozó kartonokhoz, még nem érdekelték a foglyok dossziéi sem.

Elsősorban az élelmezési kimutatásokat, a raktáros füzeteit akarta látni.

A táborban csak az élelem hosszabbíthatja meg az életet. Az SS-legények ennivalóval jutalmazzák azokat, akikre szükségük van. A kápók, a blokkparancsnokok, pótfejadagot kapnak. Az árulóknak is jár pótfejadag, legnagyobb jutalmuk pedig a dohány és a szesz.

Johann gondosan tanulmányozta az élelmezési kimutatásokon tapasztalt körmönfont jelzéseket, elemezte a blokkführerek hozzájuk kapcsolt nyugtáit. Az „ürge" száma segítségével látott hozzá a bonyolult könyvelés megfejtéséhez. És hamarosan meg is győződött arról, hogy jó úton jár.

A vöröskeresztes zászlóval jelzett különleges blokkba irányított emberek listáján többször is találkozott az „ürge" számával. A különleges blokkból pedig senki sem került ki élve. És

aznap, amikor az „ürge" a különleges blokkban tartózkodott, a blokkführer elismervényt állított ki a pótfejadag, a dohány és a pálinka átvételéről.

Ugyanilyen törvényszerűséget fedezett fel Johann a büntetőblokk listáin is: az „ürge" „megbüntetésének" dátuma mindig egybeesett a blokkführer pótfejadag-kiutalásával.

Johann szívós munkával megállapította, hogy nemcsak ez az egy „ürge" tért vissza szerencsésen a halálbarakkokból. A listákon még jó néhány „szám" akadt, amelyek többször is a különleges, illetve a büntetőblokkba kerültek, s valahányszor ezek ott tartózkodtak, mindig felfedezte a blokkführerek azonos dátummal ellátott elismervényeit is.

Johann így szűrte ki az árulókat. A kartotékokra már csak azért volt szüksége, hogy a számokat nevekkel helyettesítse. A névjegyzéket bedugta csizmája talpbélése alá, a számokat pedig beírta a jegyzetkönyvébe.

Az élelmezési kimutatásokkal tehát végzett. A foglyok dosszéiit vette sorra. Néhány dosszién megtalálta a gestapós Flink jegyzeteit. Hamarosan kiderítette, hogy azokat a foglyokat, akiknek a dossziéján Flink megjegyzése szerepel, halálra ítélték. De nem a teljes fizikai leromlás miatt, hanem azért, mert túlságosan keményen tartják magukat és ezzel károsan hatnak környezetükre. Johann ezeknek a foglyoknak a számát és nevét is felírta magának. Köztük volt a 740 014-es is.

Johann úgy érezte, hogy fáradozása eredményeivel meg lehet elégedve. Rátalált a keresés módszerére, kiszűrte azokat, akik a fasiszták szolgálatába szegődtek, kiderítette, hogy kik azok a foglyok, akik a kínzások ellenére sem törtek meg és a Reiss által ajkbiggyesztve értelmetlennek minősített méltósággal fogadták a halált. Johann rejtjelezve följegyezte az ő nevüket is: teljesíteni akarta kötelességét a kivégzettek iránt, hogy odahaza is tudomást szerezzenek hőstettükről, s örökre megőrizzék emléküket.

Johann hajnalonként kijárt a homokbányába, ahol a foglyok dolgoztak, és órákig figyelte azokat a számokat, amelyeknek viselői kiváltképpen érdekelték. Észrevette, hogy a besúgók nem nagyon erőltetik meg magukat, de az őrök nem noszogatták őket. Azokat viszont, akiket Flink megsemmisítésre szánt, gyilkos ütemre kényszerítették, kegyetlenül ütlegelték. És még-

is, ezeknek a szerencsétleneknek olykor még arra is volt erejük, hogy segítsenek elgyengült bajtársaiknak. A megfigyelések egybevágtak Johann korábbi feltevéseivel, megerősítették következtetéseit.

Johann nemsokára kész jegyzékkel állt Dietrich elé. Kiválogatta azokat az árulókat, akik mind fizikai, mind értelmi szempontból a legkevésbé voltak alkalmasak az ejtőernyős diverzánsok szerepére. Johann többször is beszélgetett velük, és megállapította, hogy a fickók meglehetősen ostobák. Képtelenek például észben tartani három kétjegyű számot. Arra pedig teljesen alkalmatlanok, hogy felvázolják a keramitégető kemencétől az appellplatzig vezető utat. Szép kis terrorista hírszerzők lesznek ezek! Csuda erős támaszra talál bennük a fasiszta Wehrmacht!

Johann azonban minden gyanú fölött állt. Választásának helyességét alátámasztották a jelöltek dossziéi, amelyekben rögzítették ezeknek a hitvány alakoknak minden szavát.

Mintha összebeszéltek volna, mind azt állították, hogy a szovjethatalom csúnyán elbánt velük, valamennyien áldozatok. Ami azt jelentette, hogy készek bosszút állni a Szovjetunióban átélt szenvedéseikért.

Elérkezettnek látta az időt arra, hogy megfigyeléseinek eredményeiről beszámoljon Dietrichnek. Dietrich nem sokat teketóriázott, Johann adatait összevetette saját kutatásaival, és rögtön odaállt a listájával a táborparancsnokság elé. Egyébként bekövetkezett az, amit Johann várt: Klein és Flink nem nagyon lelkesedett a javaslatért.

— Kapitány úr — dünnyögte Flink bosszúsan —, maga könyörtelen. Elorozza tőlünk az összes bizalmi embereket, fogalmunk sem lesz róla, mi van a táborban. Tiltakozom.

Dietrich figyelmeztetőn felvonta a szemöldökét.

— Ha jól értettem, a tábornoki kar azon döntése ellen tiltakozik, hogy a háborút minden rendelkezésre álló eszközzel kell folytatnunk?

Klein nem akarta, hogy elmérgesedjék a vita:

— Kapitány úr, minden elismerésem az öné, meghajlok ragyogó hírszerző tehetsége előtt. — Arcán széles mosollyal bort töltött, Dietrich felé nyújtotta a poharat: — Remélem, megszán bennünket, és elmondja, milyen rejtélyes módon si-

került kiemelnie informátoraink egész kontingensét és így lefegyvereznie bennünket.

Noha Klein bosszúsnak mutatta magát, szeme diadalmasan csillogott. Nem szólt ugyanis arról, hogy a szerinte legértékesebb informátorok nem kerültek fel Dietrich listájára, és ezen kívül a listán akadt néhány kétségtelen kommunista is, akiket már megsemmisítésre ítéltek.

Johann figyelmét ez nem kerülte el, Dietrich azonban semmit sem vett észre. Tenyerével a homlokára csapott, s jelentőségteljesen közölte:

— Sajnos, ennek a széfnek a kulcsa Canaris tengernagy zsebében van.

— Igen, én is így gondoltam! — lelkendezett Klein ájtatos tisztelettel. — Az Abwehr kitűnő eszköz mások titkainak kifürkészésére, de áthághatatlan sziklafal, amikor a szakmai titkok megőrzéséről van szó. — És szemében ismét álnok szikrák villogtak.

Másnap Johann elpanaszolta Reissnek, hogy hiába iparkodott, hiába áldozta fel az éjszakáit, Dietrich százados annyira tapasztalt kémelhárítónak bizonyult, hogy jól megvolt az ő segítsége nélkül is. Pedig közben Johann már azon töprengett, hogyan férkőzhetne a 740 014-es fogoly közelébe. Újra és újra felidézte emlékezetében mindazt, amit a fogoly dossziéjában és kartotékján olvasott, és lassanként fölöttébb érdekes következtetésekre jutott.

A fogoly például a kérdőív adatai szerint azt állította, hogy állandó lakhelye Gorlovka, a foglalkozás rovatában pedig az állt, hogy „egyénileg gazdálkodó paraszt". De hát miféle egyénileg gazdálkodó parasztok élnek az ipari Donyec-medence kellős közepében? Ráadásul a kérdőív szerint a fogoly neve orosz volt, noha a nemzetiség rovatában az állt, hogy ukrán.

Johann fordított egyet az orosz nevén, megpróbálta ukránosan mondani, és hirtelen rájött, hogy egy országos hírű bányász nevét ejtette ki. A keresztnév és az apai név minden bizonnyal a kérdőíven is igazi volt, és az is egyezett.

Johann egyik este becsörtetett a különleges blokkba, magához parancsolta a blokkführert és ellentmondást nem tűrő hangon közölte vele, hogy Dietrich százados Klein obersturmbannführer úr tudtával felhatalmazta két fogoly kihallgatására,

Megparancsolta neki, hogy vezessék eléje kihallgatásra a 740 014-es foglyot, s pontosan egy óra múlva a forradásos szemöldökű „ürgét".

A jól idomított, feltétlen engedelmességre szoktatott blokkführer bevezette Johannt a foglyok kihallgatására fenntartott külön helyiségbe és magára hagyta.

Johann körülnézett. Tekintete rögtön megakadt egy magas, egészen a mennyezetig érő szekrényen. Johann kinyitotta a szekrény ajtaját, és hirtelen hátrahőkölt.

A szekrény arra szolgált, hogy felfüggesszék és nyújtsák a foglyokat a kihallgatás során. Nem is igazi szekrény volt, hanem afféle tok, amely elrejtette a beléje szerelt rafinált szerkezetet. Fentről vasrudakról kézi bilincsek függtek, lent pedig lábbilincsek hevertek. Johann megpróbálta felemelni őket, de nem bírta, mert annyira nehéz volt a bilincsekre erősített betonnehezék. Ez a szörnyű inkvizíciós eszköz Flink találmánya volt. Flink a minap mintegy mellékesen megjegyezte, hogy gyerekkora óta nem bírja elviselni a vér látását.

Johann behajtotta a szekrény ajtaját, leült az asztal mellé, és keményen megmarkolta a fémgyűrűkkel borított gumibotot. De ujjai abban a pillanatban elernyedtek. Eszébe jutott. hogy ezúttal Reiss „újítása" akadt a kezébe, hiszen a fickó egyszer még el is dicsekedett ezzel, még tréfálkozott is, hogy ő találta fel „a karikagyűrűs varázsvesszőt".

Kopogtattak. A blokkführer bevezette a 740 014-est, vigyázzba meredt az ajtóban, parancsra várva. Johann felemelte a gumibotot, ráparancsolt a blokkführerre, hogy hagyja el a helyiséget. Meglengette a gumibotot a fogoly orra előtt, s oroszul megkérdezte:

— Nos, mit tudsz mondani? — És mintha kipróbálná a kihallgatás szerszámát, jó nagyot vágott az ajtófélfára. Aztán kilökte az ajtót, kinézett a folyosóra. A folyosó üres volt.

Visszament az asztalhoz.

— Üljön le — mondta.

A fogoly mélyet lélegzett, mint aki vízbe ugrani készül, és leült a csavarokkal padlóhoz erősített zömök székre.

Johann farkasszemet nézett a fogollyal, s megmondta igazi nevét.

— Sztahanovista. Bányász. Kommunista — tette hozzá. — Igaz?

A fogoly szemét lesütve bágyadtan nézegette a kezét. Arca mozdulatlan, élettelen maradt.

Johann ráordított:

— Beszélj, te barom, beszélj! — A gumibottal az asztal lapjára sújtott. — Beszélj.

A fogoly hátat fordított neki, megszokott mozdulattal védekezőn a fejéhez emelte kezét.

— Gyújtsunk rá . . . — mondta Johann.

A fogoly elképedve nézett rá.

— Jól van — bólogatott Johann. — Nagyon jól. Kemény legény vagy.

— Te pedig szar alak vagy — jelentette ki a bányász igen nyugodtan, fölényes méltósággal. — Farkasbőrbe bújt kutya.

— Értem — mondta Johann —, pontos a fogalmazás. De azért mégis vegye csak el az egész csomagot, mondjuk mint afféle zsákmányt.

A bányász álmélkodva magához vette a cigarettát, s gyors mozdulattal az inge nyílásába rejtette.

— Meg akarsz vesztegetni? — kérdezte.

— Persze, megvennélek, ha eladó volnál!

— Olyan, mint te?

— Hagyjuk ezt — intette le Johann —, elég ebből. — Közelebb hajolt a fogolyhoz: — És ha én hiszek neked?

— Meg akarsz vesztegetni — hajtogatta a bányász konokul.

Johann a karját nyújtotta feléje és kis híján lesodorta az asztalról a gipszpéppel tele bádogdobozt. Gépiesen bukott ki belőle a kérdés:

— Mi a fene ez itt?

— Játszol velem? — kérdezte a bányász ugyanolyan nyugodtan. — Adod az újoncot? Mintha nem éppen elég szájat tömtél volna ki gipsszel, hogy ne lármázzanak vallatás közben?

— Igen, ez érdekes. — Johann beledugta ujját a hideg pépbe, aztán az órájára pillantott.

— Gyere közelebb.

A fogoly engedelmesen közelebb lépett.

Johann gipszet markolt ki a dobozból.

— Nyisd ki a szád. — Bekente a fogoly száját. — Hallgatni fogsz. Egy pisszenést ne halljak! — Kinyitotta a szekrényt. — Állj be.

A bányász megadón nyújtotta a karját a magasba.

— Nem kell. Mozgasd meg a tagjaidat.

A bányász teljesítette a parancsot.

— Most pedig állj be, lapulj a falhoz, és ne halljak egy piszszenést, egy zizzenést se. Érted? — Aztán még egy szigorú pillantást vetett a bányász elképedt, értetlen arcára, behajtotta a szekrény ajtaját és kiment.

A folyosón nem volt senki. A különleges blokk előtt sem talált egy lelket sem. Mintha kihalt volna a ködbe borult tábor. A fényszórók élettelen fénye mintha együtt gomolygott volna a ködd el. És Johann egy pillanatra úgy érezte, hogy valamilyen furcsa, irreális világba csöppent. De ez az érzés csak egy pillanatig tartott. Megjelent ugyanis a blokkführer, s mellette az „ürge". Johann visszament velük a kihallgató helyiségbe.

A blokkführer elismerőn jelentette ki:

— Azt hittem, őrvezető úr, asszisztensre lesz szüksége, de látom, egyedül is elintézte.

Johann nem méltatta válaszra, szó nélkül leült.

Az „ürge" pimasz otthonossággal ugyancsak letelepedett.

— Álljon fel! — ordított rá Johann, és a gumibottal a fejére sújtott.

Az „ürge" jajgatni kezdett, eltakarta arcát a kezével.

— Kuss! — förmedt rá Johann és intett a blokkführernek, hogy tűnjön el. Aztán villogó szemmel az „ürgére" meredt. — Ide figyelj! — Hangosan, jól érthetően, hogy a szekrényben is hallani lehessen, elsorolta még három másik besúgó számát is, majd fejét csóválva így folytatta: — Ezek hárman meg te — és ismét tagoltan elmondta a számokat — a Gestapónak végzett munkátokkal rászolgáltatok az előléptetésre.

— Köszönöm, őrvezető úr!

— Kuss! Még nem fejeztem be. Az Abwehr szolgálata átvesz benneteket. Most pedig — Johann papírt és ceruzát nyomott az „ürge" elé — írd fel ide, hogy a te adataid szerint kit kell itt haladéktalanul likvidálni.

Az „ürge" rögtön a papír fölé hajolt és sebesen írni kezdett. Az igyekezettől homlokát veríték öntötte el. Amikor visszaadta Johann-nak a teleírt papírlapot, a pimaszságának már nyoma sem maradt.

Johann átfutotta a listát.

— Ez mind? Most pedig eredj a fenébe. És jegyezd meg: az Abwehr felköttet, ha eljár a szád. — Kinézett a folyosóra, ráparancsolt az ott álldogáló blokkführerre: — Vezesd el, de ne feledj el néhányat a pofájába vágni, nehogy azt higgyék a többiek, hogy a különleges blokk valami szanatórium. — Elkísérte őket a folyosó végéig.

Amikor visszatért a vallatóba, várt néhány pillanatig, újra kinézett a folyosóra, aztán kitárta a szekrény ajtaját.

— Gyere ki. Mindent hallottál?

A bányász bólintott.

— Nézd meg ezt a listát.

A bányász az asztalhoz lépett.

— Az én számomat is felírta, a rohadék . . .

— Úgy bizony — mondta Johann —, még jó, hogy rólad sem feledkezett meg.

— Kinek jó?

— Hát, mondjuk, nekem. — Szigorúan kérdezte: — Most már érted?

A bányász bólintott.

Johann keményen figyelmeztette:

— Két nap múlva, egy perccel sem előbb.

— Úgy lesz — felelte a bányász nyugodtan. — Két nap múlva kinyírjuk.

Johann az ajka elé tette az ujját és alig hallhatóan suttogta:

— Ha megkeresnek, hogy beszervezzenek, jelentkezel a fasiszták diverzánsiskolájába. Először egy kicsit vonakodsz, aztán ráállsz. De ne feledd: én téged többé nem ismerlek, és te se ismersz engem.

— Világos.

— Gyerünk — parancsolt rá Johann, és az ajtó felé indult.

Ekkor a háta mögül szívet melengető szó hallatszott.

— Elvtárs! — suttogta a bányász.

Johann abban a pillanatban megfordult.

— Engem is meg kell verni, hogy eleredjen az orrom vére. — A bányász az öklét mutatta, hunyorgott: — Húzzál be néhányat!

— Nem bírom . . .

— Hogyhogy nem bírod? — mérgelődött a bányász. — Hogyhogy nem bírod, mikor muszáj?

— Nem bírom — ismételte meg Johann.

— Nyápic — mondta a bányász megvetőn. Elgondolkozott, aztán még hozzátette: — Neuraszténiás.

De mikor látta, hogy Johann mindezt elereszti a füle mellett, hirtelen fölkapta az asztalról a fémgyűrűkkel bevont gumibotot.

— Fölösleges — mondta Johann.

— Gondolod, nem lesz baj? — kérdezte a bányász.

— Nem lesz semmi baj.

Együtt hagyták el a blokkot. Elöl, a lábát vonszolva vánszorgott a bányász, mögötte pedig kezét a nyitott pisztolytáskán pihentetve Johann ballagott. Az őrszobán utasította az ügyeletes katonát, hogy kísérje a foglyot a barakkba.

Másnap Johann azzal a javaslattal állt Dietrich elé, hogy Reiss ajánlása alapján vegye fel a jelöltek listájára a 740 014-es foglyot is. Johann külön megköszönte Reissnek, hogy ilyen kitűnő fickót ajánlott neki, s amikor a fogoly számát említette, Reiss elképedve bámult rá. De rögtön elvigyorodott, és azt mondta, hogy örömmel állt szolgálatára. A gestapós nyilván azt hitte, hogy ügyesen átejtette az Abwehr emberét. Hiszen jól tudta, hogy a 740 014-es már halálra van ítélve, az viszont, hogy az Abwehr milyen megfontolások alapján szemelte ki magának, már nem érdekelte.

Amikor a diverzánsiskolába kiválogatott foglyok listája végre elkészült, Dietrich százados befejezettnek érezte küldetését. Úgy vélte, eredményes munkát végzett. Külön örvendett annak, hogy jóformán a lábát sem kellett betennie a táborba, mert nagyon félt a fertőzéstől.

Hamarosan összecsomagoltak hát, s ugyanolyan meghitt, családias hangulatban, amely érkezésükkor fogadta őket, elbúcsúztak vendéglátóiktól, Klein táborparancsnoktól, a gestapós Flinktől, Reisstől meg Strumpfel professzortól, s visszautaztak.

Táborok végtelen sora következett: frontövezeti, gyűjtő-, átmenő-, osztályozó, válogató és büntetőtáborok . . . Végtelen sorban követték egymást ezek a temetők, amelyekben az élő halottakat a barakkok deszkasírjába temették. A hideg, az éhség

a járvány itt az emberirtás leggazdaságosabb eszközeinek rovatában szerepelt, és a táborparancsnokság munkáját annál eredményesebbnek tartották, minél nagyobb volt a halálozási arányszám.

Johann sokat beszélgetett a táborparancsnokokkal, meghallgatta panaszaikat, bosszúságaikat, érveiket. A panaszok majd mindenütt egyformák voltak. Így például gyakran hallotta, hogy a parancsnokság a hadifoglyokon kívül kénytelen a tábort olyan célokra is rendelkezésre bocsátani, mint a „felszabadított területek" fölösleges kenyérpusztítóinak likvidálása. Ugyanakkor nem nagyon engedhetik meg maguknak azt a luxust, hogy a foglyokat puskacső elé állítsák: a lőszerre elsősorban a frontnak van szüksége. Nagyüzemi technikával, viszont, sajnos, csak a nagy koncentrációs táborok vannak felszerelve. A táborparancsnokok fölöttébb sajnálták az Abwehr munkatársait: igen, nagyon nehéz itt megbízható anyagot találni! Johann egy kicsit meglepődött azon, hogy a sonderführerek még azoknak a foglyoknak az arcára sem emlékeztek, akik a németek javára dolgoztak — csak a számukat tudták megjegyezni. Valami megfoghatatlan ostoba közömbösség volt ez, úgy nézték a foglyokat, ahogy a barmokat a vágóhídon. Johann a táborokban gyakran találkozott emberformájú fenevadakkal, akik fölöttébb leleményesen újabb kínzások kieszelésén fáradoztak. Ezeket megszállott, de hasznos különcöknek tartották. A tömeges likvidálás azonban gazdasági szervezőképességet igényelt. Azokat, akikben megvolt ez a képesség, többre becsülték, mint a szadistákat, akik csak gyatrán segítették a fő cél elérését, a foglyok tervszerű irtását.

Johann nagy tisztelettel együttérzéséről biztosította a táborparancsnokokat, és szinte már gépiesen maga is használta szókincsük legborzalmasabb szavait. Azt remélte, hogy így könnyebben szóra bírhatja őket, többet megtudhat nehézségeikről is. Információt akart szerezni például a táborokban működő illegális kommunista szervezetekről. Érdekelte, hogy a szökések módszerei közül melyek a leginkább célravezetők, kifürkészte, hogyan szervezték meg az őrszolgálat rendszerét, hogyan akadályozzák meg a szökéseket, hogyan üldözik és kutatják fel a szökevényeket. És Johann ezekből a „meghitt beszél-

getésekből", amelyek folyamán igyekezett bólogató és ámuldozva sajnálkozó fél maradni, sok hasznos tanulságot merített.

A táborok kartotékjaiból nyert értesülések és egyéb információk már gondot okoztak Johann-nak: azon törte a fejét, hogyan helyezze el és hogyan őrizze meg ezeket addig, amíg rendeltetési helyükre juttathatja. Feljegyzéseit hamarosan gondosan vattába csomagolta, kolbász-alakúvá göngyölítette és felmetszett egy teljesen ép gépkocsitömlőt, hogy belesüllyessze archívumát. Miután meggyőződött róla, hogy minden rendben lesz, megragasztotta a tömlőt, visszadugta az abroncsba, felpumpálta és a pótkereket betette a csomagtartóba. A pótkerék szükség esetén ugyanúgy megállja majd a helyét, akár a többi négy.

Johann ekkoriban megfeszített erővel dolgozott, hihetetlenül megviselte a sok izgalom, de feje tiszta maradt, az állandó idegfeszültség következtében pedig, bármilyen különös is ez, még élesebben érzékelt mindent, ami körülötte történt, jobban el tudta választani a lényegest a lényegtelentől, szinte röptében el tudott kapni minden egyes szót, amely hasznosnak bizonyulhatott. Egészsége viszont nem volt éppen a legjobb. Szeme begyulladt, fájt, ujjainak hegye sajgott, az éjszakai ébrenlétek miatt állandó álmosság gyötörte, s amikor végre ágyba került, szinte ájult öntudatlanságba zuhant.

Hihetetlenül sokat dolgozott, kivonatolta, rejtjelezte a táborok dokumentációját, mikroszkopikus kicsinységű papírfecnikre vázolta fel a táborok helyszínrajzát, az őralakulatok és alegységek elhelyezését. Ugyanígy rögzítette a táborok parancsnoki állományának névsorát, az elhalálozási statisztikát, a hősök és az árulók nevét.

Különösen nagy figyelmet fordított az ellenség által alkalmazott beszervezési módszerekre.

A németek rengeteg ilyen módszert alkalmaztak. Például több napra beállították a foglyot a büntetőblokk szűk betoncellájába, aztán váratlanul előrángatták, lefürösztötték, megborotválták, jól szabott civil öltönyt adtak rá, gépkocsiba ültették és bevitték valamelyik városi mulatóba. Leitatták, nőhöz is elvitték. Hajnalban pedig ismét bevágták a gépkocsiba, vissza a büntetőblokkba, a pokoli betonszekrénybe. A fogoly ott töltött újabb néhány napot. Akkor a gestapós hívatta a

foglyot, s megkérdezte tőle, mit választ: a halált vagy az életet.

De akadtak ennél rafináltabb módszerek is. Például provokátorokat küldtek a foglyok közé. Ezek antifasisztáknak adták ki magukat. Kettős feladatuk volt, egyrészt az, hogy maguk iránt rokonszenvet ébresztve fényt derítsenek a foglyok igazi arculatára, másrészt pedig — és ez volt a bonyolultabb —, hogy a különösen kemény tartású foglyok bizalmába férkőzve elhitessék velük, hogy a harcnak nincs értelme. Hogy érvelésük meggyőzőbb legyen, néhányszor megrendezték egyes provokátorok szökését is. Ezeket azután átdobták az arcvonalon vagy eljuttatták a partizánokhoz, hogy az árulók megrágalmazzák azokat, akik a táborokban is megőrizték bátorságukat, állhatatosságukat, hűségüket, s nem adták fel a harcot.

Johann lassanként szinte rutinra tett szert az árulók földerítésében. Mindenekelőtt azokat a foglyokat vette szemügyre, akik a büntetőblokkokban is javított élelmezést kaptak. Feltevéseinek ellenőrzése végett áttanulmányozta az élelmezési kimutatásokat. Bizonyíték volt többek közt az is, hogy egyes szökési eseteket nem jelentettek a felsőbb parancsnokságnak, s a szökött foglyok ellen nem adtak ki elfogatóparancsot. Ezek a provokátorok nem szerepeltek a szökevények listáján, s nem tüntették fel őket a nyilvántartásnak abban a rovatában sem, amely összesítve adta meg az egy hónap alatt történt szökések számát. A provokátorok táborban maradt barátai háborítatlanul éltek tovább; ezek a barátok rendszerint a kápók voltak.

Az árulók csoportos szökését néha maga a parancsnokság szervezte meg. De a nyilvántartó könyvben, amelybe német alapossággal beírták minden megbüntetett fogoly számát, ezeknek a száma mellett sohasem szerepelt a büntetés oka. És noha többször is megjárták a büntetőblokkot, számukat nem lehetett megtalálni a kiirtásra ítéltek jegyzékén. Ebben a labirintusban persze nem volt könnyű eligazodni. A hihetetlenül aprólékos munka roppant erőfeszítést, okosságot, gyors áttekintőképességet, logikus gondolkozást, emlékezőtehetséget követelt. És Johann bizony egyáltalán nem volt nyugodt, amikor a rengeteg papírral bajlódva belemerült a szőrszálhasogató, módszeres nyomozásba. Állandó veszélyben élt. Tudta, mi vár rá, ha akár csak egyetlen jegyzete is a gestapósok kezébe ke-

rül és nem képes elfogadhatón megmagyarázni. milyen céllal készítette.

Aknát rakni egy ellenséges szerelvény alá, levegőbe röpíteni egy benzintartályt, eltenni láb alól valamilyen fejes hitleristát — ez persze szebben hangzik, látványosabb, mutatósabb, mint a kukacos irodai munka, amelyet Johann végzett.

Johann emlékezett Tolsztoj Szevasztopoli elbeszéléseire, a kórház leírására, a háború ocsmányságainak erőteljes ábrázolására. De a táborok még ennél is rettenetesebbek voltak: itt az emberek lelkét vetették alá hallatlan és véget nem érő kínzásoknak. Ez iszonyatosabb volt mindennél, amit Johann addig látott, iszonyatosabb volt még a gránáttól ronggyá tépett emberi test látványánál is.

A fáradt, kimerült Johann érezte, hogy elönti a hideg, higgadt gyűlölet, a bosszúállás szenvedélye, és ettől merésszé, vakmerővé, magabiztossá vált, tettrekészebb lett, mint valaha.

Tisztában volt vele, hogy „irodai" munkája az adott körülmények között sokkalta fontosabb mindenfajta úgynevezett „erőszakcselekménynél". És amikor majd a központ megkapja az összegyűjtött anyagot, az értékelés után a szovjet hírszerzők operatív csoportjait nemcsak az arcvonalon áthatolt árulók ellen tudják hibátlanul és pontos adatokkal felszerelve kiküldeni, hanem ezek a csoportok itt, az ellenség hátországában is megteszik majd, amit tenniük kell. És ezzel a provokátorok mocskos áskálódásaitól sok-sok bátor, becsületes szovjet katonát mentenek meg, akik önhibájukon kívül fogságba estek! Hiszen ez is életmentés, sőt, még annál is több: itt emberek becsületének a megmentéséről van szó.

Árulók felhasználásával rágalmazni, hazafiakat befeketíteni — ez is fasiszta diverzió, és legalább annyi kárt tud okozni, ha nem többet, mint a robbantó diverzáns. És amikor Johann elejét veszi az effajta diverziónak, talán a legdicsőségesebb csekista kötelességet teljesíti.

A Cseka első jelvényén kard és pajzs látható. Igen, a csekista a bosszúálló karddal sújt le az ellenségre, de a pajzsot nem azért adták a kezébe, hogy magát védje, hanem azért, hogy megvédjen minden szovjet embert. Így magyarázta neki oktatója, a Dzerzsinszkij nemzedékéhez tartozó idősebb csekista.

— A pajzs a te kommunista szíved, és semmi olyan biztosan nem védelmezi a szovjet embert a bajtól, mint a kommunista tiszta szíve.

Igen, Johann égett a vágytól, hogy elpusztítsa az árulókat, a köpönyegforgatókat, saját kezével szerette volna megfojtani őket. A kísérleti tábor „ürgéjét" minden bizonnyal elintézte már a bányász, és talán nem is saját kezével: elég nagy illegális szervezet működik ott. De vajon kevésbé fontos volt megtudni, hogy mit takar a 740 014-es szám, mint földeríteni az árulót? Johann nemsokára értesíteni fogja a központot, s akkor a bányász családja megtudja, hogy a nyomtalanul eltűnt családfő méltó a legnagyobb tiszteletre.

Havas eső, harckocsiktól kásává dagasztott utak, romba dőlt városok, kihalt, leégett falvak üszkös maradványai; felszaggatott föld, keresztül-kasul tépdesve a lövészárkok kígyóvonalával; szovjet katonák temetetlen tetemei — ilyen látvány kísérte egész útján.

De a feladat egyik részét elvégezték. A gépkocsi már visszafelé robog velük Varsóba.

Dietrich, bőrtáskáját melléhez szorítva szendereg. A táskában őrzi a beszervezésre javasolt foglyok névsorát; ugyanott van a Lansdorf számára készített jelentés, amelyet a százados diktált Johann-nak a birodalmi stilisztika szellemének megfelelő energikus, dicsekvő hangnemben.

Dietrich annyira elégedett volt Johann-nal, hogy altiszti előléptetést ígért neki. Őszintén tetszett neki Johann szolgálatkész szerénysége, igazi német szorgalma és rámenőssége, aminek különösen akkor vette hasznát, amikor a táborparancsnokoktól meg kellett szerezni a feladat elvégzéséhez szükséges anyagokat.

Hitler azt ígérte: „Olyan ifjúságot nevelek fel, amelytől reszketni fog a világ. Ez az ifjúság kegyetlen és hatalmas lesz. Szó sem lehet semmiféle intellektuális nevelésről." A porosz junkercsaládokban — Dietrich pedig ilyen család sarja — a könyörtelen hatalomvágyat már régóta az igazi német jellem ismérvének tartották, s a katonai nevelést tekintették a nemesi sarjak számára egyedül lehetséges útnak.

Dietrichnek az volt a véleménye, hogy azokat az ellenséges katonákat, akik megadják magukat, a helyszínen agyon kell

lőni a német katonák okulására. A hadifogolytáborokat fölösleges fényűzésnek tartotta, és vajmi kevéssé bízott abban, hogy ezekből a táborokból megbízható diverzánsokat lehet beszervezni. Ráadásul utálta a táborok személyzetét is: hátországi lógósoknak nézte őket, akik megszedik magukat a tábori élelmiszerraktár fosztogatásán, és egyetlen lehetőséget sem szalasztanak el, hogy valamit leszakítsanak maguknak. Igaz, nem kellett nagyon szemfülesnek lennie ahhoz, hogy a táborok mellett észrevegye a hatalmas sertéshizlaldákat. Nem kerülhették el figyelmét a teherautók sem, amelyek a feneketlen gyomrú raktárak elé álltak: nagyban árusították a bálákba kötött ruhákat és lábbeliket, amelyeket az elpusztított foglyokról szedtek le. A csontlisztet eladták műtrágyának. Egyetlen apróság sem kerülte el a szorgalmas táborparancsnokságok figyelmét: a kivégzettek aranyfogait megfelelő berendezéssel felszerelt helyiségekben gázlángon olvasztották és öntötték tízgrammos rudakba.

De Dietrichet mindez nem érdekelte, és egyáltalán semmi kedve nem volt ahhoz, hogy ilyesfajta ügyek gondját vegye magára, vagy éppenséggel hogy a táborok mocskában turkáljon. De minden gőgje ellenére világosan tudta, hogy ha nincs mellette a hihetetlenül szívós, páratlanul munkabíró Weiss őrvezető, aligha tudott volna ilyen sikeresen megbirkózni szolgálati feladatával.

Noha Johann arca megnyúlt, szeme beesett a kimerültségtől, mindig barátságos, figyelmes maradt, sugárzott róla a főnök iránti tisztelet, és jóleső érzés volt látni állandó mosolyát. Rájött már arra is, hogy az őrvezető egyáltalán nem esett a feje lágyára. Értelmes, eléggé művelt és olyan leplezetlen kutyahűséget érez Steinglitz iránt, hogy mindannyiszor megsértődik, amikor Dietrich megereszt egy tréfát az őrnagy rovására. Dietrich ezt a kutyahűséget nemes jellemvonásnak tartotta, amelyet az apja mindig becsült alárendeltjeiben.

Ugyanakkor Johann is elégedett volt Dietrichhel. Végtére is szerencséje, hogy ez a féreg lusta, mint a lajhár. A százados teljesen áthárította Johannra kötelezettségeit, alig avatkozott be az ügyekbe, szinte semmi sem érdekelte, és nem akadályozta Johannt semmiben.

Hitler Canaris tengernagyot, az Abwehr főnökét hívatta, hogy megmossa a fejét. Még pihent egyet, mielőtt átadta volna magát az önfeledt tombolásnak. Ezeket a rohamokat hasznosnak tartotta: serkentették az észjárását.

Canaris értett hozzá, hogy engedékenységgel, hízelgéssel és megnyerő modorral lecsillapítsa a dührohamokat. Még dicsekedett is Heydrichnek:

— A führer elfogadja az álláspontját, ha nem hozza ki a sodrából. Ha pedig nyugodt marad, könnyebb jobb belátásra bírni.

Canaris ravasz róka, vagy talán inkább hiéna.

Apró, csoszogó léptekkel óvakodott be a führer dolgozószobájába. Kissé félrehajtotta simára fésült ősz fejét, és pirosra gyúlt arccal, szaporán lélegezve hangsúlyozta példás igyekezetét. Pedig mialatt ide készült, egyáltalán nem kapkodott: több mint egy óra hosszat türelmesen várta, hogy behívják a birodalmi kancellária várószobájába, s vidám locsogással szórakoztatta a führer szárnysegédeit. Úgy tudott fecsegni, hogy semmit sem mondott, viszont partnereit arra késztette, hogy eljárjon a szájuk.

Canaris tudta a führer egyik szárnysegédjétől, aki egyébként az ő titkos ügynöke volt, hogy miért hívatták.

Hitler viszont Heydrichtől értesült, hogy Canaris tudja, miért fogják hívatni. Az sem volt titok előtte, kitől tudja ezt Canaris, mivel Canaris egyik közvetlen munkatársa, aki közvetlenül a führernek szánt anyagokat készítette a keze alá, Heydrich titkos ügynöke volt. S hogy minderről a valóságnak megfelelő jelentést adott-e a führernek Heydrich, azt majd ellenőrzi Himmler, akinek ugyancsak vannak ügynökei Heydrich apparátusában. Minderről tudott Canaris is. És a führer is tudta, hogy Canarisnak minderről tudomása van. Ezt azonban törvényszerű jelenségnek tekintette. Hiszen szörnyű is volna, ha cinkosainak egyike, aki közreműködött a totális kémkedés rendszerének kiépítésében, nem érezné a rendszer egyetemességét. És noha Hitler tudta, hogy Canaris előtt teljesen világos, miért hívatja, s hogy Canaris dossziéjában együtt van minden anyag, sőt, előre készen áll igazoló jelentése is, mégis célszerűnek tartotta, hogy méregbe guruljon, hogy váratlanul támadjon rá Canarisra és mintegy meglepetésszerűen rajtaüssön.

Nem ok nélkül mondogatta Canaris rajongó, elragadtatott hangon, hogy a meglepés a führer univerzális és mindig célravezető módszere, és hogy ezt a gyengébb nem némely képviselője is megerősítheti.

Hitler a Gestapo, az SD és az Abwehr féltékeny versengését ügyesen kihasználta, hogy ellenőrizze valamennyi informátorát. Mindegyikről voltak terhelő adatok a kezében, olyan adatok, amelyek szükség esetén a halálos ítélet hivatalos indoklásául szolgálhattak. Egyébként ezt is tudták valamennyien.

Hitler kénytelen volt engedelmesen eljátszani a démoni személyiség szerepét, akit a természet látnoki képességekkel ruházott föl. A hivatalos életrajzírók azért állították ezt, hogy fantasztikusan kiszínezzék a tudatlan fajankó banális, provinciális ízlését, s a lángész felszikrázásának tüntessék föl neuraszténiás gyanakvó képzelődését.

Mivel annak akart látszani, aminek látni akarták, úgy viselkedett, hogy magatartása feledtesse közönségességét. Most is, ahogy szokása szerint begerjedt, mintegy transzba esve dühöngve ordított, és ordítozásától megrészegülve úgy érezte, hogy könnyű, kellemes eszméletlenség borul rá, mint egy mérsékelt adag narkotikum bevétele után. És a führer ordított, fenyegetőzött, rikácsolt megveszekedetten, önfeledten, élvezve a bódító önfeledtséget.

Canaris pedig, ahogy már ilyenkor dukált, megértőn bólogatott, és hájas képére a szükséghez mérten hol ijedtséget, hol félelmet, hol alázatos könyörgést varázsolt. Szótlanul, sokáig váltogatta a grimaszait, már fájtak az arcizmai, füle mögött veríték csorgott és fekete lakkcipőjében görcsösen összehúzódtak ujjai.

Így ment ez mindaddig, amíg kölcsönösen úgy nem találták, hogy méltó módon eljátszották szerepüket, és éppen úgy viselkedtek, ahogy ilyenkor illik, s ekkor Hitler nyugodtan és elégedetten annyit mondott Canarisnak, hogy jelentsen. És miközben a jelentést hallgatta, Hitler a tőle megszokott akkurátussággal végignyálazta Canaris papírjait, majd teljes ügyismerettel és hozzáértéssel röviden és szabatosan elmondta, hogy az Abwehrnek a Szovjetunió ellen irányuló hírszerző és diverziós tevékenysége, noha a ráfordított kiadások évi 31 millió birodalmi márkát, vagyis 11 700 000 dollárt emésztenek fel,

nem kielégítő. 1941 júniusáig még érthető volt, hogy a szovjet kémelhárító szervek és a kommunista maszlagtól elbódított lakosság megbénították az Abwehr ügynökeinek tevékenységét, de most már semmivel sem menthető a német ügynöki munka gyengesége. Hitler itt ismét transzba esett, fölvette a megfelelő pózt és nagy hangon prédikálni kezdett, mintha óriási hallgatóság volna előtte, nem pedig egyetlenegy ember, aki amúgy is jól tudja mindezt. Új háborút indít az oroszok ellen, mondta, mégpedig a totális diverzió, a totális kémkedés és a totális felforgató tevékenység különleges módszereivel. Belülről fogja szétrobbantani a Szovjetuniót. A Szovjetunió területét vérgejzírek, romhalmazok fogják elborítani. A halál ott fog lebegni mindenki felett, és a terror rettenete megbénítja majd a népet. Elszabadul a gyilkosságok járványa, s a gyilkosságokat külön erre a céllal ledobott ügynökök — becsület és lelkiismeret nélküli, hazátlan emberek — fogják végrehajtani. Ezek fogják osztogatni a halált, mégpedig ugyancsak halálfélelemből, mert őket is meggyilkoltatják, ha nem teljesítik megbízóik parancsát. A szovjet területen levegőbe kell röpíteni minden nagyobb gyárat, minden erőművet. Ez a tűzijáték olcsóbb lesz a birodalom számára mindenfajta bombázásnál, és a tűzijátékot azok rendezik majd, akik a saját életükért reszketve, hogy a bőrüket mentsék, gyilkolni fogják honfitársaikat. És Hitler átszellemült arccal kijelentette:

— A keleti hadifoglyokról lehántjuk a szovjet lakk vékony rétegét, és vadállattá változtatva őket, ezrével szórjuk le a hitvány népséget, hogy mint a tífuszt terjesztő tetvek, ellepjék és pokollá változtassák a földet.

Canaris bámulattal, rajongva nézte a führert, türelmesen várva a pillanatot, amikor folytathatják az érdemi beszélgetést. Hiszen még el akarta fogadtatni a diverzánsokat és hírszerzőket képző iskolák kiterjedt hálózatára vonatkozó tervét. Bármilyen fárasztó volt is hallgatni a führer fennköltszavalását, Canaris teljesen egyetértett vele: minthogy keleten oly kínosan lelassult a Wehrmacht előnyomulása, rendkívüli intézkedéseket kell tenni, mégpedig óriási méretekben, hogy elősegítsék az Oroszország elleni hadjárat mielőbbi sikeres befejezését más eszközökkel — a titkos háború eszközeivel, amelyek még könyörtelenebbek, mint a közönséges harctevékenység.

Canaris éppen ezért javasolta, hogy Sánc-törzs fedőnév alatt hírszerző központot létesítsenek Varsó egyik külvárosában és e körül építsék ki a diverzánsiskolák hálózatát. Már korábban elkészítette a führer számára az említett intézmények elhelyezését szemléltető térképvázlatot, a megfelelő előterjesztéssel, a hozzávetőleges költségvetéssel és a kiképző-parancsnoki állomány névsorával együtt. A birodalmi kancellárián már be is jegyeztette ezeket, mint a legszigorúbban titkos objektumokat, amelyek a titkosság skáláján egyenlő elbírálásban részesítendők a keleti kerületeken működő parancsnokságokkal.

A führer végre abbahagyta a prédikálást és elővette az előterjesztést. Miközben olvasta, ceruzája végével elmerülten turkált a fülében, helyeslőn hümmgetett, időnként a fogát csikorgatta, mint mindig, amikor élvezte a munkát. Sok észrevételt tett, bizonyságául annak, hogy komolyan ismeri a tárgyat, sőt, bizonyos újítások végrehajtására is parancsot adott, majd az előterjesztésre odafirkantotta aláírását.

Canaris tengernagy megkönnyebbülten felsóhajtott. Hitler ekkor váratlanul fölnézett a papírokról és ünnepélyesen bejelentette:

— Örömhírem van az ön számára, tengernagy. Tegnapi gyengélkedésem nem volt komoly. Ma kifogástalan székletem volt.

— Végtelenül boldog vagyok, führerem! — kiáltott fel őszintén Canaris, megragyogtatva arcán híres mosolyát.

Csakugyan boldog volt, mert egyébként ki tudja, hogyan végződött volna a kihallgatás. És hogy még jobban megnyerje Hitler jóindulatát, elmondta neki, hogy Lansdorf információja szerint a kísérleti táborban a foglyok megfojtottak négy ügynököt. Az Abwehr egyik altisztje pedig azt jelentette Lansdorfnak, hogy ezek az ügynökök különösen értékesek lettek volna mint diverzánsok, és be is akarta rendelni őket az iskolára, de a táborparancsnokság inkább kiszolgáltatta őket a foglyoknak, semmint hogy átengedje őket az Abwehrnek. A führer kegyesen rábólintott arra a javaslatra, hogy felelősségre kell vonni a kísérleti tábor parancsnokságát, s közölte, hogy elintézteti az ügyet a Gestapóval, hogy a jövőben senki se merészelje gátolni az Abwehr fontos tevékenységét, ne akadályozza a totális ügynöki roham előkészítését.

Canaris vigyázzállásba merevedett és tisztelgett.

— Heil Hitler! — kiáltotta.

— Heil!— A führer kegyesen bólintott. Az audiencia véget ért. Fátyolos, fáradt tekintete ekkor már ott pihent az I. G. Farbenindustrie legjobb festékeivel festett ünnepi portréján, amelyet április 20-án, a születésnapján nyújtottak át neki.

A führer szentül megígérte a keleti fronton harcoló hadseregeinek, hogy a karácsonyt Moszkvában fogják ünnepelni. Ő maga is szívesen ünnepelte volna a karácsonyt a legyőzött orosz fővárosban. Legalábbis a „Közép" hadseregcsoport főszállásmestere ezzel az eshetőséggel számolva, a második lépcső trénjében tartogatott egy hatalmas étkészletet, amelynek minden darabját a führer nevének kezdőbetűi díszítettek.

*

Nyirkos hó szállingózott, és amint földet ért, menten elolvadt. A szürke Berlinre nedvesen csillogó fátyol borult. A kanálisokban, mint fehér vattacsomók, kacsák és hattyúk úszkáltak. Egészen szelídek voltak. Jólelkű járókelők kenyérdarabokat dobáltak nekik. A Gestapo épületéhez egymásután gördültek a gépkocsik, tarkójukon összekulcsolt kézzel emberek szálltak ki belőlük — ugyanolyan németek, mint akik elővezették őket. Fölmentek a lépcsőn és felsorakoztak a folyosón, arcukat a hideg, olajfestékes falnak nyomva.

A kihallgatások után néhányan a folyosó kövezetét vérrel befestve maguk vánszorogtak le a celláig, de legtöbbjüknek jártányi ereje sem maradt, őket biciklikerekes hordágyakon vitték el. A Gestapóban, mint valami hadiüzemben, három műszakban dolgoztak...

A városban különben takaros rend uralkodott, csöndesség honolt, s a szürke égből szállingózó nyirkos hó nem tudta fehér lepelbe vonni az utcákat. A hó hullott és hideg, nyúlos pocsolyákká olvadt, amelyekben kövér foltokként tükröződtek a szürke kövekből épített gőgös város fényei.

A varsói német kémiskolát, néhány „leányvállalatával" egyetemben, 1941 októberében szervezték. Közvetlenül alárendeltek a keleti fronton Sánc-törzs fedőnéven működő hírszerző és diverzánsközpontnak. Az iskolát Varsótól 21 kilométerre, Rombertowo község és Milosna vasútállomás közelében, Sulejuoweck helységben, a Paderewsky utcában rendezték be. Ugyanitt kapott helyet a Sánc-törzs egyik „leányvállalata" és a hozzá tartozó nagy teljesítményű rádióállomás.

A törzs „leányvállalatát" és az iskola irodáját az egykori aggok háza fehér, háromemeletes épületében helyezték el, a közeli fenyőligetben megbújó szabvány fabarakkokban pedig közös szálláshely jutott a hírszerzőknek: ugyanott voltak a tantermek is. Az iskola területét a „leányvállalattól" a Paderewsky utca választotta el, a hírszerzők és a rádiós hírszerzők szálláshelyei között kerítés húzódott. A németek őrszázad tisztjei és katonái innen nem messze, Pilsudsky egykori villájában, illetve két iskolában laktak.

Az egész telepet mintegy körülfogta a rádióállomás hat magas árbocantennája. Felülről, repülőgépről nézve az egész komplexumból csak a törzs épülete hívta fel magára a figyelmet: ez az épület mind méreteivel, mind vörös cseréptetejével kirített a környezetből. A többi épület viszont egybeolvadt a tereppel.

A törzstől északra, mintegy harminc méterre levő barakkban laktak a hadifogoly munkások: sofőrök, szabók, cipészek; ugyanott voltak a raktárak is. Ezt az udvart is fakerítés választotta ketté. A barakkhoz tartozó udvar közepén kis földszintes raktár állt, itt tárolták a hadifoglyok személyi holmiját, valamint az átdobásra felkészített diverzánsoknak szánt ruházatot.

Az egyik szürke épület emeleti részén külön műhelyben gyártották a hamis okmányokat, amelyekkel a szovjet területre induló ügynököket látták el. Itt készítették az ehhez szükséges kellékeket is, a bélyegzőket, körpecséteket, s ugyanitt volt a fotolaboratórium is.

A Sánc—1 kebelében külön csoportot hoztak létre 1—G jelzéssel arra a célra, hogy a szovjet területre induló ügynököket fiktív okmányokkal lássák el. A csoport négy-öt német tagja vésnök, illetve grafikus volt, melléjük egy beszervezett orosz

hadifoglyot rendeltek, aki jól ismerte a szovjet polgári és katonai ügyvitelt.

Az 1—G csoport feladatkörébe tartozott a kitüntető jelvények, bélyegzők és körpecsétek gyűjtése, tanulmányozása és készítése is. A rendjeleket és az olyan nehezebben gyártható okmányokat, mint például a személyi igazolványok és a párttagsági könyvek, a csoport kitöltetlenül egyenesen Berlinből kapta.

A Sánc—2 osztály feladata a Vörös Hadsereg egységeinél és hátországában folyó diverzáns és terrorakciók irányítása volt. Ennek az osztálynak a raktáraiban tárolták a fegyvereket, a robbantószereket és a különféle diverziós anyagokat. A Sánc—3 osztály pedig a kémelhárító tevékenységet irányította. Ennek kellett harcolnia a szovjet hírszerzők, a partizánmozgalom és az antifasiszta illegális mozgalom ellen, a megszállt szovjet területen a hadseregek és a hadosztályok hadtápövezetében.

A Sánc-törzsnek öt-hat repülőgépe is van.

A varsói kémiskolát, amely szovjet hadifoglyokat képezett ki ügynökökké, afféle központi mintaiskolának tartották. A német hírszerző szervek munkatársai is itt tanulmányozták a kémiskolák szervezésének és az ügynökök kiképzésének módszereit. Az iskola tábori postaszáma: 57 219 volt.

*

Lansdorf a Sánc-törzs egyik viszonylag kényelmes szobáját kapta meg.

Amikor Johann belépett a szobájába, Lansdorf pizsamában és angol gyártmányú teveszőr köntösben hevert a díványon, kezét feje alá téve. Lábán svéd prémpapucs volt. A szoba központi világítása nem égett, az állólámpa fénye csak Johann arcát világította meg. A szék, amelyet Lansdorf kínált neki, éppen a lámpa alatt állt, de Johann-nak, noha az éles fény bántotta a szemét, eszébe sem jutott, hogy odébb tolja a széket. Tudta, hogy Lansdorf mit akar.

„Meglehetősen otromba trükk ilyen hétpróbás hírszerzőtől" — jegyezte meg Johann magában.

Ugyanilyen primitív volt az arcára erőltetett unalom és közömbösség is; Lansdorf igyekezett úgy tenni, mintha éppen

csak fél füllel hallgatná Johannt, csak időnként tett egy-egy gúnyos megjegyzést arra, hogy Johann túlságosan naiv, amikor annyira csodálja Dietrich százados tevékenységét, okosságát és pompás terveit. De nem szakította félbe Johannt, amikor az némely megfontolásokat Dietrichnek tulajdonított, hogy kifürkéssze Lansdorf reagálását.

Elmondta például, hogy Dietrich százados igen jó megfigyelőnek bizonyult, s tökéletesen igaza van, amikor azt állítja, hogy a könnyen kötélnek álló orosz hadifoglyok ugyanolyan könnyűszerrel elárulhatják Németországot is. Gyávaságuk és aljasságuk nem túlságosan erős biztosíték, ezekből a hadifoglyokból aligha lehet mindenre elszánt ügynököket gyúrni. A legkönnyebb utat választanák, ha csak effajta emberekre támaszkodnának. De a könnyű út nem mindig vezet célhoz.

— Tehát mit javasolsz? — szakította félbe Lansdorf fátyolos, lágy hangjával.

— Én? Semmit. Csak arról beszélek, amit hallottam.

Közben Johann agya lázasan dolgozott. Mindenáron el akarta hitetni Lansdorffal, hogy az Abwehrnek kell kiválogatnia a diverzáns- és kémiskolákba a legalkalmasabb hadifoglyokat. Azt remélte, hogy így egy kicsit könnyebb lesz megkeresnie és az iskolába juttatnia azokat, akikre neki van szüksége.

Puhatolózva, kissé bizonytalan hangon megjegyezte:

— Dietrich százados úr olyasmit mondott, hogy némelyek csak azért idegenkednek a velünk való érintkezéstől, mert tartanak a többi fogoly bosszújától. Vagyis ezek az emberek az álcázás sajátos formáját alkalmazzák, az effajta álcázáshoz pedig okosságra, kitartásra, szívósságra van szükség — éppen azokra a tulajdonságokra, amelyek a jó ügynököt jellemzik.

Lansdorf felkapta a fejét, szemét Johannra szegezte, fogai közt sziszegte:

— Igen, ebben van valami, ez eredeti. Legalábbis nem sablonos... — Elgondolkozott. És mivel nem akarta mutatni, hogy ez a feltevés felkeltette érdeklődését, fáradtan lehunyta fehér szemhéját, s panaszosra fordította hangját: — Ez a szeszélyes időjárás — egyszer fagy, máskor meg olvad — egészen legyengít. Az én koromban már minden változásra érzékeny az ember. — Fázósan megborzongott, s bágyadtan hátraejtette fejét a párnára. De lelke mélyén zaklatott, nyugtalan volt.

Lansdorfot az utóbbi években ezúttal először valami bizonytalanság fogta el. Próbált rá mentséget keresni, a fáradtságnak, a korának tulajdonította ezt, sőt, még azt is mentő körülménynek találta, hogy a Canarisszal folytatott legutóbbi beszélgetése túlságosan felzaklatta.

A führer ugyanis már több alkalommal szemére vetette Canarisnak, hogy minden eddigi tapasztalattól eltérően a Szovjetunióban nem sikerült megszervezni az „ötödik hadoszlopot". És amikor Canaris ezt elmondta Lansdorfnak, a vén róka már nem is merte jelenteni, hogy az orsai védelmi harcokban részt vettek az orsai börtön rabjai is, és ezek közül alig néhányan szöktek át a németekhez. Amikor a németek rohamait visszaverték, a rabokat visszavitték a börtönbe. A szovjet hadosztály parancsnoka azonban ragaszkodott hozzá, hogy külön alegységet szervezzen a rabokból. Lansdorf megtudta ezt, s a szökevényeket visszaküldte ebbe az alegységbe, hogy belülről bomlasszanak, de az egykori rabokból lett katonák szép csöndesen agyonverték az árulókat.

Lansdorfot ez váratlanul érte, mert hiszen megbízható forrásokból olyan értesüléseket szerzett, hogy Oroszországban a gazdag parasztok kisemmizése és különböző megtorló intézkedések után meglehetősen kedvező talaj alakult ki nagyarányú felforgató akciókra képes különleges alakulatok szervezéséhez.

És habár Berlin világos útmutatásokat adott arra vonatkozóan, hogy a hadifoglyok milyen adatait kell elsősorban figyelembe venni, ha ügynököknek való emberanyagot keresnek, ezek az instrukciók annyira nem voltak összhangban a foglyok viselkedésével, hogy az Abwehr munkatársai bizony nehéz helyzetbe kerültek.

Lansdorf elgondolkozott az őrvezető okos szavain, s kivételesen megengedte az Abwehr első osztályának, hogy a hírszerzőiskolákba beszervezzenek olyan hadifoglyokat is, akik a táborokban nem szereztek érdemeket nyílt árulással, és hogy ilyen esetekben önállóan, a Gestapo megkérdezése nélkül cselekedjenek.

Johann előtt azonban természetesen minderről bölcsen hallgatott.

Lansdorf hamarosan úgy rendelkezett, hogy Johann Weiss őrvezetőt osszák be a Sánc-törzs alegységébe tolmácsnak, ha-

bár tudomása volt arról, hogy az őrvezető orosz nyelvtudása fogyatékos, mivel nem ismeri a szovjet terminológia finomságait és nem ismeri az orosz nyelvnek újabb keletű szavait, kifejezéseit.

Egyébként ez természetes is egy balti német esetében, aki fehér emigránsoktól tanult oroszul. Johann viszont, amikor a tolmácsokkal beszélgetett, kínosan ügyelt beszédére, meggondolt minden orosz szót, mielőtt kiejtette volna. Ez a gyötrelmes szellemi munka olyan érzéssel töltötte el, mintha állandóan borotvaélen táncolna. De hát ettől függött az élete.

Az iskolába különféle emberek kerültek, többnyire válogatott söpredék. Johann ezeket még gondolatban sem tudta azokhoz a hadifoglyokhoz hasonlítani, akik még az ilyen, minden emberit kiölő körülmények közt is meg tudtak maradni szovjet embereknek, megőrizték méltóságukat, és az ismeretlenség homályába vesző hősiességre is képesek voltak.

Johann szívét égette a gyűlölet, amelyet az iskola „hallgatóival", ezekkel az élő halottakkal szemben érzett.

Pedig most az volt a kötelessége, hogy elfojtsa magában a gyűlöletet és ugyanakkor ne érezzen megértést azok iránt, akik saját kishitűségüknek estek áldozatul.

Számtalanszor eszébe jutottak Feliksz Dzerzsinszkij szavai: „Az ember csak akkor érezhet együtt a társadalmi szerencsétlenséggel, ha együtt érez minden egyes ember bajával..."

Persze, az árulók közt bizonyára akadnak szerencsétlen flótások is, akik csupán engedtek a körülményeknek, mert nem találtak maguknak erőt az ellenállásra. De ő mit tegyen? Talán érezzen együtt a jellemtelenekkel?

Steinglitz őrnagy nem búcsúzott könnyű szívvel sofőrjétől, de szívesen üdvözölte mint új kollégáját, az Abwehr munkatársát. Szükségesnek tartotta, hogy valamire figyelmeztesse:

— Nekünk tények kellenek, nem pedig a maga szép elmefuttatásai. A következtetéseket majd levonjuk magunk. Emlékezni — ez a hírszerző szakmája — mondta kioktató hangon. Kevésbé hivatalosan hozzátette: — Néha ahhoz kell a bátorság, hogy az ember gyávának mutassa magát. A nehéz felada-

tokat a bátrakra bízzák. de a kitüntetéseket azok kapják, akik az irodákból irányítanak.

Steinglitz még mindig nem kapta meg az áhított beosztást, egyelőre csak pontosan körül nem határolt felügyelői funkciókat töltött be, és folyton az járt az eszében, hogy rossz vásárt csinált.

Dietrich viszont rögtön a tárgyra tért, s közölte, hogy a törzsnél dolgozik egy orosz tolmács, bizonyos Maszlov nevezetű úriember. Ezredes volt ugyan a cári hadseregben, de azért nem árt szemmel tartani, mert a fehér emigránsok egy részénél bizonyos nacionalista érzelmek mutatkoznak, legalábbis nem mind örülnek annak, hogy a német fegyverek győzedelmeskednek Oroszország fölött.

Az iskola tiszti-, tanári és kiképzői kara még nem volt együtt, csaknem valamennyi lakószoba üresen állt, és Johann kiválaszthatta volna magának akár a legjobb szobát is. Ő azonban inkább rossz szobát választott, mert úgy vélte, hogy a szerénység jó ajánlólevél. De választása mellett más megfontolások is szóltak. A szoba a folyosó legvégén volt, egy raktár és az egyelőre üres konyha szomszédságában. Mellette volt a padlásfeljáró is, és Johann szükség esetén igénybe vehette nemcsak a pótterületet, hanem a vészkijáratot is, még ha az a tetőre vezetett is.

„A hallgatókkal való szolgálaton kívüli érintkezés céljaira" Dietrich azt ajánlotta Johann-nak, öltözzön civilbe, hozzátéve, hogy a civil ruhás német, aki oroszul tud, inkább őszinteségre hangolja az oroszokat, mint a német katona.

Johann Lansdorftól is tanult egyet-mást. Lansdorfot, akárcsak a német hírszerzés többi hivatásos, magas rangú vezetőjét, igen nagy becsvágy fűtötte. Arról álmodozott, hogy eddig soha nem látott méretű hírszerző tervet dolgoz ki, amellyel az alattomosság művészetében lepipálja a világ leghíresebb kémszolgálatait is, s örökre beírja nevét a titkos háborúk történetébe.

Lansdorf azonban csupán kisegítő megoldásnak tekintette a hadifoglyok tömeges kiképzését. Oroszországban ugyanis, okoskodott magában, minden másként van, mint a legyőzött európai államokban. Ezeknek az államoknak a területén az „ötödik hadoszlop" megszervezése megelőzte a katonai akció-

kat, és az „ötödik hadoszlop" tevékenysége meghatározta a katonai akciók sikerét. Itt azonban a győzelem teljes egészében a Wehrmacht csapataitól függ.

Lansdorf ezért hajlott arra, hogy az iskola minél több embert képezzen ki, eleve beletörődve abba, hogy a diverziós csoportok nem számíthatnak utánpótlásra a helyi lakosság köréből. Az iskolákban tehát nem szervezőket kell nevelni, hanem végrehajtókat, akik engedelmesen alávetik magukat megbízóik akaratának. Engedelmesek lesznek, mert féltik a nyakukat, ugyanakkor nem mernek majd átállni sem honfitársaik oldalára, mert tudják, hogy az oroszok nem bocsátják meg nekik az árulást.

Von Dietrich nem osztotta Lansdorf szkepticizmusát. Neki az volt a véleménye, hogy a beszervezett hadifoglyok közt lesznek olyanok, akik tekintélyes ügynökökké válhatnak, s be tudnak hatolni a szovjethatalom szerveibe. Johannra éppen azért számított, mert azt remélte, hogy ő majd segít neki kikeresni ezeket az embereket. Dietrich, szokása ellenére, jóindulatúnak mutatkozott Johann iránt, s ennek okát Johann könnyen kitalálta. De hogy Lansdorf miért hidegült el tőle egyszerre, azt Johann nem tudta megérteni.

*

A foglyokat az iskolába többnyire szürkületkor hozták egyesével, kettesével, ritkábban csoportosan, rácsos ajtajú, lefüggönyzött ablakú furgonokban. Az SS-őrök, akik kísérték őket, egyetlen utasítást kaptak, nevezetesen, hogy a foglyokra lőni csak nyilvánvaló szökési kísérlet esetén szabad. Amint a gépkocsi többszörös ellenőrzés után begördült az iskola udvarára és a helybeli őrség aláírásával igazolta az átvételt, az SS-legények haladéktalanul visszafordultak.

Az újonnan érkezettek mindenekelőtt többnyire a klozettra kéredzkedtek. Útközben ugyanis, akármilyen messziről jöttek is, a parancs értelmében egyszer sem volt szabad leszállniuk a gépkocsiról.

Nem tudták, hová és milyen céllal hozták őket. A gyötrő bizonytalanság miatt valamennyinek egyformán riadt aggodalom ült az arcán.

Megtiltották nekik, hogy egymással beszélgessenek. A ba-

rakk közepén, ahová bezárták őket, őr ült géppisztollyal a nyakában és bottal a kezében, és szigorúan ügyelt arra, hogy a foglyok ne szegjék meg a hallgatási tilalmat.

A felvételi beszélgetésre egyenként állították elő a beszervezetteket.

Johann a kezdet kezdetén találkozhatott ezekkel az emberekkel. Az első, futólagos kihallgatást ő végezte, mégpedig azzal a céllal, hogy a bevallott adatok valódiságát elemezve kideríthessék a hazugságokat, vagy a beszervezettek pszichikai alkalmatlanságát.

A fogolynak az első kihallgatás után súlyos büntetés terhe alatt tilos volt bárkinek is megmondania igazi nevét. Mindenki rögtön álnevet kapott.

— Nosza! — mondta Johann erélyesen. — Gyorsan és röviden.

Az ember, aki előtte állt, elszokott az önálló gondolkozástól és mélyen hallgatott. Vastag, szabálytalanul hosszú ajkát kiverte az izzadtság, kopasz fején gyöngyözött a bőr.

— Tehát, Kopasz?

A kémjelölt szótlanul bólintott.

Johann az írnokhoz fordult:

— Írja: Kopasz — és közben szinte fellelkesítette a káröröm. „Szép példány, még az álneve is leleplező!"

Johann a jövőre gondolt, amikor a jelöltekre illő álneveket adott, vagy legalábbis erre törekedett, s ez sok esetben sikerült is neki.

A falra akasztott fehér lepedő elé ültették Kopaszt, s a G-osztály egyik embere lefényképezte profilban is, szemben is, éppen úgy, ahogy a börtönökben szokás.

Johann közben merőn figyelte Kopaszt, aki fényképezés közben mintha mosolyogni próbált volna.

— Természetes arcot vágjon! — szólt rá keményen.

És Kopasz arca abban a pillanatban bamba, mozdulatlan kifejezést öltött.

Miután a Kopasz kitöltötte a kérdőívet, nagy igyekezettel, vigyázva aláírta, majd nekilátott az önéletrajzának. Sokáig, elgondolkozva írta. Időnként kérdezett valamit:

— Megemlítsem, hogy a Legfelső Tanács képviselőjelöltjeit mindig kihúztam a listáról? — Bizalmaskodva mesélte: — Sok-

szor álltam bíróság előtt, és mindig csak saját leleményességemnek köszönhettem, hogy kivágtam magam.

Miután ezekkel a formaságokkal végzett, gondosan és jól olvashatón odakörmölte nevét a kötelezvény alá, hogy hajlandó a német hírszerzés számára dolgozni, melléje nyomta a mutatóujját, amelyet előbb bekentek mézgával, aztán megtörölte az ujját és megkönnyebbülten így szólt:

— Hát akkor ezzel végeztünk — most már tiszta.

— Kicsoda? — kérdezte Johann élesen.

— Hát az ujjam — makogta Kopasz ijedten összerezzenve. — Csak az ujjamról beszéltem ugyanis.

Ezen a felvételi eljáráson valamennyi kémjelölt átesett. És már ekkor, már az első ismerkedésnél fel lehetett fedezni bizonyos egyéni sajátosságaikat.

Egyesek hisztérikusan szertelenek voltak, mintha azt akarták volna hangsúlyozni, hogy készek mindenre, amit mondanak nekik. De lehetséges, hogy heveskedésükkel csak lelkiismeret-furdalásukat leplezték, vagy pedig szándékosan előre kitervelt játékot űztek, elveszett embernek tüntetve fel magukat, aki már semmitől sem riad vissza.

Mások üveges tekintettel közönyösen végrehajtottak mindent, amit kívánnak tőlük.

Akadtak „belevalók", akik igyekeztek mindjárt otthonosan viselkedni, megkérdezték például, milyen ellátásban lesz részük az iskolában; mások suttogva elsorolták a táborban szerzett érdemeiket, aggódtak, nehogy elfeledjék árulásukat és nehogy összecseréljék őket másokkal.

Néhányan meglehetősen fesztelenül viselkedtek. Megpróbáltak németül beszélni és kijelentették, hogy elvi alapon ellenségei a szovjetrendszernek. A kérdőíven ezek okvetlenül hangsúlyozták, hogy nem sebesültek meg, nem kerültek katlanba, hanem önként adták meg magukat. Önéletrajzukban részletesen elmondták, hogy szüleiknek milyen vagyonuk volt a forradalom előtt. Arra a kérdésre, hogy „Tagja volt-e a szakszervezetnek?", kivétel nélkül mind ezt írták: „Erőszaknak engedve tagja voltam."

Az egyik ilyen „fesztelen", tagbaszakadt, széles vállú, csontos arcú, ide-oda ugráló tekintetű jelölt, kérdésre sem várva maga mondta meg rögtön az álnevét:

— Bocskor.

Johann elolvasta a kitöltött kérdőívet, s a „Beosztása a hadseregben" rovatban ezt látta: „Temető osztagos közkatona". A háború elején ilyen alegységek még nem voltak. A szakmára vonatkozó kérdésnél ez a válasz állt: „Cipész".

— Rendben van — mondta Johann —, van cipészműhelyünk, beosztalak oda.

Bocskor összerezzent, de aztán, mint akinek mentőötlete támadt, gúnyosan elhúzta a száját, s a megbántott ember hangján válaszolt:

— Csakhogy, amikor velem beszéltek, nem arról volt szó, hogy susztert keresnek. Én kémnek jelentkeztem. Ugyan mivel érdemeltem ki ezt a lefokozást?

Bocskor saját kezűleg írt önéletrajzában nem volt helyesírási hiba, noha váltig hangoztatta, hogy mindössze három osztályt járt.

Johann mindezt följegyezte, de egyelőre nem tartotta célszerűnek, hogy sok figyelmet fordítson egy-egy jelöltre.

A foglyok persze a kihallgatás során annyiféleképp viselkedtek, ahányan voltak. Voltak, akik bőbeszédűen locsogtak, mások viszont csupán kurta választ adtak a kötelező kérdésekre és gondosan kerülték a sértő jelzőket, amikor életük szovjet időszakát ismertették.

Az egyik ilyen keményfejűt Johann figyelmeztette. Komoran hangzott a válasz:

— Elvállaltam, hogy együttműködöm magukkal, mit akar még tőlem?

— Politikai értékelést kell adnod a szovjetrendszerről.

— Miért?

— Azért, hogy ha netán meggondolod magad és visszaszöksz, az önéletrajzod valahogy eljut a szovjet hatóságok kezébe, és ők minden teketória nélkül felkötnek.

— Legyen nyugodt, felkötnek anélkül is.

— Tehát szívesebben vennéd, ha ott nyírnának ki, nem pedig itt?

— Hogy én mit vennék szívesebben, az világos. Különben nem volnék itt.

— Mi voltál a táborban?

— Ember.

— Azt kérdezem — kezdte elhagyni Johannt a béketűrés —, milyen szolgálatokat tettél ott nekünk? Milyen érdemeid vannak?

— Értem, az érdemeim — ismételte el a jelölt, mintha csak most értette volna meg a kérdést. — Hát bizony az én érdemeim nem valami falrengetők. Egy fickó megmutatta nekem az aknát, én meg kinyírtam, nehogy másokat is szökésre csábítson.

— És ha ez a fickó a mi beépített „ürgénk" volt — nézett bele Johann mélyen a jelölt szemébe —, és te őt ölted meg?

A fogoly arca hirtelen elváltozott, de rögtön fegyelmezte magát.

— Velem a Gestapo is foglalkozott — sziszegte. Fölemelte ingét, megmutatta a forradásokat: — Tessék, nézze, itt a bélyeg — kifogástalan minőség...

Johann kora reggeltől késő estig dolgozott. A barakk bűzlött a fertőtlenítőszertől, az izzadsággal átitatott bakancsoktól, a mosdatlan emberi testek áporodott szagától. De a leggyötrelmesebb mégis az volt, hogy szembe kellett néznie ezekkel az emberekkel. És köteles volt figyelmesen szemügyre venni mindegyiket, hogy észrevegye és osztályozza a különleges ismertetőjeleket, noha nem volt mindig bizonyos abban, hogy sikerült találnia akár egyetlen pontot is, amelyre támaszkodnia lehet. Egyelőre nem sok reményt látott.

Most, hogy szemtől szemben állt e mélyre süllyedt emberek menetével, néha szinte a kétségbeesés határára jutott, mármár úgy érezte, hogy képtelen lesz leküzdeni undorát, nem tudja legyűrni azt a bénító tudatot, hogy honfitársai közt láthatatlanul és békésen éltek, dolgoztak, léteztek ilyen gyalázatos alakok is.

És mégis, itt, a szovjetrendszer megátalkodott ellenségei közt is szövetségeseket kell találnia. Tudta, hogy e feladat végrehajtása olyan lelkierőt követel tőle, mint a legnagyobb hőstett. S elszántan folytatta a munkát, fürkészőn szemügyre vette az előtte elvonuló emberroncsokat, konok céltudatossággal keresztе a támpontokat, amelyekben megkapaszkodhat, bár egyelőre semmi biztató jelet nem talált. De ha egyszer ezt a pontot megtalálta, azt rögtön ki kell tágítania szabályos hídfőállássá az egész ember meghódításáért. Ha aztán az ilyen ember elszánja

magát a mindent próbára tevő nagy tettre, ezzel megszerzi a jogot arra, hogy Johann szövetségesévé fogadja.

A reménytelenek esetében, akik már képtelenek jóvátenni ocsmány bűnüket, minden egyszerűbb: további sorsuk merőben technikai kérdés. S Johann azt is fontolóra vette, milyen technikai eszközöket kell alkalmaznia. Eléggé jól fel volt szerelve a szakmai kellékekkel, meglehetősen ismerte az operatív elhárítás fortélyait, a hírszerző munka módszereit, és tudta, hogy nem lesz egyedül: miután odahaza megkapják javaslatait, az arra hivatott szakemberek aprólékos gonddal elvégzik feladatukat.

Johann talpraesettségét, ügyességét és szorgalmát az iskola szervezői rögtön észrevették és méltányolták. Johannt pedig különösen elfogta a buzgóság, amikor az irodában kellett dolgoznia. A jelöltek iratait áttanulmányozva saját kezdeményezéséből külön áttekintő kartotékrendszert állított fel, s különféle színekkel megjelölte az egyes beszervezettek megbízhatóságának fokát. Az iskola tisztjei, akik a jelöltekkel foglalkoztak, kényelmesnek találták ezt, mert gyorsan eligazodhattak az újoncok tarka kontingensében.

Ha a jelölt minősítése megváltozott, játszi könnyedséggel ki lehetett cserélni a minősítő színt is: csak más színű lapocskát kellett hozzátűzni a kartonhoz.

Johann kartotékrendszere nem volt hivatalos jellegű, csak belső, házi szolgálatra használt. A szabvány szerint felállított hivatalos kartotékrendszer ennél nehézkesebb volt. Johann mindenesetre a maga rendszere számára egy-egy fényképpel többet rendelt, s mivel erre a költségvetésben nem volt fedezet, saját zsebéből fizette a fényképészt. Körültekintőn járt el: a fényképész jelenlétében elégette a fölöslegesnek mutatkozó fényképeket, de előbb gondosan újságpapírba csomagolta őket. A bűvészmutatvány lényege csupán annyi volt, hogy az újságpapírba nem a jelöltek fényképei kerültek, hanem mindenféle fényes felületű kartonok.

Így nem vált szükségessé, hogy ismét rajzkészségéhez kelljen folyamodnia.

A fényképek számára megfelelő rejtekhelyet is talált, mégpedig Hagen főhadnagy szobájában. Hagennal elég jó barátságban volt, s rövid töprengés után úgy döntött, hogy a fényképekkel teli borítékot a főhadnagy mosdója fölött függő tükör hátlapjára ragasztja.

*

Éjszaka olyan mély csend van a táborban, mint valami mély veremben. Az ablakra nyúlós, hideg hínárként tapad a sötétség. Még a kutyák is úgy vannak idomítva, hogy nem ugatnak: némán vetik rá magukat az emberre.

Johann az ágyán hever, tekintete a fogason lógó német egyenruhájára tapad, s érzi, hogy ez a ruha fogva tartja. Nem tud pihenni. Mostanában rosszul alszik. Pedig kötelessége, hogy jól kialudja magát, akármilyen nehéz is ez.

Még a fegyvernek sem tesz jót, ha állandóan fel van húzva a ravasz, mert elgyengül a rugó, s a döntő pillanatban felmondhatja a szolgálatot.

A fém is megszenvedi az állandó feszültséget. Hát még az ember?

A Sánc-törzs beosztottai szinte kivétel nélkül szigorúan szabályozott, kiegyensúlyozott életet éltek. Vigyáztak magukra. A tisztek többsége idős ember volt, s mind nagyon törődött az egészségével. Egyik-másik szigorú diétát tartott. Lefekvés előtt magányosan jártak egyet az udvaron szabályos, kimért léptekkel. Ha összetalálkoztak, néhány szót váltottak könnyed, az elmét nem terhelő témákról. Szellőztették a fejüket.

Most, hogy Johann álmatlanul forgolódott ágyában, emlékezetében visszapergette Hagennel folytatott beszélgetéseit. Hagen főhadnagy érdekes figura volt. Nagy írói becsvágy fűtötte. Egyébként a hírszerzés teoretikusának tartotta magát. Úgy vélte, hogy a tudásvágy már önmagában is egy sajátos formája a hírszerző tevékenységnek. Az államhatalom stabilitása, vallotta, csak attól függ, hogy eléggé szerteágazó-e az ügynöki hálózat, s á fennálló rendet csak onnan fenyegetheti veszély, ahová ez a rendszer nem hatol el. Elképzelése valóban egyszerű plágium volt; lemásolta a totális kémkedés japán doktrínáját, amelyet annak idején Hess még Japánban tanulmányozott és sikeresen ültetett át a harmadik birodalom talajába.

Hagen távollátó volt, a kéziratának lapját nyújtott kézzel tartotta és emelt hangon olvasta Johann-nak műve egyes részleteit. Löttyedt, sápadt arca ilyenkor ünnepélyessé vált, s mint valami szavalóművész, nagy pátosszal olvasott:

— „Aki mindent tud, az mindenható. Aki ismeri az ellenséget, az mindent megtehet. Ha ismerjük az ellenséget, már félig kivívtuk a győzelmet. Ez olyan megtámadhatatlan és egyetemes érvényű igazság, mint az, hogyha a felsőbbrendű lény, az ember, maga alá akarja rendelni az alsóbbrendűeket, az ösztönök elnyomására elkerülhetetlenül alkalmaznia kell különféle eszközöket, például az éhséget, valamint olyan dinamikus módszereket, amelyek fájdalomérzetet keltenek. Csakis a titkosszolgálatok megbízható rendszere láthatja el a kormányférfiakat az általuk irányított társadalom titkos gyengéire vonatkozó értesülésekkel és teremtheti meg e személyek számára a dinasztikus stabilitást."

Johann színlelt naivitással közbekérdezett:

— Ha jól tudom, a führernek, sajnos, nincsenek utódai, nemde?

— Ez igaz — bólintott rá Hagen. — A führert páratlan politikai temperamentum fűti, és ő minden mást feláldoz ennek.

Johann hangsúlyozott komolysággal jegyezte meg:

— Az ön munkája tevékenységünknek olyan mélységeit tárja föl, olyan váratlan szemszögből mutatja, hogy valósággal lenyűgöz engem. — Majd szerényen hozzátette: — Sajnos, tudatlan vagyok ahhoz, hogy megállapításainak egész jelentőségét értékelni tudjam.

Hagen szemmel láthatólag meghatódott az egyszerű kolléga dicséretétől, mert nagylelkűen megígérte:

— Szívesen segítek magának: a könyvtáram rendelkezésére áll.

A Hagentől kapott könyvekről beszélgetve Johann jobban megismerhette azokat a stilisztikai fordulatokat, amelyeket a fasiszta hírszerzők különösen kedveltek.

A hitlerista hírszerzés főnöksége külön utasítást adott ki a szovjet hadifoglyokkal dolgozó kémiskolák számára, hogy ezeknek az iskoláknak a vezetői, tanárai és kiképzői igyekezzenek megnyerni a jelöltek teljes bizalmát. Az utasítás úgy szólt, hogy a hallgatókkal való érintkezésben legyenek nyája-

sak, igényesek, de igazságosak, hogy a humanitás és a kultúra megtestesitőinek tűnjenek föl: hitessék el a jelöltekkel, hogy a németek csak afféle közvetítő szerepet töltenek be, s csupán a különféle külföldi szovjetellenes központokat támogatják a bolsevista uralom alatt nyögő Oroszország felszabadításában; magyarázzák meg nekik, hogy természetesen ők is hazafiak, csak azt akarják, hogy az ő hazájukban is diadalmaskodjék az új rend, és hogy önként, saját elhatározásukból cselekszenek, a németek nem is avatkoznak be belső életükbe, hanem csak erejükhöz mérten segítik őket.

Hagen szinte szó szerint ezt a receptet igyekezett alkalmazni, amikor a jelöltekkel beszélgetett. Jellemző például az az eszmecsere, amelyet a Goga fedőnevű jelölttel folytatott; szinte leírni nem lehet azt a merev, élettelen tekintetet, amely Goga kékeres, ödémás arcából meredt Hagenra.

Még a fogolytáborban történt, hogy Gogára ráparancsoltak: rúgja ki a zsámolyt a bitófa alatt álló fogolytársa lába alól. Ő nem volt hajlandó, erre megfenyegették, hogy őt is felkötik. Ekkor társa, akinek már nyakában volt a kötél, keményen ráförmedt:

— Nincs szükségem útitársra! Az önkéntes halállal nekik teszel szolgálatot. Ne gatyázz, elvtárs!

Goga kirúgta a zsámolyt a halálraítélt alól. A foglyok azonban ezt nem bocsátották meg Gogának. Goga összeomlott, odáig süllyedt, hogy kápónak állt. S aztán idekerült kémjelöltnek.

Hagen ennek a kihunyt tekintetű embernek magyarázgatta gyengéd türelemmel, hogy ha a kommunisták nem alakítanának illegális szervezeteket a hadifoglyok körében és a foglyok alávetnék magukat a táborélet szabályainak, semmi szükség sem volna a táborok katonai őrzésére és azokra a büntetésekre, amelyek ellentétben vannak a németek jól ismert szentimentalizmusával és lelki gyötrelmeket okoznak a büntetések végrehajtóinak, és e lelki gyötrelmek a megbüntetett foglyok fizikai kínjainál is nagyobbak. A foglyok gyenge élelmezése pedig egészen egyszerűen megmagyarázható. Németország magára vállalta a szovjet hadifoglyok eltartásának gondját, de a megszállt területeken maradt szovjet állampolgárok szabotázsa miatt nem jut hozzá annyi élelmiszerhez, amennyi a fog-

lyok ellátását is biztosíthatná. Vagyis a megszállt területeken élő szovjet emberek tehetnek arról, hogy a szovjet hadifoglyok éhen halnak a táborokban.

Hagen mindezt duruzsoló hangon mondta el, s részvevően tekintett Goga élettelen szemébe.

Goga olyan feszesen ült Hagennal szemközt a széken, mintha „vigyázz!"-t kiáltottak volna rá. Tenyere engedelmesen feküdt a térdén, a cigaretta csonkja szinte odaégett az ajkához, de ő szinte észre sem vette. Bamba arca meg se rezdült, de a jobb lába — amellyel kirúgta a zsámolyt bajtársa lába alól — szakadatlanul reszketett.

Hagen behízelgő mosollyal egészen közel hajolt Gogához:

— Az orosz nép nagyszerű nép, egyszerű, jó lelke van, és nagyon szépek a dalai. Derék, szorgalmas szántó-vető. Mi nagyon szeretjük az orosz népet. És mi segítünk maguknak, hogy Oroszország újra olyan barátságossá váljék számukra, mint a szülői ház. — Valósággal ellágyult hangon folytatta: — Nagyon jóságos cárnőik voltak maguknak, az első Katalin, meg a második is. Mind a ketten németek voltak! Hajjaj! Hogy gondoskodtak ők az orosz népről! És a nép hálából édesanyjának nevezte őket. — Hagen az égre emelte a szemét, majd kijelentette: — Persze, mi németek felelősek vagyunk magukkal szemben azért, mert nem tudtuk idejében leleplezni a világ színe előtt Marx eszméinek bűnös voltát. Maguk lettek ezeknek az eszméknek az áldozatai, és most bennünket terhel a felelősség, mert Marx német földön született. Kénytelenek vagyunk megmenteni a népeket az ő kártékony eszméitől. Ebben segítenek most nekünk a mi derék katonáink. — Atyáskodó hangon kérdezte: — Mindent megértettél?

Goga felpattant, kihúzta magát:

— Igenis! — De Johann észrevette, hogy élettelen szeme baljós, gunyoros szikrát vetett, majd újra kihunyt, elhomályosodott.

Amikor Goga kiment, Hagen szólt Johann-nak, nyissa ki az ablakot.

— Kutyaszaguk van ezeknek a dögöknek — húzta el az orrát. — Észrevette különben, hogy meghatódott ez a barom, amikor olyan szépen beszéltem a fajtájáról? Látja, ezért kell alaposan ismernünk a történelmüket, a szokásaikat. Ez hízeleg

nekik, és felébreszti bennük a földművelő ember egészséges ösztöneit.

Hagen kidolgozta a taktikáját arra vonatkozóan is, hogyan küldjék át a diverzánsokat szovjet területre. Azt javasolta, hogy egyidejűleg két csoportot küldjenek, s osszák meg funkcióikat: az egyik csoport legyen a feladat közvetlen végrehajtója, a másik csoport pedig párhuzamos megfigyelő ellenőrzést végezzen. Ha az első csoport nem hajtja végre a feladatot, semmisítse meg a csoport tagjait.

Johann hasonló értelmű jelentést készített, javaslatai megegyeztek Hagen elképzeléseivel, de egy idő múlva beadott egy feljegyzést Lansdorfnak, s ebben részletesen kifejtette, hogy saját jelentését miért tartja elhibázottnak.

Johann a gazdasági jellegű megfontolásokat helyezte előtérbe: a közlekedési eszközök amortizációját, az üzemanyagfelhasználást, a fegyverzet és a híradó eszközök kétszerte gyorsabb fogyását. Majd felhívta a figyelmet arra, hogy Berlinnel így nehéz elszámolni. Hiszen ha minden feladat végrehajtására kétszer annyi ügynököt küldenek ki, az eredményeket pedig csak az ügynökök felének tevékenységével határozzák meg, az iskola munkájának hatásfoka felére csökken. Harmadik ellenérve úgy szólt, hogy mivel a führer elve a totális kémkedés, tömegesen kell átdobni az ügynököket szovjet területre. Ehhez nagy tartalékaik vannak, és ha lesz is bizonyos selejt, legalább nem térnek el a fő elvtől, a führer utasításától.

Lansdorf elfogadta Johann önkritikáját, s ugyanakkor visszatartotta Hagen jelentését is. Annyit jegyzett meg csupán, hogy a Hagen által javasolt taktika csak különösen fontos feladatok esetében alkalmazható.

Johann így előkészítette a talajt ahhoz, hogy megbéníthassák a diverzáns csoportokat abban az esetben, ha olyan ember kerül tagjaik közé, aki képes ellenőrizni és adott esetben megsemmisíteni az ügynököket. Lansdorfot pedig közben igyekezett hozzászoktatni ahhoz a gondolathoz, hogy egyes csoportok esetleg nem tudják majd végrehajtani feladatukat. Ezeknek a kudarcoknak, mondta, nem szabad túlságosan nagy jelentőséget tulajdonítani, mivel az átjuttatott csoportok száma idővel úgyis növekedni fog.

Johann egyébként abból a még mindig rendületlen meggyő-

ződéséből indult ki, hogy a hadifoglyok körében elenyészően csekély az árulók aránya, s amikor az Abwehr munkatársai beszervezik a kádereiket, nemcsak a tudatos árulók rétegéből merítenek, hanem azokból a rétegekből is, amelyekben nem ingott meg a haza iránti hűség, s ha ráadásul még értesíteni is tudja valahogy a táborok illegális szervezeteit, akkor az iskolákba olyan emberek kerülnek, akiket maguk az illegális kommunisták küldenek.

Johann még a fajelméletet is felhasználta érvelésében: az alsóbbrendű faj emberei, úgymond, nem képesek bonyolult ügynöki feladatok végrehajtására, fejletlen intellektusuk, primitív lelkületük leküzdhetetlen akadályokat állít eléjük.

Hagent pedig azzal vigasztalta, hogyha netán néhány csoport lebukik is vagy átáll az ellenség oldalára, ezzel csak tompul az oroszok éhersége és átmenetileg kedvező feltételek teremtődnek a többi csoport működéséhez.

Hagen egyetértett Johann-nal, s az elgondolást mindjárt el is nevezte csalétek-taktikának. Sőt kijelentette, hogy ez a taktika új dolog, amit a sajátos körülmények tesznek lehetővé, mert itt nagy emberanyaggal dolgozhatnak, amelynek szolgálataiért fizetni sem kell, eltérően a nyugat-európai tapasztalatoktól.

Az O—X—247. számú kísérleti táborból megérkezett az iskolába a 740 014-es fogoly, akit Johann megmentett és aki előtt felfedte magát. A formaságok elintézése után a fogoly az Ász fedőnevet kapta.

De amint Johann-nak sikerült négyszemközt beszélnie, rögton háborogni kezdett, hogy miért hozták el a haláltáborból.

Elmondta Johann-nak, hogy a táborban beválasztották az illegális szervezet vezetői közé. Sikerült kapcsolatot teremtenie más illegális szervezetekkel, megalakították a Hadifoglyok Szövetségének Bizottságát, amelyet később a hadifogoly-szövetség Legfelsőbb Szovjetjévé akarnak nyilvánítani. A német antifasiszta szervezetek támogatásával egyidejű felkelésre készülnek valamennyi táborban. És noha a bizottság munkája ma még nem túlságosan jelentős, az ő helye mégis ott van a táborban.

Mindez meglepte Johannt. El kell veszítenie egy embert, akire biztosan támaszkodhatott volna. Ám gondolnia kellett arra is, hogy ha Ász visszatér a táborba, segíthetne neki, és a kémiskolákba olyan hadifoglyok kerülnének, akiket az illegális szervezetek választanának ki.

Johann megígérte Ásznak, hogy valamilyen kisebb mulasztásra vagy alkalmatlanságra hivatkozva igyekezni fog visszajuttatni őt a táborba, amint Ász a jelöltek közt maga helyett megbízható utódot talál. Johann ettől kezdve kerülte az Ászszal való találkozást.

Feltűnt azonban neki az egykori 740 014-es merőben új, magabiztos viselkedése. Valahogy olyan vállveregetőn, leplezetlen fölénnyel, rejtélyesen mosolyogva hallgatta Johannt, mintha azt akarta volna éreztetni vele, hogy már nem az, aki volt, hanem személyiség, különleges jogokkal felruházva, és még nem tudni, ki fogja szolgálni a másikat: ő a szovjet hírszerzőt vagy megfordítva.

S habár csont-bőr arcáról nem tűntek el a nélkülözések, az ütlegek, az éhezés nyomai, az iskolában kapott francia egyenruha pedig úgy lógott rajta, mint a fogason, óriási munkástenyere meg szétlapított szőlőfürtre emlékeztetett, mindennek ellenére egész alakjából fensőbbség sugárzott.

Ő most már a nép választottja volt, s ez a tudat őszinte büszkeséggel töltötte el.

*

Steinglitz őrnagy az ősi porosz mondásnak engedve, mely szerint „az ember semmi, a szervezet minden", nyakig merült az adminisztratív munkába. Habár eleinte nem hitte, hogy hírszerzőket futószalagon lehet gyártani, végül is engedett kételyeiből, s úgy látta, hogy megcsillogtathatja képességeit, mint a Berlinbe küldött jelentések kiváló stilisztája. Hagennal együtt statisztikai jelentéseket állított össze, s ezekben a Wehrmacht majdani győzelmeit alapul véve kiszámították, hogy a legyőzött hadseregek emberanyagának hány százalékát lehet majd bevonni a kémiskolákba. A várható eredmények rendkívül hatásosak voltak.

Az iskola napirendjét szigorúan betartották. Ébresztő hatkor, hat óra tíztől hat negyvenig reggeli torna, utána húsz perc

tisztálkodásra, reggeli héttől nyolcig, foglalkozás nyolctól tizenkettőig, ebéd tizenkettőtől tizennégy óráig, foglalkozás tizennégy órától tizennyolc óráig, vacsora húsz óráig, esti létszámellenőrzés huszonegy óra harminckor, takarodó huszonkét órakor.

Vasárnaponként nem volt foglalkozás. A jelöltek a postát közvetlenül a barakkba kapták; a posta természetesen mindenféle szovjetellenes, fehér emigráns sajtótermékekből állt. Néha rövid előadást kellett meghallgatniuk „A szovjetállam történetéről".

Steinglitz sokat törte a fejét, hogyan lehetne elérni, hogy a szervezés és a nevelés rendszere fennakadás nélkül működjék és gyors eredményeket hozzon; így jutott eszébe, hogy ha a hallgatók túlságosan hozzászoknak a német életformához, esetleg megfeledkeznek azokról a körülményekről, amelyek közt majd dolgozniuk kell; hogy ez be ne következzék, zsákmányolt szovjet plakátokat függesztetett ki a barakkokban, elrendelte, hogy a jelöltek szólítsák „elvtársnak" egymást, vasárnaponként pedig kórusban énekeljenek orosz népdalokat.

Dietrich azon fáradozott, hogy kiépítse a hallgatók között megbízható spicli-rendszerét. A hallgatók közül kikereste a számára legmegbízhatóbbakat, ezekből provokátorokat igyekezett faragni. Az iskola körletébe néhány nőt irányított, hogy a hallgatók bizalmába férkőzzenek. A gyanúsak kimaradási engedélyt kaptak tőle, hogy megfigyeltethesse őket. Nagy mennyiségű szeszes italt is felhasznált kísérletek végzésére. A gyanús hallgatókat leitatták, hogy őszinte vallomásokra bírják őket. Aprólékos gonddal különféle kombinációkat eszelt ki ezeknek a személyeknek a megfigyelésére, s a barakkokban lehallgatókészülékeket szereltetett föl.

Vagyis mindenki el volt foglalva a maga dolgával.

Csak Lansdorf nem változtatott megszokott életritmusán, s látszólag közönyösen, lelkesedés nélkül hallgatta beosztottjainak hencegő jelentéseit.

Steinglitzet szokás szerint agyonkínozta szellemi fölényével és gyilkos szkepticizmusával.

— Legyen olyan kedves, őrnagy úr, juttassa már eszembe, kitől is kaptuk mi a francia katonai potenciálra vonatkozó adatokat, amelyek végzetesek lettek Franciaországra nézve!

Steinglitz készségesen sorolni kezdte az ismerős kémek nevét.

— Marhaság! — intette le Lansdorf megvetően. — Mindez semmiség. Chauvinaux francia tábornok 1938-ban kiadta A behatolás lehetőségei című könyvét, Pétain marsall előszavával. Ez a mű lett a kézikönyvünk. — A körmét nézegetve folytatta a faggatást: — És Angliában?

Steinglitz feszesen kihúzta magát, s hallgatott, noha nagyon szerette volna megemlíteni személyes érdemeit.

— Liddell Hart, a neves angol hadtörténész kiadta Britannia védelme című könyvét. A führer nagyon jó véleménnyel volt róla. Hess pedig kijelentette, hogy a mű igen fontos az egész helyzet helyes megítélése szempontjából, és feltétlenül alkalmazni fogják a gyakorlatban. De ne búslakodjon, őrnagy úr, hogy ilyen hézagos a műveltsége. Úgysem tud már ezen segíteni. — Jelentőségteljesen megjegyezte: — Az államtitkok kulcsait nem kell okvetlenül ellopni, elrabolni, alattomos módszerekkel megkaparintani vagy piszkos álkulcsok tömeggyártásával megszerezni. Gondolkodó emberek megkaphatják ezeket az adatokat tudósoktól, történészektől, kutatóktól, akik néha fontosabbnak tartják becsvágyukat, mint saját államuk érdekeit.

Steinglitz szemmel láthatólag megsértődött.

— Lady Astornak, a führerünk nagy hódolójának szalonjában a legszerényebb képességű ügynök is bármikor megtudhatja, mit mondott Churchill egy órája. Csak nem szabad lelepleznie magát. Hivatkozhatom néhány francia miniszterre is, akik a miniszteri fizetésüknél jóval nagyobb rendszeres havi juttatást kaptak Canaris tengernagy külön alapjából. Ami viszont a szovjet vonalat illeti, itt az ügynökök anyagi támogatásához, sajnos, olyan nagy összeget takarítottunk meg, amely kétségessé teheti egész munkánkat. Természetesen nem számítom azokat a kiadásokat, amelyeket az emigránsok segélyezésére, illetve a szovjet szervek által lefülelt német ügynökeink hozzátartozóinak nyugdíjára fordítottunk.

— Na, na, ne heveskedjék — békítgette Lansdorf az őrnagyot már nyugodtabb hangon. — Én értékelem erőfeszítéseit és megértem nehézségeit. — Elgondolkozva folytatta: — Úgy látszik, a bolsevikok el tudták hitetni a néppel, hogy az állam

bizonyos mértékig mindegyiküknek a tulajdona, és ők annyira szívükön viselik az állam érdekeit, mint mi a saját vagyonunkat. Megnéztem néhány kihallgatási jegyzőkönyvet. Nehéz anyag. Ezért még egyszer figyelmeztetem: rugalmasabban, még rugalmasabban kell velük bánni. Ha szükségesnek tartja, a legígéretesebb fickókat el lehetne vinni néhány napra Berlinbe, hogy képzeletüket elkápráztassa civilizációnk, jólétünk színvonala, üzleteink csillogása. Akár vásároljanak is maguknak egyet-mást. Szóval, próbáljon meg hatni rájuk nem csupán eszméink arzenáljával, hanem tárgyainkkal is. Ért engem?...

Steinglitz ebből a beszélgetésből csak annyit értett, hogy Lansdorfot nyugtalanítja a hallgatói állomány megbízhatatlansága, meg hogy az ő véleménye szerint a nyugat-európai országokban az ügynöki munka számára kedvezőbbek a feltételek, mint Oroszországban; ezzel az utóbbival egyébként Steinglitz tökéletesen egyetértett.

Ha megszemlélte a hallgatók gyakorlati foglalkozásait, látnia kellett, milyen ostoba, ügyefogyott emberek ezek. A legelemibb dolgok is alig férnek a fejükbe, emlékezetük kihagy, nincs bennük semmi találékonyság, és ezért a kiképzés ideje túlságosan hosszúra nyúlik. De honnan is tudhatta volna Steinglitz, hogy sok hallgató esetében az ordító ostobaság, a kihagyó emlékezet, az ügyefogyottság éppenséggel a bravúros találékonyság és a villámgyorsan váltó ész eredménye volt.

Egyébként némely hallgatónak ez a színlelő tehetsége Johannt is olyan nehéz helyzetbe hozta, mint Steinglitzet, és egyformán sok fejtörést okozott nekik, ha nem is ugyanazon okból. A nehézség forrása azonban közös volt.

Johann mind ez ideig nem mondhatta, hogy eléggé alaposan tanulmányozott volna akár csak egyetlen kémjelöltet is. Többek közt ez is egyik oka volt annak, hogy éjszakánként nem jött álom a szemére; ilyenkor emlékezetéből próbálta előkeresni az apró, alig észrevehető jeleket, amelyekből arra következtethetett, hogy a megfigyelt kémjelölt ember maradt. A biztató jelek többnyire annyi negatív vonással párosultak, hogy egyelőre nem tudott döntő elhatározásra jutni.

Pedig az idő haladt, cselekednie kellett, és noha az Elza által megadott rejtekhelyen rendszeresen elhelyezte a központnak készített jelentéseit (s ugyanott megkapta a neki szánt út-

mutatásokat és tanácsokat is), Ászon kívül egyelőre nem talált más hű embert.

Pedig még azt sem mondhatta, hogy előnytelen helyzetben van. A többi tolmáccsal felváltva fülhallgatóval a fején éjszakai ügyeletet tartott az irodában, hogy lehallgassa a kémjelöltek hálóhelyein zajló beszélgetéseket. Előtte volt a kapcsoló, tetszés szerint végighallgathatta bármelyik hálóhely lakóinak eszmecseréit.

A szolgálat letelte után a lényegesebb beszélgetések kivonatát át kellett adnia Dietrichnek. Johann egyébként szentül meg volt győződve arról, hogy ugyanilyen mikrofonokat szereltek be a törzs munkatársainak szobáiba is, de ezt a vonalat csak a III—Z-osztály beosztottai és maga Dietrich hallgatják le.

Az unalmas éjszakai órák alatt néha rossz német könyveket olvasgatott. Sóvárogva emlékezett vissza kedvelt szerzőire; Tolsztojra, Csehovra, Dosztojevszkijre. Gondolatai elidőztek a Háború és béke feledhetetlen lapjain, s a regény emlékképei annyira megelevenedtek előtte, mintha saját életét látta volna, amelyről itt le kell mondania. De amikor a regény lapjairól megidézte maga elé Platon Karatajev alakját, jámbor, alázatos béketűrését az ellenség iránt, állati képességét, hogy csöndben, zokszó nélkül, közönyösen alkalmazkodjék mindenhez, ellágyultan örvendezzen puszta létének, egy pillanatra új kép villant eléje: a Gácsér fedőnevű Gyenyiszev kémjelölt jelent meg Platon alakjában.

A hirtelenszőke, szürke szemű, parasztos kiejtésű, folyton mosolygó Gyenyiszov így írt „dolgozatában": „Mint ismeretes, az ember egyszer születik az életben. De abba nincs beleszólása, hogy melyik ország állampolgárává születik. Ilyen véletlen körülmények folytán lettem én szovjet állampolgár."

Gyenyiszov a ruharaktárban finnyáskodva és gondosan válogatott a zsákmányolt francia holmik között, igyekezett minél jobb darabokat szerezni. Tapasztalt szemmel nagyjából ép talpú és sarkú bakancsot választott magának, noha tudnia kellett, hogy úgysem lesz ideje elhordani, mert a tanfolyam elvégzése után új lábbelit kap. De a gazda ösztöne erősebben hatott rá a reális körülményeknél. És Gyenyiszov arca széles mosolyra húzódott, amikor a cipőhegyből sikerült előbányásznia egy duplatalpú bakancsot.

— Ez igen — mondta elégedetten. — Ezt komoly fogyasztónak szánták.

Az asztalnál lassan, megfontoltan evett. Rágás közben mozgott a szemöldöke, a füle, de még a fejbőre is. Egy adag margarinért szívesen adott másfél cigarettát.

A foglalkozásokon igyekvőnek bizonyult. Őszinte öröm látszott az arcán, amikor jó jegyet kapott, elszomorodott, ha kudarc érte. Megvolt a magához való esze.

A fülhallgatóban is tisztán kivehetőn hallatszott kellemes, ércesen csengő tenorja. Alighanem az ágyon fekve tartotta szóval a többieket.

— Magamhoz tértem, és az első, aminek nagyon örültem, az volt, hogy nem haltam meg. Meg hogy vége a harcnak. Nagyon ronda dolog volt folyton azt érezni, hogy mindenki éppen az én bőrömet akarja kilyukasztani. Akkor aztán jön ám egy német. Felállok előtte, reszket minden porcikám. Látom, ez is csak ember. Udvariasan rámosolygok. Erre aztán megsajnált. Elballagtunk, a géppisztolyával közben a hátam közepét böködte. Körös-körül ott fekszenek a mieink. Kár értük — gondoltam —, elsiették a dolgot. Pedig hát a túlvilágon nincsen élet. Volt nekem egy földim a században. Őelőtte talán még röstelltem volna is, hogy fogságba estem. De ő még előbb meghalt, a kötözőhelyen. Tehát nincs tanú. Én meg ép bőrrel megúsztam. Elvégre nem kell nekem semmilyen fényűzés. Beérem én annyival, hogy fedél legyen a fejem fölött, süssön egy kis nap, meg hogy a hasam ne korogjon. Nem vagyok én irigy. Csak a jó magaviseletemnek köszönhetem azt is, hogy idekerültem. A táborélethez is hozzászoktam. Elvégre alkalmazkodik az ember. A társaim siránkoztak, hogy igazságtalanul büntetik őket. Én azonban oda se neki, élek tovább, csak egy kicsit összébb húzódzkodom, de sebaj — élek. Vannak tőlünk függő, és vannak rajtunk kívül álló okok. Vannak lágerek, és vannak kémiskolák — egyre megy. Valaki így is, úgy is elfoglalja a helyet. Akkor meg miért ne én foglaljam el? Ha én nem megyek, megy más. Egyszerű a logika.

Érdes hang hallatszik, alighanem a Szög nevű fogolyé. Johann jól emlékszik rá, az arcán égési seb helye fénylik, s feszes, vékony, hártyaszerűen áttetsző rózsaszínű bőr feszül raj-

ta. A kérdőívre azt írta, hogy utász. Johann feltevése szerint azonban harckocsizó vagy pilóta, s a gépben égett össze.

— Látom, akkurátus ember vagy, biztos ilyen akkurátus leszel akkor is, ha gyilkolni kell.

— Az nem az én dolgom — vágott vissza Gyenyiszov. — Én rádiósnak jelentkeztem. Mivelhogy megvan hozzá a műveltségem, gondolom, teljesítik is ezt a kérést. A kolhozban is mindig tiszta, irodai munkán voltam.

— Alattomos vagy te.

— Ezt nem alattomosságnak, hanem udvariasságnak nevezik. Saját élettapasztalatom tanított meg rá, hogy a főnökséget mindig tisztelni kell. Eszem talán nincs sok, de azért nem estem a fejem lágyára. Amikor a kollektivizálás volt, azt parancsolták, hogy szorítsak, hát én szorítottam is. De ha valakit kitelepítettek a statisztikám alapján, a hozzátartozóitól utóbb bocsánatot kértem. Nem én tettem. A hatalom! Ha ellenkezem, az én fejemre ütnek. Ezt megértették. Értelmes nép a mienk. A többieknek belövöldöztek az ablakán, engem a kutya sem bántott. Egyszerű, jámbor ember vagyok, és éppen ezért hasznos.

— Mint a hánytató.

— Hiába gorombáskodsz, engem nem hozol ki a sodromból. Abból nem eszel. Ha akarod, köpj szemen! Letörlöm, aztán oda se neki. Más dolog, ha megpróbálsz fizikailag belém marni... Bár akkor sem védekeznék. Csak gondom lenne rá, hogy a főnökség tudomására jusson, ki volt a tettes. Mivelhogy most az ő leltárukban szerepelek.

— A mi táborunkban egy ilyet belefojtottak a klozettba — jegyezte meg Szög elgondolkozva.

— Sokra mentek vele — hajtogatta a magáét Gyenyiszov. — Megöltek, mondjuk, egy provokátort. Aztán a hitvány alak miatt három tucat derék embert főbe lőttek. Én mindig elleneztem az ilyesmit. És mondhatom, jó néhány derék embert megmentettem azzal, hogy elejét vettem a dolognak.

— Besúgtad?

— Azt az egy-két forrófejűt. Viszont ezzel megmentettem százak életét. Gondold csak el. Egész szép számtani eredményt kapsz.

— Nagy szar vagy te, tudod...

— Csak mondj rám, amit akarsz. A gorombaságokra nem vagyok érzékeny. Vissza se adom a sértést. Mert az én szememben minden ember egyforma. Nem barom, nem állat, hanem ember, habár én az állatokat is szeretem. Mindig tartottam macskát. És ha tudni akarod, amikor eszembe jut, mindig elfog a szomorúság. Az emberek viszont mások. Emberek mindenütt vannak, és mind a maga érdekét nézi.

— Aztán sokáig éltél a szovjethatalom alatt?

— Mint mindenki — születésem napjától ez év július tizenhetedikéig, amikor elkapott bennünket a gépszíj — közölte Gyenyiszov készségesen.

— Látod — mondta Szög higgadtan —, éppen ilyen pár kellene nekem, amikor feladatra megyünk: te körültekintő fickó vagy, veled biztos nem csúsznánk pléhre.

— Azt már nem — tiltakozott Gyenyiszov. — Személy szerint nekem kifogásom van ellened.

— Aztán mi nem tetszik rajtam?

— Az, hogyha baj van, kinyírsz engem és kész, aztán bánatodban golyót eresztesz a fejedbe.

— Ugyan miért tenném?

— Látom én azt, a szemed sem áll jól. A német nem ért hozzánk, nem vesz észre semmit. De én érzem, folyton szenvedsz, mint akit bánt a lelkiismeret. Nem adod fel magad, nem. Azt nem mondom. Egyáltalán nem. Mert, tegyük fel, jelentkezel a hatóságoknál: aggyisten, mondod, engedélyt kérek, hogy bűnbánatot tartsak. Nyomban galléron ragadnak és már visz is az NKVD. Valószínű, hogy rögtön, minden teketória nélkül föllógatnak, de lehet, hogy meglágyul a szívük, és csak huszonöt évet sóznak a nyakadba. — Szemrehányó hangon tette hozzá: — Azt hiszem, akadnak köztünk naiv lelkek, akik abban reménykednek, hogy majd a büntetőzászlóaljakban teszik jóvá a bűnüket. Gyermeteg ábránd — mondta és legyintett.

— Te az ilyen agitációért cigarettát kapsz vagy zsiradékot? — kérdezte Szög.

— Kuss! Én ingyen csinálom, a saját szakállamra. — Hirtelen élénkebbre váltott a hangja: — Miért, talán adnak valami ráadást az effajta beszélgetésért?

— Adnak — mondta Szög. — Csak nem itt.

— Csak ne ijesztgess engem. Az ilyenek, mint te, ha lebuk-

nak, lenyelik a méregtablettát. Én nem. Én rühellem az öngyilkosságot. Az oktató úr — szerinten okosan — tanácsolta: találjunk ki valami szép beismerő mesét. Ismerem én a szovjet törvényeket. A gyors és őszinte beismerésért enyhítés jár. Szóval elélek én a táborban, miért ne, ott is emberek vannak.

— Rohadt tetű vagy te, Gácsér!

— Már felvilágosítottalak — dühösködött Gyenyiszov. — Nem érdekelnek a gorombaságaid!

Zizegett a szalmazsák, Gácsér nyilván végignyújtózott rajta. Csönd lett.

Johann átkapcsolt egy másik barakkba. Ott éppen kártyáztak cigarettában meg margarinadagokban. A szolgálati űrlapra feljegyezte: „Szög hallgató azt mondta Gácsér hallgatónak: ha az át akarna szökni az ellenséghez, golyót ereszt beléje. Szög jó irányban fejt ki nevelő hatást. Esetleg együtt kellene kiküldeni őket feladatra."

Hirtelen eszébe jutott, hogy Szög egy alkalommal, amikor valami miatt megdorgálta, így válaszolt: „Oktató úr, nekem csak a szemem bátor, amúgy én csöndeske vagyok, mint egy gügye, kérdezzen meg akárkit." Nemrég pedig önkéntelenül tanúja lett annak, hogy Szög összeverekedett a Nyafka nevű egykori közbűnténnyessel. Amikor tisztázta az ügyet, megtudta: Nyafka mocskos megjegyzést tett Szög feleségére, és Szög erre kis híján kitekerte a nyakát. Akkor mindkettőt fogdába vágta. Nyafka könyörgött, hogy őt tegyék külön, mert Szög megőrült és megfojtja a felesége miatt.

Johann a szolgálat letelte után a kartotékról kiírta Szög lakcímét és rejtjeles üzenetben kérte a központot, keressék meg Szög feleségét, és szerezzenek tőle levelet a férje számára.

Gyenyiszov kartotékjára sárga lapocskát tűzött, ami a megbízhatatlanság jele volt; Szög kartotékjára zöld lapocska került, amit csak a kipróbáltak érdemeltek meg. A jelzést persze a kollégák tájékoztatására, helyesebben félrevezetésére szánta.

Gyenge, vékony hó esett reggelre. Nyirkos volt a levegő. A hallgatók az udvaron csuklóztak: rugóztak, karjukat lengették.

Gyenyiszov rendkívül szorgalmasan végezte a gyakorlatokat. Arca kipirult, szeme ragyogott az élvezettől, hogy él, lélegzik és hogy még van hátra valami az életéből.

Szög elszántan, energikusan hajigálta a karjait. Pirospozsgás, csillogó arca mozdulatlan volt, mint a lakkozott maszk.

A hallgatók összetiporták a gyenge, puha havat, benne hagyták fekete nyomaikat, amelyeket rögtön megtöltött a hólé.

Az udvar szélén szelíden terpesztették szét zöld gallyaikat az óriásfenyők... Ha fölszegi fejét és sokáig néz a fák csúcsaira, meg még feljebb, az égre, egészen addig, amíg enyhe szédülést nem érez, felidézheti azt a részegítő álmot, hogy ez mind nincs, nem is volt, nem lehetséges, és csak le kell tekintenie a földre és meglátja...

Nem, nem, nem szabad elernyednie, nem szabad ingerelnie magát, a képzeletét...

A délelőtti foglalkozásokon a hallgatók gyakorlásképpen egymást hallgatták ki. Erre a foglalkozásra a tantervben elég sok időt biztosítottak. Az egyik ügynök mint a szovjet elhárítás hivatalos munkatársa szerepel, a másik pedig a szovjet csapatok mögött elfogott gyanús személyt alakít. Az elsőnek rá kell bizonyítania az őrizetesre, hogy a német hírszerzéshez tartozik, a másiknak pedig védekeznie kell, minden módon el kell terelnie magáról a gyanút.

Ezek a „színielőadások", amelyeket az összekerült párok az asztalok mellett rendeztek, alkalmat adtak Johann-nak arra, hogy újabb kétségtelen bizonyítékokat szerezzen a tudatos árulók felől, illetve megerősödjék egyesek iránt már lappangó rokonszenve.

Gyenyiszov teljesen őszintén játszotta szerepét. Szeme, amely szürke volt, mint a csiga teste, könnybe lábadt. Alázatoskodva, nyöszörögve könyörgött „nyomozójának":

— Emberileg próbáljon megérteni. Bekerítettek. Megszöktem. Az irataimat megsemmisítettem. Ezek meg? Honnan az ördögből tudhattam volna, hogy hamisítványok? Egy ugyancsak bekerített társammal jöttem át a tűzvonalon. Ő odaveszett. Elszedtem tőle az iratait, hogy átadjam őket a hatóságoknak, ahogy dukál. Nem kellett sokáig várnom, hamarosan belebotlottam egy járőrbe. Rögtön az iratokat kérték! Erre én odaadtam, ami nálam volt. Ha tudtam volna, hogy kém az a hitvány, ott helyben saját kezűleg végeztem volna vele. Odacsapódott hozzám, a piszok! Csak hát én nem vagyok kopó, hogy kiszaglásszam, kiféle, miféle az ember. Hogy miért jár-

káltam a vasút mellett? Hát hol járkáltam volna? Elcsigázódtam, elfáradtam a gyaloglásban. Gondoltam, felkapaszkodom valamelyik vonatra. Hogy hová? Az első nagyobb helységig, ahol van NKVD. Hogy jelentkezzem. A hadsereg különleges járőrei nem szívelik a magunkfajtát, nem sokat teketóriáznak azokkal, akik a bekerítésből jönnek vissza... Önök pedig ismerik a kémkedés mesterségét. Maga a jóisten rendelte úgy, hogy maguk meg tudják különböztetni a tisztát a tisztátalantól. Még hogy én rejtőzködtem? Nem rejtőztem én senki elől sem. Nincs nekem félnivalóm a mieinktől, legfeljebb arról lehet szó, hogy amíg odaát voltam a németeknél, csakugyan mindig rejtőzködnöm kellett, és úgy látszik, szokásommá vált, úgyhogy ezért bocsánatot kérek...

Szögöt egészen elkapta a játékszenvedély, miközben a nyomozót alakította; dühösen beszélt a középkorú, joviális külsejű Fiskának, az egykori petljuristának,* aki mindenkinél okosabbnak és fontosabbnak tartotta magát az iskolában, s folyton azzal kérkedett, hogy ő már réges-rég érdemeket szerzett a németeknél.

— Ide figyelj, te rohadék, te egyszer már eladtad Ukrajnát a németeknek, most újra eladod mindenestül!

— Nyomozó polgártárs, de hát erre nincs semmi bizonyítéka — ellenkezett Fiska méltóságteljesen.

— És a fegyver? Fegyvert találtak nálad! Szovjet embereket gyilkoltál, te pióca!

— A fegyver önvédelem céljából volt nálam. Hogy védekezzem azokkal szemben, akik olyanok, mint aminek maga tart engem.

— Megszöktél a katonaságtól?

— Baptista vagyok. Nem politikai okokból, hanem vallási meggyőződésből vontam ki magam a katonai szolgálat alól.

— Csakhogy a te istened nem keresztes, hanem horogkeresztes. Levegőbe röpítettél egy zsúfolt vonatot!

— Honnan veszi ezeket a hamis értesüléseket?

* Petljura, Szimon Vaszilijevics 1917-től 1920-ig az ukrán nacionalista ellenforradalmárok egyik vezére volt; a szovjet—lengyel békeszerződés után Ukrajna területén diverzáns csoportokat szervezett. 1926-ban Párizsban meggyilkolták.

— Magad dicsekedtél vele!
— Kinek?
— Nekem.
— Hol? Mikor?
— A barakkban, nemrég. Mit meresztgeted a szemed?
Johann elérkezettnek látta az időt arra, hogy beavatkozzék, s keményen rendreutasította a vitatkozókat:
— Szög hallgató, csak azokkal a feltételezett bizonyítékokkel szabad dolgoznia, amelyeket az őrizetbe vétel idején talált... — Fiskát pedig kioktatón figyelmeztette: — Maga pedig ne feledje el, hogy a szovjet szervek a letartóztatás után beszerezhetik a múltjára vonatkozó összes anyagokat. Ezért ne tartsa lehetetlennek az effajta kérdéseket. Hogy eredményesebb legyen a gyakorlat, mondja el Szög hallgatónak a főbb tényeket, amelyek maga ellen szólnak, s ha esetleg majd a fejére olvassák őket, próbáljon ellenérvekkel kitérni előlük.
Fiska fészkelődve, sóhajtozva elsorolta Szögnek viselt dolgait.
Szög arca elszürkült, a feszült figyelemtől szinte szikrát vetett a szeme.
Johann hátat fordított, úgy tett, mintha a szomszédos pár foglalkozását figyelné, de közben csupa fül volt, hogy hallja a gaztetteket, amelyeket Fiska elmondhatónak tartott a bűnlistájáról.
Johann ezután a következő párhoz ment. A nyomozó szerepét játszó hallgató bágyadtan faggatta az „őrizetest":
— Nem, nem, mondd el szép sorjában, miért adtad el magad nekik, miért álltál az ellenség szolgálatába?
— De hát nem álltam én. Erőszakkal kényszerítettek. Aztán meg, gondoltam, amint alkalom adódik, visszaszököm.
— Miért nem jelentkeztél rögtön a parancsnokságon?
— Féltem a felelősségre vonástól.
— Szóval te ott táborban voltál?
— Táborban.
— És kémnek azért jelentkeztél, hogy kiszabadulj a táborból?
— Úgy van, csakis azért. A bőrömet mentettem.
— Akkor tehát te most minden szempontból elveszett ember vagy.

— Miért, te talán nem az vagy? — sértődött meg a gyanúsított. — Ki súgta be a társait a táborban? Te.

Johann szigorúan rájuk förmedt:

— Az őrizetesnek nincs joga kérdéseket intézni a nyomozóhoz.

A gyanúsított panaszos hangon jelentette:

— De miért sérteget olyasmivel, ami nem tartozik a tárgyhoz? Én itt megjátszom a megtévedt báránytól, a fasizmus ostoba áldozatát, ő meg a mi helyi anyagunkkal piszkál engem...

Váratlanul pofon csattant, nyögés, hörgés hallatszott. Johann rögtön hátrafordult, s egyenesen Szöghöz meg Fiskához lépett. Mindketten felpattantak, feszes „vigyázz"-ban álltak.

— Megütött, teljes erőből megütött! — siránkozott Fiska puffadt arcán vörös foltokkal.

Szög összeszorította ajkát és kihívón Johann szemébe nézve, felháborodva magyarázkodott:

— Ki hallott még ilyet? Elvégre nyomozó vagyok. Ő megmakacsolja magát, erre én lekentem neki egyet. Hiszen éppen itt tanultuk, hogy az NKVD-ben kínozzák az embert. — Fiska felé intett a fejével: — Hát most kapott egy kis ízelítőt, hogy edződjön. — Szög zöldeskék, hunyorgó szemében gúnyos fény lobogott.

— Fogdába mindketten — rendelkezett Johann.

— Én miért? — ámult el Fiska.

— Azért, mert nem volt kitartó, állhatatos, hidegvérű. Három nap...

Az irodában időnként megjelent egy sovány, magas, merev tekintetű, szemüveges nő. Fölöttébb magabiztosan, méltóságteljesen viselkedett. Dietrich utasítására megmutatták neki egyik-másik hallgató fényképét, közölték vele a különös ismertetőjeleket.

A nő figyelmesen megnézte a fényképet, némán végighallgatta a személyleírást, majd közönyösen bólintott és eltávozott, kényelmesen tipegve prémmel bélelt, lakkozott bőrmasnival díszített cipőjében.

Ennek a nőnek, Flinck unterscharführerinnek az volt a feladata, hogy külön erre a célra beszervezett utcalányok segítségével biztosítsa egyes személyek megfigyelését.

A lányok szolgálaton kívüli időben szabadon folytathatták

szokásos, fölöttébb egyszerű mesterségüket, csupán bevételük bizonyos százalékát kellett leadniuk a frontkatonák ünnepi ajándékalapja javára.

Flinck unterscharführerin vezette a kiképzésüket. Reggelenként a torna után alaki kiképzést kaptak, ebéd előtt kétórás ügynöki kiképzésben részesültek.

Azokat a hallgatókat, akiket nem tartottak eléggé megbízhatóknak, egyéb ellenőrző kombinációkon kívül e lányok segítségével is próbának vetették alá. A lányokat betanították arra, hogy mint a fasizmus áldozatai, különféle panaszos történetekkel próbálják felébreszteni a kiszemelt hallgatók rokonszenvét.

Flinck unterscharführerin női segédszolgálatos alegysége erre a célra megfelelő mennyiségű szeszes italt, valamint különféle civil öltözékeket vételezett a Sánc-törzs raktáraiból.

A kimenőre induló hallgatóra az unterscharführerin a fénykép és a személyleírás alapján „ráállította" egyik beosztottját. A lány a nyomába eredt az illetőnek, és aszerint, hogy minek adta ki magát — mosogatólánynak, szobalánynak, takarítónőnek —, elvezette valamilyen konyhába, őrbódéba vagy alagsori raktárba. Ezek a lányok nem voltak új gyerekek a szakmában, rendszerint jól tudták a szerepüket és Flinck unterscharführerinnek értelmesen beszámoltak az ideológiai ellenőrzés eredményeiről.

Johann egy ízben a mikrofonos lehallgatás tapasztalatai alapján beszámolt Lansdorfnak a kémjelöltek hangulatáról, s amikor Lansdorf megkérdezte, nem kellene-e Dietrichnek ötletesebben variálnia a próba módszereit, szokatlanul hangosan válaszolt:

— Dietrich százados úr kiváló kémelhárító, csak csodálni tudom tehetségét.

Lansdorf úgy tett, mintha elereszthette volna a füle mellett ezt a megjegyzést. De néhány nap múlva, amikor az udvaron találkoztak, így szólt:

— Weiss őrvezető, én Dietrich századossal Varsóba megyek, és csak holnap reggel jövünk vissza. Távollétemben érkezik ide egy híradó katona. Mutassa meg neki az én szobámat meg Dietrichét. Valami baj van a telefonjainkkal. Ha szükséges, legyen segítségére. De csak maguk ketten . . .

— Értettem — felelte Johann.

Fölöttébb értékes és avatott segítséget nyújtott Johann a híradósnak, annyira, hogy Dietrich szobájában sikerült elhelyezniük egy titkos mikrofont, amelynek vezetéke Lansdorf szobájában végződött, sőt ráadásul ő saját kezűleg még egy másik titkos mikrofont is felszerelt Lansdorf szobájában, s mindkét mikrofontól villanyvezetéknek álcázott huzalt vezetett be az irodába.

Johann most már a szolgálat unalmas óráiban nemcsak a kémjelöltek beszélgetéseit hallgathatta.

Mikor Lansdorf visszatért, Johann jelentette neki, hogy sajnos, nem tudott segítséget nyújtani a híradósnak, mivel ehhez nincs elegendő tapasztalata és ismerete. De a híradós egyedül is megbirkózott feladatával. Johann ellenőrizte: a telefonok kitűnően működnek. A híradós visszament alakulatához.

Johann a rádiós kiképzésben részesülő diverzánsjelöltek közt felfigyelt egy Fázis fedőnevű hallgatóra, akitől megmagyarázhatatlan módon különösen undorodott.

A tizenkilenc éves formájú moszkvai népfelkelő a háború előtt nyilván rádióamatőr volt, de az iskolában korántsem csak rádiós ismereteivel tűnt ki. Alázatos szolgálatkészsége, behízelgő modora csakhamar megnyerte az iskola vezetőinek rokonszenvét, annál is inkább, mert rövid idő alatt igen jól megtanult németül.

Pimasz volt és kihívó, beesett arcán éles metszésű orra alatt állandóan gúnyos mosoly bujkált. A hallgatókkal foghegyről beszélt, senkivel sem barátkozott. A kötelező témáról írt dolgozatában hemzsegtek a nyakatekert, kérkedő szóvirágok, az elragadtatott eszmefuttatások, amelyek az erős egyéniség mindenhatóságának fasiszta kódexét magasztalták.

Amikor Johann hivatalosan beszélgetett vele, a talpnyalásnak nyoma sem látszott rajta. Logikusan és okosan elmagyarázta, miért alakult ki benne a fasiszta meggyőződés. Még azt is megengedte magának, hogy szemrehányást tegyen Johannnak az erkölcsi kategóriákról vallott ódivatú nézetei miatt. Kijelentette, hogy esze ágában sincs a legfőbb erkölcs rangjára

emelni olyan elvont fogalmakat, mint a haza, a katonai becsület meg más effélék. Azt mondta, hogy az épeszű ember értelmét a valóság kormányozza. És ha a fasiszta Németország gyakorlatilag bebizonyította, hogy erősebb, mint a Szovjetunió, akkor minden szabad egyénnek természetes joga, hogy az erősebb oldalára álljon.

Fejből idézte a kijelentéseivel összehangzó részleteket azokból a szovjetellenes brosúrákból, amelyekkel bőségesen ellátták a hallgatókat. De a hangjából olyan meggyőződés sütött, hogy Johann nem kételkedhetett benne, hogy nem csupán beszervezett árulóval van dolga, hanem egy ritka módon aljas emberrel, aki őszintén és visszavonhatatlanul feladta — ha ugyan egyáltalán volt — korábbi meggyőződését. S bár volt benne némi neuraszténiás zaklatottság, Johann ezt annak tulajdonította, hogy a fickó semmilyen aljasságtól vissza nem riadva fölöttébb türelmetlenül igyekezett kivívni magának a kiváltságos helyzetet a többi hallgatóval szemben.

Dietrich a különböző forrásokból szerzett értesülések alapján úgy találta, hogy Fázis különleges bizalmat érdemel; több alkalommal beszélgetett vele, és elhatározta, hogy rádiósoktatóvá nevezi ki.

Johann rögtön látta, hogy munkájában csak újabb nehézségeket jelent, ha Fázis oktatóvá válik, s ezért megpróbálta lebeszélni Dietrichet. Eredményt nem ért el, noha, Johann nagy ámulatára, a Fázissal szemben emelt kifogásait Gerlach főhadnagy, az iskola parancsnokhelyettese is támogatta.

Gerlach nehéz sorból kapaszkodott fel a főhadnagyi rangig. Apja hadirokkant volt, nagy szegénységben éltek. Gerlach gyerekkorában kirabolt egy tejcsarnokot, rajtakapták és javítóintézetbe küldték. Büntetése letöltése után hosszú ideig munka nélkül csavargott. Beállt rohamosztagosnak, egyelőre csak a jól vasalt egyenruha meg az ingyen reggeli csábításának engedve. Lassanként azonban fanatikussá vált ő is, akárcsak sok más német, akik készek voltak az életüket is feláldozni a führerért, mégpedig nem csupán az eszme iránti hűségből, hanem azért is, mert hozzájuk hasonló embert láttak benne. Gerlach a führerrel rokonléleknek tartotta magát azért is, mert gyűlölte a zsidókat meg az értelmiséget. A zsidókon büntetlenül kitölthette dühét, az pedig, hogy az értelmiséget megvetet-

ték és üldözték, őt, az egykori lumpen elemet a művelt emberek fölé helyezte, alárendelte őket vad akaratának. Dietrichet, a gőgös arisztokratát, Gerlach szíve mélyéből gyűlölte.

Eleinte, Hitler szociális demagógiájától elvakítva azt remélte, hogy a náci mozgalom majd letöri a német arisztokrácia szarvát, móresre tanítja a kékvérű junker földesurakat meg iparbárókat. De miután Hitlerék a ruhri mágnások és a Wehrmacht-tábornokok követeléseinek engedve leszámoltak Röhmmel meg rohamosztagosaival, rájött, hogy illúziókban ringatta magát. Minél jobban megszilárdult Hitler hatalma, annál jobban megszilárdította az uralkodó osztályok hatalmát is. Gerlachnak azonban ettől sem rendült meg a führerbe vetett bizalma. Ellenkezőleg, hűsége vak imádattá vált. Most már csak a führernek hitt, senki másnak.

Gerlach páratlan munkabírású ember volt, semmilyen munkát nem engedett ki a kezéből, mindent maga intézett. Gyanakvó, mogorva és konok természet volt, zárkózott életet élt, nem bízott még főnökeiben sem. Rendíthetetlenül védelmezte azt, amiben hitt, bízva abban, hogy feddhetetlen fasiszta múltja biztos védelmet jelent számára.

Johann nem csupán örökös gyanakvása miatt tartotta veszélyesnek Gerlachot, hanem mert a főhadnagy a kémiskolában végzett munkáját többre becsülte a közönséges katonai szolgálatnál, és minden erejét az ügynek áldozta, nem törődve semmi mással ezen kívül.

A szovjet hadifoglyokat határtalanul gyűlölte, el sem tudta képzelni, hogy ezek az alsóbbrendű lények valamiben is hasznára lehetnek Németországnak, s hogy a szolgálatra valami más indíték késztethetné őket, mint a puszta halálfélelem. Ezért nem hitte el azt sem, hogy Fázis hallgató megbízható, és Johann kifogásait újabbakkal tetézte.

De Dietrich nem engedett. Makacsságában nyilván annak is része volt, hogy ki nem állhatta Gerlachot, a fölkapaszkodott karrieristát. Az volt a véleménye, hogy az ilyen Gerlach-félék annak idején a helyükön voltak, kitűnően betöltötték a hóhér szerepét, leszámoltak a német munkásmozgalommal, de most már eltűnhetnének a süllyesztőben.

•

A kémiskola tulajdonképpeni parancsnoka Helmut Gerd lovaskapitány, Wentling gyáros veje volt.

Gerd — akárcsak apósa — hajdanában monarchistának vallotta magát, és ezerkilencszázharmincötig ellenzékben volt Hitlerrel szemben. De azután megváltoztatta véleményét. Bár más indítékokból, mint Gerlach, ő is fanatikus odaadással szolgálta a führert.

A fasiszta Németország imperialista agressziója azzal kecsegtette Wentling cégét, hogy monopolhelyzetre tehet szert a pénzvilág legnagyobb „cápáinak" sorában, s mesébe illő nyereséghez juthat a keleti nyersanyagforrások kiaknázása révén. Gerd — akárcsak Gerlach — sokat és lelkiismeretesen dolgozott. Munkájában azonban több volt a hivatalnok buzgalma, mint az igazi szenvedély. Legfőbb gondja az volt, hogy a Berlinbe küldött jelentések és kimutatások impozánsak és kifogástalanok legyenek.

Gerlach tudta, hogy Gerd holmi kis hallgató miatt nem akar ujjat húzni az elhárító osztály tisztjével, s ezért kénytelen volt engedni Dietrich erősködésének. Mégis azt tanácsolta Johannnak, hogy készítsen feljegyzést a Fázis fedőnevű hallgatóval kapcsolatos megfontolásairól.

Egyik alkalommal, miután befejezték a foglalkozást — egy szovjet város makettjét tanulmányozták, s megtekintették az illető városban működő kohóüzemről készített szovjet filmhíradót, mivel e gyár ellen diverziót terveztek —, odaóvakodott Johannhoz a Horgas nevű hallgató, és suttogóra fogott hangon közölte, hogy volna egy titkos információja.

Johann erről a Horgasról annyit tudott — a kitöltött kérdőívek alapján —, hogy apja annak idején lovakat tenyésztett a Szalszki-sztyeppén, a polgáháború éveiben pedig Gnyilobirovtábornok segédtisztje volt. A szovjethatalom idején Horgas egy doni lótelepen dolgozott mint állatorvos. Azt állította, hogy kozák, noha a valóságban az orjoli rendőrfőnök volt az apja.

A hadifogolytáborban Horgas engedélyt kért, hogy a németeket támogató kozák századot alakítson, de amikor jobban utánanéztek, kiderült, hogy fogalma sincs a huszárszolgálatról.

A hirtelenszőke, lányos arcú, kék szemű, birka tekintetű Horgas, akiről nehéz lett volna megmondani, hogy gyávasága vagy a lustasága nagyobb-e, miután az iskolába került, léptennyomon megrágalmazott mindenkit. A hallgatók azonban nem engedték közel magukhoz. Bosszantotta őket kötözködésével, nyavalygásával, tolakodó kérdezősködésével, és megesett, hogy éjjel jól elverték. Horgas besúgó jelentései annyira semmitmondók voltak, hogy Dietrich még az informátorok jegyzékéből is töröltette a nevét.

A tanárok és az oktatók a besúgók jelentéseit rendszerint egy külön erre a célra berendezett helyiségben, az iroda mellett hallgatták meg. Parányi kamra volt ez, inkább raktárhelyiségre emlékeztetett, s külön kijárata volt az udvarra. Horgas elmondta Johann-nak, hogy egy alkalommal hallotta, amint Ász hallgató ilyesmit mondott Szög hallgatónak: „Jobb szépen és büszkén meghalni az ügyért, semmint aljassággal megvásárolni az életet." És Szög ezzel egyetértett. S még hozzátette, hogy gondolkozni fog Ász szavain.

— Gondolom — mondta Johann magabiztosan —, hogy Ász Nagy-Németország ügyére gondolt.

Horgas fészkelődni kezdett, de aztán összeszedte bátorságát:

— Téved. Éppen ellenkezőleg gondolta. És még másokkal is sugdolózik.

— Rendben van — szakította félbe Johann. — Értettem. Ha pedig még valamit megtudsz, csak nekem jelentsd személyesen. Magam veszem majd kézbe Ászt.

— Igenis! — Horgas előregörnyedt, alig hallhatón suttogta: — Ott van még az a másik, az az értelmiségi fickó, a Fázis is... Azt magyarázgatta, hogy Hitler állítólag olyan rendelkezést adott, miszerint a megszállt Oroszországban csak négyosztályos iskolát engedélyeznek a lakosságnak. Meg hogy megtiltják a különféle oltásokat, hadd pusztuljanak a gyerekek, ahogy a természet rendeli. Mert szabályozni akarják a lakosság létszámát. Szóval pesszimizmust terjeszt ez a Fázis.

— Minek?

— Hát azért, hogy elfogjon bennünket a szomorúság, ő meg, a gazember, kiröhögjön bennünket a fenenagy vidámságával.

Johann elgondolkozott, majd erélyes hangon rászólt Horgasra:

— Írd le ezt néhány sorban.

Johann a Fázis ellen készült feljegyzést aláírta, rávezette a dátumot, s aztán becsúsztatta a Gerlach főhadnagynak szóló jelentések dossziéjába.

Mégsem mondott le arról a reményről, hogy Fázis helyett sikerül számára megfelelőbb jelöltet találnia a rádiósoktató tisztére. Ászt pedig, úgy látszik, okosabb lesz minél előbb eltávolítani az iskolából. Johann tudta, hogy Horgas nemcsak az ő fülébe duruzsol, hanem igyekszik kedveskedni híreivel a többi oktatónak és tanárnak is.

Amikor a kísérleti tábor parancsnoksága panaszos átiratot küldött a kémiskolába, hogy Dietrich százados a tábornak csaknem valamennyi belső ügynökét elvitte az iskolára és ezzel nehéz helyzetbe hozta a tábor parancsnokságát, Johann azt a szerény tanácsot adta Dietrichnek, hogy vitesse vissza Ászt a táborba.

Amikor Dietrich megkérdezte, értékes hallgató-e Ász, Johann ajkbiggyesztve felelte:

— Pszichikailag kiegyensúlyozatlan, honvágy gyötri. Fizikailag rendkívül kimerült. Jobb helye lenne a táborban.

Dietrich aláírta a parancsot, Johann pedig behívatta magához Ászt, hogy kioktassa a táborügynöki funkciókról. Ugyanakkor hasznos tanácsokkal is ellátta, a Hadifogoly Szövetség szervezésére vonatkozóan.

Johann többek közt azt ajánlotta, hogy a Hadifogoly Szövetség által kibocsátott röpcédulákon címként Berlint tüntessék föl. Ez rögtön nagyobb arányú, jelentős vállalkozás látszatát kelti, és megtéveszti a nyomozókat a szervezet igazi tartózkodási helyét illetően.

— Lángész veszett el benned — mondta nevetve Ász.

Megállapodtak abban, hogy Ász távozása után ki veszi át a feladatkörét. Aztán Ász búcsúzóul kezét nyújtotta Johann-nak, s meghatódottságtól elszorult torokkal ennyit mondott:

— Derék srác vagy. Meg kell mondjam, eddig nem sokra becsültem a szakmádban dolgozó embereket. Most meg látom, mifélék vagytok: a párt edzett katonái. — Halkan nevetett: — Mi most itt a fasisztákkal szemben valamennyien csekisták vagyunk.

— Jól van — mondta Johann. — Vigyázz magadra.

— Okvetlenül — fogadkozott Ász. — Elvégre most már állami érték vagyok...

*

Gerlach főhadnagyban rendületlenül dolgozott a gyanakvás, s elhatározta, hogy Fázist újabb próbának veti alá. A próbára meglehetősen ravasz tervet dolgozott ki. Kimenőt adott neki a városba, sőt pisztolyt is mellékelt a kimenőcédulához, amelynek az ütőszegét azonban leszerelték, a hozzávaló töltényekből pedig kiszedték a lőport. Flinck unterscharführerint utasította, hogy készítse föl a megfelelő lányt. Ezenkívül kioktatott egy ügynököt, hogy játssza el a táborból szökött fogoly szerepét, s próbálja megnyerni a fiatal hallgató rokonszenvét. Gerlach az alapos előkészítés után türelmetlenül várta az eredményt.

A kombináció eredménye azonban úgy érte az iskola egész parancsnokságát, mint a villámcsapás.

Az országúton megtalálták annak a motorkerékpárosnak a hulláját, akinek Fázist kellett volna beszállítania Varsóba. A motorkerékpáros fejét pisztollyal beverték, fegyverét elszedték. Maga Fázis eltűnt. De eltűntek a rádiókódok is. Kétségkívül Fázis lopta el őket: alighanem azt hitte, hogy a kódokat nem csupán a foglalkozásokon használják.

Berlinből haladéktalanul vizsgáló bizottságot küldtek az iskolába. Johann azonban minderről mit sem tudott. Ugyanis éppen akkor, amikor Ászt visszavitték a táborba, őt is elküldték, hogy a zsákmányraktárból válogasson ki az oktatáshoz felhasználható szovjet filmhíradókat.

Johann három napig üldögélt az üres, dohos, porszagú moziteremben, s nézegette a hazájáról szóló filmeket. Szíve elszorult, miközben a híradókat nézte, hiszen mintha visszatért volna az igazi életbe, az ember számára egyedül lehetséges, reális valóságba. Mintha nyomasztó lidérces álomból ébredt volna.

Pedig hát tudta, hogy a filmszalagok hazájának csak a múltját idézik, s a jelen egészen más.

Gyötrelmes három napot töltött Johann a filmhíradók válogatásával. Fáradtan, elgyengülve tért vissza a Sánc-törzsbe,

mintha súlyos betegség után lábadozna. És amint megérkezett, azonnal hívatták a parancsnokságra.

A hosszú asztal mögött ültek a vizsgáló bizottság tagjai, az iskola vezetői pedig a fal mellett a székeken feszengtek.

Johann rögtön észrevette Dietrich sápadt, megnyúlt arcát, Gerlach diadalmasan csillogó szemét, Steinglitz riadtságát, Lansdorf gondterhes homlokát. Csak Gerd üldögélt nyugodtan, szinte egykedvűen, mintha a szóban forgó események nem is tartoznának rá.

Bár Johann hihetetlennek tartotta Fázis szökését, elgyötört, fáradt agya legfeljebb csendes csodálkozásra volt képes. Az arcáról is csak ezt a csodálkozást lehetett leolvasni.

Hirtelenében még annyi erőt sem talált magában, hogy legalább gondolatban megrója magát a fiatalemberrel szemben táplált vak, szenvedélyes gyűlölet miatt. De most még lelkiismeret-furdalást sem érzett, csak annyira futotta erejéből, hogy csodálkozzon.

Úgy érezte, mintha álmodna. Nem akart még gondolkodni sem. Ami Fázist illeti, ő minden vonatkozásban feddhetetlenül járt el, nem fenyegetheti tehát semmi veszély. A biztonságérzet mintegy eltompította érzékeit.

Ugyan mit akarhatnak ezek? — morfondírozott Johann. — Elvégre ő elmondta a kifogásait Dietrichnek. Gerlachhal együtt azon a véleményen volt, hogy Fázist nem szabad előléptetni oktatóvá, még az iskola parancsnokát is figyelmeztette.

Sőt Dietrich százados az utóbbi időben éppen Fázis miatt sokkal ridegebben viselkedett vele szemben. Hát most csak tartsa a hátát.

Igen, Dietrich most lakolni fog. Csakhogy neki Dietrichre még szüksége lesz. Ha ő eltűnik, majd küldenek helyébe mást. De kit? És vajon ki lesz az utód? Ott van Steinglitz is, aki mégiscsak Dietrich barátjának vallja magát, s valami hasznot ebből is húz. Mi lesz Steinglitzcel, ha Dietrichet elviszik? Vagy Lansdorf, elvégre ő is kedveli Dietrichet, s korántsem azért, mert tehetséges munkatársnak tartja: egyszerűen a német arisztokratát becsüli benne. Kinek lesz haszna mindebből? Gerlachnak. Ennek a fanatikus fasisztának, aki Johannra nézve a legveszélyesebb.

S ahogy végigfutottak agyán ezek a gondolatok, hirtelen

visszazökkent megszokott feszült állapotába, ismét teljes fegyverzetben állt.

Johann fölszegte állát, szeme megcsillant, s a hozzá intézett kérdésre mértéktartó higgadt hangon felelt a vizsgáló bizottság elnökének:

— Standartenführer úr! Elismerem, hogy eleinte semmilyen negatív anyagom sem volt a Fázis nevű egykori hallgatóról, de Dietrich százados nyomatékosan utasított, hogy tartsam szemmel. Nem sokkal később Horgas hallgató jelentett nekem egyet-mást Fázisról, és én ezt a jelentést továbbítottam Gerlach főhadnagy úrnak, de ő, úgy látszik, figyelmen kívül hagyta ezt. — Gerlachra nézett: — Hiszen ön, főhadnagy úr, homlokegyenest ellentétesen ítélte meg Fázist, mint Dietrich százados, és én, mint az ön közvetlen alárendeltje, kénytelen voltam egyetérteni önnel. — A standartenführer szemébe nézve kijelentette: — A jelentés a dátummal és szignómmal ott van a Gerlach főhadnagynak szóló jelentések dossziéjában.

A standartenführer parancsára egy SS-legény elment a dossziéért, s hamarosan vissza is tért. Horgas jelentését kézről kézre adták a bizottság tagjai.

Johann-nak annyit mondtak, hogy egyelőre elmehet.

Többet nem is szólították.

Gerlach SS-katonák kíséretében távozott az iskolából.

De csak Steinglitz engedte meg magának, hogy őszintén értékelje Johann cselekedetét. A folyosón találkoztak, és Steinglitz rákacsintott, vállon veregette, s ujja hegyével a homlokát ütögetve barátságosan megjegyezte:

— Van sütnivalód!

Gerd kapitány különleges udvariasságával tüntette ki Johannt, bár viselkedése óvatos volt, mintha tartott volna tőle.

Lansdorf ironikusan megjegyezte:

— A beosztott megmenti a tiszt életét. Kiderül, hogy alapjában véve ravasz róka vagy, kis porosz. Együgyűbbnek hittelek.

Ami Dietrichet illeti, a százados igyekezett kerülni Johannt, s ha véletlenül találkoztak, fürkészőn, ellenségesen és gyanakvón meresztette rá hideg szemét, mintha azt akarta volna éreztetni, hogy akármi történt is, Oscar von Dietrich százados nem akárki, hanem kémelhárító, és nem hisz semmiféle emberi indítékban.

Johann sokat törte a fejét azon, hogy milyen veszélyeket tartogat rá nézve Dietrich ellenséges érzülete, s igyekezett tisztázni magában, mi lehet ennek a magyarázata.

Lehetséges, hogy a gőgös, fennhéjázó arisztokratának nincs ínyére, hogy alárendeltjének köszönheti megmenekülését. Az sem lehetetlen, hogy miután kénytelen volt hazugságba keveredni, most nyomasztó számára, hogy Johann — akárcsak Steinglitz és Lansdorf — tanúja volt megalázkodásának. De lehetséges más is: Dietrich tudja, hogy összekötötte sorsát Johann-nal, és undorral várja, hogy Johann mikor emlékezteti szolgálatára, sőt, mikor követeli arcátlan pimaszsággal a jutalmát.

De hiszen Johann lényegében semmi szolgálatot sem tett neki, csupán annyit mondott a vizsgáló bizottság tagjainak, hogy Dietrichnek merőben más volt a véleménye, mint Gerlaché. Az viszont, hogy Dietrich, Lansdorf és Steinglitz kétségtelen támogatásával utóbb energikus lendülettel ki tudott bújni a számára megnyitott résen, már nem tartozik Johannra, ezt már csak magának köszönheti.

Mit tegyen? Éreztesse Dietrichhel, hogy ő maga nem tartja jelentősnek, amit tett, sőt nem is sejti, milyen hirtelen leáldozhatott volna a százados csillaga?

Nem, együgyűséggel Johann most már nem takarózhat. Hiszen most már tekintélye van, úgy ismerik, mint fürge eszű, talpraesett embert, s ebben az esetben a színlelt naivitás csak árthat neki, elárulhatja.

Az lesz tehát a legokosabb, ha türelmesen vár, s miközben nyitva tartja a szemét, fagyos közönnyel hűti le Dietrich ingerültségét.

Johann néhány nappal az eset után az Elza által megjelölt rejtekhelyen megtalálta a régen várt levelet, amelyet a központtól kért: Szög hallgató feleségének férjéhez címzett levelét.

Ász hallgató javaslata és saját közvetlen megfigyelései alapján Johann végérvényesen arra a következtetésre jutott, hogy a Szög álnevet viselő hallgatóval elkezdheti a munkát.

Politikai beszélgetésre magához hívatta Szög hallgatót, de meglehetősen messziről futott neki a témának:

— Mint Göring marsall kijelentette, a keleti megszállt te-

rületeket a stabil gazdasági politika érdekében gyarmatként és gyarmati módszerekkel fogjuk kiaknázni. Ezért a keleti népek egyes képviselői, akik hajlandók a nagy Németország szolgálatára, bizonyos kiváltságokra számíthatnak honfitársaikkal szemben.

— Értettem — mondta Szög. — Köszönöm a felvilágosítást, mert némely ostobák amúgy is azt hiszik, hogy a németek csak a bolsevizmust ellenzik. Pedig hát kiderül, hogy önök okosak, jó gazda módjára gondolkoznak. Gyarmat — ez világos beszéd.

— A keleti népeknek a bolsevista járom alól való felszabadításáért Németországnak gazdasági kártérítést kell kapnia, ez csak természetes — jegyezte meg Johann, majd hirtelen hangot váltva megkérdezte: — Önként adta meg magát?

Szög arcára kiült a megfeszített figyelem, eltűnt a ravasz mosoly, arcizmai megfeszültek.

— Sérülésem miatt eszméletlen állapotban voltam, s ennek következtében nagyon tapintatosan viselkedtem, pontosan úgy, mint egy eleven hulla.

— Tehát gyáva volt, s megadta magát — mondta Johann megvetőn. Majd még hangosabban megismételte: — Gyáva!

Szög mozdult, hogy felpattanjon, de idejében észbe kapott, s összeszorult ökle kiengedett.

— Úgy van. — Előrehajolt, úgy kérdezte: — Miért, ön talán azt szeretné, hogy valami bátor gyerek legyen itt most?

— Azt szeretném!

— Mégpedig milyen értelemben? Abban az értelemben talán, hogy a fronton vitézül harcoltam a németek ellen, s utána ugyanolyan derekasan verekedjem saját honfitársaim ellen? Csak hát ilyen nincs! Aki emberül harcolt a fronton a németek ellen, az a saját honfitársait nem bántja egy ujjal sem. Ha darabokra tépik, akkor sem!

— Magának tehát az a véleménye, hogy akik itt vannak, azok mind csupa gyáva alakok?

— Dehogy, hogy mondhat ilyet? Hősök! Hogy is lenne másként! Tovább ennél nem is mehetnek.

— Hogy érti ezt?

— Úgy értem, hogy csak egy irányba mehetnek: a bitó felé.

— Mármint hol?

— Itt is, ott is.
— És maga szerint hol volna jobb?
— Ne fáradjon, úgy sem tud belezavarni, fölösleges — mondta Szög leereszkedőn.
— Maga kommunista?
— Aggyisten. Már megint kezdi a vallatást?
— Hát Ász, ő kommunista?
— Ki az az Ász?
— A Hadifogoly Szövetség Bizottságának tagja.
— Senkit sem ismerek, semmit sem tudok.
— Jól van, majd mindjárt másképp beszélgetünk.
— Verni óhajt? Sebaj, azt is lehet. A tábor óta, igaz, egy kicsit elszoktam tőle. Úgy látszik, korai volt.
Johann úgy folytatta, mintha semmit sem hallott volna:
— Ász bevallotta, hogy maga hajlandó végrehajtani az ő megbízatását.
Szög komoran a lába elé meredt, s halkan dünnyögte:
— Nézze, őrvezető úr, hagyja a heveskedést. Éppen eleget szorongatták a gégémet szavakkal, engem úgy sem tud sarokba szorítani!
— Vagy úgy! — Johann kinyitotta a pisztolytáska csatját.
Szög elnevette magát.
— Ugyan, minek piszkítaná be a padlót a szobában? A főnökei majd megmossák a fejét miatta.
— Indulj! — reccsent rá Johann.
A raktárépület mögé, a kerítéshez kísérte Szög hallgatót. Odaállította arccal a gerendafalhoz, kíméletesen megböködte pisztolya csövével a tarkóját és megkérdezte:
— Nos, beszélsz? Utoljára kérdezem.
— Akkor nyomás — felelte Szög. — Nyomás, fritz, ne gatyázz.
— Hajolj le — parancsolt rá Johann.
— Mit képzelsz, te rohadék, talán még meg is hajoljak a kedvedért? — Szög hirtelen megfordult, szeméből csak úgy sütött a gyűlölet: — A pofámba lőj! Na!
Johann eltette a pisztolyt.
— Kénytelen voltam erre, nem tehettem mást. — A közelben heverő gerendára mutatott: — Leülünk? — Elővette a ci-

garettapapírra írt, összesodort levelet, s átadta Szögnek. A felesége küldi. Remélem, most már nem lesz semmi kétség.

Szög hitetlenkedve, reszkető kézzel vette el a levelet, széthajtotta, s belemerült az olvasásba. Arca fokozatosan megenyhült, elernyedt, majd rángatózni kezdett. Nehéz lett volna megmondani, hogy köhög-e, vagy rekedtes hangon zokog. Felállt a gerendáról és néhány lépéssel odébbment.

Az égen lassan gomolyogtak a szürke, hóval terhes felhők. A felhőhasadékok között csillagok pislogtak. A tapadós, piszkos hóval borított földből sárszag terjengett. A deszkaellenzős, szögesdróttal szegett magas kerítés fekete árnyékot vetett, mintha feneketlen árok tátongott volna mellette. Olyan csend volt körülöttük, mint valami mély gödörben.

Szög visszatámolygott Johannhoz. Arca megnyúlt a néhány perc alatt, de szeme élénken csillogott. Suttogóra fogott hangon kérdezte:

— Szólíthatom „elvtársnak"? Szabad? Vagy még nem lehet, amíg nem bizonyítok valamit?

Johann kezet nyújtott neki.

— Érthető okokból továbbra is Weiss őrvezető maradok magának.

Szög mohón megszorította a feléje nyújtott kezet.

— Tyihon Lukin őrmester, gépkocsivezető és autószerelő.

— Akkor most figyeljen rám, Lukin őrmester — tért rá Johann a tárgyra. — Az első feladat. A foglalkozásokon legyen szorgalmas, hogy minden tárgyból kitűnőt kapjon. Politikai ismeretekből is. Ne hanyagolja el ezt a szovjetellenes dumát: hasznát veszi, amikor a többi hallgatóval beszélget. Észrevettem ugyanis, hogy ezt nem veszi eléggé komolyan. Öt nap múlva a foglalkozások után forduljon hozzám valamilyen kérdéssel. Behívom majd beszélgetésre. Ez minden. Menjen a barakkjába.

— Elvtárs — mondta Lukin váratlanul panaszos hangon. — Ha megengedi, én itt még elüldögélek egy kicsit. Valahogy elgyengült a lábam — vallotta meg bűntudatosan — végtére is a maga jóvoltából megcsapott a halál szele. Amikor nekem szegezte a pisztolyt, nagyon összeszedtem magam. Most meg, hogy elmúlt, hát elgyengültem.

— Rendben van. Pihenjen csak — mondta Johann, és hozzátette: — Ne haragudjon rám, ha nagyon meggyötörtem.

— Nem tarthatnám meg az asszony levelét? — kérdezte Lukin szinte nyögve.

— Nem — felelte Johann. — Semmi szín alatt sem.

Johann elégette a papirost, a hamut eltiporta és magára hagyta Lukint. Hirtelen olyan érzése támadt, hogy az arca fénylik a sötétben: olyan nagy boldogság fogta el. Hiszen ez a boldogság: megmentett egy embert a legrettenetesebbtől, a teljes zülléstől.

Életre-halálra menő párviadal volt ez. Párviadal az emberért, aki büntetést érdemelt, de akiért Johann harcba szállt, hogy megmentse a bosszútól, megadva neki a lehetőséget, hogy hőstettel tegye jóvá bűnét.

Pedig milyen nehéz is ez: behatolni az árulás terhe alatt roskadozó emberi lélekbe...

Ott volt például az a gyerekember, akit Fázisnak hívtak. Néhány nappal a szökés után elfogták. Üldözői elől a tetőre menekült a ház padlásáról, amelyben rejtőzött. Védekezett, amíg a lőszere tartott, s amikor az utolsó töltényét is ellőtte, a háztetőről a földre vetette magát, pontosan úgy, ahogy az uszodában szokás — csukafejessel.

Haldoklott, amikor kihallgatásra cipelték. Hallgatott. Maradék erejét összeszedve fügét mutatott vallatóinak, de már nem tudta fölemelni a kezét, hogy a tolmács föléje hajló arca elé tartsa. Így halt meg, fügét mutató ujjait összeszorítva.

Johann lelkiismeret-furdalást érzett, mintha ő tehetett volna a fiú haláláról. A szörnyű magányban micsoda emberfeletti álcázásra kárhoztatta magát ez a fiú, hogy vakmerőn, kétségbeesett erőfeszítéssel bosszút álljon ellenségein! És Johann egészen halvány, parányi jelét sem vette észre annak, ami a fiú lelkében végbement.

Az iskola hallgatóinak egyébként csak annyit mondtak, hogy Fázis hallgatót másik iskolába helyezték.

Johann elmondta Szögnek a teljes igazságot, és lelkére kötötte, hogy óvatosan bár, de azoknak, akiket bizalomra érdemesnek tart, mesélje el a történteket. Aztán jelentést küldött a központnak is Fázis hőstettéről, aki — mint utóbb kiderítették — egy moszkvai egyetemi hallgató volt.

Fázis kémjelölt szökése és „árulása" rányomta bélyegét a Sánc-törzs központi hírszerzőiskolájára. Most már nemcsak a hallgatókat, a tanárokat is és a kiképzőket is megfigyelték.

Dietrich a kémelhárító osztály munkatársaival kidolgozta a megfelelő intézkedések egész rendszerét, és ettől fogva próbáknak vetették alá az Abwehr legnagyobb becsben tartott munkatársait is.

*

Lukin őrmester, azaz Szög hallgató, Johann tanácsait követve egyre inkább kitűnt a többiek közül. Buzgón olvasta a szovjetellenes propagandairatokat, és a tanultakat megszívlelve igen értelmesen tudta helyeselni Hitler politikáját. Ráadásul jókedvű volt, arcáról sugárzott a vidámság, és ez mindenkire igen jó benyomást tett. Mindennek alapján őt jelölték ki annak a csoportnak a parancsnokává, amelyet egy különösen titkos feladat elvégzésére szemeltek ki.

A csoport tagjait először is elkülönítették a többiektől. Az Abwehr egyik tisztje bemutatta nekik azt a két legújabb német találmányt, amelyet diverziós célokra alkalmaztak, s türelmesen elmagyarázta, hogyan kell bánni velük.

Nemsokára elérkezett az utolsó előadások ideje is: a csoport tagjainak elmagyarázták, hogyan rázzák le a nyomozókat, hogyan viselkedjenek, ha elfogják és kihallgatják őket.

Egyik igen tekintélyes külsejű előadó, aki irgalmatlan kövérsége miatt fulladozva kapkodta a levegőt, arról beszélt, hogyan kell viselkedni a börtönben. Olyan ékesszólón, olyan nagy hozzáértéssel ecsetelte a börtönszokásokat és a börtönélethez való alkalmazkodás módozatait, olyan önimádattal beszélt saját ügyességéről és ravaszságáról, hogy a hallgatóság önkéntelenül is arra gondolt: a kövér alak élete legszebb szakaszának tartja a börtönökben eltöltött éveket.

De amikor a hozzá intézett kérdésekre kellett válaszolnia, súlyos ellentmondásba keveredett. Egyrészt ugyanis ügyelnie kellett arra, hogy el ne keserítse a hallgatókat, s ezért nem ijesztgethette őket a börtönélet ridegségével. Másrészt el is kellett riasztania őket a börtöntől mindenféle szörnyűségeivel, hogy a diverzánsok inkább öngyilkosságot kövessenek el, semmint önként jelentkezzenek a hatóságoknál. Ezért többnyire

kitért az egyenes válasz elől, s buzgón ajánlgatta a méregfiolákat, a német vegyipar remekműveit, amelyek pillanatok alatt, tehát szinte fájdalommentesen hatnak.

A hamis iratok használatáról egy szikár, unott arcú, keskeny képű férfi tartotta az előadásokat. Műfogsora volt, s amikor beszélt, a protézise akkorákat csattant, mint az egérfogó. A németek engedték szabadon a börtönből, ahol éppen valutaspekulációért ült. Családjában egyébként ez a mesterség apáról fiúra szállt, s ő a hagyományokhoz híven alaposan kitanulta a szovjet közigazgatási szervek ügyintézését.

— A kiküldetési rendelvényre — mesélte — maguk írják rá a dátumot, egy nappal az indulás előtt. A kiküldetés időtartama az érvényben levő rendelkezések szerint tizenöt nap. Ezért ennek letelte után gondosan töltsék ki a következő nyílt parancsot. A polgári és a katonai iratokat ne tartsák egy helyen. Ha baj van, elsősorban a katonai iratokat semmisítsék meg. Ha észreveszik, hogy polgári irataik hamisak, mentegetőzzenek azzal, hogy pénzért vásárolták őket, mert így akartak kibújni a katonai szolgálat alól. Legfeljebb visszaküldik önöket a frontra. Ha viszont megtalálják az összes iratokat — a polgári és a katonai iratokat egyaránt —, nehezen tudják majd bebizonyítani, hogy nem ügynökök. Amikor megérkeznek rendeltetési helyükre, jelentkezzenek a városparancsnoknál. Ezzel nem kell sietni. Ha észreveszik, hogy az ügyeletes tiszt nagyon bogaras, várjanak másnapig. Magánháznál szálljanak meg, ne szállodában, ha lehet özvegyeknél. A katonai szolgálat alól különféle bizonyított indokolással felmentést adnak. Az ürügyet válasszák ki maguk. Kívánatos, hogy legalább valamilyen csekély tünetet tudjanak produkálni. Ha ez nem megy, válaszszanak maguknak valami lelki betegséget. A szimulálásról további konzultációt tartanak.

A hamis iratok gyártására külön helyiséget rendeztek be. Az ablaktalan műhely ajtaját vassal bélelték ki. Az öreg Babaskin, az „Óra, bélyegző, optika" nevezetű szövetkezet egykori vésnöke úgy élt itt, mint valami börtönben. Volt egy összecsukható vaságya, amelyet nappalra mindig a sarokba állított. Az ő feladata volt az iratok gondos kitöltése, a szükséges adatok egyeztetése, ő írta alá az iratokat különféle tollakkal, más-más színű tintával, tetszés szerinti írással.

Mindegyik hallgatóról három fényképet készítettek: egyet katonai egyenruhában, két képet pedig civil ruhában — a személyi igazolványba és a katonakönyvbe. A képeket vegyi kezeléssel hozták olyan állapotba, hogy viszonylag régieknek tűnjenek.

Johann „írásmintát" vett arról az írógépről, amelyen az igazolványok szövegét gépelték, és észrevette, hogy a hamisított párttagsági könyvek fedele valamivel világosabb, s ha hosszában nézi, jól látható rajta valamilyen szikrázó csillogás. Azt is észrevette, hogy amikor Babaskin a parancsnoki zsoldkönyvekből kivágta a pénz átvételét igazoló szelvényeket, kis ollója a könyvek gerincénél cikcakkos nyomot hagyott.

Mindezeket az értesüléseket, valamint az itt használt enyv mintáját a rejtekhelyen át továbbította a központnak.

Még mielőtt a hallgatóknak kiosztották volna az iratokat, Gerd százados utolsó eligazításra összehívatta a csoportot.

Szigorúan beszélt, s figyelmeztette a csoport tagjait, hogy pontos munkát követel. Ne is jusson eszünkbe, mondta, hogy megpróbáljanak koholt értesüléseket közölni, mert úgyis minden adatot többszörösen ellenőriznek. Ha valaki az NKVD-nél jelentkezik, biztosan kötél vár rá, a német hadvezetőségnek pedig csak jelentéktelen anyagi kárt okoz.

Aztán felállt, s arcán nyájas mosollyal folytatta:

— Aki tétovázik, vagy fél, most még jelentkezhet. Most még utoljára dönthetnek, hogy akarnak-e velünk dolgozni vagy sem. Ha netán valaki visszalép, nem esik semmi bántódása. Szépen visszamegy a táborba vagy máshová, ahol erejéhez szabott munkát kap.

Gerd várt. Ám a hallgatók között nem akadt egyetlen olyan ostoba sem, aki jelentkezésre kapható lett volna.

Johann minderre jó előre figyelmeztette Lukin őrmestert, az-az Szög hallgatót, úgy is mint a feladatra előkészített csoport parancsnokát, s ő kellőképpen kioktatta csoportjának másik két tagját is, akik leginkább kiérdemelték bizalmát.

Bár Johann munkája most már hihetetlenül megszaporodott, vigasztalta az a tudat, hogy szépen haladnak a dolgok. Mégis, fölöttébb meglepődött, amikor Gerd százados utasította, hogy vele együtt gépkocsin kísérje el a különleges csoportot a frontövezeti repülőtérre.

A százados éppen csak egy percnyi időt hagyott neki, hogy cipő helyett csizmát húzzon és magához vegyen némi meleg ruhát.

Johann észrevette, hogy az ügynököket szállító furgon sofőrje mellett a rádiós Hacke ül komor arccal, s az ügynökök között váratlanul megpillantotta Cinkét, a tábor gondnokát, akit nem is képeztek ki az átdobásra. A két új ember feltűnése gondolkodóba ejtette Johannt. Erre egyébként minden oka megvolt.

Az iskolatábor gondnoka, a Cinke álnevet viselő hadifogoly ugyanis a lehető legrosszabb oldaláról mutatkozott be. Ez a lomha járású, elhízott férfi állandóan éreztetni igyekezett hatalmát, s kíméletlenül követelőző volt a hallgatókkal szemben.

Először az első világháború alatt került német fogságba. Kilencszázharmincban egy szovjet kereskedelmi küldöttséggel Németországban járt, s ott is ragadt. A fehérgárdista központ a hóna alá nyúlt, ő viszont a szovjetbarát érzelmű emigránsokról informálta a Gestapót. Ügynöki feladattal átdobták a Szovjetunióba, itt azonban inába szállt a bátorság. Pénzét hamar elverte, visszahívták, koncentrációs táborba dugták, spicliskedett a német kommunisták ellen, a foglyok azonban csakhamar kiismerték. A táborban beszervezték az Abwehrbe, mint orosz specialistát, de hamarosan kiderült róla, hogy semmit sem tud. Akkor tolmács lett, és feleségül vett egy utcalányt. Az Abwehrtől elbocsátották. Egy ideig a felesége jövedelméből élt. Később az asszonyt munkába állították valamiféle különleges kórházban, Cinke pedig portás lett egy garniszállóban. Nemsokára jelentkezett a szovjet követségen. Elpanaszolta a baját; megengedték, hogy hazatérjen. 1941 júliusában behívták katonának, de az első adandó alkalommal átszökött a németekhez.

Cinke többször kifejtette hitvallását körülbelül ezekkel a szavakkal:

— Az orosz nép csak parasztnak meg katonának jó, a tábornokaink mindig németek voltak. Igaz, a németeknek nincsen lelkük. Lelkünk nekünk, szlávoknak van. Ebből táplálkozik a fantáziánk és ebből fakadnak a balgaságaink. Mit szeret a német? A rendet, a tisztaságot. A precizitást. Azt, ami

belőlünk hiányzik. Ehhez kell tartani magatokat — **mondta** a hallgatóknak —, és épségben maradtok.

Goromba viselkedésével, otromba durvaságával igyekezett megnyerni a parancsnokok bizalmát.

Gerd századosnak az volt a véleménye, hogy Cinke igazi szláv mintapéldány.

Dietrich azonban benne sem bízott, az volt a gyanúja, hogy Cinke titokban az orosz monarchistákkal cimborál, azokkal tart, akik egységes, oszthatatlan Nagy-Oroszországról álmodoznak, s naivan azt képzelik, hogy amint Oroszországban leverik a bolsevistákat, visszaül a trónra a cár, a németek pedig önként kivonulnak. Dietrich úgy vélte, hogy az effajta gondolkodásmód nemcsak meddő, hanem éppenséggel káros illúziókat szül. Mert hiszen Oroszország Ukrajna, a Kaukázus az ő szemében a nagynémet birodalom elvitathatatlan gyarmata volt. S e területek számára nem lehetséges semmilyen más kormányzati forma. Aki másképp gondolkozik, az gyanús. Dietrich gondoskodott róla, hogy Cinkét megfigyelés alatt tartsák.

S Dietrich hasonlóképpen nem bízott a törzs rádiósában, Hackéban sem, aki hajdanában rohamosztagos volt, és rokonszenvezett Röhmmel. Hacke, aki 1930-ban lépett be a nemzetiszocialista pártba, ugyanolyan meggyőződéses náci volt, mint Gerlach főhadnagy, csak valamivel több volt az esze.

Hacke, akárcsak Gerlach, lelke mélyén szenvedélyesen gyűlölte az arisztokrata Dietrichet. De ugyanígy vélekedett Gerdről is, mert tudta, hogy Gerd számára a nácikkal való együttműködés csupán megnyilvánulási formája a tőkés monopóliumok és a náci vezetőség együttműködésének.

Cinke és Hacke együtt... Ez valóban gyanakvóvá tehette Johannt. Gyanúját még az is fokozta, hogy Gerd is vállalkozott a csoport kikísérésre, pedig a csoportokkal csak a legritkább esetben utazott el a repülőtérre. A kíséréssel többnyire valamelyik tisztet bízta meg.

Csaknem az egész úton leereszkedően beszélgetett Johannnal, sőt, elduruzsolta véleményét a kémiskolában végzett értékes munkájáról. Mint mondotta, ő sokat tanul itt, komoly tapasztalatokat szerez, ezeknek kétségkívül hasznát veszi további munkájában. Hiszen Johann is bizonyára tud az

N—W—7. irodáról, az I. G. Farbenindustrie gazdasági hírszerzéséről, amely első kézből származó információkhoz juttatja a hatalmas konszern vezetőit. A Sánc-törzs ügynöki munkájának tapasztalatai kétségkívül gyarapítani fogják a gazdasági hírszerzés módszereit, amelyek nélkül egyetlen komoly cég sem fejlődhet sikeresen.

Jóindulatúan azt tanácsolta Johann-nak, hogy specializálja magát a gazdasági kémkedésre, mivel még abban az esetben is, ha Németország kivívja a világuralmat és nem lesz egyetlen konkurrens hatalom sem, megmarad a német világkonszernek közti versengés, és ezeknek szükségük lesz a tapasztalt hírszerzők szolgálataira.

Johann szórakozottan hallgatta a századost, azon töprengett, mi mindent hagyott elvégzetlenül a váratlan utazás miatt és hogy mi lehetett az oka ennek a döntésnek. Azzal tisztában volt, hogy a döntés egyáltalán nem véletlen, hanem trükk, amelynek célját azonban nem tudta kideríteni, bármennyire igyekezett is a beszélgetést az őt aggasztó témára terelni.

Amint Johann ezt a témát érintette, Gerd gondterhes arcot vágott és elhallgatott. Gerd viselkedése egyre jobban megerősítette azt a sejtését, hogy a váratlan utazást valaki előre kitervelte. De vajon ki?

Körös-körül az egész táj tiszta, fehér hólepel alatt pihent. Lassan szél támadt, s a leszálló alkonyban hordani kezdte a havat.

A százados aludt. Álmában arca elváltozott, ajka lefittyedt, mintha álarc lett volna rajta.

Éjszakára Gomelben szálltak meg, az Abwehr 315. számú csoportjának körletében.

A csoport tisztjei szokás szerint civilben voltak. Fesztelenül társalogtak egymással. Legtöbbjük értelmiségi származású volt, csupa afféle jól nevelt. tapintatos úri fiú. Érthető hát, hogy a Sánc-törzs képviselőit kedvesen, hangsúlyozott tisztelettel fogadták, de a talpnyalás legkisebb jele nélkül.

Örömmel elbeszélgettek a vendégekkel szolgálaton kívüli

ügyeikről, mindenféle civil dolgokról. Csúfolódva pletykálkodtak, barátságosan ugratták egymást, s az áldozatok meglehetősen türelmesen elviselték, hogy éppen őket választották ki a tréfák célpontjául az asztal mellett.

A vacsora közben legtöbbet Willy Kracht sonderführert ugratták. Folyton Don Juan-i kalandjaira célozgattak, ami kétségtelenül hízelgett neki. Dress, a sonderkomando parancsnoka többek közt elmondott róla egy mulatságos történetet.

Az történt ugyanis, hogy Willy Kracht az ágyába cipelt egy rádiós lányt az ejtőernyős csoportból, bizonyos Raja Mokinát. Utóbb kiderült, hogy Mokina az ellenségnek dolgozik. Letartóztatták, mégpedig ezúttal az SD szervei, amelynek gomeli parancsnoka Willy Schulz, Kracht kebelbarátja volt. És hogy megtréfálja a barátját, a kihallgatások közben ő is lefektette a nőt.

Aztán hivatalból mindketten jelen voltak a lány kivégzésénél, s a lány váratlanul kiáltozni kezdett: „Willy! Willy!" De mivel mindkettőjüknek ez a neve, s egyformán viszonyuk volt a lánnyal, olyan komikus helyzet alakult ki, hogy még a kivégzést vezető őrmester sem tudta elrejteni mosolyát.

Erre Dress, hogy félelem és gáncs nélküli lovagnak tüntesse fel magát, hosszas magyarázkodásba kezdett.

— Amint látják, a humorérzék felderíti a kötelességünk végzésével kapcsolatos némely borús mozzanatokat. — Mivel észrevette, hogy a jelenlevők közül csak Gerd és Johann nem mosolyog, szigorú, elítélő hangon folytatta: — De én egyáltalán nem vagyok híve az effajta szórakozásoknak. — Aztán Krachthoz fordult: — Emlékszel, Willy, egyszer pihenőn tartottunk egy leányt, miután jócskán megpuhította a Gestapo a börtönben, alighanem Mila volt a neve, a múltban valami kisebb hivatalban mint gépírónő dolgozott. Csinos volt, bár szerintem túlságosan sovány és elhasznált. De vannak, akiknek éppen az ilyenek tetszenek. Berlini tisztek voltak nálunk szemlén, s miután jól felöntöttek a garatra, kedvet kaptak rá, hogy megzavarják a lány magányát. Mit csináltam én akkor, emlékszel? Előrerohantam gépkocsin, és kivittem a lányt a villánkba. Berlini barátaink igen bosszúsak lettek, mondhatnám, fel voltak háborodva, és én mégis vállaltam a kockázatot, hogy kedvezőtlen véleményt adnak majd munkánkról. De én ezt is

vállaltam az Abwehr érdekében. Éppen másnapra terveztük, hogy a lányt mint ügynököt átdobjuk. De könyörgöm, hogyan teljesítette volna a feladatot egyszerre több férfi látogatása után? Én ekkor teljes határozottsággal, habozás nélkül meghiúsítottam szándékukat.

— És ugyan hol van most a kis sovány? — érdeklődött Gerd.

Willy Krachtból kitört a röhögés, de Dress szigorúan ránézett, s készségesen megmagyarázta:

— Sajnos, százados úr, azt kell jelentenem: összetörte magát. Rögtön az első ugráskor. Nem nyílt ki az ejtőernyője. De gondolom, nem technikai hiba volt az oka. Némelyek ugyanis ilyen felháborító módszert eszelnek ki, csak azért, hogy kitérjenek a feladat teljesítése elől. — Tisztelettudón hozzátette: — Az ön iskolájának állománya természetesen nagy érték. De kénytelenek vagyunk beletörődni az effajta veszteségekbe. Hamarjában, kapkodva, a börtönökből toborozzuk az embereket. Fizikailag rendkívül legyengült anyagot kapunk. Mihelyt egy kicsit talpra állnak, már dobjuk is át őket. Nagyon kevés időnk van a kiképzésükre. Bár akadnak azért értékes példányok is: az egykori nagybirtokosok fiacskái, akik égnek a bosszúvágytól. Ezeknek kitűnő érzékük van a terrorcselekményekhez.

*

Vacsora után Willy Kracht felajánlotta Johann-nak, hogy aludjon az ő szobájában. Kracht a vendég félszegségét kényeskedésnek vélte, ami a nemesi családok tagjaira jellemző, s hogy jobb kedvre derítse, részletesen elmondta, hogyan is került olyan meghitt kapcsolatba Raja Mokinával.

A szobában megittak néhány pohár bort, Kracht szemmel láthatólag elérzékenyült, végigdőlt az ágyán, s hosszú csontszipkájával játszadozva, füstöt eregetve, szemét ábrándosan lehunyva fecsegett:

— El sem tudja képzelni, milyen szórakoztató teremtés volt. Milyen állatian gyűlölt eleinte! Én azonban igyekeztem meglágyítani a szívét, kellemesebbé tenni, s mivel jó barátságban voltam Schulzcal, a helybeli SD-parancsnokkal, megkértem, hogy adjon némi ideiglenes kedvezményt azoknak a foglyok-

nak, akik, mint Raja állította, teljesen ártatlanok voltak. Még a foglyok levelét is eljuttattam hozzá. Nem bántam azt sem, hogy telebeszéli a fejemet a propagandameséivel. Szüleimet lefokoztam munkássá. Elmondtam neki egy szép dajkamesét magamról, vagyis a szegény gyerekről, aki megtakarítja a filléreit, hogy tanulhasson. És képzelje, ez a teremtés, akit az SD-ben úgy megkínoztak, hogy már szinte csak hálni járt belé a lélek, valósággal megsajnált engem, mint a farkasfalkába keveredett megtévedt bárányt. Annyira megható és elragadó volt a naivitása, hogy — magunk közt szólva — egyszerűen beleszerettem. Sajnos azonban, mikor kettesben voltunk, olyasmiket mondott, hogy kénytelen voltam hivatalosan jelenteni Schulznak a lány megbízhatatlanságát.

— És mi történt azután?

— Hiszen hallotta már: kivégezték.

— Volt rá alap?

— Igen, Schulznak volt rá némi alapja... Habár, Schulz, ez a goromba bajor kan, várhatott volna egy kicsit legalább az érzelmeimre való tekintettel.

— Eszébe jut még néha?

— Igen, persze. Ha szovjet lány volt is, de valóságos Grätchen, ha tekintetbe veszem naivitását, tisztaságát és rettenetesen konok meggyőződését.

Johann fél szemmel Willy Krachtra pillantott, elnézte a finom lelkű, jól nevelt úriembert, kissé sápadt, keskeny, szabályos vonalú arcát, világoskék szemét, nőiesen izomtalan karját. Nézte a meleg kabátot, amelyet Willy gondosan magára öltött, hogy meg ne hűljön éjszaka még a dunyha alatt sem, amelyet nyilván valamelyik lakásból szereztek.

Látta Willy vékony nyakán a valamelyik szentet ábrázoló, aranyláncon függő érmét, amelyet megcsókolt az esti ima után.

Willy a nővére fényképét is megmutatta Johann-nak. Azt mondta, hogy ikertestvére. Gyengéden szeretik egymást. A talizmánt, amelyet a nyakán visel, a húgától kapta, ő pedig egy híres müncheni asztrológustól vette drága pénzért, hogy megóvja Willy életét az erőszakos haláltól.

És miközben Johann elnézte a talizmánt a vékony nyakon,

még csak nem is gondolhatott arra, hogy milyen élvezettel szorítaná össze ujjaival azt a nyakat.

Willy Kracht közben tovább locsogott. Elpanaszolta, hogy nem bírja az ordítozást. Nem is tudja megérteni, hogy kollégái hogyan tudják elviselni. És egyáltalán borzasztó, panaszkodott, hogy mi, németek, kénytelenek vagyunk bepiszkítani a kezünket ezekkel az emberekkel, akik nem hajlandók belátni, mennyire értelmetlen ellenállásuk az új renddel szemben.

— Mi lenne mégis — kérdezte Johann —, ha valamelyest enyhítenénk a bánásmódot a lakosság iránt?

— Hogy mondhat ilyet! — borzadt el Kracht. — Ezt a gyengeség jelének tekintenék, és még gyakrabban támadnának bennünket. Nem, nem, kegyetlen dolog ez, igaz, de itt a kegyetlenség az egyetlen eszköz. Hiszen tudja, odafönt az a vélemény, hogy mi hátországi szolgálaton vagyunk. Pedig itt egyáltalán nem kisebb a veszély, mint a fronton. Kitüntetést mégis kevesebbet adnak. Ez igazságtalanság.

— Megkapja majd a magáét — mondta Johann keményen —, sose féljen! — De olyan hangon mondta azt, hogy azon nyomban meg is rémült.

De Willy nem vett észre semmit.

— Persze, ejthetne egy-két jó szót az érdekemben a Sánc-törzsnél — mondta. Majd barátságosan elköszönt: — Jó éjszakát, öregem!

S mit tehetett Johann? Ugyanilyen kedvesen jó éjt kívánt.

Reggel még étkezés előtt emlékeztette Johann Willyt esti megjegyzésére, hogy mennyire örülne, ha a Sánc-törzsnél jó véleménnyel lennének róla, s ezzel kapcsolatban kért tőle egy merőben baráti szívességet, azt, hogy tájékoztassa röviden a 315. számú csoportnak dolgozó ügynökök erényeiről és fogyatékosságairól. Johann magyarázatképpen elmondta, hogy Gerd százados jelölteket keres a hírszerzőiskolákba, de Dress százados, teljesen érthető okokból, igyekszik magának megtartani a legjobbakat, s ezért esetleg nem fogja objektíven jellemezni őket.

Kracht egy kicsit hüledezve emlékeztette Johannt a titkos anyagok kezelésének szabályaira.

Johann csodálkozva vállat vont.

— De hát azt kérem én, hogy a kezembe adja a listát? Ko-

rántsem. Olvasni sem akarom, majd maga olvassa. Én egyszerűen csak hallgatom majd, hogy mit olvas, és ha az ügynök nem érdemel bizalmat, nekem elég egy fintor is az arcán. — Kracht vállára fektette kezét, s bizalmas hangon, barátságosan megkérdezte: — Magunk közt legyen mondva, tudja, maga, kicsoda Gerd úr apósa?

— Ó! — kiáltott fel Willy. — Hogyne tudnám!

— Na hát, Gerd százados híján van néhány tulajdonságnak, amelyre egy Abwehr-tisztnek szüksége van, és a jelek szerint nem is nagyon töri magát, hogy megszerezze e tulajdonságokat. Dress százados tehát könnyedén átrázza. Ha viszont Gerd megtudja, hogy maga tett neki valami csekélyke szolgálatot... — Johann a mennyezetre függesztette tekintetét, s elgondolkozva folytatta: — Végtére is a háború után, Willy, számunkra, fiatalemberek számára, a Gerd által képviselt cég tulajdonosának hálája sokkal jobb társadalmi helyzetet biztosíthat, mint akárhány Vaskereszt. Én legalábbis így gondolkozom, és így is cselekszem.

Kracht elbizonytalanodott.

— De hogyan lehetek biztos abban... — Tétova kifejezés ült kipirult arcára. — Vagyis hát abban, hogy ön nem sajátítja ki az én érdememet?

— Ha Gerd százados nem mond köszönetet magának, joga lesz ahhoz, hogy minden teketória nélkül a legkedvezőtlenebb színben tüntessen föl előtte — jelentette ki Johann határozottan. Majd mosolyogva hozzátette: — De esküszöm, Willy, nem lesz szüksége rá, hogy ilyen eszközhöz folyamodjon.

Willy Kracht teljesítette Johann kérését. Johann gyakorlott emlékezete mint valami filmszalag rögzítette mindazt, ami érdekelte.

Már csak Gerd volt hátra. A fantáziájára kellett bíznia magát.

Johann megkérdezte a századost, nincs-e kedve emlékül magával viñni néhány ikont Gomel ősi orosz templomából. Hiszen Németország leggazdagabb házaiban mostanában nagyon divatosak az ikonok.

Gerd nem leplezte örömét.

Johann úgy beszélt, mint egy összeesküvő.

— Dress százados magának akarja megkaparintani őket, de

Kracht sonderführer önt szeretné meglepni velük, s megmondta nekem, hol van ez a templom.

— Pompás. Rendkívül hálás vagyok neki.

Johann tagoltan válaszolt:

— Azt hiszem, százados úr, ön köszönetet mondhatna személyesen Krachtnak is, de csak a legáltalánosabb kifejezésekre szorítkozva, hogy ne hozza nehéz helyzetbe Dress-szel szemben.

— Efelől nyugodt lehet — ígérte meg Gerd.

Gerd megtartotta ígéretét. Forrón kezet szorított Krachttal, átadta neki a névjegyét. És sokatígérőn kijelentette, hogy nem feledkezik meg figyelmességéről.

A lőszerraktárrá átalakított templomról egyébként Johann az egykori sekrestyéstől szerzett tudomást, aki kocsisként szolgált a 315. számú Abwehr-csoportnál.

Johann még néhány alkalommal beszélgetett „ezzel a tipikus orosz szakállassal", aki főleg azért érdekelte, mert ő hordta az élelmet a város különböző pontjain lakó ügynököknek.

A repülőtérre menet útba ejtették a raktárt, s Gerd akadálytalanul átvette a „divatos ikonokat".

*

Az Abwehr-csoport titkos repülőterén, amelyen mindössze néhány szállító repülőgép sorakozott, Johannt fölöttébb kínos meglepetés várta. Idegen ügynökökkel kerültek össze, akiket a Z-iskolában képeztek ki. Bár ezek nem kaptak olyan alapos és gondos technikai kiképzést, mint a varsói központi iskola ügynökei, de voltak más sajátosságaik, amelyek e speciális iskola munkastílusát jellemezték.

Csaknem mindegyikkel végrehajtattak valamilyen kivégzést, lefényképezték őket kivégzés közben, s kartotékjukban ez a fénykép helyettesítette a varsói iskola hallgatóinak írásbeli dolgozatait, amelyekben elmondták, „miért tartják magukat a szovjethatalom ellenségeinek". Gyakoroltatták velük a terrorcselekmények technikáját. Ezek az ügynökök minden emberi érzésből kivetkőzött, eltompult agyú, mindenre kapható fejvadászok voltak.

A varsói iskola csoportját beolvasztották a Z-iskola ügynökcsoportjába, és parancsnokká nem Szöget nevezték ki, aki-

re Johann a számításait építette, hanem a Z-iskola Ostor nevű ügynökét, aki már több akciót végrehajtott.

Johann az indulás előtt egy órával utasítás szerint kiosztotta a hallgatóknak az objektum 1:30 000 arányú térképét, valamint a földet érés helyétől az objektumig vezető útvonal 1:100 000 arányú térképét, a pisztolyokat megfelelő mennyiségű lőszerrel, egy iránytűt két embernek, s ugyancsak két embernek egy zseblámpát. Mindegyik ügynök kapott tízezer rubelt, karórát, zsebkést.

Kivételképpen utasította a rádiósoktatót, hogy Szöggel együtt ismételje el saját hívójelét és partnere hívójelét. Még egyszer visszakérdezte a saját aláírását jelölő betűt, az arcvonalon át történő visszatéréskor alkalmazandó jelszót, az azonossági számot, amelyet az első német parancsnokságon való jelentkezéskor kellett bemondania. Kiadta a kézigránátot, hogy Szög végső esetben azzal semmisítse meg a rádiót.

Johann tudta, hogy a parancsnokság sohasem keverte össze egy feladat elvégzésére különböző iskolák hallgatóit. A különben mindig kínosan pedáns parancsnokság szokatlan eljárása óvatosságra intette. Kénytelen volt számolni azzal, hogy veszedelmes dolog készül.

Szög szeméből kiolvasta, hogy ő is sejti már, milyen veszélyben forog tervük, s hogy Ostor az embereivel uralkodó helyzetet foglal el.

Johann magához intette Szöget azzal az ürüggyel, hogy ellenőrizze a szíjakkal mellére erősített rádió szerelését.

— Baj van? — kérdezte Szög.

Johann bólintott.

— Csak legalább én ugorhatnék elsőnek.

— Minek?

— Van egy elgondolásom — mélyen a szemébe nézett Johann-nak, és keményen ennyit mondott: — Muszáj.

Johann tudta, hogy az utasítás szerint a repülőgépre való felszállás a kiugrással ellentétes sorrendben történik (vagyis aki utolsónak száll be a gépbe, az ugrik elsőnek), s ezt megmondta Szögnek.

Mindennek tetejébe Szöget váratlanul utasították, hogy a rádiót adja át a Z-iskola rádiósának. Semmi lehetőség sem maradt tehát arra, hogy Lukin őrmester, azaz Szög, rádiójelek-

kel közölje a központtal a földet ért csoport tartózkodási helyét. Az új rádiós azonban, miután elvette Szögtől a rádiót, elfelejtette elkérni tőle a hozzájáró kézigránátot, úgyhogy az Szögnél maradt.

Közvetlenül beszállás előtt Szög leült a hóra, s kötözni kezdte a bakancsát.

Ezzel nyert annyi időt, hogy utolsónak léphetett a lépcsőre. Visszapillantott a szomorúan és révetegen utána néző Johannra, s hirtelen nyugodtan, diadalmasan elmosolyodott.

*

A repülőtérről a parancsnoki barakkba visszatérve Johann váratlanul beleütközött Hackéba és Cinkébe. Eleinte csodálkozott rajta, hogy ezek ketten együtt utaztak a hallgatókkal, de utóbb ez valahogy kiment a fejéből, és csak most, riadt arcukat látva értette meg, hogy mindez nem véletlen, és valószínűleg vele is kapcsolatban van, mert mindketten leplezetlenül nyugtalan, kérdő tekintettel néztek rá.

A szobába néhány perc múlva belépett Gerd százados a repülőtér parancsnokával együtt, s a kezében tartott távírószalagról akadozva felolvasta a törzs parancsát. A parancs úgy szólt, hogy repülőgépen haladéktalanul juttassák az ellenség hátába különleges feladat végrehajtása végett a következő összetételű csoportot: Johann Weiss mint parancsnok, Hacke rádiós és Cinke.

A feladat célját közvetlenül földet érés után közlik a csoporttal.

Amint Gerd felolvasta a parancsot, a repülőtér parancsnoka a csoport tagjaitól elkérte személyi fegyverüket, hogy szovjet TT-pisztolyokkal cserélje ki őket. Egy katona rögtön hozta a megfelelő szovjet egyenruhákat, fehérneműt, zoknit, csizmát, még szovjet cigarettát és gyufát is hozott.

A parancsnok kirakta az asztalra az Abwehr műhelyében készített katonai igazolványokat. Johann számára még kitüntetési könyvecskéről is gondoskodtak.

Amíg Johann átöltözött, egyre azon törte a fejét, miért vették el tőle a személyi fegyverét? Ha nem adnak helyette másikat, az rossz jel... De mire vonatkozik? Hol követhetett el hibát, miben nem volt elég körültekintő? De utóvégre is, nincs

egyedül, Hacke, Cinke is vele van. Nem, nem, nyilván valami másról van szó.

De már vissza is jött a térparancsnok. Elhozta a pisztolyokat, s a számokat egyeztetve az igazolványok mellé tette őket. Még kézigránátokat is rakott az asztalra. Helyes. Mégsem kell hát a legrosszabbra felkészülnie.

Johann az asztalhoz lépett, s mosolyogva megkérte a térparancsnokot, magyarázza el, van-e valamilyen sajátossága a szovjet fegyvernek, amellyel célszerű számolni.

A parancsnok készségesen teljesítette kérését.

De Johann észrevette, hogy a százados értetlen csodálkozással laposan pislog rá.

Johann rögtön észbe kapott: elvetette a sulykot. Hiszen az iskolában tanulmányozták az összes szovjet fegyverfajtákat. Hogy helyreüsse a dolgot, mintegy mellékesen megjegyezte, hogy kitűnően ismeri persze a szovjet fegyver szerkezeti sajátosságait, de azt szerette volna megtudni, hogy belőtték-e pisztolyát és kiderítették-e valamilyen tulajdonságait, mert hiszen minden fegyvernek megvannak a sajátos vonásai és tüzeléskor ezekkel számolni kell.

— Nem, nem lőtték be — mondta a térparancsnok.

— Kár — hunyorgott Johann bosszúsan. — Ha tehát célt tévesztek, ön lesz érte a felelős.

— Úgy van — helyeselt Gerd buzgón. — Ez súlyos mulasztás.

A térparancsnok az órájára pillantott.

— Indulni kell. A repülőgépen fognak ebédelni.

A katona felsegítette rájuk az ejtőernyőket.

Johann odament Gerdhez, kezet nyújtott neki.

— Viszontlátásra, százados úr.

Gerd azonban úgy tett, mintha nem vette volna észre a feléje nyújtott kezet, s kifürkészhetetlen arccal, hűvösen ennyit mondott:

— Kívánom magának, hogy becsülettel teljesítse a kötelességét.

Johann fél szemmel elkapta Gerd homályos, barátságtalan tekintetét, s levont egy következtetést, bár még nem volt egészen bizonyos benne.

A szovjet hátországba való átdobásukat Gerd nem tekinti

hőstettnek. Ez világos. Gerd nem értett a színleléshez, nem tudta megjátszani, hogy mint hőst búcsúztatja, aki hősi tettre vállalkozik, s ezzel valamit elárult. Gondterhesnek látszik. Csak nem az aggasztja, hogy olyan nyíltan beszélgetett vele, s amikor az Abwehr 315. számú csoportjánál vendégeskedtek, túlságosan hangsúlyozta iránta érzett rokonszenvét? De miért aggasztaná ez most?

Johann elsőnek szállt be a gépbe, hogy utolsónak ugorhasson. Minek? Hogy nyerjen néhány percet. Szüksége lehet rá.

A repülőgép ablakait belülről leragasztották fekete papírral, amilyenbe rendszerint a filmszalagot csomagolják.

A gép rögtön kigördült a kifutópályára, amint Hacke után becsukódott az ajtó. Hacke mellén ott volt a rádió, ő szállt be utolsónak.

A tartalék élelem Cinkénél volt.

Néhány percig teljes sötétségben repültek, majd nemsokára kigyulladt a mennyezeti lámpa.

Cinke megszólalt, hogy semmi kedve üres hassal felfordulni, s kibontotta élelmiszercsomagját. Mindenkinek bekészítettek egy üveg vodkát is.

Hacke alig nyúlt az ételhez, viszont annál sűrűbben kortyolgatott a palackból.

Cinke csámcsogva evett, s jókat húzott az üvegből. Gyorsan fejébe szállt az ital, megeredt a nyelve. Tenyerébe vette és megforgatta a méregfiolát, s szinte becéző pillantással nézegette:

— Azt mondják, egy szempillantás alatt végez az emberrel: felhajtod és kész.

— Ki mondja? — kérdezte Johann. — Az, aki már próbálta?

— Jól beszélsz — hahotázott Cinke. — De azért ez mégiscsak vegyipari termék, s maguk, németek, nagy mesterek a kémiában, nem úgy, mint mi, lassú észjárású népség. — Felsóhajtott: — Hej, haj, Oroszország! — Ráfújt a tenyerére: — Volt — nincs. Mégiscsak nagy barom vagyok én...

— Hogy érti ezt? — kíváncsiskodott Johann.

— Csak úgy, hogy jól kitoltam magammal, másokat meg nem tudok átejteni. Hiszen akik okosabbak, azok mind Berlinben csücsülnek mindenféle üléseken és ellenforradalmakat csinálnak, az egyszerűbb alakokat meg, amilyen én is vagyok,

tessék, kihajítják, mint a szemetet az erkélyről a járókelők fejére.

— Magának ez nem tetszik?

— Jaj, dehogynem! — gubózott be egyszerre Cinke. — Mindegyikünknek megvan a maga szerepe.

Hacke leplezetlenül utálta Cinkét, s ráadásul nyilván még az is dühítette, hogy egy kalap alá vették ezzel az orosszal. Bizalmaskodva odaszólt Johann-nak:

— Szerintem ez az alak legfeljebb csak málhahordónk lehet.

Johann bólintott. Hacke újból meghúzta a palackot, s ingerülten dünnyögte:

— A százados úr alighanem azért szemelt ki engem erre a feladatra, mert néhány túlságosan szabados nézetéről tájékoztattam a pártot.

— És mi történt? — kérdezte Johann.

Hackének arcába szökött a vér, olyan dühös lett:

— A legszigorúbban értésemre adták, hogy az olyan urak, mint Gerd, minden kritika fölött állnak. Mi, nácik vagyunk az ő lekötelezettjeik, nem pedig megfordítva. Mi a véleménye erről?

— Ha jól emlékszem — próbálta lecsendesíteni Johann —, a nagyiparosok és a vezető pénzemberek mind támogatták a führert pályájának legelején, és én nem ajánlanám magának, hogy megfeledkezzék erről.

— Igaz — tűnődött el Hacke. — De hát én vért ontottam a führerért.

— Igen, de nem a fronton, és nem a saját vérét.

Hacke gondolkodóba esett, majd sértődötten jegyezte meg:

— A gestapósokkal nem bánnak így, mint velem, őket nem küldik ilyen bevetésekre, a hátországban dolgoznak...

— És maga miért jutott erre a sorsra?

Hacke megint nekiveselkedett az üvegnek, még jobban kipirosodott, megköszörülte a torkát, tenyerével megtörölte nedves ajkát, és vastag szeszgőzt lehelve Johann arcába, ezt suttogta:

— Csak azért, mert én, mint a mozgalom sok más veteránja is, túlságosan sokat tudok... Hát ezért — Hacke megigazította a hátán púposodó ejtőernyőt —, hogy kevesebb tanú legyen. Ludwig Röhm figyelmeztetett bennünket, hogy a führer a mi

bőrünkre alkuszik. Hát így is történt — lebiggyesztette ajkát —, Gerd úr fejesnek számít. Én meg, a veterán, a vén náci, a zsebében vagyok ennek a gyárosnak ... És a führer úgyszintén.

— Hacke úr — mondta Johann elítélő hangon —, nem óhajtom tovább hallgatni a fecsegését:

Hacke nekidőlt a kabin falának, figyelmesen és hosszan nézte Johannt, majd teljesen józan hangon így szólt:

— Ez nem az én fecsegésem.

— Hát kié?

— Mit gondolsz — mondta Hacke nyersen —, mindegy nekem, hogy kivel fogok dolgozni? Nem, öcsém, nem mindegy. Kitapogattalak. Érted?

— És?

— Semmi baj — nevetett Hacke. — Semmi baj. Olyan vagy, mint egy angyal. Csak az az érzésem, hogy a ruszkik rögtön kiszúrnak majd.

— Ugyan miért?

— Túlságosan német képed van, szinte az arcodra van írva, hogy a Hitlerjugendben verték beléd, milyen az igazi német.

— Igenis, én ilyen vagyok — szegte fel Johann büszkén a fejét.

— Csakhogy senki sem fogja tudni, hogy te kötéllel a nyakadon is Heil Hitler!-t akarsz kiáltozni. Senki.

— És eközben te hol leszel? — kérdezte Johann. Megkeményítette hangját: — Hát ide figyelj, te veterán! Jegyezd meg: ha begyulladsz, én rögtön a te Röhmöd után menesztelek ...

— Jól van, na — mondta Hacke. — Jól beszélsz, parancsnok. Szeretem a világos beszédet — és a kezét nyújtotta.

Johann azonban rá sem hederített. Fagyosan mondta:

— Rendben van, majd meglátjuk, hogy viselkedsz a színhelyen.

— Ez is helyes beszéd. — Hacke elégedetten mosolygott. — Kemény legény vagy, éppen ilyenekre van nekünk szükségünk.

De miközben a párbeszéd folyt, Johann egyre azon gondolkozott, mi késztethette a Sánc-törzset erre az elhatározásra, hogy ilyen hirtelen átdobják a szovjet hátországba? Számítá-

sai szerint a repülőgépnek már át kellett jutnia az arcvonalon, tehát szovjet terület fölött repültek. A motorok azonban egyenletesen dolgoztak, elmaradt a magasság gyengítő érzése is. Johann tudta, hogy az utasítás szerint a repülőgép utazási magassága ellenséges terület fölött négy-hat ezer méter, s a kabin fel van szerelve oxigéntartályokkal. Mindenesetre különös.

Aztán arra gondolt, hogy amint földet érnek, el kell vennie a rádiót Hackétól. Értesítenie kell a központot, hogy a csoport, amelynek Szög is tagja lett, veszedelmes, s közölnie kell saját tartózkodási helyét. De hogyan szerezze meg a rádiót? Fegyverrel?

Lelőheti Hackét is, Cinkét is még a levegőben, amikor alatta imbolyognak ejtőernyőiken, hiszen ő ugrik utolsónak.

De akkor elpusztul Johann Weiss is. Csak Alekszandr Belov marad meg, aki végeredményben eltette láb alól Weiss Abwehr-őrvezetőt, ezt a felbecsülhetetlenül értékes embert. Pedig neki kötelessége, hogy megóvja Weisst és visszajuttassa oda, ahol most a helye van. De ebben az esetben hogyan vegye elejét a másik csoport gaztetteinek, amelyben Szöget megbéníthatják a Z-iskola ügynökei?

Töprengését a kabinba belépő másodpilóta szakította félbe, aki parancsot adott a felkészülésre.

Az ugrás minden baj nélkül megtörtént: elsőnek Hacke, majd Cinke ugrott.

Sziporkázó csillagóceán terpeszkedett Johann feje fölött, aztán elmerült egy felhőréteg fehér párnájában, majd belezuhant az éj sötétségébe.

Ejtőernyője egyik kötelét behúzta, hogy társaitól valamivel távolabb érjen földet; abban reménykedett ugyanis, hogy így előbb találkozik valamilyen szovjet emberrel.

Lenézett a közeledő földre, s elég jól látta a kis parcellákat szegélyező mezsgyék hálóját, amelyet még nem takart el teljesen a vékony hóréteg, valamivel távolabb pedig egy magas, csúcsos templomtornyot vett észre. Ez tehát a nyitja a rejtélynek, amelyre magyarázatot eddig hasztalan keresett!

Johann gyorsan behúzta a köteleket a másik oldalán, most már azért, hogy társaihoz közelebb érjen földet. Elkésett, a fák közötti tisztáson ért földet.

Összehajtogatta és elásta az ernyőt, majd szapora léptekkel társai felé indult. De aztán megállt, elővette pisztolyát, leguggolt, fejéről lekapta fülessapkáját, belebújtatta a pisztolyt és kibiztosította, aztán elsütötte a fegyvert.

Üres csattanás. A lövés elmaradt. Újabb kísérlet — a pisztoly ismét nem működött. A kézigránát gyutacsát is megnézte: üres volt.

„Ügyes. Ezt jól kieszelték. Rendben van" — gondolta.

Johann most már valósággal rohant a mezőn át a sötétlő erdőszél felé, ahol, mint számította, társai vártak rá.

Hacke, már fejhallgatóval a fülén, a rádió mellett ült.

— Parancsot kaptunk, hogy menjünk egyenesen az erdőátvágásban, az erdőőr házáig, s ott várjuk meg a további utasításokat.

Az elhagyatott, lakatlan erdészházikó kemencéje előtt Johann észrevette egy lengyel ábécés könyv megpörkölődött lapjait, az ablakban pedig egy porlepett, üres konzervdobozon dán címke volt.

Amíg Hacke kint az udvaron álcázás végett a szárítókötélre tekerte az antenna huzalját, Johann elrendezte fejében mindazt, amit eddig tapasztalt, s végérvényesen meggyőződött arról, hogy ellenőrző akcióba került bele, amelyet Dietrich eszelhetett ki. Rögtön visszanyerte önbizalmát, hiszen tudta, hogy most már nem kell vakon döntenie.

Megtiltotta, hogy tüzet gyújtsanak. Hideget vacsoráztak. Cinkét utasította, hogy őrséget álljon, Hackét pedig figyelmeztette, hogy aludja jól ki magát. S maga is leheveredett a deszkapricsre.

A szobában dohos, nyirkos szag terjengett. A csupasz deszkán nem esett valami jól az alvás. De Johann magára parancsolt, hogy aludjon el, ne gondoljon semmire, mivel vissza kellett nyernie szellemi frisseségét.

És miközben arra gondolt, hogy nem szabad semmire sem gondolnia, elaludt.

Hajnalban fogták el őket.

Cinke a földön ült, keservesen jajgatott, tenyerét vérző fejére szorította. Nem sokat teketóriáztak vele, néhányszor oldalba rúgták, hogy álljon fel.

Hacke hátrakötött kézzel összegörnyedt, a fogát csikorgatta. De nem ütötték, ahogy nem verték Johannt sem. Csak a karjában érzett zsibbadást, mert egy huzaldarabbal elég gorombán hátra kötötték.

A két szakadozott és szennyes ejtőernyőt, mint tárgyi bizonyítékot, becipelték az erdészházba.

A szovjet egyenruhás járőr parancsnokának köpenyhajtókáján főhadnagyi rangjelzés, köpenyujján pedig politikai tiszti csillag volt.

Hackét és Johannt belökték az erdészház melletti jégverembe és rájuk zárták az ajtót.

A kihallgatást tehát Cinkével kezdik.

A fickók jól elrendezték ezt az akciót. De ha a különleges szolgálat emberei, akkor miért zászlóaljkomisszár a parancsnokuk? És miért találták meg rögtön a két ernyőt a földet érés helyén, és miért nem tudták megtalálni a harmadikat, amelyet nem a kijelölt helyen ásott el, noha éppen csak vékony réteg földet szórt rá? Minden megerősítette Johann feltevését.

A járőr egyik tagja szakadatlanul, mint a felhúzott gramofon, cifrázva káromkodott. A többiek halkan, rövid mondatokban beszéltek, néha mutogattak is hozzá, mintha nem lettek volna biztosak benne, hogy szavaikat meg lehet érteni.

Glaszékesztyűs zászlóaljkomisszár. Nevetséges. Harci bevetésen van, de a kesztyűt nem dugja zsebre. Kesztyűsen akar harcolni! Hát hogyan lehet pontosan lőni kesztyűben? Nyilvánvalóan eszébe sem jutott, hogy fegyverét használnia kell.

A verem tetejébe beépített szellőztető kéményen át eléggé tisztán lehallatszott Cinke jajgatása, üvöltése. Johann a sötétben nem látta Hackét, de azt hallotta, hogy nyugtalanul forgolódik a szalmán, amely a jeget takarta.

Hacke rekedten kérdezte:

— Hallod? — Tompán hozzátette: — De én nem adok ilyen hangversenyt a ruszkiknak. Ha megnyúznak, akkor sem. Mit gondolsz — kíváncsiskodott —, lehetséges, hogy itt hagynak bennünket megdögleni, megvárják, míg szépen csonttá fagyunk?

— Nem hinném — mondta Johann. A didergéstől reszketett a hangja.

— Mi az, fél? — kérdezte Hacke.

— Egyelőre nem nagyon.

Cinke elhallgatott. A veremből kirángatták Hackét.

A sötétben kitapogatta Johann kezét, megszorította.

— Tőlem nem fogsz hallani egy hangot sem, inkább leharapom a nyelvem.

Az ajtó becsapódott, Johann magára maradt. Fülelt. Dulakodás, zuhanó test, tompán puffanó ütések — mást nem hallott. Kemény legény ez a Hacke!

Johann-nak már semmi kétsége nem volt aziránt, hogyan kell viselkednie. Most már csak arra ügyelt, nehogy meghűljön a veremben. Nem szabad mozdulatlanul ülnie, különben megfagy. Ugrándozni kezdett, mozgatta ujjait, hajladozott, döngette a verem falát.

Végre őt is előhívták, s bekísérték a házba.

A „komisszár" az asztalkánál ült. Még most sem vette le a kesztyűjét. Cinke némán feküdt a padlón. Hacke felemelt kézzel, arccal a falnak fordulva állt, nyögött. Nadrágja lógott rajta, meztelen testén vastag hurkák jelezték az ütések helyét.

A sarokban egy katona ült fejhallgatóval a fülén. A ponyvahuzatba burkolt rádió egy zsámolyon állt előtte.

Johann éppen csak egy pillantást vetett a készülék műszerfalára, s látta, hogy a rádiós a Sánc-törzs hullámhosszán dolgozik.

A rádiós felállt, s a zászlóaljkomisszár ruhába öltözött hideg, mozdulatlan arcú férfinak egy rádiótáviratot nyújtott át.

A komisszár ruhás elolvasta, majd rögtön összetépte a papirost. Aztán a földön heverő Cinke felé intett a fejével:

— Mindent bevallott — mondta. — Maguk diverzánsok. — Ujjával Johannra mutatott. — A te neved Johann Weiss, ő meg Siegfried Hacke. — Elővette pisztolyát, megcélozta vele Johann hasát: — Beszélj! Élénken! — Várt néhány pillanatig. — Vagy lefagyott a nyelved? Jól van. Mindjárt fölmelegítünk. Még hogy őt megverjék? Abból nem esznek!

Johann bizalmaskodva előrehajolt.

— Rendben van. Megteszem. De tegyék szabaddá a kezem — villantott szemével Hacke meg Cinke felé —, írásbeli vallomást szeretnék tenni.

Leoldották kezéről a huzalt. Ekkor megfogta az egyik szabad széket, lassan az asztal felé tolta, aztán hirtelen felkapta és a

tisztre sújtott vele; bal kezével pedig a pisztolyt kapta ki a tiszt kezéből.

Az ajtóhoz ugrott. Valakibe belelőtt, átrohant az udvaron, válogatas nélkül lövöldözve a szétszaladó katonák után.

A fészer mellett egy motorkerékpár ponyvával letakart oldalkocsijában katona szunyókált. A rohanó ember láttán megpróbált feltápászkodni, de nem volt rá már érkezése: Johann fejbe verte a pisztoly markolatával, kilökte, megtolta a motorkerékpárt, gyújtást adott, felpattant rá és elszáguldott vele az ösvényen.

Kiért az országútra, s teljes gázt adott. Jól emlékezett rá, hogy merrefelé látta a templomtornyot. Nyilván valami nagyobb helység van ott, s minden bizonnyal van német helyőrségi parancsnokság is.

Johann még a falu határában levetette a gimnasztyorkát: nem volna túlságosan biztonságos szovjet egyenruhában bevonulni a főutcára.

A falu közepén az egyik jobb épület előtt gépkocsik álltak nagy összevisszaságban. Johann rögtön tudta, hogy megérkezett. Odakanyarodott az elképedt őr orra elé, lefékezett, s erélyesen ráparancsolt:

— Vezessen a helyőrség parancsnokához. Rendkívül fontos jelentés.

Bevezették az épületbe. De az ügyeletes tiszt akadékoskodott, magyarázatot akart hallani, mielőtt jelenti a látogatót a parancsnoknak.

— Ide figyelj, te hátországi patkány! Az orrotok előtt szovjet ejtőernyősök garázdálkodnak, te pedig az Abwehr ügynöke előtt adjutánst játszol? Mi? — Lábával berúgta az ajtót, s berontott a szobába.

Mondták ugyan Johann-nak, hogy vegyen részt a szovjet ejtőernyősök megsemmisítésében, de ő kitért az invitálás elől arra hivatkozva, hogy rádión sürgősen jelentkeznie kell a Sánc-törzsnél.

Miután a Sánc-törzs kénytelen volt igazolni, hogy Johann Weiss csakugyan az Abwehr kötelékébe tartozik, az ügyeletes tiszt egyszerre fölöttébb kedves lett, és még egy öltözet egyenruhát is felajánlott Johann-nak, hogy tisztes külsőt öltsön.

Johann aznap már nem látta viszont sem a társait, sem pe-

dig azokat, akik rajtukütöttek. Több mint két napig — alighanem a Sánc-törzs parancsára — nagy tisztelettel bár, de elszigeteltségben tartották. Viszont gondoskodtak a kényelméről. Két nap múlva aztán megérkezett Steinglitz meg Dietrich, s barátságosan elbeszélgettek Johann-nal. Megállapodtak abban — esküvel megerősítve —, hogy Johann mindent szó szerint úgy fog jelenteni, ahogy látogatói a szájába rágták, s ezután visszakapta mozgási szabadságát.

Ráadásul Steinglitz és Dietrich kénytelen volt hivatalosan is elismerni, hogy Johann hősiesen viselkedett.

Megfogalmazták a jelentést, amelyet a helyőrségi parancsnok is aláírt. A jelentés arról szólt, hogy ekkor meg ekkor ebben és ebben a körzetben szovjet ejtőernyős csoport szállt le. A csoport megsemmisítése során a kiküldött SS-alegység néhány tagja életét vesztette, de meghaltak néhányan a helyőrség katonái közül is, amikor a szovjet ejtőernyősöknek vélt SS-csoporttal harci érintkezésbe kerültek.

A három érdekelt fél: az SS-alakulat tisztje, akit Johann a székkel alaposan megnyomorított, továbbá a helyőrségi parancsnok, valamint Steinglitz és Dietrich, saját jó hírnevük — és nemcsak saját hírnevük — megmentése érdekében megállapodtak abban is, hogy hány szovjet ejtőernyőst semmisítettek meg. Az 1:3 arányt fogadták el, ami teljesen normális minden támadó akciónál.

Cinkét még aznap főbe lőtték árulás címén.

Johann a jégveremben nem alaptalanul aggódott egészségéért: csakugyan tüdőgyulladást kapott. De a kórházba szállítás ellen határozottan tiltakozott.

„Inkább a szobámban maradok, megérdemlek egy kis pihenőt" — gondolta.

Lansdorf többször is meglátogatta. Az első alkalommal csupán azt próbálta óvatosan kideríteni, hogyan értékeli Johann a történteket.

Motyogott valamit a mundér becsületéről. Hacke, magyarázta, sainálatos gyengeségével foltot ejtett az Abwehr becsületén, Cinke pedig, noha derék embernek látszott, nem tudta el-

viselni még ezt a kis megpróbáltatást sem, s csődöt mondott. S mindez nagyon kellemetlen, mivel az SS meg a Gestapo most megpróbálja felfújni ezt az esetet, hogy borsot törjön Canaris orra alá.

De Johann ne aggódjon: már aláírták a tiszthelyettessé való előléptetéséről szóló parancsot, sőt, a másodosztályú Vaskeresztet is megkapja annak elismeréséül, hogy hősiesen részt vett a szovjet ejtőernyősök megsemmisítésében.

Dietrichhel szemben Johann hűvösen, tartózkodón viselkedett, éreztette vele, hogy lelke mélyéig felháborította a sértés, a vele szemben megnyilvánult bizalmatlanság. Most emlékeztette rá, hogy amikor Fázis kémjelölt megszökött, csak neki köszönhette megmenekülését, s a próbakombinációt nem tudja mással magyarázni, csak azzal, hogy Dietrich százados így akart megszabadulni szégyenének tanújától.

Johann félreérthetetlenül megmondta Dietrichnek, hogy semmi kedve sincs mindezt továbbra is titokban tartani...

A támadó taktikának valóban megvolt a foganatja. Dietrich megrémült.

Ráadásul Johann még azt is kijelentette, hogy Dietrich az ostoba próbakombináció megszervezésével közvetlenül felelős a derék SS-katonák és a helyőrségi katonák dicstelen haláláért. Ha pedig az egész ügy Himmler birodalmi vezető tudomására jut, ő talán még a főbelövést is túlságosan enyhe büntetésnek fogja tartani. És hozzátette, hogy úgy érzi magát, mint egy cinkos, aki a bűnöst takargatja.

Johann persze jól tudta, kivel van dolga, s figyelmeztette Dietrichet, hogy mivel álnokságát egy ízben már tapasztalta, ezúttal biztosította magát. Mindezt papírra vetette s elküldte egyik barátjának, aki szükség esetén, ha neki netalán baja esnék, haladéktalanul átadja a dokumentumokat az SD-nek.

Johann suttogóra fogott hangon mondta el mindezt, és Dietrich hasonlóképpen válaszolt.

Dietrich most már komolyan megrettent, de Johann is hamar megunta a könyörtelen inkvizítor szerepét, undorodott az izzadó, reszkető arctól, a púder émelyítő szagától.

— Rendben van — mondta erélyesen. — De jegyezze meg: maga mindent nekem köszönhet, én viszont nem tartozom magának semmivel. — És baljós arccal hozzátette: — És ha csak

egy pillanatra is megfeledkezik erről, meggyűlik velem a baja.

Hackét a vizsgáló bizottság kiszállásáig a körlet fogdájában tartották.

*

A Datolya fedőnevet viselő hallgatót, aki a 740 014. számú fogoly ajánlásával érkezett az iskolába a kísérleti táborból, Johann a központ révén is ellenőrizte.

- Az újonc a rádiós csoportban csakhamar kitűnt tudásával és kitűnő képzettségével, s miután Johann mintegy mellékesen megemlítette Dietrichnek, hogy Datolya rátermett fickónak látszik, egyáltalán nem csodálkozott, amikor néhány nap múlva megtudta, hogy Datolyát oktatóvá léptették elő.

Kilencszáznegyvenegy decemberét írták már ekkor, és Johann önkéntelenül is némi tisztelettel nézte, hogy az Abwehr tisztjei milyen merev önuralommal, milyen gőggel, sajátos nagynémet tiszti fölénnyel, némán fogadták a Wehrmacht-seregek katasztrofális moszkvai vereségének hírét. A törzsnél senki egy szót sem ejtett erről. Mintha mind abban vetélkedtek volna egymással, hogy melyikük a nagyobb mester a színészkedésben.

Valami mégis megváltozott. A munkatársak eddig sok mindent elnéztek egymásnak mintegy baráti alapon, aminek nyilván az volt a magyarázata, hogy lebecsülték az ellenséget, s egy percig sem kételkedtek abban, hogy a keleti hadjárat hamarosan és győzelmesen befejeződik. Most viszont fagyossá vált a légkör, eluralkodott a gyanakvás, a legszigorúbb fegyelmet tartották, megkövetelték a parancsok kíméletlenül pontos végrehajtását, és a legkisebb parancsszegést is haladéktalan büntetés követte.

Igen, ha Johann most kezdte volna előrehaladását az Abwehr ranglétráján, aligha jutott volna ilyen magasra.

Johann azonban ekkorra már meglehetősen szilárd helyzetet teremtett magának. Az iskolában megvoltak az emberei, akiket ellátott feladatokkal. Közülük csak egy ismerte Johannt, az vette át tőle az utasításokat s vitte a többieknek, akik Johannt természetesen továbbra is ellenségnek, németnek tartották.

Amikor Steinglitz meglátogatta a betegen fekvő Johannt, meglehetősen komor arccal megkockáztatta azt a feltevést, hogy Himmler és Heydrich a keleti fronton elszenvedett ideiglenes kudarcokat megpróbálják majd az Abwehr nyakába varrni azzal az ürüggyel, hogy az Abwehr nem tudta kikémlelni az ellenség tényleges erejét. Canaris viszont, úgy látszik, nem sejti, mekkora veszély fenyegeti, nyakig merült a titkos diplomáciai manőverekbe, kapcsolatba lépett az angolokkal. De most már késő, vélekedett Steinglitz. Ha a moszkvai vereség előtt Churchill még tétovázott is, hogy kössön-e különbékét Németországgal, s folytassa-e a háborút a németekkel közösen a bolsevisták ellen, erről most már szó sem lehet.

Johann úgy tett, mint akit nem érdekelnek a nagypolitika kérdései, s inkább megkérdezte, nem tudja-e Steinglitz, mi történt azzal a diverzáns csoporttal, amelynek Szög, azaz Lukin őrmester is tagja volt.

Steinglitz elmondta, hogy noha a repülőgép, amely a csoportot a szovjet hátország fölé szállította, nem tért vissza támaszpontjára, és a csoport két tagja — a parancsnok meg a rádiós — életét vesztette az ugrásnál, Szög, a varsói iskola rádiósa, átvette a parancsnokságot. Szög értékes jelentéseket küld, s csoportja nemrég egy diverziót is végrehajtott, kisiklatott egy katonai szerelvényt.

Steinglitz minden különösebb lelkesedés nélkül beszélt a csoport sikeres munkájáról.

Néhány nap múlva Johann megtudta, hogy az utolsó rádiótávirat, amelyet a Sánc-törzs Szögtől kapott, tragikus hírt közölt: „A csoportot a szovjet elhárító szervek üldözőbe vették. A rádiót megsemmisítjük. Ha sikerül egérutat nyernünk az üldözők elől, megpróbálunk átjutni az arcvonalon." Ezek szerint Szöggel minden a legnagyobb rendben van.

Johann közben arról is értesült, hogy Dietrichnek újabb ötlete támadt. Hivatkozva tapasztalataira, amelyeket a táborokban folytatott kihallgatások során szerzett, megállapította. hogy az oroszoknál igen fejlett a bajtársiasság szelleme, mindig igyekeznek segíteni a rászorulókon. Azt is számításba kell venni, érvelt, hogy a szovjet polgári lakosság különös megbecsüléssel övezi a hadirokkant szovjet katonákat és tiszteket. Célszerű volna tehát, okoskodott Dietrich, ha a táborokban

rokkantakat keresnének, s őket képeznék ki kémfeladatok elvégzésére.

Dietrich ugyan maga sem bízott nagyon a sikerben, mert hiszen a táborparancsnokok többnyire merőben gazdaságossági megfontolásokból elsősorban a rokkant hadifoglyokat likvidálták, vagy pedig olyan körülményeket teremtettek a számukra, hogy minél előbb természetes úton elpusztuljanak, mégis utasította az Abwehr csoportjait, hogy a táborokban keressenek rokkant hadifoglyokat. Ha viszont ilyeneket nem találnak, keressenek másokat, akik alkalmasnak látszanak arra, hogy miután megbízhatóságuk bebizonyosodott, valamilyen ürügygyel „gyógykezelés végett" kórházba utalhatók legyenek. Tapasztalt sebészek majd az utasításoknak megfelelően amputálják a fölösleges karokat vagy lábakat. De amíg ezek az emberek megérkeznek az iskolába, addig is lehetne tenni valamit. Hátha akadnak már kiképzett hallgatók, akik hasonlíthatatlanul jobb fizikai állapotban vannak, mint a foglyok a táborokban, akik a műtét után jóval hamarabb gyógyulnak fel?

Dietrichnek az volt a véleménye, hogy a legcélszerűbb a lábat amputálni. Ez szembetűnő, rögtön szánalmat kelt, és az ellenség hátába küldött ügynök erre hivatkozva követelheti — mivel a két karja ép —, hogy adjanak neki munkát valamelyik szovjet hadiüzemben.

Az ügynök tehát dolgozni tud, s mivel lábát elvesztette — természetesen a fronton —, ez elhárítja feje fölül a túlságosan aprólékos megfigyelés veszélyét.

Steinglitz zseniálisnak tartotta Dietrich javaslatát.

Lansdorf unott arccal, lekicsinylően fogadta a két tiszt lelkesedését:

— Ezt már feltalálták Spanyolországban az udvari bolondokat gyártó és szállító comprachicók.

Steinglitznek fogalma sem volt róla, mi fán termettek azok a comprachicók, s ostobán pislogott.

Dietrich viszont szükségesnek találta, hogy tiltakozzon:

— Csakhogy a hadifoglyok nem gyerekek!

— Ragyogó megfigyelés egy kémelhárítótól — gúnyolódott Lansdorf. — De azért javaslata alapjában véve szellemes és lélektanilag kifogástalan. Mindazonáltal meg kell mondanom —

Lansdorf az asztalra fektette tenyerét, s egykedvűen szemlélgette ápolt, kékes árnyalatú körmeit, majd fagyosan folytatta: — hogy én határozottan ellenzem az extravagáns dolgokat, amilyen ez az erőszakos operálás is.

Dietrich hevesen ellenkezett:

— Szó sincs erőszakról. Az ipse kórházba kerül. Ott szépen megmagyarázzák neki, hogy sebészi beavatkozásra van szükség. Ma már vannak kitűnő érzéstelenítőink, úgyhogy a fogoly még csak fájdalmat sem érez. Felébred és...

Lansdorf összevonta a szemöldökét.

Dietrich észrevette Lansdorf rosszalló pillantását, és sietve mentegetőzött:

— Végtére is, sebészeinknek megengedték, hogy különféle kísérleteket végezzenek a táborok anyagán. Magam is láttam, amikor megszemléltem a különleges blokkokat...

— Maga látta, de én erről nem akarok tudni — szakította félbe Lansdorf ingerülten.

— Egyébként mindez nagyon is emberséges célokat szolgál — emlékeztette Dietrich Lansdorfot. — Ma már nem vagyunk a középkorban, amikor az orvosokat máglyahalálra ítélték azért, mert hullákat boncoltak, hogy behatoljanak az emberi szervezet titkaiba.

— Éppen azt nem szabad elfelejteni, hogy ma már nem vagyunk a középkorban, hanem a civilizáció korában élünk, s ezt a civilizációt mi fogjuk megteremteni az emberiségnek. — Lansdorf ezt a mondatot szinte gépiesen ejtette ki, mert gondolatai elkalandoztak: eszébe jutott Berlin, ahonnan csak nemrég tért vissza.

Családias légkörben ebédelt együtt Goebbelsszel, akit halálra rémítettek feleségének, Magdának botrányos féltékenységi rohamai; még a führernek is elpletykálta, milyen ocsmány kéjenc a férje, az új német kultúra prédikátora.

Goebbels ebéd után megmutatta Lansdorfnak a házi képtárát, amelyben a híres európai múzeumokból összerabolt festményeket őrizte.

Lansdorf a festmények jó részét ismerte még abból az időből, amikor különféle megbízásokat teljesítve Európában utazgatott, s művelt ember lévén időt szakított a művészet otthonainak meglátogatására.

Kedélyesen elmondta néhány emlékét Goebbelsnek.

A náci propagandaminiszter gondterhes lett.

— Önnek igaza van. Van olyan szokás, hogy ezeket a műveket nemzeti értékeknek, afféle állami tulajdonnak tekintik. De én a führer, Göring, Himmler, Ribbentrop és más magas rangú személyek külön kérésére összehívtam egy kis konzíliumra a legkiválóbb jogászokat. És ők biztosítottak engem — amiről aztán az érdekelteket is tájékoztattam —, hogy a nemzetközi törvények mindössze húsz esztendei elévülési időt írnak elő, ami után senki sem vonható büntetőjogi felelősségre, s az értékek tulajdonosával szemben a vesztes félnek nem lehet semmilyen követelése sem.

— Érdemes volt háborgatni a jogászokat? — kérdezte Lansdorf.

— Miért ne? — vette át a szót Goebbels. Majd hamiskás mosollyal az arcán megkérdezte: — Észrevette, barátom, hogy gyűjteményeinkben érződik a londoni, a New York-i nemzeti képtárak anyagának sajnálatos hiánya, és ami a legelkeserítőbb, egyelőre semmink sincs Moszkvából, Leningrádból? Nahát — mondta jelentőségteljesen —, ha a képtáram falát nem fogják díszíteni a Kremlből származó ikonok meg a leningrádi Ermitázsból való festmények, a jogászok konzultációja aligha bizonyul fölöslegesnek. Mint gyűjtő, igyekszem előrelátó lenni, s ez megbocsátható, nemde? Sőt, ehhez talán nem is kell gyűjtőnek lenni...

Ez a beszélgetés nem véletlenül jutott Lansdorf eszébe.

És a maga számára levonva az ugyanolyan előrelátó következtetést, Lansdorf hivatalos hangon így fejtette ki véleményét:

— Mint elöljárójuk, megtiltok önöknek minden olyan cselekményt, amely ellentétbe kerülhet a humanizmus elveivel. — Steinglitzre tekintett: — Remélem, jó az emlékezete, és ön minden körülmények között emlékezni fog erre az utasításomra. — Elgondolkozott. Majd ironikus pillantást vetve a két tiszt megnyúlt, csalódott ábrázatára, megismételte: — Értjük tehát egymást: megtiltok önnek minden erőszakos cselekményt. És ha valamelyik hallgató, tegyük fel, az új robbanószerek tanulmányozása során vagy lőgyakorlat közben megsérül, ami különben a katonákkal gyakorta megesik a katonai ki-

képzés alatt, szigorúan meg fogom fenyíteni a gyakorlatot vezető tisztet. Ha viszont a sérült felgyógyulása után alkalmasnak bizonyul és önként vállalkozik az ügynöki szolgálat folytatására, az ilyen ember méltó minden támogatásra. — Nyomatékosan hozzátette: — Általában véve pedig az a szándékuk, hogy a rokkantakat a sebesülés után felhasználják a fronton, kétségkívül humánus célzatú: hiszen lehetővé akarják tenni nekik, hogy szakmát tanuljanak és hasznára legyenek a birodalomnak.

Egyébként Johann is tudott Dietrich ötletéről. Már csak azt kellett kiderítenie, hogy a hallgatók közül kiket akarnak rokkanttá változtatni, s melyik üzemben tervezik a diverziót. Johann ezért mindenekelőtt azt igyekezett megállapítani, hogy milyen szovjet filmhíradókat rendelt az iskola illetékes tisztje. Már eddig is több alkalommal élt ezzel a módszerrel, hogy értesüléseket gyűjtsön a központ számára.

A Sánc-törzs ügynökei mindeddig nem tudtak behatolni egyetlen szovjet hadiüzembe sem. Canaris dühös sürgetései ellenére az effajta akciók mind kudarcba fulladtak.

Újabban már a legteljesebb titokban készítették elő a különféle diverziókat. A törzs mellett különleges tábort létesítettek, ahová csak a legmagasabb rangú tisztek léphettek be. Az Abwehrnek azok a beosztottai viszont, akik ebben a táborban foglalkoztak a csoportokkal, nem hagyhatták el a tábor területét. Johann azok közé tartozott, akik nem lephettek a tábor területére.

Klara-Klavgyija Aufbaum-Zelenko, a németek által hazaárulókból szervezett úgynevezett Orosz Felszabadító Hadsereg (OFH) századosa, a varsói kémiskola női tagozatának parancsnoka művelt, tapasztalt dáma volt.

Férje, Fritz Aufbaum, valamelyik belga társaság egyik donyeci szénbányájának egykori könyvelője. az ő unszolására már 1920-ban megváltoztatta nemcsak a nevét, hanem a szakmáját is. A szovjethatalom évei alatt hamarosan főmérnökké avanzsált. Eddig ebben még nem volt semmi csodálatos.

A szovjethatalom mindig megbecsülte a műszaki értelmiségiekět.

Klavgyija Zelenko pedig elmélyülten tanulmányozta az ukrán művészeti hagyományokat, sőt, egy néprajzi folyóiratban valamilyen tanulmányt is közölt az ukrán folklórról. Amikor pedig férjét áthelyezték Brjanszkba, az asszony az orosz régmúlt iránt is érdeklődni kezdett.

A sztahanovista mozgalom idején, amikor a termelési rekordokkal kitűnt munkásokat iskolapadba ültették, hogy ipari vezetőkké képezzék ki őket, Klavgyija Zelenko német nyelvet tanított a vezető beosztású felnőtteknek. Ily módon kapcsolatba került jó néhány olyan sztahanovistával, akik később nagyüzemek élére kerültek.

Klavgyija azonban szorgalmas ember volt, s napi munkája mellett német nyelvű műszaki irodalmat fordított oroszra, és meglehetősen jól keresett. Később pedig oroszról németre fordította szovjet kohóipari és szénbányászati szakembereknek azokat a munkáit, amelyek iránt a különböző német könyvkiadók érdeklődtek.

Fjodor Zelenko hivatalos kiküldetésben többször is járt Németországban.

Amikor megtudták odakint, hogy Zelenko német, különös érdeklődést tanúsítottak iránta, megpróbálták beszervezni. Zelenko-Aufbaum meghallgatta és gondosan mérlegelte az ajánlatokat és az ígéreteket, de végül is kitért előlük: úgy vélte, hogy odahaza elég szilárd, tekintélyes és perspektivikus pozíciója van, amitől többet remélhet, mint a német ügynök szerepétől.

Miután hazaérkezett, előnyösnek vélte magára nézve, hogy ezekről az ajánlatokról tájékoztassa a GPU-t. Persze mindent elmondott a feleségének is. A lelkiismeretes beszámoló még jobban megszilárdította a belévetett bizalmat. A felesége viszont kissé meglepően reagált erre.

Klavgyija-Klara heves természetű, élénk képzelettel megáldott asszony volt; most hirtelen meglegyintette a romantika szele, s egyszerre feltámadt benne valami szenvedélyes vágyakozás ősei földje iránt. Férje akarata ellenére kapcsolatba lépett annak a kiadónak egyik munkatársával, amelynek dolgozott. Ez az ember német ügynök volt.

Klavgyija-Klara modern Mata Harinak képzelte magát, s nagy kedvét lelte az új munkában; valósággal megszépült tőle, az izgalmak következtében leadott néhány kilót, s visszanyerte kislányos alakját.

Ekkor azonban — teljesen váratlanul — súlyos csapás érte a Zelenko-Aufbaum családot.

Volt ugyanis egy tizenöt esztendős komszomolista fiuk. Egyébként nem is akármilyen komszomolista volt, hanem az a fajta, akinek gondolatvilágát a szocializmus építésének lelkesítő, tiszta eszméje töltötte be.

Eszményképének tekintette Pavel Korcsagint. Otthagyta az iskolát és szülei akarata ellenére belépett az egyik ifjúsági brigádba, amely egy gyengén termelő bányában dolgozott.

Egy alkalommal, amikor hazament, hogy megfürödjék, és jóllakjon az átkoplalt napok után, éjszaka meghallotta, hogy a szomszéd szobában apja fojtott hangon veszekszik anyjával: annyit értett a szóváltásból, hogy anyja szakítsa meg kapcsolatát a német ügynökkel. A fiú berontott a hálószobába és megdöbbenten kiáltotta:

— Igaz ez?

Klavgyija-Klara idegességében nem tudott uralkodni magán, s kétségbeesetten rikácsolt:

— Igaz hát! Most rohanjatok és jelentsetek föl!

— Úgy van, és én meg is teszem — mondta a fiú, s kitépve magát apja karjaiból, elrohant.

Fjodor Zelenko másnap reggel, amikor bement a garázsba, ahol saját Emkáját* tartotta — melyet prémiumként kapott azért, mert vállalata 114 százalékra teljesítette az éves tervet —, akkor vette észre, hogy fia felakasztotta magát.

Fjodor Zelenkónak e szerencsétlenség után nem volt lelkiereje, hogy megtegye azt, amit a fia szeretett volna. Nem is tehette meg azért sem, mert az esemény következtében Klara-Klavgyiját beszámíthatatlan állapotban be kellett szállítania az idegklinikára.

1937-ben nem az asszonyt, hanem férjét tartóztatták le.

A gyermek halála után az asszony megszakította kapcsolatát a némettel, most viszont felcsapott benne a gyűlölet, s el-

* Emka — szovjet személygépkocsi nevének rövidítése.

határozta, hogy bosszút áll a férje miatt. Megpróbálta újra felvenni a kapcsolatot az ügynökkel, de az már nem tartott igényt a szolgálataira. Két kifogása volt. Először is arra hivatkozott, hogy az asszony, mint bebörtönzött ember felesége, megfigyelés alatt állhat. Másodszor pedig arra, hogy annak idején megtagadta a további együttműködést.

Az egyik ismert sztahanovista, egykori tanítványa, aki igen magas funkcióba került az iparirányításban, segítségére sietett, és így Klavgyija-Klara elkerülte azt a sorsot, amely akkoriban a hasonló módon magukra maradt asszonyok többségét sújtotta.

Klavgyija-Klarát kinevezték tanárnőnek egy tízosztályos iskolába, majd később ennek az iskolának igazgatója lett.

Amikor a német hadsereg megszállta a várost, Klavgyija-Klarát táborba hurcolták. Néhány hónapig tartották ott, megforgatták, sokféle próbának vetették alá, majd beosztották tolmácsnak az OFH egyik alakulatához. Itt azután erélyes tevékenységét és német származását figyelembe véve — a Gestapo némi segítségével — előléptették századossá és kinevezték a női hírszerző-iskola parancsnokává.

Aufbaum századosnő személyesen sohasem folyamodott a fizikai befolyásolás eszközeihez.

Erre a célra külön embere volt, az iskola politikai helyettese, az OFH hadnagya, aki Inga Ratmirovának nevezte magát, de hallgatott a Nyurka névre is; tagbaszakadt, széles vállú, nagy fenekű nő, aki állandóan lovaglónadrágban járt, s rövidre nyíratta a haját. Fogai sárgállottak a nikotintól. Mindenképpen igyekezett úgy viselkedni, mint egy férfi.

Aufbaum-Zelenko iskolája olykor a legmagasabb körök figyelmét is magára vonta. Egy alkalommal Heydrich, amikor Prágából Berlinbe utazott valamilyen hivatalos ügyben, s felkereste Canarist, gyűlölt és rettegett vetélytársát, szóvá tette, hogy a Gestapo útján hozzájutott egy jelentéshez, amely szerint az Abwehr női hírszerző-iskolájának hallgatója merényletet követett el a Gestapo munkatársa ellen.

— Tudok róla — felelt Canaris foghegyről. — Kis hisztérika. — De azért figyelmeztető hangon hozzátette: — Ha az ön fiai nem tudnak különbséget tenni bizonyos házak és az én iskoláim között, s így viselkednek, akkor nem nekem, hanem ön-

nek kell őket rendreutasítania. — Csípősen megjegyezte: — Ami azt illeti, önnek különben is több tapasztalata van abban, hogyan kell bánni a női ügynökökkel. Hiszen amíg ön a titkosrendőrség főnöke volt, úgy tudom, a berlini utcalányokból állt a legmegbízhatóbb hálózata, nemde? Nekünk viszont másfajta anyagunk van. Ezeknek a lányoknak, úgy látszik, még van némi fogalmuk a női tisztességről.

— Nem tudtam, hogy az ön iskolái afféle apácazárdák — kötözködött Heydrich.

Canaris szelíden mosolygott.

— Kedves barátom! A nők biológiai természetüknél fogva az isten rendeléséből eleve függnek tőlünk, férfiaktól. De a fiziológia törvényei folytán mi, férfiak is függünk bizonyos mértékig a nőktől. Mert hiszen minden, amit teszünk, egy olyan titkos ösztönnek az akarata, amely kitölti egész lényünket, egyfajta szellemi szubsztancia, amelyet lebecsülni káros is, veszélyes is. — Az utolsó szavakat Canaris hangsúlyozottan fenyegető hangon ejtette ki.

— Csak nem engem fenyeget veszély?

— Ugyan már! — hárított Canaris. — Csak azt szeretném, ha ön egyetértene azzal, hogy ez a Gestapo unterscharführer büntetést érdemel, miután kikerül a kórházból. Hiszen cselekedetével kis híján megrontotta azt az értékes anyagot, amelyet fontos feladatokra készítünk elő. És most ennek a feladatnak a teljesítése tűrhetetlen halasztást szenved, azért, mert a szóban forgó kémjelöltben esetleg megrendültek bizonyos elengedhetetlen illúziók. Márpedig az emberiség illúziók nélkül elvadulna, nemde? Valamennyien illúziók áldozatai vagyunk.

Heydrich eközben szótlanul néztc a Canaris csizmája orrán táncoló fénysugarakat.

Komoran kérdezte:

— Mi történjék hát a sebesült unterscharführerrel?

— Adjanak neki kitüntetést. Ha nem hülye, ebből megérti, hogy ostobaságot követett el. Ha viszont nem érti, akkor mutassa meg a fronton a vitézségét. Habár egy SS-katonára nézve az is szégyen, hogy nem tudott leteperni egy védtelen lányt!

— Rendben van — egyezett bele Heydrich. Furcsa fintort vágott, ami nála mosolyt jelentett, s immár barátságos hangon

érdeklődött: — Ha jól tudom, ez az orosz nő valami elítélt szovjet ezredesnek a leánya...

— Úgy van — bólintott Canaris könnyedén, és Heydrich csontos vállára fektette tenyerét. Tréfálkozó hangon korholta Heydrichet: — És ezt a kislányt, egy neves szovjet ezredes leányát akarta megfosztani az illúzióitól az unterscharführer. És nemcsak az illúzióitól... Ejnye, ejnye, csúnya dolog! Illetlenség. Neveletlenség. Elvégre európaiak vagyunk... — Hirtelen megélénkült a hangja: — Lansdorfot ismeri?

Heydrich komor képpel bólintott.

— Nagy ember — mondta Canaris őszintén. — Megígérte nekem, hogy a Sánc-törzsnél kerít nekem egy igazi árját, mégpedig olyant, aki jól nevelt, abszolút megbízható, és megfelelő külseje is van hozzá. Ez a fickó majd azt a feladatot kapja, hogy a lehető legudvariasabban és mértéktartóan elvigye egy rövid kis szórakoztató utazásra ezt a leányzót. Szépen megnyugtatja majd, kedvet ébreszt benne ahhoz a munkához, amelyet majd el kell végeznie. Így van ez, barátom... Alkalmas emberre van szükségünk, akit bejuttathatunk egy nagyobb hadseregtörzshöz. Remélem, jól ki tudják majd képezni a nőt... — Galádul sóhajtott. — Egyébként ez a gyengém: jobban szeretem a jó családból származó ügynököket, mint azt a söpredéket, amellyel — sajnos — megtöltik a keletnek fordított hírszerző-iskoláinkat.

„A legnagyobb fényűzés a tisztaság." Amikor Klara Aufbaum, az OFH századosa ezt mondta a kémjelölt leányoknak, minden illúzió nélkül csak a helyiségek és a ruházat tisztaságára gondolt.

Ez annál is inkább érthető, mert Ernst Hagen, mint a Sánctörzs megbízottja, nyomatékosan felhívta Aufbaum századosnő figyelmét arra, hogy az iskolában mindenre ki kell képezni a hallgatókat, s mivel az iskola állománya csupa nő, nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy amikor a hírszerzőnők az ellenség hátországában kapcsolatba lépnek az őket érdeklő személyekkel, természetszerűen erélyesen latba kell vetniük bájaikat.

A századosnő ennek megfelelően kiadta az utasításokat az iskolában dolgozó munkatársainak. A közelben állomásozó alakulatok tisztjei és tiszthelyettesei ennek következtében úgy jártak be az iskolába, mint valami bordélyba. Két öngyilkossági kísérlet történt — az egyik több volt, mint kísérlet, mert az egyik hallgatónő meg is halt —, de az iskola parancsnokának ettől a szeme sem rebbent; a parancsot végre kell hajtani, ez lebegett a szeme előtt.

Az iskola jó hírén viszont foltot ejtett az a hallgatónő, aki megsebesítette az SS unterscharführerét. A leány az eset után üvegcseréppel felvágta az ereit, de mindent elkövettek megmentéséért, hogy miután felépült, ünnepélyes keretek között az iskola udvarán főbe lőjék a többiek okulására.

Ekkor érkezett váratlanul a parancs, hogy az őrizetest ki kell engedni a fogdából. Az ügy kivizsgálására pedig hamarosan megérkezett a Sánc-törzs teljhatalmú megbízottja.

A megbízott Johann Weiss volt. Egyébként azt az utasítást kapta, hogy a legszigorúbban vonja felelősségre a vétkeseket, a lánynak pedig engedélyezzen tíznapos utazást bármely általa választott irányban. Az utazás célja pihenés és kikapcsolódás. Az utazás során Johann gondoskodjék a leányról, álljon mindenben rendelkezésére, és bánjon vele megkülönböztetett tisztelettel.

Johann-nal egy időben érkezett a táborba Szorokin, az OFH ezredese is. azzal az utasítással, hogy a helyszínen hajtsa végre az Abwehr képviselőjének minden rendelkezését.

Johann azzal kezdte a munkát, hogy tájékozódott; egyenként magához hívatta a lányokat kihallgatásra, és hamarosan meggyőződött róla. hogy szinte teljesen kivetkőztek emberi mivoltukból.

Egyesek csak bambán, közönyösen bámultak rá, a hozzájuk intézett kérdéseket sem tudták megérteni. Ijedten nézték Johann kezét, és összegörnyedve behunyták szemüket, amikor akaratlanul egy hirtelen mozdulatot tett. Nagy megerőltetésükbe került. hogy annyit kinyögjenek: „igen", „nem", „nem tudhatom". És valahányszor megszólaltak, felpattantak, kezüket a nadrágvarrásra illesztették, és felszegték állukat.

Mások szinte háborodottan nevettek, sírtak, káromkodtak, pimaszul cigarettát, vodkát követeltek, s ennek fejében piru-

lás nélkül, félreérthetetlenül felajánlkoztak. Szabadszájúan, fesztelenül beszéltek, de az örvénylő szóáradatból nem lehetett kihámozni semmiféle értelmet, nem tudtak értelmes választ adni a kérdésekre. Akadt köztük olyan is, aki minden porcikájában remegett: rángott az álla, a szemhéja, s egyfolytában reszkettek ujjai. Csupa idegileg tönkrement ember került Johann elé: alig tudta elhitetni magával, hogy nem a bolondokházában van.

De még ezeknél is nyomasztóbb hatással voltak rá azok, akik még nem őrlődtek fel teljesen pszichikailag és fizikailag. Annyira elvadultak és elállatiasodtak a táborokban, hogy már egyáltalán nem érdekelte őket, ki esik áldozatul bűneiknek. Javarészt jól megtermett, korlátolt nők voltak, akik már a háború előtt kipróbálták a börtönéletet. A táborokban közülük kerültek ki a blokkfelügyelők; vállalták az árulást és a hóhérmunkát, hogy meghosszabbítsák életüket, biztosítsák maguknak az ennivalót s a hatalmat az emberek fölött.

Az egyik ilyen kitépett szemöldökű, puffadt arcú nő valósággal megsértődött, amikor Johann faggatni kezdte:

— Nem látok én ebben, kérem, semmiféle megalázást. Teljesen normális dolog. Elvégre nem önképzőkört rendeznek itt nekik.

— Hát magának?

— Én, kérem, más vagyok. Én meggyőződésből vagyok itt. Apámnak saját darálója volt, kérem. Az uram meg szűcs volt, kitartott az utolsó pillanatig, amíg lehetett, nem adta fel a műhelyét. Jómódban éltünk — valaha. Megvetőn félrehúzta a száját. — Ugyan miféle lányok ezek itt? A német tiszt urak szórakoztak velük, cipelték őket a kaszinóba, udvariasan, mint a menyasszonyt. Aztán odalökték őket az SS-nek, azok meg ide, a penzióba. De hát miféle kémek lesznek ezekből, kérem? Csak a nevükben azok. Éjszakánként aludni sem lehet tőlük. Bőgnek! És mit siratnak, mit gondol? A szovjethatalmat, kérem, azt siratják. — Oktatni próbálta Johannt. — Tudja, én a maguk helyében kiket válogatnék ide? Kizárólag idősebbeket, akik már ismerik az életet, meg akikről biztosan tudni, hogy a szovjethatalom megsértette őket. Nekem például sem érem, sem rendjel nem kell a hősiességemért. Adjanak engedélyt,

hogy szőrmével kereskedhessem. Meglátja, sokra viszem én még itt, efelől biztos lehet.

— Sok ilyen ember van itt, mint maga?

— Egy-kettő, aztán azzal vége. Az OFH-ban viszont eléggé rendes társaság van. Polkanov altiszt például egy fürdőházról álmodozik. Az ősei mind fürdőház-tulajdonosok voltak, úgy szedték össze a vagyonukat. — Reménykedve kérdezte: — Ha elkergetik a bolsevistákat, akkor újra megindul a szabad kereskedelem teljes gőzzel?

Johann összevonta a szemöldökét, keményen mondta:

— De nem magának.

— Aztán miért nem?

— Mint az OFH anyagaiból bizonyára tudja, Oroszország a mi gyarmatunk lesz, és a magafajta kiképzett emberek a továbbiakban is büntető funkciókat teljesítenek majd a helybeli lakossággal szemben.

— Szóval akkor besoroznak a tábori csendőrséghez. Jól értettem? — Sóhajtott. — Annyi baj legyen. Az is valami.

Szorokin, az OFH ezredese, kövér, joviális férfiú volt, kopasz feje búbját festett fekete haj keretezte. Asztmában szenvedett, s amikor beszélt, fuldokolva kapkodta a levegőt.

Johann utasította az ezredest, hogy hallgassa ki Nyurka hadnagyot meg segítőtársát az SS unterscharführer ügyében. Aufbaum századosnőt személyesen hallgatta ki. Utána a századosnő kíséretében megszemlélte a leányok szállását. A kémjelöltek itt ugyanolyan barakkban laktak, mint a Sánc-törzsnél.

Orrfacsaró fertőtlenítőszag csapta meg az orrát. A bűzhöz még keveredett a krém, a kölni meg a púder hánytató szaga is: a szemle napjára kozmetikai szereket utaltak ki a nőknek.

Aufbaum századosnő fürkészőn hordozta végig tekintetét a feszes „vigyázz"-ban álló nők izgatott, púderes arcán. Akadtak közöttük, akik gondosan, rendesen festették ki magukat, mások viszont szándékosan hanyagul mázolták össze az arcukat, mintha gúnyt akartak volna űzni magukból. — Az ilyeneket Aufbaum szigorúan megdorgálta. Jelentette Johann-nak, hogy a hallgatónőknek civil ruhájuk is van. De azt a raktárban tartják, és csak szükség esetén adják ki.

— Például? — kérdezte Johann.

Aufbaum századosnő zavarba jött.

— Hát... amikor valamelyik látogató beszélgetni óhajt...

— Értem — mondta Johann.

— Katonai fehérneműt kapnak. De megengedjük, hogy a hosszú alsónadrág lábrészét levágják. A maradékból réklit varrnak maguknak.

— Milyen fegyelmi büntetéseket alkalmaznak?

— Ez helyettesemnek, a hadnagynak a feladata — válaszolt kitérőn a századosnő.

— Van valakinek panasza, egyéb jelentenivalója?

Néma csend.

Johann odament az egyik lányhoz, akinek égési sebek rútították el az arcát, s megkérdezte:

— Ezt hol szerezte?

A századosnő maga sietett a válasszal:

— Ő maga tette, vasalóval.

— Furcsa. Arcot nem szokás vasalni.

A mellette álló zömök, rikítóan kifestett nő közbeszólt:

— Szándékosan csúfította el az arcát, hogy ritkábban hívják a tisztekhez. Hogy a többiek szenvedjenek helyette.

— Értem, ez érdekes — mondta Johann. Megkérdezte a sebhelyes arcú lányt: — Hogy hívják?

— Nincs nevem.

— Mi a fedőneve?

— Lepény — jelentette Aufbaum, majd panaszosan folytatta: — Én úgy gondoltam, hogy mivel női állományom van, virágneveket adok a lányoknak, de a parancsnokság nem hagyta jóvá.

A Küllő nevű leányt, aki miatt ideküldték, Johann egyedül kereste föl. Megmutatták neki a lány szobáját, ahol elkülönítve tartották. Soványka leány ült a priccsen hosszú, túlságosan bő, flitteres ruhában.

Sápadt arca volt, sötét, kissé göndör haja, amely még nem nőtt meg eléggé a táborbeli hajnyírás után, duzzadt, nagy szája, beesett szeme, hosszú és vékony nyaka. Csuklóján kötés fehérlett.

Olyan sovány, vékony és könnyű volt, hogy a matrac a priccsén be sem süppedt alatta.

Johann udvariasan bemutatkozott, és elmondta, mi járatban van. A leány némán hallgatta.

— Hazudik — mondta.

— Meg fog győződni róla: a felelősöket a legszigorúbban megbüntetjük.

— Majd meglátjuk.

— Megengedi, hogy leüljek? — Johann válaszra sem várva leült a priccsre.

A leány felpattant, az ajtóhoz rohant, kilökte, s az ajtó sarkig kivágódott.

— Esetleg úgy gondolja, hogy ez itt nem alkalmas hely beszélgetésre? — állt fel Johann is.

— Egyáltalán nem óhajtok magával *beszélgetni!*

— Akkor ne így nevezzük. Válaszol néhány kérdésemre, amire már csak a formaság kedvéért is szükség van, noha már úgyis minden világos.

A leány gonoszkodva mosolygott.

— Ha minden világos, mit akar tőlem?

— Megtudhatnám a nevét?

— A fedőnevem Küllő.

— A nevét szeretném hallani.

— Mondjuk, Olga.

— Ez igaz?

— Már kezdi a kihallgatást?

— Tudja — mondta Johann barátságosan —, nem tetszik nekem a ruhája; túlságosan olyan...

— Milyen „olyan"?

— Közönséges. Maga is tudja... Majd kérek valami mást.

— Selyem, flitterek...

— Erről van szó. Nem illik magához.

A leány arca egyszerre figyelmes lett.

— Hiába színészkedik. Maguk, gestapósok, mindig így kezdik...

— És azután?

— Maga is tudja, mi van azután. Hiszen mindent aláírtam... Azt tehetnek velem, amit akarnak.

A leány szeme elhomályosult, a fény kihunyt benne.

— Kisasszony — váltott keményre Johann hangja —, komoly alapom van rá, hogy a Lepény fedőnevű hallgatót, tudja,

aki vasalóval megégette az arcát, igazi meggyőződésének eltitkolásával gyanúsítsam. Alighanem vissza kell küldenem a ravensbrücki büntetőbarakkba.

— Ne mondjon ilyet! — riadt meg Olga. — Lepény... Lepény igazi ellenforradalmár, imádja a führert! — A leány arcára kiült a kétségbeesés és az aggodalom.

— Meg van győződve erről?

— Igen, igen, teljes mértékben! — helyeselt Olga meggyőzően.

— Az ön tanúvallomása számunkra annyira fontos, hogy ebben az esetben hatálytalanítom Aufbaum századosnő parancsát.

Látva, hogy Olga arca felderült, rögtön újabb kérdést szegezett neki:

— És az a másik, a tépett szemöldökű, a szűcsné?

A lányból csak úgy szikrázott a gyűlölet: — Ganéj! — vágta oda.

— Bocsásson meg, ezt a szót nem értem.

Olga szeme felcsillant, ajkát lebiggyesztette, s kaján mosolylyal közölte:

— Az a nő nem érdemes a maguk bizalmára.

— Köszönöm. — Johann felállt, összeütötte a bokáját, fejet hajtott. A szeme sarkából a lányra pillantva gyorsan kérdezte: — Ugye az ön apja ezredes volt? Az egyik hadsereg törzsfőnöke, akit a szovjetek elítéltek?

A leány némán bólintott. Nyakán kidagadtak az erek.

— Kérem, csak annyi figyelmet tanúsítson irántam, amennyit én ön iránt. — Johann elmosolyodott. — Hiszen olyan bonyolult feladatot kaptam. És az orosz leány maga a rejtélyes szláv lélek.

Olga bizonytalan hangon kérdezte:

— Maga a Gestapótól jött?

— Sajnos, nincs részem ekkora megtiszteltetésben — mondta Johann. — Mint jelenteni bátorkodtam önnek, az Abwehr altisztje vagyok csupán. De azért — mondta kis szünet után — ez afféle rokonszakma.

— Miért mondja ezt?

— Hogy mindent világosan lásson.

Johann Aufbaum századosnő keresésére indult, hogy ruhát

küldessen Olgának. De hamarosan kiderült, hogy Aufbaum már maga is kereste őt, s nem is egyedül, hanem Szorokin ezredes és az OFH két katonájának kíséretében.

A századosnő Johannhoz rohant, könyörögve kérte, hogy mentse meg.

Az ezredes félretaszította a századosnőt, s levegő után kapkodva jelentette Johann-nak, hogy már megfenyítette a lefokozott Nyurka hadnagyot, valamint egyik cinkostársát, azt a hallgatónőt, aki segítséget nyújtott neki az SS unterscharführer esetében. Közben megérkezett a küldönc az OFH parancsával, amely Aufbaum századost közlegénnyé fokozta le.

Aufbaum alázatosan, esdeklőn nézett Johann szemébe.

— Most mit tanácsol?

Johann ridegen válaszolt:

— Magához még volna néhány kérdésem.

— Kérem, kérem, állok rendelkezésére — mosolygott Aufbaum szánalmasan. Az ajka reszketett.

Amikor magukra maradtak, Johann kezdte a beszélgetést:

— Amennyire tisztáztam, ön Hagen úrnak, a Sánc-törzs munkatársának közvetlen utasítása alapján járt el.

Aufbaum bólintott. Annyira felizgatták az események, hogy még nem tudta összeszedni magát.

— Ha ez igaz, és ezt írásba is tudja adni, ez enyhítő körülmény lehet.

— Kész vagyok írásba adni bármit, amit csak akar.

— Én nem akarok semmit. Én csak azt kérdezem: így volt vagy sem? Ha így volt, legyen olyan kedves és logikusan fejtse ki mindezt papíron.

— Jaj istenem, annyira izgatott vagyok!

Aufbaum azonban izgatottsága ellenére igen értelmesen és a bosszúvágytól hajtva megírta a feljelentést Hagen ellen.

Johann zubbonya zsebébe tette az írást, s figyelmeztette a századosnőt:

— A legszigorúbb ítélet várt magára. De ön annyira kedvező benyomást tett rám, hogy hajlandó vagyok beérni egyszerű figyelmeztetéssel. Helyesebben azzal a feltétellel, ha kapok valami biztosítékot... — Megkérdezte: — Milyen biztosítékot tud adni nekem?

— Jaj, hiszen mondtam már: amilyet akar! — Aufbaum

odaadón mosolygott, fölemelte kezét, hogy megigazítsa frizuráját.

— No, erre semmi szükség! — intette le Johann. Közelebb hajolt a nőhöz: — Adjon nekem írásbeli vallomást arról... — Johann egy pillanatig gondolkozott, majd folytatta: — Tegyük fel, hogy Szorokin ezredes ajánlatot tett önnek, hogy dolgozzék a szovjet hírszerzésnek...

— Az a hóhér mindenre képes, mindenre! — bólogatott Aufbaum lelkesen.

— Akkor írja. Egészen röviden is lehet.

Johann már a második írást tette el zubbonya zsebébe, amikor Aufbaum megkérdezte:

— De mire kell ez magának?

— Arra — mondta Johann minden szót megnyomva —, hogy ha a jövőben ön esetleg nem lesz hajlandó teljesíteni valamelyik jelentéktelen kérésemet, biztosíték legyen a kezemben. — Egészen hivatalosra váltott a hangja: — Most pedig utasítsa a sebhelyes arcú hallgatónőt, hogy vacsora után jöjjön a szobámba.

— Ejnye, de furcsa ízlése van! — Aufbaum most már felbátorodva ismét vendégszerető háziasszonnyá vedlett át. — Hiszen valóságos tündérkéink vannak.

— Nem szoktam megismételni a parancsaimat.

Johann több mint egy óra hosszat beszélgetett Lepénnyel. A beszélgetés végül súgdolózássá alakult át.

Johann a sebhelyes arc miatt nem ismerte meg a leányt. De Lepény rögtön megismerte őt.

Ljuszja Jegorova a 48. sz. iskolából. Valamikor úttörővezető volt. Alekszandr Belov műsoros esten járt náluk vendégségben, és még táncolt is vele.

Ljuszja Szmolenszknél esett fogságba, ahol súlyosan megsérült.

A leány egész testében reszketett.

— No, nyugodjon meg! — csillapítgatta Johann.

— Nyugodt vagyok, nagyon nyugodt. Csak annak örülök rettenetesen, hogy maga mégsem gazember.

Olgáról nem tudott mondani semmi közelebbit, és nagyon csodálkozott, amikor Johann elmesélte, hogy Olga igyekezett menteni őt, és igazi ellenforradalmárnak nevezte.

— Különös — mondta Ljuszja álmélkodva, s még mindig reszketve. — Egyáltalán nem beszélgettem vele. Különös dolog.

Mielőtt eltávozott volna, még megkérdezte:

— Nagyon ronda vagyok, ugye?

Johann őszintén felelte:

— Maga igazán szép ember.

— Nem akar hazudni. Nem is kell. Az arcomat meg nem sajnálom. Habár valamikor csinos voltam. Sokan mondták, hogy elmehetnék filmszínésznőnek. Jó éjszakát...

Johann lehajolt hozzá és megcsókolta elcsúfított arcát.

•

Szorokin ezredes Klara Aufbaum szobájában teázgatott. Amikor Johann belépett, felállt, Aufbaum felé intett a fejével és sajnálkozva motyogta:

— Sajnálom szegény Klarát az átélt izgalmak miatt.

— Elég ebből! — szakította félbe Johann. Hivatalos hangon közölte: — Aufbaum százados ügyében a vizsgálatot befejeztem. Következmények nélkül. Ön pedig, ezredes, most rögtön adjon ki írásbeli parancsot, amellyel Lepény hallgatónőt iskolaparancsnok-helyettessé nevezi ki Aufbaum százados mellé és előlépteti az OFH hadnagyává. — A végrehajtás határideje három nap.

— Mi történjék a megfenyítettekkel?

— Táborba velük!

Az ezredes összeütötte a bokáját, meghajtotta festett hajú fejét és kiment a szobából.

Aufbaum affektálni próbált:

— Megmentette az életemet. — És mint aki már nem tudja megállni, gúnyosan megjegyezte: — Ön azonban igen bőkezű a lányokhoz: rendfokozat, beosztás — egyetlen látogatásért?

— Ide figyeljen, Aufbaum százados! — nézett Johann az asszony szeme közé. — Meg akarja hosszabbítani az életét? Igen? Akkor tanulja meg némán végrehajtani a parancsaimat, bárki adja is át őket.

Széttépett egy márkát. A felét odaadta az asszonynak, a másikat pedig bedugta zubbonya felső zsebébe.

— Értem — mondta Aufbaum.

— Legfőbb ideje. És figyelmeztetem: az Abwehr kémelhárítása semmiben sem marad el a Gestapo mögött az energikus eszközök alkalmazásában.

— Tehát, én magamat ezután...

— Igen, kérem. Tekintse magát ezután annak, aminek akarja. De ha kettőnkön kívül valaki megtudja, hogy kinek tartja magát, mind az OFH, mind a Gestapo, mind az Abwehr úgy jár el önnel, ahogy megérdemli.

Johann további utasításai már csak az irodai iratokra vonatkoztak. Egyébként csupán a hallgatók kartotékjaira, az iskolai parancsokra, valamint a szovjet hátországba küldött ügynökök akcióiról szóló jelentésekre volt kíváncsi. Késő éjszaka volt már, amikor befejezte a dokumentumok tanulmányozását.

MÁSODIK RÉSZ

Bár Johann türelmes és roppant előzékeny volt, útitársnője, aki előtt a legnemesebb színben kellett feltűnnie, hogy megfelelő képet kapjon az Abwehr munkatársának erkölcsi arculatáról, fölöttébb ellenségesen viselkedett.

A lány nekifeszítette hátát az ülés támlájának, és vékony ujjaival úgy szorongatta az ajtó fogantyúját, mintha bármelyik pillanatban kész volna kiugrani az országútra.

— Van kedve megnézni Varsót? — kérdezte Johann.

— Minek?

— Esetleg vásárolhatna valamit az üzletekben.

— A maga pénzén?

— Nem, a sajátján. A parancsnokság elég szép összeget utalt ki önnek az útra.

— Adja ide.

Johann kivett a borítékból egy köteg birodalmi márkát.

A leány elvette tőle.

— Valóban nagy összeg ez? — kérdezte a lány.

— Valóban.

A lány hirtelen leengedte az ablakot és kidobta a pénzt.

Johann nem fékezett, még csak nem is lassított.

A lány néhány perc múlva riadtan szólt hozzá:

— Nem látta, hogy kidobtam a pénzét?

— De igen, láttam — felelte Johann —, csakhogy az a pénz nem az enyém, hanem az öné.

A lány kisvártatva felajánlotta:

— Ha akarja, visszafordulhatunk és felszedheti magának.

— Köszönöm — mondta Johann. — Csakhogy megszoktam, hogy én adok pénzt a nőknek, és nem ők nekem. Oroszországban talán nem így szokás? — Még időben elkapta a lány ke-

zét, amely pofonra lendült. Keményen tartotta a törékeny csuklót a markában, s úgy folytatta: — Van egy javaslatom, egyezzünk meg: maga nem tetszik nekem semmilyen vonatkozásban sem, én sem magának. Én kénytelen vagyok kísérni magát, maga kénytelen az én útitársnőm lenni. Maga engedelmeskedni fog nekem, és ennek fejében én, amennyire lehetséges, számolni fogok az óhajaival. Rendben van?

A lány nem válaszolt. De keze elgyengült Johann ujjai között.

Varsó egyik legjobb szállodájában kétszobás lakosztályt vettek ki.

A leány a kabátját le sem vetve tüntetően leült egy székre a szoba közepén és fürkésző tekintettel leste Johann minden mozdulatát.

Egy idő múlva Johann törte meg a csendet:

— Menjünk le talán az étterembe, együnk valamit.

— Nem megyek sehová.

— Ön beleegyezett abba, hogy együttműködjék velünk — adta Johann a szigorút —, mégis rendkívül furcsán viselkedik egy német altiszttel szemben.

— Miért, magának mindent szabad, mert altiszt?

— Az Abwehr munkatársa vagyok és mindent tudok magáról.

— Vagy úgy! — kiáltott fel a leány. — Tehát engedélye van rá, hogy fecsegjen velem a hírszerzői feladatomról?

— Ne kiabáljon — csitította Johann —, meghallhatják.

— A parancsnokság nem talált egy tisztet, hogy elkísérje egy hadsereg törzsfőnökének lányát?

— Szovjet törzsfőnökről van szó — emlékeztette Johann.

— Igen, egy meghurcolt szovjet ezredesről — mondta a lány büszkén. Majd rándított egyet a vállán, s így szólt: — Menjünk!

— Hová?

— Az étterembe.

Johann felállt és engedelmesen elindult a leány nyomában, s egyre azt próbálta kitalálni, ugyan mit forgathat a fejében.

Az étteremben eléggé kihívón viselkedett. A poharat ajkához tartva olyan merőn nézett a szomszédos asztalnál ülő idősebb ezredesre, hogy a férfinak olajos fény gyúlt a szemében.

Az ezredes a pincérrel egy üveg régi évjáratú johannesburgit küldött át nekik, majd néhány perc múlva maga is odament az asztalukhoz. Engedélyt kért, hogy leülhessen.

A leány meglehetősen gyengén beszélt németül és nem egészen pontosan értette, mit magyaráz neki az ezredes. Az ezredes lengyelnek nézte. És áradozni kezdett a lengyel nők szépségéről, ha már abban a szerencsében lehet része, mint kifejezte magát, hogy legszebb képviselőjüknek asztalánál ülhet.

A leány bátorítón felelte az ezredesnek:

— Nagyon szeretném meggyőzni magát arról, hogy igaza van.

„Nana!" — suhant át Johann agyán. Aztán gyengéden a leány karjára fektette tenyerét, és sürgősen figyelmeztette az ezredest:

— A hölgy a menyasszonyom, Willy Schwarzkopf obersturmbannführer úr engedelmével. — És hozzátette: — Bátorkodtam jelenteni ezt önnek, nehogy valamilyen félreértés támadjon a Gestapo munkatársai és a Wehrmacht dicső képviselője között.

Johann rákényszerült erre a kétségbeesett lépésre, mert a lány már arra is hajlandóságot mutatott, hogy elmenjen az ezredessel.

Johann tudta, hogy a Wehrmacht tagjai nem szeretik összerúgni a patkót a különleges szolgálatok munkatársaival. Az ezredes nem is keltett csalódást, készségesen visszavonta ajánlatát. Johann-nak ez volt a szerencséje. A lány különben minden bizonnyal kihasználta volna a helyzetet, hogy kicsúszszon gyámsága alól.

Amikor az ezredes udvariasan elköszönt tőlük és már elég messze volt, a lány hosszan nézett Johann szemébe, majd leplezetlen undorral az arcán megkérdezte:

— Mitől fél? Talán főbe lövik, vagy a frontra küldik, ha elveszít engem?

A szomszéd asztaloktól már túlságosan figyelték őket. Johann elfeledte, hogy fiatal, csinos lánnyal ül egy asztalnál, s ő vonja magára a figyelmet. Panaszos hangon kérte a lányt:

— Ha befejezte a vacsorát, talán menjünk innen.

— Hová?

— Ajánlanám a Colombina Varietét; kitűnő műsora van.

— Még mit nem! — háborgott a lány bosszúsan. — Kocsmáról kocsmára akar cipelni engem.

— Nem kocsma az, hanem inkább afféle műsoros mulató, revű — magyarázta Johann. — Van ott egy kitűnő női akrobata. Nagyon hálás lennék önnek: olyan ritkán tudok találkozni vele.

— Rendben van — felelte a lány, s összeráncolta a homlokát. — Német?

— Sajnos, csak volksdeutsch.

— A főnökei tudnak róla?

— Nem. De én bízom önben.

— Maga még a szeretőjével szemben is gyáván viselkedik.

— Látja, én őszinte vagyok magához, még ha ez utóbb kellemetlenségeket zúdíthat is a nyakamba.

Johann már dühös volt magára, hogy oly nehezen tudja megnyerni a lány bizalmát. Úgy látszik, az ezredeslány kissé neuraszténiás, s képes minden szélsőségre. De ugyan mitől lett neuraszténiás — a németektől-e vagy az apját sújtó csapástól? Egyelőre bajos volna megállapítani, mi késztette arra, hogy áruló legyen.

— Nagyon kérem — mondta Johann kedvesen —, ne nézzen rám olyan mérgesen, mert utóbb még azt hiszik itt, hogy a szeretőm, és valamiért haragszik rám.

A lány elpirult, beharapta ajkát és többé nem bosszantotta Johannt, nyilván beletörődött abba, hogy a hidegvérű Abwehr-fickót, aki úgyis fütyül minden sértésre, méltóságán aluli volna tovább sértegetni.

A varietében a lány szinte nem is nézett a színpadra. Arca valósággal megnyúlt, fáradt unalom és közöny ült ki rá. Hátradőlt a széken, lehunyta szemét, mintha aludna.

Johann lopva nézegette, s ezúttal először látta az arcát a gyűlölet, a megvetés, a harag fintorai nélkül. Meglepődött, mert ritkán látott ennyi megdermedt szenvedést női arcon, amely most szomorúnak és nyugodtnak látszott. S ahogy elnézte a lányt, hirtelen veszélyes kísérletre szánta el magát. Gyengéden megérintette a lány karját, s meghitten így szólt hozzá:

— Tudja mit, Olga, vigye el az ördög ezt az egész bohóckodást! Menjünk innen.

A lány rábámult és készségesen engedelmeskedett. Átmentek Polonsky úr sörözőjébe.

Polonsky eléjük tette a két korsót, amelyekben több volt a hab, mint a sör, s kedélyeskedni kezdett:

— Olyan gyönyörűséges, mint egy szőke baba frizurája. — Lapátra söpörte a morzsát az asztalról, s mint valami professzor megjegyezte: — Rendes embernek a sör a fejébe megy, rossz embernek csak a hasát dagasztja.

— Ilyen figyelmeztetés után — mondta Olga — én a maga helyében vizet kérnék.

— Magának? — jött ki Johann a béketűrésből.

— Úgy látom, maga még mindig képes megsértődni.

— Most már elég legyen a kötözködésből.

— Ahhoz képest, hogy német, túlságosan jól beszél oroszul.

— Balti német vagyok.

A lány felemelte a korsót és a hab fölött Johann szemébe nézett:

— És gyakran teljesít hasonló megbízásokat?

— Milyeneket?

— Hát ilyeneket, mint most. Megpróbálja elhitetni a magamfajtákkal, hogy azért maguk között is akadnak emberformájú lények, utána pedig megpróbálnak visszaélni a hiszékenységünkkel.

— Úgy találja, hogy alkalmas vagyok erre a szerepre?

— Aljas szerep! — Olga letette az asztalra a korsót, ismét gyűlölet sütött a szeméből, s düh izzott a hangjában: — Nekem jobban tetszenek a gestapósok: azok becsületesebbek.

— Mennyiben?

— Nem mutatják magukat másnak, mint amik. Keménykötésű fickók, tudják, mit akarnak.

— Nem értem magát. Hiszen maga beleegyezését adta, hogy együttműködik velünk.

— Korántsem azért, mert a gestapósok megkínoztak.

— Hanem miért?

— Egyszerűen meguntam, hogy bolondítsam őket. Jobbak maguknál. Sohasem sértődnek meg. Értik a mesterségüket, ennyi az egész. A maga társasága helyett szívesebben tölte-

ném ezeket a napokat akármelyikükkel. Nyers a modoruk, de legalább nem színészkednek: teljesen nyíltan dolgoznak.

— De hiszen én megmondtam magának, mi a feladatom.

— Ez a feladat nagyon szűkre szabott: pszichológiai felderítés.

Johann gondolkodóba esett, majd nyugodtan válaszolt:

— Tegyük fel. De ön talán azt hitte, hogy döntése annyira mindennapi és szokványos, hogy parancsnokságunk semmiféle érdeklődést sem fog tanúsítani becses személye iránt?

— Okos megjegyzés — bólogatott a leány.

— Na látja. Tehát megegyeztünk — mondta Johann. — Most már minden világos. Hiszen ezt akarta, nem?

— De igen, éppen ezt akartam — felelte a lány. — Azért mégis okos ember maga.

— Legyen maga is okos — tanácsolta neki Johann —, és ne kötözködjön velem. Jobb lesz így mindkettőnknek.

Közben, úgy látszik, a varietében véget ért a műsor, mert megjelent Elza, leült az egyik ablak melletti asztalhoz, kézitáskájából kivette tükrét, s rúzsozni kezdte ajkát. Hamarosan Zubov is megérkezett. Amint meglátta Johannt, odament hozzá, barátságosan vállon veregette. Johann bemutatta Olgának, Zubov lengyelül beszélt a lányhoz, s azon melegében elhalmozta cikornyás, fellengzős bókokkal. Johann elnézést kért, s a hátsó kijáraton az udvarra ment. Elza hamarosan követte.

A lány rögtön a tárgyra tért:

— A legutóbbi üzenetre válaszolva a központ közölte, hogy Olga, az elítélt ezredes leánya, jelenleg Szverdlovszkban van, főiskolán tanul. Apja elítélése után Olgát családjába fogadta Alekszandrov zászlóaljkomisszár, akinek a leánya, Nyina, egykorú Olgával. Nyina viszont ápolónőként a frontra került, és nyomtalanul eltűnt a nyugati fronton, Vjazmánál.

— Értem — mondta Johann. — Érdekes.

— Vigyázzon — intette Elza. — Azt hiszem, a németek kelepcét akarnak állítani magának a lány segítségével.

— Rendben van. Hogy van Zubov?

— Összeállt egy német nővel — felelte Elza ajkbiggyesztve. — Szükségünk van rá.

— Kiféle a nő?

— Egy SS ezredes özvegye.

— Nem rossz!
— Undorító dög!
— Tisztességben megőszült matróna?
— Mit számít az? Fiatal.
— Hát az más, persze.
— Rajta ragadt, mint egy kullancs.
— És Zubov?
— Eleinte menekült előle.
— És most?
— Azt hazudja, hogy rendes nő.
— Miért hazudna? Hátha csakugyan rendes?

Elza arca hirtelen nagyon szerencsétlenné vált, de a lány hamar összeszedte magát és ismét komolyra fordította a szót:

— Nagyon kérem, vigyázzon magára. Nagyon aggódunk magáért.
— Ki az a „mi"?
— Hát én meg Zubov?
— És magukat nem féltik?
— Hát ami Zubovot illeti, nem nagyon. Ez a német nő olyan hatással van rá, hogy most már semmilyen vakmerőségtől sem riad vissza...
— Vagyis?
— A nő bemutatta volt férje barátainak. Galádul azt hazudta, hogy Zubov az unokabátyja. Zubov még Krakkóba is elkísérte, fogadáson volt vele Erich Koch rezidenciáján...
— Jól van, Elza, ne nyugtalankodjék. Alekszej derék fiú és tiszta ember.

Elza szomorú mosollyal elbúcsúzott.

Amikor Johann visszament a sörözőbe, Zubov udvariasan felállt és megkönnyebbülten mondta a lánynak:

— Hölgyem, a lovagja megérkezett, engedje meg, hogy épségben átadjam neki. — Könnyedén intett Johann-nak, s otthagyta őket.

Johannt zavarba hozta Elza értesítése, illetve az, amit a központ közölt Olgáról. Ezek szerint alaptalan az a feltevés, hogy a gestapósok kínzással bírták beleegyezésre a lányt, de nem állja meg a helyét az az elképzelés sem, hogy a lány az apjáért akar bosszút állni. Valószínűbbnek látszott, hogy Olga vagy kalandor, aki ügyesen felveri az árát a hitleristáknál, vagy

ügynök, aki újabb ellenőrző kombinációt hajt végre vele szemben. Az sincs kizárva, hogy megint Dietrich keze van a dologban.

Johann úgy döntött, hogy Olgával együtt meglátogatja a bárónőt a birtokán. Ha kalandor a leány, hízelegni fog neki, hogy megismerkedhet a bárónővel, és ebből valami kiderülhet.

Amikor megérkeztek a birtokra, Johann megkérte Olgát, maradjon a kocsiban, s egyedül ment be a kastélyba.

A bárónő ugyan nem túlságosan nagy lelkesedéssel fogadta Johannt, de azért látszott, hogy örül neki. Johann zavartan mosolyogva elmondta, hogy nem egyedül érkezett, hanem egy orosz ezredes hadifogoly leányával. Tisztelettel megkérte a bárónőt, hogy fogadja a lányt és beszélgessen el vele. Ez a leány rendkívül fontos szolgálatokat tehet a birodalomnak . . .

— Hát persze! — epéskedett a bárónő. — Most, hogy az oroszok megfricskázták magukat Moszkvánál, maguk előrelátón udvarolni kezdenek ezredeseik leányainak.

Johann erre nem szólt semmit, csak széttárta a karját, mintegy azt mondva ezzel, hogy ő csupán végrehajtja parancsnokai akaratát.

— Hívja csak be! — rendelkezett a bárónő. Buzgón nekilátott, hogy teljesítse a vendégszerető háziasszony szerepét.

A magas rangú fogoly igen jó benyomást tett rá ellenséges, bizalmatlan mogorvaságával, amelyet a bárónő a büszkeség jelének tekintett.

A bárónő, úgy látszik, nagyon ki akart tenni magáért, mert bizalmasan mindjárt felajánlotta Olgának:

— Azt hiszem, az lesz a legjobb, ha a katonáját leléptetjük, persze, ha nincs kifogása ellene. Mi pedig majd csinálunk valamit, ami nem túlságosan unalmas. — Aztán Johannhoz fordult. — Gondolom, van elég elintéznivalója a városban. Nyugodtan elmehet, mi ketten jól elleszünk Olgával.

Johann fel akarta használni az alkalmat, hogy benézzen a Sánc-törzsbe. Útközben beugrott a zsákmányolt filmek törzsraktárába, s megtudta, hogy távollétében Steinglitz őrnagy elvitt néhány doboz filmhíradót, amelyeket a cseljabinszki traktorgyárban készítettek. Cseljabinszkban akkoriban harckocsikat gyártottak. Johann most már tudta, hogy a nagy titokban előkészített új csoportot hol akarják felhasználni.

Jelentkezett Gerd századosnál, s közölte, hogy csupán az utazáshoz szükséges személyes holmikat akarja magához venni. Egyébként Gerdtől megtudta, hogy Szög végrehajtotta a feladatot, szerencsésen visszatért, és az ellenőrzés megállapította, hogy kifogástalanul dolgozott. Most új, még fontosabb akcióra készítik elő.

Johann-nak két-három órája volt, ezalatt aligha szerezhetett újabb értesüléseket. Viszont mindenképpen találkozni szeretett volna Szöggel. S tisztában volt azzal, hogy ezt a lehető legóvatosabban kell megszerveznie.

Hosszas fejtörés után végre kisütötte, hogy a táborgondnok révén magához rendeli Szöget, s az egyik viszonylag kihalt raktárban találkoznak. Úgy is történt.

Amikor Szög megjelent, megtorpant. A helyiség félhomályában a kinti világosság után rosszul látott. Johann szólította előbb, s együtt bementek a ruharakások közti szűk járatba.

— Aggyisten! — nyújtotta Lukin őrmester a jobbját.

— Nos? — kérdezte Johann. — Jelents! Végrehajtottad a feladatot?

— Pontosan. — Szűkszavúan folytatta: — Nekem kellett elsőnek ugranom. Odamentem hát az ajtóhoz, gondosan a gép végébe hajítottam a gránátot és kiugrottam. Amikor a gép felrobbant, a légnyomás belapította az ernyő kupoláját. Zuhantam lefelé, mint a kő. Gondoltam, végem van. De megúsztam. Közvetlenül a föld felett egyszer csak rántást éreztem, belekapott a szél az ernyőbe, és szépen földet értem, úgy ahogy az a nagy könyvben elő van írva. Minden a terv szerint történt. A megadott ponton értem földet. Aztán jöttek a csekisták, akiket maga értesített, és elfogtak.

— Hogyhogy „elfogták"?

— Hát úgy, hogy fogtak, és bevágtak a kocsiba. Előbb egy étterembe vittek, de aztán észrevették, hogy kificamítottam a lábam, és elsősegélyt adtak. Hiszen én olyan voltam, mint az eszelős, semmit sem éreztem. Olyan megilletődött lettem az otthoniak láttán, hogy egy épkézláb mondatot nem tudtam kinyögni. Azután kioktattak rendesen. A megadott időben rádión jelentkeztem, s továbbítottam, amit a kezembe nyomtak. Azután meg külön a kedvemért egy akciót is rendeztek: mellékútvonalon kisiklattak egy üres szerelvényt. Ezt jelentettem

a Sánc-törzsnek, mint saját hőstettemet. Hát így dolgoztam. Végül jelentettem: a csoportra ráálltak. Parancsot kaptam, hogy vonuljak el. Aztán átjöttem az arcvonalon és most újra itt vagyok...

— Miért nem értesített érkezéséről?

— Nem volt rá időm. Fogdában tartott a frontövezeti Abwehr-csoport, amíg a törzzsel kapcsolatba nem léptek és nem bizonyosodtak meg azonosságomról. Amint megnyugodtak, rögtön a kötözőhelyre szállítottak: amikor ugyanis átjöttem az arcvonalon, ágyútűzbe kerültem, és egy gránát olyan közel robbant, hogy betemette lábamat a föld. A kötözőhelyről egyenesen idehoztak. Egy kicsit még mindig sántítok. Dietrich százados nagyon sokat törődik velem, úgy látszik, sajnál. Azt mondja, sebészhez kellene mennem. De valami szöget ütött a fejembe. Vajon minek hoztak ide az iskolába két féllábút? Mindenesetre gyanús nekem a fickó: vajon miért olyan fontos neki az én egészségem, miért erősködik, hogy kezeltessem a lábam?

Johann közölte vele, hogy Dietrichnek diverziós célokhoz van szüksége féllábú rokkantra.

— Azt mondják, a németek mesterei az operálásnak — mondta Szög rövid gondolkozás után. — És ha novokainnal csinálják, mint a foghúzást, akkor oda se neki, azt is ki lehet bírni az ügy érdekében, ha annyira szükségük van rokkantra.

— Mit beszélsz?

— Semmit — felelte Szög. — Csak morfondírozok magamban. — Tenyerével dörzsölgette a térdét. — Fáj a zúzódás, úgyis rossz a lábam.

— Ezt nem engedhetem meg neked.

Szög fölnézett rá, figyelmesen, fürkészőn nézte az arcát.

— Tudom én, hogy ilyesmit nem lehet engedélyezni. De hát nem is kell nekem ehhez engedély. Megteszem én ezt csak úgy, a saját szakállamra. — Csúfondáros hangon tette hozzá: — Dietrich századosnak micsoda örömet szerzek ezzel! Miért sértenénk meg, hiszen e kedvességem fejében bizonyára bedug főnöknek a különleges csoportba, nem igaz?

Johann alig jutott szóhoz a megindultságtól.

— Bocsáss meg, Tyihon Lukics, hogy olyan hidegen fogadtalak.

— Miért? — csodálkozott Szög. — Jól tetted! Nem jelentkeztem időben. Fegyelemsértést követtem el. Ez világos. — Kacsintott. — Rögtön láttam én, amikor rám parancsoltál, hogy jelentsek, hogy komoly beszélgetés lesz itt. A fegyelem a mi munkánkban mindennél fontosabb. Amí meg a lábamat illeti, amiatt ne fájjon a fejed. Meglehet, még megőrizzük gyerekkori emléknek. Persze, csak ha nem lesz hátramozdítóm, mert most olyan, akár a pózna, nem nagyon hajlik térdben. Az ilyen vacak láb úgy sem ér sokat.

— Amíg vissza nem jövök — komolyodott el Johann hangja —, semmiféle kórház sincs.

— Ha a főparancsnok mondja, úgy legyen — felelte Szög. Huncut mosollyal kérdezte: — Azért most elköszönhetek tisztességesen?

Johann átölelte, s úgy súgta a fülébe:

— Nem is tudod elképzelni, mennyire örülök, hogy látlak!

Vakító fehér hótakaró borította a tájat, s fölötte derűsen ragyogott a felhőtlen, mélykék égbolt. Némán hajladoztak a barnálló törzsű, halványzöld levelű magas fenyők. A levegő hideg volt, mint a forrás vize, s a hóréteg vékony kérgén vígan szikrázott a napsugár.

Johann gyorsan hajtott, de nem csak azért, mert sietnie kellett a bárónő birtokára. A szíve diktálta az iramot. Felkavarta és meghatotta a Szöggel való találkozás.

Lukin őrmester teljesen megváltozott, miután hazája visszafogadta. Megváltozott az arckifejezése, nyugodt magabiztosság áradt öles alakjáról, eleven csillogás sziporkázott korábban fénytelen szemében. A változás olyan szembetűnő volt, hogy Johann önkéntelenül összerezzent az aggodalomtól: nem válik-e ezzel gyanússá a németek szemében?

Maga elé képzelte Lukin őrmester új arcát, a boldogság belső fényétől átvilágított szemét, és az ő lelkét is boldogság öntötte el: hiszen jól teljesítette csekista kötelességét — visszasegített az életbe egy embert, aki elveszítette önmagát.

Amikor Johann visszaérkezett a bárónő kastélyába, ismeretlen férfit talált a szalonban. A bárónő bemutatta őket egymás-

nak. Kiderült, hogy az ismeretlen a vőlegénye, Joachim von Klüge gróf, birodalmi tanácsos. A kurta lábú, kopasz, asztmás tanácsosnak olyan pufók volt az arca, mintha állandóan forró levest fújna. Vidám, életszerető ember volt, s kedvelte a frivol témákat.

Amikor a bárónő magukra hagyta őket, a tanácsos rögtön az iránt puhatolózott, miféle kapcsolat fűzi Johannt útitársnőjéhez, az orosz leányhoz?

Johann csak annyit mondott, hogy a magasabbparancsnokság különleges, kényes megbízását hajtja végre, s hogy a feladat sikeres teljesítése bizonyos mértékig éppen a bárónőtől függ.

A tanácsos rögtön megérezte, hogy Johann nem szívesen beszél szolgálati ügyekről, s inkább másra terelte a beszélgetést.

— Egy ország leverése — filozófált — csak kezdete a meghódításnak. A második, döntő szakaszban már nem vitézségre, bátorságra van szükség, hanem államférfiúi bölcsességre. Mi, a birodalom hivatalnokai, üzleti köreinek bölcs útmutatásai alapján birtokba vettük a francia, csehszlovák, belga, holland gyárakat, de célunk nem csupán az volt, hogy fegyvert gyártsunk a Wehrmacht számára. Sok országban nem hagytuk helyükön a gépi berendezéseket, amelyekkel korábban kész terméket állítottak elő, hanem szétszórtuk őket egész Európában, s az üzemeket úgy szakosítottuk, hogy csak bizonyos alkatrészeket gyártanak, amelyeket aztán Németországban szerelnek össze. Ha az üzemek elszakadnak Németországtól, gazdasági katasztrófa vár rájuk. Azt hiszem, nyugodtak lehetünk. Az európai gazdaságot így jobban kézben tartjuk, mintha megszálló hatóságainkra bíznánk mindent.

Johann óvatosan megjegyezte:

— Gróf úr, úgy érzem, mintha az ön szavaiból a nagy előrelátás ellenére némi bizonytalanság csendülne ki.

A tanácsos rögtön megkerülte a támadást.

— Ön talán azt hiszi, hogy mi, az idősebb nemzedékhez tartozó németek, teljesen elfelejtettük az első világháború szomorú tapasztalatait? Téved, kedvesem. Maguk, fiatalok, túlságosan elbizakodottak. Az önök szemében például a koncentrációs táborok csupán az alsóbbrendű fajok kiirtásának eszközei,

a külföldi munkások milliói pedig fegyvergyártó rabszolgák. Mi, idősebbek, ennél többet látunk bennük.

— Mégpedig?

A gróf lehunyta dülledt szemét, hátradőlt a puha fotelban, s álmos, közömbös hangon felelte:

— Számunkra, politikusok számára, ez garantált emberanyag, amelyet bármikor felhasználhatunk.

— Milyen értelemben?

— Értelmes körülmények között az értelmes németek visszatartják az értelmetleneket a túszok kiirtásától. Ennyi az egész.

— Ha szabad kérdeznem, miért érdekli önt ennyire ez a probléma?

A tanácsos öntelten mosolygott.

— Azért, mert a birodalom bizonyos magas rangú személyiségeinek megbízottja vagyok, és a főkormányzóság területén felső utasításra az iránt érdeklődöm, hogy a koncentrációs táborok foglyai közül kikért kaphatnánk megfelelő anyagi ellenértéket? Azt hiszem, hogy ön, mint az Abwehr munkatársa, bizonyos szolgálatokat tehetne nekem ebben az ügyben. Hiszen önök is ilyesmivel foglalkoznak, bár lehetőségeik szűk határai között. Legalábbis von Dietrich százados, aki egyébként jó barátom, beszélt erről egyetmást.

Johann szerényen meghajtotta fejét, és csak annyit mondott, hogy készségesen áll a tanácsos rendelkezésére.

— Rengeteg bajom van a táborparancsnokságokkal — panaszkodott a tanácsos. — Kénytelen vagyok ugyanis a Vöröskereszt megbízottjaként megjelenni, hogy a foglyok bizalmát megnyerjem, s őszinteségre bírjam őket. Azoknak, akik különösen értékesnek ígérkeznek, megpróbálok jobb élelmezést biztosítani. A fatejű gestapósok viszont túlságosan mereven és konzekvensen alkalmazzák dogmáikat, s minden teketória nélkül tömegsírba hányják azokat, akiknek a bizalmát megnyertem. Egyébként azt hiszem, azért sietnek annyira, hogy megszerezzék maguknak azokat a szerény küldeményeket, amelyeket én, a bőkezű angyal, egyes foglyoknak juttatok. Igen — folytatta kioktató hangon —, maguk, fiatalok, azt hiszik, hogy a zsidópogromokban, a németországi zsidóság kiirtásában csupán a faji ösztönök fejeződtek ki. Mi, közgazdászok, ezt a té-

nyezőt nem érzelmi, hanem racionális alapon vettük szemügyre. A birodalom több milliárd aranymárka értékű zsidó vagyonhoz jutott! — A tanácsos nagyot csapott a térdére: — Bizony, kedvesem! Maguk fiatalok, a koncentrációs táborokban az idegrendszerüket edzik, félholtakon tanulnak célba lőni, mi, komoly németek viszont kénytelenek vagyunk turkálni ezek között a félholtak között: hiszen aranyat és valutát kell szereznünk a birodalomnak.

Johann igyekezett még jobban tűzbe hozni a tanácsost.

— Gróf úr, ön most a hullák aranyfogaira, hídjaira és koronáira gondol? Biztosíthatom, hogy vannak erre különlegesen kiképzett emberek, megfelelő fogókkal felszerelve.

A tanácsos nem sértődött meg, vagy nem tartotta érdemesnek, hogy megsértődjék. Legalábbis úgy látszott, hogy elerasztette a füle mellett Johann megjegyzését.

— Nem, én magukra a foglyokra gondolok — magyarázta —, helyesebben egyes foglyokra. Azokra, akiknek a hozzátartozói időben emigráltak, sőt tekintélyes vagyont is ki tudtak menteni, vagy éppen komoly betéteket helyeztek el az Egyesült Államok, Anglia és Svájc bankjaiban. Az én ötletem, amelyről Himmler birodalmi vezetőnek is beszámoltam, az, hogy ne legyünk kicsinyesek, tegyük félre a faji előítéleteket, és azokat, akik most a nyugati hatalmak vendégszeretetét élvezve fényűzésben élnek, szólítsuk fel, hogy gondoskodjanak szerencsétlen hozzátartozóikról, s utalják át a megfelelő összeget megbízottaink számlájára.

— Tehát az ön javaslatának az a lényege — kérdezte Johann, mint akit komolyan érdekel az üzlet —, hogy kereskedjünk a foglyokkal?

A tanácsos megvetően hunyorgott.

— Az üzletemberek nyelvén ez másképp hangzik. Mondjuk úgy, hogy megtérítik ama személyek eltartásának költségeit, akik nem végeznek termelőmunkát, mert különleges körülmények közt történő átnevelésre szorulnak. — Varangyos békára emlékeztető szemével Johannt fürkészte, s mint egy mellékesen megjegyezte: — Dietrich százados egyébként magáról is beszélt nekem. Amikor tájékozódtam, ő éppen magát ajánlotta nekem, minthogy vele együtt sok koncentrációs tábort meglátogatott. Ezért merek önnek ajánlatot tenni, hogy a tábo-

rokban dolgozó ügynökeit használja fel azoknak a személyeknek a felderítésére, akiknek jól szituált rokonaik vannak külföldön. Segítségét természetesen nem ellenszolgáltatás nélkül kérem. Szabályos üzleti egyezségre gondolok.

— Azt hiszem — mondta Johann mértéktartón —, helyes volna mindezt parancsnokságunk tudomására hozni. Ha kiadják a megfelelő parancsot, ügynöki hálózatunk minden bizonynyal kifogástalanul fog működni.

A tanácsos összevonta a szemöldökét.

— Értse meg — mondta kissé ingerülten —, ez az én saját ötletem. Elmondtam néhány magas rangú személyiségnek, és ők érdeklődéssel fogadták. De ha a tervezett akció bármilyen formában, akár titkos parancs formájában is, nyilvánosságra kerül, mások is érdeklődhetnek iránta, és akkor akármilyen nagy is az összeg, annál jobban csökken, minél többen vesznek részt benne.

— Ez az „akció" tehát merőben üzleti vállalkozás, amelyben csupán egy bizonyos kör érdekelt?

— Ellenkező esetben ugyanis — jelentette ki a tanácsos méltóságteljesen — államunkat emberkereskedelemmel vádolhatnák, mint az imént ön mondotta. Az emberkereskedelem pedig, barátom, a sötét középkor felidézését jelenti. Azt sem szabad elfeledni, hogy az akció lényegében humánus célzatú: visszaadjuk a gyermekeket szüleiknek, illetve a szülőket gyermekeiknek. Mellesleg, kérem, fordítson különös gondot a gyermektáborokra. És még valamit: vannak fényképeink olyan gyermekekről, akiket vagyonos szüleik kerestetnek. A táborok kis lakóira, amennyire megfigyelhettem, a táborélet bizonyos bélyget nyom, és ezért a gyerkőcök nem mindig hasonlítanak a fényképre. Ne feledkezzék el erről. Továbbá a táborok körülményei között a gyermeki pszichikum és emlékezet nem olyan stabil, mint a felnőtteké. Ha tehát előfordul, hogy valamelyik gyermek hasonlít a fényképre, de a gyermek szava nem egyezik a múltjára vonatkozó értesülésekkel, jól a fejébe kell vernünk saját értesüléseinket, hogy amikor visszaadjuk szüleiknek, ne támadjon bennük semmi kétség.

A tanácsos észrevett valamit Johann szemében, ami nem tetszett neki, s meglehetősen ridegen hozzátette:

— Kötelességemnek tartom felhívni a figyelmét arra, hogy

az akcióban érdekelt személyeknek korlátlan lehetőségeik vannak, s bárkit félre állíthatnak az útból, aki méltatlannak bizonyul a bizalomra, amelyben például most önt részesítettem.

Bélyegzővel ellátott tiszta úrlapot vett elő levéltárcájából; az iraton már rajta volt valamilyen magas rangú ember aláírása. Johann orra alá tette a kitöltetlen igazolványt.

— Ha szót értünk egymással — mondta a tanácsos —, ebbe a sarokba beragasztjuk a maga fényképét. És tegyük fel, a főhadnagyi rangnak megfelelő obersturmführeri rendfokozat máris biztosítva van magának.

Johann felállt.

— Birodalmi tanácsos úr, köszönöm a bizalmát. Örülök, hogy igényt tart szolgálataimra.

— Ön pedig pompás legény, Weiss főhadnagy úr — veregette meg Johann vállát a tanácsos. — Dietrich százados egészen pontosan jellemezte önt. Ön olyan ember, aki nem kér többet, mint amennyit ér.

Habár ez a dicséret kétértelmű volt, Johann ezúttal jobbnak látta, hogy erényei legfőbb elismerésének tekintse, ezért még egyszer hálásan rámosolygott a tanácsosra.

*

A vőlegény jelenléte nem nagyon befolyásolta a bárónőt, legalábbis nem látszott meg sem öltözékén, sem viselkedésén. Még csak ki sem csípte magát: nem kendőzte a ráncait, nem rúzsozta ki hervadó, száraz ajkát. Ruházata most is meglehetősen elhanyagolt volt.

Olgáról elégedetlenül nyilatkozott:

— Ez a lány fennhéjázón viselkedik. Alig válaszol a kérdéseimre. Csak ül, és a levegőbe bámul. Hívtam, hogy nézze meg a kastélyt, nem volt kíváncsi rá. Beszéltem neki a családfámról. Erre kihívón azt mondta, hogy a családfa Oroszországban csak a törzsállattenyésztőket érdekli. Nem azért voltam olyan türelmes ehhez az orosz teremtéshez, hogy minden igyekezetem hiábavaló legyen.

— Az Abwehr értékelni fogja szolgálatait — jegyezte meg Johann.

— Ugyan mit adhat nekem az Abwehr! — biggyesztette le az ajkát a bárónő. — Még ha adnának egy másik, jövedelme-

zőbb birtokot! De menjen talán a gyámoltjához — mondta Johann-nak. — A vendégszobában van.

Amikor nyílt az ajtó, a lány feléje fordult, de tágra nyílt szeme furcsán elnézett Johann mellett. Üres tekintetéből legfeljebb valami várakozásfélét lehetett kiolvasni. Ő szólalt meg először:

— Nos?

— Mi van magával?

— Maga az? — Úgy mondta ezt, mintha nem látta volna, ki lépett be, és csak most ismerné meg Johannt.

Johann hívta, hogy sétáljanak egyet a parkban. Olga azonban nem volt hajlandó rá.

— Nagyon kérem, — ismételte meg kérését Johann ezúttal nyomatékosabban.

— És ha mégsem vagyok hajlandó, akkor kényszerít?

— Igen, kénytelen leszek rá. Beszélnem kell magával.

Az előszobában megkereste és feladta a kabátját. A lépcsőn lemenet a lány a korlátba kapaszkodott. Johann udvariasan maga elé akarta engedni, de a lány megállt és addig nem mozdult, amíg Johann el nem indult előtte.

A lány bizonytalanul lépkedett a puha hótól megtisztított sétányon, nem is nézett a földre, s belelépett a tócsákba, mint aki szándékosan át akarja nedvesíteni a cipőjét. Arcán furcsa szomorúság, ideges nyugtalanság ült.

Johann letért egy mellékösvényre, a lány pedig gépiesen tovább ment a fasorban. Utánaszólt. Olga a bokrok közt csörtetve indult a hang irányába.

Johann megállt, s amikor a lány a közelébe ért, kezét hirtelen elrántotta arca előtt. — A lány nem hőkölt hátra, nem hunyorított, éppen csak a szemhéja rezdült meg. Johann sejtése bizonyossággá vált. Hiszen eddig is tudta, hogy az éhezés következtében ideig-óráig elvesztették látásukat a koncentrációs táborok foglyai, de azok is, akiket a Gestapo különleges módszerek alkalmazásával hallgatott ki. A vakságnak ezek az időszakai hirtelen álltak be.

A lány nyilván nem látta Johannt, vagy talán éppen csak kivette a körvonalait, mintha ködön keresztül látná, de megérezte átható tekintetet. Hirtelen megfordul.

— Nyina! — szólt rá Johann határozottan, megfogta a vál-

lát és maga felé fordította arcát. — Nyina — ismételte —, mindent tudok magáról!

A lány összegörnyedt, aztán kitépte magát Johann karjai közül és botladozva futásnak eredt az ösvényen.

Johann utolérte.

— Nyugodjék meg — mondta —, ne csináljon ostobaságokat!

Gondosan mérlegelte az „Olgáról" kapott központi információt, és úgy érezte, hogy megtalálta az egyetlen helyes következtetést.

Nyugodtan, magabiztosan beszélt a lányhoz.

— Olga a főiskolával együtt Szverdlovszkba ment. Maga pedig Nyina. Édesapja él, és senki nem nyúlt hozzá egy ujjal sem. Az egyetlen, ami érdekel, az, hogy milyen céllal adta ki magát Olgának? Okosan teszi, ha megmondja az igazat. Nagyon sok függ ettől, ami mindkettőnk számára fontos.

— És ha semmit sem mondok?

— Ahogy gondolja — mondta Johann. — Ebben az esetben megmaradhat annak, akinek feltünteti magát.

— Úgy érti, hogy...

— Ha jól tájékoztattak, maga német ügynök. Hazaáruló. Nemde?

— Ide figyeljen — mondta a lány halkan —, maga azt akarja elhitetni velem, hogy nem olyan német, mint a többiek?

— Tegyük fel...

— Vagy talán egyszerűen csak...

— Ne találgasson — tanácsolta Johann.

— Rendben van — mondta a lány, majd szomorúan folytatta: — Nekem most már úgy sincs vesztenivalóm.

— Különben pedig, ha a főnökség megtudja, hogy szinte egyáltalán nem lát, úgyis visszahajítja a táborba mint használhatatlant. — Johann most már kíméletlen volt: — Kinek van szüksége vakokra?

Ezek után nem sok időbe tellett, hogy Johann megtudja a lány igazi történetét.

Édesapja befogadta a családba Olgát, az elítélt ezredes lányát. Amikor kitört a háború, Nyina ápolónő lett annál az alakulatnál, amelynek édesapja volt a komisszárja. Fogságba estek. Egy áruló azt hazudta a németeknek, hogy ő a nevelt lá-

nya a komisszárnak. Azért gondolta ezt, mert apja a fronton vele is nagyon szigorúan bánt. Így súgta be a németeknek, de még azt is hozzátette, hogy a lány apja törzsfőnök volt, magas rangú katona.

Nyina a kihallgatásokon eleinte mindent tagadott. De aztán elvtársai azt tanácsolták neki, hogy ne makacskodjon, adja ki magát annak, akinek nézik, és írja alá az eléje tett papírokat.

Abban a reményben ment a hírszerző-iskolába, hogy amint ledobják a hátországban, fegyverével megsemmisíti párját és megszökik.

S amikor a lány a történet végén kijelentette, hogy Johann ezek után nyugodtan átadhatja a Gestapónak vagy elintézheti, ahogy jónak látja, Johann nem tudott rögtön válaszolni.

Habozott. Hisz-e majd neki Nyina? Ha megtudja, kicsoda, le tudja-e küzdeni örömét, amelyet — Johann ezt a saját tapasztalatából tudta — néha nehezebb leplezni, mint a legkeserűbb kiábrándulást?

Közönyösen válaszolt.

— Gondoltam, hogy maga színlel. De nem tartozik rám. Az én feladatom az, hogy kísérjem magát a szabadsága alatt, semmi több. Jegyezze meg: ez a beszélgetés sohasem hangzott el közöttünk. Minden marad a régiben. Maga Olga. Ami a látását illeti, ne nyugtalankodjék: kerítünk orvost és a hátralevő napokat gyógykezelésre használjuk fel.

— De maga sem az, akinek feltünteti magát! — mondta a lány diadalmas hangon.

— Miért, azt hiszi talán, hogy köztünk, németek közt, nincsenek rendes emberek? — Dünnyögve folytatta: — És különben is, maga olyan csinos, hogy... Johann nem fejezte be a mondatot és mosolyogva nézett a lány szemébe. — Az érzelmeimre nem is gondol?

— Érzelmek! — fintorgott a lány. — Maga egyáltalán nem olyan.

— Hanem milyen?

A lány hallgatott. Johann a vállára tette a kezét.

— Kérem, igyekezzék megmaradni olyannak, amilyen most. Megígéri?

A lány bólintott.

— És legyen kedves a bárónőhöz. Voltaképpen nem is olyan szörnyű boszorkány. Vendégszeretetének még hasznát vehetjük.

— Ennél többet nem akar mondani nekem?

— Akarnék, de nem mondhatok.

A lány elpityeredett.

— Na tessék — mérgelődött Johann. — Hát mit kezdjen magával az ember?

— Azért mégis, egy icipicit sem lehet mondani? — kérlelte a lány. — Nagyon kérem!

— Semmit se tehetünk — mondta Johann. — Semmit sem engedhetünk meg magunknak. Érti? — Zsebkendőjével letörölte a könnyeket a lány arcáról. — Mosolyogjon! Ne ilyen bánatosan! Szemtelenül tessék mosolyogni! Ahogy már bemutatta nekem. Na látja, fog ez menni.

— Csak egy kérdést — nyögte a lány —, egyetlenegyet...

— Halljam. Csak egyet.

— Az Udarnyik mozi hol van?

— A Szerafimovics utcában — felelte Johann vakmerőn.

— Tudja! — szorongatta Nyina Johann kezét. — Én most olyan boldog vagyok!

Johann mérgesen ráförmedt:

— De most már elég! Hallja? Elég!

Amikor visszamentek a szalonba, a lány a bárónőhöz lépett.

— Nagyon szép a parkja, asszonyom, csak egy kicsit elhanyagolt. A havat nem söpörték el mindenhonnan, csupa víz lett a lábam. — Némi habozás után hozzátette: — Sajnos, nem láttam mindent jól. Valami baj van a szememmel.

Miután a bárónő elvezette Nyinát a szobájába, hogy átöltözhessen, Johann a tanácsoshoz fordult, kérte, legyen segítségére: jó szemészre volna szüksége. Természetesen fedezi a költségeket, tette hozzá, mivel erre külön pénzösszeget kapott.

— Mi baja a szemének? — kérdezte a tanácsos.

— Megszokott dolog ez: a tábori kosztból hiányoznak a vitaminok — felelte Johann, aztán az időközben visszatért bárónőhöz fordult:

— A szovjet ezredes leánya el van ragadtatva az ön kedvességétől, és még azt is említette, hogy mivel családjában a férfiak mind katonák voltak több nemzedékre visszamenően,

megilletődött az ön családfájától. Megkért, hogy a nevében bocsánatot kérjek az erős tréfáért.

— Most jut eszembe — mondta a tanácsos —, Lansdorf úr kereste magát telefonon. Megnyugtattam, hogy gyámoltjával együtt teljes épségben van. Az alkalmat kihasználva, mindjárt beszéltem is vele a megbízatás felől. Azt mondta, nincs kifogása ellene, hogy ön egy ideig segítségemre legyen. — Kacsintott. — Amint látja, a hivatalos és beavatott személyek nem tagadják meg tőlem támogatásukat.

— Efelől eleve biztos voltam — hajolt meg Johann tiszteletudón.

*

Johann a városba ment orvosért, de még előbb benézett Elzához. Az adatok, amelyeket a központ a lányról küldött, teljesen megegyeztek azzal, amit Nyinától hallott. A személyleírás is egyezett. Közben azonban újabb üzenet is érkezett a központból: azt ajánlották Johann-nak, próbálja megkörnyékezni Babaskin vésnököt, az „Órák, bélyegzők, optika" szövetkezet egykori dolgozóját, aki a Sánc-törzsnél a hamis iratokat készíti az ügynökök számára. Babaskin lánya levelet fog írni apjának, és ez a levél nemsokára Johann kezében lesz.

*

Az orvos megvizsgálta Olga-Nyina szemét, és közölte, hogy a lány intenzív kezeléssel és jó táplálkozással két hét alatt visszanyerheti a látását. És noha az orvos katona volt, szívesen elfogadta Johanntól a honoráriumot, ennek fejében viszont a német gyógyszert kicserélte — drágább, de hatásosabb — svájci gyógyszerekre.

— Ne feledjék azonban — mondta —, hogy a betegnek nem annyira gyógyszerre, mint inkább jó táplálkozásra és nyugalomra van szüksége.

Mintha kicserélték volna a bárónőt, amikor megtudta, hogy az orosz lány vak. A bogaras asszonyság egyik percről a másikra szentimentálissá vált. Nem akarta, hogy vendége leplezze tehetetlenségét, erősködött, hogy a lány nyugodtan bízza rá magát.

— Olga nálam marad, amíg teljesen meg nem gyógyul — jelentette ki határozottan.

S ha már a lányt ott tartotta magánál, természetesen Johann-nak is felajánlotta, hogy legyen a vendége. Minden jel arra vallott, hogy a bárónőnek nagyon tetszik a vak lány nagylelkű pártfogójának szerepe. Másnap reggel azonban félrevonta Johannt, s minden teketória nélkül figyelmeztette, hogy otthonában a lány becsülete az ő védelme alatt áll.

Gyötrelmesen lassan telt el a nap.

Gyertyafénynél vacsoráztak az óriási, rosszul fűtött ebédlőben, amely olyan nyirkos volt, mint valami pince. De elhagyott templomnak is nézhette az ember: a falakról leszedték a gobelineket, alul barnán sötétlett a tölgyfaborítás, a magas, csúcsíves ablakok festett üvegén címerek rajzolódtak ki.

A vacsora meglehetősen szegényes volt.

A bárónő vigasztalásul emlékeztette a tanácsost, hogy a führer vegetáriánus: nem dohányzik, nem fogyaszt szeszes italt sem és mindenkinek káposztafőzeléket és ásványvizet ajánl.

— Az én életem — dünnyögte a tanácsos — túlságosan jelentéktelen ahhoz, hogy effajta nélkülözések árán próbáljam meghosszabbítani — és határozott mozdulattal a borospalack után nyúlt.

A bárónő maga mellé ültette Olgát. Saját kezűleg szeletelte fel a húst a tányérján, és egyre kínálgatta.

Johann jólesőn állapította meg, hogy a lány megváltozott. Arca szelíd lett és megbékélt, mosolygott. Aggódott is, hogy ez a boldogság talán feltűnik a tanácsosnak, de aztán megnyugodott, mert a lány kedélyállapotát a szívélyes vendéglátás és gondoskodás indokolta.

Egész vacsora alatt szinte a tanácsos beszélt. A bárónő és Olga többnyire hallgattak, nem is nagyon figyeltek a férfiak társalgására.

Tíz óra felé járt az idő, amikor a bárónő aludni küldte Olgát, és megkérte Johannt, kísérje fel a lányt a szobájába.

Másnap este meglehetősen népes társaság gyűlt össze a bárónőnél, csupa régi és új ismerős, valamennyien a lengyelországi náci gazdaság és közigazgatás vezető emberei. Johann meglehetősen unatkozott — a vendégek nem sok újat tudtak mondani —, de akadt közöttük egy, akit igyekezett jobban szemügyre venni.

Johann észrevette, hogy amikor a vendégek túlságosan őszinte kijelentéseket tettek, a bárónő ijedt pillantásokat vetett erre az emberre. Amint a vendég álmosan lehunyta duzzadt szemhéját, a bárónő megnyugodott, de sietve más irányba próbálta terelni a beszélgetést.

Johann közben bizalmas beszélgetésbe elegyedett egy másik vendéggel. Karl Budhoft elmondta, hogy vegyészmérnök, az I. G. Farbenindustrie műgumigyár építkezésén dolgozik. Tőle kérdezte meg Johann, ki lehet az álmosan szivarozó férfi. Budhoft lekicsinylően legyintett:

— Schmidt úr, hamburgi kereskedő. De ahhoz képest, hogy kereskedő, túlságosan élénken érdeklődik a műanyagok gyártásának újabb módszerei iránt. Sajnos, én nem elégíthettem ki kíváncsiságát. A Farben munkatársai ugyanis írásban vállalnak kötelezettséget arra, hogy szigorúan titokban tartják a termelésünkkel kapcsolatos összes adatokat.

— Talán valamelyik konkurrens céget képviseli?

— A Farbennek nincsenek konkurrensei — intette le határozottan Budhoft.

Amikor Johann alkalmasnak találta a pillanatot, hogy eltávozzék — vissza akart menni ugyanis az iskolába, hogy elintézzen néhány ügyet —, Schmidt úr megkérdezte, nem vinné-e be Varsóba? Johann szívesen vállalkozott erre. Schmidt azonban a kocsiban nem Johann mellé ült, hanem kényelmesen elhelyezkedett a hátsó ülésen.

A társaságban Schmidt zárkózott embernek látszott, de most egész úton be nem állt a szája. A beszélgetés egyébként meglehetősen egyoldalú volt. Schmidt kérdezett, Johann válaszolt. A kérdések csakúgy záporoztak, és Johann hamar rájött, hogy útitársa az Abwehrről szeretne minél pontosabb ismereteket kapni. Johann persze óvatos volt, s a megszállt területeken működő csendőrség tagozódásáról beszélt. De Schmidtet minden jel szerint ezek az értesülések is érdekelték.

Varsóban Schmidt nem hotelben szállt meg, hanem egy Angliába emigrált lengyel nagybirtokos elővárosi villájában. Mint utóbb kiderült, a földbirtokosnak a villában maradt távoli hozzátartozói a személyzettel együtt rendkívül előzékenyek voltak Schmidt úrhoz.

Schmidt meghívta Johannt egy pohár konyakra, és amíg

iszogattak, atyaian érdeklődni kezdett a fiatalember élete felől. Később a hadihelyzetre terelődött a beszélgetés.

A kereskedő mintegy mellékesen megkérdezte, hogyan értékeli Johann a „Seelöwe" hadművelet leállítását, vagyis azt, hogy a nagy hírverés ellenére mégsem szálltak partra a német csapatok Angliában.

Johann kijelentette, hogy szerinte a „Seelöwe" hadműveletet csak azért találták ki, hogy morálisan befolyásolják az angolokat. Vagyis hogy az angolokkal felismertessék hibájukat, amelyet azzal követtek el, hogy nem Németország oldalán, hanem ellene harcolnak.

Schmidt egészen felélénkült, közölte, hogy egyetért Johannnal, s hogy az angol lapok szerint Nagy-Britanniában igen magas rangú személyek is hasonló véleményen vannak. Hogy is lehetett Churchill ilyen esztelen!

Johann óvatosan megkérdezte: biztos-e csakugyan, hogy Angliában is így vélekednek? Schmidt csúfondárosan nevetett, s kijelentette, hogy ezt nemcsak a birodalom vezetői tudják. Hess küldetése is sikerrel járt volna, ha Angliának ugyanolyan erős politikai rendőrsége lenne, mint Németországnak.

Schmidt ezután arról beszélt, hogy Anglia és az Egyesült Államok szövetségesi kapcsolatai nem nyugszanak szilárd alapon. Ismeretes például, hogy az az amerikai cég, amely egy Zeiss-szabadalom alapján gyárt bombavetőkre való célzókészülékeket, nem volt hajlandó ellátni ilyen készülékekkel az angol légierőt, arra hivatkozva, hogy a Zeiss-szel szembeni kötelezettségei ezt nem engedik meg.

— Ha az angoloknak volna elegendő célzókészülékük, sokkal hatásosabban bombáznák a német városokat. Az sem véletlen — magyarázta Schmidt —, hogy Auschwitz kétezer angol foglya közt meglehetősen sok a Németország fölött lelőtt pilóta. Mivel az angol célzókészülékek műszaki szempontból nem elég tökéletesek, veszedelmesen alacsonyról kell ledobni bombaterhüket.

Schmidt hamarosan beismerte azt is, egyébként meglehetősen bánatos képpel, hogy a nagy konszernek Németországban is elnyomják hatalmukkal a kis vállalatok tulajdonosainak kezdeményezését, s ezért a kisvállalkozók a csőd szélén állnak. Ő például szeretne egy irodát nyitni azzal a céllal, hogy kü-

lönféle műszaki konzultációval álljon a kis cégek rendelkezésére, de alig kezdett hozzá a szervezéshez, rögtön óriási nehézségekbe ütközött. És ezek a nehézségek nem is annyira a háborúból adódnak — hiszen természetes, hogy háború idején a találmányokat a biztonsági szolgálat ellenőrzi —, hanem inkább abból, hogy a legnagyobb konszernek igyekeznek mindenre rátenni a kezüket, megkaparintják az összes szabadalmakat, még ha ezeknek nincs is semmi közük termelésükhöz, ezzel viszont kisemmizik a kis cégeket és fékezik fejlődésüket.

Schmidt úr ezután bánatosan felsorolta azokat a német szabadalmakat, amelyeket nem sikerült megszereznie. A felsorolásból kiderült, hogy mi érdekli Schmidt urat: például annak az illatos anyagnak az összetétele, amely igen jó hatással van a pilóták közérzetére és harcképességére; a tőzegpanel gyártása; a túlerjesztett fűrészporból való kenyérgyártás (ezt a kenyeret a megszállt Európa lakossága számára gyártották); a dohányhulladék felhasználása bankjegypapír gyártására. Volt olyan javaslat is, hogy a csizmatalpat készítsék préselt bőrrel és gumival bevont drótháló́ból. Mindez a termelés helyes megszervezése esetén jelentős tartalékot hozhatna. De hát... Schmidt lemondón legyintett, s bosszúsan mosolyogva hozzátette:

— Mindezt megkaparintották más, jelentősebb cégek. Most aztán másból sem áll az életem, mint hogy örökösen új lehetőségeket keresek.

Johann nem győzött sajnálkozni.

— Sajnos, ebben a vonatkozásban nem tudok segítségére lenni. — Közben átfutott az agyán, hogy a Schmidt által említett találmányokról nem is olyan régen olvasott az újságokban, s részvevőn megkérdezte: — Gondolom, Schmidt úr, ön meglehetősen sokat fáradozott azért, hogy utánajárjon ezeknek a szabadalmaknak?

— Nemcsak hogy fáradoztam, hanem rengeteg pénzt is költöttem rájuk — csóválta a fejét nekikeseredve, s felsóhajtott: — Az ember legyen bőkezű, ha valamit meg akar tudni, nem igaz? És képzelje, mindazok, akik tudnak valamit, szívesebben elfogadják az angol fontot, mint a birodalmi márkát.

— Kemény valuta — mosolygott Johann.

— Igen — bólintott rá Schmidt. — Egyébként önnek is ajánlanám, hogy ne vesse meg a fontot, ha hozzájut.

Johann vállat vont és megismételte:

— Ez olyan távol áll az én tevékenységi körömtől, hogy... — Gondolkozott, majd kisvártatva folytatta: — Különben most jut eszembe, hogy van egy barátom... Bizonyára ön is tudja, hogy minden szakasznál van egy külön láda, amelybe bármelyik katona beteheti műszaki javaslatait. A katonaságnál most elég sok értelmiségi van. Ezek néha egészen értékes javaslatokkal állnak elő. A barátom éppen azon az osztályon dolgozik, amely a különféle javaslatokat feldolgozza. Esetleg hasznára lehetne önnek.

Schmidt csalódottan vont vállat.

— Nem vagyok biztos benne, hogy éppen erre van szükségem. De mindenesetre hálás leszek önnek, ha bemutatja a barátját.

— Meg kell azonban mondanom — mondta Johann —, hogy eléggé távoli barátom az illető: a kaszinóban ismerkedtünk meg.

Miután így megállapodtak, elbúcsúztak egymástól. Schmidt még megjegyezte, hogy amikor Johann-nak kedve tartja, látogassa meg akár bejelentés nélkül is.

Johann természetesen nem mondhatott le erről az ismeretségről, mert hiszen minden új ember, akivel többé-kevésbé közeli kapcsolatba került, újabb meg újabb oldalról mutatta be azokat a németeket, akik üzleti zsákmányra vadásztak Lengyelországban. Csaknem mindegyikük kapcsolatban volt a hadsereggel, és mivel az üzleti akciók közvetlenül függtek a Wehrmacht szerveitől, ezek az emberek információk forrásául szolgálhattak Johann számára.

Schmidt azonban nem hatott szokványos üzletembernek. Volt benne valami gyanús. A ráérős, álmos nyugalom, amely megkülönböztette a báróné többi vendégétől, valahogy nem felelt meg a szeme állásának; tekintete feszült, figyelmes volt még akkor is, amikor szinte aludt, szivarral a szájában.

Azt is megfigyelte, hogy ez a gazdag ember, aki, mint mondta, hozzászokott az utazáshoz, vadonatúj német vulkánfíber bőröndöket tartott a szobájában, s ugyanilyen új volt a neszeszere is. Schmidt holmijai közt, amelyeket az asztalon meg a

fotelban látott, nem volt egyetlen külföldi eredetű darab sem. Pedig hát a gazdag németek — Johann tudta ezt — mindig szívesebben használtak külföldi holmikat, mint hazaiakat. Ráadásul, amint belépett a szobájába, megkönnyebbülten levetette új cipőjét és inkább zokniban mászkált: nem volt papucsa.

Amikor Schmidt átöltözött pizsamába, Johann megfigyelte törzsének masszív izomzatát és észrevett két horpadt, kerek heget is, amelyek mintha tépett szélű pénzérmék lenyomatai lettek volna — ilyen hegek revolvergolyók okozta sérülés után maradnak a bőrön. Schmidt éjjeliszekrényén szőnyeggel letakart, nagy, több lámpás rádióvevő állt, noha a főkormányzóságban már régóta csak egészen kis teljesítményű, úgynevezett „néprádiókat" lehetett használni.

Johann elhatározta, hogy a legrövidebb időn belül információkat szerez erről a hamburgi kereskedőről.

*

Lansdorf nemrég érkezett vissza Berlinből, és amikor Johann belépett hozzá, éppen pihent, könyvvel a kezében hevert a díványon. A könyvből fel sem nézve hallgatta meg Johann jelentését.

— Jó ötlet — nézett fel a könyvből —, a báróné csakugyan alkalmas lehet arra, hogy orosz ügynöknőnkben kedvező benyomás alakuljon ki. Milyennek találja a lányt?

Johann kitérőn azt válaszolta, hogy a lány eléggé jól érzi magát.

— Azt kérdezem, hihetőnek tartja-e, hogy csakugyan azért vállalta el a munkát, mert bosszút akar állni elítélt apjáért?

Johann figyelte Lansdorfot. Szemhéja összeszűkült, mint amikor céloz az ember, s merőn rászegeződött a tekintete a könyv fölött.

Megértette, hogy ebben a pillanatban az életével játszik.

— Nem, nem hiszem.

Lansdorf letette a könyvet. Mosolygott, tekintete ellágyult.

— Én sem hiszem — mondta. — Mégpedig azért nem hiszem, mivel a Gestapóban bizonyos módszerekkel a fejébe verhették ezt a gondolatot, és nyilván a fejébe is verték. Azért sem hiszek a lánynak, mert az utóbbi időben néhányszor meg-

látogattam a harmadik osztályt olyankor, amikor likvidálandó oroszokat hallgattak ki, és fölfedeztem egy igen érdekes törvényszerűséget. A kihallgatást vezető kémelhárítók mindenáron arra akarták rávenni az oroszokat, hogy megerősítsék vagy kiegészítsék azokat a tényeket, amelyek életüknek bizonyos sötét oldalait jellemzik. A foglyok azonban tagadták ezeket a tényeket, noha a kihallgatók ismerték őket a szovjet sajtóból. És tudja, miért tagadtak? Mert szent meggyőződésük, hogy az ellenség előtt nem szabad beszélni életük sötét oldalairól. Hisznek abban, hogy a negatívumok csupán mulandó dolgok.

— Ön kitűnő pszichológus, Lansdorf úr.

— Nem, ez nem pszichológia dolga. Ez a magatartás jellemző az oroszok fiatal nemzedékére. A mi ügynöknőnk a többiekhez hasonlóan hazudik nekünk. Még ha letartóztatták is az apját, meg van győződve arról, hogy a bíróság tévedett és apja nem bűnös.

— De elvégre valaki személy szerint felelős azért, hogy apját meghurcolták, és a lányt esetleg a bosszúvágy vezérli.

— A kommunisták ellenzik a terrorakciókat.

— Ez a lány nem politikai, hanem személyes indítékból...

— Ostobaságokat beszél — vágott a szavába Lansdorf.

— Nem, ez nem ostobaság — védekezett Johann határozottan. — A lány zavaros, infantilis, beteges képzeletű teremtés. Az úton kihajította a pénzemet a kocsiból. Kis híján megszökött előlem a szállodából egy jóképű katonatiszttel. Végül is nem tekinthető másnak, mint egyszerű kis hisztérikának. Mégis, a bárónőnél olyan méltóságteljesen viselkedett, ahogy egy tekintélyes katona lányához illik.

— Érdekes — dünnyögte Lansdorf elgondolkozva. — Lelki kiegyensúlyozatlanság plusz betegesen felfokozott képzelet... — Elmélázva kérdezte: — Tudja, hogy milyen hatása van az emberi szervezetre a szkopolatinnak, ha altatóval együtt adagolják?

— Ha nem tévedek, ezt a készítményt először Van der Lubbén alkalmazták sikerrel?

— Lehetséges — mondta Lansdorf, és ridegen hozzátette: — Mindenesetre én erről semmit sem tudok.

— Értettem — hajtott fejet Johann tisztelettudón.

— Tehát minden világos?

— Feltétlenül. — Elkeseredett hangon tette hozzá: — Nyilván nem váltottam be a hozzám fűzött reményeit.

— Miből gondolja?

— Hogy egy készítménnyel helyettesít engem.

— Vagy úgy — mosolygott Lansdorf. — Rendben van, figyelje csak a lányt, Johann, úgy, ahogy akarja, most pedig hagyjon magamra. Pihenni akarok.

Lansdorf ezúttal először szólította a keresztnevén. Kellemes meglepetés volt ez számára. Hiszen ez azt jelentette, hogy nem vesztette el Lansdorf bizalmát, hanem ellenkezőleg, még jobban megszilárdította.

Amíg Nyina-Olga a báróné vendégszeretetét élvezte, Johann igyekezett minél gyakrabban szerét ejteni, hogy a Sánc-törzsnél is lépést tartson az eseményekkel.

A nemrégiben érkezett új hallgatók közt már olyanok is akadtak, akiket az illegális táborszervezetek ajánlottak. Johann-nak azonban most már nem kellett közvetlenül érintkeznie velük; erre a célra volt összekötője, Kés, a tengerészgyalogos, aki sikeresen megbirkózott feladatával és ugyancsak szerzett magának összekötőt.

Amikor a törzs rádióállomásának magasantennáján a jegesedés miatt az egyik kábel leszakadt és a német katonák nem tudták kijavítani, Kés — Johann engedélyével — felmászott a csaknem harminc méter magas árbocra, s cirkuszi akrobatát megszégyenítő ügyességgel fölemelte és helyére erősítette a kábelt. Johann ezt kihasználva Kést állandó javítómunkára helyezte. Kés vakmerősége megnyerte a németek tetszését. Amikor Dietrich egy alkalommal megkérdezte, miért állt a németek szolgálatába, így felelt:

— Hát hiszen én cirkuszi akrobata volnék. — És odamutatta Dietrichnek bicepsze kőkemény békáját. — Nemzetközi klasszisú erőművész vagyok. Odahaza semmire se becsülik az izomzatot: jelvényt vagy érmet akasztanak az ember mellére, azzal aztán el is van intézve. Úgy hallottam, önöknél minden fellépésért nagy pénzeket fizetnek. Nem is bánnám, hogy ha

majd letelt a szolgálat, elhelyezne egy cirkuszban. Hálából szívesen adnék önnek valami jutalékot.

— Abszolút tökfilkó — állapította meg Dietrich elégedetten.

A diverziós csoportnál hat hallgató életét vesztette, amikor gyakorlatozás közben váratlanul felrobbant egy akna. Kés hamiskásan hunyorogva újságolta Johann-nak:

— Mi közöm hozzá? Ott sem voltam. Nem tartották be a biztonsági előírásokat, és kész. De különben is, mit sajnáljam őket? Piszok banda. Próbáltam megagitálni őket, rám sem hederítettek. Hát most megbüntette őket az isten.

— Vagyis az isten ügyesen úgy helyezte el a robbanógyutacsot, hogy idő előtt lépjen működésbe?

— Elvégre azért isten: van esze! Viszont másik kettőt meggyőztem.

— Hogyan?

— Nagyon egyszerűen. Mondom az egyiknek a másikról: nézz körül egy kicsit a holmijában, különösen a bakancs talpbélése alatt, s amit találsz, jelentsd. A másiknak ugyanilyen feladatot adtam. Aztán jöttek jelenteni, hogy semmit sem találtak. Minden világos, lehet számítani a srácokra.

— Miért?

— Mert saját kezűleg dugtam a röpcédulát a talpbélésük alá. Így aztán mind a kettő horogra akadt. Elvertem őket. Persze, nem nagyon, nehogy nyomorékká váljanak. Erre sem vallottak. Na, akkor aztán elmondtam nekik mindent. Megörültek nagyon. Így hát besoroztam őket.

Johann-nak néhány ilyen szerencsésen földerített embert sikerült eljuttatnia más iskolákba. Minden három embernek volt egy összekötője, akivel aztán postaládán, rejtekhelyen keresztül tartotta a kapcsolatot. Aprólékos, rendkívüli gondosságot igénylő munka volt ez, ami ráadásul szőrszálhasogató pontosságot és állandó figyelmet követelt. A legnehezebb talán az volt, hogyan tartsa féken az önálló kezdeményezést: az emberek örültek, hogy ismét harcolhatnak a németek ellen, s túlságosan türelmetlenül készültek a harcra.

Így történt Szöggel is. Beleegyezett abba, hogy kórházba küldjék.

Dietrich rágta Szög fülét, hogy gyógyíttassa a lábát, és si-

került is rábeszélnie, noha Szög tudta, mi fenyegeti a kórházban. S ezt kereken meg is mondta Dietrichnek.

De Dietrich egyáltalán nem jött zavarba.

— Ez a legzseniálisabb módja az álcázásnak. Hadirokkant diverzáns. Grandiózus! Ilyet még nem látott a világ. Nagyon kérem magát. Ez az eset méltó lesz arra, hogy feljegyezzék a hadtörténelem lapjaira.

Johann-nak azonban sikerült rábeszélnie Lansdorfot, hogy tiltsa meg a veszedelmes kísérletet. Azzal érvelt, hogy műtét esetén elveszítenének egy értékes, már kipróbált ügynököt. A nyomorékká vált ember előbb-utóbb rájön, hogy nem számít teljes értékűnek, s pszichikai állóképességét elveszítve, környezetének szánalmában bízva végül is jelentkezik a hatóságoknál.

De Johann elkésett. Amikor Lansdorf parancsával megérkezett a kórházba, Szög ágyánál ott találta Dietrichet. A százados rendkívüli módon el volt ragadtatva, hogy Szög olyan hősiesen állta a műtétet, és hogy a műtét után sem hagyta el a jó kedve. Barátságosan veregette a beteg vállát, aztán hamarosan elment megkeresni a sebészt, hogy köszönetet mondjon neki a sikeres műtétért.

Amikor magukra maradtak, Johann csüggedten kérdezte:

— Miért engedted így megnyomorítani magad, Tyihon Lukics? — és tenyerébe vette Lukin őrmester nehéz, fáradt kezét

— Nem vették ám le az egészet — mondta Tyihon Lukics —, éppen csak valamivel a térdem alatt vágták le. Gondosan, hogy könnyű legyen rá műlábat csinálni. — Elgondolkozva tette hozzá: — Azért a németek közt is akadnak rendes fickók. A gestapósok elvittek két orvost, mert nem voltak hajlandók elvállalni a műtétet, s alig találtak egy harmadikat, aki már engedékenyebb volt. — Mosolygott. — A Dietrich meg, hát az is engedékeny. Mondtam neki, dobjanak át, még mielőtt teljesen behegedne a seb. Friss sebbel elvergődök valamelyik kórházig, elheverészek egy-két hetet, utána meg kórházi igazolással távozok. Mindjárt van papír a kezemben. Mégpedig igazi, nem német hamisítványok. És képzelje, ráállt. Azt mondta, jó fejem van, értem a csíziót. Amúgy meg biztos, hogy Dietrich állja a szavát. Meglátogat. Elrendelte, hogy tiszti fejadagot adjanak. Sör, bor, cigaretta. Bedugott ebbe a különszobába. Meg-

ígérte, hogy valami érmet is kijár nekem. Kérem, gondoltam, megdolgoztam érte. Majd otthon fogom viselni. Befelé fordítom a horogkeresztet, a másik oldalára meg rákaparom: „A hálás boldogult fritzektől a feledhetetlen Tyihon Lukicsnak." Nem jó ötlet?

Johann szánakozva nézte Tyihon Lukics arcát, amely a fájdalomtól egyfolytában rángatózott. Halántéka beesett. De arckifejezése békés volt, szemében pedig remény, sőt, huncutság szikrázott.

Tyihon Lukicsból egyre dőlt a szó:

— Mert hiszen ki vagy te itt nekünk? Maga a szovjethatalom. Amint megtudtam, miféle ember vagy, egyszeribe föltámadtam. A fiúk, akik most már a munkatársaink, engem is szovjethatalomnak tisztelnek. — Szomorúság csengett a hangjában: Az egyik emberem, szegény, rá is fizetett: az aknarakó gyakorlaton ellopott egy töltetet. Dietrich irodájában vallatóra fogták: kifordított kézzel a szekrényre akasztották. Aztán elvitték. Hívatott Dietrich. Azt mondja: „Kicsikartuk belőle a beismerést." Elhűlt bennem a vér. A tolmács meg csak mondja: „Azért lopta a töltetet, hogy éjszaka felrobbantsa a pricscsen Szög csoportparancsnokot hazaárulás miatt." Micsoda ember! Farkasszemet néz a halállal, és csak azon jár az esze, hogy még jobban megszilárdítsa tekintélyemet a németeknél. Meg is szilárdította. Őt pedig fölakasztották. Ha módja lesz rá, említse meg majd valamelyik üzenetében. Hős!

— A lábad hogy viselkedik?

— A lábam? Az ember nem állat. Az állatnak rossz lehet láb nélkül. Az ember legfőbb testrésze viszont a lelkiismeret. — Szomorúan mondta. — Folyton ez jár az eszemben. Érted, egy darabot levágtak a lábamból, én meg egyre érzem, hogy a sarkam is fáj. És vannak emberek, akiknek emlékezetéből kihullott a haza. Milyenek lehetnek ezek a szörnyetegek? Gyűlölködők, kicsinyhitűek, vagy egyszerűen csak hitvány patkányok? Elég erős vagyok ahhoz, hogy a németek szemébe nézzek. De ezekhez nincs türelmem. Emlékszem, amikor azt a gránátot hátradobtam a gép belsejébe. Mintha hájjal kenegettek volna, olyan jólesett. — Kacsintott egyet. — Különben megnyugtatlak, egy egész patkányfészket vettem be a csoportomba.

— Csak vigyázz, ne heveskedj.

— Minden rendben lesz. Értem én a dolgom.

Tyihon Lukics egyszer sem, még célzás formájában sem panaszkodott azért, hogy egy barbár ötlet áldozata lett. Titkon még ujjongott is, hogy rászedte Dietrichet.

— Mondom ennek a szemétnek: „Jól kigondolta ezt az én lábammal. Biztosan kap is érte Vaskeresztet. Nem ártana talán, ha most már megszervezné a rokkant diverzánsok tömegtermelését." Ajánlottam is neki erre a célra címeres gazembereket. Fölírta a fedőnevüket. Megígérte, hogy folytatja a kísérletet, ha az enyém sikerrel jár. Legalább megtudják a patkányok, mit jelent a hazával kereskedni.

Johann Dietrichhel együtt ment vissza a kórházból, s útközben kénytelen volt végighallgatni Szög dicshimnuszát.

— Ez aztán igazi orosz Iván — lelkendezett Dietrich. — Jámbor lélek, hiszékeny. Éppen ilyen pucer kellene nekem, csak persze ép végtagokkal. A maga orosz naivitásával még azt is mondta, hogy fél lábbal olcsóbb az ember élete: fele annyit kell cipőre költenie. Úgy meghatódtam — hiszen nem is haragszik rám egy cseppet sem —, hogy adtam neki egy üveg rumot.

Johann elnézte Dietrich keskeny tarkóját, vékony, fehér nyakát, hegyesen meredező izomtalan vállát, és elviselhetetlenül nehéz volt megőriznie nyugalmát. De aztán erőt vett magán. Tudta már, hogy Dietrichet is előbb-utóbb utoléri a végzet.

Közben sikerült felvennie a kapcsolatot Babaskin vésnökkel is, aki a törzs műhelyében a hamis iratokat gyártotta. A feladatot Kés hajtotta végre. Egy héttel később jelentette Johann-nak, hogy az öreg eleinte bizony kemény diónak bizonyult.

— Mit számítok én? Hamis iratokat gyártok hamis embereknek. Pedig egész életemben külföldi márkájú órákat javítottam. Úgy gondoltam, hogy ha nincs szovjet óra, az sem baj. Lehet reparálni a régieket. Viszont gyártunk ágyúkat meg repülőgépeket. Számoltam ezzel a ténnyel, és dolgoztam a hulladékból. De hát hol vannak a mi ágyúink meg repülőgépeink, ha a németek a maguk ágyúival meg repülőgépeikkel meg óráikkal — amelyek, magunk közt legyen mondva, rosszab-

bak a Moser-féléknél — elfoglalták a városainkat, a földünket?

De aztán lassanként mégis beadta a derekát az öreg.

A csekistáknak nem kis fáradságukba került, amíg megtalálták Babaskin lányát meg egy ugyancsak idős távoli rokonát. Ők aztán együtt írtak neki haragtól fűtött, megvetéssel átitatott levelet.

Amikor a vésnök elolvasta a levelet és Kés egyik emberének utasítására ott helyben el is égette, ráfújt a hamura és egyszerűen csak ennyit kérdezett:

— Miről van hát szó, elvtárs? Miben lehetek szolgálatukra?

Ettől kezdve a vésnök által készített iratok megcáfolhatatlan tárgyi bizonyítékká váltak azok ellen, akik felmutatták őket.

Amíg Nyina-Olga a bárónő vendégszeretetét élvezte, Johann arra is tudott időt szakítani, hogy találkozzon Schmidt úrral. A joviális úriember különösen felkeltette érdeklődését, amikor Elzától megtudta, hogy időközben beszerzett értesülései szerint Schmidt úrnak Hamburgban nincs semmiféle kereskedelmi irodája. Elza arról is értesült lengyel barátaitól, hogy az a földbirtokos, akinek házában Schmidt megszállt, kapcsolatban van a londoni emigráns lengyel kormánykörökkel, és feltételezhető, hogy itthon maradt rokonai a londoni kormány ügynökei.

Johann megbízta Zubovot, tartsa szemmel Schmidtet, Elzát pedig arra kérte, szerezzen számára némi információt a német műanyagipar újabb termékeiről. Elza szerzett is ilyen értesüléseket, bár Johann nem tudta, milyen forrásból. Zubov is igen hamar eredményt ért el. Egyik embere megtalálta azt a rejtekhelyet, melyen keresztül Schmidt továbbította jelentéseit. Az iratokról fényképmásolatot készítettek, s közöttük Johann talált egy jegyzetet, amely arról tanúskodott, hogy az angol rezidens közvetlen kapcsolatban van Gerddel, a kémiskola parancsnokával.

Johann ezeknek az anyagoknak a birtokában elhatározta, hogy meglátogatja a joviális hamburgi kereskedőt.

Schmidt nagyon örült a látogatásnak. Igaz, megpróbálta lep-

lezni örömét, bágyadtan üdvözölte Johannt, mozdulatai fáradtak voltak, vagyis igyekezett úgy tenni, mintha éppen gondtalan pihenéséből riasztotta volna föl a vendég. De a szoba tele volt füsttel, a hamutartóban még parázslott a szivarvég, az íróasztalra pedig Schmidt nagy sebtében ráterítette a fürdőköpenyét. Szeme nedvesen csillogott, szeme fehérje vérágas volt, mint az olyan emberé, aki most is álmatlanul töltötte az éjszakát.

Schmidt alágyújtott a kávéfőzőnek, az asztalra kitett egy üveg konyakot, hátradőlt a fotelban, az asztalra tette a lábát, s indítványozta vendégének, hogy helyezze ő is kényelembe magát, kövesse példáját, hiszen, mint mondta, „a rómaiak még étkezni is heverészve szoktak".

Johann tisztelettudón érdeklődött, nem húzza-e a szíve Schmidt urat vissza Hamburgba?

— Aggódom az irodám miatt.

— Nagy a vállalkozás?

— Sohasem törekedtem gazdagságra, csak éppen annyi pénzt akartam mindig, amennyivel függetlennek érezhetem magam — válaszolt Schmidt kitérőn.

— Azért az bizonyára kellemes dolog, amikor az embernek sok pénze van...

— Maga még nem próbálta?

— Éppen mostanában gondoltam rá, hogy meg kell próbálnom...

— És van valami elképzelése?

— Mit szólna hozzá, ha a barátom helyett én tennék önnek némi szolgálatot?

Schmidt kérdőn felvonta a szemöldökét:

— Némi szolgálatot?

— De nagyon értékeset.

— Csakugyan „nagyon" értékeset?

— A barátom, akinek említettem az ön ajánlatát, azt mondta, hogy ez igen értékes szolgálat.

— De ön azt mondta, hogy *némi* szolgálatot akar tenni nekem.

— Ó, látom, ön sokat ad az árnyalatokra — jegyezte meg Johann ingerkedve. — Szóval a barátom azt mondta, hogy a Biztonsági Szolgálat rendkívül buzgón érdeklődik az olyan

emberek iránt, akik háborús időkben katonai jelentőségű találmányok iránt kérdezősködnek.

— Csakugyan így mondta?

Johann játékosan folytatta:

— A barátom nem olyan nagy ember, ezért kijelentéseit nem idézem szó szerint.

— Mi a maga barátja?

— Ha önt ennyire érdekli, lehetővé teszem, hogy személyesen is találkozzék vele.

— Hol?

— Minden attól függ, hogyan értékeli az ő szolgálatát.

— Ide figyeljen, gyermekem — kezdett heveskedni Schmidt —, ne zsarolgasson engem a barátjával! Mondja csak meg neki nyugodtan, ha a Gestapónál dolgozik, hogy Schmidt kereskedő újságkivágásokat gyűjt, lapjainkból kiollóz minden cikket, amely a feltalálóinkról szól, és mindazokról a találmányokról, amelyeket legutóbb önnek említettem, nemrég a Das Reichben olvastam. Ez elég önnek?

— Tökéletesen — bólogatott Johann. Aztán ünnepélyesre váltott a hangja: — Hát akkor, Schmidt úr, igyunk a sikereire! — Őszintén tette hozzá: — Végül is nagyon örülök, hogy eloszlatta kétségeim utolsó maradékát is.

— Miféle kételyei voltak?

— Képzelje — mosolygott Johann jámbor arccal —, azt hittem, hogy ön angol hírszerző.

Schmidt erre akkorát kacagott, hogy majd leesett a fotelből.

— Istenem, istenem! — hápogott Schmidt. — Még hogy én angol kém! Hát, tudja, egy Abwehr-munkatárstól ilyen merész és minden alapot nélkülöző feltevés mégiscsak túlzás!

— De azért remélem, hogy ez a mulatságos eset kettőnk ügye marad...

— Jól van, az ördög vigye el magát, szavamat adom magának, hogy jó emlékezetében őrizze meg az öreg Schmidtet. — Koccintásra emelte poharát. — Azért maga mégis rokonszenves csecsemő. Rokonszenves az őszinteségével. És még azt is hozzátenném: a merészségével.

— Miért a merészségemmel?

— Hát hogyne! Eljön egy angol kémhez és kijelenti neki, hogy uram, ön angol kém!

Johann cinkosan mosolygott.

— Látja, Schmidt úr, ebben téved. Nem vette észre, hogy bal kezemet állandóan a zsebemben tartom. Pedig hát... — s Johann diadalmasan kitette az asztalra a Sauert.

Schmidt szinte mámorosan lelkesedett.

— Hát nem, ez egyszerűen óriási! Kiderül, hogy egy hajszálon függött az életem. Esküszöm, ilyesmi még nem fordult elő velem.

— Mit tehet az ember, ugyebár? — mondta Johann zavartan. — Ébernek kell lenni.

— Bizony — bólogatott Schmidt —, de most már látom legalább, hogy ön nem is olyan együgyű. — Felemelte poharát: — Egészségére!

Aztán a bárónőről kezdett fecsegni.

— A bárónőt újabban aggasztja, hogy birtokának egykori gazdái felvették az angol állampolgárságot — fordított egyet Johann a beszélgetésen. — Attól tart, hogy ha Németország nem győzi le Angliát, az igazi birtokosok visszaperelik majd a földjüket.

— De egyelőre ennek is csak hasznát látja — mosolygott Schmidt. — Az angol repülőgépek, mint ön is tudja, nem bombázzák a külföldi angol tulajdont.

— Ezt én nem tudom — mondta Johann. — Ezt ön tudja.

Schmidt azonban úgy tett, mintha nem értette volna a szavak jelentőségét.

— Én szívesebben fektetem a pénzem szabadalmakba — jegyezte meg. — Így könnyen mozgatható. És szilárd, mint a kemény valuta.

— Apropó — mondta Johann —, azért mégis hoztam valamit magának. Ez persze nem újságkivágás.

— Igazán? — nyújtotta a kezét Schmidt bágyadtan. — Mutassa, érdekel...

Johann elővette zubbonya zsebéből az Elzától kapott iratcsomót, s átnyújtotta Schmidtnek.

Schmidt rögtön elmerült az iratok olvasásában.

Johann közben felkelt, pisztolyát ott hagyta az asztalon, végigsétált a szobán, kitárta a zsalut az ablakon. A kertben sötét volt. A földszinten csak egy ablakban volt világosság, sárga fénynyaláb vetődött a homokkal felszórt útra.

— Hallgasson csak ide, fiatal barátom! — szólt utána Schmidt. — Maga abban a hiszemben, hogy én angol kém vagyok, igen fontos anyagokat hozott nekem katonai jelentőségű találmányokról. Mit jelentsen ez?

— De hiszen ön nem hírszerző — pillantott hátra a válla fölött Johann. — Én egy köztiszteletben álló német vállalkozónak mutatom ezeket az anyagokat.

— Hazudik.

Schmidt már állt, s kezét Johann pisztolyán pihentette. És bár indulatos hangon beszélt, feszült arckifejezése inkább diadalról, mint bosszúságról árulkodott.

— Jól van, na — békítgette Johann. — Éppen csak kedveskedni akartam magának. Most pedig adja vissza a papírjaimat. És igyunk egyet. — Azzal visszament az asztalhoz.

— Nem — mondta Schmidt. — Másképp kell nekünk beszélgetnünk.

— Ugyan hogyan?

— Én megveszem a papírjait és angol fonttal fizetek értük. — Már parancsolt. — Üljön az asztalhoz és írja meg a nyugtát.

— Ó, hogyne! Készségesen. — Johann leült az asztal mellé, és Schmidt felé fordult. — De, remélem, négyjegyű lesz az összeg?

— Írja — rendelkezett Schmidt. Aztán diktálta: — Én, alulírott, átvettem ezer fontot az Intelligence Service-nek átadott információ fejében. És aláírása mellé írja oda a mai dátumot.

— Micsoda ostoba tréfa! — nyögött fel Johann.

— Írja csak szépen — makacskodott Schmidt, s Johann háta mögé kerülve a tarkójára illesztette a Sauer csövét.

Miután Schmidt meggyőződött róla, hogy Johann pontosan végrehajtotta utasítását, a pisztollyal az étkezőasztalra mutatott.

— No, most már átülhet oda, s ihatunk egyet immár közös sikereinkre.

Johann engedelmeskedett, reszkető kézzel töltött a poharába, néhány csepp konyak még a terítőre is kiloccsant.

— Ne legyen ilyen gyáva! — csúfolódott vele Schmidt. — Most már késő. Előbb kellett volna meggondolnia, még mielőtt idejött hozám.

— Értem — motyogta Johann csüggedten, s szomorú, megtört szemét Schmidtre emelte: — A kezében vagyok.

— Látom, lassan megjön az esze. Mégis értelmes fickó maga. Akkor pedig jól nyissa ki a fülét, és jegyezze meg, amit mondok.

Schmidt részletesen, szabatosan, kioktatta Johannt, mi lesz a feladata. Amikor befejezte, Johann egy kissé csalódottan kérdezte:

— Ennyi az egész?

— Ennyi.

— Magát csupán ezért dobták át ide?

— Nos, ezt nem magával fogom megvitatni.

Johann felállt. Arca megkeményedett. És most már ő parancsolt rá Schmidtre:

— Nosza, üljön le. És ne táncoltassa az orrom előtt a pisztolyomat, nincs megtöltve. — Zsebéből előkapta másik pisztolyát. — Ez viszont igazi, teli tár is van benne. És nem is csap zajt. Erről meggyőződhet, ha szíveskedik rátekinteni a hangtompítóra. Ez is Sauer-gyártmány, de speciális munkára, nem frontszolgálatra... — Incselkedve korholta Schmidtet: — Nem szép dolog ez, mister, így felsülni... Ejnye, ejnye. Bizonyára nem mai gyerek a szakmában, és hirtelen ilyen szomorú véget ér. Van felesége, vannak gyerekei, hozzátartozói? Miért hallgat? — Bilincset kattintott Schmidt kinyújtott kezére. — Egyébként ezt csak azért tettem, mert nagyon aggódom az életéért. Még kettéharap egy méreggel töltött fiolát és elköltözik a másvilágra, megfosztva bennünket értékes vallomásaitól.

Schmidt hallgatott. Johann odakötözte a fotel támlájához, elfordította a kulcsot az ajtó zárjában, és gondosan, centiméterről centiméterre átvizsgálta a szobát.

Schmidt arca szürkére változott, halántékát kiverte az izzadság.

Johann konyakot töltött neki, megitatta.

— Mit idegeskedik? Hiszen az angolok híresek hidegvérükről. Ne okozzon már ilyen fájdalmas csalódást nekem.

Johann a könyvszekrényben könnyűszerrel megtalálta az angol gyártmányú rádióadót. Aztán Schmidt személyi holmiját, így szivartárcáját is megvizsgálta óvatosan eltördelte a szivarokat, s az egyikben meg is találta a cigarettapapírra írt

rejtjelkulcsot. Később figyelmesen végiglapozta az imakönyvet. Egyes sorok fölött alig észrevehető érdességet tapintott ki.

— Azért maguk mégis konzervatívak. A szentírást használják fel rejtjelezésre.

Elővette Schmidt vadonatúj félcipőjét, megszagolta, megnyomkodta, majd elismerőn megjegyezte:

— Hát igen, ez is megvan, az önök híres robbantószere. Szellemes. Kitűnően tárolják, ez újdonság. — Ezután aprólékosan átnézte a könyvszekrényt. Az egyik könyv lapjai közt nagy címletű angol bankjegyeket talált.

Schmidt végre kinyitotta a száját.

— Vegye csak magához a pénzt. Megdolgozott érte.

— Legyen nyugodt, nem vesztem el a fejem — mondta Johann. Aztán leült Schmidttel szemben. — Kér még konyakot?

Schmidt bólintott.

Johann félig töltötte a poharát. Schmidt lemondón nevetett.

— Mi az, sajnálja tőlem a saját konyakomat?

— Nem szeretném, ha berúgna. — Rátért a tárgyra: — Hajlandó most rögtön felvilágosítani néhány dologról?

— Nem!

— Vagyis szívesebben szónokol olyan közönség előtt, amely minden rendelkezésére álló eszközzel fogja szólásra bírni?

— Szívesebben.

— De elvégre így is, úgy is beszélni fog.

— Abból nem esznek.

— Még nem tudja, milyen hatásos eszközeink vannak...

— Becsülettel halok meg, ahogy őfelsége hadseregének tisztjéhez illik.

— Na ne mondja! Ugyan miféle tiszt maga? Közönséges kém. Egyébként nem hagyjuk olyan hamar elpusztulni: kitűnő orvosaink vannak, s ők majd gondjaikba veszik, hogy maximálisan meghosszabbítsák az életét, bármilyen természetellenes állapotban lesznek is a csontjai, a bőre meg egyéb nemes szervei.

— Látom, maga szakértő.

— Nyugodt lehet, a legjobb szakértők foglalkoznak majd magával.

Schmidt nehezen lélegzett, de nem szólt egy szót sem.

— Hallgasson rám — „esett meg rajta Johann szíve" —, vé-

gül is szívességért szívesség jár. Maga nem árulja el a kihallgatóinak, mennyi készpénze volt. Én pedig hálából a szerénységért az ön által megadott címre értesítést küldök a haláláról. És mivel tisztelem a kemény legényeket, még azt is hozzáteszem: bátran halt meg. Gondolom, ez örömet szerez önnek.

— Rendben van — egyezett bele Schmidt. — Jegyezze meg: Wilson Douglas, Manchester Hill, 118, Mrs. Ann Douglas. Ez az édesanyám — tette hozzá.

— Nincsen más közeli hozzátartozója?

— Az én szakmámban az ember nem terheli magát sem feleséggel, sem gyerekkel. Ez önzés volna.

— Ön viszont, úgy látom, lelkiismeretes ember!

— Szeretném tudni, hogy beszélne, ha maga volna a helyemben...

— Ez igaz — bólogatott Johann —, én is szeretném tudni, miről beszélgetnék akkor magával.

— Nincs kedve helyet cserélni? — próbált gúnyolódni Douglas.

— Nem tartom kizártnak, hogy lesz még rá lehetőségem.

— Kívánom, hogy minél előbb megvalósuljon — dünnyögte Douglas.

— Ha magát kivégzik, az édesanyja kap majd nyugdíjat?

— Aligha — mondta Douglas komoran. — Legalábbis hamarosan nem. Hiszen az Abwehr nem küld hivatalos értesítést a halálomról. Az Intelligence Service hivatalnokai pedig mindaddig, amíg nem kapnak pontos adatokat, jogosan feltételezhetik, hogy lebukás után árulással váltottam meg az életemet.

— És csakugyan, miért ne köthetne velünk ilyen üzletet?

— Angol vagyok.

— Mi meg németek.

— Maguk fasiszták.

— Maga pedig „demokrata".

— Nem óhajtom megvitatni magával azt, ami nem magára tartozik.

— Ha majd kitartó és körültekintő munkával bifszteket csinálnak magából, akkor is az lesz a véleménye, hogy az lesz a legkitűnőbb bifsztek, mert angol húsból készült?

— Ide figyeljen — mondta Douglas —, unom a sok dumát. Hívja a fogdmegjeit.

— Nincs szükségem a tanácsaira — intette nyugalomra Johann. — Örüljön, hogy legalább rövid ideig ilyen kényelmes fotelben üldögélhet.

— Igen, hallottam, hogy a foglyaikat pezsgős palackra ültetik, ahogy hajdanában az ázsiaiak karóba húzták a foglyokat.

— Ha kéri, magának meg fogják engedni, hogy ne francia pezsgős üvegre, hanem angol whiskysüvegre üljön.

— Mit csűri-csavarja a dolgot? Mit akar tőlem?! — kiáltotta Douglas ingerülten.

— Azt akarom tudni, miért van itt? Beszéljünk nyugodtan. — Szivart dugott Douglas szájába, tüzet adott neki. — Amikor szíveskedett beszervezni engem — mellesleg egyáltalán nem eredeti eszközökkel —, világos volt, hogy magát az egyik auschwitzi vegyiüzem érdekli, s onnan is kiváltképpen az új műanyagok gyártásának műszaki dokumentációja. Úgy van?

— Igen, szigorú utasítást kaptam, hogy itt csupán műszaki dokumentációt szerezzek.

— Hiszen ez bonyolult művelet, és sokba kerül a kormányának.

— Nyilván megéri. Ami engem illet, a Farben dokumentumaiért nagy összeget ígértek nekem. Ennyi az egész. Világos?

Douglas rövid töprengés után megtörten még hozzátette:

— Soha eddig nem voltam ilyen buta helyzetben. Hej, ha lelőhettem volna magát, most nem lenne tanúja életrajzom szomorú fordulatának.

— Maga ennyire hiú a becsületére?

— Hivatásos hírszerző vagyok. Külön fogalmaim vannak a becsületről.

— Elkövetne egy gyilkosságot azért, hogy megőrizze a feddhetetlen felderítő hírnevét?

— Nem szeretem az ilyen durva szavakat. Csupán eltenném az útból. — Megkérdezte: — Gondolom, nem egyedül jött ide?

— Persze, hogy nem. Intézkedtem, hogy teljes biztonságban érezhesse magát velem.

— És maga nem tartja célszerűnek, hogy likvidáljon engem?

— Ugyan, hová gondol! — csóválta a fejét Johann. — Hogy is lehet valaki ennyire gyanakvó!... Ha maga ennyire ideges, akkor ebben maradunk és szépen búcsút veszünk egymástól.

— Ilyen egyszerűen elbúcsúzna tőlem?

— De hiszen maga, mint kiderült, nem annyira azért dolgozik itt, hogy ártson nekünk, németeknek, mint inkább azért, hogy hasznot hajtson cégeinek, amelyek érdekeltek a német szabadalmakban. Maga csaknem ártalmatlan. Egyelőre békén hagyom magát. De lehetséges, hogy még szükségem lesz a szolgálataira. Üljön csöndesen, leveszem a bilincset. De nem szeretném, ha fölösleges mozdulatokat tenne. Ne feledje, hogy a kezemben van.

Egy perc múlva becsukódott Johann mögött az ajtó.

Másnap megtudta, hogy Schmidt úr sürgősen elutazott Varsóból: bizonyára a cég halaszthatatlan ügyei szólították el.

Elza az utóbbi időben egyre rosszabb bőrben volt: lefogyott, arca beesett. Az esti előadásokon naponta kétszer kellett fellépnie, s ez minden erejét igénybe vette.

Zubovról csak annyit mondott Johann-nak, amennyi közvetlenül a munkára vonatkozott. De valahányszor Zubov szóba került, Elza szomorúan lesütötte a szemét, hangja fátyolos lett, s Johann kénytelen volt arra gondolni, hogy Brigitta miatt gyötrődik a lány, noha Zubov éppen az ő utasítására lépett vele kapcsolatba.

Miután Zubov kikerült a kabaréból, elveszítette a felmentést a katonai szolgálat alól, viszont Brigitta révén bejutott sportoktatónak a helyi németek egyik civil szervezetébe, s ígéretet kapott arra, hogy idővel fontosabb beosztást kap.

Zubov gyakran panaszkodott Elzának, hogy Brigitta szörnyen féltékeny.

Éjszakánként ugyanis Zubov gyakran eltűnt hazulról, hogy új bajtársaival — akik közt már volt öt lengyel, egy volksdeutsch, két szlovák és egy magyar —, vagyis ezzel az internacionáléval, mint mondotta, szívjon egy kis „korántsem friss levegőt"... Merthogy ott, ahol égő üzemanyagraktárak vannak, meg lőszerraktárak röpülnek a levegőbe és géppisztolyok muzsikálnak, nem éppen tiszta a levegő.

S amikor reggelente fáradtan hazatért, Brigitta, aki nyugtalan várakozásban, álmatlanul töltötte az éjszakát, féltéke-

nyen kereste arcán a rúzsnyomokat, megszagolta a poros ruhát, rettegve még a gondolatától is annak, hogy idegen illatot fedez fel rajta.

Brigitta leplezetlen féltékenysége nem nagyon nyomasztotta Zubovot, inkább még hízelgett is férfiúi hiúságának.

Amikor pedig Elza megvetőn nyilatkozott a német nőről, Zubov tiltakozott:

— Nem, Elza, tudod, azért nincs igazad. A vén ezredes valóságos kéjenc volt, úgy bánt vele, mint egy lélektelen babával, s mindenféle fajtalanságra kényszerítette.

— Hallgass — kérlelte Elza kétségbeesetten. Hallani sem akarok erről!

— De miért? Utóvégre mindent tudnod kell erről a népségről — vitatkozott Zubov. — Brigitta lényegében derék teremtés... Még el'sem végezte a gimnáziumot, férjhez adták. Néha valósággal sajnálom...

— Na tessék! — háborgott Elza. — Még egy kis idő, és mintaszerű férje leszel egy nyavalyás fasiszta nőnek.

— Csakhogy ő nem fasiszta, hanem rendes nő, és ráadásul még szerencsétlen is. De most, azt hiszem, boldog. Sőt, már bizonyos vagyok felőle, hogy szívből bánkódni fog, amikor hamarosan ismét megözvegyül.

— Tehát szeret téged?

— Éppen erről van szó. Magam sem vártam volna. Ugyan mit szeretne rajtam? — Zubov rántott egyet hatalmas vállán. Arca tűnődő volt.

— Bizonyára kifejleszti benned az úri hajlamokat.

— Dehogyis, rendes asszonyka ő — tiltakozott Zubov. — Csak hát nem volt szerencséje az életben. És nem is olyan tyúkeszű. Kitűnő ötletei vannak. Azt mondja például, szökjünk el Svájcba, ott húzódjunk meg egy hegyi házikóban, távol a világ zajától...

— A kedvessel mennyország a viskó is — húzta el a száját Elza ingerülten.

— Mi tagadás, elvégre a férje vagyok, ennek összes következményeivel együtt. Ennyi az egész.

— Beleszerettél?

— Nem értelek — tárta szét a karját Zubov. — Először is, te magad adtál parancsot erre. Másodszor, ismétlem, én rende-

sen bánok vele. Harmadszor, biztonságos helyzetemet kihasználva most egy kicsit aktívabban dolgozhatom. Itt van például ez a magyar, a pécsi Simon Antal, civilben bányász, vele kidolgoztunk néhány szép akciót. A cseh Jan Siska meg kitűnő mesterlövész. Éjszakánként folytatjuk az egyéni leszámolásokat.

— És te?

Zubov elnevette magát:

— Műkedvelő sportoló vagyok. Nemrég fölléptem a női atlétikai klubban.

— És én eszedbe jutok néhanapján? Elvégre mégis az elvtársad vagyok, és nekem sem fenékig tejfel itt az élet — kérdezte Elza váratlanul.

Zubov zavarba jött, kelletlenül dünnyögte:

— Mindent elkövetek, hogy ne gondoljak rád...

— Miért?

— De hiszen én semmivel sem könnyíthetek az életeden.

— Pedig én gondolok rád, mégpedig sokat.

— Nem érdemes, rám ne legyen gondod. Most már elég ügyes vagyok hozzá, hogy rendszeresen dolgozzam. És különben is, biztos „fedezékem" van.

— Együtt a szeretőddel, ezzel a német némberrel...

Zubov fölszegte a fejét, s Elza szemébe nézve komolyan mondta:

— Nekem ő ember. És ha tudni akarod, sok mindenért hálás vagyok neki.

— Hát hogyne! — nevetett Elza kényszeredetten. — Nem tudja lehunyni a szemét, amíg a szeretője nem szíveskedik hazatérni és nem szajkózza el neki azokat a gyengéd szavakat, amelyekre én tanítottam.

— Miért ne szajkóznám őket? — ütődött meg Zubov. — Szép szavak, szívből fakadnak.

— Elég ebből! Most már eredj! — állt fel Elza. — És ezentúl csak olyankor gyere, ha égető szükség van rá.

— De te azért nagyon hiányzol... — kesergett Zubov. — Tudod is te, milyen nehéz úgy élni, hogy napokig nem látok szovjet embert! Valósággal lefogyok belé, ha sokáig nem látlak.

— Megszakad a szívem érted, annyira sajnállak! — mondta

Elza epésen. Hidegen kezet fogott Zubovval. — Azért mégis vigyázz magadra. — És súgva hozzátette: — Legalább azért, hogy a hölgyed meg ne özvegyüljön újra.

Zubov úgy ment el, hogy fogalma sem volt róla, miért viselkedik vele ilyen furcsán Elza az utóbbi időben; mitől ilyen kötözködő, sértődékeny, és miért bujkál szomorúság a tekintetében.

Amikor Johann Elzával találkozott az előre megbeszélt helyen, szomorúan látta, hogy a lány egyre jobban gyengül, egészsége romlik. Arca beesett, nagy szeme betegesen csillogott, s hajszálvékony ráncok ütköztek ki szeme sarkában. Sovány keze fején kiduzzadtak az erek.

Erejéhez mérten élelemmel is segítette Elzát, de a betegség már szemmel láthatólag annyira előrehaladt, hogy a jobb táplálkozás sem segíthetett rajta.

Johann elérkezettnek látta az időt arra, hogy szóvá tegye a dolgot.

— Ott kell hagynia a varietét!

— Még mit nem! — mérgesedett meg Elza.

— Jelenteni fogom a központnak. Maga beteg. Le kell váltani.

— Hogyan?

— Mármint hogyan kell leváltani?

— Nem, a rólam szóló jelentést hogyan juttatja el a központnak? Nem engedek át semmit, ami énrám vonatkozik.

— Ez talán magánügy?

— Csak rám tartozik.

— És ha kidől?

— Ne fájjon a feje miattam! Jelentéseit mindig idejében továbbítani fogom.

— Ide figyeljen — mondta Johann —, maga egyszerűen beleszeretett Zubovba. Elsorvasztja ez a szerelem. S ez árt az ügynek. Ezért nem lesz személyes jellegű a magára vonatkozó jelentésem. Azt fogom jelenteni, hogy állapota nem segíti elő a normális munkát. — Azért beszélt ilyen élesen, mert érezte: a lány ereje fogytán van.

Elzából kitört a zokogás.

Johann ügyetlenül átölelte a lány reszkető vállát. Elza a mellére borult, hogy elrejtse könnyes arcát, elfojtsa a zokogást. Johann tanácstalanná válva, tehetetlenül suttogta:

— Elvégre csekista vagy, felderítő. Hát lehet ilyet tenni?

— Igenis, lehet... — szipogott Elza. — Lehet... — Feléje fordította hirtelen haragossá vált arcát. — Miért, én nem vagyok ember? Elképzelni is szörnyű, hogy napokon át enyeleg Zubov azzal a kikent fasiszta döggel!

— Nem fasiszta az a nő — ellenkezett Johann tétován.

— Mindegy. De öreg is.

— Egy évvel fiatalabb Zubovnál.

— Akkor is utálom. Láttam, hogy mosolygott rá. — Elza beharapta ajkát.

Johann értetlenül vállat vont.

— Te vagy a parancsnok. Utasítsd, és holnap otthagyja a nőt. Zubov fegyelmezett fiú.

Elza dühösen összevonta a szemöldökét.

— Hát persze, hogy elveszítsünk egy ilyen kitűnő találkahelyet és „fedezéket"! Még csak ez hiányzott!

— De hát akkor mit akarsz?

— Nem tudom — felelte Elza. — Zubov számára ez a nő rendkívül nagy lehetőségeket nyit meg. De tudod, talán a betegségtől van ez, én annyira elszontyolodtam; annyira szeretnék legalább egyszer végigmenni vele az utcán. Nem szolgálatból, hanem csak úgy... Csak úgy, hogy ott legyen mellettem és ne is szóljon semmit...

Johann eltűnődött, majd így próbálta megnyugtatni a lányt:

— Ha csak ez a baj, ezen ne múljon, ezt meg lehet szervezni. Ha akad szabad idő.

— Szabad idő — kiáltott fel Elza. — Még hogy nálunk szabad idő? Az nincs. És nem is lesz. Nem lesz szabad időnk. És nincsenek sem személyes ügyek, sem egyéni szenvelgések.

*

Ahogy múltak a napok, a Johann gondjaira bízott Nyina-Olga egészsége teljesen helyreállt, látása rendbe jött, közérzete is lényegesen javult. Elérkezett az a nap is, amikor Jo-

hann ismét tiszteletét tehette a bárónőnél, de most már azért, hogy visszavigye a lányt a hírszerző-iskolába.

A lány azt várta, hogy Johann útközben majd megnyílik előtte, s elmondja, hogyan kell viselkednie, mit kell tennie. Remélte, hogy feladatot is kap tőle a szovjet hadvezetés nevében. Johann azonban zárkózott volt, nem volt hajlandó hosszú magyarázkodásra. Mindössze annyit mondott, hogy Nyina habozás nélkül és kifogástalanul teljesítse a fasiszták parancsait. Tőlük kapja majd meg a feladatát, amelynek lényege az lesz, hogy hatoljon be egy szovjet hadseregtörzsbe, hogy melyikbe, azt majd megmondják, és a törzs munkatársai közt kerítsen beszervezésre alkalmas embereket.

— Ami pedig kettőnket illet — mondta a beszélgetést befejezve —, néhány nap múlva közlöm magával a jelszót, amelynek segítségével kapcsolatba léphet a mieinkkel. Ne feledje: nagy feladatot bíznak magára. Csak egy dolga lesz: kitartani. Semmi mást nem kell tennie. — Johann mélyen belenézett a lány szemébe. — Kénytelen vagyok figyelmeztetni: ha önálló akcióba kezd, meghiúsítja a vállalkozást.

Az óvatosságra és a figyelmeztetésre annál is inkább szükség volt, mert a keleti arcvonalon elszenvedett vereség hatására az Abwehrnél és különösen a hírszerző-iskolában bonyolultabbá vált a helyzet. Az Abwehr munkatársai, akik a szovjet hátországba küldendő csoportokat előkészítették, rendkívül alaposan és körültekintőn jártak el. S Johann jól tudta, hogy milyen nehéz volna, helyesebben, szinte lehetetlen volna megakadályoznia az effajta vállalkozásokat, ha nem helyezte volna el embereit időben a törzs munkájának számos pontján.

Johann-nak még a cipészműhelyben is volt embere. S a zsákmányolt szovjet csizmára olyan szögben verte fel a patkót, hogy a csizma nyomát rögtön felismerhették a szovjet kémelhárítók.

A táborba visszaküldött 740 014. számú fogoly segítségével Johann-nak sikerült hű embereket találnia azok között a foglyok között, akik árkot ástak a keleti arcvonalon települt egyik fő törzshöz fektetett telefonkábel számára. A kábel alatt egy helyen vermet ástak, befedték földdel, s ebben a veremben, mint valami sírban, hosszú ideig rejtőzködött egy szovjet híradós, akit azért dobtak le ide, hogy lehallgassa a vezetéket,

amely a fronton működő parancsnokságot összekapcsolta a berlini birodalmi kancelláriával.

Lényegében Johann szervezte azt az akciót is, amelyet három szovjet csekista hajtott végre. Behatoltak az egyik német koncentrációs táborba, s egy csoport hadifogollyal együtt kiszabadították a foglyok egy részét, ők hárman pedig egy úthenger mögött lapulva kétórás tűzharcra kényszerítették az üldözésükre indult gépesített SS-századot.

Huzamos nyomozás és vizsgálat után a német kémelhárítás és a Gestapo illetékes osztálya megállapította, hogy a vállalkozás részletei és végrehajtásának körülményei mind arra vallanak, hogy kiváló szakember irányította az akciót.

A vállalkozás részletes leírását egyébként megküldték az Abwehr csoportjainak, nem is annyira tájékoztatásul vagy hogy intézkedéseket tegyenek a hasonló incidensek elhárítására, hanem inkább azért, hogy az ügynökök figyelmébe ajánlják.

Elképzelhető, hogy ilyen akciók szervezése az egyéb feladatok mellett mennyire igénybe vette Johann idegrendszerét, s állandó szellemi készenlétet, nagy ügyességet és helytállást követelt tőle. Hiszen csak a Szög, azaz Lukin őrmester által végrehajtott feladat megszervezése is mennyi munkába került.

Pedig megérte, mert Szög csakugyan megérkezett rendeltetési helyére, az Urálba, „német rezidens" lett, s Barisev irányításával igen tevékenyen dolgozott. Szorgalmasan igényelte az újabb és újabb kémcsoportokat, híradó eszközöket, fegyverküldeményeket, a legújabb típusú robbanóanyagokat. Nagy összegeket is kért, hogy „megvesztegessen" vezető beosztású szovjet dolgozókat.

Szög azt jelentette, hogy az egyik kohóüzemben helyezkedett el a személyzeti osztályon, s beosztása révén szinte korlátlan lehetőséget kapott arra, hogy német ügynököket helyezzen el a kombinát különféle gyárrészlegeiben és intézményeiben.

Johann mindebből megértette, hogy a szovjet kémelhárítók óriási méretű kelepcét állítottak, hogy „nagyban" füleljék le az iskola által küldött diverzánsokat, és a Sánc-törzsből egyre több embert és eszközt szivattyúznak ebbe a zsákba, amelynek minden bizonnyal igen nagy a térfogata. Szög csoportja

időközben előlépett „hírszerző központtá", amelynek tevékenységéről a jelentéseket már a Sánc-törzs megkerülésével közvetlenül Canaris tengernagynak küldték meg. Lansdorf még bosszankodott is: hiúságát sértette, hogy az Abwehr egyik legnagyobb hírszerző központját kivonták közvetlen befolyása alól.

Dietrich viszont valósággal dühöngött. A hírszerző központ érdemeit maradéktalanul magának tulajdonította. Hogy is ne! Az amputálás elvégre az ő ötlete volt, s íme, olyan sebezhetetlen ügynököt produkált, aki megfoghatatlan, mint a láthatatlanná tevő varázssipkát viselő ember.

Johann csak az olajat öntötte a tűzre, egyre ébresztgette Dietrich sértett hiúságát, s közben különösebb fáradság nélkül kiszedte belőle, hogy újabb nagyarányú akcióra készülnek: le akarnak számolni azokkal a németekkel a szovjet hadifogolytáborokban, akik a nácikat tekintik Németország igazi ellenségeinek.

A szovjet hátországba beküldött egyes hírszerző csoportok már a földet érés helyén kénytelenek voltak tűzharcba bocsátkozni a szovjet elhárító osztagokkal. Ezeknek a csoportoknak értelmesebb tagjai a szovjet csekisták ellenőrzése alatt dolgoztak azután, s elárasztották az Abwehr-törzsek osztályait különféle információval, amelyet itt egyáltalán nem tartottak hamisnak, mert minden részletében hihető volt. És éppen azért, mert ezek az értesülések hihetők voltak, többet ártottak a Wehrmachtnak, mintha szovjet ejtőernyősök ütöttek volna rajtuk.

Elza ezen a reggelen is öt órakor kelt, mint rendesen, tornázott egyet a nyitott ablaknál, majd a lavór fölé hajolva lemosta magát megnedvesített szivaccsal. A parányi asztal fölött függő vaksi tükörben visszaverődött keskeny csípőjű, széles vállú, ellaposodott teste, szikkadt, inas alakja és lába, bronzvörösre festett haja, keskeny, beesett arca, keményen összeszorított szája, komoran csillogó, mélyen ülő szeme.

Elza utálkozva nézte magát a tükörben, mintha valami el-

ázott, megtépázott verebet látott volna. És mivel egyedül volt a szobában, senki sem vitatkozhatott vele.

Pedig, őszintén szólva, igazságtalan volt magához. Ebben a soványságtól elgyötört leánytestben még egy középszerű szobrász is meglátta volna azokat a harmonikus arányokat, amelyeket az ókortól fogva márványba faragva hagynak egymásra, nemzedékről nemzedékre a nagy művészek, a női szépséideál keresői.

És Elza nem annyira mezítelenségét szégyelve, mint inkább az önmaga iránt érzett undortól hajtva sietve magára kapkodta ruháit azzal a megfontolt közönségességgel, amely megfelelt varietébeli szakmájának. Kifestette arcát, ócska kis tincset fésült szép, magas homlokára, kihúzta a szemét, hogy beárnyékolja tisztaságát.

Azután fogta kis lakktáskáját, lesietett a mocskos, bűzös lépcsőházon át az utcára.

Délelőtt tizenegy óra tíz perckor el kellett mennie egy férfi mellett, aki a Marszalkowskán levő újságos kioszknál három darab Das Reichet vásárol, s miközben a férfi Goebbels folyóiratát böngészi, letesz a pultra egy Wölkischer Beobachtert, hogy a férfi magához vehesse azt is.

Elzának nem kellett ismernie a férfit. Csak annyit tudott róla, hogy bal kezén világos kesztyű lesz, s kisujja és gyűrűsujja közt rövid borostyán szipkát fog szorítani, benne egy cigarettával, amelyet még nem gyújtott meg. Ha a férfi netalán megkínálja cigarettával, balról a harmadikat kell kivennie. Ebben az esetben rejtjeles üzenetet kapott, amelyet odahaza kell feldolgoznia.

Szokványos feladat, nem is különösebben bonyolult. És ez a könnyű, biztonságos, közönséges feladat mintegy felszabadítóan hatott rá. Elza kisétált a Marszalkowskára, elvegyült a járókelők közt, szemügyre vette az újságos bódét, s közben elkalandoztak gondolatai. Megengedhette magának, hiszen olyan nő, mint ő is, rengeteg járkált az utcán, és ugyan ki gyanakodna rá? Kirakatnézéssel, sétálgatással töltötte az időt, majd a kellő pillanatban, percnyi pontossággal, anélkül, hogy gyorsította vagy lassította volna lépteit, csaknem egy időben ért oda a kioszkhoz a férfival, akinek külsejét nem kellett megjegyeznie. Letette a polcra az összehajtogatott régi újsá-

got, vásárolt két levelezőlapot, eltette táskájába és már távozott is, gépies mosollyal búcsúzva az öreg újságárusnőtől, aki méltóságán alulinak tartotta, hogy válaszoljon a már délelőtt kifestett lány mosolyára.

A férfi néhány pillanatig nézegette az újságot, aztán fölvette az Elza által otthagyott újságot is, fizetett, s körül sem nézve átment az utca túlsó oldalára.

És abban a pillanatban nyílt az újságosbódé ajtaja. Egy férfi surrant ki rajta, s jobb kezét csuklyás esőköpenyének mellrészén levő kivágásba mélyesztve nyomába iramodott annak az embernek, aki az imént az újságot vásárolta. Mozdulatai annyira hivatásos kémelhárítóra vallottak, hogy Elza rögtön tudta, milyen veszély fenyegeti azt az embert, aki néhány percig az ő gyámsága alatt állt. Habozás nélkül a szemétgyűjtő kosárba dobta lakktáskáját, utánaszaladt az esőköpenyes alaknak, utolérte, megragadta a karját, s kiabálni kezdett, hogy az újságos kioszknál ellopta tőle a táskáját.

Az esőköpenyes erős férfinak bizonyult. De Elza nem maradt el mögötte ügyességben. Birkózni kezdtek. A sarok mögül viszont előugrott két motorkerékpáros, és rögtön utánuk megjelent egy gépkocsi is, amelynek elöl is, hátul is festett volt az ablaka. Elzát betuszkolták a gépkocsiba és elvitték. Mindez olyan gyorsan történt, hogy a járókelők fel sem tudtak ocsúdni, már ott sem voltak.

Néhány óra múlva egy rendőr annyit mondott az újságos néninek, hogy az őrizetbe vett lány utcai tolvaj volt. Amikor az újságos néni megkérdezte, hogy megtalálták-e nála a lopott levéltárcát, a rendőr csak vállat vont.

Ez történt délelőtt.

Este pedig Nicole kisasszony számát a varietében törölték a műsorból: helyette más valaki táncolt égő fáklyákkal.

*

A bűnügyi rendőrség ügynökei közt volt Johann-nak egy ismerőse, egy bizonyos Adam úr. A hajdan híres varsói kopó az előkelő családoktól ellopott ékszerek felkutatására specializálta magát. Az effajta lopásokat rendszerint gyakorlott, hétpróbás bűnözők követték el. Adam úr, persze, ismerte őket, mint a tenyerét, s tárgyalásba kezdett a tolvajokkal, úgyhogy

a tulajdonosok mérsékelt díjazás fejében visszakapták tőle értékeiket. Adam úr mindkét féltől tisztes honoráriumot kapott, amely elegendő volt ahhoz, hogy két lányát gimnáziumba járassa és még valamit félre is rakjon nehezebb napokra. Állásából nem tették ki a megszállás idején sem, mert a felesége német nő volt. De szakmája már nem jövedelmezett. Közönséges utcai őrszemmé fokozták le, s mindössze annyi dolga volt, hogy a körzetébe tartozó utcákban ügyeljen a német megszálló hatóságok által kisajátított vagyonra az egykor lengyel házakban.

Johann időnként leült vele egy-egy pohárka vodkára Polonsky kocsmájában. Adam lassan, élvezettel kortyolta a vodkát, s közben elmondta az alvilág különféle újdonságait, elcsevegett mindenféle rendőri pletykákról, és Johann néha olyasmit is kiszedett belőle, aminek később hasznát látta.

Egyik este Adam sok egyéb újság között említést tett egy leányról, akit aznap fogtak el a Marszalkowskán levő újságos kioszknál, és szinte bosszúsan jegyezte meg, hogy annak a lánynak ilyen megjelenéssel és ilyen alakkal bizony nem kellett volna zsebtolvajlásra adnia a fejét. Hiszen ha lenne egy rendes, tekintélyes ismerőse, amilyen például ő maga, ez az ember helyes, becsületes útra térithetné. Úgy elrendezné a dolgát, hogy nem volna nyugta a tiszt uraktól. És noha a frontot járt katonák meglehetősen gorombák, s szeretnek mindent erőszakkal és ingyen megszerezni, a hivatásos szajhákkal rendszerint úgy viselkednek, mint tisztességes emberek. Ha időnként akadnak is nézeteltérések, ezeknek korántsem a pénz az oka.

Johannt furcsa, megmagyarázhatatlan nyugtalanság fogta el. Megkérte Adamot, tudja meg, melyik őrszobára vitték be a lányt.

Másnap Adam közölte, hogy a lánynak nyoma veszett, nem szerepel egyik varsói rendőrőrszoba nyilvántartásában sem.

Johann-nak ekkor már nem voltak kétségei aziránt, ki az a „zsebtolvaj", akiről Adam beszélt.

Johann végül is csak annyi támpontot kapott Adamtól, hogy megtudta tőle annak a rendőri gépkocsinak a rendszámát, amely elhurcolta — minden bizonnyal — Elzát.

Ilyen sorozatszáma a főkormányzóságban egyetlen szolgá-

latnak sem volt. A gépkocsi oldalán vöröskereszt volt. De egyáltalán nem úgy festett, mint a mentőautó: motorházán, mint a Gestapo autóin, gumialátétek voltak, hogy lehajtsák rájuk a szélvédő üveget, ha üldözés közben tüzelni kell az első ülésről. A hátsó ajtón keskeny lőrések voltak, amelyeket kékes színű, golyóálló üveg takart. Feltételezhető volt tehát, hogy a gépkocsi páncélozott.

Effajta közönséges mentőautónak álcázott páncélkocsikat csak az SD speciális alegysége használt, amely közvetlenül Himmler birodalmi vezetőnek volt alárendelve.

Igen, Johann-nak volt min törnie a fejét Elza eltűnésével kapcsolatban. Nemcsak Elza forgott roppant veszélyben.

*

Az utóbbi időben a Sánc-törzs hírszerző és diverzáns vállalkozásai sorozatosan meghiúsultak. Ez azt bizonyította, hogy Johann jól dolgozott, s eredményesen tevékenykedtek azok, akiket munkatársaivá tett.

Himmler viszont kiküldte legtapasztaltabb kémelhárítóit a Sánc-törzsbe, hogy kiderítsék a kudarcok okait, s az iskolában rendkívül feszült légkör alakult ki. Veszély lehelete csapta meg mind a vezetőséget, mind az egyszerű munkatársakat. Az iskola egész állományának — a vezetőknek, a tanároknak, az őrségnek és a hallgatóknak — minden lépését szemmel tartották. Mindenkit és mindent árgus szemmel figyeltek, és Johann napról napra nehezebben tudott módot találni arra, hogy érintkezzék embereivel. A veszély állandóan ott leselkedett fölötte.

Olyan helyzet alakult ki, hogy döntenie kellett: szorítsa-e a minimumra a törzsön belül hihetetlen munkával kiépített rendszer működését, vagy ideiglenesen álljon le.

Persze, egy időre meglapulhatott volna és tétlenül várhatta volna, amíg a kémelhárítás befejezi vizsgálatát. Hiszen előbb-utóbb mindenfajta bizottság aktivitása csökken, éhersége ellankad, később pedig máshová vezénylik az elhárító csoportot a „gyanúsnak" talált objektumról.

De volna más kivezető út is: el kellene kerülni másik területre, hogy onnan megszakítás nélkül folytassa munkáját. Johann ezt az utat választotta.

Utasította Zubovot és nemzetközi csoportját, hogy aktivizálódjon. A csoportba tartozó lengyeleket, cseheket, magyarokat és oroszokat Zubov Brigitta segítségével elhelyezte házimunkára ismerőseinél. Napközben békésen szakácskodtak, kertészkedtek, söprögettek, éjszakánként pedig Zubov vezetésével különböző akciókat hajtottak végre, Johann tanácsára úgy tüntetve fel egyébként a dolgot, mintha a tettesek egy Röhmről elnevezett titkos rohamosztagos szövetség tagjai lettek volna, akik bosszút álltak az SS-eken és a gestapósokon vezérük haláláért.

Ami a vasúti szerelvények kisiklatását, a lőszer- meg üzemanyagraktárak levegőbe röpítését illeti, ezek a vállalkozások névtelenek maradtak.

A Sánc-törzs tiszti értekezletén, amelyen részt vettek az SD Berlinből érkezett munkatársai is, elhangzott a következő feltételezés: nincs kizárva, hogy az ellenség hírszerzése felderítette a Sánc-törzs körletét és megfigyelés alá vette.

Ezt egyébként maguk az abwehristák, a törzs vezetői állították. Az SD képviselői arra a véleményre hajlottak, hogy inkább szórványos lengyel csoportok egyéni terrorakcióiról van szó. Hosszas tanakodás és vita után mégis úgy határoztak, hogy a Sánc-törzset mindenestül áttelepítik Königsberg körzetébe.

A Sánc-törzs és a hozzá tartozó hírszerző-iskolák belső rendjét viszont az SD-bizottság tagjai megfelelőnek találták. Az Abwehr illetékeseivel együtt aláírták a vizsgálati jegyzőkönyvet és mellékelték az SS birodalmi vezetője, Himmler számára készített jelentésükhöz.

S noha Himmler nem szerette Canarist, s égett a vágytól, hogy borsot törjön a tengernagy orra alá, ebben az esetben diadalmaskodtak a birodalom érdekei.

Johann és hírszerző hálózata tehát azt is elérte, hogy az Abwehr munkatársai kénytelenek elhagyni a szép, egészséges éghajlatú varsói környéket, a villanegyedet, s elköltözhetnek a sziklás, nyirkos, szeles Baltikumba. Az áttelepülés egyébként nemcsak kényelmetlenségekkel járt. A Sánc-törzs egész rendszerének áttelepítése huzamos időt igényelt, és lényegében jó időre kikapcsolta a munkából a Werhmacht egyik fontos hírszerző szervét.

De minden egyében kívül Johann számára az volt a legfontosabb, hogy a törzs személyi állományával, berendezésével és felszerelésével teljes épségben áttelepüljenek azok az emberek is, akiket már beszervezett és kioktatott, s akik az Abwehren belül kivetett bonyolult hálóban dolgoztak. Ezek a szovjet emberek, Johann munkatársai, az új körülmények közt sem hagyják abba a munkát. És a szovjet felderítés tudni fog mindazokról az ellenséges tervekről, amelyek a Sánc-törzs betonfalai mögött érlelődnek, bárhol legyen is — a Varsó melletti kies erdőben vagy a sziklás tájon Königsberg közelében. És az sem érdekes, hogy az új helyen már nem deszkakerítés, hanem áthatolhatatlan betonfal védi majd a körletet: a falon belül is lesznek szovjet emberek.

A törzs laboratóriumában már második hónapja dolgozott egy vegyész, Peter Himell, a vegytintakészítés szakértője. Ő oktatta a hallgatókat a vegytinta használatára.

Úgy érkezett, mint a nemzetiszocialista párt régi tagja, frontharcos, aki Szmolenszknél súlyosan megsebesült. Miután felépült sebesüléséből, az Abwehrhez vezényelték.

A pedáns, szűkszavú férfi rendkívül nagyra tartotta magát, úgy vélte, hogy az első és másodosztályú Vaskereszt mindent elmond róla. Családja még a háború első hónapjaiban elpusztult Königsbergben, amikor a szovjet haditengerészet légiereje bombázta a várost. Mindenki megértette tehát, hogy miért olyan komor és zárkózott természetű.

Peter Himell — igazi nevén Petrusz Matuszov — ugyanilyen röviden és mosolytalanul jelentkezett Johann-nál, átadva neki a központ titkos üzenetét.

Matuszov családja Minszkben pusztult el a háború első napjaiban. Belorusz csekistákkal együtt partizánosztagot szervezett, a németek hátában harcolt. Azután visszahívták a partizántörzsbe. Osztagparancsnok lett, súlyosan megsebesült, egy ideig kórházban ápolták. Később egészségügyi tiszteként teljesített katonai szolgálatot a sebesült német hadifoglyok egyik kórházában. Jól beszélt németül, s így nemcsak segíteni tudott a német katonákon és tiszteken, hanem azt is kiszedte belőlük, amit tudnia kell annak, aki az ellenséges hátországban akar dolgozni.

Miután így továbbképezte magát nem csupán az egészségügyben, hanem a hírszerző szakmában is, a német hadifoglyok közül kiválasztottak egy hasonló típusú embert. Matuszovot ezután átdobták az arcvonalon, s az illegális láncon végighaladva a Sánc-törzs körletébe került az említett beosztásba.

Johann fokozatosan beavatta Matuszovot az ügyekbe, s lassanként meggyőződött róla, hogy van kire támaszkodnia. Ha tovább kell állnia innen, Peter Himell helyébe léphet, és jól meg fog birkózni feladataival. Johann a szolgálati lépcsőn már feljutott az Abwehr főhadnagyának rangjáig.

*

Von Kluge birodalmi tanácsos minden bizonnyal telefonon beszélt Gerddel és Lansdorffal Johannról. Csakis ezzel magyarázható, hogy a legnagyobb felfordulásban, amikor a Sánctörzs munkatársait teljesen lefoglalta az átköltözés megszervezése, Johann utasítást kapott, hogy látogasson meg néhány koncentrációs tábort, amelyeket a birodalmi tanácsos jelöl ki.

Alekszandr Belov már annyira beleélte magát Johann Weiss szerepébe, hogy őszintén sértve érezte magát. Határozottan bántotta, hogy igazságtalanul bántak Johann Weiss-szel: a vezetők közül senki sem tiltakozott kiküldetése ellen, senki sem sajnálkozott, hogy ilyen értékes munkatárs — merthogy Johann-nak minden alapja megvolt ahhoz, hogy az Abwehr számára értékes embernek tekintse magát — ilyen nehéz időben eltávozik.

Johann ehhez a logikához tartva magát Lansdorffal szemben hangsúlyozottan rideg, bár udvarias volt, s állandóan sértett arccal jelent meg előtte. És erre meg is volt oka.

Nyilvánvalóan igazságtalanul sértették meg, tehát utóbb kárpótlásra számíthat. De ennél is fontosabb volt, hogy ez a szolgálati szempontból egyelőre teljesen perspektívátlan kiküldetés váratlanul szabaddá tett számára néhány napot. Erre égető szüksége volt, fel akarta kutatni Elzát.

Johann értesülései még csak halvány útbaigazítást sem adtak arról, miért tartóztatták le Elzát. De azt, hogy melyik börtönbe hurcolták, megtudta.

A börtön Varsótól meglehetősen messze volt, a hegyek között, egy ódon vár területén. Az ősi falak kisebb, modern

konstrukciójú vasbeton épületet takartak. A börtönben a különösen fontos politikai foglyokat tartották, rendszerint huszatharmincat. Az őrség létszáma ennek megfelelően nem volt túlságosan nagy.

Johann Zubovval együtt aprólékos gonddal kidolgozta Elza kiszabadításának tervét. Nem kevés lelkierejébe került, hallatlan tapintatra és némi áldozatra volt szükség, amíg sikerült meggyőznie Zubovot, hogy a terv minden tekintetben kifogástalan. Zubov eleinte tiltakozott, szánalmas és gyáva komédiának nevezte az egészet, azt mondta, ilyesmit csak olyan ember süthet ki, akinek vérévé vált a képmutatás, s hogy ezzel a tervvel nem hajlandó kockáztatni magát még elvtársa megmentéséért sem, akinek pedig egy hajszálon függ az élete.

— Csekista hókuszpókusz — háborgott Zubov. — Megtanítottak ott benneteket mindenféle szórejtvények kifundálására. Ez nem harci vállalkozás, hanem filmsztori!

Zubov a vita hevében Dzerzsinszkijre hivatkozott, aki egyedül, őrkíséret nélkül jelent meg a fellázadt anarchisták oroszlánbarlangjában. Kijelentette, hogy Johann a bürokratikus felderítő tipikus példája, fantaszta, nem pedig harcos.

Végül mégis engednie kellett. Johann kifogyott a béketűrésből, megunta, hogy a drága időt Zubov meggyőzésére vesztegesse, arca kőkemény lett, felpattant és rákiáltott:

— Alhadnagy elvtárs! Megparancsolom...

És Zubov engedelmeskedett.

Babaskin, a Sánc-törzs vésnöke sürgősen elkészítette Johann számára a szükséges dokumentumokat. Sietni kellett, mert a törzs technikai részlege hamarosan indult a gépkocsioszloppal Königsbergbe.

Zubov csoportjának gyülekezőhelyét a börtöntől negyven kilométerre levő erdőségbe tették. A helyet megjelölték a térképen.

Úgy határoztak, hogy Johann külön érkezik a gyülekezési helyre.

Miután Johann útnak indította bajtársait és elbúcsúzott tőlük, maga is elindult. Gépkocsija volánjánál a cseh Ptasek

ült, hórihorgas, elképesztően unott arcú fiatalember. Ennek ellenére sikeresen tevékenykedett az erőművész bohóc szerepében a varietében, ahová Johann annak idején Elza révén elhelyezte, amikor a Gestapo kivégezte azt a színészt, aki Charlie Chaplint alakította.

Ptasek odahaza ismert tízpróbázó volt, de nemcsak az izomzata, hanem az arca is olyan volt, mintha vasból lenne.

Amikor Johann beszervezte Ptasekot, igencsak meg kellett erőltetnie emlékezetét, hogy el tudja sorolni az összes szovjet sportolókat, akiket ismert. Ptasek semmilyen más bizonyítékot nem fogadott el arra, hogy Johann szovjet felderítő.

Miután Johann összehozta Zubovval, együtt dolgoztak. Zubov véleménye szerint Ptasek rendkívül nyugodt, hidegvérű harcos volt.

Johann egy ízben szemére vetette, hogy buzgóságában túlságosan vakmerő, nem törődik a kockázattal. Ptasek mélabúsan válaszolt:

— Ha kinyiffantanak, akkor is én nyertem a pontversenyt.

— Hosszú ujjain elszámolta, hány fasisztát segített át a másvilágra a Zubovval végrehajtott éjszakai vállalkozások folyamán.

Nyitott személygépkocsiban, őrkíséret nélkül utazni a lengyel utakon már eleve hőstett volt. Johann tudta, hogy a lengyel partizánok, a szovjet operatív csoportok és a koncentrációs táborokból megszökött hadifoglyok öntevékeny csoportjai nem szalasztják el az ilyen fogást. De amikor aggodalmait közölte Ptasekkal, a tízpróbázó megkérdezte:

— Szóval félsz?

— És te?

Ptasek szomorúan bólogatott.

— Soha életemben nem féltem ennyire! Attól félek, hogy éppen a testvéreim eresztenek golyót belém. Hiszen ez szörnyű!

Biztonság kedvéért mindenesetre civil ruhában utaztak. Ptasek javasolta ugyan, hogy szerezzenek valamilyen igazoló iratot a lengyel illegális mozgalomtól, de erre már nem volt idő.

Szerencsére nem történt semmi baj, és időben megérkeztek a megbeszélt helyre.

A bozóttal sűrűn benőtt horhosban már várták őket Zubov

emberei. Zubov ugyanide terelte azt a gépkocsit is, amelyet egy német raktár elől loptak el. A tehergépkocsin furnérlemezből épített bódészerű alkotmány volt, s így külsőre alig különbözött a rabszállító autótól.

Zubovval együtt nyolcan SS-egyenruhában voltak, a többiek csíkos fogolyruhában és fatalpú cipőben. Mellükön fehér rongydarab a nagy K betűvel — ami a Krigsgefangener (hadifogoly) szót jelezte.

Néhányat Zubov félig megkopaszított, másoknak csíkot vágott a frizurájába, a többieket pedig teljesen lekopaszította, mivel mindegyik táborban másképp jelölték meg a foglyokat.

De senki sem tétlenkedett. Tussal fogolyszámokat pingáltak a kezük fejére. Bekenték sárral az arcukat. Ptasek is rögtön munkához látott: mesterien elkészítette azoknak a maszkját, akiknek az ábrázata minden ügyeskedés ellenére nem látszott eléggé elgyötörtnek.

Amíg a „foglyok" maszkírozása tartott, Johann átöltözött a számára előkészített századosi egyenruhába.

Kitűnően érezte magát benne. Gőgös előkelősége, a katonai családfájával kérkedő porosz tiszt kevélysége, s a hideg megvetés, amellyel a körülötte állókat nézte, fölöttébb természetesnek hatott. Azok, akik most látták először, önkéntelenül összeszorították ajkukat, s gyűlölettel villantották rá szemüket...

Johann szemügyre vette a bokrok közt rejtőző embereket. A földre terített kabátokon, köpenyeken ülve revolvereiket és géppisztolyaikat tisztogatták, gondosan megvizsgáltak minden egyes töltényt. A fegyvereket úgy rejtették a rabruha alá, hogy a felületes szemlélő ne vehesse észre őket. A legerősebbek úgy számoltak, hogy majd az őröktől szereznek fegyvert, s erre a célra ólomforgáccsal tömött vászonkesztyűt, csavarkulcsot vettek magukhoz.

Hajnalban Gestapo-egyenruhás motorkerékpáros küldönc névre szóló szigorúan titkos levelet vitt el a börtönparancsnoknak. A levelet is, a foglyok átvételére vonatkozó utasítást is a Sánc-törzs műhelyében készítették.

Ugyanakkor a csoport egyik tagja bebújt a távbeszélő vezeték alatt ásott árokba, de nem vágta el a vezetéket, hanem

csak zárta az áramkört, annyira zavarva a vonalat, hogy a börtönből semmiféle beszélgetést ne folytathassanak.

Este a csoport felszállt a teherautóra, szigorúan megtartva a szokásos fogolykísérés szabályait.

Zubov SS-egyenruhában Johann gépkocsijába ült. Ptasek, a sofőr mellett Gestapo-egyenruhában az ejtőernyős Mehov foglalt helyet; őt jelölték ki Johann személyi testőrévé.

Sziklás meredélyek közt kanyargott az út. Johann gépkocsija megelőzte a teherautót, s a távolban hamarosan feltűntek az elhagyatottnak látszó sötét romok, amelyeknek csak a körvonalai emlékeztettek az ősi várra.

A külső őrség, amint Johann felmutatta az Abwehr nyílt parancsát, rögtön beengedte a gépkocsit a várfalak mögé. Elhaladtak a súlyos terméskőből emelt kapuzat alatt, behajtottak a vár belső udvarára. Itt újabb, betonból vert fal magasodott, tetején nagyfeszültségű vezetékekkel. Ennek a falnak a vaskapuján már nem engedték be a gépkocsit. A vaskaputól eléggé messze nyíló keskeny ajtón át csak a tisztek — Johann és Zubov — léphettek be az őrszobába.

Az őrszobában hellyel kínálták őket, hogy várjanak néhány percet.

Hamarosan megjelent az ügyeletes SS-szakaszvezető, gondosan megvizsgálta irataikat, ismét türelmet kért tőlük és eltávozott. Az iratokat magával vitte.

Nem kellett sokáig várniuk, mindössze néhány percet. Újra megjelent a szakaszvezető, de ezúttal két őr kíséretében, és megkérte a tiszt urakat, hogy fáradjanak a börtönparancsnok lakószobájába, amely közvetlenül az iroda mellett volt.

A magas, eléggé nagy pocakkal megáldott börtönparancsnok éppen csak megemelkedett egy kicsit székéből, és intett a látogatóknak, hogy foglaljanak helyet vele szemben az ódon, faragott támlájú karosszékekben.

Előtte feküdt a parancs, amelyet még reggel Johann embere adott át neki, s mellette fehérlettek saját irataik, amelyeket a szakaszvezető vett el tőlük.

— Hallgatom önöket, uraim — mondta a börtönparancsnok.

— Igen? — szólalt meg Johann, s kihívón a parancsnok fátyolos szemébe nézve megkérdezte: — Önnek itt, ugyebár, nincs fürdőszobája?

— De van. Rögtön megparancsolom, hogy vezessék oda.

— *Nekem* nincs szükségem rá — mondta Johann. — De mintha megzavartuk volna magányos mélázásában? Ne zavartassa magát. Van időnk. — És Zubovhoz fordulva könnyedén megjegyezte: — Nemde, megtehetjük a parancsnok úrnak ezt a szívességet?

— A parancs nem mindenben felel meg a formai előírásoknak — mondta a parancsnok, és sárga kezével Johann elé tolta a papírt, amelyen néhány sor vastagon alá volt húzva kék színnessel.

Johann rá sem hederített, fölnevetett.

— Börtönparancsnok úr, bátorkodom jelenteni önnek, hogy én nem vagyok törzsírnok. És nem tartom szükségesnek, hogy ilyen vacakságokban eligazodjam.

— De a parancs formailag nem szabályos — hajtogatta a parancsnok a magáét, s arca megkeményedett. — Ha nem kapok szabályos parancsot, nem tudom átvenni a foglyaikat, már csak azért sem, mert nincs hol elhelyeznem őket.

— Nem tudja? — vágott Johann szava.

A parancsnok tehetetlenül széttárta a karját.

— Kitűnő — mondta Johann, s mosolyogva hozzátette: — Az ön elutasítása számunkra teljesen elegendő. — Felállt, szabályos merevséggel fejet hajtott. — Örvendtem a szerencsének, parancsnok úr.

— Ennyire sietnek? Megkínálhatom esetleg egy pohár szíverősítővel?

— Kérem — egyezett bele Johann kegyesen —, de csak miután kiadtam a parancsot embereimnek és ellenőrzöm a végrehajtást. — És megnyugtatólag hozzátette: — Mindössze néhány perc az egész.

— Mit óhajt tenni? — kérdezte a börtönparancsnok.

— Hogy mit? — adta Johann a csodálkozót. — Halomra lövetem ezt a söpredéket az ön becses intézményének falai alatt. Ennyi az egész. Nem fogom visszacipelni őket.

— Engedelmet — fogta el a nyugtalanság a parancsnokot —, de miért a mi területünkön?

— Parancsom úgy szól, hogy a foglyokat szállítsam ide. Ide szállítottam őket. Ön nem óhajtja átvenni a szállítmányt. Rendben van. Olyan formában hagyom itt őket önnek, hogy

már ne is legyen szükségük börtöncellákra. Minden rendben lesz, biztosíthatom. — És Johann elindult az ajtó felé.

— Százados úr! — A börtönparancsnok hangja remegett. — Én megpróbáltam érintkezésbe lépni a parancsnoksággal, hogy tisztázzam a dolgot, de a vonal gyalázatosan rosszul működik. — Odatolta Johann-nak a készüléket. — Tessék, győződjön meg róla.

Johann lebiggyesztette ajkát.

— Nem kételkedem benne, parancsnok úr, hogy önöknél a híradó szolgálat is rossz állapotban van. Legyen nyugodt, jelenteni fogom feletteseimnek.

— Már kiküldtem egy híradóst, hogy vizsgálja meg a vonalat — mondta a parancsnok. — Egy kis türelmet, tiszt urak.

Johann most már csúfolódott:

— Kérhetném ugyanezt öntől, parancsnok úr? Az egész művelet legfeljebb húsz percig tart. Tulajdonképpen önnek teszünk szívességet, amikor csökkentjük foglyaink itteni tartózkodásának idejét.

— Jól van — mondta a parancsnok, már az ajtóból szólítva vissza Johannt. — Hozzák be a foglyaikat a belső udvarra. — Utasította a szakaszvezetőt: — Intézkedjék!

— Csakhogy nem a *mi* foglyainkat, hanem az *ön* foglyait — igazította helyre Johann. Aztán Zubovhoz fordult: — Légy oly jó, add át ezt a parancsot embereinknek, mert a börtönparancsnok úr azt hiszi, hogy engedelmeskedni fognak a szakaszvezetőjének, mikor itt vannak a tisztjeik.

Zubov és a szakaszvezető kiment az irodából.

— Hallgasson rám — ütött meg békülékeny hangot a parancsnok. — Mindennek megvan a maga rendje. Maguknak, abwehristáknak tíz-húsz foglyot likvidálni ennyi... — Összecsücsörítette az ajkát, mintha pihét fújna le a zubbonyujjáról. — Nekünk viszont, akik a börtön adminisztrációjáért felelősek vagyunk, minden egyes fogoly a nyilvántartás egész rendszerét jelenti. Minden elhalálozás esetében be kell írni a megfelelő rovatba a halál okát, mégpedig okvetlenül orvosi szakvélemény formájában.

— Értem én magát — hagyta rá Johann jóindulatúan. — De azért vessen egy pillantást a foglyainkra. Néhányuknak, azt hiszem, huzamosabb ideig kell önnél vendégeskednie. Annyira

fontos személyiségek, hogy ügyük iratait külön futár hozza ide.

— Nekem is feltűnt, hogy nincsenek itt a személyi kartotékok, és én is éppen ilyesmivel magyaráztam ezt — barátságoskodott a parancsnok.

Vállára terítette a fekete gumiköpenyt, udvariasan előreengedte Johannt, a vas csigalépcsőn levezette a belső börtönudvarra, ahová addigra behajtott a teherautó a „foglyokkal".

Mintegy tíz börtönőr a teherautótól kissé távolabb helyezkedett el.

Johann csoportjának SS-egyenruhás tagjai baljós négyszögben közrefogták a gépkocsit. A géppisztolyt tüzelésre készen tartották, a pisztolytáskákat kinyitották. Úgy viselkedtek, mintha nem vették volna észre a börtönőröket, és mintha úgy vélnék, hogy csak rájuk van bízva a foglyok őrzése.

A foglyok pedig sorban lemásztak a teherautónak támasztott vaslépcsőn az udvar betonjára. Két papírzsákkal letakart foglyot társaik emeltek le hordágyon és valamivel odébb letették.

Johann megvetőn a két hordágy felé bólintott, s megnyugtatta a parancsnokot:

— Ezek élnek ám még. Csak, tudja, kilóg a végbelük.

— Igen, tudom — mondta a parancsnok. — Hashajtótól. Mi is alkalmazzuk ezt a módszert.

Esett az eső, a súlyos cseppek kopogva verték a börtönudvart borító betonlapokat. Az őrök sisakjáról patakzott a víz. A foglyok összegörnyedtek, fázósan összebújtak. De ezúttal nem annyira az esőtől védték magukat, mint inkább a ruha alá rejtett fegyvereiket óvták a víztől. Néhányan dideregve övük mögé dugták kezüket.

Johann megmagyarázta, hogy a foglyok miért viselkednek kissé rendellenesen.

— Útközben a fiaim kénytelenek voltak fegyelmezni őket, egyiknek-másiknak eltört az ujja, s meglehet, egyebe is. De azért, mint látja, a hátsó végtagjukon állnak. Azt hittem, a történtek után csak négykézláb tudnak közlekedni.

— Ellenállást tanúsítottak? — kérdezte a parancsnok.

Johann vállat vont, elnevette magát.

— Még csak az kellett volna! Akkor nem kellett volna ilyen messzire cipelnünk őket.

— Stramm fiai vannak — nézett végig a parancsnok elismerően Johann katonáin.

— Őszintén megvallva most ők is alig állnak a lábukon — mondta Johann. — A Biztonsági Szolgálat most úgy dolgozik, mintha a fronton lennénk. Nagyon sok a munka. — Lustán megkérdezte: — Menjünk vissza talán?

— Menjünk — egyezett bele a parancsnok. — Egyáltalán nem kötelező, hogy bőrig ázzunk itt. — Magához intett egy csapott vállú, hajlott orrú, görnyedt tartású alakot. Az irodában bemutatta Johann-nak:

— Schwarzberg úr, a jobb kezem. — Sokatmondón hozzátette: — Vasakaratú ember. Annyira állhatatos, hogy az ő kezében még a legkonokabbak is úgy vergődnek, mint kis kanárimadarak.

Schwarzberg úgy mosolygott Johannra, mint az általános csodálathoz hozzászokott nagyságok. Szerényen érdeklődött:

— Százados úr, legyen szíves, mondja meg azoknak a számát, akikkel elsősorban kell foglalkoznom. Azt is jó lenne tudnom, hol kapták az első puhítást. A módszerekben és az eszközökben szeretjük elkerülni az ismétlést. — Sokatmondón tette hozzá: — Mielőtt munkába venném a pácienst, gondosan megfontolom és mérlegelem addigi tapasztalatainak összes körülményeit. Mert hiszen mindig csak az a módszer hatásos, amely új, amelyet még nem ismernek.

— Pompás — mondta Johann —, látom, önöknél itt minden jó kezekben van — és leengedte kezét a térképtáskához, amely a pisztoly mellett függött.

Nem késlekedhetett tovább. Kirántotta pisztolyát, a mellette álló Schwarzberget teljes erőből állon vágta. Aztán pisztolyát a börtönparancsnokra szegezve halántékon rúgta a padlón ájultan fekvő Schwarzberget. Lefegyverezte a parancsnokot és rádörrent, hogy vonszolja be Schwarzberget a fürdőszobába. A parancsnok a történtektől teljesen elkábulva ellentmondás nélkül kivonszolta a folyosóra „jobb kezének" érzéketlen testét. Johann a fürdőszobában pillanatok alatt és szinte hangtalanul végzett mindkettővel. Gyorsan végigtapogatta zsebeiket, magához vette az összes kulcsokat... Bezárta az ajtót,

körülnézett, a pisztolyt a zsebébe dugta, majd a csigalépcsőn lement az udvarra.

Az eső egyre verte a betont.

A foglyokat már nem látta. Csoportjának tagjai szétszóródtak az udvaron védelmet keresve az eső elől.

Csak a fegyelmezett börtönőrök álltak a falnál az esőben.

Zubov odasietett hozzá. Johann hangosan kérdezte:

— Hadnagy úr, nem akar fölmenni, hogy elbúcsúzzon a parancsnoktól? — s a markába nyomta a kulcscsomót, amelyet a parancsnok zsebéből kiszedett.

Mehov súlyosan döngő léptekkel követte Zubovot.

Johann rágyújtott, hogy időt adjon Zubovnak és Mehovnak, akikre az a feladat várt, hogy csoportjukkal megkezdjék az akciót a börtön belső helyiségeiben. Néhány szippantás után elhajította a cigarettát és felkiáltott: „Helyre!". Aztán a földre vetette magát.

A csoport négy tagja követte példáját. A többiek tüzet nyitottak a falnál dermedten álló börtönőrökre.

Johann látta, hogy az udvaron minden úgy megy, mint a karikacsapás, s befutott a börtönépületbe. A folyosókon közben már szintén véget ért az ütközet.

A padlón az őrök hullái mellett elesett bajtársak feküdtek: ők kezdték a harcot a ruhájuk alá rejtett fegyverekkel.

A tervvel összhangban a cellákat egyelőre nem nyitották ki. Úgy határoztak ugyanis, hogy a foglyokat csak akkor szabadítják ki, amikor már végeztek mind a belső, mind a külső őrséggel.

Johann visszarohant az udvarra. Ott is elcsendesedett már a harc. A csoportnak három halottja volt. Megbízta Ptasekot, hogy vegye át az udvaron maradt csoport parancsnokságát.

Ideje volt, hogy utánanézzen Zubov buzgólkodásának. És csakugyan, Johann sejtése igazolódott: Zubov megszegte az akció tervét.

A cellák ajtajai már nyitva voltak.

Johann annyira dühös lett Zubovra, hogy magáról megfeledkezve németül kiáltott a foglyokra:

— Vissza a cellákba!

Kis híján ráfizetett erre. A kiszabadítottak olyan ádáz düh-

vel vetették rá magukat, hogy kétségkívül kiszorították volna belőle a lelket, ha nem lettek volna túlságosan gyengék.

Most már minden perc drága volt. Johann az ügy érdekében kénytelen volt elfojtani a megkínzott, elgyötört emberek iránti szánalmat szívében, s keményen, energikusan beszélt velük. A foglyokat ellátták igazoló iratokkal, még térképet is adtak nekik, amelyre bejelölték menekülésük útvonalát. Johann ellenőrizte, hogy a kiszabadított foglyok levessék rabruhájukat és átöltözzenek a civil ruhákba, amelyeket a teherautón hoztak magukkal.

Azután az irodába vette útját, belekezdett a Mehov által felrobbantott páncélszekrény tartalmának tanulmányozásába. De csakhamar megjelent Zubov Elzával a karjaiban, s óvatosan lefektette a lányt a díványra. Schwarzberg úr a jeges hullakamrát használta fogdának. Ott találtak rá Elzára.

A lány eszméletlen volt, nem adott életjelt.

Johann kidobatta a fürdőszobából a börtönparancsnok meg Schwarzberg hulláját. A kádat megtöltötték fürdővízzel és beletették a lányt. Ptasek késsel szétnyitotta Elza összeszorított fogai, s egy üvegből vodkát öntött a szájába.

Zubov sápadtan állt a kád mellett, keze reszketett, zubbonya és nadrágja merő vér volt.

— Megsebesültél? — kérdezte Zubov.

— Egyelőre nem érzem. — Zubov a kád fölé hajolt, s a forró vízben dörzsölni kezdte a lány lábfejét.

A vizet pirosra festette a vér...

— Menjen innen! — tolta félre Zubovot Mehov. — Majd inkább én. Csak zavar itten.

Az irodában Zubov a vizet csavargatta zubbonyának ujjából, s dühösen korholta Johannt:

— Nagyon kesztyűs kézzel bántál ezekkel, a parancsnokkal meg a főhóhérral. Ezt nem vártam volna tőled!

— Mi bajod van már megint? — vetette föl a fejét Johann.

— Hát szóval elengedted őket!

— Hogyhogy „elengedtem" őket? — Johann a hullák felé pillantott. — Akkor ez mi?

Zubov konok arccal ismételte:

— Elengedted őket békében, ahogy mondani szokás. Ha láttad volna, hogy feküdt Elza a jégkamrában, a hullákon. Any-

nyira fázott, hogy felmászott kínjában a hullákra. Mert a hullák melegebbek, mint a jég, és ő felmászott rájuk.

— Ne heveskedj — intette szelíden Johann.

— Hidegvérű vagy, mint a béka — mérgelődött Zubov.

— Na látod! Te meg bolond vagy.

— Úgy van — bólintott rá Zubov. — Nekem elegem van a színlelésből. Elmegyek a csoporttal, s végeztünk.

— Még csak az hiányzik! — emelte fel hangját Johann. — Mi van veled? Fejbe vertek talán? Meghülyültél?

— Ha Elza nem éled fel... Eredj a fenébe a konspirációddal, érted? Majd én kezelésbe veszem őket!

— Neuraszténiás vagy! — mondta Johann megvetőn.

— Hát nem érted, hogy elevenen akarták megfagyasztani a hullák között?

Mehov rontott be hozzájuk.

— Jöjjenek gyorsan: él... — Verejtékes arca széles mosolyra húzódott.

A fürdőszobában pokoli hőség volt, alig lehetett látni a sűrű gőztől.

Elza köpenybe burkolva feküdt a kádban. Mehov a feje alá tette a börtönparancsnok összegyűrt tarka fürdőköpenyét.

— Nézzék — mondta Mehov büszkén —, feléledt!

Elza haja csapzottan lógott, s arca olyan volt, mint egy gyermeké. Halántéka beesett, arca még jobban megvékonyodott, bőre természetellenesen piroslott. De már mosolygott duzzadt ajkával, s előtűntek összetört fogai. Fölemelte a vízből csont és bőr karját, mely olyan volt, mint egy lehántott héjú gally, s Zubov meg Johann felé nyújtotta.

Zubov letérdelt mellé, lehajtotta a fejét és sírva fakadt.

Elza rebegett valamit, de alig tudott beszélni összezúzott szájával, mert a beáramló levegőtől éles fájdalom hasított letört fogaiba. Arca eltorzult. Elhallgatott.

Mehov fölébe hajolt, ajkaihoz tette az üveget. Johann kérdőn nézett Mehovra.

Az ejtőernyős bűntudatosan egyik lábáról a másikra állt, s mentegetőzött:

— Erősen berúgott. Beletöltöttem egy kis szíverősítőt. Nem tesz semmit, így jobb neki.

— Zubov... — Elza a fiú kerek tarkójára fektette tenyerét.

— Olyan régóta várlak, és te nem jöttél... — Hangja még keserűbbé vált: — Persze, Brigitta az oka mindennek. De nem baj. Hadd várjon csak otthon téged, a Tagankán. Most már úgy sem engedlek el mellőlem. És hallgass. Én már döntöttem a kettőnk dolgában. Úgy lesz minden, ahogy én akarom. Megszoktad, hogy engedelmeskedsz nekem, ugye? Még Brigitta esetében is engedelmeskedtél.

Elza fel akart állni, de Mehov gyengéden lefogta a vállánál. Szemével az ajtó felé intett.

Johann kitámogatta Zubovot az irodába, leültette egy székre.

Zubov hörögve lélegzett. Zubbonya csupa vér volt már. Johann levetkőztette, bekötözte sebeit: a gránátszilánkok a karját és az oldalát sebesítették meg.

— Hogy érzed magad? — kérdezte Johann.

— Mint egy aljas gazember! — tört ki Zubov, s villámló szemmel szinte kiáltva mondta Johann-nak: — Ilyen lányt vesztettem el miattatok! Soha életében nem bocsátja meg nekem Brigittát.

— Elég legyen már! — mondta Johann fáradtan. — Ne beszéld tele a fejem hülyeségekkel. Alig élsz, s összehordasz hetet-havat, ráadásul ilyen helyzetben. Elza legalább részeg, de te? — Lemondóan legyintett, s otthagyta Zubovot, mert ellenőrizni akarta még a kiállított őrszemeket.

Minden rendben volt. A halott börtönőröket átöltöztették a rabok ruháiba, s lecipelék őket a hullakamrába.

A börtönparancsnok autóján néhány foglyot elszállítottak már, s a gépkocsi hamarosan visszatért a következő csoportért.

Mehov az udvaron jelentette Johann-nak, hogy Elza átmelegedett és most alszik. Gondterhes volt a hangja:

— Nemcsak a fogait verték ki. Nyilván kikötötték: karja, lába, csupa seb. Mozogni nem tud. Aludjon most egy kicsit, aztán jól bebugyolálom takarókba, befektetem a motorkerékpár oldalkocsijába és elviszem, ahová kell. Gondolj ki valamit, s adj valami igazolást, hogy szükség esetén megmutathassam a járőröknek.

Az irodában találtak megfelelő blankettákat, bélyegzőket. Johann legépelt egy nyílt parancsot, amely szerint a börtön beteg felügyelőnőjét sürgősen az SS-kórházba kell szállítani. A börtönparancsnok aláírását hamisítani gyerekjáték volt.

Éjféltájban Mehov levitte az udvarra a takarókba gondosan bebugyolált lányt és befektette az oldalkocsiba.

— Ne hívjuk ide Zubovot? — kérdezte Johann. — Búcsúzzon el tőle.

— Nem — felelte Mehov. — Nem kell. Minek kínlódjanak szegények még egyszer? Még annyi minden van előttük! — Tenyere élével megtörölte szemét. Berúgta a motort, s haragosan kiáltotta: — De bármi történik is, tőlem élve nem kapják meg a lányt! Efelől légy nyugodt! — És szemével az előkészített robbanóköteg felé intett.

— Csak el ne hamarkodd a dolgot — intette Johann.

— Légy nyugodt — fogadkozott Mehov, s büszkén még hozzátette: — Én a megfontolt cselekvés embere vagyok. Különben már rég nem volnék az élők sorában. — S fejével búcsút intett.

A motorkerékpár kigördült a kapu nyitott szárnyán, s az ügyeletes rögtön behajtotta utána a kaput, rátolva a súlyos acélreteszt.

Johann emlékezetében megmaradt Elza arca, a feje, ahogy hátradöntve pihent az oldalkocsi viaszosvászonnal bevont párnáján. A sovány, megkínzott, vértelen arcon az átszenvedett gyötrelmek után már csak fáradtság látszott. Szőke haja simán omlott a fülére, hová lett már a bronzvörös, hivalkodóan felrakott frizura! Kedves, egyszerű, nagyon fáradt arc volt ez, amelynek nyugalma a súlyos betegségből lábadozó emberé volt.

Amikor Mehov megmarkolta a motorkerékpár kormányát, keze fején látszottak a mély horzsolások és véraláfutások. Csizmája szárából tartalék géppisztolytárak meredeztek, a bőr szerszámtáskából kilátszott a robbantóköteg: nagyobb erő lapult benne, mint egy tankelhárító aknában.

Remélni kell, hogy Mehov szerencsésen célhoz ér Elzával. Azután átdobják a lányt az arcvonalon, és akkor nincs többé Elza nevű összekötő, átalakul — no, hogy is hívják vajon? — Lenává, Lizává, Nágyává, Nasztyává, Kszjusává vagy Katyusává?

Egyszer majd valamikor találkoznak az utcán és elmennek egymás mellett nem ismerik meg egymást. Igen, ez is lehetséges...

Amikor Zubov meghallotta, hogy Elzát már elszállították, dühöngött, hogy nem búcsúzhatott el tőle, és ádáz haraggal támadt Johannra.

— Hagyd el — intette le Johann békésen —, eleget bolondítottad szegény leányt.

— Azért mondod ezt, mert most német feleségem van?

— Nem, nem azért mondom.

— Akkor mi bajod?

— Az a bajom — felelte Johann —, hogy azt képzeled, hogy te halhatatlan vagy, s ezért szinte kihívod magad ellen a halált.

— Miért, talán féljek tőle? Én becsületes ember vagyok — mondta Zubov bosszúsan. — Ha van rá lehetőségem, hogy üssek, ütök tiszta szívemből, ahogy katonához illik. — Fitymálva tette hozzá: — És ha nem volnál itt te, nem volna a te diplomáciád, akkor én már régen . . .

— A másvilágon volnál — fejezte be helyette Johann a mondatot. — És jegyezd meg jól: ha Brigitta a közeljövőben újra megözvegyül, a te hibádból elveszítettünk egy kitűnő „fedezéket".

— Halottak ellen nem szokás fegyelmit indítani!

— Amíg viszont él, még meg lehet mosni a fejét. Megparancsoltam, hogy irányítsd a harcot a börtönön belül, te meg az embereket megelőzve egyedül rontottál be az ajtón. Mint egy egyénieskedő futballista! Megint félig nyomorékon, szétvert ábrázattal térsz vissza Brigittához.

— Nos, ez már a kettőnk dolga — vicsorított Zubov. — Családi ügy.

— Nem — vitatkozott Johann —, nem a te egyéni ügyed, hogy milyen a képed, hanem az enyém. Ha nem volnál ilyen jóképű . . .

— Brigitta nem a külsőmért szeret — mondta Zubov komolyan —, hanem mint embert. Ha nem így volna, könnyebben néztem volna Elza szemébe, és egyáltalán, minden könnyebb lett volna.

— No, rendben van. Elég a szenvelgésből. — Johann felállt. — Tíz perc múlva tűnj el innen!

— Hogyhogy tűnjek el? — háborodott fel Zubov.

— Úgy, öregem — felelte Johann szelíden —, hogy először

csoportunknak azok a tagjai távoznak, akik az ellenséges hátországban elfoglalt helyzetüknél fogva a legértékesebbek számunkra.

— Helyes, de akkor te lépj le elsőnek.

— Igen — mondta Johann —, én is az elsők között leszek.

— De utánam indulsz?

— Éppen utánad.

— Túlbecsülsz engem! — nevetett Zubov csúfondárosan. — Bennem meg a szerénység berzenkedik az ellen, hogy egyetértsek veled.

— Öt perc múlva ne lássalak itt — mondta Johann.

— És te?

— Én Vogyicával valamivel később indulok: még végeznem kell az irattárral. Ne aggódj, nem időzünk sokáig.

Vogyica magas, sovány fiú volt, akárcsak Ptasek, de éles ellentétben vele, sötétbarna hajú, napcserzett arcú, fekete szemű; Jugoszláviában született. Zubov társai között a legvakmerőbb hírében állt. Johann ezért akarta rajta tartani a szemét, s ragaszkodott hozzá, hogy az utolsó pillanatig mellette legyen.

Indulás előtt Johann Vogyicával együtt felment az őrtoronyba, hogy szemrevételezze a környéket. Nézték a kihalt országutat, a hegyek körvonalait, a hatalmasan föléjük terpeszkedő csillagos égboltot.

— Nézd, milyen gyönyörű! — buggyant ki Johannból.

Vogyica szomorúan ingatta a fejét.

— Nem láttad Jugoszláviát. Nem is tudhatod, mi szép és mi nem szép.

Johann látta, milyen mohón szívta be Vogyica a tiszta hegyi levegőt, milyen bánatosan nézte a hegyek csipkézett körvonalait. Hallgatott, nem szállt vitába vele.

Hajnalban Johann már Varsóban volt. Reggel rögtön jelentkezett Lansdorfnál.

A Marszalkowska egyik kertjének mélyében magányos grófi villa állt. Az Abwehr tisztjei, aki hivatalos kiküldetésben Varsóba érkeztek, szállodának használták. Ismeretes, hogy a felderítő igazi szolgálati helyzetét nem rendfokozata, még csak

nem is beosztása határozza meg, hanem a rábízott feladat. Az tehát, hogy az Abwehr titkos szállodájában ki milyen szobát kap, nem annyira a szolgálati igazolványban található adatoktól függött, mint inkább attól, hogy az illető munkatárs hogyan viselkedett a gondnokkal, aki a hallban szokott üldögélni a dohányzóasztalkánál.

A gondnok — félig portás, félig kopó — civilben volt. Bele sem nézett az igazolványba, amelyet Johann átnyújtott neki, hanem kemény fedelével megkopogtatta az asztal lapját, s barátságosan mosolyogva megkérdezte, honnan érkezett.

Johann ugyanolyan barátságos mosollyal szintén megkérdezte, tetszik-e neki Pizzo, majd így folytatta:

— Ha tetszik, vegyük úgy, hogy ebből a gyönyörű városból érkeztem. — Aztán már fagyos, hivatalos hangon tette hozzá: — Majd jelentse megérkezésemet Steinglitz őrnagynak, de csak miután megfürödtem, rendbe hoztam magam és találkoztam Lansdorf úrral. Különben ő még nem érdeklődött utánam?

A gondnok most már kinyitotta Johann igazolványát.

— Kedvesem — korholta a gondnokot Johann —, Lansdorf úr már elfeledhette, mi áll abban az igazolványban. Esetleg csak annyit kérdez, nem érdeklődött-e utána valamelyik barátja. Nem igaz?! — Diadalmas pillantást vetve a gondnokra, fitymálva mondta: — Tehát miután megmutatta a szobámat, jelentheti Lansdorf úrnak, hogy én már érdeklődtem utána.

Johann ezúttal csak azért akart bejutni ebbe a szállodába, hogy szolgálaton kívüli körülmények közt találkozhassék főnökeivel és elbeszélgethessen velük egyről-másról, hiszen ilyen otthonos légkörben mindig nyíltabbak az emberek.

A gondnokot levette a lábáról Johann magabiztos fellépése, utasította az egyik szolgát, hogy vezesse a vendéget szobájába. Úgy gondolta ugyanis, hogy amíg a vendég elhelyezkedik a szobájában, a Gestapo ügyeletesétől beszerezheti a hiányzó adatokat.

Johann már indult a szolga után a lift felé, amikor észrevette, hogy a vörös szőnyeggel borított lépcsőn lefelé tart régi ismerőse, Angelika Bücher, nyomában pedig előkelő tartással Joachim von Salz ezredes lépked, mint mindig, most is sápadt és savanyú arccal.

Johann vigyázzállásba dermedt és feszes fejbólintással köszöntötte a párt.

— Ó! Johann! — ámult el Angelika, és Johann felé nyújtotta vékony, bőrkesztyűs kezét.

Johann gálánsan csókot lehelt a kesztyűre, az ezredes pedig habozva megállt, mivel nem tudta, illik-e megismernie a férfit avagy sem.

Johann hunyorgott.

— Hölgyem, ön, mint mindig, vakítóan szép!

— A gazdáját keresi? — kérdezte az ezredes, jelezve, hogy emlékszik a sofőrre.

— Igen, a gazdámat keresem — mondta Johann. — Vagyis Lansdorf urat. Valamit ugyanis meg kell beszélnem vele. — Az órájára pillantott: — De úgy látom, még van elég időm.

— Akkor hát velünk reggelizhetne — indítványozta Angelika, majd szemrehányó pillantást lövellve az ezredes felé, megjegyezte: — Frau Dittmar említette nekem, hogy Weiss úr nagyon szépen halad a szolgálatban.

Johann sokat sejtető mosollyal nyugtázta az elismerést, szerényen fejet hajtott és már az ezredes felé fordulva így szólt:

— Bízvást állíthatom, hogy ma már előbb tudjuk, hogy milyen az időjárás Moszkvában, mint a moszkvaiak. Heil Hitler! — Előrement az étterem kétszárnyú ajtajához, s az ezredest meg Angelikát előrebocsátva félvállról odavetette a gondnoknak: — Jelentse Lansdorf úrnak és Steinglitz őrnagynak, hogy itt várok rájuk.

Johann nagyon szerette volna, hogy főnökei von Salz társaságában találják. De rögtön eszébe ötlött az is, hogy talán túlságosan szertelenül viselkedik, s megkérte az ezredest:

— Nagyon kedves volna öntől, ha meghívná őket az asztalához!

A kérésre nem volt szükség. Lansdorf és Steinglitz már bent reggelizett az étteremben, mindegyik külön asztalnál. És Johann olyan rafináltan mutatta be a hölgynek előbb Lansdorfot, majd Steinglitzet is, hogy az ezredes nem térhetett ki a meghívás elől.

Steinglitznek kétségkívül hízelgett, hogy az ezredes társaságában lehet. Ami viszont Lansdorfot illeti, régimódi választékossággal fesztelenül csapni kezdte a szelet a lánynak, ügyet sem vetve arra, hogy mit szól hozzá az ezredes.

Lansdorf olyan könnyedén egyensúlyozott az illem és az il-

letlenség határán, némi sikamlósságot is megengedve magának, hogy Johann szinte elcsodálkozott az öregúr tapasztaltságán, mivel úgy vélte, hogy Lansdorf számára az ilyesmi már csak halvány emlék.

A fölöttébb élénk hangulatban kezdődött villásreggeli kétszeresen is hasznosnak bizonyult Johann számára. Először is sokat emelt a presztízsén az, hogy az ezredest ismerősének mondhatja. Másodszor, a gondnok sokkal jobb szobát utalt ki neki, mint ahogy eleinte tervezte.

A derűs beszélgetésnek azonban csakhamar végeszakadt. Egyszerre kitárult az étterem ajtaja, s elegáns SS-egyenruhában, SD- és Gestapo-tisztek egész falkájától kísérve Heinrich Schwarzkopf vonult be rajta.

Heinrich arca megváltozott: kiéltnek, cinikusan pökhendinek látszott, s mozdulatlan volt, akár a halotté. Pofacsontján vörös foltok ütköztek ki, szeme fátyolos, gyulladt, ajkai egymásra feszültek. Kezében lovaglópálcát suhogtatott.

Heinrich a lovaglópálcával nagyot ütött az étterem közepén álló asztal lapjára.

— Ide! — Majd bosszúsan végigmérve a sarokban üldögélő társaságot, hangosan megkérdezte az egyik SD-tisztet: — Biztos ön abban, hogy nincsenek itt olyanok, akiknek a jelenléte nem kötelező?

Lansdorf felállt. A szálloda gondnoka tüstént odasündörgött hozzá és igen tisztelettudóan, de határozottan a fülébe súgott valamit:

— Fütyülök rá . . . — kiabált Lansdorf. — Még ha magának Himmlernek az unokaöccse, akkor is! — S szikár, ősz fejét büszkén fölszegve megindult Schwarzkopf felé.

Von Salz ezredes olyan elmerülten törölgette a szarvasbőrrel monokliját, mintha csakis ettől függött volna családi becsülete.

Steinglitz feltűnés nélkül lassan végighúzta kezét a csipőjén, s tenyerében tompán megcsillant a Sauer. Pisztolyt tartó kezét bedugta a terítő alá, s hunyorogva figyelte Schwarzkopfot. Az arcáról le lehetett olvasni, hogy kész főnöke védelmére sietni.

Steinglitz mozdulatai ugyanakkor nem kerülték el annak a gestapósnak a figyelmét, aki Schwarzkopf kíséretéhez tartozott, de amint belépett a terembe, megállt az ajtó mellett. Be-

hajlított könyökére fektette a meghosszabbított csövű parabellumot, s megcélozta vele Steinglitz hátát.

„Na, még csak ez hiányzott — cikázott át Johann agyán. — Belekeveredni valami szép kis kalamajkába, mert ezek itt valakit kinyiffantanak. Még ha ez mulatságos, sőt bizonyos mértékig hasznos volna is: elvégre egy gazemberrel kevesebb rontaná a levegőt." Sajnos, ekkora örömhöz nem volt joga. Bármennyire viszolygott is az elbizakodott SS-tiszt részeg handabandázásától, nagyképű kérdésétől, bármennyire undorító volt is maga Heinrich, vállalkoznia kellett a békéltető szerepre.

— Nézd csak! Heinrich! Hát téged meg mi az ördög hozott ide? — kiáltott fel lelkesen. Ölelésre tárta karjait. Bár az igazat megvallva a színészi alakítás nem volt tökéletes: arcára nem sikerült elragadtatást vagy legalább barátságos kifejezést varázsolnia. Szemében hideg megvetés szikrázott.

Heinrich összerezzent. Feldúlt, részeg arca egyszerre szánalmassá vált.

— Te vagy az, Johann? — kérdezte meglepetten. — Hát, hallod, ez szédületes! Ilyen találkozást... — Mosolyogva, ragyogó arccal kikerülte Lansdorfot, mintha nem is ember, hanem csak egy szék állt volna útjában, megragadta Johann karját, s magához vonta. Átölelte. Ünnepélyes előkelőséggel közölte a kíséretében levő tisztekkel: — Uraim! Bemutatom önöknek legjobb barátomat, Johann Weisst. — Aztán méltóságteljesen bemutatkozott Angelikának, von Salznak, Steinglitznek és Lansdorfnak: — Örvendek a szerencsének: Heinrich Schwarzkopf vagyok. — Fejet hajtott, összecsapta a bokáját, bocsánatkérő hangon mondta — Ha viselkedésem tiszteletlen volt, kész vagyok bármilyen elégtételre.

— Hauptsturmführer úr, ön mindig és mindenütt ilyen erélyes? — kíváncsiskodott Angelika incselkedve. — Vagy csak...

— Az isten szerelmére, bocsásson meg — dünnyögte Heinrich, majd Landsdorfhoz fordult: — Kérem, Landsdorf úr, ön is legyen elnéző. Ha szabad emlékeztetnem, Berlinben egy ízben már találkoztunk a birodalmi vezetőnél. — Szemével Johann felé intve hozzátette: — Már akkor is érdeklődtem önnél barátom iránt.

„Heinrich tehát nem állatiasodott el teljesen, ha Lansdorffal

beszélgetett rólam — gondolta Johann. — Üsse kő, az ügy érdekében célszerű lesz helyreállítani kapcsolatainkat."

Schwarzkopf vállára fektette karját, s mosolyogva így szólt:

— Régi jó barátok vagyunk.

— Lényegében én az önök vendége vagyok — mondta Heinrich, kedvesen Lansdorf szemébe nézve. Aztán már hivatalos hangon kérdezte: — Az értesítést megkapták Berlinből?

— Igen — felelte Lansdorf hűvösen. — Megkaptam.

— A birodalmi vezető különmegbízottja tehát én volnék. — És Heinrich újból meghajolt.

— Állok rendelkezésére — mondta Lansdorf.

— Kitűnő! Ebben az esetben kérjünk bocsánatot a hölgytől. — Sajnálkozva vállat vont: — Ez a szolgálat. — Johannhoz fordult: — Sajnos, kénytelen vagyok elrabolni téged a kellemes társaságtól, mégpedig ugyanazon okból, mint Lansdorf urat.

Schwarzkopf lakosztályának ajtajánál SS-őrök álltak.

„Látszik, hogy Heinrich nagy kutya" — állapította meg magában Johann.

A szobában, amelyben két hordozható tábori páncélszekrény is állt, s az asztalon több telefon sorakozott, Heinrich hellyel kínálta Lansdorfot a bőrrel bevont díványon, s még a dohányzóasztalkát is figyelmesen közelebb tolta hozzá. Azután leült egy székre Lansdorf mellé, s álnok szerénységgel — Johann legalábbis így érezte — így szólt:

— Voltaképpen én laikus vagyok az ön szakmájában. Kérdésemben ezért ne keressen semmi mást, mint amit valójában jelent: szeretnék hasznos értesüléseket szerezni öntől, mint egy nagy tekintélyű, sokat tapasztalt embertől.

Lansdorf rövid ideig gondolkozott, majd óvatosan válaszolt:

— Mindenben számíthat rám, hauptsturmführer úr, igyekszem majd hasznára lenni önnek.

— Nekem aligha — mosolygott Heinrich. — A birodalmi vezetőnek!

Lansdorf arca megnyúlt és mintha még jobban kiszikkadt volna.

Schwarzkopf puffadt, vizenyős arcáról egyszeriben eltűnt a fásult közöny. Közelebb hajolt Lansdorfhoz, s keményen, ellenséges hangon hadarta:

— Az ön jelentéséből ítélve az ellenség egyik ipari központjában már hónapok óta sikeresen működik a VI jelzésű felderítő szervezet. E szervezet számára több ízben küldtek újabb hírszerző csoportokat és technikai felszerelést. A rezidens neve, ha nem tévedek, Szög. Akinek egyik lábát amputálták. Igaz?

Lansdorf hallgatott.

Heinrich göcögve nevetett.

— Ez a szervezet tájékoztatott bennünket az új szovjet harckocsik gyártásának technológiájáról. Az adatok nagyon biztatók voltak. Kruppék specialistái a leírt technológia tanulmányozása alapján olyan véleményt adtak, hogy a szovjet harckocsik páncélja olyan vékony, mint a dióhéj. Pompás! Csakhogy a Wehrmacht gépesített egységei éppen ellenkező tapasztalatokról számoltak be. És az új szovjet harckocsik megítélésében mutatkozó e csekély eltérés miatt súlyos veszteségeink voltak. Az ön véleménye szerint ezért ki a felelős?

— Úgy vélem — mondta Lansdorf, szemét fáradtan lehunyva —, hogy...

— Egy pillanat — szakította félbe Heinrich —, még nem fejeztem be. Tovább megyek. Ugyanez a csoport végrehajtott egy nagyszabású diverziót. Levegőbe röpítettek egy szerelőcsarnokot. Így van?

Lansdorf bólintott.

— A mi ügynökeink azonban azt jelentették — mosolygott Heinrich —, hogy erre a robbantásra maguknak a bolsevistáknak volt szükségük, mégpedig egy új szerelőcsarnok alapozásához. — Gunyoros hangon folytatta: — Kissé különös diverzió, amelyet az ellenség használ fel konstruktív célokra? Nem bosszantja ez önt, Lansdorf úr? Bátorkodom biztosítani önt, hogy a birodalmi vezető fölöttébb csodálkozott mindezen. Jobban meglepődött, mintha önöknek végre sikerült volna megsemmisíteniük azt az egész gyárat. A birodalmi vezető utasítása értelmében meg kell kérdeznem önt, nem tudná-e megmagyarázni ezeket a fölöttébb rejtélyes eseményeket?

Lansdorf arca elszürkült.

Johann feszült figyelemmel követte a kihallgatást — mivel másképp nem nevezhette azt az egyoldalú párbeszédet, amelyet a jelenlétében folytattak. Világos volt, hogy veszélyben

forog a Lukin őrmester segédletével végrehajtott egész akció, amely egy szerteágazó szovjetellenes szervezet munkáját imitálja a szovjet hátországban. Azon melegében, egy percet sem vesztegetve ki kellett találnia valamit, amivel megmenti a helyzetet. De mit találjon ki?

Lustán nyújtózkodva, gunyoros hangon vetette oda Schwarzkopfnak:

— Ilyen szamárság miatt hagyattad ott velünk Angelika Bücher kisasszony társaságát, ahelyett, hogy magad is megragadtad volna az alkalmat, hogy közelebbről megismerkedj vele? — Elfintorította az orrát: — Szabályos bürokrata lett belőled, Heinrich.

Schwarzkopf türelmetlenül rándított egyet a vállán.

— Az ügy komolysága annyira nyilvánvaló, hogy nem is tudom fölfogni, hogyan veheted ilyen könnyedén.

— Nem engem kérdeztél. Ha engem kérdeztél volna, megadtam volna a választ.

— Akkor tessék! — sürgette Heinrich. — Próbálj válaszolni.

— De hát mindez, bocsáss meg a szavamért, nevetségesen egyszerű — szerénykedett Johann. — A bolsevisták kidolgozták az új harckocsik gyártásának primitív technológiáját, mert számoltak azzal, hogy elveszítik a keleti ércbányákat is. És nem ők tehetnek róla, hogy a Wehrmacht csapatai nem jutottak el a kijelölt vonalakig, és a bolsevisták kezén ma is értékes króm-, nikkel-, kobalt- és egyéb bányák vannak. A harckocsik gyártási technológiáját ezért megváltoztatták, és páncéljuk ma erősebb, mint vártuk. De azért nem a mi ügynöki hálózatunk a felelős, bocsáss meg, hanem a Wehrmacht tábornoki kara. Ami pedig a diverziókat illeti, hát ebben sincs semmi ördöngösség. Pofonegyszerű dolog ez. Ügynökeink felrobbantották a szerelőcsarnokot, amihez óriási mennyiségű robbanóanyagot használtak fel. A bolsevisták pedig, miután letörölték szemükből a könnyet, rájöttek, hogy a robbantás során keletkezett gödröt felhasználhatják alapgödörnek, és most a régi csarnok helyén építik az újat. Ugyan mit róhatunk fel ügynökeinknek? Talán azt, hogy túlságosan sok robbanóanyaggal dolgoztak és a diverzió után gödör keletkezett, amelyet a bolsevisták felhasználhatnak? Ez igazán túlzás... —

Vállat vont: — Az a helyzet, öregem, hogy ti Berlinben azt képzelitek, hogy ügynökeinknek még a führernél is messzebbre kell látniuk. Ügynökeink, akárcsak mi, abból indulnak ki, hogy Oroszország verve van, s ipara elvesztette nyersanyagbázisait. Ezért küldözgetik a jelentéseket, hogy a bolsevisták szinte kizárólag öntöttvasból akarnak harckocsikat csinálni... Ti pedig Berlinből megrójátok őket. Különös... — Kemény hangon tette hozzá: — Ha az ügynök nincs meggyőződve a nagy Németország végső győzelméről, akkor már nem ügynök. Nekünk elsőrendű kötelességünk, hogy ezt a meggyőződést elültessük benne. Ez egyik fő feladatunk a kiképzés során. Igazam van, Lansdorf úr?

Lansdorf bólintott, arca kipirult. Hangja mégis idegesen reccsent, amikor megszólalt:

— Remélem, a hauptsturmführer úr eléggé meggyőzőnek találta magyarázatunkat. — Majd kissé vidámabban folytatta: — Nos, van még kérdése?

A beszélgetés érdektelenné vált, Johann nem is érezte szükségesnek, hogy beleavatkozzon: a Sánc-törzs munkájának néhány részlete került szőnyegre.

Végezetül Lansdorf megígérte Schwarzkopfnak, hogy jelentésében beszámol mindenről, ami Himmlert érdekli.

— Pompás — lelkesedett Heinrich, és búcsúzóul már egészen barátságosan nyújtott kezet Lansdorfnak. Hangiában tisztelet csendült: — Igazán nagyon örvendek, hogy beszélgethettem a hírszerzés ilyen tekintélyes szakemberével, mint ön, Lansdorf úr. — Johannt viszont tartóztatta: — Öregem! Ilyen egyszerűen nem szabadulsz meg tőlem. — Kacsintott: — Vagy te most is előnyben részesíted a konyakkal szemben a sört, a sörrel szemben meg a vizet? — Elkísérte Lansdorfot az ajtóig, s hátrafordulva gyengéd mosolyt küldött Johann felé: — El sem tudja képzelni, Lansdorf úr, milyen öröm, ha az ember régi barátjával találkozik. De az ördögbe is, mondja már meg: az Abwehrnél is úgy viselkedik, mint egy faszent?

— Csak a legjobbakat mondhatom a főhadnagy úrról — dünnyögte Lansdorf. — Nemcsak hogy vallja a legfennköltebb erkölcsi felfogást, hanem — ami kétségtelenül fontosabb — gyakorolja is.

Amikor magukra maradtak, Heinrich Johannhoz sietett, át-

ölelte a vállát, s mohón lesve az arcát, bizalmatlankodva kérdezte:

— Csakugyan nem változtál semmit sem?

— És te? — kérdezte Johann is, bár nagyon jól tudta, hogy Heinrich Schwarzkopf nemcsak a külsejében változott meg.

*

E találkozás után Heinrich olyan ragaszkodással csüngött Johannon — ebben alighanem a kései bűntudat is közrejátszott, hiszen annak idején Lodzban csúnyán faképnél hagyta a barátját —, hogy Johann szinte már terhesnek kezdte érezni ezt. Heinrich elvárta, hogy Johann egész szabad idejét az ő társaságában töltse.

Nyilvánvaló, hogy az SD berlini munkatársának, az immár obersturmbannführerré előlépett Willy Schwarzkopf unokaöccsének barátsága növelte Johann presztízsét kollégái szemében, és Johann nem alaptalanul remélhette, hogy e barátság révén előbbre juthat; más működési területre térhet át, de volt ebben a barátságban veszély is, amelyet Johann nem tudott leküzdeni, noha megpróbálkozott vele.

Heinrich ugyanis valóban megváltozott.

A fennhéjázást és a nagyképűséget könnyen meg lehetett magyarázni villámgyors karrierjével, a hatalommal, az alárendeltjeivel szemben tanúsított gorombaságát és gőgösségét pedig az SD-ben uralkodó hangnemmel. Mindezt Johann nagy önuralommal és tapintattal el tudta kerülni, anélkül, hogy méltóságán csorba esett volna. De Heinrich iszákossága elviselhetetlen volt. Amikor Heinrich felöntött a garatra, megeredt a nyelve, veszedelmesen őszintévé vált, s gyakran a jelenlevő idegenektől sem zavartatta magát.

Johann rendkívül óvatosan bánt Heinrichhel. Türelmesen várt. És habár meglehetősen sok időt töltött vele, egyelőre nem feszegette Heinrich berlini életének azokat a mozzanatait, amelyek érdekelhették a szovjet hírszerzést.

A központnak jelentette, hogy találkozott Heinrich Schwarzkopffal. Egy idő múlva az összekötő Johann nevére szóló borítékot adott át Zubovnak. A borítékban a Rudolf Schwarzkopf mérnök meggyilkolása ügyében lefolytatott vizsgálat anyagát küldték meg neki. Mint a szovjet kémelhárítás

szervei megállapították, Rudolf Schwarzkopfot fivérének, Willy Schwarzkopfnak az utasítására gyilkolták meg. A gyilkosságot Funk követte el, Oscar Papkéval együtt, aki írásbeli vallomást tett erről, amikor a szovjet határon őrizetbe vették. A vallomás másolata is benne volt a borítékban.

Johann újra meg újra tanulmányozta a vizsgálati anyagot, s arra a következtetésre jutott, hogy a központ azért juttatta el hozzá az iratokat, mert lehetségesnek tartja, hogy megmutassa őket Heinrich Schwarzkopfnak, ha ez célszerű lesz. Johann azonban egyelőre nem éreze, hogy szükség volna erre.

Zubov otthona lassanként kitűnő konspirációs találkahellyé fejlődött. Brigitta Weintling fenntartás nélkül elhitt mindent, amit Zubov mondott neki. Zubov elhitette vele, hogy Németország egyik titkosszolgálatának dolgozik, s ezért — a birodalom érdekében — gyakran elszólítja a kötelesség hazulról. Mindazonáltal mindent elkövetett, hogy „nejét" megnevelje, és noha a nevelés gyümölcsei Johannban rokonszenvet ébresztettek a háziasszony iránt, nyugtalankodott, nehogy Zubov túlságosan messzire menjen.

Zubov többek közt arra is rávette Brigittát, hogy tanuljon oroszul; azt mondta neki, így könnyebben meg tudja értetni magát a hadifoglyokból verbuvált személyzettel. S Brigitta olyan szépen haladt, hogy egy ízben, amikor Johann túlságosan fennhéjázón és igazságtalanul nyilatkozott az oroszokról, szemrehányón arra emlékeztette, hogy valamikor Szovjet-Oroszország volt az egyetlen ország, amely szót emelt a versailles-i szerződés zsarnoki intézkedései ellen; 1922-ben megkötötte Németországgal a rapallói szerződést, amely véget vetett Németország elszigeteltségének.

Johann ámuldozva meredt Brigittára, majd feddő tekintetet vetett Zubovra, s azt motyogta, hogy ő csak katona, s neki az a kötelessége, hogy Oroszországban ellenséget lásson, és semmi több.

Zubov pedig, mintha észre sem venné Johann szemrehányó tekintetét, megdicsérte az asszonyt:

— Bizony, az én Brigittám nem fél, mint egyesek, attól,

hogy ha netán a sors szeszélyéből a szovjet katonák német területre teszik a lábukat, ugyanúgy viselkednek majd, mint a mieink az ő területükön.

— Pedig rosszul teszi, ha nem fél — Johann dühösen villogtatta szemét Zubov felé. — Szerintem például bizonyos, hogy mindenekelőtt éppen téged vesznek elő, és alaposan ellátják a bajodat könnyelműségedért.

— Soha — tiltakozott Brigitta hevesen. — Az oroszok nem alkalmaznak testi fenyítést. Ugye, hogy nem alkalmaznak? — kért segítséget Zubovtól.

— A kegyed férje számára külön be fogják vezetni — szívta a fogát Johann mérgesen.

Zubov csupán diadalmasan vigyorgott e szavak hallatán.

Búcsúzóban, amikor már az előszobában voltak, Johann bosszúsan felelősségre vonta Zubovot:

— Mondd, megőrültél? Sírig tartó szerelemre számítasz?

Zubov vállat vont.

— Miért, talán nem érdemli meg ez a teremtés? — Aztán erélyes hangon kijelentette: — Én fegyelmezett ember vagyok. De annyira színészkedni, mintha egyáltalán nem is volnék ember, nem tudok. Képtelen vagyok rá.

— Majd megparancsolom, és képes leszel rá, ne félj! — dühöngött Johann, majd kimérten elköszönt Zubovtól.

Johann nagyon bosszús volt: Zubov az ostobasággal határos módon megfeledkezett az óvatosságról. Viszont kénytelen volt beismerni, hogy ez a derék fiatalember, aki egy pillanatig sem habozott, amikor életét kellett kockáztatni bajtársa megmentéséért, ha olykor elveti is a sulykot, de tiszta, és az emberekben bízó férfi — és most még jobban ragaszkodott hozzá.

Heinrich egy alkalommal mintegy mellékesen odavetette Johannak, hogy időnként találkozgat Angelika Bücherrel.

— Mi az, tetszik a baba?

— Egy cseppet sem. Hogyan is tetszene ez a pszichopata, akinek az a leghőbb vágya, hogy a birodalom hősévé avassák.

— Akkor meg mit akarsz tőle?

— Tőle semmit, csak von Salz kedvét szeretném egy kicsit elrontani. — Csúfondáros hangon jegyezte meg: — Kiderült, hogy ez a rátarti porosz közönséges, gyáva szájhős. Ifjúkorában sebésszel csináltatott heget a képére, s úgy viselkedik,

mintha párbajban szerezte volna. A minap szándékosan a pofájába vágtam, hogy Bücher kisasszony kiálló kulcscsontja bántja a szépérzékemet. És tudod, mit tett erre? Hallgatott, öregem, mint a csuka, mintha nem értené, miről van szó.

— És akkor mit szóltál volna, ha habozás nélkül golyót eresztett volna a fejedbe?

— Látod, az pompás lett volna — dünnyögte Heinrich alig érthetően. — Megszabadított volna ettől a rohadt élettől.

Johann először azt hitte, hogy Heinrich részeg, de a szeme józanabb volt, mint bármikor, hideg üresség tátongott benne. Heinrich, ha elfogta a keserűség, rendszerint eszméletlenre itta magát, vagy olyan kényes témákról kezdett locsogni, hogy Johann-nak már-már gyanús lett a dolog: nem éppen őt akarja-e Heinrich körültapogatni?

Mélyen belenézett Johann szemébe, s megkérdezte:

— Te ugye jól ismered a tömeges emberirtás minden módszerét? Nem volnál szíves átadni a tapasztalataidat? Mint kollégának. No, ne szerénykedj, Johann, ne titkold el előttem értékes ismereteidet.

— Eredj a pokolba! — gurult méregbe Johann. — Jobb témát nem találtál?

— Miért? Nagyon is szép téma ez, amikor a világuralomra hivatott nagy nemzet két derék fia beszélget. Hiszen még sokat kell munkálkodnunk, hogy tökéletessé váljunk ezen a téren. — Heinrich merőn nézett Johann szemébe. — Hiszen még nem is olyan régen rendkívül primitív módszerekkel kezdtük. Emlékszem, jártam egyszer egy táborban. Képzeld el: szakad az eső, térdig ér a sár. Valahol hátul hullahegy magasodik. Egy nagy gödörbe rakott óriási máglyán akarták elégetni a hullákat. De hát a fa nyirkos volt, nem akart égni az istennek sem. Erre az egyik fogoly lemegy a gödörbe, merít egy vödörrel a többi hullából kiolvadt zsírból, s föladja a vödröt a társának. A zsírt ráöntik a fára, a máglya lángra kap, és minden megy, mint a karikacsapás. Micsoda takarékosság: nem is kellett a benzint pazarolni! Önellátó rendszerű hullaégetés: a hullák olvasztott zsírját használják fel halotthamvasztásra.

— Hagy már abba, forog a gyomrom, ahogy hallgatlak.

— És amikor csinálod?

— A foglyok hulláinak eltakarítása magukra a foglyokra tartozik.

— De az ránk tartozik, hogy hullává változtassuk őket? — Heinrich csak nem vette le szemét Johannról.

— Háború van.

— És az is háború, hogy a führer születésnapján minden táborban kivégeznek éppen annyi foglyot, ahányadik ez a születésnap?

— Ajándék a führernek.

— Tudod te, hogyan csinálják ezt?

— Nagyjából — felelte Johann óvatosan.

— A kiszemelt foglyok meztelenül sorban belefekszenek az árokba, amely már tömve van az előttük kivégzettekkel, de még mielőtt belefeküdnének, oltatlan mésszel behintik a halottakat. Így kerül egyik réteg a másik fölé. És senki sem kér kegyelmet, senki sem tébolyodik bele a rémületbe. Lassan, mint akik nagyon fáradtak, végrehajtják a parancsokat, néha halkan beszélgetnek. A gyilkosaikat viszont mintha nem is látnák, nem is vennék észre. Nem akarják látni őket. Tudod, milyen rettenetes ez?

— Kinek?

— Azoknak, akik kivégzik őket. Nekünk rettenetes. Nekünk!

— Te talán közvetlenül is részt vettél kivégzésekben?

— Nem.

— Akkor meg mit gyötröd magad ilyesmivel, Heinrich? Vagy talán ódivatúnak tartod a golyó általi halált? Vannak már kitűnő gázkamrák.

— Látom, nem akarsz őszinte lenni hozzám.

— Szóval csak azért hordtál itt össze hetet-havat, hogy őszinteségre bírjál? — Johann gúnyosan nevetett, s komolyan figyelmeztette Heinrichet: — Ne feledd el, van már némi tapasztalatom, s amikor ügynökökkel dolgozom, olykor magam is elítélem ideológiánk némely vonatkozásait. Az ilyesmi arra jó, hogy megpuhítsuk az objektumot, bizalmat ébresszünk benne magunk iránt. Egy kissé nyers, elemi módszer, de gyümölcsöző.

— És engem te minek tartasz?

— Ne heveskedj... — Johann Heinrich vállára tette a tenyerét. — Én azt tartom, hogy te érted a dolgod, akárcsak én,

sőt talán még jobban is. Vajon nincs jogom kifejezni őszinte szakmai nagyrabecsülésemet?

Heinrich hosszan, feszülten fürkészte Johann arcát, s Johann kényelmetlenül érezte magát a mohón rászegeződő tekintet súlya alatt. Végre lassan, szinte a szavakat is alig találva kinyögte:

— Eleinte azt hittem, hogy csak játszol velem, ravaszkodsz, hogy egészen megváltoztál, s olyan lettél, mint itt mindenki. De most meggyőződtem az ellenkezőjéről. Alaposan értésemre adtad, milyen ócska alak vagyok.

— Hogy mondhatsz ilyet! — tiltakozott Johann.

— Pedig megtetted — jelentette ki Heinrich diadalmaskodva. — Megtetted, amikor szakmai nagyrabecsülésedről beszéltél. Igenis, gúnyosan mondtad ezt, és én megértettem, hogy te nem vagy olyan, mint a többiek.

— Biztosíthatlak, hogy tévedsz — mondta Johann gépiesen.

Dühös volt magára. Lám, nem tudta elrejteni gondolatait. Elárulta őket, ha nem szavakkal, akkor a hangsúllyal. Hogy valamennyire mentse a helyzetet, hevesen felkiáltott:

— Hiába vagy ilyen gyanakvó velem szemben, Heinrich! Ezt nem vártam volna tőled. Nagyon kérlek, ha lehetségesnek tartod, hogy ezután is barátodnak tekints, érdeklődj utánam a Gestapónál. Így egyszerűbb lesz. Ez felment téged az alól a természetes kötelezettség alól, hogy személyesen vizsgáld meg gondolkodásmódomat.

Johann félig-meddig hivatalosan, de azért baráti hangon, jóindulatúan, kedvesen mosolyogva beszélt.

Heinrich arcára azonban undor ült ki. Szeme ismét elhomályosult, összeszorított ajka fehér lett, mint a fal, egyik szemöldökét felhúzta.

Johann örvendezett ennek a reagálásnak, de ezúttal nem árulta el érzelmeit; titokban élvezte Heinrich gyötrődését.

— Szeretném, ha helyesen értelmeznéd szavaimat, Heinrich. Hiszen miért vagyok én olyan büszke rád? Te voltál az első igazi náci, akit megismertem, a példaképem voltál. Te, mint igazi árja, már Rigában is föléje tudtál emelkedni apádnak, aki barátjának tekintette Goldblatt professzort, s móresre tanítottad ezt a zsidót a lányával együtt, amikor nyíltan kimutattad, mennyire megveted őket. Én pedig akkor még tel-

jes értékű embereknek néztem őket, sőt, valami vonzót találtam bennük. Még irigyeltelek is, mert Berta egy kicsit tetszett nekem. Emlékszel még Bertára? Akkor nagyon szépnek találtam őt.

— És most csúfnak találod?

— Természetesen! — sietett Johann a válasszal. — A táborokban ez az anyag meglehetősen pocsékul fest. A táborban talán meg sem ismerném Bertát. Egyébként hallottál már róla, hogy Lichtenberger standartenführer milyen megtorló rendszabályokat alkalmaz a rigai táborokban? A vétkest nyakig beássák a földbe, aztán kényszerítik a foglyokat, hogy levizeljék a fejét. — Észrevette, hogy Heinrich arca hirtelen elszürkült, s hozzátette: — Én a magam részéről, ellenzem az ilyen túlzásokat. Más a helyzet, amikor a foglyokat meztelenül beássák a hóba: ily módon sikeresen tanulmányozzák a túlhűtés következményeit, s a tanulságokat haszonnal alkalmazták a keleti arcvonalon összefagyott katonáink gyógyításában. Dachauban például az SS egyik orvosa igen sikeres túlhűtési kísérleteket folytat. Nemrég megállapította, hogy az erősen lehűtött embereknek állati hővel való felmelegítése csak abban az esetben ajánlatos, amikor egyéb eszköz nincsen, vagy amikor gyenge egyedekről van szó, akik nehezen viselik el az intenzív hőfelvételt. Példaképpen túlhűtött csecsemőkön végzett kísérleteire hivatkozott. Eszerint e gyermekek a legjobban anyjuk testén melegszenek fel, különösen, ha még forró vizes palackokat is tesznek melléjük. — Szolgálatkészen felajánlotta: — Ha érdekel a dolog, megmutathatom az orvos jelentésének másolatát. Sok érdekeset találsz majd benne.

Heinrich szürke arcából hidegen, könyörtelenül világított a szeme. Kezét ökölbe szorította, előrehajolt, s gyűlölködve nézte Johannt, ő azonban úgy tett, mintha nem venné észre, s hűvös hangon, bár most már kissé szomorúan folytatta:

— Bizonyára tudsz arról is, hogy az SS vezetősége minden eshetőségre felkészülve utasítást adott ki, hogy a foglyokon próbáljanak ki különféle gyorsan ható mérgeket. A kísérleteket irányító orvosok függöny mögött helyezkednek el, s a nyíláson át figyelik, hogyan hatnak a mérgek az orosz foglyokra. Levesben adják be nekik a mérget...

— Mit traktálsz most ezzel engem? — kérdezte Heinrich rekedten.

— Bocsáss meg — mentegetőzött Johann —, nyilván nem mondok neked semmi újat. De hát te SS-tiszt vagy, és pusztán csak azt akartam kifejezni, hogy tudom, milyen körülmények közt kell dolgoznotok. Hozzátok képest az Abwehr kis kóceráj. Nagyon sokat köszönhetünk nektek. Ügynökeink, miután ti meggyőztátok őket, egészen megbízhatóknak látszanak. Hálásak vagyunk nektek... Neked, mint az SS tisztjének, szeretném ezért külön is kifejezni hálánkat.

— Tehát olyannak tartasz engem, mint azokat, akikről az imént beszéltél?

— Nézd, öregem — felelte Johann kitérőn, miközben elővette noteszét —, Himmler birodalmi vezető poznani beszédében felhívta figyelmünket a következőkre: „Hogy más népek éhen döglenek-e, ez engem csak annyiban érdekel, amennyiben szükségünk van rájuk, mint rabszolgákra... A legtöbb német tudja, mit jelent 100 egymás mellett fekvő hulla, vagy 500 vagy 1000 fekvő hulla. Mindezt szívós következetességgel végigcsinálni és emellett — eltekintve az emberi gyengeség megnyilvánulásának egyes eseteitől — megmaradni rendes embernek: ez edzett meg bennünket. Történelmünknek dicsőséges lapja ez, amely nincs megírva és soha nem is lesz."

Johann összecsukta a noteszt, visszacsúsztatta zubbonya zsebébe, és elnevette magát:

— Ugyebár ezek a szavak pontosan megvilágítják küldetésünket? És azok, akikre vonatkoznak, szerintem megérdemlik, hogy bekerüljenek a történelemkönyvekbe. Remélem, hogy a Schwarzkopf család is méltó helyet kap.

— Melyik Schwarzkopfról beszélsz? — pattant fel Heinrich dühösen.

— Mindkettőről: Willyről is, meg Heinrichről is — felelte Johann. — Remélem egyébként, hogy bácsikád mindenben elégedett veled, és már régen megbocsátotta, hogy, mint tapasztalatlan kamasz, annyira odavoltál Bertáért? Vagy nem is tud róla? — Nem adott annyi időt Heinrichnek, hogy válaszolhasson: — Én a te helyedben mégis meglátogatnám a ravensbrücki női koncentrációs tábort. Lehetséges, hogy Berta ott van. Érdekes volna látni, vajon most milyen. Igaz, a fiatal zsidó nőkön rendszerint orvosi kísérleteket végeznek: csontátültetést meg ilyesmiket. Különféle oltásokat kapnak, s utána le-

szívják a vérüket, hogy vakcinákat készítsenek belőle. Az életben maradottakat sterilizálják, s a sterilizálás eredményességét a külföldi munkások számára berendezett bordélyokban vizsgálják felül. Úgyhogy aligha maradt valami a régi·Bertából. Talán nem is érdemes erre időt vesztegetned. Habár igen hatásos volna, ha viszontlátnád mai alakjában, ő pedig megpillantana téged, ahogy délcegen feszítesz az egyenruhában. Gondolom, ez kitűnő elégtétel volna neked. Hiszen annak idején egy kissé lóhátról beszélt veled...

A pofon egy pillanatra meghökkentette Johannt. Keze önkéntelenül a pisztolytáskára siklott, de rögtön erőt vett magán. Mosolygott. S ez nem is került erőfeszítésébe, mert hiszen éppen azt akarta, hogy Heinrich végre reagáljon szavaira. Egész szívével, akaratával, egész értelmével éppen erre törekedett, ezt várta, remélve, hogy még nem veszett el minden. És bármilyen árat kellett is fizetnie felfedezéséért, szívósan, módszeresen, számítóan tört a cél felé, bár az igazat megvallva, nem gondolta, hogy éppen egy pofon lesz fáradozásának jutalma. Talán nem is kellett volna ennyire túlfeszítenie a húrt, hogy Heinrichből kiszabadítsa azt az embert, aki még megmaradt benne. De a pofont mégis sikernek tekintette. Most már csak azon kellett törnie a fejét, hogyan használhatná ki ezt a legjobban.

Heinrich szemébe nézett, s szárazon kijelentette:

— Schwarzkopf úr, ön megsértett engem, mint tisztet. Természetesen tisztában van azzal, mit jelent az egyenruha becsülete és hogyan védelmezik azt.

— Le akarsz puffantani? — gúnyolódott Heinrich. — Tessék, állok elébe.

— Azt már nem! — mondta Johann. — Nincs kedvem hadbíróság elé kerülni.

— Akkor mit óhajtasz?

— Valamikor jó sakkozó voltál — mondta Johann elgondolkozva. — Ha még nem felejtetted el a játékszabályokat, hajlandó volnál leülni velem egy partira?

— Minek?

— Aki veszít, az életével fizet. A halálnemet ki-ki tetszése szerint választja meg. Ennyi az egész.

— Rendben van — felelte Heinrich habozás nélkül.

— Kitűnő! — kiáltott fel Johann.

— Azt hiszed talán, hogy sakkozás közben kibékülünk? — nézett Heinrich Johannra gyanakodva.

— Nem! — intette le Johann. — Semmi esetre sem. De a partiig felejtsük el, ami köztünk történt.

— Meddig?

— Holnap este leülünk játszani.

— Miért nem ma?

— Ha ragaszkodsz hozzá . . .

— Rendben van, várjunk holnapig — mondta Heinrich hidegen, s rögtön hozzátette: — De jegyezd meg, ha meg akarod bocsátani a pofont, én nem bocsátom meg neked a szavaidat! Tehát, holnap. — Heinrich már mozdult, hogy feláll. De Johann visszanyomta a székre.

— Miért ne maradhatnánk együtt? Talán félsz tőlem?

— Na tessék! — húzta el az orrát Heinrich. — Gyáva voltál, hogy nem lőttél keresztül azonnal.

— Akárcsak te — vicsorgott Johann. — Te is megtehetted volna. Most meg attól félsz, hogy ha együtt maradunk, ellágyulsz és utóbb még bocsánatot kérsz.

— Soha! — mondta Heinrich.

— Akkor igyunk erre — indítványozta Johann. — És beszélgessünk, de ezúttal valami másról. Sakkozás közben nem beszél az ember, utána meg egyikünk örökre elhallgat.

— Alighanem te leszel az.

— Lehet — mondta Johann békítőn. — Arról mesélj, öregem, milyen sorod volt Berlinben.

Heinrich nagyon kelletlenül kezdett beszélni arról, hogy miket művelt Willy Schwarzkopf mellett, de hamarosan abbahagyta, s idegesen rángó szájjal motyogta:

— Úgy látszik, jó színész vagy, vagy kötélből vannak az idegeid. Én a történtek után nem tudok beszélgetni veled. — Felállt. — Tehát viszontlátásra. Holnap este a szobámban. Megfelel?

— Teljes mértékben — mondta Johann. És köszönés nélkül távozott.

Johannt nem nagyon aggasztotta, hogy mi lesz a sakkpárbaj kimenetele. A vesztéstől legalábbis nem félt, mivel nem csupán önuralmára számított, hanem arra is, hogy kétségtelenül

jobban sakkozik, mint Heinrich. Johann mástól tartott: mi lesz, ha Heinrich teljesen hitványnak bizonyul, elrejtőzik, megfutamodik, vagy ami még rosszabb, hatalmával élve helyrehozhatatlan lépéseket tesz.

De egyelőre nem volt oka rá, hogy ekkora hitványsággal és aljassággal gyanúsítsa Heinrichet. Ellenkezőleg, barátja lobbanékonysága és hevessége semmiképp sem fért össze az alattomossággal. Ha Heinrich komolyan vette a kihívást, nem lép vissza a párbajtól. Ha viszont Johann visszalépne, Heinrichnek minden oka megvolna rá, hogy gyávának tekintse és örökre elforduljon tőle.

Ez pedig azt jelentené, hogy elveszíti Heinrichet. Mégpedig éppen akkor, amikor sikerült felfedeznie benne az emberségnek azt a szikráját, amelynek segítségével barátja még hasznossá is válhat.

Locsogása esetleg gyűlöletessé tette őt Heinrich szemében, de akkor Heinrich olyan embert gyűlöl, aki fenntartás nélküli náci nézeteket vall. Ha Heinrich így érez, felhasználhatja a kihívást arra, hogy minden teketória nélkül végezzen vele. Lehet, hogy Johann túljátszotta szerepét és élete veszélyben van. Hiszen mielőtt leülnének a sakktábla mellé, cédulát adnak át egymásnak: „Kérem, hogy halálomért senkit se okoljanak!" Heinrich, ennek az írásnak a birtokában, a játék végét meg sem várva golyót ereszthet Johann koponyájába. Ha olyan ember, amilyennek Johann gondolja, ezt kell tennie.

De mi van akkor, ha Heinrich csak játszott vele, mert próbára akarta tenni? Akkor kétségkívül tehetséges kémelhárító lett belőle. Mi történjék? Világos. Az lesz a legjobb, ha nyílt kártyákkal játszik. Kiteríti Heinrich elé az apja meggyilkolása ügyében folytatott vizsgálat anyagát. Akkor kiderül az igazság.

Ebben az esetben lelepleződik Heinrich előtt. És ha Heinrich nem nyilatkozik, Johann kénytelen lesz megölni őt.

Az lesz talán a legcélszerűbb, hogyha már biztonságban érzi magát, vagyis a zsebében lesz Heinrich cédulája, megmutatja neki a vizsgálat anyagát. Ha Heinrich megbocsátja Willy Schwarzkopfnak apja meggyilkoltatását, megérdemli a halált.

De van még egy lehetőség: Heinrich, Funk vallomásától megrendülve, megtagadja nagybátyját és az egész Gestapót, a

kétségbeeséstől hajtva rááll, hogy segítsen Johann-nak. De a kétségbeesés nem szilárd alap. Olyan gyorsan elmúlhat, amilyen gyorsan jött. Más érzelmek, más gondolatok ébredhetnek benne: mindaz, amit magába szívott a fasiszta Németországban, s ezek háttérbe szoríthatják a kétségbeesést, s alattomban megsúgják majd neki, hogyan szabadulhat meg az apja halála felett érzett fájdalomtól. Minden lehetséges.

Csak a meggyőződés lehet szilárd. De az nem villámcsapásként, egyik pillanatról a másikra világosítja meg az emberi elmét. Arra nem lehet számítani, hogy Heinrich, miután megismerkedett a Funk-ügy anyagával, rögtön megváltoztatja meggyőződését.

Johann-nak nincs szüksége a lesújtott, fejvesztett Heinrichre, aki vad kétségbeesésében mindenre kapható. Olyan Heinrichre van szüksége, aki meg van győződve arról, hogy apja haláláért nem egyedül Willy Schwarzkopf felelős.

Ha Heinrich megérti ezt, világossá válik előtte az is, hogy az egyetlen helyes út számára, ha a szovjet nép mellé áll.

Holnap minden kiderül...

*

Dietrich éppen ezekben a napokban több emberével együtt öt német katona ügyében folytatott vizsgálatot. A katonáknak túszokat kellett volna kivégezniük, de ők megtagadták a parancs teljesítését.

Valamennyiüket halálra ítélték. A kivégzés színhelyéül a varsói katonai börtönt jelölték ki, ahol külön erre a célra guillotine-t állítottak fel. De az alkotmány tökéletlennek bizonyult, s ezért úgy határoztak, hogy mészárosbárddal végzik ki a bűnösöket. Az elítéltekkel közölték, hogy amelyikük vállalkozik a hóhér szerepére, az megússza annyival, hogy kiküldik a frontra büntetőszázadba. De erre a szerepre egyikük sem vállalkozott.

Dietrich ekkor úgy döntött, hogy a hazaárulók kivégzésének megtisztelő feladatát az Abwehr tisztjeire bízza, akiknek nevét közvetlenül a kivégzés előtt közli majd. Így legalább egyes tisztek, akik a kihallgatások során nem voltak eléggé kemények, megmutathatják, hogy mit érnek. Dietrich éppen emiatt időzött még mindig Varsóban.

Lansdorf jóváhagyta Dietrich ötletét, s közölte vele, hogy Varsóba érkezett Heinrich Schwarzkopf, Willy Schwarzkopf SS obersturmbannführer unokaöccse; mintegy mellékesen megjegyezte, hogy helyes lenne, ha Heinrich Schwarzkopf is ott lehetne a kivégzésen, sőt, esetleg részt venne benne.

— Ily módon, az unokaöccse révén maga is jobbik oldaláról mutatkozhat be az obersturmbannführernek. Willy Schwarzkopf örülne, ha unokaöccse méltónak bizonyulna hozzá.

Dietrich lelkesen köszönte az értékes javaslatot.

De Lansdorf rögtön véget vetett az ömlengésnek. Azt ajánlotta, hogy Heinrich Schwarzkopf ne tudja, miért hívják a börtönbe. Valami szolgálati ürügyet kellene kitalálni a meghívásra.

— Minden úgy lesz, ahogy ön mondja — fogadkozott Dietrich.

Johann Dietrichtől értesült erről a tervről, éppen, miután összeveszett Heinrichhel. Most aztán volt oka az aggodalomra. Hiszen ha Heinrich csakugyan jelen lesz a kivégzésen, és ha a legcsekélyebb jelét adja is kishitűségének, Lansdorf ezt haladéktalanul felhasználja ellene.

Johann tudta, hogy Himmlernek szálka a szemében Canaris, és Willy Schwarzkopf Himmler bandájához tartozik. Meglehet, hogy Heinrich titkos megbízatással érkezett a főkormányzóságba, s nem csupán azért, hogy vizsgálatot folytasson a Sánctörzs kudarcainak ügyében.

Amikor Lansdorf megtudta, hogy Johann jó barátságban van Heinrichhel, megkérte, fürkéssze ki Heinrich látogatásának igazi célját.

Johann ismerte a nácik hűségvizsgájának hitlerista mechanizmusát, és tudta, hogy azt, aki kitér a gyilkosságban való részvétel elől, árulónak tekintik. Lansdorf tehát arra törekedett, hogy kompromittálja egy Himmlerhez közel álló ember rokonát, s így álljon bosszút rajta a Canaris elleni mesterkedések miatt.

De jól tudta azt is, hogy ha Heinrich emberségesnek mutatkozik, ezzel egyszer s mindenkorra lehetetlenné teszi magát. Mindenáron meg kell mentenie Heinrichet. A leghelyesebb az volna, ha valamilyen trükkel lehetetlenné tenné, hogy Heinrich eljusson a börtönbe a kivégzés időpontjában. Ahogy Jo-

hann így morfondírozott, eszébe jutott Dietrich egyik megjegyzése. Johann megemlítette, hogy Heinrich Schwarzkopf teljesen fölöslegesen veszélynek teszi ki magát, amikor SS-egyenruhában egyedül, kíséret nélkül mászkál Varsóban, Dietrich erre vállat vont.

— Hát aztán? Ha a lengyelek kinyiffantják, Himmler birodalmi vezető legföljebb újra meggyőződhet róla, milyen nehéz körülmények között dolgozunk itt. Hiszen Himmler kötelessége lett volna megtisztítani a környéket a lengyelektől. Elmulasztotta, pedig éppen Lengyelországban működik a legtöbb megsemmisítő tábor, és ezek fel tudnák dolgozni akár egy állam egész lakosságát is.

Johann fejében megszületett a terv; amelyet Zubov segítségével akart végrehajtani. Ha a terv sikerül, meg tudják oltalmazni Heinrichet a több oldalról is ráleselkedő veszedelmektől.

*

Zubovval szokás szerint a Visztula partján találkozott az üresen álló őrhajó mellett.

Zubov türelmesen végighallgatta Johannt, de aztán elhúzta a száját:

— Jól van, értem én, de ne haragudj, vesződséges história lesz. Egyrészt ügyelnünk kell arra, hogy a te Schwarzkopfodnak a haja szála se görbüljön meg, másrészt viszont ő kitekerheti a nyakunkat.

Johann bosszús lett.

— Ha mindig minden kölcsönös volna, te már régen nem volnál az élők sorában.

— Látod, néha magam is csodálkozom, hogy még élek — mosolygott Zubov. — Miért úsztam meg eddig? Azért, mert mindig világos volt a feladat: vagy mi őket, vagy ők minket. Az ilyesmi lelkesíti az embert. De így? Ő azt tesz, amit akar, nekem pedig meg van kötve a kezem. Bosszantó, nem?

— Tehát nem értesz egyet velem?

— Sokra megyek vele, ha nem értek egyet, amikor úgyis te parancsolsz!

— Nem parancsolok; arra kérlek, tedd meg ezt a kedvemért.

— Ne mondd! — hüledezett Zubov. — Ez valami új dolog. Csakhogy én nem szeretem az efféle demokráciát. Nem lehetne mégis, hogy parancsot adj rá?

— Ahhoz nincs jogom — horgasztotta le a fejét Johann. — Ezúttal csak baráti szívességet kérhetek tőled.

— Tehát számíthatok arra, hogy viszonzásul meglepetésként a lakásomra szállítasz egy másik fritzet? — nevetett Zubov tele szájjal, de aztán rögtön komolyra fordította a szót, s azon kezdett töprengeni, hogyan hajtsák végre Heinrich Schwarzkopf elrablását.

— Tehát megegyeztünk — mondta végül Johann.

— Hát olyanformán — bólintott Zubov.

— Derék fiú vagy, Zubov.

— Nyavalyát. Nincs ebben semmi.

Ezzel váltak el. Egyikük balra indult a rakparton, a másik meg jobbra. A szürkén csillogó Visztula lapos partjai közt lassan vonszolta síkos, csupasz testét, amely fázott a szélben és reszketett, mint a hideglelős.

A rakparton rajtuk kívül senki sem járt.

Úgy tetszett, hogy a varsóiak elhagyták folyamukat, amelynek partján ugrásra kész komondorként álltak a német páncélosnaszádok meredező csövű páros géppuskáikkal.

A rakpart kopott kockáin bandukolva Johann terve helyességén töprengett. Első pillantásra minden logikusnak látszott; a tervet igazolták a bonyolult körülmények és a végső cél. Most meg kell menteni Heinrichet, hogy azután megnyerhesse magának. És mégis, ahogyan elemezte a tervezett akciót, olyan érzése támadt, hogy a tervet nem dolgozta ki elég alaposan.

Érdemes-e kockáztatni Zubov és internacionalista csoportja létét pusztán azért, hogy megmentse Heinrichet egy veszedelmes próbától? Az persze igaz, hogy egy SS-tiszt elleni támadás újabb érv lesz a Sánc-törzs áttelepítése mellett, és Lansdorf örülni fog ennek. De elvégre az átköltözés már úgyis folyik. A Sánc-törzs munkáját ideiglenesen leállították. Tehát emiatt semmiféle akcióra nincs szükség. Ahhoz viszont egyszerűen nincs joga, hogy ilyen arányú akciót indítson Heinrich megkí-

méléséért. Igen, Johann úgy érezte, hogy hibát követett el, valamit elmulasztott.

Johann-nak eszébe jutottak Barisev oktató szavai.

— Az akció terve a taktikai hozzáértéstől, a gyakorlottságtól, következetességtől, fegyelemtől függ — mondta Barisev. — De a legfőbb meghatározó: az akció eszméje, az, amiért az akciót végrehajtjuk. Ez pedig elválaszthatatlan a nép fő harci céljaitól. Minden erőszakcselekményt a nép által vívott harc fő céljai indokolnak.

— Tehát nekünk odaát propagandistáknak is kell lennünk? — ült ki a kétely Johann-Szása arcára.

— Miért ne? — ráncolta össze a homlokát Barisev. — Ha a körülmények megengedik, miért ne lehetne a feladatnak propagandisztikus célja is? Lehet és kell verni az ellenséget saját hátországában. De hogy hogyan verjük, az saját meggyőződésedtől és felderítői leleményedtől függ... Csak éppen egyetlen feladatnál sem szabad egy pillanatra sem megfeledkezni a célról. A harc végső céljaiból kell kiindulni, nem szabad engedelmeskedni a kényszerítő körülményeknek, hanem a körülményeket kell alárendelni a legfőbb célnak...

Igen, valahol itt van a baj: Johann engedelmeskedett a kényszerítő körülményeknek. Az akciót, amelyet eltervezett, nem indokolják a magas célok, ezért érzi, hogy elhamarkodott, homokra épült, sőt könnyelműséggel határos a vállalkozás.

Annyira zavarba jött felfedezésétől, hogy sarkon fordult és gyors léptekkel nyomába eredt Zubovnak. De már nem tudta utolérni.

Amint beért a park fái alá, szinte lerogyott egy padra. A fák zöldes, párás árnyékában kesernyés illatot leheltek a nyárfák ragacsos bimbói. Soha még ilyen fáradtnak, ilyen üresnek nem érezte magát. Pocsék hangulatban volt.

Sovány, egyenruhás német katona bicegett mankóján a padhoz, s morcosan leült.

— Rég került el a frontról? — kérdezte Johann.

— Két hónapja.

— Súlyos a sebesülése?

— Nem. A múlt évben még súlyosnak számított volna, de az idén már csak könnyű. Vagyis hamarosan újra vissza a frontra!

— Maga hős!

— Csak lenne minél több ilyen hős — nevetett a katona keserűen —, akkor kevesebb olyan hülye volna, mint én.

— Miért beszél így magáról?

— Csak! — felelte a katona mogorván.

— De mégis, miért?

— Rendben van. Tessék. Úgy berúgtunk a haverommal, hogy a hadnagy hiába rugdosott, nem tudott talpra állítani. A tábori csendőrök bevittek bennünket a börtönbe. Éjszaka meg rajtaütöttek a börtönön a partizánok. Aztán a többiekkel együtt minket is kiszabadítottak.

— Elég mulatságos — jegyezte meg Johann óvatosan.

— Úgy van — bólogatott a katona —, mulatságos. Csakhogy a haverom ott maradt a partizánoknál, én viszont megléptem.

— Ez derék! — bukott ki Johannból az elismerés, bár nem lehetett tudni, melyik katonára gondol.

— Aztán beosztottak a propagandaszázadba, s el kellett mesélnem, hogyan húzták karóba a partizánok a haveromat.

— Na és, csakugyan nagyon megkínozták?

— Persze, levessel, kásával meg dumával; a proletárszolidaritásról beszéltek neki — dünnyögte a katona —, mint a fasizmus foglyának.

— Maga meg eltemette? — nevetett Johann.

— Az ám! Mert aztán a haverom kiállt a mikrofon elé a peremvonalban, és mindent elmondott úgy, ahogy volt. Persze, főleg a háború ellen szavalt.

— Szóval elárulta a führert?

— Engem is elárult! — mérgelődött a katona. — Engem is! — Kinyújtóztatta sérült lábát. — A saját bajtársaim készítettek ki, ez az igazság. A beszéde után agyba-főbe vertek a hazugság miatt.

Miközben Johann szórakozottan hallgatta a katonát, hirtelen villámcsapásszerűen agyába hasított egy gondolat. Elköszönt a katonától, felállt és szapora léptekkel a park kijárata felé indult.

És noha csak a végső esetben szánta rá magát arra, hogy meglátogassa Zubovot, tudta, hogy ezúttal meg kell tennie. Le kell fújnia azt az akciót.

Minden figyelmét lekötötte az a felismerés, amelyre most

döbbent rá. Agya lázasan dolgozott, amíg Brigitta Weintling lakása felé sietett. Végre megtalálta a szükséges láncszemet, el tudta választani a lényegest a kevésbé fontostól.

Vagyis az akcióban korántsem az a lényeges, hogy megmentsék Heinrich Schwarzkopfot a veszélytől, hanem az, hogy kiszabadítsák a halálraítélteket. Az a helyes, ha a harc legfőbb céljai vezérlik, nem pedig a harccal kapcsolatos másodlagos körülmények. Ebben az esetben teljesen indokolt a kockázat, amelyet Zubov csoportja vállal. Zubov embereinek hőstettét megvilágítja a nemes cél, amelynek tudata nélkül nem lehet vállalni a halálos veszedelmet. Hiszen ha az embert nem lelkesíti a cél, még a legvakmerőbb is elanyátlanodik a veszély láttán.

A halálraítéltek megmentése csapás a németekre, megsemmisítő csapás a hitlerista propagandára. Az antifasiszta harcosok a halálraítélteknek kezüket nyújtják, mert gyűlölik a fasiszta Németországot, de együttéreznek azokkal a németekkel, akik a fasizmus áldozataivá váltak.

*

Zubov barátságtalanul fogadta Johannt.

— Mi az, valamit elfelejtettél? — Fanyar nevetésre rándult a szája. — Habár az SS-legényed elrablása nem elég világos célzatú, és számunkra túlságosan könyvszagú a dolog, de a fiúk egyetértenek. Csak valahogy nem fűlik a foguk ehhez a munkához, én legalábbis így éreztem. Ne haragudj.

— Helyes! — örvendezett Johann. — Nagyon helyes, hogy nem fűlik a foguk hozzá. — Átölelte Zubovot. — Halálra ítélt becsületes németeket megmenteni hajlandók vagytok-e? — Nem engedte szóhoz jutni Zubovot: — Megmenteni! Érted, milyen nagyszerű lesz? Ide figyelj: a Sánc-törzs áttelepítésével kapcsolatban a körlettől négy kilométerre lebontottak egy SS-őrállomást. Mi visszaállítjuk. A foglyokat szállító gépkocsi ezen az országúton fog haladni. Ezen az útvonalon megszokott dolog, hogy percenként ellenőrizzék az embert, s függetlenül attól, ki ül a kocsiban, mindenkinek megnézik az iratait. Mi is ezt fogjuk tenni, ennyi az egész. Világos?

Zubov felkapta a fejét, szélesen elmosolyodott.

— Tudod-e, mi járt az eszemben, mielőtt jöttél? Az öregem,

hogy utolsó, hitvány, beszari alak vagyok! Valahogy nem volt kedvem búcsút venni az árnyékvilágtól a te fasisztád kedvéért. Még ittam is bánatomban, hogy ne kelljen erre gondolnom.

— Részeg vagy?

— Csak voltam, ne félj — mondta Zubov határozottan. Aztán panaszosra fordult a hangja. — Úgy éreztem, nem maradt más hátra számomra, mint hogy megírjam a saját halotti beszédemet. Aztán elkomolyodva hozzátette: — De ez más! Köszönöm! Ez rendes vállalkozás. Mondd, nem segíthetnél ki egy kis füllentéssel Brigittánál? De úgy beszélj ám, hogy csakugyan higgyen neked. Mondd azt neki, hogy szolgálati ügyben Lodzba kell mennem.

— Ezen ne múljon! — készségeskedett Johann. Aztán kissé csodálkozva megkérdezte: — Mi az, elszoktál a hazudozástól?

— Á, dehogy, csak barátilag kérlek: vállald magadra most ezt a terhet.

Zubov rögtön eltűnt az ajtó mögött, majd egy perc múlva ragyogó arccal visszatért Brigitta kíséretében. Az asszony riadtan, ellenségesen nézte Johannt, bár az ajka mosolygott.

Kezet nyújtott a vendégnek, s meredten, fürkészőn a szemébe nézett:

— Mi az, Weiss úr, segíteni akar a férjemnek? Az utóbbi időben, úgy látom, kimerülőben van a fantáziája, s egyre nehezebben tud meggyőző okokat kitalálni távolmaradására.

Johann önkéntelenül dühös pillantást vetett Zubovra.

Zubov ijedten kérdezte az asszonyt:

— Ugyan, Brigitta, honnan veszed ezt?

Az asszony a keblére tette tenyerét.

— Innen. A szívemből.

— Ó! — vigyorodott el Zubov. — Gondolhattam volna. — Johannhoz fordult: — Brigitta rendkívül gyanakvó természet. Már akartam is mondani neked. Brigitta... — kezdte a mondókáját.

Az asszony levette kezét a szívéről, s betapasztotta Zubov száját:

— Kérlek, ne beszélj. S büszkén mondta most már Johannak: — Értem én, most már egyre nehezebb magamra hagynia engem. Nem is tudja titkolni. Ezért mindent megbocsátok neki. Mindent.

Zubov fülig vörösödött, de a szeme örömtől csillogott.

— Megyek, készítek kávét — segítette ki férjét zavarából Brigitta, és diadalmasan eltávozott.

Amint becsukódott mögötte az ajtó, Zubov bocsánatkérő arccal szólalt meg:

— Mit tehetek, ha ennyire ismer engem, mondd? Magam is csodálkozom rajta. De szerintem ez egészen természetes. Még az irodalomban is leírtak ilyen eseteket. Lehet, hogy fluidumok okozzák?

— Az hát, a fluidumok! — bosszantotta Johann. — Az ilyen fluidumok, meglásd, teljesen elveszik az eszedet. Úgy látszik, nem is olyan naiv teremtés ez. Szerencséd van. De azért, hogy ilyen „fedezéket" szereztél, nekem a fejemet kéne venni, s még az sem volna elég nagy büntetés. — Komoran tette hozzá: — Féltelek!

Zubov csak diadalmasan nevetett.

Brigitta, miközben kitöltötte a kávét, Johann-nak magyarázott:

— Tudja, annyi gyerekesség, naivitás és egyszerűség van benne, hogy természetesen folyton aggódom érte. Ő Michel a gyermekmeséből. Fekete patkányok támadtak a városokra és a falvakra, ő meg semmit sem vesz észre, csak játszik a kis dudáján, s ballag a földön, mindig csak felfelé — a napra meg a felhőkre nézve. Körülötte meg minden csupa borzalom.

Zubov nem tudta szó nélkül megállni, s mosolyogva Johannra kacsintott:

— Hallod ezt? Te meg, csipás, ijedeztél!

Johann úgy tett, mintha nem értette volna a célzást, s Brigittának tette föl a kérdést:

— Ne haragudjon, de honnan kerültek a földre ezek a fekete patkányok?

Zubov huncutul kacsintott a feleségének.

— Brigitta egyáltalán nem a Gestapo-egyenruhára céloz. Hogyan is jut eszedbe ilyet kérdezni?

Brigittát azonban nem hozta zavarba Johann kérdése. Kihívón nézett a szemébe, s határozottan felelt:

— Elhunyt férjem fekete egyenruhát viselt, és a profiljában volt valami a patkányéból. De lehetséges, hogy ezt csak én láttam úgy.

Most Johannon volt a sor, hogy Zubovra bámuljon. Zubov azonban az ajkához emelte a kávéscsészét, vállat vont és tettetett sértődéssel így dünnyögött:

— Tartson csak a feleségem butuska Michelnek, de azt hiszem, hogy erről nem volna szabad fennhangon beszélnie, s kiváltképpen nem a te jelenlétedben, még ha a barátom vagy is.

Brigitta sértődötten szorította össze az ajkát.

A kávé után a férfiak félrehúzódtak a dolgozószobába és megvitatták a tervezett akció minden részletét. Amikor pedig Johann visszament a szállodába, nem tudott szabadulni attól a szívszorító érzéstől, amely olykor fogja el a magányos embert, amikor önkéntelenül tanúja lesz mások boldogságának, akármilyen tiszavirág életű és törékeny is az.

*

Másnap reggel Johann még szerét ejtette, hogy bekukkantson Dietrichhez; szeretett volna újabb részleteket megtudni a német katonák kivégzéséről.

A vízgyógyászati szalonnak álcázott villa folyosóján — ebben a villában voltak a Sánc—III. helyiségei — váratlanul Duszkewicz úrral találkozott össze, akivel Varsó környékén a hírszerző-iskolák elhelyezésére alkalmas kúriákat keresték. Azóta nem látták egymást.

Duszkewicz éppen akkor lépett ki Dietrich szobájából.

Johann-nak eszébe jutott, hogy Zubov említette: a lengyel partizánok merényletet terveznek Heinrich ellen. Ahogy most Duszkewiczet megpillantotta, agyába villant a felismerés: Duszkewicz úr az Abwehr tudtával a londoni emigráns lengyel kormánynak is ügynöke. Behatolt a hazafias érzelmű lengyel értelmiség körébe, s magányos halálraszántakat toboroz látványos terrorakciókban való részvételre, amelyek azonban mind a hősök öngyilkosságával vagy lefogásával végződnek. Az effajta provokációkat az SS ürügyül használja fel arra, hogy túszokat végezzen ki és tömegesen tartóztasson le lengyel értelmiségieket azzal az állítólag céllal, hogy valamilyen „óriási" terrorszervezetet akar felgöngyölíteni.

És Duszkewicz Dietrichtől jött ki . . .

Mi van akkor, ha Dietrich olyan utasítást adott Duszkewicznek, hogy öljék meg Heinrichet? Ha ez igaz, akkor ő rosszul

számított. A Himmler közvetlen környezetéhez tartozó Willy Schwarzkopf unokaöccsének meggyilkolása igazán nagy port verne fel! Ez a gyilkosság nagyszabású megtorló akciókat indíthatna el, és ha Dietrich már korábban kijelölte a tetteseket, elfogásukért magának Himmlernek az elismerése illethetné.

Csakugyan, miért nem őrzi az Abwehr Heinrichet? De ez különben természetes: rendfokozat szerint nem jár neki személyi testőrség. Igaz, figyelembe vehették volna a rokoni kapcsolatokat. De nem vették...

Johann megértette, hogy nem vesztegethet egy órát sem. Duszkewicz úr udvarias hajlongását figyelemre sem méltatta, hanem begörbített ujjával magához intette a fickót.

— Ah, hát ön az... Hogyhogy nem akasztottuk még fel magát?

— Ugyan miért, főhadnagy uram?

— Jöjjön vissza velem egy pillanatra. — És Johann kinyitotta Dietrich szobájának ajtaját.

Amint becsukódott mögöttük az ajtó, állon vágta az ügynököt. Duszkewicz a padlóra zuhant.

Dietrich felugrott az asztal mögül. Johann egy kézmozdulattal megállította:

— Üljön le! — Aztán Dietrich asztalára támaszkodva felháborodva sorolta: — Ez a csirkefogó az imént azzal dicsekedett nekem, hogy maga személyesen utasította, hogy szervezzen merényletet Heinrich Schwarzkopf ellen. Dietrich százados, letartóztatom. — S pisztolyát előrántva rászegezte, majd kivette a táskából Dietrich pisztolyát.

— Nem igaz! — kiáltotta Dietrich sápadtan. — Nem én bíztam meg ezt az alakot, ő maga ajánlotta fel nekünk, hogy megszervezi a merényletet.

— És maga megengedte neki?

— Megengedtem, de csak azért, hogy kihalásszam a tetteseket: a leshelyre ki akartam küldeni saját csoportomat. Schwarzkopf élete teljes biztonságban lett volna.

— Írja le röviden mindazt, amit most elmondott nekem.

— Miért?

— Azért, hogy ha Schwarzkopf ellen merényletet követnek el és meghal, maga követni fogja. Csakhogy magára nem golyó vár, hanem kötél.

— És ha nem adom ezt írásba?

— Rögtön tudomására hozom Willy Schwarzkopfnak a maga szándékát.

— Hol vannak a bizonyítékai?

— Itt! — Johann fejével a földön fekvő Duszkewicz felé intett, aki éppen kezdett magához térni.

— Rendben van — állt rá Dietrich, és gyűlölködő pillantást vetve Johannra megkérdezte: — De aztán visszaadja a papírt?

— Lehetséges — bólintott Johann. — Beszéljen: kik a végrehajtók?

— Ez szolgálati titok. Nincs jogom felfedni.

— Szeretné visszakapni a papírját?

Dietrich bólintott.

— Megkapja azon a napon, amikor Schwarzkopf elutazik innen.

— Megesküszik rá?

— Hagyja csak, nem vagyunk a kadétiskolában! Megmondtam, és így is lesz.

Dietrich szemével a dosszié felé intett, amelyben Duszkewicz jelentése feküdt. Johann átfutotta a jelentést, aztán kivette a papírt a dossziéból, gondosan összehajtogatta és zsebre dugta.

— Mit csinál? Hiszen az már iktatva van! — kiáltott Dietrich riadtan.

— Semmit — felelte Johann nyugodtan. — Saját érdeke, hogy ugyanilyen számmal más jelentést csempésszen ennek a helyére.

— Igaza van — nyöszörgött Dietrich, hirtelen változtatva a hangján. — Remélem, Johann, nem akar ártani a karrieremnek.

— Úgy van — mondta Johann —, erről van szó. Csakugyan az a leghőbb vágyam, hogy maga legyen a führer.

Dietrich leült az asztalhoz és kapkodó mozdulatokkal megírta saját jelentését. Johann elolvasta, és megdicsérte:

— Azért maga csakugyan érti a dolgát. Nagyon pontosan kifejtett mindent. Ez tehetségének nyitja, a pontosság. — Visszaadta Dietrichnek a pisztolyát, de azért megkérdezte: — Remélem, nem akar hátulról lepuffantani.

— Ne beszéljen szamárságot, Johann! — hüledezett Dietrich. — Hogy mondhat ilyet! Gondolom, mindent elboronáltunk, nemde? — És tisztelet csendült a hangjában, amikor folytatta: — Megértem magát. Heinrich Schwarzkopf mégiscsak a barátja, én voltaképpen megértem az indítékait.

— Na látja, pofonegyszerű az egész.

Johann hanyag eleganciával megpöccintette sapkája ellenzőjét és kivonult a szobából.

A folyosón egyik pillanatról a másikra elviselhetetlen fájdalom hasított a tarkójába. Szeme előtt csillogó, tarka karikák táncoltak. Kezén és arcán veríték gyöngyözött.

Nekidőlt a falnak. „Persze, persze — dühöngött magában —, az idegeim; úgy látszik, fáradt vagyok. — És ekkor jutott az eszébe: tegnap reggel óta egy falat sem volt a szájában. — Bosszantó lazaság — korholta magát. — Tűrhetetlen lazaság. — Bosszúállón utasította magát: — Most rögtön, ahogy kiérsz innen, akármi történik is, bemégy az étterembe, és bezabálsz két teljes menüt, gondosan megrágva minden falatot, mintha semmi dolgod nem volna, mintha semmi olyasmiről soha nem is hallottál volna, ami akadályozhatna a rendszeres táplálkozásban és az egészséges, higiénikus életmódban." Így győzködött magával, de elég sokáig mozdulni sem tudott a helyéről.

De aztán minden erejét összeszedve ellökte magát a faltól, s bár megtántorodott, lassan megindult a hosszú folyosón a kijárat felé. Ebben a pillanatban dörrenést hallott Dietrich szobája felől. Johann tüstént megfordult, és visszarohant a szobába.

Dietrich éppen a pisztolytáskáját csatolta be, s kelletlenül sziszegte:

— Nekem rontott ez az állat.

Dietrich undorral elfordult Duszkewicz úr élettelen testétől, és színlelt részvéttel sajnálkozott:

— Igazán, ne haragudjon rám, nagyon sajnálom! Az egyetlen tanúja lett volna, és most az is így járt... De hát mit tehettem? Önvédelemből tettem.

— Önvédelemből az SD-vel szemben — mondta Johann. — Willy Schwarzkopffal szemben védi magát.

— Nana, most már igazán ne nézzen hülyének — mondta Dietrich. — Ezek csak üres szavak. Nincs semmi bizonyítéka.

— És ha a lengyelek mégis megtámadják Schwarzkopfot?

— Ezen törje most már maga a fejét, de lehetőleg engem hagyjon ki a játékból. — S Dietrich a dossziét lobogtatva diadalmas képpel kijelentette: — Duszkewiczből mégis kiszedtem némi beismerést. Van itt egy rövidke feljegyzése... Most már minden biztosítékom megvan arra az esetre, ha maga törvénytelen szándékokat akarna tulajdonítani nekem. Szóval, így állunk, kedves Weiss barátom. Játszmánk döntetlenre végződött. Azt hiszem, így mondják ezt a sportban, nemde?

*

Amikor Johann visszatért a szállodába, föl sem ment a szobájába, hanem egyenesen az étterembe vette útját. Nem nagyon volt étvágya, különösen azután, ami Duszkewicz úrral történt, de leküzdötte az ételszag hatására torkába tolult hányingert, és kényszerítette magát, hogy bemenjen az étterembe. Rögtön belebotlott abban az asztalba, amely mellett SD- és Gestapo-tisztek társaságában Heinrich Schwarzkopf üldögélt, kigombolt zubbonyban, szemmel láthatólag alaposan elázva. Heinrich Johann láttán nagy üggyel-bajjal föltápászkodott, bizonytalan ujjakkal megpróbálta begombolni zubbonyát, s ünnepélyes képpel közölte a társasággal:

— Uraim, kénytelen vagyok magukra hagyni önöket. A barátom értem jött, hogy... — Behajlított mutatóujjával olyan mozdulatot tett, mint amikor elsütik a pisztolyt. — Vagyis hogy ő vagy én... — Nagy nehezen kitámolygott az asztal mellől, odament Johannhoz; rádőlt a vállára: — Vigyél föl a szobámba, hogy mihamarább hullát csinálhassak belőled. Mondd, egyáltalán van kedved hullává válni? Nincs kedved? Nekem ugyanis nincs kifogásom ellene. Kérem szépen, tessék, állok rendelkezésére! — dadogta.

Felmentek a lépcsőn. Johann kénytelen volt elvenni a kulcsot Heinrichtől, mert az nem tudta volna kinyitni az ajtót.

Heinrich lerogyott a heverőre és behunyta a szemét.

— Megfulladok, érted, megfulladok! — nyöszörgött. Keze és arca mészfehér volt, és kiverte az izzadság.

Johann levette róla a zubbonyt, megnedvesített egy szalvétát, és borogatást tett a szívére.

Heinrich bamba arccal motyogta:

— Képzeld, öregem, mielőtt kivégezték volna őket, rájuk parancsoltak, hogy Heil Hitlert kiáltsanak. A lágy testrészeikbe lőttek, hogy kiabáljanak. De ők hallgattak. Hallgattak, mint az állatok.

— Hogyan, te már a börtönből jöttél vissza?

— Nem, hanem elvittek egy koncentrációs táborba. — Nevetett, mint az eszelős. — Elvittek egy kis kirándulásra. Már korán reggel leszoptam magam, s a jótét lelkek azt hitték, jót tesz egy kis levegőzés.

Johann kinyomott egy citromot, szódavízzel felhígította, s megitatta Heinrichet. Heinrich a fejét ingatva görcsösen nyelte a citromos lét. Hanyatt dőlt a heverőn, és sokáig mozdulatlanul feküdt. Mintha elaludt volna. De csakhamar felnyitotta szemét, felült és teljesen józan hangon megszólalt:

— Tehát megjöttél, ez pompás! — Odatántorgott az asztalhoz, gondolkozás nélkül papírra vetette a megállapodás szerinti szöveget, betette egy borítékba, leragasztotta, s odanyújtotta Johann-nak.

— Állok rendelkezésedre! — jelentette ki félvállról.

— Marhaság! — mondta Johann. — Hülyeség az egész, mint egy eszelős álma.

— Mi az, berezeltél?

— Ez az, fején találtad a szöget! — mondta Johann. — Berezeltem.

— Mondd, miért hazudsz? Minek ez?

— Mi a fenének mondanék igazat neked?

— De hiszen hajdanában megmondtad . . .

— Kinek?

— Például nekem.

— És te magad képes vagy megmondani az igazat?

— Neked?

— Igen.

— Mit akarsz tőlem?

— Ki vagy te most, Heinrich Schwarzkopf? Ki vagy?

— Hát nem tudod? Olvasd el a levelet, azt hiszem, sikerült megtalálnom a legmegfelelőbb címet.

— Nem olvasok el semmit — mondta Johann. — Sőt most egészen más következik. — Széttépte a borítékot, a papírszele-

teket a hamutartóba dobta. Égő gyufát tett a foszlányokra, s a parányi máglyát figyelve megkönnyebbülten felsóhajtott. — Nahát! Hamuvá lett az egész marhaság!

— Kár érte — ellenkezett Heinrich. — Így is, úgy is hátra kell hagynom egy levelet, de attól tartok, még egyszer nem sikerül ilyen lendületes és meggyőző sorokat leírni.

— Mit akarsz?

— Semmit. Torkig vagyok a hullaszaggal. — Gyilkos gyűlölettel sziszegte: — Te meg, persze, beleszagoltál, és leghőbb vágyad az, hogy mészárosinasból mesterré avanzsálj.

— Úgy bizony! — mosolygott Johann. — Annyira irigylem a te helyzetedet ebben a beosztásban!

— Hát én szabaddá teszem neked ezt a helyet!

— Hogyan?

— Így. — Heinrich a hamutartóban elhamvadó papírra mutatott.

— Hagyd el, az ilyesmivel nem szokás kacérkodni — korholta Johann. — Végül is, ha részt kellett is venned néhány akcióban...

— Én nem öltem meg senkit! — kiáltotta Heinrich hisztérikusan. — Senkit!

— Vagyis velem akartad kezdeni? — csúfolódott Johann.

— Mert megsértettél, és azért... — Heinrich zavarba jött, halvány mosoly derengett fel az ajkán. — Úgyis elvesztettem volna a játszmát: eltökélt szándékom volt.

— Nem értelek — jegyezte meg Johann —, mi szükséged volt rá, hogy cinkosod legyek az öngyilkosságban?

— Nagy szívességet tennél, ha segítenél elhatározásom végrehajtásában: becsület kérdése, igazán kitűnő ürügy...

— Beteg vagy, Heinrich. Csak beteg vagy őrült beszélhet így.

— Tudod, öregem — biggyesztette el az ajkát Heinrich —, te mindig káprázatosan logikus voltál. Szerintem ilyen is maradsz egész életedben. Hát ide figyelj. Berlinben olvastam a vezérkar statisztikai csoportjának összesített jelentéseit. A legkiválóbb német matematikusok dolgoznak ott. Még számítógépek is állnak rendelkezésükre. Ők számon tartják, hány embert ölnek vagy nyomorítanak meg naponta, óránként, percenként, másodpercenként. És nem találják borzalmasnak foglal-

kozásukat. De számomra mindez elviselhetetlen. Nincs ma szégyenletesebb dolog, mint ha embernek nevezi magát valaki!

— De hát mi van veled, talán a fronton elszenvedett veszteségeink zavarták meg a fejedet? Nem hiszel benne, hogy győzni fogunk?

— Mástól félek én — mondta Heinrich. — Attól félek, hogy életben maradok, ha győzünk ebben a háborúban. Hiszen mi, németek, megérdemeljük, hogy valamennyiünket megsemmisítsenek a haláltáborokban, pontosan úgy, ahogyan most mi semmisítünk meg másokat.

— Amennyire én tudom a hadifoglyok kihallgatása során szerzett tapasztalataimból — jegyezte meg Johann —, az oroszok nem hiszik, hogy a hitleristák és a német nép egy és ugyanaz.

— Szamárság! — kiáltott fel Heinrich hevesen. — A németek németek, és mind egyformák.

— Éppen ma alkalmad lesz rá, hogy kétségbe vond ezt.

Heinrich elsápadt, düh lobogott a hangjában.

— Igen, beleegyeztem, hogy elmegyek a börtönbe. De tudod-e, miért? Tudnom kell, hogy ezek a németek miért szánták el magukat erre: gyávaságból-e, mert félnek, hogy nem tudnak hóhérrá válni, vagy pedig bátorságból, mert olyan németek akartak lenni, amilyeneket én nem láttam, de szeretnék...

— Minek? Hogy részt végy a kivégzésükben?

— Ha vannak ilyen németek, megtisztelőnek tekinteném magamra nézve...

— Hogy ötödiknek téged végezzenek ki?

— Bánom is én.

— Nem rossz ajándék Hitlernek! Willy Schwarzkopf unokaöccse önként a bárd alá hatja a fejét. — Johann Heinrich vállára fektette kezét. — Tudod, öregem, egy kicsit összezavarod a dolgokat. Ha azt mondtad volna nekik, hogy nem vagy hajlandó jelen lenni a kivégzésnél, ezt a führer elleni árulásnak tekintették volna. — Johann elhallgatott, majd komolyan mondta: — Nagyon aggódom érted, Heinrich. De ha úgy határoztál, hogy elmégy a börtönbe, minden rendben van. — Az órájára pillantott, felállt. — Nekem mennem kell.

— Egy pillanat — szólalt meg Heinrich határozottan, és mélyen Johann szemébe nézett. — Ha ezek a fiúk nem gyávaságból utasították vissza a hóhérszerepet, hanem bátorságból, esküszöm neked: vagy kiszabadítom őket a börtönből, vagy én is melléjük állok.

— Majd meglátjuk — nevette el magát Johann. Aztán komolyan hozzátette: — Willy Schwarzkopf unokaöccse vagy, és voltaképpen bárkit bitóra juttathatsz. De ahhoz kisfiú vagy, hogy akár egyetlen embert is kiszabadíts a bitó alól. Különben majd benézek hozzád, mihelyt az egész história után kezet mostál. Remélem, elmondod, milyen élményben volt részed...

— Hogy te milyen cinikus állat vagy! — fakadt ki Heinrich.

— Úgy van! — helyeselt neki Johann vidáman. — Fején találtad a szöget! De talán belőled nem lett állat? Lehet, hogy neked ez nem tetszik? Ebben az esetben bocsáss meg...

*

Ez a beszélgetés tulajdonképpen csak igen ingatag alapot nyújtott Johann-nak arra, hogy képet alkosson magának Heinrich igazi lelkiállapotáról. És noha Heinrich zavarában Johann megtalálta a lelkiismeret parányi, de mégis biztató szigetecskéit, ezeken egyelőre nem vethette meg a lábát. Hiszen a szigetek alatt még ott húzódhatott a kishitűség, az akaratgyengeség és a fejvesztettség ingoványa.

A Heinrich berlini életére vonatkozó értesülések, amelyeket Johann-nak sikerült beszereznie, semmi biztatót nem tartalmaztak: fennhéjázó, iszákos embernek ismerték meg, Göringgel együtt részt vett London éjszakai bombázásában, s bejáratos a legfelső náci körökbe.

Johann természetesen könnyen rávehette volna Heinrichet a végleges döntésre, éppen csak meg kellett volna mutatnia neki Papke vallomását. De ha fellobban is benne a bosszúvágy apja gyilkosával szemben, eléggé szilárd alapnak tekintheti-e ezt arra, hogy hasonló gyűlöletet ébresszen benne valamennyi hitleristával szemben?

Johann úgy érezte, hogy Heinrich lelkében fájó sebet talált, amelyet Heinrich takargatni próbál a színlelt szertelenség és cinizmus leplével. De hogy milyen mély ez a seb, egyelőre nehéz megmondani.

Johann nagyon szeretett volna személyesen is részt venni a halálra ítélt német katonák megmentésében. Égett a vágytól, hogy valamiképp könnyítsen a lelkén, mivel az utóbi időben nagyon jól haladtak ügyei az Abwehrnél, s munkatársai igazi nácinak tartották.

De bármennyire vágyott erre, megtiltotta magának, hogy részt vegyen az akcióban. Valljuk meg, maga a döntés sem volt könnyű. Mégpedig azért nem, mert érthető módon aggódott Heinrich Schwarzkopfért, illetve a benne rejlő lehetőségekért.

Hosszas kétkedés és töprengés után ugyanis arra a következtetésre jutott, hogy Heinrich zavarodott, sebzett lelkű német, akit talán még nem nyomorított meg teljesen a fasizmus. Nem pusztán arról volt szó, hogy sajnálta Heinrichet, bár sajnálatot is érzett iránta. Ki akarta próbálni magát, meg akarta próbálni erejét a legnehezebb és talán legfőbb talajon. Azon túl, hogy vissza akarta szerezni Heinrich barátságát, még azt is célul tűzte ki, hogy új életre kelti mindazt, ami egykor nemes volt barátjában. És ha ez sikerül neki, Heinrich minden bizonnyal harcostársává válik.

Így jutott arra a felfedezésre, hogy ha be akar hatolni Heinrich lelkébe, erre az egyetlen és legbiztosabb mód az igazság. És ha már ez a tét, vagyis az, hogy harcostársává tegye Heinrichet, ezért még az életét is szabad kockáztatnia. Ez megéri a veszély vállalását.

De egyelőre csak annyit tudott, hogy a németek kiszabadításában nem fog részt venni, és ezért azt is vállalta, hogy Zubovval szemben meglehetősen szánalmas helyzetbe kerüljön. Megadón tudomásul vette Zubov vállveregető helyeslését, amikor az megjegyezte:

— Nagyon helyes! Mit is bajlódnál velünk? Te ritka példány vagy, vigyáznunk kell az egészségedre.

De Johann figyelmét az sem kerülte el, hogy Zubov örül, hogy ő lehet az akció vezetője.

És noha Johann tudta, hogy helyesen cselekedett, mégis nyomott hangulatban járt-kelt, és egy kicsit irigyelte Zubovot, aki ádáz rettenthetetlenséggel szabadon rendelkezett az életével.

Pedig Johann még egy kellemetlen meglepetést is tartogatott Zubov számára: elkérte tőle Jaroslaw Czyzewskyt, a cso-

port lengyel tagját, akit Zubov valósággal istenített azokért a tulajdonságokért, amelyekkel egyébként őt magát is veszedelmes bőkezűséggel áldotta meg a természet.

Most pedig, miközben bajtársai megütköznek majd az őrséggel, Jaroslaw teljesen békés üggyel lesz elfoglalva. Meg kell keresnie annak a lengyel hazafias csoportnak valamelyik tagját, amelybe a provokátor Duszkewicznak sikerült behatolnia, és át kell adnia a Johann által megszerzett dokumentumokat. Ha a lengyel hazafiak megismerkednek az árulót leleplező dokumentumokkal, meg kell győznie őket arról, hogy a Heinrich Schwarzkopf elleni támadást a német kémelhárítás provokálta azért, mert ürügyet keres újabb terrorhadjárat megindítására.

Johann nem tartotta szükségesnek figyelmeztetni Zubovot, hogy folyton ott lesz Heinrich Schwarzkopf közelében. Ha netalán Czyzewsky nem tudja időben értesíteni a csoportot és a merényletet mégis megkísérlik, mindent el fog követni Heinrich megmentéséért.

Nem figyelmeztette, mert úgy gondolta, minek terhelje Zubovot még fölös gondokkal is. amikor csoportjának éppen elég lesz maga a harci akció, ráadásul Czyzewsky nélkül. De volt erre még egy oka. A figyelmeztetés mentegetőzésképpen hangzott volna. Mintha azt mondaná ezzel, hogy bár az akcióban nem vesz részt, de ő is veszélyben van, mégpedig egy cseppet sem kisebb veszélyben, mint Zubov.

Persze, gondoskodhatott volna civil ruhás kísérőkről, hogy biztosítsa magát és Heinrichet, de ebben az esetben a lengyelek kerültek volna kelepcébe.

Johann és Heinrich sorsa most attól függött, hogy Czyzewsky végre tudja-e hajtani feladatát. De Johann nem tartotta szükségesnek, hogy ezt tudomására hozza. Teljesen elegendő, ha Czyzewskyt cselekedeteiben az a tudat vezérli, hogy a feladat meghiúsulása sok lengyel hazafi életét veszélyezteti.

*

Johann jóval korábban kopogtatott be Heinrichhez, mint ahogy ígérte. Heinrich fölöttébb barátságtalanul fogadta, úgyhogy Johann akár meg is sértődhetett volna. De nem ezt tette,

hanem mindjárt első szavaival, leplezetlen derűjével lefegyverezte Heinrichet.

— Mit akarsz? — morgott Heinrich kelletlenül.

— Téged — mosolygott rá Johann. — Tudod, rám tört az unalom. — Aztán egy pillantást vetett a finom falatokkal megrakott asztalra, a megközelíthetetlen fenség pózában kőbálványként ülő Joachim von Salz ezredesre meg Angelika Bücherre, aki kissé távolabb ült a hintaszékben, miközben tenyerében egy pohár vörös bort melengetett, s megkérdezte: — Esetleg ehetnék itt nálad valamit? Sajnos, egész nap talpon voltam, és kegyetlenül megéheztem.

Johann természetesen egy pillanat alatt felmérte, hogy soha rosszabbkor nem jöhetett volna, mert a társaságnak most úgy kellett, mint egy púp a hátukra. És éppen azért, mert ezt világosan látta, olyan ürüggyel hozakodott elő, amelyet udvariatlanság lett volna visszautasítani. Mert hiszen ki merészelné megtagadni a szíves vendéglátást egy éhes embertől?

Johann tehát kedvesen üdvözölte Heinrich vendégeit, s mintha észre sem vette volna az ezredes fagyos arcát meg Angelika bosszús szemvillanásait, szótlanul leült az asztal mellé és olyan elmerülten látott neki az evésnek, hogy egy idő múlva már észre sem vették.

Joachim von Salz folytatta a félbeszakadt beszélgetést. A szavak recsegve pattogtak a szájában.

— Az erőszak ugyanis szellemünk szabadságának kifejezése és a cél elérésének módszere. A személyekkel, egész népekkel szemben alkalmazott erőszaktól való eredendő rettegést univerzális fegyverré változtattuk. A német katona dicsőséges halálmegvetése két tényezőből tevődik össze. Tudata teljesen alá van rendelve annak a gondolatnak, hogy éppen akkor fenyegeti halál, ha megtántorodik. A büntetéstől való félelem megszabadítja a pszichikai halálfélelemtől. Az erőszaktól való félelem így hozza létre az erőszakra való képességet. Bármennyire is idegenkedik természetünk a kegyetlenségtől, a kegyetlenséget humánus szükségszerűség diktálja: a kegyetlenségtől való félelem csökkenti azoknak a számát, akik áldozatul eshetnek a kegyetlen bosszúnak... Már most az elítélt német katonákkal szemben tanúsított megbocsátásnak legkisebb megnyilvánulása is — folytatta az ezredes szinte elbújva a szi-

varfüst fellegei mögött — arról tanúskodna, hogy képtelenek vagyunk erélyesen megsemmisíteni mindazt, ami idegen szellemünktől, amit megfertőzött a marxizmus társadalmi ragálya. Hogy beszélgetésünket befejezzem, meg kell mondanom önnek, kedves Schwarzkopf úr, hogy határozottan nem értek egyet önnel...

Johann megtörölte ajkát a szalvétával, gondosan összehajtotta a kendőt, és az asztalról fel sem nézve rákérdezett az ezredesre:

— Bocsásson meg, ezredes úr, de ha jól értettem, az ön szavaiból az derül ki, hogy a legbátrabb német katona egyszersmind a leggyávább is? És félelemből kell kegyetlennek lennünk, hogy ne kössenek föl bennünket azért, mert nem vagyunk elég kegyetlenek? — Johann a választ meg sem várva hátradőlt a széken, s Heinrichhez fordult:

— Az ezredes úr programját követve erre a következtetésre kell jutnod: részt kell venned a katonák kivégzésében. Hiszen ezzel megerősíted gondolatmenetének helyességét: félelmet nem ismerve leszámolsz az előítéltekkel pusztán azért, mert félsz attól, hogy gyengének tartanak. — Keményen belenézett az ezredes fátyolos szemébe: — Ez a helyzet, ha az ön logikáját követem. — Fintorogva nevetett: — Legalábbis engem ez a logika nem lelkesítene, még ha olyan ünnepélyes szavakkal fejtették is ki, hogy akár a gyávaság himnuszát is meg lehetne írni belőlük.

Von Salz arca megmerevedett. A hangja élesen csattant:

— Főhadnagy úr, ön megfeledkezik magáról!

Johann felpattant.

— Ezredes úr, hivatásom arra kötelez, hogy ne feledkezzem el semmiről, ami sérti a dicső Wehrmachtot. Ön viszont most gyávasággal vádolta hadseregünket.

Von Salz sápadtan fordult Heinrichhez:

— Schwarzkopf úr, a főhadnagy kiforgatja szavaim értelmét! Hálás lennék, ha most rögtön megerősítené igazamat.

— Hagyd el, Johann — mondta Heinrich. — Hiszen jól tudod, hogy az ezredes a közismert nemzetiszocialista eszméket fejtette ki, igaz, kissé leegyszerűsítve.

— Szerintem az ezredes úr — makacsolta meg magát Johann — elvetette a sulykot.

Angelika vette át most a szót:

— Ejnye, Johann, ne legyen már ilyen bizalmatlan. — Kezét nyújtotta: — Hiszen régi barátok volnánk, nem?

— Az ön kedvéért, kisasszony — lovagiaskodott Johann —, készségesen elismerem, hogy túloztam egy kicsit.

— Látja, milyen kedves tud lenni, ha akar! — Angelika kérő tekintetet vetett az ezredesre: — Ha jól emlékszem, pihenni akart?

Amikor Angelika és von Salz mögött becsukódott az ajtó, Heinrich élénken megkérdezte:

— Szándékosan tetted?

— Lehetséges — felelte Johann bizonytalan hangon, majd ő kérdezett: — Valóban hányingert kaptál a felfedezéseitől, vagy csak én láttam úgy?

— Nem, nem, jól láttad. Vitatkozott velem. Megmondtam neki, hogy semmi szín alatt sem leszek jelen a kivégzésnél.

— Miért voltál olyan barátságtalan, amikor beléptem? Elvégre inkább hálás lehetnél a baráti szolgálatért: ha nem jövök, ki tudja meddig ültek volna a nyakadon.

— Csakhogy nem ő az egyetlen, aki így gondolkozik — mondta Heinrich elrévedezve.

Johann erre nem szólt semmit. Kis időbe telt, amíg újra megtörte a csendet:

— Mit gondolsz, ha az orosz fogolytáborban önkéntes hóhérokat keresnének az ítélet végrehajtására, akármelyik orosz örömmel jelentkezne?

— Feltétlenül.

— És ha akadnának olyanok, akik nem hajlandók erre?

— Miért ne volnának hajlandók? Rendkívül kellemes volna számukra németeket kivégezni.

— És mit szólnál, ha ahelyett, hogy kivégeznék a németeket, meg akarnák menteni őket?

— Ez fantazmagória!

— De hiszen ez a négy német sem volt hajlandó orosz foglyokat kivégezni!

— Szeretném is tudni, mi vezette őket.

— És ha megtudnád?

— Akkor talán elhinném, hogy vannak másfajta németek is.

— És te is más németté válnál?

— Akit te, mint az Abwehr tisztje, kötelességszerűen odaállítanál a másik négy mellé...

— Ebben az esetben megfeledkeznék arról, hogy az Abwehrhez tartozom — vágott vissza Johann.

— Barátod kedvéért kész volnál bűnt követni el a birodalom ellen?

— Talán — mondta kihívón Johann. — Végül is az igaz barátság lényege éppen az, hogy az ember nem kíméli a bőrét, ha a barátjáról van szó.

— Még ha áruló, akkor sem?

— Kivel szemben áruló? Hiszen a németekhez csatlakozott.

— De ezek a németek megszegték katonai kötelességüket.

— Kötelesség az, hogy valaki hóhér legyen?

— A katonai fegyelem megszegése az oroszok győzelmét segíti elő.

— És ha az oroszok megmentenék ezt a négy németet, ők talán Németország győzelmét segítenék?

— Még hogy oroszok mentenék meg őket?! Ez olyan fantasztikus, hogy ha ez megtörténne, főbe kellene lőnöm magam, vagy...

— Vagy?

— Eredj már! Hülyeségeket beszélsz...

— Megismétlem — nézett Johann keményen Heinrich szemébe. — Ha ez megtörténne, ha az oroszok megmentenék a halálra ítélt németeket, és neked alkalmad nyílna rá, hogy találkozz velük és meghallgasd őket, akkor mit tennél?

— Ez lehetetlen!

— Kérlek, arra felelj, mit tennél akkor?

— Találkoznék velük...

— Szavadat adod rá?

— Annyira erőszakos vagy, hogy már-már félek tőled. Mondd, nem bíztak meg téged azzal, hogy próbálj körültapogatni engem?

— Ki bízott volna meg?

— A Gestapo.

— Hát ide figyelj — mondta Johann elgondolkozva. — Igazad van. Meg kell győződnöd róla, hogy nem beszélek a levegőbe. — Az órájára pillantott. — Egy óra múlva telefonálsz a börtönbe, és meg fogod tudni, hogy a négy halálra ítélt német katona megszökött.

— Ejha! Látom, igen jól értesült abwehrista vagy. De minek halogassam? Most telefonálok.

— Nem — mondta Johann. — Még korai.

— De én most akarok telefonálni.

— Akkor nem tudják megmenteni őket.

— Ha tehát nem telefonálok, mintegy cinkossá válok szökésükben?

— Akárcsak én — mondta Johann.

— Mondd, játszol velem? — ráncolta össze a homlokát Heinrich bosszúsan.

— Figyelmeztetlek: ha nem telefonálsz fél órán belül — mondta Johann hidegen —, bűnrészesévé válsz azoknak, akik megszöktetik őket.

— Feledjük el ezt a beszélgetést! — könyörgött Heinrich. — Igazán, ne kerülgessük itt egymást. Marhaság az egész.

— Nem, mindez igaz!

Heinrich a konyakosüvegért nyúlt. Johann megfogta a karját:

— Nem, most nem, nagyon kérlek.

— Igazad van — húzta vissza a kezét Heinrich. — Gyávaság volna, ha most leinnám magam.

Végigment a szobán, megállt a telefonasztalnál. Fölemelte a kagylót, s közben nem vette le a szemét Johannról.

Johann a pisztolytáskáján pihentette kezét. Heinrich változatlanul szemmel tartotta, és csavart egyet a tárcsán. Johann viszont már a tenyerébe szorította a pisztolyt és ahogy Heinrich újabb számot tárcsázott, pisztolyt tartó kezét feljebb emelte.

— Angelika — szólt bele Heinrich a kagylóba —, legyen olyan kedves, hívja az ezredest a telefonhoz. — Kis szünet után udvariasan folytatta: — Kötelességemnek tartom, ezredes úr, hogy bocsánatot kérjek öntől. A barátom udvariatlanul viselkedett. Részeg volt szegény. Igen, hogyne, sajnálja. Nem, nagyon elszégyellte magát, és rögtön elment. Kitűnő, én is így gondoltam: nyilván hozzászokott a führeri eszmék kifejtésének egyszerűbb formáihoz. Igen, természetesen. Erről biztosíthatom . . .

Heinrich visszatette a kagylót, s diadalmasan, gúnyosan mo-

solygott. Johann arca sápadt volt, halántékán verejték gyöngyözött.

— Látod, most már hiszek neked — mondta Heinrich. — Ugye, Johann, nem olyan egyszerű eltenni láb alól egy régi barátot? Pedig te képes lettél volna rá. Igaz?

— Tölts, kérlek — intett Johann fejével a palack felé.

— Szóval neked lehet, nekem nem — ez igazságtalanság!

— Heinrich, én most boldog vagyok.

— Hát persze, nem kellett kiontanod barátod vérét. A mi időnkben ez ritka szerencse. — Heinrich odament Johannhoz, leült melléje. — Maradjunk csendben. El kell rendeznem a fejemben, ami most történt.

Rágyújtott, lábát felrakta a másik asztalra és behunyta szemét.

Így ültek szótlanul, mozdulatlanul, amíg nem csengett a telefon.

Heinrich kinyitotta szemét és kérdőn nézett Johannra. Johann az órájára nézett.

— Menj oda.

— Most is megcélzol a pisztollyal?

— Most nem.

Heinrich fölemelte a kagylót, és ahogy hallgatta az idegesen rikácsoló hangot, arca megkeményedett, és ugyanakkor valami szomorú nyugalom áradt el rajta. Letette a kagylót.

— Megtörtént! Igazad volt.

— Akarsz még kérdezni tőlem valamit?

— Lehet?

Johann bólintott.

— Eszerint te azokkal a németekkel tartasz, akik úgy vélekednek, hogy Németországot Hitlertől csak a Vörös Hadsereg mentheti meg?

— Azokkal a németekkel tartok — felelte Johann —, akik közé neked is be kell állnod.

— Úgy gondolod, képes leszek rá?

— Igen.

— Egyelőre — mondta Heinrich szomorúan — te már megmentettél engem. Nagyon közel álltam már ahhoz, hogy egyszer s mindenkorra végezzek ezzel a gyalázattal. Nagyon egyedül voltam, Johann, az őrülettel határos kétségbeesésig. Fo-

golynak éreztem magam, mintha bezártak volna a saját bőrömbe, és ahhoz, hogy kiszabaduljak...

— Elég — szakította félbe Johann —, most sem vagy szabad, amíg Németország nem szabad.

— Egyáltalán lehetséges, hogy mi szabadok legyünk?

— Néhány perccel ezelőtt még azt sem hitted el, hogy négy németet ki lehet szabadítani. És látod, ők már szabadok. Azok szabadították ki őket, akik a szabad Németországért küzdenek.

— De hiszen az oroszok alakították azt a hadifogoly-szervezetet is, amelynek „Szabad Németország" a neve.

— Nem az oroszok alakították a „Szabad Németország" szervezetet — vitázott Johann —, hanem a németek, akik kiszabadultak a hitleristák hatalma alól, az oroszok segítségével.

— Azért, hogy a németeknek ezt a szervezetét felhasználva meghódítsák Németországot?

— Én talán úgy festek, mint egy hódító? — nevetett Johann.

— Csakhogy te nem vagy orosz.

— A kommunisták, Heinrich, mindig és mindenkor Németország szabadságáért és függetlenségéért harcoltak.

— Te kommunista lettél?

— Ha Németországban a kommunisták volnának hatalmon, a Szovjetunió lenne Németország legnagyobb barátja.

— Igen, ez meglehet... — adta meg magát Heinrich.

— Elvégre az orosz bolsevikok ugyanazok, akik először kötöttek szerződést Németországgal, mégpedig a rapallói szerződést s ezzel kiszabadították a győztes hatalmak blokádjából — emlékeztette Johann a barátját. — Az oroszok tehát — akárcsak régebben — most is azt akarják, hogy Németország szabad és független legyen.

— Mondj le arról, hogy megtéríts engem bármilyen új hitre. Szabad akarok maradni.

— Egyedül?

— Majd meglátjuk — felelte Heinrich kitérőn. — Mindenesetre most már nem azokkal vagyok, akikkel voltam. Ennyi elég neked?

Zubov a sikeresen végrehajtott akció után annyira belemerült szolgálati ügyeibe, hogy Johann csak másnap este tudott találkozni vele.

Mint már többször előfordult, Zubov most is kérkedve és lakonikusan számolt be az eseményekről. Nagyon szerette volna, hogy Johann faggassa a részletek felől.

De Johannba is belebújt a kis ördög, s hogy bosszút álljon Zubovon leplezetlen diadalmaskodásáért, a kurta jelentést úgy fogadta, mint a világ legtermészetesebb dolgát, és esze ágában sem volt faggatózni. Mindössze annyit kérdezett, hogy nem lehetne-e összehozni Schwarzkopfot a kiszabadított németekkel, és hogy a találkozás kedvező hatással lehet-e Heinrichre?

Zubov megsértődött.

— Szóval ezek a németek neked csak arra kellettek, hogy partnert szerezz az SS-legényed számára?

Johann kimérten válaszolt:

— Ha Heinrich Schwarzkopfot sikerül megnyernünk magunknak, nyugodtan elkönyvelheted, hogy ez a legnagyobb tett, amit itt idáig végrehajtottunk.

Zubov hitetlenkedve csóválta a fejét. De aztán mégiscsak megígérte, hogy nyélbe üti a találkozót, csak néhány napot kért az előkészítésre. A fő nehézség nem az, mondta, hogy megszervezze a találkozást, hanem előbb még szeretné kideríteni, hogy egyáltalán alkalmasak-e ezek a németek a Schwarzkopffal való beszélgetésre.

Arról viszont, hogy Jaroslaw Czyzewsky hogyan hajtotta végre feladatát, Johann különös részletességgel faggatta ki Zubovot. S kiderült, hogy ebben a vonatkozásban nem valami fényesen mennek a dolgok.

Czyzewskynek sikerült fölvenni a kapcsolatot a lengyel hazafiak csoportjával, s átadta nekik azokat az anyagokat, amelyek vitathatatlanul bizonyították, hogy Duszkewicz úr provokátor volt. A csoport ezért egy időre felbomlott, tagjai elrejtőztek. De a Schwarzkopf elleni merényletről nem mondtak le, csak elhalasztották. Heinrich élete tehát változatlanul veszélyben van. És ezért Johann a felelős, mert nem avatta be titkába Zubovot időben.

Zubov viszont most megígérte, hogy mindent megtesz a

Heinrichet fenyegető veszély elhárítása végett. Látta, mennyire aggódik Johann Schwarzkopf életéért, és önkéntelenül is elfogta a féltékenység. Hiszen eddig még soha, még a halálos veszedelem perceiben sem tapasztalta, hogy Johann ennyire aggódott volna miatta. És kiért aggódott most? Egy németért! Az ördögbe is, akármilyen fontos is az ügy szempontjából, ez mégis sok. Johannt valószínűleg minden egyében kívül még barátság is fűzi Heinrichhez. Pedig ő tekintette magát Johann egyetlen igaz barátjának. Most pedig kiderül, hogy csak beosztott, aki utasításokat hajt végre, semmi több. Johann figyelmét nem kerülte el, hogy Zubov arcán milyen érzések tükröződnek.

— Szeretném, ha megértenél — mondta Zubovnak komolyan. — Heinrich még nagyon gyenge ember, sötétben botorkál: mellénk is állhat, de még vissza is hőkölhet. Valahogy úgy bánok vele, mint egy beteggel.

— Értem én — mondta Zubov szomorúan. — Hát csak ápolgasd . . .

Búcsúzóul Zubov azt tanácsolta Johann-nak, hogy vigye el valahová Schwarzkopfot néhány napra, amíg Czyzewsky ismét kapcsolatba nem lép a lengyel csoporttal.

A javaslat voltaképpen kapóra jött Johann-nak, mivel úgyis adósa volt von Kluge doktornak a megbízások teljesítésével. Nem mondhatott le a menetlevelekről sem, amelyek jelentős kiváltságokat biztosítottak. Ha Heinrichet sikerül elcsalnia magával, bemutathatja neki azt az aljas rabszolgakereskedelmet, amelyből nemcsak az SS vezetői, hanem a német nagyiparosok és a birodalmi hivatalnokok is óriási hasznot húztak.

Amikor Johann feltette a kérdést Heinrichnek, nem volna-e kedve elkísérni. Heinrich rögtön ráállt, még azt sem kérdezte, mi az úticélja Johann-nak. Johann egyébként is okosabbnak látta, ha egyelőre nem beszél céljáról, mert Willy Schwarzkopf is adott egy külön megbízást Heinrichnek: azt kellett ellenőriznie, hogy a táborok parancsnoksága következetesen végrehajtja-e a legutóbb kiadott titkos parancsot.

*

Johann tehát ismét a koncentrációs táborokat járta, mégpedig ezúttal csupa különleges gyerektábort, illetve olyan táborokat, amelyekben a felnőttekkel együtt gyermekek is voltak.

Johann itt már kíméletlen volt, felvilágosította mindenről Heinrichet, s így tanúja lett a szörnyűségnek: saját szemével láthatta, hogyan válogatják ki „exportra" a csontvázzá soványodott gyermekeket, akiket hozzátartozóik kiváltottak.

Az értelmetlen vérvételektől sápadt, bágyadt, közönyös tekintetű gyermekek arca mozdulatlan volt, s nyoma sem látszott rajta a félelemnek: hiszen őket már semmi a világon nem ijeszthette meg; átéltek már minden földi borzalmat és megszokták, ahogy hozzászoktak a hullákhoz is, amelyeket reggelente maguk cipeltek ki a barakkokból.

Mindez olyan hatással volt Heinrichre, hogy Johann már attól félt, végez magával kétségbeesési rohamában, vagy dühében lepuffantja a táborparancsnoksághoz tartozó kísérőiket.

Nem volt más választása: amikor átmentek a következő táborba, Johann nem vitte magával Heinrichet, hanem otthon hagyta a szállóban, ahol aztán Heinrich nagy magányában rendszerint eszméletlenre itta magát.

Mi mást tehetett volna Johann? Végre kellett hajtania az utasítást, annál is inkább, mert különleges meghatalmazásával élve a kiadatásra szántakon kívül sok olyan gyermeket is fölvétetett a táborokból evakuálandók listájára, akiket még meg lehetett menteni.

Johann egyébként már megüzente Zubovnak, hogy a csoportját a lengyel partizánokkal együtt készítse fel az újabb vállalkozásra. Zubovéknak meg kellett rohanniuk a szerelvényt, amelyen a hozzátartozók nélküli gyerekeket szállították. Johann ezeket a gyerekeket külön csoportba osztotta be; egyébként ez a csoport volt a legnagyobb.

Indulás előtt Johann fölment a szállóba Heinrichért. Barátját teljesen feldúlt állapotban találta. Heinrich káromkodva esküdözött: vagy segít Johann, hogy halomra lője ezt a bandát, amely gyermekeket kínoz, vagy megteszi egyedül.

— Jól van — mondta Johann —, segítek. De előbb te segíts nekem, hogy megmentsük a gyerekeket.

— De hogyan?! — üvöltött Heinrich. — Hogyan tudnád megmenteni őket?

— Még van néhány napod. Csak ne hamarkodd el a dolgot. Értesüléseim vannak lengyel illegális emberekről. Vedd fel velük a kapcsolatot. Majd elmondom, mit kell tenned.

— És te?

— Én ilyen veszélyes kalandokban nem veszek részt. Eressz utamra, kérlek — mondta Johann hidegen. — Nem akarom, hogy a Gestapo felköttessen.

— Gyáva!

— Igenis, gyáva vagyok — hagyta rá Johann. — Ezt nem is titkolom el előtted.

— És a múltkor mit mondtál nekem?

— Értsd meg — próbált Johann a lelkére beszélni Heinrichnek —, más dolog kritikus szemmel nézni a világot, s megint más elszánni magát az embernek a nyílt harcra, vagyis átállni azoknak az oldalára, akik ellen addig harcolt.

— Micsoda alak vagy!

Johann vállat vont. Nem érzett magában erőt komoly beszélgetésre. Elgyötörte, elgyengítette a leküzdhetetlen, vakító gyűlölet. Annyira kimerült ezekben a napokban, amíg a táborokat járta, hogy úgy érezte, elveszti az önuralmát.

Johannt szinte égette a ruhája. Lelkiereje fogytán volt, még az is nehezére esett, hogy egyáltalán szót váltson Heinrichhel, aki teljesen összeomlott a gyermektáborok látogatása után, és most tompa részegségében csak locsogott, hogy ez szörnyűség, hogy az ember lényegében szar, és a világon minden embert ki kellene irtani, mint ocsmány férget.

Johann mindenesetre elvette a pisztolyt Heinrichtől, nehogy végezzen magával vagy golyót eresszen az első SS-tisztbe, aki tisztelgő látogatást akar tenni nála. És amikor magára hagyta, hogy kettesben maradjon a konyakosüvegével, kívülről rázárta az ajtót.

Johann sem bírt már uralkodni magán, és néha úgy érezte, hogy a téboly környékezi. Azon kapta magát, mintha kívülről fürkészőn és megvetően figyelné Weiss főhadnagyot, vagyis önmaga mását, hallaná a hangját, amint a táborparancsnoksággal megtárgyalja a gyermekek elszállításának részleteit. Hallja magát, amint foghegyről, cinikusan ilyeneket mond:

— Uraim, ne legyenek együgyűek. A fele úgyis megdöglik az úton. Ebből kiindulva tehát kétszer annyit kell elindíta-

nunk. Fütyülök a kartotékokra! A kívánt mennyiséget átadom. Világos?

És ismét hallja Weiss főhadnagy dühös, rikácsoló hangját:

— Úgy gondolja, scharführer úr, hogy ezek a vakarcsok emlékeznek valamire is? Ebben az esetben biztosíthatom, hogy ön alkalmasabb a frontszolgálatra, mint az itteni beosztásra. Ezt jelenteni fogom feletteseimnek. Tessék? Na, akkor kitűnő! Most már, remélem, megértette, miféle áru van a gondjaira bízva. — És már barátságosan folytatja: — De őszintén mégmondom, nem jól gazdálkodik ezzel az anyaggal, ön túlságosan pazarló. Ajánlom, hogy mérsékelje buzgalmát. Tegnap még felelősségre vonhatták magát, ha lágyszívűnek mutatkozott volna, maholnap esetleg felkötik azért, mert megfosztja a birodalmat az újabb jövedelemforrástól. — És Weiss főhadnagy gunyoros hangon még hozzáteszi: — Ó, nem tudta? Különben magának most sem kell tudnia semmi mást azonkívül, hogy semmit sem kell tudnia.

És mintegy kívülről figyeli ezt az embert, ezt a Weiss főhadnagyot. De ez nem ember, ez egy beszélő bábu. És hirtelen leküzdhetetlen vágy fogja el, hogy ez a bábu fölemelje kesztyűs kezét és változatlanul gúnyosan mosolyogva, szétterpesztett ujjakkal görcsösen összemarkolja a scharführer vékony nyakát. És a bábu keze az ő akaratának engedelmeskedve föl is emelkedik, de hirtelen megmerevedik a scharführer nyakánál, aztán följebb emelkedik és megveregeti puffadt arcát. És Johann hallja a hangját, amely nem neki, hanem ennek a mozdulatnak engedelmeskedik:

— Na, mi van, scharführer? Örül a lelke, mi? Kiürültek az aklai. Nincs többé gondja.

A scharführer elégedetten mosolyog. De a mosoly rögtön lehervad az arcáról, amint a bábu-Weiss száraz hangon rárecsccsen:

— Különben még ma fogja hizlalásra őket. De úgy. hogy el ne rontsák a gyomrukat. Gondoskodjék úti élelmezésükről is. A berakodásig az elhullásért ugyanis maga felel, nem én.

A bábu-Weiss összeráncolja szemöldökét:

— Schwarzkopf úr felhívta a figyelmemet arra, hogy maga más célokra szánt élelemmel hizlalja a disznait. Gondom lesz rá, hogy Schwarzkopf úr megfeledkezzék erről, természetesen

csak abban az esetben, ha ön végrehajt mindent, amiben megállapodtunk.

A bábu-Weiss a helyi főnökség díszkíséretében vonul a tábor kapujához. Mielőtt beülne a gépkocsiba, kezet nyújt a scharführernek. A bábu nem húzza le a kesztyűjét.

A bábu egyedül marad a gépkocsiban. És ebben a pillanatban az egyik Weiss mintegy elnyeli a másik Weisst. Most már a két Weiss helyett csak egy van: Belov-Weiss. Egyetlen egész és oszthatatlan. És most már ez az utóbi nem engedheti meg magának, hogy hüledezve és gyűlölettel figyelje a bábu-Weisst. Az eleven Weissnek most rettenetes, mindentől elrekesztett magányban kell átélnie mindazt, amit a bábu-Weiss látott. És le kell gyűrnie a gyötrelmet, hogy ne ismétlődjön meg soha többé ez a megkettőződés, ez a lelket könnyítő, de veszedelmes próbatétel.

*

Varsóba visszamenet kevés szó esett Heinrich és Johann között. Heinrich komor, nyomott hangulatban volt. Lehetséges, hogy csak a feje fájt azután, hogy nagy magányosságában olyan kegyetlenül leitta magát.

Heinrich arca felpüffedt, szeme begyulladt. Ismét erőt vett rajta az életundor, a fásult közöny.

Erőszakosan biztatta Johannt, hogy hajtson gyorsabban.

— Síkos az aszfalt, veszélyes: összetörjük magunkat.

— Annyi baj legyen! — motyogta Heinrich. Fészkelődve panaszolta: — Úgy érzem magam, mintha csupa szar volnék. Fürdőbe kívánkozom.

— Szeretnél szép tiszta lenni, mi?

— Most inkább ne piszkálj!

— Jól van — hagyta rá Johann, de azért megkérdezte: — De majd szólsz, ugye, ha piszkálhatlak?

— Szólok. — Heinrich behunyta a szemét, alig hallhatóan motyogott: — De azért mégis jobb volna most rögtön föltekeredni egy fára, hogy semmi se maradjon ebből a rohadt világból.

Johann oldalt pillantott a behunyt szemmel elterpeszkedő Heinrichre. Sem szánalmat, sem részvétet nem érzett iránta, hideg fejjel kereste puffadt arcán, táskás szemhéja alatt, cse-

repes, lebiggyesztett ajka körül legalább némi jelét az elszántságnak, az akaratnak, de semmi ilyesmit nem talált. Egy elgyengült, teljesen akarat nélküli, kétségbeesett ember arca nézett vissza rá.

És ő ennek az embernek döntő szerepet szánt a nagy játszmában. Minden idegszálát megfeszítve, óvatosan vezetett. És nem azért, mert attól tartott, hogy baleset éri a síkos úton. Nem. Elhatározta, hogy mostantól mindig vigyázni fog Heinrichre. Ez az egyetlen helyes taktika, és ezt a taktikát türelmesen alkalmaznia kell, hogy Heinrich megértse, milyen felbecsülhetetlen kincs az élet, ha az ember a népe felszabadításáért vívott harcnak áldozza.

A varsói szállodában, alighogy beléptek Heinrich szobájába, komor képpel csak annyit mondott, hogy mindenekelőtt bevesz egy jó adag altatót: szeretne mindent elfelejteni.

Olyan hangon mondta ezt, hogy Johann megérthette: jelenlétét nem tartja kívánatosnak.

De Johann eltökélte magában, hogy amíg nem kap tájékoztatást Czyzewskynek a lengyel hazafiakkal folytatott tárgyalásairól, nem tágít Heinrich mellől.

— Remélem, nincs kifogásod ellene, hogy elhelyezkedjem itt a heverőn. — És vetkőzni kezdett, mintha természetesnek venné, hogy Heinrich beleegyezését adja.

— Tudomásom szerint van saját szobád — dünnyögte Heinrich.

Johann ezt eleresztette a füle mellett. Nagy figyelemmel lehúzta a csizmáját, és ez szemmel láthatólag annyira lekötötte, hogy nem hallott semmit.

Amikor Heinrich visszatért a fürdőszobából s rápillantott Johannra, az már aludt.

Heinrich leoltotta a csillárt, meggyújtotta a kék ernyős lámpát az éjjeliszekrényen, hanyatt feküdt és rágyújtott.

A nyitott ablakokon át egy hang sem hallatszott be a szobába. Az óriási város csöndes volt, mint a sivatag.

Két vágy viaskodott Heinrich lelkében, s nem tudta eldönteni, mit tegyen: igya le magát ismét, vagy vegyen be altatót. Aztán győzött az előbbi vágy, s papucsában csoszogva odatámolygott a palackokkal tele bárszekrényhez. Ebben a pillanatban megszólalt Johann:

— Ne igyál, Heinrich!
— Mi az, te nem alszol? Szemmel tartasz?
— Aggódom érted.
— Mi a fene?!
— Olyan érzésem volt, hogy nehezen viselnéd el az egyedüllétet.
— Igazad van — nyugodott meg Heinrich. — De akkor igyunk együtt.
— Minek? Elhessegetni a gondolatát is annak, amit a koncentrációs táborokban láttunk, és színlelni, mintha mindez csak álom lett volna?
— Mit akarsz tőlem? — kiáltott fel Heinrich. — Mit akarsz?
Johann felállt, vett egy cigarettát magának. Odament Heinrichhez, rágyújtott az ő égő cigarettájáról, s belenézett a szemébe.
Heinrich arca fájdalmas grimaszba rándult.
— Rosszul vagy, tudom.
— Ivás után mindig rosszul vagyok.
— Nem, nem úgy értettem. — Aztán megkérdezte: — Hiszel te nekem?
— Most nem hiszek senkinek sem, magamnak sem.
Johann visszafeküdt a heverőre.
— Egyetlen kérdést szeretnék feltenni neked, Heinrich — hallatszott a hangja hosszú csönd után. — Mit gondolsz, ha apád hazatérne Németországba, szolgálatába szegődne-e a náciknak?
Heinrich nem válaszolt, fölhajtotta az italt, a bárszekrénytől visszacsoszogott az ágyhoz, ledőlt és eloltotta a villanyt. Egy idő múlva ismét rágyújtott és alig hallhatóan suttogta:
— Nem.
Johann nem szólt semmit, mintha nem is hallotta volna.
Heinrich is hallgatott, majd megismételte:
— Nem, apám nem szegődne a szolgálatukba. — Nyugtalanul kérdezte: — Te már alszol, Johann?
Johann most sem válaszolt. Most hallotta a leglényegesebbet. Heinrich válasza reménnyel töltötte el, föllelkesítette. Kedve lett volna fölkelni, odamenni Heinrichhez, s végre őszintén beszélni vele, elmondani neki apja meggyilkolásának

igaz történetét. De erőt vett magán. Azt akarta, hogy Heinrich végleges döntésében ne Willy Schwarzkopf testvérgyilkossága játssza a főszerepet.

Zubov csak néhány nap múlva tért vissza Varsóba. Annyira örült, hogy madarat lehetett volna fogatni vele. A gyermekeket megmentették és szerencsésen el is juttatták lengyel családokhoz. De ez még nem minden: a vállalkozásban annyi önkéntes vett részt, hogy egy külön lengyel partizánosztag megalakítását is tervbe vehetik.

Zubov azt is elmesélte, hogy a halálra ítélt német katonák kiszabadítása nem maradt hatástalan. A Gestapo és a tábori csendőrség sok német katonát letartóztatott, főleg azokat, akik elhírresztelték, milyen vakmerő rajtaütéssel szabadították ki társaikat, noha szigorúan megtiltották nekik, hogy beszéljenek erről.

Ami viszont a Czyzewskyre bízott feladatot illeti, bonyolultabb a helyzet, mint várták.

Kiderült ugyanis, hogy azokkal a lengyelekkel, akiknek a figyelmét Duszkewicz felhívta Heinrich Schwarzkopfra, kapcsolatban van egy angol hírszerző. Ez a csoport tulajdonképpen az ő kezdeményezésére alakult. Tagjai lengyel értelmiségiek, akik gyűlölik a megszállókat, de semmi tapasztalatuk nincs a konspirációban, s ráadásul a fegyverforgatáshoz sem értenek. Az angol hírszerző kiadta magát a csoport vezetőjének, és miután megkapta Czyzewskytől a Duszkewiczet leleplező anyagokat, amelyekből kiderült, hogy Heinrich Schwarzkopf meggyilkolását provokációs céllal vették tervbe, az értesülést eltitkolta a lengyelek előtt. Czyzewsky jelenleg teljesen tehetetlen, mivel a csoport megváltoztatta a találkahelyeket és így kapcsolatuk megszakadt.

Johann sejtette, hogy az angol ügynök Dietrich tudtával az Abwehr ellenőrzése alatt dolgozik. Annyi bizonyos volt, hogy Heinrichet, mint célpontot, Dietrich jelölte ki Duszkewicz útján.

Miután Zubov meg Johann meghányták-vetették a dolgot, Johann azt javasolta, bízzák Czyzewskyre Heinrich védelmét.

Czyzewskynek mindenáron meg kell keresnie a kis létszámú lengyel csoport tagjait, arcról fölismeri őket, és ő mindenki másnál könnyebben elejét tudja venni a merényletnek. Ebben meg is állapodtak.

Johann kérdezte, hogyan viselkednek a kiszabadított németek. Zubov mentegetőzött; ő a fedezetcsoportban volt és még egyikükkel sem tudott beszélni, de most már hamarosan erre is szakít időt.

— Hogyan fogsz velük beszélgetni?

— Nagyon egyszerűen, mint bárki mással.

Johann belenézett Zubov vidáman csillogó szemébe, és nem tudta elfojtani mosolyát. Derűs nyugalom sugárzott a szürkéskék szempárból. Nem dorgálta hát meg Zubovot a konspirációs szabályok megszegése miatt, hanem inkább évődni kezdett vele:

— Vagyis szépen leülsz közibük és elcsevegsz velük?

Zubov érezte, hogy Johann-nak nem tetszenek a szavai, s kitért az egyenes válasz elől.

— A vállalkozás egyébként kitűnően sikerült, úgy ment minden, mint a karikacsapás — dicsekedett. — A gestapósokat egy ujjal sem bántottuk. Bevágtuk őket a furgonba a foglyok helyére, rájuk zártuk az ajtót és kész. Ptasek beült a sofőr helyére, s elhajtott a másik úton, egyenesen a vasúti kereszteződéshez. Megvárta az első vonatot, és bizony megszegte a közlekedési szabályokat. Ő maga szerzett valahonnan egy kerékpárt, s csak reggelre ért vissza. Jelentette: ráadásul még a szerelvény is kisiklott.

A beszámoló szemrehányásként hangzott, amiért Johann apróságokba próbál belekötni.

— Értem — mondta Johann konokul. — Szóval a vállalkozást megtervezted, végrehajtottad és most mintegy szellemi szabadságon vagy?

— Pihenek — ismerte be Zubov.

— Hogy elcsússz egy banánhéjon?

Zubov nagyot sóhajtott:

— Azt mondtad: „Beszélj", erre én feleltem: „Beszélek". Neked meg olyan az arcod, mintha valami mulasztást követtem volna el!

— Az a mulasztás, hogy nem vigyázol magadra! Van ne-

ked a Todt-brigádban egy megbízható antifasisztád, Klaus Keller vagy hogy hívják. Beszélgessen ő velük.

— Igazad van! — csillant fel Zubov szeme ismét. — Ő aztán csakugyan ki tudja tapogatni őket.

— És ki számol be nekem erről a beszélgetésről?

— Hát én! Keller elmondja nekem, én meg neked.

— Nem jó — csóválta a fejét Johann. — Pontos információra van szükségem.

— Talán én nem tudom megjegyezni azt, amit Keller elmond? — csodálkozott Zubov.

— Kelleren kívül még valakinek véleményt kell alkotnia ezekről a németekről.

— Tehát azt akarod, hogy ketten beszélgessenek velük?

— Dehogyis. Jobb, ha Keller egyedül van ott. De valaki más is figyelje meg őket eközben, hogy objektív képet kaphassunk. Egyidejűleg beszélgetni és megfigyelni, egy kicsit nehéz dolog.

— Jó, majd segítek: megfigyelem őket, amint beszélgetnek.

— Te nem tudod.

— Miért nem?

— Akármelyikük elárulhat téged.

— Hogy az ördögbe árulnának el. mikor én mentettem meg őket! — jött ki Zubov a béketűrésből.

— Aljosa, neked nem ellenséges hátországban kellene dolgoznod, hanem a fronton. Én mondom, jól elvezetnél egy zászlóaljat.

— Vagyis itt rosszul harcolok — sértődött meg Zubov.

— Hát üsse kő. — Johann felállt. — Megbízlak, hogy légy jelen a beszélgetésnél, de úgy, hogy téged senki se lásson.

— Hát mi vagyok én, láthatatlan ember?

— Ne okoskodj már — ráncolta össze a homlokát Johann bosszúsan. — Például tegyük fel, úgy intézed, hogy Keller a deszkabódé mellett beszélgessen velük, ott, ahol a szerszámokat tároljátok. Ha van valaki a bódéban és kihallgatja az egész beszélgetést, akkor mi történik?

— A raktár mellett nem lehet. Ilyen ostobaságot azért nem követnék el.

— Érts meg már végre — fogta könyörgőre a dolgot Johann —, értsd meg, próbáld megérteni: a legkárosabb, a leg-

veszedelmesebb benned az, hogy nem akarsz félni, nem akarsz gyávának látszani.

— Hát mi vagyok én, valami ijedős alak? — háborgott Zubov.

— Hát ide figyelj — mondta Johann komolyan —, nagyon jól tudod, hogy nemcsak magadat kockáztatod, hanem engem is és egész csoportodat is. Akármilyen hősiesen halsz is meg, halálod valamennyiünkkel szemben árulást jelent. Mert nem mint németet ölnek meg, hanem mint szovjet hírszerző harcost, és valamennyiünket magaddal rántasz. Érted? Egyébként ne feledd: abban az esetben Brigittát is felkötik. Felakasztják valamilyen ostoba könnyelműség miatt, amilyen ez is volt... — Ingerkedő hangon utánozta Zubovot: — „Elbeszélgetek velük." És ha a négy közül csak egy is megbánja utóbb a dolgot és elárulja megmentőjét?

Zubov nem tudta megállni mosolygás nélkül.

— Ebben van valami. Még a bibliában is olvastam effajta históriákat. És mivel nem vontam le a tanulságokat a szentírásból, bizony lebukhatok.

Johann nem volt tréfás kedvében.

— Jegyezz meg még valamit. Ha te elpusztulsz, másvalakinek kell a helyedbe lépnie. Tudod, hogy ez nem megy olyan egyszerűen. Amíg ez megtörténik, sok jó emberünk, akik sokkal többet érnek, mint mi ketten, elpusztul. S az ő haláluk a mi lelkünkön szárad.

— Értem — bólintott Zubov bánatosan.

Most viszont Johann mosolyodott el, és megenyhült a hangja.

— Csak egy élete van az embernek, és azt szeretné bátran, értelmesen, szépen leélni. Szeretnék kimagasló, önálló, nemes szerepet játszani, szeretnék történelmet csinálni, hogy az utánunk következő nemzedékek ne mondhassák rólunk: „Jelentéktelen senki volt", vagy ami még rosszabb...

— Ki mondta ezt?

— Csehov.

— Látod, ezt nem hittem volna.

— Miért nem?

— Olyan csendes, szerény, magának való embernek tartottam, aztán tessék... — Zubov elgondolkozott. — Jól van, na,

ezután úgy élek, mint egy sakkbajnok: három lépéssel előbbre mindent megfontolok.

Zubov két nap múlva részletesen tájékoztatta Johannt a Keller által folytatott beszélgetésről és saját benyomásairól.

Johann megállapította, hogy a négy német közül a Heinrichhel való találkozásra a Hoenig nevezetű a legalkalmasabb.

A megfontolt, szűkszavú Klemens Hoenig már túl volt a negyvenen. A szovjet hadifoglyok kivégzésében való részvétel megtagadásával demonstrálni akart, azt remélte, hogy más katonák is követik példáját, de sajnos nem ez történt. Magát hibáztatta ezért: úgy látszik, nem folytatott elég aktív antifasiszta propagandát a zászlóaljában, és tette ezért nem érte el azt a hatást, amelyre számított.

— Komoly német — szögezte le Zubov, miután Hoenig szavait tolmácsolta.

— Helyes — mondta Johann. — Nála megfelelőbb embert el sem tudnánk képzelni.

Ezután részletesen elmagyarázta Zubovnak, hogy Keller milyen megbízást adjon Hoenignak.

Heinrich és Hoenig találkozását már másnap nyélbe ütötték, de Johann nem zaklatta kérdéseivel Heinrichet. Heinrich sem tartotta szükségesnek, hogy Johann-nak elmondja a találkozón szerzett benyomásait.

Néhány nap múlva Zubov közölte, hogy a Hoenig által megjelölt rejtekhelyen Heinrich meglehetősen értékes dokumentumok másolatait helyezte el.

Johann most már elérkezettnek látta az időt arra, hogy megkérdezze Heinrichet, hogyan sikerült a találkozás.

Heinrich hadarva annyit mondott, hogy ezt a németet az ellenség partizáncsoportja szabadította ki, s minden jel szerint nem politikai, hanem pusztán humánus okokból tagadta meg a hadifoglyok kivégzését.

Johann szívből örült, hogy Heinrich hirtelen ilyen titkolózóvá vált.

Különben Heinrich egész magatartása megváltozott. Kevesebbet beszélt és teljesen felhagyott az ivással.

És Johann napról napra jobban tisztelte a barátját. Heinrich rendkívül óvatossá vált, még előtte is titkolózott. Valami céltudatosság, fegyelmezettség érződött most már benne. Johann

örömmel vette észre, hogy Heinrich — „Berlin szigorúan titkos utasításának" végrehajtására hivatkozva — mintegy eltávolodik tőle.

Zubov azonban egy alkalommal riadtan jelentette Johannnak: Heinrich követeli, hogy Hoenig hozza össze egy szovjet felderítővel. Heinrich elmondta, hogy igen fontos értesülései vannak, de ezeket közvetítő kizárásával, csakis közvetlenül egy szovjet felderítőnek adhatja át.

— Rendben van — mondta Johann. — Majd én találkozom vele.

— Hadd menjek én helyetted — ajánlkozott Zubov. — Hát ha még korai felfedned magad. Nem érdemes kockáztatni.

— Köszönöm.

— Mit köszönsz?

— Az óvatosságodat.

— De én aggódom érted.

— Én pedig azt hittem, hogy valamennyiünkért.

Hoenig közölte Heinrichhel, hogy mikor és hol találkozhat a szovjet hírszerzés képviselőjével, aki kapcsolatban van a német antifasiszta csoporttal, közölte a jelszót, a választ és a személyleírást is.

Johann már messziről megpillantotta Heinrichet.

A Visztula partja kihalt volt, és bár hevesen tűzött a nap, a strandon csak néhány német katona lézengett. Az idősebbek türelmesen horgásztak. Johann a korlátra könyökölt, s úgy tett, mintha elrévedezve nézné az olajfoltos vizet.

Amikor Heinrich a közelébe ért, mosolyogva feléje fordult.

De Heinrich nem örült ennek a találkozásnak. Inkább boszszús, mint csodálkozó volt az arca. Biccentett a fejével, közönyös hangon szólalt meg:

— Látom, szereted a friss levegőt.

— Igen — mondta Johann. — A város túlságosan poros és fülledt. — Heinrich mellé szegődött.

— Hová tartasz? — nézett körül Heinrich nyugtalanul.

— Mindegy, mehetünk ahová akarod.

— Bocsáss meg — mondta Heinrich —, de néha szükségét érzem annak, hogy egyedül legyek.

— Más szóval arra kérsz, hogy lépjek le?

— Bámulatosan tapintatos vagy — gúnyolódott Heinrich.

Johann előrenyújtotta a kezét és barátságos gesztussal begombolta Heinrich zubbonyán felülről a harmadik gombot, aztán begombolta ugyanazt saját zubbonyán is. Majd jelentőségteljesen hozzátette:

— Úgy látszik, ma egyformán rendetlenek vagyunk.

Heinrich elképedve meredt rá.

— Na! — nógatta Johann.

— Rajna — dünnyögte Heinrich gépiesen.

— Volga.

— De hiszen ez lehetetlen! — ámuldozott Heinrich.

— Miért?

— De hát hogyan lehet ez, te itt? — Heinrich szinte hátrahőkölt.

— Mutatkozzunk be egymásnak? — Johann a kezét nyújtotta.

Heinrich tétován megszorította.

— Ez mégis valószínűtlen, vagy pedig...

— Értelek — mondta Johann. — Bizonyítékokat akarsz?

Heinrich bólintott.

Johann indítványozta, hogy menjenek le a partra, ahol már előre kiszemelt egy üresen álló, kiszolgált parti őrhajót. Ennél megfelelőbb helyet az őszinte beszélgetésre nehezen találhattak volna.

— Foglalj helyet. — Johann egy kötelektől megtépett, szilánkosra koptatott fatönkre mutatott, amely olyan volt, mint valami óriási korhadt gomba.

— És te?

— Velem ne törődj, olvasd — nyújtott át Johann Heinrichnek egy köteg leheletfinom papírlapot. — Az apád meggyilkolása ügyében lefolytatott vizsgálat anyagának másolata. Papke vallomása is ott van. Emlékszel még Papkéra? Sikerült elérnem, hogy ezt a gazembert ejtőernyős diverzánsként átdobják a fronton és a mieink elfogják a földet érés helyén. De a szovjet nyomozó hatóságokat csak annyiban érdekelte, amennyiben része volt egy szovjet állampolgár, apád meggyilkolásában.

— Az én apám nem volt szovjet állampolgár!

— Van ott egy fotokópia apád leveléről, amelyben a lett kormányt értesítette arról a szándékáról, hogy fel akarja ven-

ni a szovjet állampolgárságot. Olvasd csak — mondta Johann —, én magadra hagylak, de a közelben leszek, a parton sétálgatok. Miután elolvastad, együtt folytatjuk a sétát.

Heinrich nem válaszolt. Szeme mohón falta a szélben zizegő papírlapokon sötétlő betűket.

Johann lassan sétált a kőlapokkal kirakott rakparton. Sajnálta Heinrichet, tudta, mennyire gyötrődhet most, amikor megismeri apja meggyilkolásának borzalmas körülményeit, amelyeket Papke oly aprólékosan elmondott a nyomozónak. De Johann azt is tudta, hogy Heinrich most végérvényesen megszabadul annak a világnak fojtó béklyóitól, amely a testvérgyilkos Willy Schwarzkopf kezével dédelgette őt.

Elegendő idő telt már el ahhoz, hogy Heinrich elolvashassa az iratokat, de Heinrich csak nem jelentkezett. Johann visszament az őrhajó korhadt fedélzetére.

Heinrich magába roskadva, sápadtan ült a tuskón. Föltekintett, szemében kegyetlen fény csillogott.

— Megölöm.

— Megtiltom. — Johann érezte, hogy Heinrich éppen ezt fogja mondani, és előre kigondolta a választ. Szándékosan hivatalos hangon folytatta: — Willy Schwarzkopf szovjet szervek előtt fog felelni tettéért, és a tárgyaláson Papke meg fogja ismételni vallomását.

— Mikor?

— Ez részben kettőnktől is függ.

— Nem értem — háborgott Heinrich —, miért titkoltad mindezt eddig előttem?

Johann felkészült erre a kérdésre is.

— Azt akartam, hogy magad határozz — mondta Johann. — Magad. És nemcsak azért, mert Willy meggyilkoltatta apádat. Tudod, miért gyilkoltatta meg: Rudolf Schwarzkopf kompromittálta őt, akadályozta karrierjében. Azt akartam, hogy elhatározásodban főleg az vezessen, hogy ez az egész világ, Willy és a hozzá hasonlók világa gyűlöletessé váljék a szemedben. Mit érnék veled, ha csak a bosszúvágy hozott volna hozzánk? Mi volnál akkor? Akaratom puszta végrehajtója meghatározott feladatok keretei között.

— Mi legyek hát?

— Ember, aki hazája javát akarja, akit meggyőződése vezérel.

— És ezért nekem segédkeznem kell Németország szétzúzásában!

— A német nép felszabadításában — igazította helyre Johann. — A mi segítségünkkel.

— És azután? Azután a hódítók fognak diktálni a németeknek?

— Azután a német nép maga fejezi ki akaratát. A szovjet állam fenntartás nélkül elfogadja a népi hatalom döntését.

Heinrich réveteg tekintettel hallgatta. Szavába vágott Johann-nak:

— Te már a háború előtt átálltál a szovjetek mellé, mert kommunista vagy, ugye?

— De hiszen én orosz vagyok — mondta Johann egyszerűen.

Heinrich felpattant a tuskóról.

— Nem igaz!

— Hogyhogy nem igaz? — ámult el most Johann.

— Amikor Berlin után találkoztam veled, noha SS-tisztként jöttem, mégis úgy fogadtál, mint egykori barátodat, és örültél nekem. Őszintén örültél. Tudom biztosan, hogy őszintén.

— Úgy van.

— Akkor ez hogyan lehetséges: ellenséged vagyok, német vagyok, SS-tiszt vagyok, te meg orosz kommunista, és mégis...

— De hiszen valamikor szerettelek téged mint cimborát, tudtam, hogy sok jó és nemes van benned. Egy szovjet felderítő nem is követhetne el nagyobb hibát, mint akkor, ha nem veszi észre az ellenségben az embert. Tudod, mi van a csekisták jelvényén?

Heinrich tagadóan rázta a fejét.

— Pajzs és kard van rajta — mondta Johann. — És bárhol vagyunk, kötelességünk ezzel a pajzzsal védeni az embereket, megmenteni őket a gazságoktól.

— Tehát te most fölém emeled ezt a jótékony szovjet pajzsot?

— Nem — mondta Johann. — Most magad vetted kézbe a pajzsot is, a kardot is.

— Ezt már értem — hagyta rá Heinrich. — De azért azt bajosan hiszem el, hogy orosz vagy.

— No és ha nem volnék orosz, hanem német antifasiszta, kommunista, ez befolyásolt volna döntésedben?

— Valószínűleg nem — mondta Heinrich elgondolkozva. — Mégis, magyarázd meg, hogyan tudtál ilyen tökéletesen színlelni? Nem fér a fejembe, ez szinte hihetetlen!

— Nézd — mondta Johann —, én már az iskolapadban meg voltam győződve arról, hogy utánunk Németország lesz az első európai ország, ahol kitör a forradalom. Megtanultam a nyelvet, sokat olvastam. Németország valósággal a szerelmemmé vált. S amikor hatalomra jutottak a fasiszták, a német néppel együtt akartam harcolni ellenük. Nem volt tehát nehéz németnek éreznem magam. De nem akármilyen németnek, mert én azokra a németekre gondoltam, akiket tiszteltem: a forradalmár harcosokra. Számomra az volt a leggyötrelmesebb, hogy sokáig nem találkoztam ilyenekkel. De magad is belátod, az Abwehr nem az a hely, ahol éppen nekik tartogatják a beosztásokat.

— Igen — mondta Heinrich komolyan —, te valóban orosz vagy.

— Miért csak most hiszed el, hogy orosz vagyok?

— Bocsáss meg, de így csak oroszok beszélhetnek.

— Mi az, nem értesz egyet velem? — fogta el a nyugtalanság Johannt.

— Csak azt akarom mondani, hogy valóban orosz vagy. Rögtön kitártad előttem a lelkedet...

— Hogyan is tehettem volna másképp? — csodálkozott Johann. — Hiszen most már együtt leszünk.

— Igen, együtt — emelkedett fel Heinrich a tuskóról, s megindultan Johann vállára fektette kezét. — Hiszek neked. De mondd meg az igazi neved!

— Sajnos — jött zavarba Johann —, külön engedély nélkül nem mondhatom meg a nevemet senkinek. De mihelyt eljön az ideje, megmondom, légy nyugodt.

— Értem — horgasztotta le a fejét Heinrich —, várni fogok, de nagyon szeretném, hogy minél előbb eljöjjön az az idő.

Johann lépett elsőnek a pallóra, amely az őrhajóról az iszapos partra vezetett.

— Egy pillanat — szólt utána Heinrich.

Johann megtorpant.

Heinrich bosszúsan nézett rá, szemében csalódás tükröződött.

— Azt hittem, olyan valakivel találkozom itt, akit mindennél jobban érdekelnek majd bizonyos értesülések.

Johann elmosolyodott. Csakugyan, annyira eltelt a büszke örömmel, amelyet bizonyosan csak olyankor érez az ember, amikor megmenti embertársát, hogy a világon mindenről megfeledkezett.

— Ejnye, ejnye! — csóválta a fejét Heinrich. — Micsoda szentimentalizmus! Nem értelek. Egy szovjet felderítő számára fontosabbak vallomásaim, mint a birtokomban levő értesülések? Furcsa emberek vagytok ti.

— Lényegében igazad van — motyogta Johann. — De tudod, annyira örültem ... — Majd rendíthetetlen meggyőződéssel hozzátette: — Elvégre a legfontosabb mégis csak te vagy. A te döntésed.

De azért visszamentek az őrhajóra. Amikor végeztek, Johann elkísérte Heinrichet a gépkocsihoz, melyet a tér szélén állított le.

A közeli padon egymást átölelve ült egy fiú meg egy leány, s amint Heinrich kinyitotta a kocsi ajtaját, gyorsan felálltak. A fiú kezét zsebében tartva elindult a kocsi felé, a lány pedig visszahúzódott egy fa mögé. Valahonnan előrohant Czyzewsky, s a fiúra vetette magát. Johann abban a pillanatban elgáncsolta Heinrichet, s rávetette magát éppen akkor, amikor pukkanó, tompa hangok hallatszottak, mint amikor a pezsgősüveg durran — a hangfogós pisztoly pukkan így.

Pattogva verték a golyók az üveget a gépkocsin. Miközben Johann a testével fedezte Heinrichet, fejét félrefordítva látta, hogy a fiú Czyzewsky horogütésétől a földre zuhan. Czyzewsky cikcakkban iramodott a fa felé, amely mögött a lány rejtőzött, behajlított karjára fektetve a szintén hangtompítóval fölszerelt pisztoly vastag csövét.

Johann számolta a lövéseket, s amikor számítása szerint már csak egy töltény lehetett a tárban, felpattant, betuszkolta Heinrichet a kocsiba, beindította a motort, erővel lenyomta Heinrich fejét, hogy hajoljon le, és teljes sebességgel elhajtott.

Még annyit látott, hogy a lány a mellének fordítja a pisztolyt és Czyzewsky ütésre lendíti karját. A tompa pukkanást nem hallotta. Minden összefolyt a szeme előtt, fejébe elviselhetetlen, vakító fájdalom hasított. Na tessék! Úgy látszik, nem a kocsi hágcsójába ütötte be a fejét, ahogy gondolta, amikor elvágódott, hogy testével fedezze Heinrichet. A golyó kapott gellert a kövezeten és az találta el. Johann akaratának végső megfeszítésével beletaposott a fékbe.

*

Heinrich szobájában tért magához. És rögtön arra gondolt: milyen okos fiú Heinrich! Nem cipelte kórházba, hanem orvost hívatott a szállodába. Ennek a körültekintő gondoskodásnak Johann nem kevésbé örült, mint annak a közlésnek, hogy sebe nem súlyos, valójában csak horzsolás, bár a feje kegyetlenül fájt az ütéstől.

Heinrich örvendezett, hogy Johann ilyen szerencsésen megúszta.

— Uram, ha nem tévedek, ön ugyebár megmentette az életemet?

— Eredj már!

— Miért? Elvégre ez olyan megható.

— Derék fiú vagy, hogy nem vittél kórházba.

— Mert kíváncsi természet vagyok — mondta Heinrich —, és szeretném tőled megtudni, hogy milyen megfontolásból óhajtottak eltenni láb alól. Az embereid nyilván nem tudták, hogy igazoltam feltevéseidet, és tudatlanságból úgy akartak elbánni velem, mintha csakugyan nem igazoltam volna őket. — Hidegen folytatta: — De a te bizalmad irántam pisztolyok garanciáján nyugodott. Nem rosszallásként mondom. Csak megállapítom, hogy ti, akik effajta ügyekkel foglalkoztok, mind univerzális eszközökkel dolgoztok.

— Ez nem igaz! — kiáltott fel Johann hevesen. — Nem igaz!

Nehezére esett a beszéd: minden kiejtett szó döngve visszhangzott a fejében. Johann azonban a fájdalmat legyűrve aprólékosan és pontosan elmondta Heinrichnek a Dietrich által provokált merénylet egész történetét.

Heinrich nem szólt közbe, s csak miután végighallgatta Jo-

hannt, jelentette ki bosszúvágytól fűtve, hogy a Gestapo még aznap elővezi Dietrichet.

— Nem — mondta Johann határozottan.

Lelkére kötötte viszont Heinrichnek, hogy keresse fel Lansdorfot és tárja elébe a merénylet körülményeit. De semmiképp se követeljen vizsgálatot Dietrich ellen, még kevésbé ragaszkodjon megbüntetéséhez. Ellenkezőleg, a lehető legbékésebb hangon tegye meg észrevételeit. Adja értésére Lansdorfnak, hogy neki az a legfőbb gondja, hogyan lehetne jobban összehangolni az SD és az Abwehr munkáját. És ha Lansdorf elhiszi, hogy Heinrich a merénylet ellenére is mindennél fontosabbnak tartja az Abwehrhez fűződő kapcsolatainak erősítését, és hogy a történtekről nem tesz jelentést Berlinnek, akkor elmondhatják majd, hogy Lansdorf bekapta a horgot.

Heinrich ragyogóan végrehajtotta Johann taktikáját. Jócskán volt szerepe ebben annak is, hogy Lansdorf a többiekkel együtt léha sihedernek, könnyelmű élvhajhásznak tartotta őt, aki a csínyei miatt kirótt büntetésnek tekinti, hogy éppen rábízták a Sánc-törzs munkájának ellenőrzését. Vagyis neki az a legfontosabb, hogy tetszelgős vizsgálati jelentést vihessen vissza Berlinbe, mert ezzel szeretné ismét megnyerni nagybátyja jóindulatát.

Lansdorfra igen kedvező hatást tett a Heinrichhel folytatott beszélgetés. És amikor Willy Schwarzkopf telefonált neki Berlinből, hogy unokaöccse működéséről érdeklődjön, Lansdorf olyan hízelgően nyilatkozott róla, mintha Heinrich neki is rokona lett volna.

Következő találkozásuk alkalmával Lansdorf elmondta Heinrichnek, hogy telefonon beszélt Willyvel, s atyaian megjegyezte, hogy egy kissé eltúlozta Heinrich erényeit: ezzel is szerette volna biztosítani a maga számára Heinrich barátságát. Lansdorf megemlítette még, hogy Willy Schwarzkopf továbbította hozzá Walter Schellenberg tábornoknak, az SS brigadeführerének kérését. Schellenberg, a hatodik osztály főnöke, aki az RSHA-ban, a birodalmi biztonsági főhivatalban a külföldi politikai hírszerzést irányítja, egy fiatal, szerény és tehetséges Abwehr-tisztet keres maga mellé személyes megbízások végrehajtására.

— Ez a kérés arról tanúskodik, hogy a brigadeführer nagy bizalommal van személyem iránt — hangsúlyozta Lansdorf.

— Ön kire gondol? — kérdezte Heinrich.

— Azt hiszem, erre a kérdésre a választ maga a brigadeführer fogja megkapni.

Heinrich elnevette magát, s tisztelettudón megjegyezte:

— Nagy eleslátásra vallana, ha ön Johann Weiss főhadnagyot jelolné erre a feladatra. Ez egyszersmind azt is jelentené, hogy ön kitunteti azt az embert, aki megmentette az életemet. Ebben az esetben örökre eltemethetném ennek a szomorú históriának még az emlékét is.

Lansdorf egyébként Heinrich segítsége nélkul is erre a következtetésre jutott volna. Schellenbergnek olyan emberre volt szüksége, akit nem fűznek sem rokoni, sem baráti szálak a többi titkosszolgálat munkatársaihoz, s akinek még ismeretségi köre sincs Berlinben. Ebből a szempontból Johann Weissnél jobb jelöltet bajosan találhatott volna. De Willy Schwarzkopf unokaöccsének fölényes pökhendisége mégis bosszantotta. Lansdorf ezt nem is akarta eltitkolni.

— Nem tanácsolom önnek, hogy olyan módszereket alkalmazzon, amelyeket mi különleges célokra tartogatunk — mondta elégedetlen hangon. — Nincs szükségem tanácsokra, s kiváltképpen fenyegetéssel körített tanácsokra.

— Miért ne? — csodálkozott el Heinrich őszintén. — Én adósnak érzem magam Weiss főhadnaggyal szemben. Természetes, hogy ha megfosztanak az iránta érzett hálám kifejezésének lehetőségétől, kénytelen leszek teljesíteni immár nem személyes, hanem szolgálati kötelességemet. Jelenteni fogom Berlinben, milyen barátságtalan magatartást tanúsított velem szemben az ön másik tisztje, Dietrich úr. Apropó, ön ugyebár nem is gondolt arra, hogy jelentse Berlinbe Dietrich viselkedését? Vagy talán éppen őt akarta ajánlani a brigadeführernek? Ez ugyanis enyhén szólva eredeti ötlet volna!

Lansdorf komor képpel dünnyögte:

— Hasztalan próbál olyan színben feltüntetni, mintha én bárki iránt is elfogult volnék. Engem kizárólag az ugy érdekei vezérelnek, és magam is Weiss főhadnagyra gondoltam. Nemegyszer felfigyeltem már erre a fiatalemberre.

— Hát ez kitűnő! — Heinrich elismerően biccentett. — Egy pillanatig sem kételkedtem sem az ön eleslatásában, sem irántam tanúsított jóindulatában.

Heinrich a szállodába visszatérve királyi pózban megállt az ágyon heverő Johann előtt és kihirdette:

— Megparancsolom, hogy néhány nap múlva utazzon velem Berlinbe. Schellenbergnél fog dolgozni az ordög tudja, milyen minőségben. Schellenberg előtt különben még Willynek is remeg a térde. Schellenberg az egyik legveszedelmesebb ember a birodalomban. Alattomosságát maga Himmler is veszélyesnek tartja, és ezért ragaszkodik hozzá, hogy Schellenberget, mint hű barátját, állandóan maga mellett tudja . . .

*

Dietrich — nyilván Lansdorf tanácsára — meglátogatta Johannt, és igen fesztelenül viselkedett. Okosan tette, mondta, hogy agyonlőtte Duszkewiczet. Az ügynök az angol hírszerzésnek is dolgozott.

— Ezt régóta tudta Steinglitz is, ön is — emlékeztette Johann.

— Duszkewicz a mi ellenőrzésünk alatt dolgozott — mentegetőzött Dietrich. — És amikor kiderült, hogy bőkezűbb a másik oldalhoz, megkapta, amit megérdemelt. — Majd sokatmondón, fürkészve, kutatva Johann arcát, hozzátette: — Akárcsak azok a lengyelek, akik merényletet kíséreltek meg a barátja ellen.

Johann hideg arcán egy izom sem rezdült. Tudta, hogy Czyzewsky segítségével mind a fiú, mind a leány elmenekült. Biztonságos helyen vannak, s egész csoportjuk illegalitásba vonult.

— Attól tartok — mondta Johann —, hogy Berlin nem fogja értékelni a lengyelek ügyében indított kezdeményezését. Ön túlságosan sietősen intézte el őket. Berlinben esetleg úgy fogják majd fel kivégzésüket, mint ügyeskedő trükköt az ön részéről, mintha ön ki akarna bújni a vizsgálat alól.

— Heinrich Schwarzkopf megígérte, hogy nem tulajdonít különösebb jelentőséget ennek az eseménynek.

— De a merénylők kivégzésével ön maga terelte hivatalos útra az ügyet.

— Nem egészen úgy van — motyogott Dietrich —, elfogtunk néhány lengyelt, és hát én segédkeztem letartóztatásukban . .

— Van egy baráti tanácsom a maga számára — mondta Johann —, eressze szélnek ezeket a lengyeleket bizonyítékok hiányában. Ön annyira belekeveredett ebbe a históriába, hogy az ő fejük után a magáé is repülhet.

Dietrich mereven nézte Johannt egy pillanatig, majd így szólt:

— Alighanem igaza van.

— Mindig tudtam, hogy okos ember ön, százados úr.

Dietrich annyira megnyugodott, hogy nem fogyott ki a szóból, amíg Heinrich meg nem érkezett.

Amikor aztán Dietrich magukra hagyta őket, Heinrich beszámolt barátjának a legújabb fejleményekről. Közölte, hogy egy hét múlva mindkettejüknek Berlinben kell lenniük. A parancsot, amely szerint Johannt átadják az SD állományába, már aláírták.

Johann egészsége még nem volt teljesen rendben, de a hátralevő időben pihenés nélkül éjjel-nappal dolgozott: likvidálnia kellett „gazdaságát". Jelentette a központnak mindazt, amit az utóbbi napokban végzett, s megkapta a jóváhagyást, hogy Berlinbe utazzon. Közölték vele az új feladatot is.

Zubov szomorú arccal búcsúzott tőle.

— Hát te is itt hagysz?

— Egy árvával megint több lesz! — mosolygott Johann.

— Nehéz lesz nélküled. Megszoktalak.

— Jön majd más helyettem.

— Ide figyelj — csillant föl Zubov szeme —, mit szólnál hozzá, ha mi is felugranánk Brigittával Berlinbe? Mégiscsak főváros, vagy mi a szösz.

— Ha az új elvtárs megengedi — felelte Johann nem túlságosan magabiztosan —, semmi kifogásom ellene, én csak örülni fogok nektek.

— És ha nem engedi meg?

Johann vállat vont.

— Legalább egy kis szabadságra — évődött Zubov.

— Miféle szabadság van háborúban?
— De a németeknél van szabadság, s itt én német vagyok.
— Ahhoz még egy kicsit fejlődnöd kell — nevetett Johann.
— És ha elérem a megfelelő színvonalat, mit gondolsz, elengednek?
— Kik engednének el?
— Hát a mieink...
— Te csak vigyázz magadra — intette Johann a barátját.
— Okvetlenül — felelte Zubov —, vigyázni fogok magamra, mint egy páratlan életképesség tárgyi bizonyítékára...

Fájó szívvel hagyta el Johann Varsót. Akárhogy vesszük is, a lengyel földet, még ha elárasztották is a németek, nagyon megszerette. Hallhatta a lengyel beszédet, amely annyira hasonlít az oroszhoz, láthatta a lengyel munkások arcát, amely ugyancsak az orosz munkások arcára emlékeztette, még a gabonatáblák és ligetek sem különböztek hazája földjeitől és erdeitől. És amikor elfogta a magányosság szorító érzése, hányszor segített rajta az a tudat, hogy rokoni közelségben van vele a lengyel nép, hogy ha netán bajba kerül, minden különösebb erőfeszítés nélkül menedéket és segítséget talál a lengyelek körében. És amikor Varsó utcáin járt, és látta, milyen gyűlölködő tekintettel nézik a járókelők, ujjongott a szíve, forrón szerette ezeket az embereket, akik gyűlölték őt, a megszálló Johann Weisst.

De nem volt joga hozzá, hogy átengedje magát a válás ernyesztő szomorúságának. Ha valaha, most aztán igazán szüksége volt az erős akaratra. Tudta: Berlin lesz számára a legnagyobb próbatétel, minden előző vállalkozása csak felkészülés volt ehhez a nagy vizsgához.

Éjszaka érkeztek ki a repülőtérre, s alig pirkadt, amikor a Lufthansa szállító repülőgépe a levegőbe emelkedett. A pilótafülkében fiatal németek ültek, a rádiós lövész tisztét pedig egy már korosodó, kövér német nő töltötte be. Kezeslábasának ujját felgyűrte, s a kigombolt gallérban látni lehetett ráncos, vastag nyakát.

A gép alacsonyan repült, erősen imbolygott, nagyokat zuhant

a légzsákokban, s a polcokról szaporán potyogtak mindenféle csomagok, zsákok, szerelvények.

Nemsokára vastag felhőrétegbe kerültek, és szinte egészen Berlinig sűrű ködben repültek.

Szakadt az eső, nyirkos, fülledt volt a levegő.

A repülőtér kijáratánál ellenőrizték irataikat. Amikor Johann bemutatta saját igazolványát, az ügyeletes SS tiszthelyettes belenézett egy listába és Johann igazolványát átadta egy polgári ruhás fiatalembernek. A civil zsebre vágta az igazolványt, s csak ennyit mondott Johann-nak:

— Kövessen.

Johann hátrapillantott.

Heinrich elkapta a tekintetét, s azt mondta:

— Később találkozunk — és kiment a forgósorompón.

Johann engedelmesen ment a civil után. A fiatalember az őrszobában átadta igazolványát egy idősebb, erősen kopaszodó, ugyancsak civil ruhás férfinak. A kopasz figyelmesen megvizsgálta az igazolványt, hideg, fürkésző tekintettel összehasonlította a fényképet Johann arcával, majd szintén eltette az iratot zakója belső zsebébe. Fejével intett és Johannt maga elé engedve röviden parancsolgatott: „Egyenesen", „Balra". Így értek ki az épület előtti térre.

— Az 1732-es rendszámú gépkocsi — mondta a kopasz, és szorosan nyomában maradt Johann-nak mindaddig, amíg a parkolóhelyen meg nem találták a keresett kocsit.

Johann már nyúlt a kilincs után, de az ajtó magától kinyílt, kipattant belőle egy alacsony, zömök férfi, és betessékelte:

— Üljön be!

A gépkocsiban még volt valaki. Az alacsony ugyancsak melléje ült, s rögtön előreszólt a sofőrnek:

— Mehetünk.

Johannt szorosan közrefogta a két néma útitárs, akik nem nagyon törődtek az ő kényelmével.

Johann tudta, hogy Berlint bombázzák, de a rombolás nyomait nem látta. Az óriási város túlságosan nagy célpont. Az is meglehet, hogy olyan útvonalon viszik, amely még ép városrészeken át vezet. A rendőrök a gépkocsi vijjogó jelzését hallva leállították a forgalmat, úgyhogy az utcákon ugyanolyan sebességgel robogtak, mint az autósztrádán.

Amikor bekanyarodtak a Wilhelmstrasséra és elrobogtak a kormányépületek mellett, Johann elcsodálkozott, hogy ezek az épületek mind kriptákra és katafalkokra hasonlítanak: otromba, hatalmas tömbök túlságosan kicsiny ablaknyílások elsötétített négyzeteivel.

Térképről, albumokból meg különleges filmekről Johann jól ismerte Berlint, s nem volt nehéz megjegyeznie, milyen utcákon haladnak. Kihajtottak a Potsdamer Strasséra és nyugat felé robogtak, Wannsee kerületbe.

A Bismarckstrassén, a buján zöldellő kertektől övezett villák utcájában a gépkocsi rövid kürtjelzést adott, s begördült egy sarkig tárt kapun. Aztán megállt a földszintes épület bejáratánál. A kert mélyében az orgonabokrok közül két másik hasonló épület is idelátszott.

Johann kiszállt a gépkocsiból, körülnézett, s elismerőn szólt oda köpcös útitársának, aki várakozón állt a nyitott ajtó mellett:

— Nem rossz hely!

— Gyerünk — mondta a köpcös válasz helyett, s belökte Johann előtt a fehér ajtót, majd a hallban levő fotelekre mutatott: — Üljön le.

A köpcös eltűnt, majd kisvártatva egy törékeny alkatú, fehérhajú, szigorú arcú férfi kíséretében tért vissza. Az idős férfi arca furcsa módon ismerősnek tűnt Johann szemében, de most nem volt ideje gondolkoznia ezen. Az idősebb átvette a köpcöstől Johann igazolványát, s ugyanolyan figyelmesen, mint a többiek, összehasonlította a fényképet az eredetivel, aztán ő is eltette zakója zsebébe. Fejbiccentéssel dolgára engedte a köpcöst, aztán fakó, rekedt hangon ennyit mondott:

— Menjünk föl. Ott van a szobája.

Kis szoba volt, egyszerű, de kényelmes bútorzattal, az ablakon muszlinfüggöny fehérlett.

— Szólíthat Franznak — mondta az öreg.

— Johann Weiss — mutatkozott be Johann is.

— Fürödjön meg — szólt rá az öreg szigorúan.

— Ebben az esetben szeretném felhozni a bőröndömet.

— Nem — mondta Franz. — Mindent megkap a saját ruhatárunkból, minden szükségeset, a bőröndjében levő tárgyakkal összhangban.

Johann vállat vont, s bement a fürdőszobába.

— Vigyen fürdőköpenyt — mutatott az öreg a szekrényre.

Ez igazán kellemes meglepetés volt, hogy váratlanul magára maradhatott. Annak viszont semmi értelme sem lett volna, hogy találgatásokba bocsátkozzék a jövőt illetően. Nem tudhatta, mi vár rá. Annyi bizonyos, gondolta, hogy maximálisan óvatosnak kell lennie, s koncentrálnia kell minden energiáját. Most pedig, ha erre lehetősége lesz, pihennie kell, hogy erőt gyűjtsön. És Johann élvezettel, gondolattalanul lubickolt a kádban.

Amikor fürdőköpenyében visszacsoszogott a szobába, egyenruháját már nem találta. Kétsoros, sötétszürke csíkos öltöny várta egy ruhaakasztón, az ajtó belső oldalán pedig egy kampón esőkabát függött.

Minden egyebet megtalált a bőröndben, de nem abban a valódi bőrkofferben, amelyet magával hozott Berlinbe, hanem egy másik, vulkánfíber táskában. Valaki gondosan kicserélte minden holmiját, bár nem minden volt új és ugyanolyan minőségű.

„Goromba munka, de akkurátus" — gondolta Johann, s öltözködni kezdett, megcsodálva, hogy minden ruhadarab és a cipő is pontosan megfelelt a méretének.

A legapróbb tárgyat is kicserélték szőrszálhasogató aprólékossággal, még az ismeretlen címkés gyufásdoboz is, akárcsak az elődje, csak félig volt gyufával.

Lárva arcú szobalány lépett be szótlanul a tálcával, és két személy részére terített. Néhány perc múlva újra megjelent Franz.

— Meg kell elégednie az én társaságommal — mondta, aztán kávét töltött magának. — Elbeszélgetünk, hogy ne unatkozzék.

Az első szavak után nyilvánvaló lett, hogy szó sincs semmiféle beszélgetésről, sokkal inkább kihallgatás folyik.

— Nézze, Franz — Johann hangjában bágyadt unalom csengett —, ha engem itt újra át akarnak rázni mindenféle rostákon, higgye el, magam sem vagyok újonc. Az Abwehrnél csiszoltabb módszerekkel dolgozunk.

Franz összeszorította szikkadt ajkát.

— Ne siessen, Johann, mindent a maga idejében. — Fahangon tette föl a következő kérdést: — Azt állítja tehát, hogy a Sánc-törzsnél meg voltak elégedve a munkájával?

— Én nem állítok semmit — tiltakozott Johann.

— Igen vagy nem?

— Igen.

— Honnan veszi ezt a szilárd meggyőződést?

— Innen. — Johann megveregette a tenyerével széke párnáját. — Máskülönben nem ülnék itt ezen a széken.

— Nagyon elbizakodott. Heinrich Schwarzkopf a barátja?

— Igen.

— Mivel érdemelte ki ezt?

— Azzal, hogy mindig tudom: ki vagyok, és nem szakadok meg az igyekezettől, hogy megszerezzem nálam magasabb beosztású emberek barátságát.

— Velem szemben azonban egy kissé kihívón viselkedik — jegyezte meg Franz.

— Tisztelem a korát, de csak nálam magasabb rendfokozatúaknak engedelmeskedem.

— Okos beszéd — mondta Franz elgondolkozva. — Nem próbálja rosszul kiszedni belőlem, ki vagyok.

— Ó, ön mester — bólintott Johann jámbor arccal. — Éppen ezt akartam tudni.

Franz csillogó szeme elárulta, hogy Johann a gyengéjére tapintott. Johann közelebb hajolt az öreghez és suttogóra fogott hangon bizalmasan így szólt:

— Meghajlok éleslátása előtt.

— Nono, ne túlozzon — mondta Franz elégedetten, szeme sarkában összerántva a mély ráncocskákat, amelyek mosolyt jelentettek.

*

Franz még az Adlon Hotelben kezdte pályáját liftboykénT, és onnan kapaszkodott fel a portás magas hivataláig.

Az Adlon Hotel a titkos és legális diplomaták számára, a különféle titkosszolgálatok ügynökei számára afféle hagyományos nemzetközi börze volt. Itt kötötték üzleteiket: árusították az államtitkokat és a különféle értesüléseket, amelyek leleplezték az államférfiakat és a politikusokat, árfolyamuk volt

itt a leleplező tárgyi bizonyítékoknak és a ferde hajlamoknak egyaránt. Az árfolyamokat a nemzetközi helyzettől függően jegyezték.

A német titkosrendőrség éberen gondoskodott e fényűzőn berendezett nemzetközi kémtanya vendégeinek biztonságáról, gondosan ügyelt rá, hogy ne sértsék meg az etikett és az illem szabályait. A szállodának minden alkalmazottját szigorúan ellenőrizték és beszervezték.

Amikor a külföldi vendég megszállt az Adlonban, tökéletesen nyugodt lehetett: a szálloda népes és igen jól kiképzett személyzete megóvja őt is, papírjait is minden más hatalom titkos ügynökeinek kíváncsiságától.

Ami viszont a német hírszerzést illeti, szolgálatai fejében afféle láthatatlan adót vetett ki az Adlon vendégeire, és rendkívül könnyed eleganciával hatolt be titkaikba. A pompásan kiképzett személyzet erre a célra a Philips- és a Telefunken-cégek által gyártott különleges technikai berendezéseket használta fel.

Az Adlon Hotel épülete a Brandenburger Tor és a birodalmi kancellária között állt.

Amikor Ribbentrop úr még csak a hatalomra törő nemzetiszocialista párt nemzetközi osztályát vezette, a pártkassza feltöltése végett bizalmasai révén, de néha ő maga személyesen is, az Adlonban árusította a német külügyminisztérium igen fontos dokumentumainak másolatait.

Franz kitűnően elsajátította a szolgálat szabályait.

Mindenekelőtt a megbízhatóságot. Jó néhány alkalommal tapasztalta, milyen észrevétlenül tűntek el a szálloda bizonyos alkalmazottai, akik saját jövedelmüket növelték azzal, hogy túlzottan nagy szolgálatokat tettek egyik-másik külföldi kliensnek. Az ilyen alkalmazottak rendszerint hirtelen haltak meg a szálloda alagsorában, ahol az élelmiszerraktár volt, és tetemüket bádog szeméttartályban vitték ki a városból a szemétégetőbe.

Azután a szerénységet. Ezt a tulajdonságát hasonló körülmények alakították ki. Ha a szálloda alkalmazottja netalán halvány mosollyal üdvözölte a büntető különítmény valamelyik tagját, haladéktalanul elintézték őt is. A szálloda szabályai a személyzet számára olyasfajta szerénységet írtak elő, hogy

semmiképp sem volt szabad hangsúlyozni a felettesekkel való ismeretséget.

Franz tökéletesen ismerte a fényképezés technikáját, a kliensek használati tárgyainak átvizsgálásához szükséges tapintatos módszereket, meg tudta találni a rejtekhelyeket még a karórák szerkezetében is, ahol a különféle dokumentumok mikrokópiáit, valamint a legújabb fegyvertípusok kicsinyített rajzait, a frissen feltalált robbanóanyagok vagy stratégiai fontosságú pótanyagok leírását őrizték. És miután elfoglalta a portás előkelő helyét, nem csupán elbűvölő vendégszeretettel fogadta a vendégeket a titkos szakma nevezetes személyiségeinek hajlékában, hanem kíméletlen igényességgel irányította is a hotel alkalmazottait, akik fegyelmezettek voltak, mint a katonák, rettenthetetlenek, mint a banditák, és ügyesek, mint a hamiskártyások.

Annak idején Barisev is megszállt az Adlonban.

Franznak, aki rejtekhelyeket és titkos iratokat keresett bőröndjeiben, készségesen megadta a lehetőséget, hogy holmijában túrkáljon. Azokat az értesüléseket viszont, amelyek kedvéért Barisev ideérkezett, a szobája kulcsához kötött fakörtében őrizte, és a kulcsot a körtével együtt mindennap kedvesen mosolyogva éppen Franznak adta át. A vendég holmijában talált mindenfajta rejtjeles írásnak örvendezett, de nem is gyanította, hogy az Adlonban megszállt titkos ügynökök arcképei ott sorakoznak egy tárgyban, amely a szálloda tulajdona.

A titkos ügynökök arcképei között volt magának Franznak a fényképe is.

Barisev annak idején Szása Belovnak is megmutatta ezt a fényképet, s miután hangsúlyozta Franz rendkívüli kopóképességeit, hozzátette:

— Két gyengéje van. Először is retteg attól, hogy lelepleződés esetén elveszti az állását, s vele együtt az életét is. Másodszor: titokban gyötri a hiúság, mert a kémkedés lángelméjének tartja magát, akit azonban nem ismernek el. Alkalmam volt beszélgetni vele. Nagyon dicsértem neki bizonyos detektívregényeket. Vitába szállt néhány megállapításommal, s olyan pompás érveket sorakoztatott fel, amelyeket kénytelen voltam bizonyos tekintetben értékesnek tekinteni. Több európai nyelvet beszél, de egyszer sem hagyta el Németországot.

Berlint csak térképről ismeri — egész élete a szállodában telt el. Hitlernek és cimboráinak főhadiszállása akkor a Kaiserhof Hotelben volt, és Franz néha megsúgott nekem néhány lényeges „pletykát". Hiszen az alkalmazottaknak a látogatókkal csak arról nem volt szabad beszélgetniük, ami az Adlon egyéb vendégeire vonatkozott. De később, amikor átköltöztem a Kaiserhofba és néha ellátogattam az Adlon bárjába, Franz annyira megsértődött hűtlenségem miatt, hogy nem ismert meg többé.

— Sikerült akkor akárcsak egyszer is látnia Hitlert?

— Még beszéltem is vele — mosolygott Barisev.

— Hogyan?

— Nagyon egyszerűen: vásároltam egy Mein Kampfot, és amikor Hitler, fejvadászainak kíséretében keresztülvonult a hallon, tiszteletteljesen autogramot kértem tőle.

— És adott?

— Hogyne! Egy szmokingos külföldi olvassa az ő förmedvényét. Ez akkoriban ritkaság volt.

— Mit mondott akkor?

— Számomra nem az volt a fontos, hogy *mit* mond, hanem hogy *hogyan* mondja. Tisztázni akartam a pszichológiai típust, arra voltam kíváncsi, logikus-e és következetes-e a gondolkodása.

— És az eredmény?

— Pszichikai kiegyensúlyozatlanság, nagyfokú korlátoltság, önteltség, kegyetlenségre való hajlam, amely a betegesen képzelődő és ingerlékeny emberekre jellemző. Mindez ma már nem újság.

Johann felidézte emlékezetében Barisev szavait, és Franz arcát szemlélve elégedetten fedezte fel rajta a fényképről ismert vonásokat. A fénykép régen készült, és Franz jóval fiatalabbnak látszott rajta.

Johann még aznap orvosi vizsgálaton esett át. De az orvost minden jel szerint legkevésbé az egészsége érdekelte. Miután Johann levetkőzött, az orvos odalépett hozzá, és gyorsíró asszisztensének diktálni kezdte az anatómiai adatokat olyan részletesen, mintha különféle tárgyakat vett volna leltárba.

Az első orvostól másik orvoshoz került Johann. Ezúttal a vizsgálat jóval tovább tartott és több izgalommal járt. A vizs-

gálat az óvóhellyé átalakított alagsorban folyt le. Az orvos leültette Johannt, kezébe nyomott egy gépelt szöveget, amelyben rengeteg szám és elnevezés volt, hogy olvassa fennhangon, ő maga pedig a háta mögé állt. Johann nem ért még a végére az olvasásnak, amikor az orvos elsütött a feje fölött egy pisztolyt, és ugyanabban a pillanatban kirántotta alóla a széket. A feladat az volt, hogy Johann mondja el, mit olvasott. Az orvos közben gondosan számlálta a pulzusát, és elképedt.

— Az ördögbe is! — kiáltotta. — Bámulatos a memóriája és félelmetes az önuralma!

Mindebből Johann már következtethetett egy s másra. Annak idején Steinglitzet ügyesen rávette, hogy beszéljen emlékeiről, s tőle tudta meg, hogy még a Hitler előtti időkben milyen próbáknak vetették alá a magasabb hírszerző-iskolákba pályázó ügynököket.

A próbák technikája, állapította meg magában, nem sokat változott.

Az orvos ezután injekciókat nyomott Johann lábikrájába. És noha az éles fájdalom görcsbe rántotta izmait, hogy ordítani szeretett volna, erőt véve magán, rekedten felolvasott egy cikket az elébe tett újságból.

Az orvos elgondolkozva nézte az óráját. S amikor Johann már úgy érezte, hogy szétpattan a koponyája, az orvos lehajolt, adott egy újabb injekciót, s a fájdalom rögtön elmúlt.

Johann szívóssága szemmel láthatóan tiszteletet ébresztett az orvosban, és bátorítóan így szólt:

— Na, ha idegen kezekbe kerül, biztos vagyok benne, lesz elég önuralma ahhoz, hogy csak olyan értesüléseket közöljön, amelyeket az ellenség már ismer.

— Eszem ágában sincs megadni magam — jelentette ki Johann gőgösen.

— Helyes. Így elkerülheti a kínzást, ha netalán nehéz helyzetbe kerülne, és titokban tudja tartani a legfontosabb értesüléseket, amelyeket pedig kétségtelenül kiszednének magából. Bármilyen kemény és edzett is valaki, van határa a szívósságának. Himmler legényei például nemegyszer lekapcsolták Ribbentrop külföldi ügynökeit, amikor azok rendkívül fontos értesülésekkel érkeztek Berlinbe. Az ügynököket, persze, eltették láb alól, de előbb kisajtoltak belőlük mindent, amit le-

hetett, és a Gestapo kisajátította a dicsőséget az értesülésekért. Ugyanígy tűnt el az Abwehr néhány kiváló ügynöke is, és aztán nem Canaris, hanem Himmler tett jelentést a führernek az anyagokról, amelyeket Canarisnak ezek a nyomtalanul eltűnt ügynökei szereztek meg.

Johann érdeklődéssel hallgatta az orvos szavait, és örült őszinteségének. Tehát csak azt vizsgálják, alkalmas-e bizonyos szolgálatra, egyébként nem kételkednek benne.

Franz kioktatta Johannt, hogyan kerülje el a megfigyelést, milyen módszerekkel őrizze a titkos dokumentumokat parányi tartályokban, amelyek a legközönségesebb használati cikkekből készültek, és milyen úton-módon lehet ugyanezeket a dokumentumokat pillanatok alatt megsemmisíteni.

Johann az első napokban, az orvosi vizsgálatot leszámítva ki sem tette lábát a szobájából; a reggelit, az ebédet és a vacsorát a szobájában szolgálták fel. De egy idő múlva megengedték neki, hogy a villák többi lakóival érintkezzék. Többségükben középkorú férfiak voltak, arcukon fáradtság, súlyos gondok nyomaival.

Bemutatkozáskor csak a keresztnevüket mondták meg. Mindannyian igen jól nevelt, rendkívül udvarias emberek voltak. És noha akadtak köztük fiatalemberek és elvétve csinos lányok is, semmi érdeklődést nem mutattak egymás iránt, ami arról tanúskodott, hogy a munka teljesen lefoglalja őket, s nem hagy helyet más érzelmek számára.

A főnök kilétét Johann-nak nem sikerült egyhamar megállapítania. De egy idő múlva mégis megtudta, hogy a főnök az a görnyedt hátú, nehéz léptű, vézna, kevés beszédű férfi, akit mindenki Gustavnak szólít.

A férfi mindenkihez egyformán kimért volt, s látszólag őt sem különböztette meg senki a többiektől. De ha csak néhány jelentéktelen szót szólt is valakihez, az illető arcára abban a pillanatban kiült a feltétlen engedelmesség.

Igen, az emberek itt példásan fegyelmezettek, szinte idomítottak voltak.

Az egyik épületben nagyszerű könyvtár volt mindenféle tájékoztató kézikönyvekkel és térképtárral. Az olvasóteremben minden asztalt spanyolfal fogott körül, úgyhogy a könyv-

tár látogatói nem tudhatták, milyen természetű anyagokon folyik a munka.

A körletből el lehetett távozni, de Franznak pontosan meg kellett mondani a visszatérés időpontját. Semmiféle katonai őrség nem volt a körlet tájékán: az őrség funkcióit a portások, kertészek, udvarosok látták el.

Csaknem valamennyi szobában volt telefonkészülék, de kapcsolást csak a központon keresztül lehetett kapni. Ha Johann felemelte a kagylót, mindig ugyanaz a hang szólt bele, legfeljebb néha Franz.

Johann telefonált Heinrichnek, s tréfálkozva érdeklődött, kikkel mulat a borgőzös éjszakákon. Heinrich hasonló hangnemben válaszolgatott, és bár semmit sem mondhattak egymásnak, Johann mégis tudtára adta Heinrichnek, hogy egyelőre rendben mennek a dolgok.

Gustav ez ideig egyforma megbízásokat adott neki: fogadjon a repülőtéren vagy a pályaudvaron valakit, akinek fényképét Johann csak futólag nézhette meg, és kísérje a megadott helyre. A címet Gustav mindig alig érthetően mormogta el.

Johann ezeket a megbízásokat mindig olyan pontosan hajtotta végre, ahogyan megkövetelték tőle.

Egy ízben a pályaudvaron várt valakit, s az ügynök egyre azon erősködött, hogy Johann észrevétlenül vegyen át tőle egy gyűrött párizsi útikalauzt és haladéktalanul adja át Gustavnak.

Johann ezt határozottan megtagadta. Az ügynök suttogva fenyegetőzni kezdett. Johann hajthatatlan maradt. Miután elszállította az utast a Gustav által megadott címre, udvariasan elköszönt tőle, bár válaszul csak szitkokat és fenyegetést kapott.

Amikor Johann jelentette ezt Gustavnak, az beharapta szikkadt ajkát és közönyös hangon válaszolt:

— Nyilván rendkívül fontos és halaszthatatlanul sürgős anyagot akart átadni magának. Kár, hogy nem kaptam meg rögtön. De helyesen járt el, és nem teszek szemrehányást önnek.

Gustav nyugalma nemcsak arra vallott, hogy beosztása igen jelentős, hanem arra is, hogy ritka akaraterővel és önuralom-

mal dicsekedhet. Johann ezenkívül azt is tudta, hogy a fegyelmet itt többre becsülik a kezdeményezésnél, és ha ilyen megbízásokat adnak neki, akkor az ellenőrzés lényeges szakaszán már túljutott.

És noha a gyűrött párizsi útikönyvből valószínűleg megtudhatott volna egyet-mást azokról az ügyekről, amelyeket Gustav irányított, nem sajnálta az elszalasztott lehetőséget. Johann tudta: csak türelemmel és kitartással nyerheti el jutalmát a feltétlen engedelmességért.

Gustav egyik reggel, különös kegye jeléül teniszezni hívta Johannt.

A vézna, lomha mozgású Gustav a játékban váratlanul fölöttébb robbanékonynak bizonyult, csapásai rendkívül erősek és élesek voltak.

Johann szégyellnivalóan csúnyán elveszített minden gémet. De amikor Gustav a hálóhoz ment, hogy hagyományosan kezet szorítson a vesztessel, Johann a forró, száraz kezet tenyerében tartva hamiskásan mosolyogva megjegyezte:

— Nem annyira az ügyességét csodálom, Gustav úr, mint inkább azt, hogy ilyen kitűnően tudja titkolni robbanékony temperamentumát.

Gustav bosszúsan hunyorgott, de rögtön elmosolyodott.

— Maga pedig okos.

— Ha ez nem csupán bók a bókért, nekem rendkívül jólesik, hogy éppen öntől hallom — mondta Johann komolyan, mintegy hangsúlyozva, milyen jelentőséget tulajdonít Gustav szavainak.

Az olyan típust, amilyen ez a sajátos figura volt, az átlátszó, primitív dicséretek csak ingerelhették, de az okos és választékos hízelgés neki is örömet szerzett.

A tusolóban Gustav megkérdezte Johannt:

— Mi a véleménye Franzról?

— A bűnügyi múzeumba való kiállítási tárgy.

*

Amikor Schellenberg átvette a birodalmi Biztonsági Hivatal hatodik osztályának vezetését, a munkában semmilyen újítást nem alkalmazott, de igyekezett saját embereivel körülvenni magát. Csupa anyagilag jól szituált, magas társadalmi állású,

egyetemi végzettségű embert válogatott össze; szívesebben dolgozott velük, mint Martin Bormann kreatúráival, akik a náci párt kádereiből verbuválódtak. Ezektől már csak azért is óvakodott, mert Bormann elég pontosan informálva volt mesterkedéseiről. De Schellenberg mindenben számíthatott Himmler barátságára, s így egyelőre nem kellett tartania attól, hogy Bormann rá tudja tenni kezét az SD hatodik osztályára.

A Gustav felügyelete alatt összegyűjtött emberek minden jel szerint Schellenberg új káderei voltak. A titkosszolgálat tapasztalt munkatársai nem látszottak volna ennyire megviselteknek és nem lettek volna ennyire nyíltan közömbösek egymás iránt.

A főnökük iránti hűségen kívül még az is közös volt bennük, hogy egyikük sem vett soha újságot a kezébe: a politikai értesüléseket nyilván egészen más forrásokból merítették. A hivatalos propagandával szemben tanúsított undor nem volt véletlen. Ezzel mintegy azt hangsúlyozták, hogy olyasmit tudnak, amit senki más.

*

Gustav nem méltatta válaszra Johann gúnyos megjegyzését, amellyel Franzot a „helyére tette", de öltözködés közben a tükörből figyelve Johannt, váratlanul újabb kérdést szegezett neki:

— Ki a legrátermettebb ember a Sánc-törzsnél?

— Lansdorf — felelte Johann habozás nélkül.

— És maga szerint ott van a helye?

— Szerintem nem ott van.

— Miért nem?

— Lansdorf mestere a politikai kombinációknak. S az ilyen kombinációk keleten lehetetlenek.

Gustav lassan, gondosan megkötötte nyakkendőjét, s közben figyelte Johannt, aki ezúttal nem tartotta szükségesnek eltitkolni, hogy látja figyelő tekintetét.

— Érdekes ember maga.

— Nem szeretném, hogy ne lásson tisztán valamit is, ami velem kapcsolatos.

— Én sem szeretném — helyeselt Gustav. Vállon veregette

Johannt: — Még sok időnk van. De mondja, miért nem látogatja meg Heinrich Schwarzkopfot?

— Ön szívesen venné?

— És maga?

— Heinrich a barátom. De a nagybátyja, Willy Schwarzkopf nagy ember a Gestapónál.

— Ez miért érdekes?

— Képességeimből csak arra futja, hogy egy helyen szolgáljak.

— Tehát az ön látogatása hasznos lesz annak a szolgálatnak, amelyhez tartozik. Ha ön ezzel tisztában van, akkor számomra önnel kapcsolatban semmi kétely nem marad.

Johann összecsapta a bokáját, meghajolt.

Gustav kegyesen megjegyezte:

— Nálunk a készségesség kifejezésének ez a formája nincs szokásban. Mi az Abwehrtől eltérően a munkatársakat nem rendfokozat szerint különböztetjük meg, hanem aszerint, hogy mennyire tudnak többet érteni, mint amennyit mondanak nekik.

E sokatmondó beszélgetés után mintegy varázsütésre eltűnt az udvarias, fagyos idegenkedés láthatatlan sorompója, amely a villák lakói és Johann között feszült. És noha többnyire elvont témákról beszélgettek vele, Johann észrevette, hogy élénken érdeklődnek iránta.

*

Willy Schwarzkopf a Friedrichstrassén lakott egy különös architektúrájú házban, amelyben modern elemek keveredtek egy arzenál vonásaival. Valamikor háromszobás lakása volt itt, de miután az épületet árjásították, magánirodája számára lefoglalt egy egész emeletet. Unokaöccsének korábbi lakása egyik szobáját engedte át.

Az emeleten, akárcsak a lakás előszobájában, éjjel-nappal SS-katonák tartottak szolgálatot.

Reggelihez Willy Schwarzkopf új dolgozószobájában terítettek, amelyet szándékosan kaszárnyai szerénységgel és szigorú igénytelenséggel rendeztek be. A katonai vaságy fejrészénél kis asztalon tábori telefonkészülékek sorakoztak. A szoba közepén nagy, fiók nélküli asztal állt. A falon függönnyel elta-

kart óriási térkép. A falba óriási páncélszekrényeket építettek be. A festett vasajtón parányi kerek ablakocska volt, amelyet mozgatható acél fedett.

A vaságy lábánál szőnyegen szunyókált egy óriási kövér farkaskutya. A házőrző kutyák divatját a führer honosította meg.

Az étkészlet ugyancsak kincstári jellegű volt: alumínium kanalak és villák, katonai vadászkések. De a többnyire külföldi eredetű ételek és borok viszont annál különlegesebbek voltak.

Willyn erősen viseltes egyenruha volt, csak a csizmája ragyogott, mint a tükör. Fölöttébb szívélyesen fogadta Johannt. Széttárt karral mentegetőzött:

— Amikor a német nép mindent a frontnak áldoz, mi, a vezérei, igyekszünk spártai szellemben élni.

Heinrich az orra alatt gúnyosan nevetett e hazug dicsekvés hallatán. Charlottenburgban, Berlin arisztokratikus negyedében Willynek fényűzően berendezett villája volt, amelyet a különféle kincsek valóságos raktárává alakított át. De erről csak néhány beavatott tudott.

Willy barátságosan átölelte Heinrich vállát, s öntelten kérkedett vele:

— Ha Heinrich a működése kezdetén olyan lett volna, mint most, miután visszatért Varsóból, a fenébe is, nem csodálkoznék, ha ő rendelne magához a birodalmi kancelláriára jelentéstétel végett. Nélküle most alig birkóznék meg dolgaim felével sem. Lehiggadt a gyerek, és végre észbe kapott.

Willy jócskán evett és ivott. Heinrich viszont alig evett egykét falatot, s kitartott az ásványvíz mellett.

— Nos, hogy tetszenek Walter emberei? — kérdezte Willy, és válaszra sem várva háborogni kezdett: — Szép kis diplomáciai testületet toborzott össze magának: csupa piperkőcök, jampecek, gazdag szülők elkényeztetett csemetéi, akiknek rokonaik vannak minden európai országban. A fenébe is, micsoda ügynökök az ilyenek! Hiszen ha ezek egy tetves kémelhárító suhancnak a kezébe kerülnek, rögtön betojnak és kifecsegnek mindent, mint a gyóntatószékben. És ez a Gustav! Jó forma, mondhatom. Annak idején, az Albrechtstrasse nyolcban szóra tudta bírni a legmegátalkodottabbakat is, most pedig be-

állt idomárnak Walter kutyafarmjára... Nos, mi a véleménye Gustavról és egyáltalában a panziójáról?

— Nem volnék méltó Lansdorf úr ajánlására és az ön ajánló szavaira — mosolygott Johann bölcsen —, ha megengedném magamnak, hogy véleményt nyilvánítsak kollégáimról, s kivált, hogy másokat terheljek olyasmivel, ami új munkámra vonatkozik.

— Ne tréfáljon már! — nevetett Willy. — Itt, a páncélajtók mögött úgy érezheti magát, mintha Jézus Krisztus hóna alatt volna. — Nyomatékosan hozzátette: — Közös a gazdánk: Heinrich Himmler.

— Azok a szolgák, akiknek hosszú a nyelvük, rendszerint nem maradnak meg sokáig jó háznál — vágott vissza Johann.

— Lám csak, a maga nyelvét jól fölvágták! — Willy hangja meglehetősen bosszúsan csengett. — Nem baj, én mégis remélem, hogy jó barátok leszünk.

— Én is azt szeretném, — jegyezte meg szerényen Johann. — Annyi bizonyos, hogy önnel kapcsolatos legjobb benyomásaim ugyanolyan sértetlenül megmaradnak — fejével a páncélszekrények felé intett —, mint az iratok, amelyeket ott őriz.

— Úgy látom, maga a szigorú szabályok embere! — dünynyögte Willy Schwarzkopf.

— Nem mondhatnám — felelte Johann —, de megvan az a képességem, hogy szigorúan tartsam magamat azokhoz a szabályokhoz, amelyeket feletteseim ajánlanak nekem.

— Okos beszéd! — hahotázott Willy, és Heinrichhez fordult. — A barátod nem is olyan tökfilkó, amilyennek még annak idején Lodzban láttam. — Majd ismét Johannt vette célba. — Maga okos ember, és tisztában kellett lennie azzal, hogy ha az öreg Willy szolgálatot tesz felebarátjának, cserébe mindig elvár valami szívességet.

— Kész vagyok megtenni minden tőlem telhetőt, hogy teljesítsem bármilyen megbízását — hajtott fejet Johann —, természetesen ha az nem ellentétes vállalt kötelezettségeimmel.

— Jól van, jól van — veregette vállon egy kissé nyersen Willy —, sohasem szoktam megfeledkezni azokról, akiket valamivel leköteleztem.

Szemmel láthatólag más választ várt Johanntól, de valahogy csak megnyugodott.

— A művelt emberek manapság ritkaságszámba mennek. Egy részüket börtönben tartjuk — nevetett harsányan. — Nemrég szakértői véleményt kellett szereznünk a megszállt országokból hozott műalkotásokról. Ha látta volna ezeknek az intellektueleknek a pofáját, amikor bevezettük őket a tároló pincékbe! Egyes festményekről valósággal lenyalták a port meg a szennyet. De amikor azt mondtam nekik, hogy állapítsák meg mindegyik tárgynak az értékét, a csirkefogók kijelentették, hogy ez lehetetlenség, mivel a nemzeti ereklyéknek nincs forgalmi áruk. A hitvány szabotőrök meg is kapták a magukét, úgyhogy a srácoknak ölben kellett kicipelniük őket.

Heinrich szükségesnek tartott némi magyarázatot.

— A nagybátyámat bízták meg azzal, hogy az SS birtokában levő anyagi javakat előkészítse az evakuáláshoz. Egyes semleges országok bankjaiban különféle széfeket béreltek erre a célra.

Willy arca elkomorult, de rögtön feltalálta magát.

— Csupán arról van szó, hogy meg akarjuk menteni a legyőzött országok nemzeti ereklyéit a bombázástól, vagyis biztonságba akarjuk helyezni őket.

— Csakhogy a széfeket meghatározott személyek bérelték ki.

— Hát aztán? — kérdezte Willy mérgesen. — A birodalmat meghatározott személyek jelentik. Ha ők nem volnának, nem volna a birodalom sem!

— Bámulatosan pontos, amit mondott — jegyezte meg Johann.

Willy figyelmét nem kerülte el a Johann arcán átsuhanó mosoly. Zavartan dünnyögte:

— A harmadik birodalom német szellemének népisége nem testetlen valami: megtestesül a führerben.

— És gondolom, az olyanokban is, mint ön — mondta Johann.

— Úgy van — helyeselt neki Willy öntelten. — Én valóban veteránja vagyok a nemzetiszocialista forradalomnak.

Johann nem állhatta meg kérdezés nélkül:

— Forradalomnak?

— A führer annak idején felhasználta a marxisták frazeológiáját, és ez igen jól is jött nekünk. Amikor mi gyengék vol-

tunk, a vörösök meg erősek, egy kis ügyeskedéssel sok kérdést sikeresen meg tudtunk oldani.

— Például?

— Olyan harsányan ráztuk ezeket a kolompokat a csorda előtt, amely kész lett volna a vörösöket követni, hogy valósággal megsiketítettük. És fel sem ocsúdott, máris ott volt a mi karámunkban, s mi kényszerítettük, hogy a dobpergésünkre meneteljen.

Willyt most már szemmel láthatólag untatta ez a téma. Körülhordozta tekintetét a szobán.

— Amint látja — mondta Johann-nak —, még itthon sem vagyok a magam ura: minden alá van rendelve a munkának.

Végigjárták a szobák hosszú sorát, amelyekben íróasztalok mellett polgári ruhás férfiak ültek. Willy beléptekor valamennyien mintegy vezényszóra felpattantak és tisztelgésre lendítették karjukat.

— Látja, még szerény lakásomat is afféle magánirodává alakítottam át. Az alkalmazottak úgy élnek itt, mint valami laktanyában. Éjszaka is dolgozunk. Viszont ami igaz, az igaz: ha Himmlernek sürgősen szüksége van bármilyen különleges információra, haladéktalanul jelentek neki mindent, ami érdekli.

— Az SD-nek talán nincs elég nagy apparátusa ehhez?

Willy rejtélyesen mosolygott.

— A főnök számára egyetlen példányban készítjük a tájékoztató jelentéseket. Objektív elemzést adunk, így a főnök mindig tisztában lehet a birodalom valóságos helyzetével.

— Azt hittem eddig, hogy ez az egész az SD feladata.

— Kétségtelenül így van. De ott van Bormann, ott van Kaltenbrunner, és mindegyik ég a vágytól, hogy ő kedveskedjék elsőként a führernek az információval, anélkül, hogy fárasztaná magát a szükséges adatok összegyűjtésével. De nem is ez a lényeg. A lényeg az, hogy ez itt az én magánirodám, és én személyesen nyújtom át az anyagaimat Himmlernek. És mivel ezek az értesülések nem hivatalos forrásból származnak, ő maga dönti el, hogy jelentse vagy ne jelentse őket a führernek. Az ilyen értesülések bizonyos helyzetekben csak feldühíthetik a führert, más helyzetekben viszont azok ellen fordíthatja haragját, akik eltitkolták előtte a valóságos helyzetet.

„Ez sem ostoba fickó — gondolta Johann, miközben Willyt hallgatta —, habár minden jel szerint csak mint igáslovat használják az SD-nél. De dolgozni tud, és magánirodájának képéből ítélve másokat is tud dolgoztatni."

Amikor Willy magukra hagyta őket, Heinrich elvezette Johannt a szobájába és megkérdezte:

— Nos, mit szólsz hozzá?

— Gyakorlatias ember és igen jól értesült — mondta Johann.

— Ebben tévedsz — rázta a fejét Heinrich. — Dicsekedett előtted. Feladatköre meglehetősen szűk: annyira kell ismernie az ipar helyzetét, hogy megszervezhesse a munkaerő-utánpótlást a koncentrációs táborokból. Mivelhogy az így szerzett bevétel az SS számlájára folyik be. Ennyi az egész.

— Ha a kedves bácsikád akár csak e kereteken belül megmutatná nekem a rendelkezésére álló anyagokat, igen nagy szívességnek tekinteném.

— Értem — mondta Heinrich. — Vagyis azt akarod, hogy az unokaöccse tegye meg neked ezt a szívességet. Hát akkor, tessék! — És Heinrich már nyúlt is a könyvespolc felé, hogy leemelje az egyik könyvet.

Johann szigorúan leintette:

— Látod, ezt nem szabad tenned.

— Miért? Határoztam. Visszavonhatatlanul. Talán még nem győződtél meg erről? Azt hiszed, olyan könnyű dolog egy gyilkos unokaöccsének lenni? És én az unokaöccse maradtam, noha ennél könnyebb elviselni a legszörnyűbb kínokat is! — kesergett Heinrich.

— Megértelek. De neked is meg kell értened valamit.

— Mégpedig?

— Nemcsak akarni kell, hanem tudni is.

— Úgy gondolod, hogy nem voltam elég óvatos?

— Fegyelmezetlen voltál.

— Mert elfelejtettem utasítást kérni tőled? — gurult méregbe Heinrich. — Bocsáss meg, elfelejtettem, hogy a főnököm vagy.

— Miért sértődsz meg? — korholta Johann. — Előbb ki kell dolgoznunk, elő kell készítenünk mindent, amit tenni akarunk, és csak azután kell cselekednünk.

— Jól van, professzor úr. Kész vagyok bármikor meghallgatni a tanfolyamát.

— Örülök, hogy ilyen jó a kedved. Csak azt tudnám, mitől...

— Attól, hogy viszontláttalak — mondta Heinrich mosolyogva. — Habár sehogy sem tudok hozzászokni a gondolathoz, hogy orosz vagy, illetve faji tekintetben nem teljes értékű egyén.

— Untermensch — tódította Johann.

— Úgy van — hagyta rá Heinrich.

— Félig állat — folytatta Johann.

— És te nem mondanád meg, mitől vagy ilyen rózsás hangulatban? — kérdezte Heinrich.

— Ugyanattól, amitől te.

— Tudod — mondta Heinrich nyújtózkodva —, van egy csomó távoli rokonom, és akad köztük néhány fölöttébb érdekes nőnemű lény is.

— Pompás!

— Bemutassalak nekik?

— Természetesen!

— Figyelmeztetlek: ez nem veszélytelen.

— Ha az ismeretség hasznos, állok elébe. Vannak tapasztalataim — felelte Johann.

— És ha szerelmes leszel?

— Ne félts te engem! — vonogatta a vállát Johann.

Heinrich végigdőlt a díványon, és csúfondárosan Johann szemébe nézve kijelentette:

— Ebben a vonatkozásban viszont én veszem át a parancsnokságot. Nem tudod ugyanis, milyen szabályok uralkodnak ezekben a körökben. Ha különböző szolgálathoz tartozó két nőtlen tiszt sűrűn találkozik, ez a barátság gyanút ébreszt. De van két méltányolható ok: az ivászat meg a nők, vagy ez is, az is egyszerre. Tessék választani!

— Nem foglalkozhatnánk inkább valamilyen sporttal? — kérdezte Johann bizonytalanul.

— Ahhoz én túlságosan lusta vagyok. Ráadásul mindenki tudja, hogy a sport már réges-rég nem érdekel. És hát nem is vagyunk már gyerekek. Fel a fejjel, öregem, légy merész.

— Még meggondolom — mondta Johann. — Lehetséges egyéb változat is.

— Én már gondolkodtam helyetted — erősködött Heinrich. — Vasárnap bemutatlak a Rumpf családnak. Szerény villájuk van a Grunewald kerületben. Egyébként nem is nagyon messze a főnököd, Walter Schellenberg főhadiszállásától, amelynek épületében a hírszerzés ötszáz mestere dolgozik éjjel-nappal, három műszakban. Egyébként ez is árjásított épület, régebben alighanem zsidó aggok háza vagy a zsidó hitközség kórháza volt. Most pedig a világhatalmak titkait őrző koponyák és széfek meglékelésén munkálkodó központ, ahová egyelőre még nincs belépőd. De remélem, hogy tudásszomjad előbb-utóbb leküzdi félszegségedet, és bejáratos leszel ebbe épületbe is.

Amikor Johann már elmenőben volt, Heinrich ismét megpróbálta kezébe nyomni a könyvet, de Johann most sem vette el tőle.

— Félsz?

— Nem félek — mondta Johann. — Csak nem óhajtok részt venni könnyelmű akciókban.

— És ha én nem érzem magam biztonságban, amíg nálam van?

— Az más — hagyta rá Johann —, ebben az esetben kénytelen vagyok elfogadni, de meg kell mondanom, hogy kockázatos lépésre kényszerítesz.

— Igazad van — tűnődött el Heinrich. — Hagyd itt. Értelek. De úgy szerettem volna rögtön munkához látni...

— Valamikor én is rögtön munkához szerettem volna látni — ismerte be Johann —, de kiderült, hogy a türelem is bátorságot követel.

Johann továbbra is csupa jelentéktelen megbízást kapott Gustavtól. Embereket fogadott, fölismerte őket merőben felszínes személyleírás alapján, elkísérte őket megadott címekre.

Egyszer a repülőtéren várt valakit, az illető gyalázatosan rossz állapotban érkezett: nyilván megsebesült és sok vért

veszített. És noha könyörgött neki, hogy vigye kórházba, Johann könyörtelenül a találkahelyül kijelölt lakásba szállította. A sebesült itt kinyögte, hogy rendkívüli körülmények miatt kénytelen volt megsemmisíteni rejtjeles jegyzeteit, és kérte Johannt, hogy hallgassa meg. Attól félt, hogy meghal, még mielőtt az értesülés átvételére illetékes összekötő megérkezik.

Bármilyen csábító volt is Johann számára, hogy meghallgassa a sebesültet, kategorikusan megtagadta ezt és magára hagyta. Gustav maga rohant motorkerékpáron hozzá, de mire odaért, az már halott volt.

Gustav dührohamot kapott, esztelen fajankónak nevezte Johannt, éktelenül fenyegetőzött. De aztán összeszedte magát, és bár nem kért bocsánatot, kénytelen volt elismerni, hogy Johann az utasítás szerint járt el.

Másnap — nyilván azután, hogy valamelyik felettesének jelentést tett Johann magatartásáról — Gustav így szólt hozzá:

— Johann, maga fegyelmezettségével kiérdemelte a bizalmat. Ezért bizonyos rendkívüli esetekben engedélyezzük önnek, hogy átvegyen csomagokat vagy szóbeli információkat. De, ismétlem, csak rendkívüli esetekben, amelyek hasonlók ehhez a szomorú incidenshez.

*

Heinrich a következő vasárnap rávette Johannt, hogy látogassa meg a Rumpf családot.

Johann-nak semmi kedve nem volt ehhez az újabb megpróbáltatáshoz. Mégis engedett Heinrich rábeszélésének abban a reményben, hogy hamarosan talál valami ürügyet és otthagyja a társaságot.

A Rumpf család olyan szívélyesen fogadta a két fiatalembert, mint régi ismerősöket. Látszott, hogy Heinrichet szeretik, jóformán családtagnak tekintik.

De Johann is kénytelen volt engedni merev megközelíthetetlenségéből, amikor Charlotte Rumpf, a magas, jó alakú leány, kezet nyújtott neki, és szívből fakadó szavakkal köszöntötte:

— Ne is mondja a nevét. Maga Johann! Pontosan ilyennek képzeltem el!

A lány sötétszürke, fürkésző szeme valahogy furcsán fénytelen volt. Ha mosolygott is, szigorú vonásoktól megkeményített fáradt arca egy kissé szomorú maradt.

Napbarnított arcú, szőke leány sietett be a szobába; világos narancssárga ruhája körös-körül mindent fakóvá tett. Sötét szemében mély tűz villant, amikor megmondta a nevét:

— Karolina von Wirth. — Gyengén átfogta Heinrich vállát, s szemügyre vette a fiút. — Magáról meg azt pletykálják, hogy újabban minden erejét a munkának szenteli. Ezt most megerősíthetem.

— Milyen alapon?

— Azért, hogy végre egyszer találkozni akart velem.

— Csakis a szívem parancsára.

— Legutóbb olyan élénken érdeklődött a munkám iránt, hogy csakis egyre gondolhattam: főleg mint kollegina érdeklem magát.

Heinrich zavarba jött, s Johann tekintetét kerülve mentegetőzött:

— Csak az érdekelt, megkomolyodott-e, amióta ott dolgozik.

— Képzelje, nem lettem komolyabb, mint maga.

— Karolina — fordult Heinrich most Johannhoz — tökéletesen beszél néhány nyelvet; egyébként maga a megtestesült tökély minden egyéb tekintetben is.

Johann már korábban értesült róla, hogy Karolina munkahelye a titkosszolgálat egyik osztálya, mégpedig a külföldi kapcsolatoké. Karolina a külföldi vállalkozásokkal foglalkozott és a külföldről érkező anyagokat elemezte.

Később azt is megtudta, hogy Karolina egy 1935-ben elhunyt diplomata lánya és csaknem egész életét külföldön töltötte. Amikor apja meghalt, a külügyminisztérium megpróbálta bevonni hírszerző osztályának munkájába, de a leány határozottan nemet mondott. Ahhoz sem volt azonban kedve, hogy behívják szolgálatra a munkafronthoz, s így inkább gyorsírónő lett az SD hatodik osztályán, majd nemsokára tolmáccsá lépett elő. Ezt elsősorban annak köszönhette, hogy bátyja, aki nemrég elesett a fronton, 1933-ban Walter Schellenberggel együtt végezte az egyetemet.

Johannt eleinte nyugtalanította, hogy Heinrich ilyen energi-

kusan szervezte meg ezt a találkozást, de amikor a lányokkal sétáltak egyet az erdőben, minden kételye eloszlott. Heinrichet annyira lekötötte a Karolinával folytatott társalgás, hogy Johann eszébe sem jutott.

De ha Gustav tudomást szerez erről az ismeretségről, esetleg gyanúsnak találja, hogy Johann túlságosan gyorsan akklimatizálódik Berlinben. Johann ezért igyekezett minél távolabb tartani magától Karolinát, nehogy oka legyen a lánynak arra, hogy elújságolja valakinek új ismeretségét.

Charlotte észrevette Johann töprengő tekintetét, és nekiszegezte a kérdést:

— Unatkozik mellettem? Tudom, nagyon unalmas vagyok, és nem elég modern. Sok barátnőm belépett a különféle női segédszolgálatos alakulatokba, én viszont gyárba mentem, ott teszek eleget a munkakötelezettségnek. Leányszálláson lakom és csak vasárnaponként járok haza.

— De hiszen ez is hazafias cselekedet — mondta Johann fásultan.

— Nem, nem, kedvet éreztem ehhez. Apám ebben a gyárban volt mérnök, de harminchárom óta egyáltalán nem dolgozik: nyugdíjaztatta magát a szíve miatt.

— Édesapja nagyon jó színben van — mondta Johann gépiesen. — Nem is hinné az ember, hogy beteg.

Charlotte riadtan pillantott rá.

— Sajnos, apám nagyon beteg.

Johann észbe kapott. Hiszen kilencszázharminchárom ban jutottak hatalomra a fasiszták. Ez nem is olyan egyszerű. Sietve hozzátette:

— Valóban, a szívbetegek gyakran igen jó színben vannak.

Charlotte rábólintott és hálásan mosolygott.

— Nem untatom a fecsegésemmel?

— Hogy mondhat ilyet! — adta Johann a bosszúsat. — Nagyon is érdekel, amit mond!

— Néha úgy érzem — mondta a lány szomorúan —, hogy valami furcsa, kettős életet élek. Nem is olyan rettenetes a műhelyben, bár a munka kimerítő. A legszörnyűbb azonban a munka után következik, a leányszálláson. A férfiak úgy járnak oda, mint a . . ., nos, minek mondjam, úgy is tudja, mire gondolok. És vannak nők, akik mindezt föl sem veszik. Néha

csúnyán leisszák magukat... Az anyák a szálláson rejtegetik a gyerekeiket, mert nincs hová tenniük őket. — Elhallgatott, majd kisvártatva hozátette: — De vajon a nemzetiszocialista párt tagjai miért mentesülnek mindez alól, és nekik miért nincs részük azokban a nélkülözésekben, amelyekben osztozik az egész nemzet? Maga szerint ez rendjén van így?

— Ehhez nem tudok hozzászólni; alig néhány napja vagyok Berlinben — próbált kitérni Jo ann a válasz elől.

— Látja, hát nem elfelejtettem; hiszen maga a főkormányzóságban szolgált. Hitler azt mondta, hogy a főkormányzóság lengyel rezerváció, egyetlen nagy tábor. Csakugyan szörnyű ott az élet?

— Már akinek.

— Engem nem az érdekel, hogy maga hogyan élt ott, hanem hogy hogyan gyilkolják ott az embereket?

— Maguknál, a gyárban, talán nem dolgoznak hadifoglyok?

— Halálra verik őket, sokan pedig egyszerűen összeesnek a kimerültségtől, éhen halnak. Néha szégyellem, hogy német vagyok! — kesergett Charlotte. — Tudja, mi jár az eszemben? Ha az oroszok győznének, ők is ugyanígy bánnának velünk. Goebbels doktor állandóan azt hajtogatja, hogy az oroszok a kegyetlenségért kegyetlenséggel fizetnek. De fárasztanak a hosszú beszédei.

— És egyetért azzal, amit mond?

— Hát nincs igaza?

— Hivatásomnál fogva alkalmam volt megismerkedni a bolsevisták elveivel — mondta Johann. — Ezek radikálisan különböznek azoktól az elvektől, amelyeket a führer hirdet, és azt hiszem, az oroszok nem úgy viselkednének, ahogyan mi gondoljuk. — Hozzátette: — Ezért tekintik a Szovjetuniót a harmadik birodalom fő ellenségének.

— Különös — mondta Charlotte elgondolkozva —, tudom, hogy maga az SD tisztje, és mégsem félek magától. De ha jól látom, maga fél tőlem, s ezért felel ilyen óvatosan a kérdéseimre.

— Nézze, kedves — mondta Johann szándékosan hányaveti hangon —, kislányokkal nem szeretek politikáról beszélgetni.

— Rendben van. Beszélgessen velem akkor olyasmiről,

amiről általában a lányokkal szokott beszélgetni. — Charlotte hangja türelmetlenül csengett: — Nosza, hallgatom.

Johann zavarában lesütötte a szemét.

— Vagy talán nem tetszem magának?

Johann becsületesen beismerte:

— Dehogynem, nagyon is!

— Mégpedig miért? — faggatta a lány.

— Azért, mert olyan, amilyen.

— Vagyis milyen?

— Hogy is mondjam, olyan, mintha már régóta ismerném.

— Heinrich beszélt rólam?

— Nem, soha egy szóval sem említette önt.

— A férfiak többnyire beszélni szoktak a lányokról. Mit fog mondani rólam Heinrichnek? Nosza, csak bátran!

— Elmondom majd, hogy Charlotte a grunewaldi erdő tündére.

— Különös — mondta a lány elgondolkozva —, olyan természetellenessé válik, amikor ilyen banalitásokat mond.

— Ez szemrehányás?

— Megsértődött? Maga is olyan akar lenni, mint mindenki?

Johann gyorsan feltalálta magát, és sajnálkozva mondta:

— Csak néhány napja vagyok Berlinben, és természetesen még nem tudom, hogyan kell viselkedni társaságban.

— A berlini állatkertben volt-e már? Kár. Éppen azzal kellett volna kezdenie: sok tanulságos dolgot láthatott volna ott.

— A papagájok kalitkáinál?

— Mindenesetre nem a ragadozók ketreceinél — mosolygott Charlotte. — Higgye el, csak azért beszélek így, mert tudom: maga jobb, mint amilyennek látszani akar.

Johann egyáltalán nem akart ilyen hatást elérni a bátor gondolkodású, szókimondó leánynál. Ez veszélyes volt. És — noha örömmel hallgatta Charlotte szavait — nem kockáztathatott többet. Ki tudja, milyen mélyre hatolhat Charlotte a lélekboncolásban . . . Megpróbált témát változtatni:

— Úgy látom, Heinrich komolyan érdeklődik Karolina kisasszony iránt.

— Hát persze, hiszen Karolina szép. Maga nem vette észre?

— Persze, nagyon szép — hagyta rá Johann.

— Szép lánynak udvarolni a férfi számára ugyanolyan ter-

mészetes — jegyezte meg Charlotte oktató hangon —, mint a tiszt számára az, hogy törődik a mundér becsületével.

Johannt eleinte aggasztotta, hogy Heinrich ilyen élénk figyelmet tanúsít az SD hatodik osztálya csinos munkatársnője iránt, de most teljesen megnyugodott. Charlotte szavaiból megértette, hogy Heinrichnek a szép Karolina von Wirthez fűződő barátsága senkiben sem ébreszthet gyanút.

Teleszívta tüdejét a finom, szinte sterilen tiszta erdei levegővel.

Az esti szürkületben a nyitott teraszon vacsoráztak. De alig ültek asztalhoz, megszólaltak a légiriadót jelző szirénák.

A város környéki villanegyedben nem voltak közös óvóhelyek, csak a leggazdagabbak építettek maguknak bunkereket. A városi elöljáróság megtiltotta, hogy az erdőben óvóárkokat ássanak, a kisebb házak tulajdonosai pedig nem szívesen csúfították el parányi kertjüket.

A szövetségesek rendszerint Berlin sűrűn lakott munkáskerületeit bombázták. Most is így történt. És noha Berlin sík terepen fekszik, a gomolygó füst, a tüzek rőt fény magasba emelte a város vörössel kirajzolt imbolygó körvonalait.

A bombák tompa robbanásai úgy hallatszottak itt, mint egy óriási döngölő csapásai.

Mindnyájan hallgattak. Senki sem nyúlt az ételhez.

Rumpf úr, a házigazda, végigsimított kopaszodó fején, s halkan megjegyezte:

— Azért mégis különös, hogy csak amerikai és angol repülőgépek bombáznak minket. A szovjet légierő miért nem vesz részt ebben?

— Nyilván azért, mert az oroszoknak nincs elég repülőgépük — vélte Karolina.

— Göring birodalmi marsall az ellenkezőjét állítja. Az oroszok keletre telepítették át repülőgépgyáraikat, olyan területekre, amelyek elérhetetlenek a mi bombázóink számára. — Rumpf Johann felé sandított. — Canaris számára ez annak idején váratlan meglepetés volt.

Johann szótlanul széttárta a karjait.

— Az amerikaiak és az angolok helyében én ellátnám az oroszokat távolbombázókkal — mondta Karolina.

— Tulajdonképpen minek? — kérdezte Heinrich.

— Hogy orosz pilóták bombázzanak bennünket! Akkor még jobban gyűlölnénk az oroszokat! — kiáltott fel Karolina. — Szerintem ez a szövetségeseknek is érdekük lenne!

A bíborszínű ég Berlin fölött egyre morajlott, mintha óriási keverőlapátok forogtak volna benne. Fényszórók hideg, kék pengéi szabdalták a felhőket, a légvédelmi lövegek nyomjelzős lövedékei vörös csíkokat rajzoltak az égre. A bombák robbanásaitól szinte rengett a föld.

Karolina sápadt arccal Johannhoz hajolt:

— Néha az az érzésem, hogy a szövetségesek ezekkel a bombázásokkal csak az oroszok előtt akarják igazolni magukat.

— Hogy maga milyen okos! — nevetett Johann. — Valóban, a békés polgári lakosságot gyilkolni sokkal könnyebb és biztonságosabb dolog, mint megnyitni ellenünk a második frontot.

Johann tudta, hogy Karolina bőbeszédűsége ezúttal nemcsak azért záporozik rá, mert a lány a fölényét akarja bebizonyítani. Megijesztette a bombázás lidérces fénye, a pokoli hangzavar, szinte hisztérikus roham tört rá, és hogy az önuralomnak legalább a látszatát megőrizze, egyfolytában jártatja a száját, saját hangjával igyekszik legyűrni a félelmét. Amikor aztán a bombázás véget ért és a légiriadót lefújták, Karolina teljesen elgyengülve hideg, izzadt kezét Johann-nak nyújtva bágyadtan kérdezte:

— Fecsegőnek tart?

— Ugyan! — csodálkozott Johann. — Szavai csak arról tanúskodnak, hogy mennyire gondterhes, mennyire leköti a munkája.

Charlotte kikísérte vendégeit a gépkocsihoz, s így szólt Johannhoz:

— Csakugyan szórakoztatta Karolina fecsegése? Nem hittem volna, hogy a munka ilyen kellemetlen vonásokkal ruházza föl.

— Semmi az egész, csupán nagyon ideges volt — mondta Johann.

— Igaz — mondta Charlotte. — Én is ideges voltam. Ebbe a bombázásba előbb-utóbb mindnyájan beleőrülünk. — Halk-

ra fogta a hangját: — Mikor látjuk újra? — Sötétszürke, szomorú szemét zavartan Johannra emelve tette hozzá: — Most már, mint régi ismerős, eljöhet egyedül, Heinrich nélkül is, ha ő nem ér rá.

Johann mosolyogva biccentett, beült a gépkocsiba és visszanézett. Charlotte a kapuban állt, integetett.

Még mielőtt a látogatásról beszélgetni kezdtek, Johann hosszasan és részletesen elmagyarázta Heinrichnek, hogy a továbbiakban milyen taktikát alkalmazzon, milyen szabályokra kell ügyelnie. Azon kapta magát, hogy atyai hangon beszél, akárcsak annak idején Barisev, ha különösen fontos dolgokra oktatta.

Heinrich egyszer csak a szavába vágott:

— Tudod-e, hogy Karolina apja nem betegségben halt meg, hanem megmérgezték?

— Ki mérgezte meg?

— Csak annyit tudok, hogy megmérgezték.

— Szerelmes vagy Karolinába?

— Közeledem ehhez az állapothoz — motyogta Heinrich. — De még megállhatok.

— Látod — mondta Johann —, a te szempontodból például én nem azt tartottam a leglényegesebbnek, hogy apádat a fasiszták ölték meg.

— Nem a fasiszták, hanem a nagybátyám!

— A fasiszták — ismételte meg Johann határozottan. — Te pedig megértetted, hogy nem tarthatsz együtt azokkal, akik hatalmukban tartják a német népet.

— Jóságos isten! — sóhajtott Heinrich. — Már megint filozofálsz!

Johann úgy tett, mintha nem is hallotta volna Heinrich gúnyos megjegyzését.

— Karolina viszont, ha esetleg megtudja, hogy apját kinek a parancsára gyilkolták meg, legfeljebb ezt az egyetlen embert gyűlöli meg. De nem a náci rendszert . . .

— Biztos vagy benne? — vágott a szavába Heinrich.

— Nem, ez csak feltevés.

— Tehát parancsoljak „állj"-t magamnak? És, ha ez a vonzalom hasznosnak bizonyul?

— Jobbnak tartom a másfajta módszereket.

— És ha megfeledkezem a ti, enyhén szólva különös etikátokról, akkor mi történik? — kérdezte Heinrich.

— Nem az etikáról van szó. Nyilván észrevetted, milyen kifogyhatatlanul fecegett Karolina, amikor idegeskedni kezdett a bombázások miatt. Túlságosan ideges természete miatt ugyanúgy fecseghet más körülmények között is, és az ilyesmi nem marad észrevétlen. Minél távolabb tartod magad tőle, annál jobb mindkettőnknek: okosabb és biztonságosabb.

— De hiszen a fecsegése érdekel téged, ezt láttam az arcodon.

— Csupa olyasmiről beszélt, amit más forrásokból úgyis tudunk.

— Nos, rendben van. Lehet, hogy tévedtem, s neked van igazad. De valami mást én is megfigyeltem. Úgy látom, hogy Charlotte kivívta a rokonszenvedet.

Johann szótlanul bólintott.

— Jól van, ne fordítsd el gyáva tekintetedet. Én nagylelkűbb leszek, mint te. Tessék, találkozzatok, ahányszor csak akartok! Charlotte rendes leány.

Johann hangja szomorú volt:

— Éppen erről van szó, annyira rendes, hogy szinte féltem, nehogy a kijelentéseivel bajba keverje magát. Nem lehetne figyelmeztetni valahogy?

— Hát figyelmeztesd! De nem nappal, hanem holdvilágnál, a grunewaldi erdő titokzatos sűrűjében.

— Én nem találok ebben semmi tréfásat — mondta Johann halkan. — Tudod, hogy én semmire sem figyelmeztethetem. Sőt, az is meglehet, hogy soha többé nem találkozom vele.

— Komolyan beszélsz?

Johann bólintott.

— Értem — mondta Heinrich —, így viszont elmondhatjuk, hogy egyformán vesztettünk.

— Szerintem Charlotte nagyon rendes lány — ismételte meg Johann.

— Hát igen, ezzel azt akarod mondani, hogy többet veszítettél, mint én. Különben lehetséges. Karolina túlságosan szép, és aligha van egyebe a szépségén kívül. Talán igazad van. Te szerencsétlenebb vagy, mint én. Fogadd őszinte részvétemet!

Kimaradások alkalmával mindenki köteles volt jelenteni Gustavnak, hogy hol és kivel töltötte az időt. De írásbeli jelentést nem kívántak. A jelentéstétel egyenlők közötti könnyed beszélgetés formájában zajlott le.

A Schwarzkopféknál tett első látogatása után Johann határozott méltósággal világosan értésére adta Gustavnak, hogy Schwarzkopfékat illetően semmiféle értesülésre nem számíthat tőle.

— Úgy látszik, Willy Schwarzkopf nagy rokonszenvet ébresztett magában — jegyezte meg Gustav gúnyosan.

— Nem erről van szó — mondta Johann komolyan. — Amikor Willy Schwarzkopf az életformám iránt érdeklődött, ugyanúgy válaszoltam neki, mint most önnek.

— Maga nagyon körültekintő!

— Igen, körültekintő vagyok — mondta Johann. — Egyébként ez csakugyan gyenge pontom: nagyon sokra tartom Heinrich Schwarzkopf barátságát. Sokat köszönhetek neki.

— Üsse kő — mélázott el Gustav. — Igaza van: ez valóban gyengeség. De ez a fogyatékosság olyan ritka a mi embereink körében, hogy kész vagyok számolni vele.

— Köszönöm — mondta Johann.

A Rumpf családnál tett látogatás nem keltette föl Gustav érdeklődését. Charlottét különben is úgy festette le Johann, mint a Hitlerjugend tipikus neveltjét, fanatikust, aki a gyárban végzett munkáját újabb alkalomnak tekinti arra, hogy kifejezze a führer iránti szenvedélyes hűségét.

Karolina von Wirthről viszont olyan lelkes elragadtatással beszélt, hogy Gustav kénytelen volt megérdeklődni, nem szeretett-e bele Johann az első látásra. Aztán, mintegy mellékesen megjegyezte:

— Áldásom rá, kívánok maguknak kellemes randevúkat. Mikor találkoznak legközelebb?

— Nem mertem találkát kérni tőle — sütötte le a szemét Johann.

— Miért nem?

— Szerettem volna előbb önnel tanácskozni — vallotta meg Johann. — Persze, szép a lány, jó családból származik, de sokáig külföldön élt az apjával, és nem vettem észre benne különösen nagy hazafiságot.

— Nem vett észre? — csodálkozott Gustav. — Nos, gratulálok! Annyira beleesett tehát magába, hogy megfeledkezett a politikáról.

— Ilyen jól ismeri őt?

Gustav eleresztette a füle mellett a kérdést.

— Mindenesetre jegyezze meg — tanácsolta —: a nő szépsége ugyanolyan fegyver lehet, mint a férfi esze. S a titkosszolgálatok fegyvertárában erre is, arra is szükség lehet.

— Azt javasolja tehát, hogy szervezzem be? — kérdezte Johann.

Gustav megbocsátón mosolygott.

— Azt javaslom, hogy gondolkozzék a szavaimon.

— Azt hiszem, megértettem önt — mormogta Johann.

— Akkor kitűnő. Milyen következtetést vont le tehát?

— Ha eljön az ideje, ön meg fogja mondani nekem, újítsam-e föl ismeretségemet Karolinával vagy sem.

— Maga okos ember, Johann — mondta Gustav.

Azok a munkatársak, akik Walter Schellenberg összekötő tisztjeinek különleges csoportjához tartoztak, nem tartózkodtak állandóan az orgonabokroktól eltakart villákban. Néhányan önálló lakást tartottak fenn, s csak akkor jelentek meg a körletben, ha valamilyen újabb feladat végett berendelték őket. Valamennyiüket jól ismerték a berlini társaságban. Jó nevű családok tagjai voltak, s anyagi függetlenségük nagy mozgási lehetőséget biztosított a számukra.

Egyikük, Hugo Lemberg, híres berlini ügyvéd fia, képzettsége szerint jogász, katonai szakmája szerint pilóta, felkeltette Johann érdeklődését.

Az atléta termetű fiatalember fölöttébb fesztelenül viselkedett, s néha igen élesen, félreérthetetlenül fogalmazott. Egy alkalommal a következő kérdést szegezte Johann-nak:

— Ön az Abwehrnél dolgozott és az orosz ügyekkel foglalkozott. Mondja, a maga véleménye szerint az oroszok lehetségesnek tartják, hogy különbéke-tárgyalásokat folytassanak Németországgal?

— Szerintem nem tartják lehetségesnek — mondta Johann.

— És azt lehetségesnek tartják, hogy legyőzzük őket?

— Nem tartják lehetségesnek — ismételte Johann.

— És akik velünk dolgoznak?

— Erre rendszerint csak az alja kapható.

— Tehát az a véleménye, hogy az Oroszországban folytatott felforgató tevékenység perspektívátlan?

— Akadtak egyes sikeres vállalkozásaink, például...

— Értem magát — vágott a szavába Hugo. Cigarettával kínálta Johannt, maga is rágyújtott, elgondolkozva élvezte a füstöt. — Ebből csak egy következtetés vonható le: ahhoz, hogy megnyerhessük a háborút keleten, minél előbb és minél sikeresebben veszítenünk kell nyugaton. Némelyek úgy vélik, hogy jobb engedményeket tennünk a nyugatiaknak, akik csak katonailag ellenségeink, mintsem hogy legyőzzenek bennünket a keleti bolsevisták, akik katonailag is, politikailag is szemben állnak velünk.

— Én a birodalom végső győzelmére esküszöm — mondta Johann.

— Én is — válaszolt Hugo. — De a győzelemhez vezető utak néha különbözők.

Hugo egy alkalommal ebédre hívta Johannt. Lembergék villája Wannseetől nem messze, Dahlem kerületben volt. Johann itt váratlanul Gerd századossal futott össze. Gerd azonban a csodálkozás legkisebb jelét sem mutatta: nyilván tudta, hogy ott lesz, találkozni fognak.

Az óriási, üvegezett falú verandán ebédeltek, amelynek padozatát nyerskő lapok borították. Ebéd közben elvont dolgokról folyt a szó. Később fölmentek Hugo apjának dolgozószobájába. Amikor a könyvespolcokon Johann észrevette a szovjet sajtó legfrissebb kiadványainak tekintélyes gyűjteményét, nem tartotta szükségesnek, hogy elleplezze csodálkozását.

Hugo rögtön magyarázattal szolgált:

— Bizonyos befolyásos személyek megbízásából apám elvállalta, hogy elemzi a szovjet társadalom politikai-lélektani állapotát.

— Édesapja tud oroszul? — kérdezte Johann.

— Nem, de vannak segítőtársai, akik igen jól tudnak oroszul — mondta Hugo.

— Weiss úr kitűnően ismeri az orosz nyelvet — szólt közbe Gerd.

— Számomra vendégemnek nem annyira nyelvészeti ismeretei örvendetesek — mondta Hugo —, mint inkább bátor és he-

lyes jellemzései, amelyeket az oroszok erkölcsi-politikai állapotáról adott. — Johann felé fordult. — Ez becsületére válik.

Hugo a fotelokra mutatva hellyel kínálta vendégeit, ő maga pedig a kerek dohányzóasztalka mellé ült.

— Mondják — szólalt meg Hugo —, véleményük szerint a bűnösség foka tekintetében van különbség a császárság elárulása és a birodalom elárulása között?

— Nem vagyok jogász, és sajnos, nem igazodom el az effajta finomságokban — ismerte be Johann.

— Jól van — hagyta rá Hugó. — Még lesz ideje gondolkodnia kérdésemen. De a kérdést azzal a meghatározott céllal tettem föl, hogy megértse: a birodalom halhatatlan, és mindegyikünk, aki valamit is árt a birodalom ügyének, halált érdemel.

— Kétségtelenül! — kiáltott fel Johann lelkesen.

— Kitűnő — mondta Hugo. — Most pedig különös figyelmet kérek öntől. Lehetséges, hogy fogadnia és kísérnie kell majd olyan külföldi németeket, akik ellenségei a führernek, de barátai Németországnak. Ha ezek az ön jelenlétében bíráló megjegyzéseket tesznek a führerre vonatkozóan, mit tesz ön?

Johann hangjából csak úgy sütött a meggyőződés:

— Ha az ilyen emberekkel való találkozás szolgálati kötelességeim közé tartozik, a kapott utasítások szerint járok el...

Gerd nem állhatta meg, szavába vágott Johann-nak és diadalittasan mondta Hugónak:

— Na látja! Előre megmondtam magának! Weissben csodálatosan fejlett az az érzék, amely megsúgja neki, hogyan kell értelmeznie helyzetét. — Johannhoz fordulva mintegy bocsánatkérőn tette hozzá: — Remélem, nem sértődött meg? Az igazság a mi legfőbb urunk és parancsolónk!... — Hugóra pillantott: — Megengedi, hogy némi magyarázattal szolgáljak barátúnknak? — Gerd lehunyta szemét, kezeit összekulcsolta a hasán és dünnyögni kezdett: — Látják, mi valamennyien kétségtelenül egyformán istenítjük a führert. És az ő nagysága annyira végtelen és tökéletes, hogy azt más nemzetek legkiválóbb elméi sem tudják felmérni.

— Rövidebben! — szólt rá Hugo türelmetlenül.

— Szóval, csak ezt akarom mondani: a führer halhatatlansága megtestesül a mi nagy német birodalmunkban, és a birodalom fennmaradásáról való gondoskodás jelenti a führer szolgálatát. De Hitler csak egy név. A führer viszont Németország lelke. Ezért ha az ön gondjaira bízott személy az iránt érdeklődne, hogy a német nép nagy birodalmunk érdekében Hitler nélkül is teljesíteni tudja-e történelmi küldetését, én azt szeretném, hogy ön eléggé meggyőző érveket sorakoztasson fel ennek igazolására.

— Ha parancsot kapok rá — mondta Johann.

— És ne feledje az oroszok bolsevista egységét ugyanolyan határozottan jellemezni, mint nemrég tette előttem — toldotta meg Hugo.

— Remélem — jegyezte meg Johann —, hogy minderre emlékeztetni fognak, amikor feletteseim ellátnak instrukciókkal.

A Hugo Lemberggel való találkozás után semmi sem változott Johann számára. Gustavtól továbbra is csupa egyszerű megbízást kapott, amelyeknek végrehajtása nem jelentett különösebb megterhelést számára. Viszonylagos szabadságot élvezett, s így szerét tudta ejteni annak, hogy jelentkezzék a központnál. Részletes tájékoztatást adott helyzetéről, átvette a megfelelő utasításokat. Ezek szerint továbbra is érintkezésben kellett maradnia a berlini rezidenssel.

Találkahelyül egy masszázsszalont jelöltek meg, amely Walter Schellenberg főhadiszállása közelében, a Berkaerstrasse egyik épületében működött.

A szalonban a kezelést Max Stutthof professzor irányította. Személyesen vizsgált meg minden új pácienst, de csak kiválasztott látogatókat masszírozott. A legelőkelőbb pácienseket viszont lakásukon kereste fel ódivatú, belül mahagónival bélelt Daimlerén.

Johannt a rendelőben ősz hajú, idős férfi fogadta; az öreg arcon jól látszottak a párbajok dicsőséges nyomai. Mint utóbb megtudta, ezeket a forradásokat Stutthof arcán szovjet sebész helyezte el nagy hozzáértéssel.

Johann megmondta a jelmondatot, s miután megkapta a választ, arra várt, hogy a professzor haladéktalanul átveszi tőle az információt, és közli a központ újabb utasításait. Stutthof azonban csak annyit mondott, hogy vetkőzzék le, majd gondosan megvizsgálta. Kitöltött róla egy kartotékot, majd elégedett arccal megjegyezte, hogy a harckocsi-epizód során szerzett sebesülés után csakugyan ráfér Johannra egy alapos masszázskúra. Fejcsóválva korholta Johannt, hogy nem törődik egészségével, túlságosan kimerítette idegrendszerét. Gyógyszert írt föl neki és megszabta a megfelelő kúrát.

— Nézze, kérem — türelmetlenkedett Johann —, nagyon hálás volnék, ha megkímélne kétes ismereteitől.

— Miért kétesek? — sértődött meg Stutthof. — Én, öcsém, már akkor gyakorló orvos voltam, amikor maga még pionírnyakkendőt viselt. És mivel a kedves szülei több ízben aggódva érdeklődtek kisfiacskájuk egészségi állapota iránt, mint orvos, azt a határozott utasítást kaptam a központtól, hogy a legkomolyabban foglalkozzam magával. És ha szükségesnek látom, akár kórházba is befektethetem...

— Még csak az hiányzik! — fogta el a méreg Johannt.

— Ne vitatkozzék velem — nevetett a professzor —, nekem itt nagy befolyásom van, és semmibe sem kerül megsúgnom valamelyik hatalmasságnak, hogy magának gyógykezelésre van szüksége. És akkor magát mint gyengélkedőt befektetik a klinikámra, esetleg közvetlenül a maga Gustavjának az utasítására. Aki egyébként már csak azért is lekötelezettem, mert helyrepofoztam a térdízületét, amely nyilván valami banditavállalkozás során megsérült. Vagyis arra kérem, nagyobb tisztelettel beszéljen velem. Most pedig menjen a pénztárosnőhöz. Befizeti a megfelelő összeget, gondosan ellátják, s utána majd meghallgatom, ahogy illik.

Miután Johann kipróbálta a különféle gyógyeljárásokat, amelyekről híres volt Stutthof professzor intézménye, tagjaiban kellemes bágyadtsággal tért vissza a már ismerős rendelőbe, átadta az információt és meghallgatta az utasításokat. Búcsúzóul a professzor ennyit mondott:

— Ne feledje megmutatni a kúralapját Gustavnak, és kérem, kollégái körében csináljon reklámot csodálatos hatású gyógyeljárásainknak. Egyébként nem kötelező, hogy minden

látogatása alkalmával találkozzék velem. Célszerűbb lesz, ha összekötőnek keres valakit, akinek nagyobb mozgási lehetősége van, mint nekem. Gondoljon arra, hogy klinikám jelentékeny jövedelmet hoz, és igencsak hasznára van egyes ügyfeleimnek. Egyáltalán nem volna kívánatos, hogy bizonyos okok miatt ne folytathassam tevékenységemet ilyen sikeresen és gyümölcsözőn. Ezért minél ritkábban kell személyesen találkoznunk. Most pedig jól figyeljen. Németországban ma a hatalom birtokosai körében csoportok alakultak, amelyek kapcsolatba léptek az Egyesült Államok és Anglia uralkodó köreinek egyes tagjaival, s titkos tárgyalásokat folytatnak velük. Céljuk a különbéke. Ennek fejében Németország kötelezettséget vállalna arra, hogy ledobja a hitleri cégért, mindent elkövet Hitler katonai és politikai céljainak megvalósításáért a keleten, de már a szövetségesek hadseregeinek támogatásával, vagy legalábbis gazdasági segítségükkel. Ennek fejében Németország több engedményre hajlandó a Nyugattal szemben. Mindegyik csoportnak más-más elképzelése van. De az elképzelések lényege azonos. Lényegében nem más ez, mint összeesküvés az antifasiszta koalíció népei ellen. Nekünk most az a kötelességünk, hogy cáfolhatatlan dokumentumokat, bizonyítékokat szerezzünk azoknak az embereknek áruló akcióiról, akik szövetségesi kötelezettségeik és népük akarata ellenére, a kormányfők által aláírt egyezségeket lábbal tiporva titkos tárgyalásokba bocsátkoznak közös ellenségünkkel. A mi egyetlen és legfőbb feladatunk tehát az, hogy megszerezzük ezeket a dokumentumokat. Mindazok, akik kapcsolatban állnak majd önnel, ennek a feladatnak a végrehajtásán munkálkodnak. Rendkívül óvatosnak kell lennie, mert minden elhibázott lépés jelzés lehet számukra, hogy a szovjet hírszerzés ebben az irányban dolgozik. Most pedig, hogy világosan lássa a feladat fontosságát: máris olyan adataink vannak ezekről a tárgyalásokról, hogy ha ezeknek csak egy része is Hitler tudomására jutna, haladéktalanul fejét vétetné igen sok közvetlen munkatársának. Lehetséges, hogy minden más hírszerzés Hitler tudomására hozná ezeket az adatokat. Mi azonban mindig a legfőbb célokat nézzük. El akarjuk hárítani az egész emberiség jövőjét fenyegető veszélyt. A dokumentumokat a szovjet kormány a szövetséges kormányoknak fogja megmutatni. Illetve elsősorban a kormányfőnek.

— Nem lehetne mégis valami elheverő másolatot Hitler orra alá dugni?

A professzor mosolygott, ujjával fenyegette Johannt, majd komolyan hozzátette:

— Hitler is próbál titkos diplomáciai tárgyalásokat folytatni a szövetségesekkel. De a birodalmi kancellária ügyeivel feltehetően más elvtársaink foglalkoznak. Természetesen olyan mértékben, amilyen mértékben megbíznak bennük a führer környezetének tagjai.

Johann csodálkozva vonta föl a szemöldökét.

A professzor ábrándozva mondta:

— Ha az eljövendő győzelmi díszszemlén elvtársaink egy oszlopban vonulhatnának fel a Vörös téren német egyenruháikban... Alighanem impozáns egység kerekedne belőlük... — A professzor elhallgatott, gondolkozott egy ideig, aztán arca hirtelen felragyogott. Felállt, nadrágja varrására illesztette kezét, és suttogó hangon vezényelt: — Alekszandr Belov százados, vigyázz! A parancsnokság megbízásából közlöm: az ellenség hátországában végzett hősies munkájáért önt a Honvédő Háború rendjel első fokozatával tüntették ki.

— A Szovjetuniót szolgálom! — húzta ki magát Johann feszesen a professzor előtt.

A professzor tenyerét a fiú mellére fektette.

— Itt van — mondta elcsukló hangon. — Tedd el a szívedbe és viseld. — Átölelte Johannt, nehezen lélegzett, aztán eltolta magától a fiút. — És most eredj, eredj hamar. Egészen elérzékenyültem, pedig néhány perc múlva egy undorító frátert kell személyesen masszíroznom! Kedvem volna megfojtani, aztán a ráncokat simítgatom a pofáján meg a nyakán. No, most már tűnj el! Sok szerencsét!

*

Néhány nap múlva Johann parancsot kapott, hogy a Tempelhof repülőtéren fogadjon egy utast és a kilences menetvonalon vigye Templin körzetbe, Hohenlichen-uradalomba, ahol az SS kórháza van. Johann azonban már tudta, hogy szó sincs ott semmiféle kórházról: Himmler birodalmi vezető főhadiszállását rendezték be ott.

Útközben meg kellett állnia Wandlitz faluban és meg kel-

lett ebédeltetnie vendégét az Am See-étteremben, a bárpulttól jobbra álló harmadik asztalnál.

Az utas méltóságteljes megjelenésű férfi volt. Fölöttébb fesztelenül viselkedett, egyáltalán nem rejtegette angolszász külsejét és külföldire valló modorát.

Egy cseppet sem csodálkozott rajta, hogy Johann tud angolul.

— Nézd, öcskös, nevezz nyugodtan Joe-nak — mutatkozott be az utas, és ellentmondást nem tűrő hangon kijelentette: — Mindenekelőtt cipelj végig a nagy falutokon, ezen a Berlinen. Nagyon szeretném látni azokat a helyeket, ahol a srácaink a legtöbb házat döntötték halomra.

— Parancsom van rá, hogy adott menetvonalon menjünk.

Joe benyúlt a zsebébe, gumival átkötött dollárköteget vett elő, és odanyújtotta Johann-nak:

— Vegyél belőle néhányat emlékül, mindegyiken rajta van az elnök portréja.

— Köszönöm, nem kérek — mondta Johann.

— Nézd, fiókám, én nem foglalkozom marhaságokkal, és légy nyugodt, semmi közöm sincs a katonai hírszerzéshez. Lefényképezel a saját gépemmel a romokkal a hátam mögött, és ennyi az egész. Aztán odanyomod a gépet a gazdáid markába, ők maguk előhívják és másolják a képet. Tudom én, hogy mi a rend nálatok, ne félj semmit.

— Menetútvonalunkon lesznek megfelelő romok — mondta Johann.

— Akkor nyomás — bólintott rá Joe. Hátradőlt az ülésen: — Nos, hogy szolgál a führeretek egészsége?

— És hogy szolgál Mr. Roosevelté?

— Hű, de ügyes fickó vagy! — kacagott Joe. De rögtön nyers lett a hangja: — Csak ne próbáld velem a bolondját járatni. Pontosan annyit tudok rólad, amennyit tudnom kell. A keleten működő katonai hírszerzésnél dolgoztál. Hogyan értékeled az oroszokat?

— Az oroszok a maguk szövetségesei, magának jobban kell ismernie őket.

— Téged külön betanítottak, hogy így válaszolgass nekem? — kérdezte Joe mérgesen.

— Nem akartam felbosszantani — békítgette Johann. — De

ha érdekli, az oroszok azt állítják, hogy elsőként nyújtanak kezet maguknak az Elbánál.

— A ti fejetek fölött?

— A mi hulláink fölött.

— Tehát az utolsó katonáig harcolni fogtok ellenük?

— Az utolsó németig. Így mondta a führer.

— Hogy vélekednek az oroszok arról, hogy még mindig nincs második front?

— Azt mondják, hogy már van. Második frontnak nevezik a partizánmozgalmat meg az ellenállási mozgalmakat az európai országokban.

— Tehát ha egyesek nem sietnek, az oroszok csak erre a „második frontra" fognak számítani?

— Ők legalábbis így nevezik.

— Ez érdekes, öcskös! És mi következik ebből?

— Kérdezze meg Mr. Rooseveltet.

— Én téged kérdezlek, a németet!

— Akkor kérjen kihallgatást a führertől, ő az első német a birodalomban.

— A mi tőzsdénken őt már nem jegyzik.

— A führer újabb offenzívára készíti elő a Wehrmachtot, és akkor majd másképp fognak beszélni.

— Nem tartozom azok közé, akik a Hitler-részvények árfolyamának emelkedésére spekulálnak.

— De azért vannak maguknál ilyenek?

— Voltak . . . De miért kérdezgetsz engem?

— Csak udvariasságból — mosolygott Johann —, hogy félbe ne szakadjon a beszélgetés.

— Nos, akkor csak folytasd — mondta Joe.

— A főnökét Wandlitzban fogjuk megvárni?

— Igen, a megbeszélés szerint. — Joe azonban erre már elcsodálkozott: — De ki mondta neked, hogy én a főnökömet kísérem?

Johann-nak senki se mondta ezt. Csak rájött, hogy Joe nem az az ember, akit Hohenlichenben várhatnak. Még a legfőbb SS-tiszteknek is külön egyszeri belépőre volt szükségük, hogy a fellegvárba bekerülhessenek. Hohenlichen körül az egész övezet tiltott terület volt.

Johann azonban nem felelt Joe kérdésére.

— Sebaj, öreg fiú — mondta —, egyszer majd te is főnök leszel. Nálatok, Amerikában gyorsan megy az ilyesmi.

— Az ám, persze! — kiáltott fel Joe. — Már kétszer nyomtam sebesülten az ágyat kórházban ilyen utazások után. — Szemmel láthatólag rögtön beletörődött, hogy Johann kitalálta funkcióját, és már szégyenkezés nélkül, nyíltan panaszkodott: — Hát lehet ilyen körülmények között felelni a főnök biztonságáért?

— Nem kell nyugtalankodni — vigasztalta Johann. — A főnökről mi legalább olyan jól gondoskodunk, mint a ti összes szolgáitok együttvéve.

— Ezért ígértek nekem ilyen belevaló srácot, mint te — mondta Joe —, az Abwehrtől, nem pedig a Gestapótól.

— Szerintetek az Abwehr jobban dolgozik?

— Nem, de a főnök nem akarja, hogy a Gestapo feleljen a biztonságáért. Sokkal rendesebb dolog egy katonai hírszerző, mint egy gestapós oltalma alatt állni. A főnök politikai megfontolásokból nem óhajt közösködni ezzel a céggel. Ha otthon megtudnák, hogy kapcsolatban állt a Gestapóval, könnyen ráfizetne. Az egyszerű választók nagyon nem bírják Hitlert, a nácikat, a gestapósokat és az egyéb fasisztákat. Ők fizetik az adót, ők szolgálnak a hadseregben — számolni kell velük.

— Hát igen — bólogatott Johann. — A főnök nyilván annyira szereti választóit, hogy külön idejött megkérni bennünket, ne nagyon csipkedjük majd őket a nyugati fronton.

— Vigyázz jobban a saját fejedre! — gurult méregbe Joe. Epésen jegyezte meg: — A mi „légi erődjeink" elől nem lehet elbújni az acélsisak alatt.

— Na, ami azt illeti, harcolni azért még megtanítunk benneteket — nevetett Johann gúnyosan.

— Benneteket meg majd az oroszok leszoktatnak róla!

— Úgy van — mosolygott Johann. — Nyilván attól féltek, hogy az oroszok ki ne szaladjanak a La Manche-csatornához.

— Honnan veszed ezt?

— Hiszen világos: különbékével akarjátok megúszni a dolgot.

— Nem olyan egyszerű ez, öcskös . . .

— Erről van szó — hagyta rá Johann. — Ezért ajánlatos, hogy te meg a főnököd jobban féljetek itt Roosevelt ügynökeitől, mint a Gestapótól.

Wandlitzban Johann befordult balra egy keskeny, orgonákkal szegélyezett utcába és megállt az Am See-étterem előtt.

A kijelölt asztalt már megterítették.

Étkezés közben Johann nagyokat hallgatott, Joe viszont szinte egyfolytában beszélt. A pincér hegyezte a fülét, megjegyezte Joe minden szavát, amelyet sikerült elkapnia. Az étterem egész személyzete a Gestapo munkatársaiból állt.

Hohenlichenbe csaknem végig erdőn keresztül vezetett az út. Lépten-nyomon fiatal szarvasok szaladtak át az úton a gépkocsi előtt.

Joe csakhamar elaludt. Az országút kihalt volt, de Johann nem lépte túl a megadott sebességet. A Középnémet-csatornánál veszettül száguldó gépkocsik érték utol őket; golyóálló üvegükön kékesen csillogott a napfény.

A rácsos vaskapunál az őrök nem kértek igazolványt: a kezükben volt Johann és Joe fényképe.

Hohenlichen, Heinrich Himmler titkos rezidenciája olyan volt, mint egy szabályos kúria. Pálmaház, tiszta vízű mély tó, óriási garázs. A fák sűrűjében cseréptetős, magas ház, teraszokkal, balkonokkal. Nyugalom és csend mindenütt.

Nagyon udvarias, civil ruhás férfi vette el Joe táskáját, a kőlapokkal kirakott ösvényen elvezette egy kisebb emeletes épület felé, Johann-nak pedig csak a szemével intett, hogy menjen az őrség épületébe. Johannt itt egy SS-legény várta, bevezette az egyik szobába, s közölte vele, hogy ott kell várnia a további utasításokra.

Másnap reggel Johannt utasították, hogy vigye el Joe-t a ravensbrücki koncentrációs táborba, s ott teljesítse az amerikai minden óhaját. Azután szállítsa Joe-t Berlinbe, s mutasson meg neki mindent, amit látni akar. Dolguk végeztével vigye a vendéget a repülőtérre.

Magába a táborba Joe tulajdonképpen nem kapott belépőt. A táborparancsnok az irodában fogadta. A parancsnokon kívül néhány jól táplált nő is volt a szobában; csíkos rabruhában ültek a fal mellett. Johann tudta, hogy a körültekintő parancsnok német felügyelőnőket öltöztetett be.

Joe lefényképezte őket, majd néhány kérdést intézett hozzájuk, ezekre a táborparancsnok válaszolt. Amikor azonban kiléptek az irodából és a gépkocsihoz indultak, a tábor kapuján

őröktől kísérve kisebb fogolycsoport vánszorgott befelé. Joe hirtelen felélénkült, s szólt a parancsnoknak, hogy ezeket a fogolynőket is szeretné lefényképezni.

A táborparancsnok ezt kategorikusan megtiltotta. Joe ekkor sandán elvigyorodott.

— Vetesse le róluk a rabruhát és adjon rájuk hétköznapi öltözéket, vagyis öltöztesse át őket, mint azokat ott bent, akiket engedelmével az imént örökítettem meg. — S látva, hogy a parancsnok hajthatatlan, kacsintva hozzátette: — Legyen nyugodt, az én felvételeim csak azt fogják tanúsítani, hogy a német nőket pokolian megviselte a háború. Biztosíthatom, hogy ilyen fényképdokumentum láttán sok szenátorunknak könnybe lábad majd a szeme.

A táborparancsnok esze gyorsan váltott. A civilbe átöltöztetett fogoly nőket hamarosan felsorakoztatták az iroda mellett.

Joe ekkor megkérdezte a táborparancsnokot, nincs-e véletlenül a táborban néhány gyerek, akik ugyanolyan rossz bőrben vannak, mint a hölgyek.

— A gyerekek mindig meghatók — magyarázta.

Ezt a kérését is teljesítették.

Amíg Joe a nőkkel és a gyerekekkel bajlódott, hogy szabályos sorukat laza csoporttá rendezze, Johann is lefényképezte őt e művelet közben háta mögött a tábor kerítésével.

Berlinben Joe a bombázásoktól legjobban sújtott kerületekre volt kíváncsi. Joe szorgalmasan és hosszasan fényképezte a romokat. Már a repülőtér felé tartottak, amikor Johann csak úgy félvállról megkérdezte:

— Újságoknak adod el a fényképeket?

— Azt majd a főnök dönti el — mondta Joe. — Én neki dolgozom, ő meg a politikának.

— Ugyan miféle politika van a te felvételeidben?

— Micsoda kérdés! — csodálkozott Joe. — A mi vöröseink odahaza azt ordítozzák, hogy ti fasiszták fenevadak vagytok. A főnököm meg majd az orruk alá dugja a fényképdokumentumokat, és mindenki látni fogja az elcsigázott német nőket az éhes gyerekekkel meg a hájfejűeket a rabruhában. Berlin romjai az európai civilizáció barbár pusztítását bizonyítják. És mindez Roosevelt áldásával történik. Érted már? Nálunk demokrácia van. És ha Amerikában vannak hívei a Németor-

ággal kötendő különbékének, ők majd tesznek is érte e bizonyítékokat felhasználva. — Joe harsány hahotára fakadt és megveregette Johann vállát.

*

Johann mindjárt másnap szerét ejtette, hogy ellátogasson a klinikára, és átadta Stutthof professzornak saját felvételeinek negatívjait, amelyeken megörökítette a szélhámoskodó Joe-t. A professzor közölte, hogy a negatívokat sürgősen továbbítja Moszkvába, onnan pedig feltehetően megküldik a washingtoni szovjet követségnek. Ott már tudják, mit kell tenniük velük, ha Joe főnöke esetleg megpróbálja felhasználni a hamisítványokat.

Gustav csak annyit kérdezett Johanntól, sikerült-e valami hasznosat kiszedni Joe-ból, akinek igazi neve Frank Bowles.

— Nem mondott semmi érdekeset. Bowles főleg Berlin közönséges romjai iránt érdeklődött: keresni akar a felvételekkel. — De azért hozzátette: — Nem fényképezett le egyetlen katonai objektumot sem.

Gustav ajkbiggyesztve jegyezte meg:

— Nem az a fajta hírszerző ez, aki az angolszász pilóták testi épségével törődik és ezért légelhárító rendszerünket igyekszik kipuhatolni. Alighanem többet töri a fejét azon, hogyan lehetne megbuktatni Rooseveltet, semmint azon, hogyan lehetne legyőzni Hitlert...

— Ez igaz — hagyta rá Johann. — Nagyon tiszteletlenül beszélt az elnökéről.

— És a führerről?

Johann keményen belenézett Gustav szemébe.

— Szóról szóra a következőket mondta: „Nektek, németeknek, mással kell felcserélnetek a Hitler-cégért, akkor cégetek könnyebben boldogul majd."

Gustav az ajkát harapdálta:

— Írja ezt le egy rövid jelentésben. A többit elhagyhatja...

*

A Bismarckstrasse villáiban, akárcsak a Berkaerstrasse 31—35. számú házban, éjjel-nappal folyt a munka, még akkor is, amikor az angolszász gépek veszettül bombázták Berlint,

mintha a munkásnegyedek nem ugyanebben a városban, alig néhány kilométerre innen dőltek volna romba.

Johann ezt eleinte azzal magyarázta, hogy a titkosszolgálat munkatársai tudnak uralkodni az idegeiken. De csakhamar rájött, hogy tévedett. A munkatársak bizonyosak voltak benne, hogy a pilóták nem fogják megszegni a német külföldi hírszerzés és washingtoni meg londoni kollégáik közt megkötött „gentlemen's agreement"-et. Egyébként a német külföldi hírszerzés, nyilván hálából azért, hogy a szövetségesek légiereje biztosította számára a normális munkakörülményeket, vállalta a Németország területe fölött lelőtt pilóták megmentését.

Goebbels uszította a lakosságot, hogy lincselje meg az amerikai és az angol pilótákat, akik ejtőernyővel épségben földet értek.

De azért akadtak kivételek is az amerikai és angol pilóták között. Egyesek fogolytáborokba kerültek, mégpedig speciális, meglehetősen kényelmes táborokba, s a német hírszerzők segítséget nyújtottak a tiszteknek meg a magas állású személyek fiainak, hogy megszökjenek, méghozzá kényelmesen, teljes biztonságban.

Johann újabb megbízatásai éppen ilyen hadifogoly-átcsempészéssel függtek össze. Kiutaltak neki egy Opel-furgont, nagy teljesítményű motorral. A gépkocsinak volt titkos rekesze, rádió adó-vevője, valamint jókora üzemanyagtartálya.

Johann a svájci határon segítette át utasait. De nemcsak ennyi volt a feladata.

Az Opel titkos rekesze dugig volt a német birodalmi bank bélyegzőjével ellátott aranyrudakkal.

Az aranyat a Svájci Bankban kellett letétbe helyeznie az SD által bérelt széfben.

A harmadik birodalom törvényei szerint az arany illegális kivitele hazaárulásnak minősült, megkísérlését halállal büntették.

Ily módon a Johann gondjaira bízott utas is, a rakomány is egyaránt halálos veszedelmet jelentett ránézve, noha az egész ügylet Himmler parancsa szerint történt.

Johannt ellátták olyan iratokkal, amelyek valamelyes biztonságot nyújtottak a számára. De ha a Gestapo túlságosan szőrszálhasogató, és megtalálja Johann gépkocsijában az ille-

gális utast és a rakományt, ugyanaz a Himmler habozás nélkül aláírta volna Johann halálos ítéletét, Schellenberg pedig megcáfolhatatlan bizonyítékokat produkált volna, hogy Johann Weiss sohasem tartozott a birodalmi külföldi hírszerzés állományába. Ezt már csak azért is könnyen megtehette, mert Johann Schellenberg különleges csoportjához tartozott, amelynek kartotékjait saját külön páncélszekrényében őrizte.

Mindegyik náci vezérnek szerteágazó, tekintélyes ügynöksége volt külföldön, ez az ügynökség intézte titkos pénzügyi műveleteiket. Johann-nak a legnehezebb feladat jutott: emberek és arany csempészésével foglalkozott.

Közben azonban, ha csak tehette, meglátogatta a professzort. Egyik ilyen találkozásuk alkalmával a professzor közölte vele, hogy távollétében a Heinrich Schwarzkopf számára megadott rejtekhelyre több fontos anyag érkezett. Ezek azt bizonyítják, hogy a keleti fronton elszenvedett vereség hatására megalakult ellenzéki csoportok Hitler erőszakos eltávolítására készülnek. Hitler eltávolítása után katonai diktatúrát akarnak teremteni az országban, s katonai kormányt alakítanának, hogy az kompromisszumos békét kössön a Szovjetunió szövetségeseivel, a német tábornoki kar és a nagyiparosok számára elfogadható feltételekkel. Tervük lényege röviden: kapituláció a nyugati fronton és újabb offenzíva a keleti fronton az Egyesült Államok és Anglia támogatásával.

Johann számára ezért továbbra is az a fő feladat, hogy megszerezze azokat a dokumentumokat, amelyek bizonyítják, hogy a birodalom uralkodó köreinek képviselői puhatolózó tárgyalásokat folytatnak a szövetségesekkel különbéke ügyében.

Johann, mivel ideje éppen engedte, engedélyt kért Gustavtól, hogy meglátogathassa Schwarzkopfékat. Gustav azonban ezúttal nemet mondott. Igaz, hogy közben rejtélyesen mosolygott, s megjegyezte, hogy ilyen viharos, nyugtalan időkben a pihenés a legnagyobb jutalom az ember számára.

Johann néhány napig ki sem mozdult a Bismarckstrasséről. Később Gustav váratlanul azzal a javaslattal állt elő, hogy menjenek el horgászni. Johann az alkalomhoz illőn öltözött, de amikor beült a gépkocsiba, Gustav végignézett rajta, és elmosolyodott:

— Nem gondoltam volna, hogy ilyen tapasztalt horgász.

Nem a tavak felé, hanem Schmargendorfba indultak.

— Mit jelent ez? — kérdezte Johann.

— Elérkezett az a nagyszerű pillanat, amikor örömet szerezhetek magának azzal, hogy bemutatom egy gyűjtőnek.

Johann kérdő tekintetet vetett Gustavra.

— A többit megtudja a helyszínen.

A gépkocsit az „Arany Szarvas"-hoz címzett kiskocsma bejáratánál hagyták, s gyalog folytatták útjukat. A villa, amelybe tartottak, egy nagy kert mélyén bújt meg, s lakáj vezette át őket a kerten. Mögéjük pedig két civil ruhás alak szegődött, mindketten a nadrágzsebben tartották jobb kezüket. Gustav az egyik padnál megállt, s annyit mondott, hogy majd itt megvárja Johannt. Innen csak a lakáj tartott Johann-nal, de a hallban ő is megállt, s fakó hangon közölte:

— Balra az első ajtó, második szoba. Az ön helye az ablaknál levő fotel.

Johann az utasítás szerint cselekedett. A szobában nem volt senki. Az ablaknál valóban ott állt a fotel, amelyet mintegy elbarikádozott egy nehéz asztal. Valamivel távolabb még egy fotel állott telefonokkal megrakott asztal mellett. Ennek a fotelnak a karfáján több színes gomb tarkállott: nyilván jelzőgombok.

Engedelmesen belesüppedt az ablak melletti fotelba, és várt. Eltelt több mint fél óra, de senki sem jelentkezett. Johann már elunta a nézelődést, bár kétségtelenül pompás látványt nyújtott a gondozott park, amelyben pávák lépdeltek peckesen. Ekkor azonban puha, lassú léptek neszére lett figyelmes.

Harmincöt év körüli, középtermetű, szikár férfi lépett a szobába. Feszes szabású, halszálkás szürke öltönyben volt, s a hőség ellenére a zakó alatt fekete mellényt viselt. Kényelmesen elhelyezkedett a fotelban, karjait a támlákra fektette és fekete, mélyen ülő szemét Johannra függesztette.

Johann fölemelkedett a fotelből, de a férfi türelmetlenül intett neki, Johann erre újra leült, s türelmesen várt, hogy az ismeretlen nyugodtan fürkészhesse, de közben ő is szemügyre vette házigazdáját.

Sötét, simára fésült haj, a szokottnál nagyobb fül, keskeny, hajlott orr, az orrtőnél markáns ráncokkal. Mélyebb redők hú-

zódtak az orrcimpától a keményen összeszorított száj szegletéig. Bőre sárga, de nem napozástól, hanem mintha májbajos volna. Ezek a vonások együttvéve inkább vonzóvá, semmint visszataszítóvá tették az ismeretlent.

Johann-nak egyébként ennél kevesebb ismertetőjel is elég lett volna, hogy megállapítsa, kivel van dolga. Az ismeretlen férfi Walter Schellenberg volt, az SS brigadeführere, rendőr vezérőrnagy, az RSHA hatodik osztályának főnöke. Mindazonáltal továbbra is őszinte kíváncsisággal nézegette Schellenberget, jól sejtvén, hogy házigazdája ezt csak hízelgőnek tarthatja.

— Maga azonban fiatal — mondta Schellenberg komolyan.

— Ha ez baj, idővel segíthetek rajta.

— És merész — tette hozzá Schellenberg.

— Elnézést, brigadeführer úr! — Johann felpattant, kihúzta magát.

— Üljön le — parancsolt rá Schellenberg. — Nem a mostani viselkedésére gondoltam, hanem arra, amit ott a határon művelt.

— Van méltó példaképem, akit követni szeretnék — mondta Johann, keményen belenézve Schellenberg szemébe.

Schellenberg halványan elmosolyodott.

— És ráadásul még becsületes is. Nem túlságosan sok ez egy ember számára?

— Olyan ember számára, aki önt szolgálja, nem! — Johann arca nem is rezdült.

— Ön találékony. — Hozzátette: — Willy Schwarzkopf nagyon csodálkozott, hogy ön nem volt hajlandó eldicsekedni az új munkakörében szerzett benyomásaival.

— Szolgálati ügyekről beszélgetnünk szigorúan tilos, brigadeführer úr.

— Ki tiltotta meg?

— Maga a munkánk tartalma tiltja meg — vágta ki magát Johann.

— És tetszik a munkája?

— A birodalmat szolgálom.

— Ilyen esetekben úgy szokás válaszolni: a führert szolgálom.

— Igenis, brigadeführer úr!

— Helyes. Úgy látom, rövid idő alatt kitűnően kiismerte magát szolgálatunk finomságaiban — mondta Schellenberg jelentőségteljesen. Aztán kis szünet után megkérdezte: — Van valami kérdése?

— Boldog vagyok, hogy láthatom, brigadeführer úr!

— Ez minden?

Johann hallgatott.

Schellenberg merőn Johann szemébe nézve hirtelen újra megszólalt:

— Jegyezze meg a következő fedőnevet: Fred. Ez a fedőnév csak az én személyes utasításaim továbbítására szolgál. — Várt néhány pillanatot, majd odanyújtott Johann-nak egy műanyag fedőlappal ellátott igazolványt: — Olvassa el.

Az igazolvány szövege így szólt: „Az igazolvány tulajdonosa 178 cm magas, 72 kg súlyú, szürke szemű. Joga van közlekedni a birodalom, a főkormányzóság, Franciaország, Belgium, Hollandia minden útján, belépni a tilos övezetekbe, koncentrációs táborokba, az SS-csapatok és a Wehrmacht szálláskörleteibe bármilyen gépkocsin polgári vagy katonai öltözékben és bármilyen utassal (vagy utasokkal). Az igazolvány csak fényképpel együtt érvényes.

Aláírás: az SS birodalmi vezetője (Himmler), a Gestapo főnöke (Müller), az OKW főnöke (Keitel), az SD főnöke (Kaltenbrunner)."

— Kitűnő igazolvány — mondta Johann, s szerényen visszaadta a dokumentumot Schellenbergnek.

A brigadeführer hanyag mozdulattal az asztalra lökte az igazolványt, felállt, s kezet nyújtott Johann-nak.

— Remélem, a továbbiakban sem fogunk csalódni magában, s akkor a maga fényképére is szükség lesz, esetleg nagyon is hamar, ebben az igazolványban.

Johann megszorította a feléje nyújtott kezet, meghajolt és elindult az ajtó felé.

Váratlanul állította meg Schellenberg újabb kérdése:

— Miért nem jelentette a pártnak von Dietrich százados bizonyos bűnös cselekedeteit?

Johann sarkon fordult és habozás nélkül válaszolt:

— Azért nem, mert közvetlen felettesem, von Lansdorf úr, erre vonatkozóan semmilyen utasítást nem adott.

— Ön nem teljesítette náci kötelességét.
— Engem elsősorban a szolgálati kötelesség vezérel.
— Azt akarja mondani ezzel, hogy van valamilyen különbség a párt iránti kötelesség és a szolgálati kötelesség között?
— Ezt én nem mondtam — felelte Johann.
— De én *így* értettem.
— Ön így akar érteni engem? — kérdezte Johann.
— És maga nem akarja, hogy *így* értsem?

Johann tudta, hogy Schellenberg és Himmler a lehető legjobb kapcsolatban vannak egymással, Bormann-nal viszont ki nem állhatják egymást. Kétségbeesett vakmerőségre szánta rá magát. Előre lépett egyet, s kijelentette:

— Igen, ön jól értett, brigadeführer úr.

Schellenberg összeszorította az ajkát, hegyes arccsontja még élesebben kiütközött sárga arcán. Sokáig hallgatott, egy pillanatra sem véve le fürkésző tekintetét Johann arcáról, aztán váratlanul elmosolyodott, s barátságosan mondta:

— Von Lansdorf úr jó barátom, és az ő kedvező véleménye is közrejátszott abban, hogy ön Fred néven felkerült személyi listámra. Én bizalommal válaszolok a bizalomra. Nem lehetetlen, hogy a führer a közeli napokban alárendeli az Abwehrt Himmler birodalmi vezetőnek. Ily módon lehetősége lesz arra, hogy újra találkozzék néhány kollégájával, többek közt von Dietrich századossal is.

Schellenberg ezután ismét még keményebben megszorította Johann kezét.

Amikor Johann megtalálta Gustavot a kertben, Gustav rögtön leolvasta az arcáról, hogy milyen eredménnyel járt a „főnökkel" való találkozás, és talán túlságosan is hevesen megszorította Johann jobbját.

Gustav ragaszkodott hozzá, hogy beüljenek az „Arany Szarvas"-ba, s Johann sikerének örömére meg kellett inni vele egy palack régi évjáratú aszúbort. Ő fizetett, noha az effajta pazarlás nem volt szokásban még testi-lelki jó barátok között sem.

*

Nem sokkal később Hugo Lemberg újból meghívta Johannt, és ismét apja dolgozószobájában fogadta. Johann-nak feltűnt, hogy a könyvespolcokról eltűntek a Szovjetunióra vonatkozó könyvek meg folyóiratok.

Hugo ezúttal nyíltabb volt. Németország tragikus helyzetéről beszélt. Megjegyezte, hogy az Abwehr adatai szerint a szovjet csapatok 1942 őszéhez képest ötször-hatszor több haditechnikai felszereléssel rendelkeznek, hasonló arányban gyarapodtak harci tapasztalataik, és összegezésül kijelentette, hogy Németország most már katonai eszközökkel nem nyerheti meg a háborút.

— És milyen eszközökre van szükség, hogy ne veszítsük el? — kérdezte Johann.

Hugo kitérő választ adott:

— Az Egyesült Államokban van egy erős Roosevelt-ellenes csoport, amelynek érdeke, hogy fennmaradjon Németország katonai potenciálja, fenyegetésként Oroszországgal szemben. De ez a csoport tehetetlen, mert az amerikaiak gyűlölik Hitlert.

— És Angliában mi a helyzet?

Hugó gúnyosan nevetett.

— 1938-ban Churchill még azt mondta, hogy Anglia élén olyan erős akaratú és törhetetlen szellemű politikust szeretne látni, mint Hitler, most pedig fél az angol néptől és kénytelen féken tartani az angol fasiszták vezérének törekvéseit.

— És mi a szándéka Oroszországnak?

Hugo vállat vont.

— Sztálin azt állítja, hogy a háborúban nem Németország megsemmisítése a Szovjetunió feladata, hanem a bűnös hitleri rendszernek és kiszolgálóinak a likvidálása.

Johann széttárta a karját.

— A fronton bekövetkezett egyes balsikerek után a führer elmozdította sok kiváló hadvezérünket — mondta Hugo. — S ezzel mintegy a tábornoki karra hárította a felelősséget a hadjáratok kudarcáért.

— Most viszont ezek a nyugalmazott hadvezérek próbálják a führerre hárítani a felelősséget minden katonai kudarcért — jegyezte meg Johann epésen.

Hugo bosszús pillantást vetett rá.

— Ha vereséget szenvedünk, az esetleges felfordulásnak csak egy katonai diktatúra tudja elejét venni, s e diktatúra kormánya ugyanezekből a hadvezérekből állna — mondta Hugó. — Az SD adatai szerint, amelyek egyébként kétségtelenül kisebbítik a nyilvánvaló veszélyt, Németország lakosságának csak ötven-hatvan százaléka engedelmeskedik fenntartás nélkül a kormánynak. Harminc százalék elégedetlen a rendszerrel, de nem jelent veszélyt. A többiek megbízhatatlanok, egyre nagyobb erővel üldözik, vagy a frontra küldik őket. Ez a megoszlás azonban nem állandó: szakadatlanul romlik. A szövetségesek hadseregei esetleg vállalnák a rendőri funkciókat, az elégedetlenek elnyomását. Ehhez azonban a szövetséges hadseregeknek be kell vonulniuk Németországba.

— Ezek szerint nekünk ki kell vonnunk hadseregeinket a nyugati frontról? — vetette közbe Johann.

— Paulus, a gyalázatos áruló, kapitulált Sztálingrádban, szégyent hozott a német tiszti becsületre — mondta Hugó gyűlölködve. — De ha a nyugati fronton tenne így egy német tábornok, az nemes cselekedet volna, mert Németország megmentését szolgálná vele.

— Tehát ha nyugaton megnyitjuk a frontot, az nem árulás, hanem a birodalom szolgálata?

— Igen, ha meg akarjuk menteni Németországot a kommunizmus veszélyétől.

Ekkor egy katonatiszt lépett a szobába. Kitűnő megjelenésű, rokonszenves férfi. Arcának kellemes összhatását nem rontotta el még a bal szemét takaró fekete kötés sem. A sovány, feszes tartású tiszt jobb karja lakkozott kesztyűs műkézben végződött, bal kezéről két ujj hiányzott.

— Bemutatom barátomat — mondta Hugo —, Klaus Schenk von Stauffenberg gróf vezérkari ezredest.

Az ismerkedés után Hugo eldicsekedett:

— A gróf a déli fronton sebesült meg, nemrég hagyta el a kórházat. — Nem minden irigység nélkül tette hozzá: — Berlinben a tartalék hadsereg vezérkari főnökévé nevezték ki. — Aztán Stauffenberghez fordult: — Johann Weiss főhadnagy, mint már említettem, az Abwehrnél dolgozott, az orosz ügyek szakértője. — Johann számára szükségesnek tartott egy kis magyarázatot: — Az orosz kérdést illetően nem egyezik a vé-

leményünk az ezredessel, s van még egy és más, amiben nem értünk egyet, ez azonban nem akadálya barátságunknak.

Stauffenberg Johann-nal szemben ült le, s így szólt:

— Amint már tudja, délen harcoltam. De nagyon érdekel fő ellenségünk, a Szovjetunió.

— Nem voltam a keleti fronton — húzódozott Johann.

— De szolgálata során érintkezett orosz hadifoglyokkal, tanulmányozta őket, megtudott egyet-mást az illegális szervezetekről, amelyeket az oroszok a táborokban alakítanak, mindez fölöttébb érdekes számomra. Mondjon el mindent, amit lehet.

Johann eleinte igen tartózkodón beszélt. De amikor Hugo magukra hagyta őket, Stauffenberg kérdései nyíltabbak lettek. Nemcsak puszta kíváncsiság hallatszott ki belőlük, hanem mélyebb érdeklődés, talán rokonszenv is a koncentrációs táborokban levő orosz hadifoglyok ellenállása iránt.

És ha Hugo közben nem tért volna vissza, Johann talán pontosabb képet is alkothatott volna magának arról, miért érdeklődik Stauffenberg a hadifoglyok ellenállási szervezetei iránt. De amint Hugo megjelent, az ezredes rögtön témát változtatott.

— Weiss főhadnagy — mondta Hugónak — igen tapasztalt hírszerző, és sok hasznos dolgot hallottam tőle. — S szemét Johannra függesztve bátorítóan megjegyezte: — Beszervezési módszerei igazán eredetiek.

Johann gépiesen bólintott, bár kissé megütközve: egyetlen szóval sem említette az ezredesnek a beszervezés módszereit.

Búcsúzóul bal kezét Johann-nak nyújtva így szólt Stauffenberg:

— Örülnék, ha újra találkozhatnék önnel.

De soha többé nem látták egymást.

*

Johann huzamos ideig futárszolgálatot teljesített a svájci határövezetben. Minden alkalommal egy ügynök jelent meg a gépkocsinál, saját kezűleg rejtette a csomagot a titkos rekeszbe, amelyet azután kulcsával bezárt. A másik kulcs Gustavnál volt. A harmadik kulcsot Johann a professzortól kapta meg, miután sikerült viaszlenyomatot készíteni az eredetiről: egy alkalommal kivette az egyik ügynök zsebéből a kulcsot és ő nyitotta ki a rekesz fedelét.

Johann ettől kezdve útközben találkozott a professzor embereivel. Kinyitotta a rekeszt, menet közben átadta nekik a csomagot és lassítva folytatta útját. Megbeszélt helyen utolérték és ugyancsak menet közben visszaadták neki a csomagot. Az indokolatlan ácsorgás gyanút kelthetett volna: Johann tudta, hogy kocsijába műszert építettek be, amely filmszalagon rögzít minden megállást. Azt is tudta, hogy az életével játszik, ha bármilyen hiba történik, amikor a csomagot felnyitják és kiveszik belőle a dokumentumokat. Tudtak erről a professzor emberei is. Johann azonban az arcukat sem tudta igazán szemügyre venni: olyan gyorsan zajlott le minden. És csak egyetlen alkalommal sikerült megtudnia az összekötőtől, aki motorkerékpáron szédítő sebességgel utolérte, hogy a szovjet kormánynak eljuttatott dokumentumok rendkívül fontos szolgálatot tettek. A dokumentumok ugyanis megcáfolhatatlanul bizonyították, hogy Washington és London uralkodó köreinek egyes bizalmi beosztásban levő emberei megszegik a szövetségesek kormányfői által vállalt kötelezettségeket. Az amerikai meg az angol kormányfő kénytelen volt elismerni ezt.

Johann nem tudta, miféle dokumentumok voltak ezek. Lehetséges, hogy olyan anyagok fotokópiái, amelyek a birodalom valamelyik vezérének — Hitlernek, Himmlernek, Göringnek, Goebbelsnek vagy Ribbentropnak — a békefeltételeit tartalmazták; lehetséges, hogy kormánylistákat tartalmazó memorandumok voltak, amelyeket a Hitlerrel szemben álló ellenzéki csoportok juttattak el a szövetségesekhez. Bármilyen különbözők voltak is ezek a csoportok, valamennyien megegyeztek abban, hogy a legnagyobb veszély mind a szövetségesekre, mind a birodalomra nézve a szovjet hadsereg behatolása német területre, és a német nép forradalmi harca az új Németországért. És valamennyien csak egy menekvést tartottak lehetségesnek: a kapitulációt a nyugati hatalmak előtt és a katonai diktatúra kormányának megalakítását Németországban. Hugo Lemberg is erről beszélt Johann-nak.

Johann-nak fogalma sem volt arról, hogy az egyik csomagban megtalálták egy német ügynök Allan Dullesszel folytatott beszélgetésének jegyzőkönyvét, amelyről rögtön fotokópiát készítettek. A megbeszélésen arról volt szó, ki legyen az újonnan megalakítandó német kormány feje. Dulles Heinrich

Himmler nevét említette. Feltételezte ugyanis, hogy Himmler, mint a birodalom második embere, Hitler után első emberré is válhat. Himmler, a könyörtelen erőszak nagymestere, mindenki másnál sikeresebben tudná elfojtani a kapituláció után esetleg kibontakozó demokratikus mozgalmakat.

Tudott viszont Johann valamit, ami ennél fontosabb volt: Müller obergruppenführer, a Gestapo biztonsági osztályának főnöke, aki Himmler helyére tört, nemrég kézre kerített egy ügynököt, aki Himmler üzenetét vitte Dulleshoz. Az üzenet tartalmát Müller jelentette Hitlernek. Himmler valahogy mégis kivágta magát. Azóta azonban Müller és Himmler gyűlölik egymást. Müller szemmel tartja Schellenberg minden személyes megbízottját, mivel éppen Schellenberg irányítja a titkos tárgyalásokat Himmler nevében.

Johannt váratlanul érte a parancs, hogy azonnal induljon Bernbe. Gustav egy fényképet mutatott neki és hozzáfűzte:

— Minden tekintetben ennek az embernek vagy valaki más, általa megjelölendő személynek lesz alárendelve. Ön teljes mértékben felelős az illető biztonságáért. Ki kell tehát derítenie, hogy megfigyelés alatt áll-e, és minden eszközzel likvidálnia kell az esetleges megfigyelőt, bárki is az. Lehetséges, hogy egy egész csoportot állítottak rá. Bízom a maga bátorságában. Ha esetleg elfogják, nem kell aggódnia a sorsa miatt. Még ha a svájci bíróság halálra ítélné is gyilkosságért, ki fogjuk szabadítani. A svájci kormány jól tudja, hogy a führer nem tartotta célszerűnek Svájc megszállását, és erre különös oka volt: Svájcot felhasználtuk és fel is fogjuk használni céljainkra. Jegyezze meg: azok az emberek, akik az ön gondjaira bízott személyt megfigyelik, ugyanilyen utasítást kaphattak magával kapcsolatban, mint amilyent én most adtam. Gondolom, elég okos, és megérti, hogy ezek az emberek nem katonai ellenségeink ügynökei. Ezért legyen óvatos honfitársainkkal szemben. Ismétlem: likvidálnia kell, bárki is az illető és bármilyen jó oldalról ismeri is esetleg. Egy pillanatra se feledkezzék meg erről. Nagy összeget kap angol bankjegyekben, de — mosolygott Gustav — ne aggódjék: minthogy a maga feladata

különösen fontos, ezek valódi angol fontok lesznek. Most jut eszembe: magának van valami sebesülése... Hát kezeltesse magát Svájcban. Fizessen minél többet az orvosnak, és ő majd kitalálja, mivel kell kezelnie...

*

A Lufthansa személyszállító gépe hajnalban érkezett meg Zürichbe. Johann még aznap Diesel-expresszen folytatta útját Bernbe, és rögtön szobát vett ki az egyik szállodában. Holland útlevele volt, és iratai azt igazolták, hogy német politikai emigráns. De sem a portás, sem a svájci rendőrség nem ragaszkodott a bejelentéshez.

Johann bérelt egy ócska kétüléses Fiat sportkocsit, kényelmesen bejárta vele a várost, nem annyira turisztikai kíváncsiságból tanulmányozva az utcákat, mint inkább azért, hogy ne legyenek nehézségei, amikor oltalmaznia kell majd a gondjaira bízott embert. Hamarosan fel is fedezte az illetőt. Éppen az ódon berni városházát nézegette, amelyet a tizennegyedik században építettek.

Hajlott korú, arisztokratikus megjelenésű férfi volt a megbízott, franciául beszélt fiatal útitársnőjével.

A fényképen, amelyet Gustav mutatott Johann-nak, szabályos Hitler-bajusza volt, most azonban jóval hosszabb császárbajuszt viselt. Sztálingrád után az idősebb berliniek közül sokan régi divatú, monarchista szabású bajuszt növesztettek maguknak.

Johann a parkolóhelyre vezette a gépkocsit, és érdeklődve szemlélni kezdte a városházát. Amikor az idős férfi útitársnőjével a közelébe került, hangosan is kifejezte csodálatát az ódon épület iránt.

A férfi gondosan szemügyre vette Johannt — nyilván ő is ismerte fényképről. Beszívta az ajkát, alig észrevehetően biccentett, nem azért, mert ezt követelte a konspiráció, hanem mert megszokta ezt a gőgös köszönési módot, majd foghegyről odavetette:

— Ha nincs kedve gyönyörködni ebben az épületben, nem kell tovább fárasztania magát...

A férfi Hohenlohe herceg volt, a führer személyes megbízottja, akinek Dullesszel kellett tárgyalnia. S mint Johann

utóbb rájött, a herceget itt az égvilágon semmi sem fenyegette. Johann jelenlétére eredetileg csak azért volt szüksége Canarisnak és Schellenbergnek, hogy értésére adják a hercegnek: tudják, milyen céllal utazott ide, ezért utasították ügynököket, hogy játssza el a díszőrség szerepét magas személye mellett.

Dulles azonban kijelentette, „jelentősebb személyeket" akar látni, valakit „az SS vezető köreiből". És Johann-nak éppen ezekről a „jelentősebb személyekről" kellett gondoskodnia, emlékezve Gustav összes utasításaira.

*

Egyik este Johann benézett egy kávéházba, nem messze az amerikai misszió szálláshelyétől, s váratlanul Steinglitz őrnagyot pillantotta meg. Az őrnagy civilben volt, beesett, szomorú arca gondterhesnek látszott, alakja inkább szánalmat, semmint tiszteletet ébresztett. Johann a háta mögé settenkedett és barátságosan a vállára csapott egykori főnökének. Steinglitz összerezzent és rögtön zakója szárnya alá dugta a kezét.

Johann lefogta a kezét. Steinglitz fölpillantott, s őszintén, boldogan elmosolyodott.

Johann most már úgy beszélgetett vele, mint egyenlő féllel. Biztos volt benne, hogy Steinglitz meg fogja kérdezni, mi járatban van Bernben, így hát rögtön elébe vágott, s boszszús arccal magyarázta, hogy unalmas, merőben pénzügyi jellegű megbízást teljesít. Steinglitz sajnálkozva csóválta a fejét:

— Svájc nem az az ország, ahol kapva kapnak a hamis bankjegyeinken.

— A parancs parancs — mondta erre Johann morcosan.

Steinglitz elmélázott.

— Olaszországban az embereink beváltják a német gyártmányú angol fontokat és műremekeket vásárolnak. Ez az üzlet, öregem!

— Hogy vagy különben? — kérdezte Johann.

— Amint látod — felelte Steinglitz. — Üldögélek az ablaknál, nézegetem a járókelőket.

— Akik az amerikai missziót látogatják — mosolygott Johann. Közelebb hajolt Steinglitzhez: — Az az érzésem, hogy

főnökeidnek ugyanilyen őrszemet kellene állítani az angol nagykövetség elé is.

— Az amerikaiak pimasz banditák! — morgott Steinglitz mérgesen. — Félre akarják állítani Canarist, és a lapjaikban megírták, hogy belekeveredett a führer elleni összeesküvésbe. Ez az amerikai hírszerzés provokációja. Az angolok viszont bosszúból egész cikksorozatot közöltek a tengernagyról: azt írják, hogy a háború után ki kell végezni, mint egy utolsó bandität.

— Baráti szolgálat a múltért és a jelenért — mondta Johann ellentmondást nem tűrőn, úgyhogy Steinglitz kénytelen volt elhallgatni.

Félénken körülnézett, majd megjegyezte:

— Azért te túlságosan önhitt lettél.

— Elkaptam ezt a betegséget közvetlen főnökeimtől.

— Igaz — mondta Steinglitz elgondolkozva. — Szárazföldi tengernagyunk most kutyaszorítóban van. De még hallatni fog magáról... — Alig hallhatón suttogta: — Valaki elfecsegte neki, hogy a szövetségesek nem bíznak a führerben, és néhány intelligens, józan és bizalomra méltó embert keresnek, olyanokat, mint Himmler, az SS birodalmi vezetője. Habár lényegében az óceánon túliak közül még ez a Dulles a legbarátságosabb irántunk. Azt beszélik, kijelentette, hogy elismeri a német ipar igényét az európai vezető szerepre.

— Így van — hagyta rá Johann. — Nem akarja, hogy a háború után Anglia legyen Európában a legerősebb hatalom.

— Akkor mégsem olyan reménytelen a helyzet — vélte Steinglitz. De aztán hirtelen elkomorult az arca, vonásai megkeményedtek. — Szóval te most politikai hírszerzéssel foglalkozol?

— Kertelés nélkül beszélek önnel — váltott át Johann a magázásra —, tudtam, hogy itt találom. Tudok arról is, milyen feladattal bízták meg. — Gúnyosan nevetett: — Az én megbízásom nem vág egybe az önével, ön Canaris embere, nem pedig Himmleré. Korábbi jó kapcsolatunkra való tekintettel kötelességemnek tartom, hogy felajánljam a semlegességet.

— A semlegességet? — csodálkozott Steinglitz. — Nézd csak, milyen kedves!

— Ez elegendő ahhoz, hogy a mi embereink véletlenül le ne

kapcsolják magát — közölte Johann hűvösen. — Ideje, hogy az Abwehr ne dugja többé az orrát oda, ahol már senki sem jegyzi.

Steinglitz arca elszürkült.

— Himmler tehát nem bocsátotta meg nekem azt a régi angliai históriát...

— Nyilván az történt — mondta Johann —, hogy Canaris, aki akkor még jó barátságban volt Heydrichhel, megmentette magát. Ami viszont Himmlert illeti, nyoma sincs benne a tengernagy iránti rokonszenvnek.

— Ez igaz — esett gondolkodóba Steinglitz —, és semmibe sem kerül neki, hogy kinyiffantson.

— És mi történne, ha együttműködne Himmler munkatársával, és ez a munkatárs nem felejtené el megemlíteni jelentésében a maga érdemeit?

Steinglitz némi töprengés után így szólt:

— Churchill azt mondta Hessnek, hogy a puccs végrehajtása előtt semmilyen kötelezettséget nem vállalhat, de ha a puccs megtörténik és az új kormánynak elegendő tekintélye lesz, lehet találni megfelelő kiutat. Az angolok emlékeznek rá, milyen szolgálatot tett nekik Canaris, amikor Dünkirchen után katasztrofális helyzetbe kerültek: olyan jelentést terjesztett a führer elé, amelyben mértéktelenül felnagyította Anglia védelmi képességét és arányosan csökkentette az oroszok erőit. Az angolok hálásak neki és ragaszkodnak majd jelöléséhez az új kormányban. Ráadásul a tengernagyot a tábornoki kar egy része is támogatja.

— Ide figyeljen — mondta Johann szándékosan ingerülten. — Hogy az új kormányban benne lesz-e Himmler, Göring, Canaris, vagy megmarad-e a führer, ez nem ránk tartozik. Okosabban tesszük, ha ilyesmibe nem ütjük bele az orrunkat.

— Helyes — bólogatott Steinglitz. — De ha mégis belekevernek?

— Azelőtt, amikor magát még külföldre küldözgették, maga egy bizonyos külföldi hatalom ellen dolgozott, és minden világos volt.

— Úgy van — helyeselt Steinglitz.

— Most pedig — mondta Johann —, ha maga Anglia vagy az Egyesült Államok ellen dolgozik, főbe lövik, mégpedig a mi

embereink. Azok, akik az amerikaiak és az angolok javára dolgoznak.

— Akkor hát mit javasolsz? — komorodott el Steinglitz.

— Már javasoltam: felajánlom a semlegességet szolgálatai fejében.

— Nem egyenlő az ár — vélte Steinglitz.

— Ugyanúgy nem egyenlő, mint ahogy nem tekinthető egyenlőnek az én birodalmi vezetőm meg az ön tengernagya, akinek hajója, talán nagyon is hamar, de már a tengernagy nélkül, beolvad az SD-be — idézte Johann Schellenberget.

— Igen, beszélnek ilyesmiről — ismerte el Steinglitz is.

— Nos akkor?

— Nézd, kérlek — fordult Steinglitz hirtelen Johann felé —, mit szólnál ahhoz, ha nekem parancsom volna arra, hogy ha ilyen fickóval találkozom, mint te, szó nélkül tegyem el láb alól? Esküszöm, meg is tenném. Tudod, hogy értem a mesterségemet. De ahogy megláttalak, tudod, életemben először nem állt rá a kezem.

Johann-nak megdobbant a szíve az örömtől: az első veszedelmet tehát elhárította. És hogy erősítse biztonságérzetét, ismét tegezni kezdte Steinglitzet, s könnyed hangra váltott:

— Ügynökeink jelentették Schellenbergnek, hogy ilyen parancsot kaptál. De én megkértem, hogy ne tegyen ellened semmit addig, amíg személyes érintkezésbe nem lépek itt veled.

— Nem mondtál rossz véleményt rólam, amikor a brigadeführerrel beszéltél?

— Nem — biztosította Johann Steinglitzet. — Hiszen én veled kapcsolatban csak jót tapasztaltam.

Steinglitz meghatottan szorongatta a kezét.

— Tudod — mondta szórakozottan —, nagyon furcsa ez, de mindig gyanús voltál a szememben.

— Ugyan miért?

— Hát... mert olyan rendes vagy, vagy tudja fene, miért — magyarázkodott Steinglitz, keresgélve a szavakat. — Hogy is mondjam... Szomorúan ismerte be: — Nekem valahogy nincs érzékem a rendes emberekhez. Nemigen volt alkalmam találkozni velük...

*

Ettől kezdve Steinglitz lelkiismeretesen ellátta Johannt információkkal, amelyeket Canaris itt tárgyaló embereitől szerzett, vagyis azoktól az ügynököktől, akiket éberen óvott a Gestapo ügynökeivel szemben.

Johann ugyanakkor Himmler megbízottját oltalmazta a sokrétű megfigyeléstől, amelyet szívósan folytattak mind Müller gestapósai, mind az abwehristák, mind Ribbentrop ügynökei, akik a führer nevében tárgyaltak a szövetségesekkel.

Három hét múlva Johannt beosztották egy nagy SD-csoportba, amely Otto Hauptmann SS ezredesnek volt alárendelve.

Hauptmann hamarosan magához hívatta Johannt és még két munkatársát. Megmutatta nekik Steinglitz fényképét, utasította őket, hogy kutassák fel és likvidálják Steinglitzet, hullját csempésszék ki a városból, tegyék be egy cementeszsákba, öntsék le vízzel, várják meg, amíg a cement megköt, s akkor dobják az Aare-ba. A cementbe ágyazott hullákat sohasem veti föl a víz.

Az akció végrehajtására két napot kaptak. Johann rögtön Steinglitz keresésére indult, hamarosan meg is találta egy külvárosi kiskocsmában, ahol már máskor is találkoztak, s röviden elmondta neki, milyen veszély fenyegeti. Steinglitz a hírt komor beletörődéssel fogadta. Csak ennyit mondott:

— Jobb volna talán, ha végeznék magammal...

— Menekülni tudsz?

— Hogyan? — horgasztotta le a fejét Steinglitz. — Németországban úgy is megtalálnak. Itt meg ezrével szaglásznak a Gestapo ügynökei. Bárhová megyek, utolérnek... Így is, úgy is elcsípnek, legfeljebb lassabban fognak kibelezni, ennyi az egész. — Kezét nyújtotta, elbúcsúzott: — Köszönöm, hogy elmondtad.

— Mégis, mit gondolsz, mi az oka ennek a döntésnek? — kérdezte Johann.

Steinglitz tűnődve válaszolt:

— Ezt nem a mieink határozták el, hanem amazok. Nem felejtették el, hogy még a háború előtt kinyírtam az angol külügyminisztérium egyik tisztviselőjét, okmányokat szereztem a führernek. Nyilván a tengernagy szolgáltatott ki az angoloknak, hogy semmi se zavarja hozzájuk fűződő kapcsolatát. Az

angolok meg azt mondták a gestapósoknak, hogy bebizonyíthatják a brit birodalom érdekei iránti lojalitásukat, ha engem eltesznek láb alól. Az SS pedig szívességből magára vállalta a feladatot. Ennyi az egész.

Összegörnyedt, karjára hajtotta fejét. Megritkult haján átfehérlett a bőr.

— Isten áldjon, Johann — mondta —, isten áldjon, és élj, amíg téged is el nem intéznek, mint engem, a túlbuzgóságom miatt...

Steinglitz aznap éjjel főbe lőtte magát szállodai szobájában.

Otto Hauptmann ezredes megegyezett a temetkezési vállalattal, hogy ünnepélyes keretek közt rendezze meg honfitársa temetését.

A németek öngyilkosságát ekkortájt egyáltalán nem tartották kívánatosnak, és az ezredes jelentős összeget áldozott arra, hogy a rendőrorvos szívbénulás következtében beállt halált állapítson meg.

A temetőbe fekete halottszállító autón vitték ki Steinglitzet. A fejfa már készen volt. Rávésték a halott nevét, születésének és halálának dátumát, meg ezt a feliratot: „A birodalom nemes fiának a szerető és gyászoló honfitársak."

Néhány nap múlva Johann visszaindult Németországba. Otto Hauptmann megbízásából személyesen kellett elmondania Schellenbergnek, hogy a főnök hajlandó támogatni a szóban forgó jelöltet, de az új führer beiktatásával várni kell a szövetségesek csapatainak partraszállásáig; ellenkező esetben a vállalkozás következményeit kihasználják kormányellenes elemek.

Bernből Johann több alkalommal küldött jelentést a központnak azon a csatornán keresztül, amelyet Stutthof professzor jelölt ki a számára. Még azt is volt ideje jelenteni, amit élőszóban közölt vele Hauptmann ezredes.

A német határon az ügyeletes tiszt parancsot adott át Johann-nak, szálljon ki a gépkocsiból és haladéktalanul repüljön Berlinbe.

A repülőgépen rajta kívül csak négy utas volt. Szemmel lát-

hatólag nem ismerték egymást, és nem is volt kedvük az ismerkedéshez. Egész úton egyikük sem ejtett egy szót sem, de amikor a repülőgép földet ért és Johann kiszállt, az egyik mellette haladó utas villámgyors mozdulattal bilincset kattantott a csuklójára. A másik utas, aki mögötte haladt, ugyanabban a pillanatban esőköpenyt dobott Johannra, hogy ne legyen feltűnő megbilincselt keze. A másik két utas oldalról figyelte az eseményeket.

A betonpályára gépkocsi kanyarodott, amelyben két Gestapo-egyenruhás tiszt ült. Az ajtó kicsapódott, Johannt betuszkolták az ülésre, s útitársai, mintha mi sem történt volna, lustán sétáltak tovább a repülőtér kijárata felé.

A festett ablakokon át semmit sem lehetett látni.

— Ezt ügyesen csinálták — mondta Johann a gestapósoknak.

— Vannak tapasztalataink — dünnyögte az egyik.

— És ha most mégis tévedtek? — kérdezte Johann, és fenyegető hangon hozzáfűzte: — Az SD főhadnagya vagyok.

— Igazán? — adta az ámuldozót a gestapós. Aztán elvigyorodott: — Sok minden előfordul. Nálunk még a tábornokok is bőgnek néha, mint a gyerekek.

— Adjanak egy cigarettát — mondta Johann.

Cigarettát dugtak a szájába, tüzet adtak neki.

— Amint látom, udvariasak is tudnak lenni — dicsérte őket Johann.

— A változatosság kedvéért — kacagott az a gestapós, amelyik kezdettől szóba állt vele.

— Vidám gyerek maga — jegyezte meg Johann.

— Úgy is van — hagyta rá a gestapós. — Valóságos bohóc vagyok! — Újra meggyújtotta az öngyújtót, s Johann orra alá tartotta.

Johann hátraszegte a fejét.

— Hagyd a fenébe —, nyitotta ki végre a száját a másik gestapós — bebüdösíted a kocsit.

— Nem baj, hadd szokjon hozzá. — És az első gestapós ismét Johann arcához tartotta az égő öngyújtót.

Johann állán összerándult a bőr, de Johann most már nem mozdult.

— Kemény dió! — ismerte el az első gestapós.

— Nem baj, ennél különbeket is megtörtünk már — mondta a második mogorván.

Johann fejére ráborították az esőkabátot. A gépkocsi megállt. Johannt kiemelték, majd elvezették, előbb kőlapokon mentek, majd valahová lefelé vitték, ugyancsak kőlépcsőkön. Útközben megmotozták.

Végre levették a köpenyt a fejéről, s Johann megláthatta az alacsony boltozatú szűk betoncellát. Összehajtható vaságy, felcsapható kis asztal volt benne. A százwattos égő vakító, éles fénnyel árasztotta el a cellát. A sötét színű cellaajtón egészen kicsiny „kukucskáló" volt.

Az ajtó becsapódott. Egy idő múlva ismét megjelent az őr, beadta neki a rabruhát, ráparancsolt, hogy öltözzön át, de előbb gondosan megvizsgálta, még a szájába is benézett.

Johann szótlanul engedelmeskedett; tudta, hogy hiábavaló minden tiltakozás.

Amikor végzett az átöltözéssel, az őr elismerőn bólogatott:

— Te aztán nem vagy ideges!

— Miért, ide csak idegeseket ültetnek?

— Majd meglátod — ígérte meg az őr, s eltávozott a ruhával, miután a cella kövére dobta a füstölgő csikket. Johann azonban ekkor még nem tudta kellőképpen értékelni ezt a nagylelkű gesztust.

*

Johann-nal több mint egy hónapig a kutya sem törődött, egyetlenegyszer sem hallgatták ki. Bőven volt tehát ideje arra, hogy emlékezetében újra meg újra gondosan és következetesen lepergesse kettős életét. Vizsgálóbírói aprólékossággal tett mérlegre mindent, és két életét párhuzamba állítva keresте azt a mulasztást, vagy baklövést, amely vesztét okozta.

Többször is eszébe jutott, hogy talán a német vezérek titkos harcának esett áldozatul. Ebben mégis talált valami vigasztalót.

A legjobban azonban az a gondolat gyötörte, hogy talán mint szovjet hírszerző követett el valahol, valamikor megbocsáthatatlan hibát... De mit tehet akkor, ha a hibát azok közül követte el valaki, akikkel kapcsolatban állt?

Felidézte emlékezetében azokat az embereket, akik a „lán-

cot" alkották a Sánc-törzsnél. Mindegyiket ő térítette vissza az életbe, s közben rájuk bízta a saját életét. Mindegyikükben volt önmagának egy-egy darabja. Nem, nem süllyedhet odáig, hogy kételkedjék bennük.

De valahol elszakadt valami ebben a láncban, ha ide került...

Johann rendkívül fegyelmezetten betartotta a börtönélet szabályait, annyira, hogy még az őrök tiszteletét is kivívta ezzel. Lakkfényesre kefélte a kőpadlót, letörölgette még a falakat is. Egész vagyona — a tányér meg a kanál — ragyogott. Naponta háromszor tornászott, a bögrében megnedvesített törülközővel ledörzsölte magát, hosszas sétákat tett a cellában; emlékezetében felidézte kedvenc olvasmányait.

Viszont egyre jobban aggasztotta, hogy a külvilágtól elzárva, magára maradva kezdte elveszíteni Johann Weiss vonásait. Egyre érezhetőbben előtérbe nyomult benne Alekszandr Belov; német lénye lassan szertefoszlott, mint a délibáb, mint valami lidérces álom.

És Johann kénytelen volt minden figyelmét összeszedve, minden gondolatát kordában tartva görcsösen ragaszkodni Johann Weisshez. Elhessegette magától Szása Belov igazi, szovjet emlékeit, és még gondolatban is csak a német Johann Weisst kereste, a német titkosszolgálat munkatársát, akit törvénytelenül és alaptalanul letartóztatott a Gestapo.

Csak letartóztatása után jó egy hónappal hívatta a vizsgálóbíró. Fásult udvariassággal mindössze néhány szokványos kérdést intézett hozzá, a személyi adatait egyeztette.

Amikor Johann tiltakozott indokolatlan letartóztatása ellen, a vizsgálóbíró úgy tett, mintha figyelne rá, aztán megkérdezte:

— Van-e valamilyen panasza a bánásmódra?

— Egyelőre nincs.

— Akkor itt írja alá. — A vizsgálóbíró egy nyomtatott űrlapra mutatott.

Johann mérges volt.

— Azt mondtam: egyelőre nincs. — Egészen közel hajolt a vizsgálóbíróhoz: — Elég jól ismerem a módszereinket: a fogoly előbb aláírja ezt a vacakot, aztán pedig megnyúzzuk. Igaz?

A vizsgálóbíró szótlanul betette az űrlapot egy dossziéba, s szólt az őrnek:

— Vezesse el a foglyot!

Másnap Johannt ismét elővezették kihallgatásra.

A vizsgálóbírót ekkorra mintha kicserélték volna. Szemmel láthatólag fellelkesítette valami. Tetőtől talpig végigmérte Johannt, elégedetten dörzsölgette a kezét, felolvasta Johann előző napi vallomását és megkérdezte, hogy fenntartja-e.

— Igen, fenntartom vallomásomat.

A vizsgálóbíró arca egy szempillantás alatt eltorzult a dühtől.

— Hazudsz, te nem vagy Weiss! — ordította.

— Akkor ki vagyok?

— Éppen ezt fogjuk kiverni belőled! — Szemmel láthatólag élvezte a helyzetet, hogy hazugságon kapta a bűnöst, s ünnepélyesen kijelentette: — Johann Weiss főhadnagy úr, akinek maga kiadja magát — halott. Gépkocsibaleset áldozata lett! — A vizsgálóbíró belelapozott a dossziéjába, elővett két fényképet és odatolta Johann elé.

Az első fényképen egy felborult gépkocsi roncsai látszottak, a roncsok között felismerte az egyik futárt, akit szinte felnyársalt a kormány rúdja, s mellette egy másik hulla volt, akinek arca teljesen szétroncsolódott.

A második felvételen már csak a szétroncsolt arcú hulla látszott. Amikor meglátta rajta saját ruháját, amelyet a cellában mindjárt az első nap elvettek tőle, Johann hirtelen megkönnyebbült. Az egész művelet a Gestapo színjátéka tehát, s nem mint szovjet hírszerzőt fogták el, hanem mint Schellenberg munkatársát.

Johann hanyag mozdulattal visszadobta mindkét fényképet az asztalra.

— Kár érte!

— Mármint kiért? — vonta fel a szemöldökét a vizsgálóbíró.

— A futárért, akit önök meggyilkoltak. A másikat, akire ráhúzták a ruhámat, úgy kikészítették, hogy nemcsak én, de a tulajdon édesanyja sem ismerne rá. Értem én, erről ráismerek a Gestapo hagyományos módszereire. — Előrehajolt: — Minek köszönhetem különös figyelmüket?

A vizsgálóbíró arcán egy izom sem rezdült, mintha Johann ismeretlen nyelven beszélt volna, amiből ő egy szót sem ért.

— Most már beismeri, hogy hazudott?

— Ne nézzen hülyének.

— Mondja, mire számít még? — nézett rá a vizsgálóbíró. Elővett egy újabb fényképet, s mosolyogva megmutatta: — Tessék, nézze meg, és meg fogja érteni, hogy nincs miben reménykednie többé. Térjen észre, jó ember.

A felvétel azt a pillanatot örökítette meg, amikor az urnát a kolumbáriumba vitték; az urnán egy tábla, rajta jól olvasható a „Johann Weiss" felirat; alatta az apróbb betűs szöveget nem lehetett kibetűzni. Az urnát négyen vitték: Heinrich Schwarzkopf, Gustav, Franz és egy ismeretlen. Mögöttük maga Schellenberg lépkedett, mellette Willy Schwarzkopf.

— Nos? — szólt a vizsgálóbíró. — Most már minden világos? Weiss főhadnagy halott, hamvait befalazták az urnával. Johann Weiss többé nem létezik.

— Mondja — érdeklődött Johann —, az a szegény fickó, akit helyettem kinyírtak, csakugyan megérdemelte ezt a díszes kíséretet? Ha a brigadeführer egyszer megtudja, hogy játékszer lett a maguk kombinációjában, jó néhányuknak meggyűlik a baja vele, s köztük magának is.

A vizsgálóbíró erre mintha összerezzent volna. De aztán felállt és hivatalos hangon közölte:

— 2016-os fogoly bűnét súlyosbítja a hamis vallomástétel, amit most megcáfolhatatlan fényképdokumentumokkal bebizonyítottam.

*

Néhány nap múlva újra elővezették Johannt kihallgatásra. De most a vizsgálóbírón kívül két civil ruhás is jelen volt. A vizsgálóbíró újabb fényképet vett elő a dossziéból. A képen Johann a gépkocsi mellett állt, amelyen Svájcba járt futárként, még mint aranycsempész.

— Megerősítheti, hogy a kép önt ábrázolja?

— Hasonlít.

— Igen vagy nem?

Johann nem válaszolt.

— Ez kétségtelenül ön — mondta a vizsgálóbíró.

A másik fénykép Johannt a svájci bankban örökítette meg, a harmadik kép fényképmásolat volt egy átvételi elismervényről, amelyen Johann és egy banktisztviselő aláírása igazolta, hogy Weisstől átvettek tíz kilogramm aranyat húsz rúdban.

— Ez a maga aláírása? — kérdezte a vizsgálóbíró.

— De ön azt mondta, hogy Johann Weiss halott, én pedig valaki más vagyok.

A vizsgálóbíró hangosan, minden szótagot külön megnyomva válaszolt:

— A nyomozás megállapította, hogy maga, Weiss — névrokona a gépkocsibaleset áldozatául esett Johann Weiss főhadnagynak. — És ráordított: — Álljon fel!

Johann kelletlenül feltápászkodott.

Erre a két civil is felállt. Az egyik feltette szemüvegét és olvasni kezdte egy papírról: „A harmadik birodalom rendkívüli népbírósága Johann Weisst, akire rábizonyosodott, hogy illegálisan aranyat csempészett ki a birodalomból, kötél általi halálra ítéli. Megjegyzés: Mivel a bűnös a börtönkórházból nem volt előállítható, a bíróság a megcáfolhatatlan bizonyítékok birtokában a bűnös távollétében határozott."

— De én teljesen egészségesnek érzem magam — mondta Johann.

— Ennek már nincs jelentősége — mondta a civil ruhás, miközben gondosan visszatette szemüvegét a tokba.

A vizsgálóbíró ismét Johannhoz fordult:

— A hamis vallomás vádját elejtettem, mivel megállapítást nyert, hogy valóban Weissnek hívják.

Johann meghajolt és összeütötte a bokáját.

— Van valami mondanivalója? — kérdezte a vizsgálóbíró.

— Csak két szó — jelentette ki Johann nevetve. — Bernben egyik ügynökünknél hagytam egy levelet Walter Schellenberg számára. Ebben a levélben felhívtam figyelmét egy effajta kombináció lehetőségére, meg arra a veszélyre, amely Müller úr részéről fenyegeti. Erre Steinglitz őrnagy, az Abwehr munkatársa figyelmeztetett.

— Sebaj — szólalt meg a civil —, eszerint annál gyorsabban kell követnie Steinglitz urat.

De Johann észrevette, hogy e megjegyzés hallatán mind a három „bíró" lopva összenézett.

Bármennyire erőlködött is Johann, hogy ne gondoljon saját kivégzésére, gondolatai nem engedelmeskedtek.

Csak arra tudta kényszeríteni magát, hogy elhessegesse a részleteket.

Tudta, hogy a németek kivégezhetik mint szovjet felderítőt. És ebből a szempontból gondosan fel is készült a halálra. Biztos volt magában, és tudta, hogy az utolsó pillanatig meg tudja őrizni emberi méltóságát, nem fog foltot ejteni csekista becsületén. De arra egyáltalán nem volt felkészülve, hogy mint Johann Weisst fogják felakasztani. Éppen az a legrettenetesebb, hogy még az utolsó órákban, a halállal farkasszemet nézve sincs joga rá, hogy átalakuljon önmagává. A németek mint németet fogják kivégezni.

A gestapósok mint némettel, mint a német titkosszolgálat munkatársával végeznek vele.

Johann a menekülés esélyeit mérlegelve arra a következtetésre jutott, hogy ha az aljasság világában élő Johann Weissre, vagyis második, német énjére hallgatva alkut ajánlana fel hóhérainak, ezzel is csak rövid haladékot kaphatna. Pedig az a két férfi, akik ezekben a napokban egymást váltva látogatták Johannt a cellájában, éppen ilyesmire próbálták rávenni. Az egyik — émelygősen udvarias modorú férfi, feltehetően jogász — hetenként egyszer jelent meg. Türelmesen, logikusan és konokul győzködte Johannt, hogy mondjon el mindent, amit Schellenberg titkos diplomáciájának berni tevékenységéről tud. Ennek fejében kegyelmet ígért neki. Johann azonban nem fogadta el az ajánlatot.

A másik látogató ugyancsak hetenként egyszer, pénteken jelent meg Johann-nál: ezen a napon rendezték a börtönben a kivégzéseket és a kínvallatásokat.

Amint belépett a cellába, mindenekelőtt megvizsgálta, elég erős-e a béklyó a fogoly kezén. Azután levetette zakóját, gondosan letette a zsámolyra, felgyűrte ingujját, vastag bőrkesztyűt húzott, s szótlanul, tapasztaltan húsz percig verte Johannt, gondosan ügyelve rá, hogy a fogoly életben maradjon. Utána leült, pihent egyet, majd elölről kezdte az egészet.

— Nos? — szólt, mielőtt elment volna. — Viszontlátásra jövő pénteken.

Johann minden erejét összeszedve kényszerítette magát,

hogy a verések közti szünetekben beszélgessen kínzójával. Mintha nagyon is megértené a hóhér szakmai kötelességét, és úgy vélné, hogy ez nem lehet akadálya érintkezésüknek. Johann azért érezte szükségesnek ezt, mert minden ilyen verés után egyre nehezebben tudta regenerálni erejét, egyre nagyobb erőfeszítésébe került, hogy felkészüljön a következő verésre.

A verésekbe pedig nem akart belehalni. Eleinte még csak alkalmazta az ökölvívásban szerzett ismereteit, s hogy a fájdalmat enyhítse, az ütések pillanatában hátrább táncolt. A hóhéron azonban nem lehetett kifogni, mert hamarosan a falhoz szorította Johannt.

A negyedik látogatás után a hóhér közölte, hogy a kínzás véget ért, s ezután elmaradt a jogász is.

Johannt ezután néhány napig békén hagyták, majd az egyik hajnalon felébresztették, levágott gallérú inget adtak rá, hátrakötötték a kezét és elvezették. Két foglyot kivégeztek a szeme láttára. Azután kis szünet következett, majd újabb két halálos ítéletet hajtottak végre. S amikor Johann meg a mellette görnyedező, nyilván gerincsérüléses férfi már felemelték fejüket, hogy rátegyék a kámzsát, mindkettejüket visszavezették a cellába.

Ezután még kétszer vezették elő Johannt kivégzésre. Cellájába élve került vissza, de mindig olyan érzéssel, mintha már háromszor kivégezték volna. A három meg nem történt, de átélt kivégzés után Johann teljes apátiába esett. S amikor ezen rajtakapta magát, nem nyugodott, amíg le nem gyűrte fásult közönyét, s ismét példás magaviseletű fogollyá vált: ismét ragyogott minden a tisztaságtól a cellában, tornagyakorlatokat végzett, fél napokig sétált fel és alá a cellában.

*

Július vége felé ismét megjelentek az őrök. Johann-nak átvillámlott az agyán: „Most már csakugyan kivégeznek."

De ezúttal nem a vesztőhelyre vitték, hanem egy emelettel feljebb, ahol a közös termek voltak. Miközben a folyosón végigvezették, hallotta a vasajtók csapódását, a futkosó őrök döngő lépteit.

Hátrakötött kezű, vérző arcú német tábornokot vezettek el

mellette. A tábornok hátrét görnyedt: hátulról két SS-legény a géppisztoly csövével bökdöste.

A közös terem akár egy laktanya szálláskörletének is beillett volna: annyi katonatiszt zsúfolódott össze benne. Olyanok voltak, mint azok a szerencsétlen katonák, akik néhány perce adták meg magukat, miután az ellenség váratlanul rajtukütött. Letépték rangjelzéseiket, zubbonyukról, a posztóval együtt szaggatták le kitüntetéseiket, két fogoly pedig sebesülten a padlón feküdt.

A katonákon kívül civilek is voltak a teremben, köztük egy selyempizsamás, akinek szőrmével bélelt házi papucs volt a lábán.

Az emeletes ágyakat mind elfoglalták a magasabb rangú tisztek. A többiek vagy ültek, vagy a padlón hevertek.

A tömegtől félrehúzódva, hátát a falnak vetve civil férfi ült a padlón. Vérző feje tehetetlenül a mellére kókadt, eszméletlen volt, de senki rá sem hederített.

Johann egyenesen az egyik ágyhoz ment, amelyen a lábát lógázva ősz hajú tiszt ült: minden jel szerint ez volt a rangidős, mert a többiek szemmel látható tisztelettel tekintettek rá. Johann feszesen kihúzta magát előtte, bemutatkozott:

— Johann Weiss főhadnagy, kötél általi halálra ítélve.

— Máris? — kérdezte a tiszt kurtán.

Johann ekkor a felső ágyról Hugo Lemberg csodálkozó hangját hallotta:

— Szent Isten! Maga él?

Johann rámosolygott. Hugo leszökkent az ágyról, megölelte, megszorongatta Johannt.

— Nem mondhatom, hogy örömmel látom itt, de hazudnék, ha eltitkolnám örömömet, mert magát láthatom — ismerte be Johann.

— Jól tartja magát!

— Mit tehetnék mást?

— Tudja, mi történt?

Johann a fejét rázta.

Hugo a fülébe súgott:

— Emlékszik Stauffenberg ezredesre, a csonka kezűre, akivel nálam ismerkedett meg?

Johann bólintott.

— Az ezredes merényletet követett el Hitler ellen, de nem sikerült: a bomba felrobbant, Hitler azonban megúszta. Azt beszélik, ekkor fakadt Hitler erre a történelmi kijelentésre: „Ó, az új nadrágom — tegnap vettem fel először!"

Hugo arca rángott, szeme csillogott, pupillája kitágult; hisztérikusan nevetett.

— Ne adjak egy kis vizet? — kérdezte Johann.

— Nem, nem kérek. — Hugo belekapaszkodott Johann karjába, és fulladozva súgdosta: — Nem tudja elképzelni, mennyi gyalázatos árulás, gyávaság került felszínre ebben a Hitler elleni összeesküvésben! — Kétségbeesett hangon folytatta: — Annyi időm sem volt, hogy főbe lőjem magam. Most aztán felkötnek? Ugye felkötnek?

— És mi történt Stauffenberggel?

— Agyonlőtték másokkal együtt. Mégpedig azok lőtték agyon, akik rögtön fordítottak a köpönyegen, amint megtudták, hogy a führer életben maradt. Agyonlőtték még az SS-nyomozók megérkezése előtt, hogy eltüntessék a nyomokat, de azért Stauffenberg kivégzői közül is van itt néhány, ott fekszik egyik az ágyon. — Rémülten nyöszörgött: — Minden elveszett, Weiss, minden!

Hugo Lemberg elmondta Johann-nak, hogy az összeesküvők központi csoportja 1943 végéig ellenezte Hitler meggyilkolását; attól tartottak ugyanis, hogy ez kirobbantja a néptömegek antifasiszta harcát. Az összeesküvők csupán a führer lemondatására törekedtek, hogy a puccsot törvényes kormányfőváltozásnak tüntethessék föl. Ráadásul Allan Dulles is azt tanácsolta az összeesküvőknek, hogy ne tegyenek semmit addig, amíg a szövetségesek csapatai partra nem szállnak Európában, A Hitler elleni merényletet tehát úgy kellett időzíteni, hogy egybeessék a szövetségesek partraszállásával. Az volt a terv, hogy az új német kormány ezután kivonja csapatait a nyugati frontról. A szövetséges hadseregek megszállják Németországot és lehetetlenné tesznek minden antifasiszta felkelést. A Wehrmacht csapatai így minden erejüket összpontosíthatják, hogy ellencsapást mérjenek a támadó szovjet hadseregre.

— De az összeesküvők egy része ellenezte — mondta Hugó gúnyosan —, hogy Németország kapituláljon az Egyesült Államok és Anglia előtt. Ezeknek az volt a véleményük, hogy a ka-

pituláció Németország általános katonai vereségeként fogható föl. Ellenezték ezek azt is, hogy az angol—amerikai csapatok megszállják az országot; úgy gondolták, hogy az antifasiszta erőket el tudja nyomni a német hadsereg is, s ily módon kellő tiszteletet tud ébreszteni a néptömegekben az új német kormány iránt. Ez egyébként a fafejű katonák naivitása! — összegezte Hugo a véleményét.

— Csakugyan? — kétkedett Johann.

— Feltétlenül! Nekünk, katonáknak, ugyanis kezdettől támaszkodnunk kellett volna Németország legbefolyásosabb erőire, s ebben az esetben puccsunkhoz meg lett volna minden garancia.

— Melyek ezek az erők?

— A birodalom ipari körei — mondta Hugo. — De ezek közül sokan, sajnos, ellenezték Hitler elmozdítását. Jól emlékeztek rá, hogy Hitler annak idején milyen könyörtelenül leszámolt a kommunista mozgalommal. Meg hogy milyen bátran és következetesen rendelte alá a nemzet erőit az iparbárók érdekeinek. Ezen kívül szerintem Himmlernek fülébe jutott, hogy néhány tábornokunk tétovázott, elfogadják-e őt a birodalom új führerének. Pedig hát ők is tudták, hogy Himmler jelölését határozottan támogatják az Egyesült Államok és Anglia uralkodó körei. Azt hiszem, hogy ha a Hitler elleni merénylet sikerrel jár, Himmler haladéktalanul lesújtott volna az SS meg a Gestapo megtorló erőivel az összeesküvők többségére.

— Tehát eleve reménytelen volt az összeesküvés?

— Dehogy, miért lett volna reménytelen? — komorodott el Hugo. — Ha, mint Stauffenberg javasolta, egyesültünk volna a széles demokratikus fronttal, talán minden másképp történik. De én nem kérek az *ilyen* Németországból, én ellene vagyok ennek.

— A német nép milyen Németországot szeretne?

Hugó vállat vont.

— A nép csak akkor lehet szilárd fundamentuma az állam épületének, ha jól megdöngölte az erős hatalom. — Hugo kinyújtott karjával az emeletes ágyakra mutatott, amelyeken a foglyok feküdtek, s gyilkos gúny szikrázott a hangjában: — Ha most hirtelen idecsöppenne egy orosz kommunista, képzelem, milyen káröröm töltené el.

— Ugyan miért? — kérdezte Johann.

— Azért — felelte Hugo —, mert az oroszoknak szükségük van Hitlerre, mint Németország gyűlöletes jelképére, mint célpontra. Mi pedig nem tudtuk megfosztani őket ettől a célponttól...

— Naiv dolog ez — mondta Johann. — Maguk Hitlert másik führerrel, Himmlerrel akarták felcserélni. A szovjet hadsereg célpontja viszont a német fasizmus. Ezt ön is jól tudja a szovjet kormány lehallgatott nyilatkozataiból.

— Igen, meglehet — hagyta rá Hugo bágyadtan. — Valóban, leginkább nem attól féltünk, hogy a Hitlerhez hű SS-egységek megsemmisíthetnek bennünket, hanem attól, hogy Hitler meggyilkolása jeladás lehet majd az antifasiszta felkelésre. Attól is tartottunk, hogy a szovjet csapatok végleges vereséget mérnek a német hadseregre, még mielőtt az angol—amerikai csapatok megkezdenék az előnyomulást területünkön. — Hugo mintha csak most kapott volna észbe, hirtelen rákérdezett Johannra: — De miért helyteleníti egyes kijelentéseimet?

— Nem közömbös számomra, hogy miért akarják magát kivégezni — mondta Johann.

— Én viszont most már fütyülök rá, hogy Stauffenberg elvbarátjaként vagy tévelygései ellenzőjeként fognak kivégezni. A halálban mindenki egyenlő. Minden élő a maga módján gondolkodik, de minden halott egyformán büdös. Kár, hogy nem tudom ajánlani e tétel gyakorlati kipróbálását: hiszen nyilván magát is hamarosan felakasztják.

— Igen — mondta Johann, és ujjával a nyakára bökött. — Nagyon kedves, hogy emlékeztet rá.

— Bocsássa meg ezt a kis bosszút, de úgy éreztem, hogy ön kisebbíti összeesküvésünk jelentőségét...

*

Augusztus első napjaiban Johannt váratlanul a börtönirodára hívták és közölték vele, hogy szabad.

A börtön kapujában Gustav gépkocsival várta. Barátságosan vállon veregette Johannt:

— Nem mondom, maga igazán szívós ember.

Gustav egyenesen Schellenberg főhadiszállására hajtatott.

A legutóbbi találkozás óta még jobban lefogyott és megsár-

gult brigadeführer mosolytalan arccal fogadta Johannt. Kezet szorított vele.

— Magatartásáról részletesen tájékoztattak. — Arca fájdalmas grimaszba rándult, a bal oldalát tapogatta, s megkérdezte: — Van valami kérése?

— Kész vagyok folytatni a szolgálatot... és biztos lehet benne... — kezdte mondani Johann.

— Nem erre gondoltam — szakította félbe Schellenberg türelmetlenül. — Csak azt akartam mondani, hogy felterjesztettem önt első osztályú Vaskeresztre.

Útban a Bismarckstrasséra Gustav elmondta, hogy a Johann-nal űzött mesterkedést játszi könnyedséggel leleplezték a Schellenberg szolgálatában álló kriminalisták. Az ismeretlen halálát nem a gépkocsibaleset okozta, hanem jóval a baleset előtt megmérgezték.

Ügynökök segítségével kiderítették, hogy Johann a börtönben van. De Schellenberg úgy intézkedett, hogy ne tegyenek sürgős intézkedéseket Weiss főhadnagy kiszabadítására: hiszen a börtönélet igen komoly próbatétel, jobb kombinációt egy ügynök kipróbálására elképzelni sem lehet. A brigadeführer azonban sok dolga közepette nyilván megfeledkezett róla, emlékeztetni viszont senki sem merészelte. De véletlenül meglátta a halálra ítélteknek Himmler által aláírt listáján Johann nevét, s akkor intézkedett.

— Az is lehet — tette hozzá Gustav —, hogy ezekben a zavaros időkben sem Himmler, sem Schellenberg nem akart összeveszni Müllerrel. Miután azonban Himmler leszámolt az összeesküvőkkel, s főleg azokkal, akik bejáratosak voltak Müllerhez, lehetőség nyílt rá, hogy kiszabadítsuk magát Müller karmai közül.

— De engem az ítélet után bármelyik pillanatban felköthettek volna — csóválta a fejét Johann.

— Nincs kizárva — bólogatott Gustav. — Ebben az esetben talán halála után rehabilitálták volna. De hallja-e, azért az túlzás lenne, hogy kétszer is eltemessük.

Amikor Johann a szobájába érve belenézett a tükörbe, önkéntelenül hátrafordult. A tükörből idegen arc nézett vissza: a bőr szinte rászáradt a csontjaira, halántéka, arca beesett, szeme alatt mély gödör feketéllett; haja megfakult, helyenként

ezüstös lett. Nyaka megvékonyodott, az ajkai szinte rászikkadtak a fogára.

— Hát igen — fintorgott —, tipikus dystrophiás. — Öklével megfenyegette a tükörben látható képmását: — Hiszen ez az ember meggyalázása, nem?

Egy napig szinte egyfolytában aludt.

Berlinben pedig rengett a föld a szakadatlan bombázástól.

Másnap, amint lefújták a légiriadót, Johann ellátogatott Stutthoff professzor szalonjába.

Stutthof tréfás szavakkal fogadta, de mosoly még csak nem is derengett az arcán:

— Á, üdvözletem az elhunytnak! — Leült, kinyújtott karját az asztalra fektette. — Nos, beszéljen!

Johann beszámolt az összeesküvés részleteiről, amelyek tudomására jutottak.

A börtönben Johann annyira hozzászokott az elgyötört, kétségbeesett arcokhoz, hogy észre sem vette a professzor arcán lappangó szomorúságot.

Amikor Johann befejezte jelentését, a professzor tűnődött néhány percig, majd szinte kelletlenül megjegyezte:

— A kivégzés elhalasztását tulajdonképpen mi jártuk ki magának.

— Hogyan?

— Találtunk valakit, aki elmondta Hohenlohe hercegnek, hogy a biztosításul mellé beosztott tisztet Müller letartóztatta, hogy információt szerezzen a herceg tevékenységéről. A herceg erre rögtön tiltakozott a führernél. Amíg kiderült, hogy félreértést történt, Johann Weiss neve bekerült a birodalmi kancellária papírjaira. Erre Müller megijedt, s nem merte felköttetni magát. Különben Heinrichhel találkozott már? — kérdezte. — Kezdeményező és ugyanakkor igen óvatos. Nagyon gyötrődött, amikor értesült a maga haláláról. Még ma látogassa meg.

Johann csak ekkor vette észre, hogy a professzor arca még véletlenül sem húzódik mosolyra.

— Bocsásson meg, csak nem bántja valami? — kérdezte részvevőn.

— Á, dehogy — hunyorított a professzor —, ugyan mi bánthatna! Ez csak amolyan mindennapos, emberi fájdalom. — Furcsa fahangon folytatta: az történt, hogy tanulmányoznunk kellett néhány titkos tervrajzot. A feleségem jól számított: bombáznak, ég a fél város, ez a legalkalmasabb pillanat: de valahogy időzavarba került; előbb leomlott a lépcsőház, aztán rádőlt a fal. Most már naponta bombáznak, úgyhogy vigyázzon. — Felállt, kezet nyújtott. — Jaj, majd elfelejtettem. Alekszej Zubov itt van Berlinben.

— És önnel most mi lesz? — kérdezte Johann.

— Tanulok — felelte a professzor. — Meg kell tanulnom, hogyan kell leküzdeni a fájdalmat. — A mennyezetre tekintett, nyilván mert nem akarta látni Johann tekintetét. — Zubov a romeltakarításra kivezényelt foglyok parancsnoka, bombázás közben is dolgoznak, hogy megmentsék az óvóhelyeken rekedt németeket.

Majd kissé felderült arccal folytatta:

— Csuda egy alak ez a Zubov, mondhatom. Egyáltalán nem alkalmas olyan vállalkozásokra, amelyekben hideg, józan észre van szükség. Az ilyennek rohamkés való a kezébe. És képzelje, a Brigittája érte el, hogy Zubovot Berlinbe vezényeljék. Brigitta egyébként különös teremtés, véletlenül mutatták be az egyik családnál, ahová masszírozni járok. Rögtön rám akaszkodott, könyörgött, hogy gyógyítsam meg Zubovot. Sebesülten érkezett ugyanis Berlinbe. Alig tudtam lerázni a nőt.

— De miért? — csodálkozott Johann. — Zubov nagyszerű ember.

— Lehetséges — fortyant fel a professzor. — De én óvakodom az effajta aktivistáktól, akik gyönyörűségüket lelik abban, hogy hajszálon függ az életük. — Játékosan ironizált: — Gondolom, valamikor maga is hajlamos volt az ilyesmire, nem? — Ekkor azonban hirtelen elsápadt az arca, a szívéhez kapott: — Menjen, menjen — intett —, pillanatok alatt elmúlik ez... — És mivel Johann nem mozdult, dühösen rákiáltott: — Mondtam már: menjen!

*

Heinrich leírhatatlan örömmel fogadta Johannt.

— Állandóan veled voltam gondolatban. Hát én eszedbe jutottam-e néha? — Johann kezét szorongatta. — Micsoda boldogság, hogy élsz!

Johann zavartan mosolygott.

— Igen, ez valóban nem rossz. — És hogy egészen őszinte legyen, megvallotta: — Természetesen, gondoltam rád, Heinrich, főleg azért nyugtalankodtam, hogy nem követtél-e el valami baklövést. Elátkoztam magam, hogy nem vizsgáztattalak le egész technikánkból. Mulasztást követtem el.

— Ez rád vall — mondta Heinrich.

— Bocsáss meg — mondta Johann —, de ez az igazság: ez a gondolat gyötört engem.

— Vagyis most rögtön, azon melegében kezdjek el jelenteni? — kérdezte Heinrich tréfás gúnnyal a hangjában.

Johann nagy nehezen erőt vett magán, s úgy motyogta:

— Ugyan, dehogy. Van időnk...

— Egyáltalán nem értesz a színleléshez — mosolygott Heinrich. — Nem tudod eltitkolni érzéseidet.

— Nem tudom, minek kellene titkolnom az érzéseimet előtted... — vont vállat Johann. — Csakugyan égek a türelmetlenségtől, hogy megtudjam, mi történt itt veled.

— Na végre! — ujjongott Heinrich. — Ezt a kérdést vártam. Nos, Stutthof elégedett-e velem?

Johann bólintott.

— Egyébként mostanában főleg a nagybátyámnak segítek — újságolta Heinrich. — Willy az SS pénzügyeit és gazdasági ügyeit intézi. Rohadt, unalmas munka. S közben tudtam, hogy téged megöltek. Képzeld el, milyen rettenetes volt éjszakákon át ott ülnöm vele a dolgozószobájában és görnyedezni a papírjai fölött? És mintha éppen most ette volna a fene, elhalmozott kedveskedésével, kitört belőle a gyengédség: átölelte a vállamat, folyvást kérdezgette: „Nos, öcskös, töltsek még egy kis kávét neked?" Képzelheted, amikor apám gyilkosának kezét a vállamon éreztem, összerázkódtam a gyűlölettől és az undortól. Rettenetesen nehéz volt megőriznem nyugalmamat: annyira szerettem volna golyót ereszteni a koponyájába!

— Mi tartott vissza mégis?

— A professzor. Nem tudtam én a létezéséről, csak hordtam

a rejtekhelyre, amit érdekesnek találtam. De egyszer csak rájöttem, hogy kétségbeejtő helyzetben vagyok: te, aki bíztál bennem, meghaltál, s az embereid közt nem lehet senki, aki hinni fog nekem. Azt gondoltam, hogy egyszerűen csak fölhasználnak, de nem bíznak bennem. Nagyon gyötrelmes volt. Végül is a rejtekhelyre betettem egy levelet, amelyben kifejtettem gondolataimat, és a professzor hajlandó volt találkozni velem. Elmondta, hogy csúnyán megsérti ugyan a konspirációs szabályokat, de emberileg megért engem és ezért kötelességének érezte, hogy reagáljon levelemre. — Heinrich eltűnődött. — Pedig különben furcsa, sőt, valahogy nevetséges is: amikor arra gondoltam, hogy te meghaltál, én meg egyedül maradtam, szerencsétlennek, elárvultnak éreztem magam. Nem éreztem magam felszabadultnak. Te már nem léteztél, s nekem mégis teljesítenem kellett a kötelességemet veled szemben.

— Nem velem szemben, hanem önmagad iránt, s ez a lényeg. Hiszen lényegében most vagy teljesen szabad, belül vagy szabad, mert leráztad magadról azoknak a hatalmát, akiket magad is Németország szégyenének tartasz. Hát nem ez az igazi szabadság?

— Igen, igazad van, de ez nem könnyű dolog. Német vagyok, és a németek ellen . . .

— Ide figyelj — mondta Johann. — Az én apám katona volt az első világháborúban, megvolt neki a György-kereszt minden fokozata; ez olyasféle, mint nálatok a Vaskereszt, mégis hadbíróság elé állították, mert arra buzdította a katonákat, hogy fordítsák a fegyvert a cár ellen. Te sem vagy áruló. Németország ellenségeinek, a fasiszta klikknek az ellensége vagy. Hallgass meg, elmondok neked valamit . . . A börtönben megismerkedtem az összeesküvés néhány részvevőjével. Egyesek közülük csak azért akarták megölni Hitlert, hogy eltakarítsák az útból ezt a gyűlöletes alakot. Mást akartak a helyébe ültetni, aki nem kompromittálódott annyira a nemzetközi közvélemény szemében, hogy azután az új führer már az Egyesült Államokkal és Angliával együtt folytassa azt, amibe Hitlernek beletört a bicskája . . . Mások pedig abban reménykedtek, hogy Hitler megölése jeladás lesz az antifasiszta erők felkelésére, hogy a szovjet hadsereg nem hagyja majd elfojtani ezt a felkelést, és a német nép új kormányt választhat majd magá-

nak. — Elszomorodva folytatta: — Egyszer találkoztam Stauffenberg ezredessel... Amikor aztán a börtönben megtudtam, milyen erős akaratú, hazafias érzelmű férfi volt az ezredes, elkeserített az a tudat, hogy semmilyen segítséget sem nyújtottam neki.

— Egyébként most jut eszembe — változtatott témát Heinrich —, Charlotte minden vasárnap kimegy a temetőbe és virágot tesz a sírodra.

Johann zavarba jött.

— Kérlek, világosítsd föl; hiszen ez mégis félreértés.

— Szerintem okosabb, ha magad világosítod föl. Elvégre nem vagyok én postás, vagy mi a szösz.

Kopogtattak az ajtón, s a küszöbön Willy Schwarzkopf jelent meg. Arcán olyan szánalmasan hamisra sikerült a csodálkozás a feltámadt Johann láttán, hogy lerítt róla: Willy kezdettől fogva mindent pontosan tudott Johann viszontagságairól. S nem is ok nélkül jegyezte meg, hogy legendák keringenek róla, illetve Walter Schellenberg iránt tanúsított hűségéről.

— Hát igen, Weiss úr, maga a „hőstettével" csodát művelt. Himmler birodalmi vezető most már azt vette a fejébe, hogy mindegyikünket ilyen hűségpróbának kell alávetni: a bitófáig bezárólag! — Harsányan hahotázott: — Maga sztrájktörő, Johann! Alattomban ekkora érdemeket szerez, s fölibénk kerekedik, nekünk, vén rókáknak. Ez nem szép dolog. Szerénytelenség. Most már messzire eljut, ha nem botlik meg közben. De azért ne feledje el, sikereit sokan irigylik, s nem annyira kezet akarnak nyújtani magának, mint inkább gáncsot vetni. Bennem bízhat, én mindig jóindulattal voltam maga iránt. Remélem, nem felejtette el...

Johann mindebből arra következtetett, hogy a börtönben történtekből a közeljövőben hasznot húzhat. S azt is megértette, hogy sikere korántsem biztonságos.

Willy magukra hagyta őket, hogy vacsorát készíttessen.

Heinrich szótlanul kiterítette a térképet az asztalon; a térkép pontosan mutatta a fronthelyzetet.

Johann szinte falta szemével a térképet. A fronthelyzet alakulása, amely szeme előtt kirajzolódott, olyan örömmel töltötte el egész lényét, hogy kikívánkozott belőle a vallomás:

— Tudod, Heinrich, a felderítőre nézve a legveszedelmesebb éppen az öröm, a boldogság, amit képtelen eltitkolni.

— Na tessék, hol farkasszemet néz a halállal, hol meg — pánikba esik az örömtől.

— Úgy látszik, a börtön egy kissé megviselte az idegeimet — mentegetőzött Johann. — Bocsáss meg, mennem kell. Őszintén megvallva, nincs kedvem gyászos pofát vágni, amikor a bácsikád szóba hozza a tragikus fronthelyzetet.

— Megértelek — mondta Heinrich. — Azt mondom majd, hogy fáj a fejed. Ilyen pokoli élmények után egy kis fejfájás igazán hihető és meg is bocsátható.

*

Gustav meglátogatta Johannt a szobájában, s amúgy mellékesen visszakanyarodott a börtönből való szabadulás napján félbemaradt beszélgetésükre. Ezúttal elsősorban az érdekelte, milyen benyomást tettek Johannra azok az összeesküvők, akikkel együtt volt a börtönben.

Johann fitymálón annyit mondott neki, hogy az összeesküvők bizony elég szánalmas látványt nyújtottak.

— Stauffenberg — jegyezte meg Gustav, elnézve Johann feje mellett —, hogy megmentse a kivégzéstől letartóztatott barátait, saját kezdeményezéséből már június 11-én merényletet kísérelt meg a führer ellen.

— Micsoda lovagiasság! — nevetett Johann csúfondárosan.

— Kiderült közben, hogy az egyik tábornok, aki szintén benne volt az összeesküvésben, folyamatosan tájékoztatta a szervezkedésről Himmlert.

— Ez a tábornok ezek szerint megérdemli, hogy a Gestapo tiszteleti tagjává válasszák.

— Nyugodjék meg, a tábornok nem is hagyta abba a Gestapónak végzett titkosszolgálatát. Egyébként Hans Speidel, Rommel tábornagy vezérkari főnöke is spicliskedett a főnöke ellen.

— De ha jól tudom, Rommel autóbaleset áldozata lett, nemde?

— Jól tudja — húzta el a száját Gustav —, és nyilván azért, hogy ne szenvedjen sokat a baleset során szerzett sérülések-

től, valaki azt tanácsolta neki, hogy vegyen be mérget, amit ő meg is tett!

— Hogy Afrika hőse ilyen dicstelen véget érjen!

— Rommel valamikor Hitler kedvence volt...

Johann fürkészőn nézett Gustav szemébe:

— Ön tehát a véleményemet akarja hallani Rommelről?

— Természetesen nem Rommelről, hanem amazokról — intett Gustav valamerre a fejével.

— Amennyire a beszélgetésekből ki tudtam hámozni — mondta Johann szemrebbenés nélkül —, az összeesküvők vezetői kapitulálni akartak a Nyugat előtt, hogy azután offenzívát indítsanak a keleti fronton. Egyszerű katonapolitikai manőver volt az egész, nem több annál. S habár a führer életére törtek, Hitler szellemét utóbb föl akarták támasztani teljes nagyságában.

— Kinek a személyében?

— Gondolom, az új führer személyében. De Goebbels igencsak fején találta a szöget — mondta Johann gúnyosan —, amikor „telefonos" összeesküvésnek nevezte ezt a kalandot.

Gustav elgondolkozva hallgatott. Amikor újra megszólalt, barátságos volt a hangja:

— Ha a főnökünk hasonló kérdést intéz magához, azt hiszem, ilyen szellemű válaszok ki fogják elégíteni. A maga válaszai bátrak, okosak, és ugyanakkor éles szemre vallanak.

— Köszönöm — biccentett Johann.

Gustav elmosolyodott.

— Engedje meg, hogy átnyújtsak önnek egy bizalmas borítékot. Írja alá az átvételi elismervényt, s a dátumon kívül pontosan tüntesse fel az időpontot is.

Amikor Johann magára maradt, kinyitotta a borítékot, kihullott belőle az az igazolvány, amelyet Schellenberg mutatott neki első találkozásuk alkalmával. De ebben az igazolványban már benne volt Johann fényképe is.

Johann váratlanul meglehetősen furcsa utasítást kapott Gustavtól. Könyvgyűjtőktől kellett összeszednie olyan könyveket, kéziratokat, okmányokat, amelyek a történelemben vala-

ha létezett titkos szervezetek működésére vonatkoztak. Johann-nak tanulmányoznia kellett a szó szoros értelmében mindent; középkori kéziratokat titkos szerzetesrendekről, modern amerikai kiadványokat a Ku-Klux-Klanról, monográfiákat a carbonarikról, a maffiáról, a szabadkőművességről.

Egyáltalán nem volt unalmas foglalkozás, sőt Johann érdekesnek találta, s közben megismerkedhetett sok érdekes csodabogárral, akik ritka fóliánsokat és sárgult kéziratokat gyűjtöttek.

Johann a berlini egyetemi könyvtár őrétől megtudta, hogy Heydrich már 1942-ben, a Wehrmacht moszkvai veresége után összeszedette magának az effajta könyveket. Johann megkérte a könyvtárost, hogy állítsa össze a Heydrichnek kiszolgáltatott könyvek jegyzékét, és ha lehetséges, szóban ismertesse a tartalmukat. A kitűnő emlékezettel megáldott könyvtáros készségesen megtette ezt, mégpedig elképesztően pontosan, már csak azért is, mert annak idején írásban kellett mellékelnie e könyvek tartalmi ismertetését Heydrich számára.

Különösen jó véleménnyel volt a könyvtáros a japán irodalomról. Johann emlékezett rá, hogy Hess Japánban tanulmányozta a hírszerző szolgálatok tevékenységét, erről a témáról írta disszertációját, amellyel elnyerte a tudományos fokozatot. Amikor megemlítette ezt a könyvtárosnak, az büszkén felelte, hogy neki is alkalma volt segíteni Hessnek a disszertáció elkészítésében. Johann bőkezűen megjutalmazta a könyvtárost az összegyűjtött könyvekért és kéziratokért, s megkérte, hogy neki is nyújtson ugyanolyan segítséget, mint annak idején Hessnek.

Johann könyvkereső útján váratlanul összetalálkozott Hackéval, aki egykor rádiósként szolgált a Sánc-törzsnél. Hacke gestapós egyenruhában volt. Elmondta Johann-nak, hogy 1943. november 23-ra virradó éjszaka, amikor bombatalálat érte a Gestapo berlini épületét a Prinz Albrechstrasse 8. szám alatt, éppen a második emeleten tartózkodott, ahol Himmler személyi törzse rendezkedett be, és csak valami csodának köszönheti, hogy ép bőrrel megúszta.

Hacke emlékezett, hogy Johann húzta ki a csávából az ostoba repülőkaland után, s mint afféle régi jó bajtársnak locsogni kezdett.

— Mondhatom, akkora zűrzavar támadt, hogy mindenki csak magával törődött, fontos dokumentumok égtek, de senki ügyet sem vetett rájuk.

— És maga?

Hacke ravaszul kacsintott.

— Megvolt a magamhoz való eszem, ne féljen. Tettem egyet-mást, hogy biztosítsam a jövőmet. — Mérges hangon folytatta: — Hej, de sokan vannak a kezemben! — s megmutatta összeszorított öklét.

Johann úgy tett, mintha nem értené Hacke célzását.

— De persze most, hogy a Gestapónál dolgozik, senki és semmi sem fenyegetheti magát.

Minden jel arra vallott, hogy Hacke Berlinben gondoskodott magáról. Szobája zsúfolásig volt drága holmikkal. A bolyhos, vastag szőnyeggel letakart dívány mellett páncélszekrény feküdt. Johann-nak egyébként éppen azért akadt meg a szeme rajta, mert a szekrény nem állt, hanem feküdt, ajtajával lefelé fordítva, s azt is elborította a díványról lefutó szőnyeg.

Johann még mielőtt eltávozott volna, felírta Hacke címét és telefonszámát. Magáról csak annyit mondott, hogy rövid időre érkezett Berlinbe hivatalos ügyben.

Johann még aznap este üzenetet helyezett el a rejtekhelyen Zubov részére, akivel a professzor tájékoztatása nyomán már előbb felvette a kapcsolatot, s figyelmébe ajánlotta Hacke lakását azzal, hogy ha bombatalálat éri a házat és lehetőség nyílik rá, vizsgálja meg a páncélszekrény tartalmát.

Ugyancsak ekkortájt szerzett tudomást Johann egy meglehetősen különös akcióról, amelyet állítólag Himmler utasítására hajtottak végre. A rendőrség ügynökei közt szétosztották néhány ezer meg nem nevezett ember fényképét és személyleírását. Ezeket az embereket két héten belül elő kellett keríteniük Berlinből, anélkül, hogy fegyvert használnának. Kétségtelenül valami rejlett emögött, mégpedig nyilván valami fontos dolog, mivel a legjobb bűnügyi nyomozókat mozgósították.

Johann fölment a rendőrfőnökségre, s elpanaszolta, hogy tévedésből a körözött emberek fényképei közé keveredett az ő egyik ügynökének képe is, akinek őrizetbe vétele egyáltalán nem kívánatos.

A rendőrtiszt készségesen megmutatta neki a körözöttek fényképeit, hogy kivehesse az ügynök képét.

Johann a képek közt keresgélve felismert néhány SS- meg Gestapo-tisztet, köztük Hackét is. Miután átnézte az egész képanyagot, megköszönte a rendőrtiszt szívességét, és sajnálkozva megjegyezte, hogy ügynöke képét nem találta. De felhívta figyelmét arra, hogy ha letartóztatnak egy embert, akinek Holdkóros a fedőneve, haladéktalanul telefonáljanak a Gestapóba. Megerősödött az a sejtelme, hogy ezzel az akcióval a „Werwolf"-ba kiszemelt emberek számára tartanak edzést.

Éppen a rendőrségről tartott hazafelé Johann, amikor a Königsalleen váratlanul Klein sturmbannführerbe ütközött, annak a kísérleti tábornak a parancsnokába, amelyet még Dietrichhel együtt látogatott meg. Amikor Klein megtudta, hogy Johann az SD-nél szolgál és tisztté avanzsált, nem állhatta meg, hogy el ne dicsekedjen saját sikereivel. Azért hívatták Berlinbe, újságolta, hogy az SS és a Gestapo magas rangú munkatársai számára előadássorozatot tartson a koncentrációs táborok foglyainak magatartási normáiról, szokásairól, életkörülményeiről. Különben már több nagyvárosban tartott hasonló előadásokat ugyanilyen hallgatóság előtt.

— Gondolom, ismerteti a foglyokkal való bánásmódban szerzett tapasztalatait is? — kíváncsiskodott Johann.

— Nem — felelte Klein. — Témám szigorúan körülhatárolt: a foglyok életkörülményei, szokásai, magatartási normái. Egymással való érintkezésük sajátosságai. A konspirációs módszerek, a fortélyok, amelyeket a likvidálásra kijelölt személyek elrejtésére alkalmaznak, valamint terminológiájuk sajátosságai. — Vállon veregette Johannt, s bátorítón tette hozzá: — Magát nem féltem, ha más körülmények közt kell folytatnia náci tevékenységét. Biztos vagyok benne: magát nem kell kioktatni rá, hogyan viselkedjék a foglyokkal, hogy megnyerje bizalmukat. Ért engem? — kérdezte hahotázva.

— Tökéletesen. — Majd Johann bizalmasan hozzátette: — Remélem, nem lepődik meg, ha azt mondom, hogy engem most mindennél jobban érdekel az ellenállási mozgalom. Csak hát az ellenállók közé sokkal nehezebb bekerülni, mint a koncentrációs táborok foglyainak bizalmába férkőzni.

— Kétségtelen — bólogatott Klein. — De ezek a kérdések

nem tartoznak a hatáskörömbe. Erről mások tartanak előadásokat.

— Nem mondaná meg, hogy kik?

Klein összeráncolta a homlokát.

— Ha nem csalódom, főleg egykori szociáldemokraták, mint például Haubich. Az összeesküvők, akik merényletet szerveztek Hitler ellen, a maguk emberének tartották, ő pedig mindenről gondosan tájékoztatta a Gestapót. A táborban — mondta megvetőn — nekem is volt ilyen informátorom. És képzelje, Sztálingrád után utasítottak, hogy bocsássam szabadon, egy idő múlva pedig újra visszahozták azzal, hogy minden lehető kedvezményt adjak meg neki. Mit gondol — sziszegte mérgesen —, az ilyen rohadtak is szerepet akarnak még játszani a politikai életben?

— Mint a béka, amelyik skorpiót cipel a hátán.

— Ezt jól megmondta — kacagott Klein. — De amint átúszunk a nyugati partra, valamennyit vízbe fojtjuk.

— Minden bizonnyal — hagyta rá Johann.

Heinrich egy alkalommal elmesélte, hogy nagybátyja az utóbbi időben tipikus géhássá alakult át: óriási mennyiségben szerez be tartós élelmiszereket, valamint különféle civil ruhákat, köztük munkaruhákat is. Nyilván bántja a dolog, vélte Heinrich, hogy ilyen jelentéktelen, unalmas feladatot bíztak rá, és éppen ezért úgy tesz, mintha rendkívül titkos és fontos munkát végezne.

— És ezt a rengeteg holmit — kérdezte Johann — mind egyetlen raktárban őrzik?

— Dehogy — mondta Heinrich. — Falura viszik, olyan falvakba, amelyek nem is szerepelnek a térképen, vagy olyan helyekre, ahol szerintem semmiféle település sincs. És van még valami, ami nagyon érdekes. — Heinrich gúnyosan fölnevetett: — Annak idején bezárták azokat a kisipari műhelyeket, amelyek játékokat, töltőtollat meg kisebb háztartási eszközöket gyártottak. Most viszont, képzeld, ismét dolgoznak ezek a műhelyek, de munkájuk éppen olyan titkos, mint a hadiüzemeké.

— A nagybátyádnál nem láttál semmit ezeknek a műhelyeknek a gyártmányaiból?

— A mintapéldányokat páncélszekrényben tartja.

— Értem — mondta Johann elgondolkozva —, ez valóban érdekes. Ide figyelj! Ha nem sikerül följegyezned mindazoknak a helységeknek a nevét, amelyekbe Willy a holmit szállíttatja, le kell fényképezni a térképet, amelyre ezeket a pontokat bejelölték. És akármilyen nehéz is, szereznünk kell legalább egy darabot ezekből a titkos gyártmányokból. De légy óvatos, Heinrich, amikor effajta játékot a kezedbe veszel.

— Miért?

— Azt hiszem, ezek érintésre robbannak — mondta Johann komolyan. — Fasiszta gépekről már szórtak le ilyen játékokat szovjet városok fölött, s felrobbantak a gyerekek kezében.

— Értem — mondta Heinrich. — Lehet, hogy igazad van. De miért kell a raktárak elhelyezési térképe? Szerintem százával vannak ilyen raktárak. Nem volna okosabb megtudnunk, hogy hol van a törzsraktár?

— Pillanatnyilag sem az élelmiszereknek, sem a ruhakészleteknek — akármilyen nagy mennyiségűek is — nincs jelentőségük. Elsősorban azt kell megtudnunk, milyen célra és kinek szánják őket. Ha ismerjük a raktárak telepítését, ezt ki tudjuk deríteni.

— Mi ketten? — csodálkozott Heinrich. — Hiszen fél esztendő sem elég, hogy sorra járjuk őket!

Johann elmosolyodott.

— Mi — ez a szovjet hadsereget jelenti. A szovjet hadseregnek lesz ideje és lesz elég embere, hogy ezt megtegye.

— Hát tudod, ilyen zsákmányt összeszedni! — mérgelődött Heinrich.

— Nem az az érdekes, hogy a zsákmányt összeszedjék; azokat kell begyűjteni, akik számára a raktárakat telepítik. Most már világos?

Egyre alaposabbnak érezte gyanúját, amely akkor támadt benne, amikor Gustav megbízta, hogy Himmler számára szedjen össze minden anyagot a különféle titkos szervezetekről.

Johann nemsokára telefonon felhívta Hackét.

Hacke valósággal felordított az örömtől, hogy Johann nem feledkezett meg róla.

— Egy csomó nagyszerű hírem van! — kiáltotta a kagylóba. — Kérem, tüstént jöjjön föl hozzám! — Hallani lehetett, hogy türelmetlenül dobbant a lábával.

A szovjet hadsereg erőteljes offenzívája ekkor már a birodalom területén zúdult előre. Ilyen helyzetben egy ujjongó náci: meg kellett csodálni ezt a maga nemében páratlan látványt.

Hacke kartonköténytt kötött a gestapós egyenruhája elé. Éppen vacsorát készített, s mint utóbb kiderült, jól értett az íyes mesterséghez. Az asztalon borospalackok sorakoztak Johann tiszteletére.

Hacke két kezébe vette Johann sapkáját, és óvatosan, mint valami becses kegytárgyat, a tálalóra helyezte.

— Nemrég még csak főhadnagy volt, most pedig már százados, hauptsturmführer — hunyorgott hamiskásan. — Hacke pedig micsoda? — Felmutatta kinyújtott kisujját, fölnevetett. — De tudja, kedvesem, minél magasabban van valaki, annál kevesebbet tud és lát. Mi viszont, a kis téglahordók, ott settenkedünk mindenütt, s amikor találkozunk, csak megmozgatjuk a bajszunkat, mint a hangyák — és már el is van intézve, kicseréltük információinkat. — Elismerés csendült a hangjában: — Ismerem különben összes viszontagságainak részleteit, és büszke is vagyok magára, hogy olyan szépen helytállt. Főnökünk, Müller úr, azt mondta, hogy az olyan embereket, mint maga, márványmauzóleumba kell temetni.

— De miért kellene eltemetni? — méltatlankodott Johann.

— Hát ez igen világos — csóválta a fejét Hacke. — Müller fel akarta köttetni magát, hogy borsot törjön Schellenberg orra alá: nem állhatja sehogy sem. De mit is szeretne rajta? Elképzelni is rossz: a jogtudományok magisztere! Schellenberg a jogtudománynak köszönheti egész karrierjét! De ott egye meg a fene az egészet, nem ezért hívtam ide. Pontos értesüléseim vannak arról, hogy az SS számos vezető funkcionáriusát utólag fölvették a Hitler elleni összeesküvők névjegyzékére. S még több nyomozati anyagot gyártottak a párt legbefolyásosabb funkcionáriusai számára. Nevük az angoloknak és az amerikaiaknak is a tudomására jutott. Saját fülemmel hallottam a rádióban: az angolszászok nagyon dicsérték őket, hogy olyan derekasan harcoltak a führer ellen.

— És mi történt, hidegre tették őket?

— Dehogy.

— Elrejtőztek?

Hacke idegesen izgett-mozgott.

— Nem.

— Különös — csodálkozott Johann. — Nyilvánvaló politikai bűnösök és szabadlábon vannak?

Hacke arca elkomorult. Bizonytalan lett a hangja:

— Igaza van. Itt valami nem stimmel. Én meg ujjongtam, marha fejjel ábrándoztam, azt reméltem: lekapcsolják őket, én meg feljebb kapaszkodtam a helyükbe. — Öklével a térdére csapott, s eltorzult képpel felkiáltott: — Én hülye, azt hittem, most jön el az én időm! Ők meg? Igen, kiderült, hogy a főnök urak mentik az irhájukat, menedékhelyeket készítenek maguknak. Az ellenállás részvevői! Engem, a vén nácit, meg elhajítanak, mint valami rongyot!

Hacke arca kipirult, szeme tüzelt, homlokán veríték gyöngyözött. Teljesen nekikeseredett, Johann arcába hajolt, s dühtől fuldokolva öntötte magából a szavakat, mintha lázálomban beszélne:

— Kész, világos a kép! Leinert ismeri? Nemrég temettük szokatlan pompával: koszorúk a párttól, az SD-től meg az SS-től, a birodalmi vezetőségtől. Beszédek. Az asszony meg a gyerekek sírógörcsben. Aznap este elmentem hozzájuk, hogy részvétemet nyilvánítsam a családnak. Az ebédlőben ültek, vacsoráztak. Az arcokon olyan nyugalom ült, mintha mi sem történt volna. Az ebédlőben cigarettafüst terjengett, a hamutartóban cigarettavég füstölgött. Pedig Leineren kívül senki sem dohányzik az egész családból.

— Maga valószínűleg képzelődik!

— Nem igaz! — fortyant fel még jobban Hacke. — Nem képzelődöm! Csak az elmúlt héten nyolc ilyen nagyfejű halt meg tragikus hirtelenséggel! És valamennyi megboldogultnak volt annyi ideje, hogy halála előtt gondosan átadja széfkulcsát a kiszemelt utódnak. Micsoda előrelátás!

— Beteges képzelődés ez, Hacke — korholta Johann Hackét gúnyosan.

A gúny még csak olajat öntött a tűzre.

— Nem — mondta. — Ennél nehezebb helyzetekben is meg tudtam őrizni hidegvéremet. Most mégis magamon kívül vagyok. Figyeljen rám: a párt faji-politikai osztályán kartotékot fektettek fel a legtisztább árjákról, a nemzet elitjéről. A pro-

fesszorok több ízben megméricskélték őket és följegyezték egész családfájukat. Most pedig kicserélték a kartotékokat. És tudja, hogyan szerepelnek ezek most? Mint zsidók, érti? Vájon mire való ez? Az egyik zsidó táborból behozatták a párt központi hivatalába az okmányokat, meg a sárga csíkos, vörös kereszttel megjelölt rabruhákat. Pontosan annyi rabruhát hoztak, ahány zsidó szerepel most a legjobb nácik helyett a kartotékokban.

— Ne törődjön velük, Hacke — mondta Johann —, gyáva alakok ezek; mindenre kaphatók, hogy a bőrüket mentsék.

— Így van — bólogatott Hacke —, mindenre kaphatók. A napokban halálra ítéltek néhány tucatot eddig feddhetetlennek tartott ismerőseim közül. Bementem szolgálatba, jól megmondtam róluk a véleményemet, elvégre mégis hitvány árulók, gondoltam. Erre a főnököm rám mordult, hogy fogjam be a pofám. Nem sokkal később két „halottal" találkoztam a wannseei SS-kórházban. Az egyik szakállt növesztett, a másiknak be volt kötve az egész képe: plasztikai műtétet végeztek rajta.

Johann kényelmesebben elhelyezkedett, keresztbe tette a lábát.

— Naiv ember maga, Hacke. És nemcsak hiányosak az értesülései, hanem dühöngéséből az is kiderül, hogy a főnökei nem bíznak magában. Ennyi az egész.

— Miért, maga többet tud ezekről az ügyekről? — álmélkodott Hacke.

— Természetesen — bólintott Johann. — Mindez a birodalom jövője érdekében történik.

Hacke bort töltött magának, egy hajtásra kiitta, keze fejével megtörölte az ajkát. Szemében riadalom ült.

— Sokat találtam beszélni?

— Egyáltalán nem — nyugtatta meg Johann. — Nagyon érdekel, amit mondott. Tanultam is belőle valamit, amit hasznosítani tudok, sőt, amit én tanultam, még kollégáimnak is hasznára válhat. Utóvégre nincs kizárva, hogy nekünk is kell tennünk valamit álcázásképpen. Természetesen fel fogunk használni egyet-mást abból, amit most közölt velem. Nincs kifogása ellene?

— Csak a forrást ne említse, az istenért! — könyörgött Hacke riadtan.

— Jól van, na — nyugtatta meg Johann. — Ezt megígérhetem magának. De jótett helyébe jót várj: maga segít nekem jelentést készíteni erről a kérdésről, és a magam nevében benyújtom majd a jelentést főnökeimnek. Mert hiszen feltehető — jegyezte meg Johann gúnyosan —, hogy Müller úr a főnököm iránti személyes ellenszenvét a szolgálati ügyekre is kiterjesztve esetleg nem adja át neki hiánytalanul a Gestapo e téren szerzett tapasztalatait. Ha ön segítséget nyújt nekem, természetesen én is kész vagyok ellenszolgáltatásra. Ne feledje: nekünk hírszerzőknek van némi kapcsolatunk a nyugati hírszerző szervekkel.

— Tudom — mondta Hacke csüggedten.

— Nos tehát, annál inkább. Ha tehát mi megfelelő véleményt adunk magáról, nem kell szakállt növesztenie.

— Azért azt hiszem — jegyezte meg Hacke bizonytalanul —, a Gestapóban becsülnek engem. Főnököm utasítására most mindennap különféle marxista könyveket olvasok, az illegálisok által kibocsátott röpiratokat tanulmányozom . . .

— Magát az ellenállási mozgalomba akarják bedugni?

— Lehetséges — mondta Hacke. — De nincs nagy kedvem hozzá.

— Miért?

— Akárhogy fújnám is az idézeteket, a kommunisták rögtön rájönnének, hogy kakukkfióka vagyok. Akárkit dugtunk be idáig közéjük a cellákba, mind lebuktak mindjárt az első napon. — Felsóhajtott: — Legszívesebben beállnék valami álpartizán osztagba. Mostanában Hollandia, Belgium, Dánia területén alakítunk ilyeneket. Aztán mint az ellenállási mozgalom tagja, kivárnám szépen a jobb időket . . .

— Fantaszta — vágott a szavába Johann. — Miből akar élni addig?

Hacke elvigyorodott.

— Ezekben az országokban van elég jómódú ember, aki a nácikat támogatta. Időnként emlékeztetni fogom őket erre. Nagyon tapintatosan. éppen csak akkora összeg erejéig, amennyire szükséges lesz, hogy szerényen megéljek.

— Látja, ez jó ötlet — dicsérte meg Johann. — Látom, alaposan felkészül a jövőre.

— Mint mindenki — ismerte be Hacke.

— De honnan szerez ilyen sokoldalú értesüléseket?

— Mondtam már: a nagy emberek helyett a kis emberek dolgoznak. A lehallgató szolgálat telefonosai, a rejtjelezők, az irodisták, a segédtisztek, az egyszerű munkatársak — elmondunk mi egymásnak mindent, amit főnökeinkről tudunk. A fejesek ugyan szóba sem állnak velünk, de gyakran beszélgetnek egymással a jelenlétünkben. Hiszen az ő szemükben mi valamennyien fajankók vagyunk. Nyugodtan semmibe vehetnek bennünket. De azért nem vagyunk ám mind fajankók. — Hacke elgondolkozott. — Ott van akár Karl Langeben. Egyszerre dolgozott Himmlernek, Canarisnak meg az amerikai hírszerzésnek. És mindenhonnan szép fizetést húzott.

— De hát őt felakasztották.

— Ez igaz. De ezzel csak azt akartam mondani, hogy minket, régi nácikat nagyon aggasztanak az angolokkal meg az amerikaiakkal folytatott tárgyalások. A mi bőrünkre megy a vásár. Főnökeink hozzájárultak ahhoz, hogy feloszlassák a nemzetiszocialista pártot. Csakhogy a führer, aki Hohenlohe herceg révén ugyancsak közölte különbéke-feltételeit a nyugati hatalmakkal, nem megy bele ebbe. Ezért mi utolsó leheletünkig kitartunk a führer mellett. A párt élni fog, amíg létezik a birodalom! — jelentette ki Hacke ünnepélyesen.

— De Himmler már régen beszélt a katonai vereség lehetőségéről...

— Igen, tudok róla. De ha nekünk, régi náciknak sikerül átvészelnünk a zavaros időket, mi majd mindent megteszünk, hogy a birodalom feltámadjon hamvaiból. Hiszen maga Dulles ragaszkodott hozzá, hogy az új német kormányban a káosz és a zűrzavar elleni harc miniszteri jogú birodalmi biztosa az ő ügynöke, Gisevius legyen, mivel Gisevius ismeri a Gestapót.

— Tehát van még remény?

— Igenis, van — felelte Hacke. — Engem csak az keserít el, hogy tízezreket nálam kedvezőbb körülmények közt visznek át illegalitásba. Engem a kommunistákhoz akarnak bedugni. És tudja, milyen céllal? Azzal a céllal, hogy utóbb mint az ellenállási mozgalom részvevője félrevezethessem a megszáló hatóságokat, s a kezükre juttassak olyanokat, akik valóban részt vettek az ellenállásban. Pedig már elmúltam ötvenéves. Nem

vagyok gyerek. A fejem sem a régi. Fantáziám sincs az ilyesmihez.

— Nem értem magát — csóválta a fejét Johann —, miért tett kezdetben úgy, mintha nem ismerné azokat az utakat, amelyeken illegalitásba vonulunk?

— Hogy miért? — dünnyögte Hacke. — Azért, mert mégis fenem a fogam arra, hogy elfoglalom valamelyik most illegalitásba vonuló fejes helyét. Szeretném, ha utolsó beosztásom a Gestapónál magasabb volna a mostaninál. Gondolom, van még ennyi időm, mielőtt illegalitásba küldenek. Magából is csak azt szerettem volna kiszedni, hogy mennyi ideig kell még felszínen maradnom. Nagyon tisztelem és becsülöm az eszét, Weiss százados.

— Maga nagy színész — kacsintott Johann.

— Maga is. — Hacke megfenyegette az ujjával Johannt. — Elhalmozott mindenféle rávezető kérdésekkel, noha sokkal jobban van informálva, mint én.

— Megszokás dolga.

— Elhiszem. Tudja, ugyebár, hogy a mi munkánkban az ember bármely pillanatban váratlanul eltűnhet. Különösen akkor, ha olyasmit tud, amit nem kellene.

Johann bólintott.

— De nekem vannak biztosítékaim. Mégpedig itt ni —. Hacke felhajtotta a szőnyeget és ujjaival dobolni kezdett a páncélszekrény hátán. — Maga az egyetlen ember, akire az életemet rábízhatom. Holnap Müller fogadni fog. Tudom, mire vállalkozom, de mégis megkockáztatom. Azután már késő lesz. Ha megkapom tőle, amit akarok — legalább a sturmbannführeri rendfokozatot —, akkor minden rendben van. Ha viszont nem, akkor vegye úgy: az öreg Hacke nincs többé. Tessék, a kulcs. Legkorábban holnapután kiüríti a páncélszekrényt és tartalmát átadja Schellenbergnek. Itt vannak Heydrich iratai, közöttük a führerről meg más fejesekről vezetett dossziék másolatai. Schellenberg majd jelent mindent a führernek, s akkor repülnek a fejek, köztük Müller feje is.

— A bombázás alkalmával hozta ki ezeket az iratokat a Gestapótól?

— Én csak megőriztem őket — igazította helyre Hacke büszkén —, megőriztem, hogy ne kerüljenek illetéktelen kezekbe.

— És ezeken a dossziékon kívül semmi más nincs a páncélszekrényben?

— Persze, akad még néhány apróság — pislogott Hacke jelentőségteljesen. — Együtt van itt minden mocsok. Elhiszi nekem, hogy ezekkel sakkban lehet tartani a birodalom vezetőit?

Johann eltolta magától Hacke kulcsot tartó kezét.

— Ne izguljon már annyira. Biztos vagyok benne, hogy holnap sturmbannführer lesz.

Akárhogy is kérlelte, Johann nem vette át tőle a kulcsot. Búcsúzáskor Hacke kénytelen volt elismerni:

— Maga igazán kristálytisztaságú ember. Csak azt nem értem: mire jó ez magának?

Amikor Johann másnap este telefonon felhívta, harsány hang szólt a kagylóba:

— Itt Hacke sturmbannführer beszél!

Néhány nap múlva pedig valamennyi berlini újság gyászjelentést közölt Hacke sturmbannführer korai haláláról. A temetésen megjelentek a birodalom titkosszolgálatainak magas rangú képviselői. S a régi nácik, köztük olyanok, akiket arany pártjelvénnyel tüntettek ki; vállukon vitték a koporsót, s a katafalkot a horogkeresztes zászlóval borították le.

Lehetséges, hogy a koporsóban föld volt, s eközben Hacke, immár civilben, a Lufthansa egyszerű utasaként valamelyik semleges országba tette át székhelyét. De az is meglehet, hogy csakugyan Hacke hullája volt a koporsóban. Müller nem szokta megbocsátani alárendeltjeinek az effajta vakmerőségeket, amire Hacke is vetemedett, amikor oly makacsul követelte az előléptetést.

Ami pedig a dossziékat illeti, már senki sem mutatott érdeklődést irántuk. A birodalom egyik vezetője sem használhatta fel immár az aljasságnak és a mocsoknak ezt a koncentrumát a másik ellen: túlságosan késő volt már. Történelmileg már csak másodpercek voltak hátra ahhoz, hogy a szovjet lövegek döreje jelezze: ütött a fasiszta birodalom utolsó, tizenkettedik órája.

Minthogy Schellenberg ezekben a napokban Svédországba utazott, Johann-nak több szabad ideje maradt, és részletes jelentést írhatott a központ számára.

Közben Heinrich kiderítette, milyen helységekben vannak a titkos raktárak, amelyek feltöltéséről Willy Schwarzkopf gondoskodott. De amikor Johann elővette a térképet, a listán szereplő helységneveket sehol sem találta. A nevek nyilvánvalóan koholtak vagy rejtjelezettek voltak, és rejtjelkulcs hiányában nem lehetett megfejteni őket.

— Eszerint Willy nem bízik bennem — fogta el a nyugtalanság Heinrichet.

— Ne heveskedj — mondta Johann. — Esetleg olyan konspirációs rendszert dolgoztak ki, amely szerint az egyes raktárak helyét csak az adott körzetbe települő csoport rangidőse tudja.

— Aligha — ingatta a fejét Heinrich. — Ebben az esetben miért tartja Willy a térképet egy külön, lapos páncélszekrény belső falán? Egy alkalommal éppen akkor nyitottam be hozzá, amikor jelöléseket tett ezen a térképen, s rögtön becsapta az ajtót.

— Mi lehet még ezen kívül a páncélszekrényben?

— Semmi, csak a térkép. A páncélszekrény nyilvánvalóan csak titkos térképek tárolására szolgál. A dolgozószobában sötét volt, de a térkép belső megvilágítást kapott.

— Willy a jelenlétedben sohasem nyitotta ki ezt a szekrényt?

— Soha.

— Akkor lehet, hogy mégis igazad van.

— Tisztában vagyok vele, milyen fontos ez! — mondta Heinrich. — Mindent megteszek, hogy megszerezzem a térképet.

— De hogyan?

Heinrich vállat vont:

— Végül is megölette az apámat, és valamikor felelnie kell ezért.

— De nem neked.

— Hanem kinek?

— A szovjet embereknek, egy szovjet ember meggyilkolása miatt.

— Miért, én mi vagyok? Fasiszta?

— Jól van, ne haragudj. — Johann Heinrich vállára tette kezét. — Nem szabad, Heinrich. Ez nem a te dolgod, értsd meg. Viszont te mérnök vagy, igaz?

— Majdnem.

— Akkor ide figyelj: lerajzolom a sémát. Amikor a páncélszekrényt kinyitják, kigyullad a belső világítás. A szekrény ajtaja megnyomja a rejtett fényképezőgéphez vezető huzalra kötött gombot, működésbe lép az automata zár — és kész a kép.

— Willy hátáról — húzta el a száját Heinrich.

— De ha feltételezzük, hogy Willy ebben a pillanatban nem áll a szekrénynél?

— Lehetséges... Csak azt nem tudom elképzelni, hol rejtsem el a fényképezőgépet.

— Hát ezen törd a fejed.

— De elvégre Willy csak akkor nyitja ki a páncélszekrényt, amikor szüksége van a térképre.

— Ezt már tudjuk. De ebben a pillanatban félre lehet hívni.

— Hogyan?

— Nagyon egyszerűen: telefonhoz hívják.

— De mielőtt odamenne a telefonhoz, becsukja a szekrényt. De különben is, honnan tudjuk meg, hogy mikor kell felhívni telefonon?

— Ez sem olyan komplikált — magyarázta Johann —, huzallal egyesíthető ez egyetlen láncba, úgyhogy, tegyük fel, öt másodperccel a telefonhívás után lépjen működésbe a fényképezőgép.

— És a gép kattanása?

— Kiszámíthatjuk, hogy szinkronban legyen a második telefonhívással. Willy ugyanis nem hall hangot a kagylóban, erre leteszi, és az újabb csengetés egybeesik a gép kattanásával.

— Értelek is, meg nem is. — Heinrich hangja ingerülten csengett. — Titkos raktárakat rendeznek be; a diverzánsok ezekre támaszkodva gyilkolni fogják a szovjet katonákat és tiszteket még akkor is, amikor a hitleri Németország már rég nem létezik. S te mindezt valami különös hidegvérrel nézed.

— Miért, szerinted mit kellene tennem?

— Agyon kell lőni a sturmbannführert és meg kell szerezni a térképet.

— Minek?

— Hogyhogy minek? — hüledezett Heinrich.

— Kinek van szüksége a térképre, ha Willy Schwarzkopf halott? Akkor fityinget sem ér. Az illetékesek tudják, hogy a térképnek ez a példánya nagybátyádnál van. S a szekrény konstrukciójából ítélve ez a legtitkosabb a nála levő dokumentumok között. Ha Willyt meggyilkolják, a térképen feltüntetett raktárakat át fogják telepíteni.

— Mi lenne, ha beadnák Willynek egy nagy adag altatót, s amikor elalszik, elvenném tőle a szekrény kulcsát?

— A nagybátyád kötelességtudó fickó, és miután felébred, úgy cselekedne, ahogy hasonló esetekben tennie kell mindenkinek, aki titkos dokumentumokat tart magánál. Haladéktalanul jelentené Himmlernek, hogy kiderítetlen okokból egy ideig eszméletlen állapotban volt. És azonnal megkezdődne a nyomozás . . .

— Akkor mégis a te elgondolásod a jobb. Bár nem vagyok meggyőződve róla, hogy ideális!

— Tessék, tökéletesítsd — átengedem a szabadalmi jogot.

*

Johann meglepődött, amikor váratlanul megcsendült a telefon a szobájában. De menten megértett mindent, amikor Lansdorf hangját hallotta a kagylóból, Lansdorf csak annyit mondott, hogy szeretné, ha meglátogatná, és hogy már el is küldte a kocsiját érte.

A sofőr sokáig keringett Berlin külvárosaiban, utcák és zugok egész labirintusát járta be, míg végül visszatért Wannsee kerületbe és megállt egy villa előtt, amely legfeljebb tizenöt perc járásra volt a Bismarckstrassétól.

Lansdorf barátságosan és egyszerűen fogadta, ezzel hangsúlyozta, hogy a jelenlegi helyzetben Johann immár szinte egyenrangúnak tekintheti magát vele. Lansdorf még jobban lesoványodott, arca annyira összeaszott, hogy bőre szinte repedezni látszott, amikor mosolyra húzta a száját. De különben jókedvű volt, s szemében sem hunyt ki a hideg fény.

— Gondolom, nem túlságosan merész az a feltevésem —

mondta Johann a szokásos udvariaskodás után —, hogy azért kéretett, mert valami szándéka van velem kapcsolatban. Csak nem akar ismét munkatársává fogadni?

— Eltalálta — mondta Lansdorf. — Látja, ennyire értékelem az Abwehrnél szerzett tapasztalatait.

— De eszem ágában sincs helyet változtatni. Ráadásul az a benyomásom — dicsekedett Johann —, hogy Schellenberg jóindulattal van irántam és...

— Mindent tudok — vágott a szavába Lansdorf. — De meg tudom győzni Schellenberget, hogy a maga tapasztalataira nálunk nagyobb szükség van most.

— Értem. Gondolkodom rajta.

— Mennyi ideig akar gondolkodni?

— Ez öntől függ — mondta Johann egy kissé szemtelenül.

Lansdorf kérdőn felvonta a szemöldökét.

— Mivel módomban van választani, szeretném egy kicsit alaposabban megismerni az ajánlatát. Természetesen, csak ha lehetséges.

— Utasítom Dietrich őrnagyot, és ő — természetesen a megfelelő keretek között — ismerteti majd azt a munkaterületet, amelyet önnek szánunk.

— Dietrich itt?! — kiáltott fel Johann. — És már őrnagy! Örömmel gratulálnék neki.

— Tüstént megteheti. — Lansdorf megnyomott egy gombot, s szólt a belépő ügyeletes tisztnek: — Dietrich őrnagyot kéretem.

Johann valósággal boldog volt, hogy Dietrich itt van. Jól tudta, hogyan kell bánnia Dietrichhel és mit köszönhet neki az őrnagy.

Amikor Dietrich belépett, Johann arca felragyogott, széles mosollyal üdvözölte.

Hamarosan félrevonultak Dietrich szobájába, s amint leültek, az őrnagy részvevőn, bár kissé csalódottan megjegyezte:

— Úgy hallottuk, hogy felakasztották magát.

— Szó volt róla, de végül inkább ezt akasztották a mellemre — mutatott Johann a Vaskeresztjére.

— Gratulálok — mondta Dietrich unott képpel.

— Önnek már van némi tapasztalata — mondta Johann ba-

rátságosan —, és tudja, hogy bűnei titkát úgy tudom őrizni, mint a legdrágább kincset.

— Nem értem ezt a tréfás hangot! — mondta méltatlankodva Dietrich.

— Kár — hunyorított Johann. — Csak azt akartam ezzel mondani, hogy az én szememben ennek nincs különösebb jelentősége. Nem igaz? Manapság jóval fontosabb személyiségek mindenre kaphatók, csak hogy a bőrüket mentsék. De mi ketten, akárhogy is volt annak idején, készek vagyunk életünket áldozni a führerért, nemde? És a „Werwolf" farkasbőrében folytatjuk majd a harcot, amikor főnökeink szerencsésen elmenekültek Spanyolországba, Argentínába, Svjácba, Mexikóba; nincs kizárva, hogy még az Egyesült Államokban is találnak menedéket, nemde? Eközben pedig mi majd magányos farkasokként harcolunk.

— Igen — felelte csüggedten Dietrich. — Lehetséges...

— Jól van, na, ne féljen, ha lesz rá lehetőségem, igyekszem tenni magáért valamit. Egyelőre azonban szeretném hallani Lansdorf ajánlatát. Próbáljon elcsábítani! Ha sikerül a csábítás, nincs kizárva, hogy helyet cseréljek magával. Végtére is, én szívesebben halok meg a führerért a birodalom területén, mintsem hogy emigránsként éljek valahol Dél-Afrikában, ahová egyesek kívánkoznak. Nos hát, kezdjük az alkut: mit tudnak ajánlani?

— Eleinte a felügyeletet bíznánk magára.

— Hogy bekerüljek valami bombázásba, és otthagyjam a fogam?

— Ez kizárt dolog: az iskolák olyan helyeken vannak, amelyek kívül esnek az ellenséges bombázók látókörén.

— Bizonyítsa be!

— Hogyan?

— Mutassa meg a térképet.

— De a térkép abszolút titkos.

— A fene bánja. Akkor mutassa a listát. Ismerem Németországot, térkép nélkül is eligazodom.

— De ez ugyanazon okból lehetetlen.

— Rendben van — állt fel Johann. — Akkor sok sikert kívánok nemes munkájukhoz.

— Várjon, várjon — adta meg magát Dietrich. — Az isko-

lák jegyzékét azért megmutathatom. — Kinyitotta a páncélszekrényt, elővett néhány leheletvékony papírt.

Ordensburg „Sontlofei" Allgäuban (Bajorország).

Ordensburg „Bülow" (Pomeránia).

Ordensburg „Vogelsang" Gemünd közelében (Eiffel).

„Potterburg" vára Sankt Pölten közelében (Ausztria).

Ifjúsági vezetők akadémiája Braunschweigben.

Pártfunkcionáriusok iskolája Salzburgban.

Pártfunkcionáriusok iskolája Grisében.

Ordensburg „Kressinsee" Falkenburg közelében (Kelet-Poroszország).

Johann kényelmesen rágyújtott, s mintha a füstöt élvezné, nekidőlt a dívány támlájának. Megfeszített erővel dolgozott: az iskolák nevét rögzítette emlékezetében. S amikor úgy érezte, hogy végzett, hanyag mozdulattal visszaadta a listát Dietrichnek. Egyébként még amikor a könyveket hajtotta fel Schellenberg számára, gondolt arra, hogy a rendházak közül egyeseket felhasználhatnak a titkos fasiszta szervezetek.

— Különben elárulhatom magának — mondta Johann —, hogy nekünk a Bismarckstrassén részletesebb adataink vannak a maguk diszlokációjáról. Nagyon sajnálom, Dietrich, de úgy látszik, maga Wehrmacht-tisztnek néz engem. Hát nem akarja megérteni, hogy nekünk, az SD hatodik osztályának, sokkal komolyabb értesüléseink vannak a führer céljairól és erőfeszítéseiről? Szilárd biztosítékokra van szükségem, bizonyosnak kell lennem afelől, hogy maguk nem kétségbeesett kalandorvállalkozásba bocsátkoznak, hanem valóban jól megfontolt és alaposan biztosított üggyel foglalkoznak, amelytől az új Nagy-Németország jövője függhet. Meg kell győznie erről — tette hozzá lágyabban.

— Nézze, Weiss — mondta Dietrich szelíden —, erre is sor kerülhet egyszer, de nem ma, az biztos.

— Ugyan miért? Meg kell értenie makacsságomat. Ezekben a napokban, amikor Németország sorsa dől el, mindegyikünk dönt a saját sorsa fölött is. Ha most innen visszamegyek a Bismarckstrasséra, esetleg rögtön valami új feladatot kapok, és mint már nemegyszer előfordult, holnapután olyan országban leszek, amelyről nem is álmodtam. Esetleg ott maradok jó

ideig. Amikor tehát innen eltávozom, lehet hogy örökre búcsút veszek magától.

— Jól van, Johann — mondta Dietrich. — Beszélünk még erről, de most sürgősen el kell intéznem valamit: át kell adnom néhány iratot Lansdorfnak. Nincs kifogása ellene, ha megváratom egy kicsit?

— Csinálja csak nyugodtan, van annyi időm.

Dietrich kinyitotta a páncélszekrényt, s rakosgatni kezdte a dossziékat. Időnként kibontott egyet-egyet, s beleolvasott az iratokba.

Johann odament hozzá. Dietrich mintha észre sem vette volna, nyugodtan tovább lapozgatott.

A játék nem sokáig tartott. Dietrich becsukta a páncélszekrényt, s Johannhoz fordult.

— Hogyhogy, maga még itt van? Valami újabb ajánlatot szeretne talán hallani?

Johann kezet nyújtott neki.

— Köszönöm, Dietrich. Önöknek nyilván igazuk van: maguk valóban nagyon reményteljes dologgal foglalkoznak. Holnap felhívom telefonon. — És sürgősen búcsút vett az őrnagytól.

Johann úgy ment az utcán, mint a szélütött: nem látott, nem hallott semmit. Minden idegszála megfeszült. Embertelen munkát végzett. Rekonstruálnia kellett emlékezetében azoknak az iratoknak a tartalmát, amelyeket Dietrich a szeme előtt végiglapozott.

Betért egy kávéházba, leült az egyik sarokasztalhoz, újságot húzott elő a zsebéből, s részeg tekintettel a pincérre bámulva dadogta:

— Igen, igen, jól van! — Aztán, mintha akkor ocsúdott volna fel, bágyadtan rendelt: — Ásványvizet.

Amikor a pincér megjelent a vízzel, Johann csak legyintett, s szorgalmasan jegyezgetett a Völkischer Beobachterre, amelyet látszólag mohón olvasott. Majd megitta a vizet, fizetett, és elsietett.

Ez volt az első eset, hogy nem a megbeszélt időben jelentkezett a masszírozó szalonban. Sürgősen hívatta Stutthof professzort, s amikor a professzor megjelent a kabinban, dühösen bepanaszolta az ügyetlen masszőrt. A professzor kérte, hogy nyugodjon meg, s behívta a rendelőjébe. Johann lepedőbe bur-

kolózva vitte magával az újságot és követte a professzort. De még mielőtt a professzor megdorgálhatta volna a konspirációs szabályok súlyos megsértése miatt, ő parancsolt rá, hogy vegyen elő papírt, és jegyezze, amit mond.

Behunyt szemmel, lepedőbe burkolózva ült a fotelban, s előre-hátra dülöngélve mint valami megszállott diktált a professzornak, csak időnként pillantva az újságra írt jegyzetekre.

Agyongyötört arca csuromvíz volt, mire végzett a diktálással.

A professzor könnyű koktélt töltött beléje.

— Most visszakísérem a kabinba. Feküdjék le és aludjon. Aludjon mindenáron. Agyát hihetetlenül túlerőltette, mély álomra van szüksége, különben ez a feszültség nem múlhat el nyomtalanul. — Megragadta Johann vállát, magához vonta és homlokon csókolta: — Drága fiam, ez nagyszerű tett volt, arany fejed van — gondosan végigvezette Johannt a folyosón, rázárta a kabin ajtaját és kifüggesztette rá a táblát: „Mély pihenő! Zavarni tilos!"

*

Johann előírás szerint jelentette Gustavnak, hogy találkozott egykori kollégáival, akikkel együtt dolgozott az Abwehrnél. Gustav fáradt arca gúnyos mosolyra húzódott:

— Canaris tengernagy az angol partokon szeretett volna kikötni, nem meglepő tehát, hogy legénységének némely tagja szintén Angliához vonzódik.

Johann tudta, hogy Dietrich alattomos, semmitől sem riad vissza. Minden bizonnyal máris jelentette Lansdorfnak, hogy néhány titkos anyagot megmutatott Johann-nak. Célszerűnek látszott tehát, hogy erről is mondjon valamit Gustavnak.

— Dietrich őrnagy ismét meg akart nyerni munkatársának, s eldicsekedett az árujukkal.

— Na és?

— Kitaláltak egy szép jelmondatot: „Gyűlölet a hitvallásunk, bosszú a jelszavunk" — és taknyos gyerekeket gyűjtenek e zászló alá. Sohasem vonzódtam a cserkészethez.

— Azért mégse szakítsa meg kapcsolatait egykori kollégáival — tanácsolta Gustav. — Himmler nem állhatta Canarist, és

miután fölvette hajójára a tengernagy legénységét, aligha érez nagy bizalmat Canaris emberei iránt.

— Értettem — mondta Johann röviden.

Lansdorf még aznap újra magához hívatta.

Ezúttal Lansdorf komornak látszott, s rendkívül ingerült volt. Fel-alá járt a szobában, aztán hirtelen megállt, s dobbantott a lábával:

— Mondja, tudja maga, mi történt ebben a házban 1942. január 20-án?

Johann-nak természetesen fogalma sem volt róla.

— A legfelső hatalmi szervek képviselői itt fogadták el és hagyták jóvá a zsidók kiirtásának Himmler által előterjesztett tervét. Pontosan megállapították, hogy az egyes európai országokban hány embert kell likvidálni; összesen több mint tizenegy millió emberről volt szó. Pedig Greifelt, Eichmann meg Globke már 1933 óta a zsidók tömegeit irtották ki.

Johann egy kicsit csodálkozva nézett Lansdorfra, majd nyugodtan így szólt:

— Ellenségeink kormányfői a jaltai konferencián kötelezettséget vállaltak magukra, hogy a háború után megbüntetik a bűnösöket.

— Erről van szó. Helyesen értelmezte szavaimat.

Johann epésen megjegyezte:

— Csakhogy én nem voltam ebben a házban akkor és most sem élek benne.

Lansdorf hunyorgott.

— Magát gyakran látták Bernben a Herrengassén. Ha jól tudom, ott van Allan Dullesnak, az amerikai stratégiai szolgálat meghatalmazottjának a rezidenciája.

— Lehetséges, az angol hírszerzés ügynökei állandóan a nyakamon voltak — vágott vissza Johann.

Lansdorf eleresztette a füle mellett ezt a megjegyzést.

— Dulles régebben gyakran járt Berlinben, akkoriban találkoztam vele, 1933-ban pedig kiadós bizalmas beszélgetést is folytattunk, amikor a führer meghívta ebédre. Az Egyesült Államokban Dulles ügyvédi irodája a legnagyobb német monopóliumok érdekeit képviselte, és nincs kizárva, hogy ma is az ő érdekeiket védi. E háború után Nagy-Britannia már nem nyeri vissza régi erejét.

— Lehetséges — hagyta rá Johann, mert már sejtette, mire akar kilyukadni Lansdorf, Canaris barátja. A hirtelen és nyilvánvaló fordulat, az Egyesült Államok előtérbe kerülése csak azzal volt magyarázható Lansdorf esetében, hogy fél: semmi kedve sincs fölkerülni a háborús bűnösök listájára.

— Különben Dietrich jelentette nekem — váltott át fenyegető hangra Lansdorf —, hogy ön az ő pillanatnyi figyelmetlenségét felhasználva, meglehetősen gyanús érdeklődést mutatott bizonyos iratok iránt. Az utasítás értelmében köteles vagyok jelenteni ezt.

— Ne nyugtalankodjék — mosolyodott el Johann. — Az esetet én már jelentettem főnökömnek.

— Milyen céllal?

— Én is ismerem az utasítást és aszerint jártam el.

Lansdorf őszinte érdeklődéssel tekintett rá.

— Azért maga tanult egyet-mást, Weiss.

— Az ön vezetése alatt — szerénykedett Johann. — Igazán nem volt szép öntől, hogy erőszakkal próbált rábírni valamire. Elvégre én sohasem fogom elfelejteni, mennyi mindent köszönhetek önnek. S igazán készségesen állok rendelkezésére.

— Igaza van, Weiss — sóhajtott Lansdorf. — Maga egyenes ember. Megkívánhatja, hogy magával is egyenesen beszéljenek.

Johann felállt.

— Akkor hát figyeljen rám — mondta Lansdorf. — Terrorista csoportjaink különleges feladatot kaptak. Ha az ellenség előrenyomulása miatt a táborparancsnokságok már nem tudják evakuálni vagy megsemmisíteni a foglyokat, a terrorista csoportoknak kell likvidálniuk őket, az utolsó emberig. Az is az ő dolguk, hogy felégessék, levegőbe röpítsék a táborok összes speciális létesítményeit. Hogy miért, azt, gondolom, nem kell magyaráznom önnek. Ezek a különítmények olyanféleképpen tevékenykednének, mint a partizáncsoportok.

Johann elismerően füttyentett.

— Nos — folytatta Lansdorf —, én nem helyeslem ezt az eljárást, és inkább becsülettel elpusztulok, mint ellenálló német harcos. De értsen meg: szeretném, ha nevem tisztán maradna fenn az utókor számára.

— Mit tehetek önért? — buzgólkodott Johann.

Lansdorf ismét járt egyet a szobában, a páncélszekrényhez ment, kivett belőle egy lepecsételt borítékot és átadta Johannnak. A borítékban ez állt: „München. Albert von Lansdorfnak". Johann csodálkozva pillantott föl rá.

— A levél címzettje a fivérem — világosította fel Lansdorf. — Néhány gondolatomat közlöm vele. Szeretném, ha eljuttatná hozzá.

— De nem tudom, megyek-e hamarosan Münchenbe.

— Én arra számítok — vágott a szavába Lansdorf —, hogy újra kiküldik magát Bernbe. Ha a levelem véletlenül Dulles kezébe kerül, nem fogok szemrehányást tenni magának. Érti már?

— Igen — mondta Johann. — De mielőtt elvállalnám ezt a kényes megbízást, legalább nagy általánosságban ismernem kell a levél tartalmát.

— Ne féljen! Nincs benne katonai vagy államtitok. Tulajdonképpen afféle naplójegyzetek ezek, amelyekben ellenzem a tábori foglyok megsemmisítését, mivel embertelennek tartom az ilyesmit.

— Ön nemes lelkű ember! — kiáltott fel Johann. — Micsoda körültekintés!

— Az amerikaiak mindenesetre biztosak lehetnek: mindent megteszek, hogy az alám rendelt csoportok ne kövessenek el ilyesmit a Németország nyugati területein telepített táborokban.

— És a keleti területeken?

— Elég annyi — hunyorgott Lansdorf —, hogy megmentem azokat, akiket a nyugati hatalmakra való tekintettel célszerűnek tartok megmenteni.

— Tehát a birodalom keleti területein a foglyokat meg fogjak semmisíteni.

— Azt hiszem — felelte Lansdorf kitérőn —, ezzel megbirkóznak maguk a táborparancsnokságok, természetesen a Wehrmacht-alakulatok vagy speciális SS-alegységek segítségével.

Németország agonizált. A visszavonuló német csapatok az ország keleti területeiről rengeteg embert kitelepítettek, akik korábban a bombázások elől menekültek el nyugatról. A frontról kivonták és a hadianyaggyárakba vezényelték a szakmunkásokat, majd néhány hét múlva ismét a vonalba kergették őket. Katonai egységeket dobtak át a nyugati frontról a keletire. A kibombázottakat náci pártfunkcionáriusok őrizete alatt a falvakba hajtották, ahol éhbérért dolgoztatták őket. A városokból kitelepítették azokat, akik nem voltak elég „értékesek" a birodalom számára, illetve, akiknek nem volt annyi értékük, hogy megéljenek a feketepiacról. S a szerencsétlen, fedél nélkül maradt családok e százezreit razziákkal zaklatták: a totális mozgósítás, amelyet a Wehrmacht tisztjei hajtottak végre, elsodort minden tizenhat éven felüli épkézláb férfit. De összefogták a suhancokat is, és beosztották őket a „Werwolf" alegységeibe.

A náci Németország gigantikus bürokratikus gépezetének működését semmi sem tudta megzavarni. Akármilyen állapotban és akárhol volt az ember, tüstént nyilvántartásba vették, megfigyelés alá helyezték. Senki sem menekülhetett, a legváltozatosabb formákba burkolt rendőri hálózat elől, amely a legkisebb zugokba is elhatolt.

Berlin egyik külvárosi utcájában Johann, nagy meglepetésére Frau Dittmart pillantotta meg: éppen vízért állt sorba. Nem ismerte meg rögtön. Frau Dittmar nagyon megváltozott az elmúlt évek alatt: lesoványodott, megöregedett, háta meggörnyedt. Az asszony kitörő örömmel köszöntötte, amikor megismerte, és nagyon szívélyesen invitálta szerénynek is alig mondható otthonába. A háziasszony, panaszkodott Frau Dittmar, valósággal kinézi őt meg a fiát, Friedrichet, mintha megszállók volnának.

Friedrich Peenemündében egy bombázáskor mindkét lábát elvesztette. Berlini kórházba szállították. Amikor a kórházat elhagyhatta, mint hadirokkantnak megengedték neki, hogy beköltözzön egy idegen lakásba. Igaz, a szoba nagyon piszkos, inkább afféle kamra, de a házigazda még ezt is irigyli tőlük. Gyűlölik Friedrichet, mert ha rokkant is, de legalább él. Az ő fiaik viszont elestek a fronton.

Friedrich barátságtalanul fogadta Johannt, bár valamikor néhány levelet is váltottak. Frau Dittmart is szemmel láthatólag zavarta Johann tiszti egyenruhája. Rendkívül félénken, mesterkélten viselkedett, még azt sem merte szóba hozni, hogy Johann valamikor albérlője volt.

Johann nem időzött sokáig, felírta a címüket és elköszönt. Még aznap szólt Franznak, hogy költöztesse át Frau Dittmart egy elhagyott lakásba, amelyet az SD tartott fenn saját céljaira.

Frau Dittmar így igen hamar tágas, összkomfortos, jól berendezett lakást kapott. A szekrényben mindenféle ruhák függtek, a konyhában rengeteg konzerv és bor volt.

Friedrich lassanként fölengedett és egyet-mást elmesélt Johannak. Elmondta többek közt, hogy az ellenséges légierő sohasem fedezte volna fel objektumukat, ha a homokfövényen nem maradt volna ott a V—1. kilövő berendezésének „csúzdája".

— Az orosz hadifoglyok, akiknek a lövések után el kellett tüntetniük a technikai berendezések nyomait, szándékosan ott hagyták a „csúzdákat". Később az oroszokat is, meg az őröket is, akik a bombázás után életben maradtak, felakasztották. — Friedrich merészen Johann szemébe nézett. — Szerintem ez az oroszok részéről hőstett volt.

Johann is szemrebbenés nélkül nézte a nyomorék fiatalember arcát.

— Lehet, hogy igaza van — mondta.

Friedrich ezután végleg nekibátorodott, és peenemündei munkájáról is elmondott egyet-mást. Végül elgondolkozva megjegyezte:

— Lényegében mi gyilkosok vagyunk. V-bombáinkkal a békés lakosságot, nem pedig az ellenséges hadseregeket pusztítottuk. — Csonka végtagjaira meredve dünnyögte: — Csak amikor a saját fejem is olyan közel került a földhöz, ébredtem rá, hogy a föld elvégre nem a kozmoszban száguldó hatalmas sír, amely a háborúkban elpusztult nemzedékek temetkezési helyéül szolgál, hanem azoknak az új nemzedékeknek a bölcsője, amelyek majd utánunk következnek és nemet mondanak a háborúra.

— Miért beszél csak az utánunk következő nemzedékekről? — csodálkozott Johann. — Remélem, amit mond, az már a nem távoli jövőben bekövetkezik.

— Ön álmodozó — mosolygott Friedrich bágyadtan.

*

Heinrichnek sikerült lefényképeznie a térképet, amelyet Willy Schwarzkopf őrzött. De amikor Johann átadta a professzornak a térkép fotokópiáját, kiderült, hogy azoknak a helységeknek az elnevezései, amelyekben a terrorista csoportok titkos raktárait telepítették, nem egyeznek a Dietrich irataiból szerzett adatokkal. Johann szinte kétségbeesett.

— Eszerint vagy a térkép rejtjelezett, vagy az iratokból szerzett helységlista. De az is lehet, hogy mindkettőt kódolták. És a jelkulcs nélkül semmit sem ér az egész.

— Csak félig van igaza — mosolygott a professzor. — Azok az iratok, amelyeket Dietrichnél látott, valóban kódoltak, ezért is engedte meg, hogy beletekintsen. A térkép viszont maga a jelkulcs. Semmi baj, szakembereink majd eligazodnak rajta — vigasztalta Johannt. — Ennél különb rejtvényeket is megfejtettek már. Minden rendben van. — Rátenyerelt a fotokópiára. Egyébként nem tartja elérkezettnek az időt, hogy Heinrich Schwarzkopfot felterjesszük kormánykitüntetésre?

Johann arca felragyogott.

— Írja meg a jelentést — mondta a professzor. — Majd továbbítom.

*

Néhány napon át szinte egyfolytában bombázták Berlint a szövetségesek repülőgépei. Az egyik ilyen szörnyű éjszaka után Johann éppen útban volt gépkocsiján a Bismarckstrassére, amikor megpillantotta Zubovot. Lassan bandukolt az utcán, éppen abban az irányban, amerre a titkosszolgálat székháza volt. A konspiráció súlyos megsértése! Zubovnak nem volt joga mutatkozni, nemhogy ebben az utcában, de még a környező utcákban sem.

Johann lassított, s amint Zubov mellé ért, kinyitotta az ajtót.

— Ülj be!

Zubov köszönés nélkül engedelmesen beült a kocsiba.

Johann szintén nem szólt egy szót sem, hanem rákapcsolt, hogy minél hamarabb minél messzebb legyen ettől a kerülettől. Hallgatott, de látszott rajta, hogy majd szétveti a düh. Zubov hirtelen rákiáltott:

— Hová rohansz? Hajts a lakásomhoz! Gyorsabban! — Aztán legyintett. — Különben most már úgyis mindegy... Nincs hová sietnünk.

— Mi van veled, részeg vagy? — sziszegte Johann. — Dől belőled a pálinkabűz.

— Meglehet — rándított egyet a vállán Zubov.

— Tehát részeg vagy?

— Csak szerettem volna berúgni, de nem ment.

— Mi van veled?

— Brigitta... — nyöszörgött Zubov. — Két napja még egy kicsit élt, azután meghalt. Szóval egészen meghalt, érted? Nincs többé. Egy teljes napig ott virrasztottam mellette. Aztán nem bírtam tovább. Vagyis bírtam volna... — Alig lehetett érteni a szavát. — Pedig hát, tudod, nem egyedül halt meg — a magzattal együtt. Még két hónap és fiúnk vagy lányunk lehetett volna. Nem is attól gyötrődött, szegénykém, hogy ő meghal, hanem hogy a gyerekünk is elpusztul. Nagyon, nagyon szeretett volna élni! Pedig mondtam neki: ki ne menj nélkülem az utcára, ki ne menj! Ő meg csak mondja a magáét: árt, ha nem járok, azt mondja. Szilánkot kapott — akkora mindössze, mint egy borotva darabja. Az orvos kioperálta, bedobta a tálcába — észrevenni is alig lehetett.

A ház előtt megálltak, felmentek Zubov lakására.

Az első szobában koporsóban feküdt Brigitta.

— Mondd — suttogta Zubov —, nem lehet elrejteni, aztán elszállítani valahogy?

— Hová?

— Hát hozzánk, haza... Tudod, nekem egyre az jár az eszemben, hogyan volna ez lehetséges. Mit gondolsz?

Zubov arca falfehér volt. És Johann megengedhetetlen lépésre szánta el magát: telefonált Stutthof professzornak, hogy haladéktalanul siessen Zubov lakására.

Alighogy a professzor meglátta Zubovot, rögtön megenyhült az arca. Leült melléje, figyelmesen végighallgatta, mit motyog Zubov, és mindent ráhagyott. Aztán egy fecskendőt vett elő,

és injekciót adott a férfi karjába. Zubov szinte észre sem vette ezt, de lassan álmossá vált, szemhéja lecsukódott, feje lekókadt.

A professzor Johann segítségével lefektette Zubovot a díványra.

— Ha a mély álom nem segít, és nem tudja összeszedni magát, el kell vinnie valahová. Mondja meg neki, hogy valamenynyiünket lebuktat.

Amikor Johann reggel megismételte ezt, Zubov csak némán bólintott.

A temetési szertartás alatt uralkodott magán, s fegyelmezetten fogadta Brigitta hozzátartozóinak és ismerőseinek részvétnyilvánítását.

A temetést követő napon Johann ismét meglátogatta Zubovot. A szék körül heverő cigarettavégekből ítélve, a férfi régóta el sem mozdult a helyéről — ott ült talán egész éjszaka.

Mikor Johannt meglátta. szótlanul felállt, s a padlóról fölvette hátizsákját.

— Mehetünk — mondta.

— Hová?

— Én ide nem jövök vissza többé.

— Szó sem lehet róla. Itt kell maradnod.

— Miért?

— Mert így parancsolom. — Johann lágyabb hangon folytatta: — Ez mindnyájunk érdeke, Aljosa. Érted? És Brigitta kedvéért is ezt kell tenned. Hiszen ha elmenekülsz a lakásáról, most, miután meghalt, megsérted az emlékét.

— Ez igaz — hagyta rá Zubov. — A legfájóbb pontra tapintottál. Csakugyan maradnom kell. Igaz. Én most már soha nem szököm el tőle, amíg élek. Hiszen, Johann, Brigitta tudta . . .

— Mit?

— Persze, nem mindent, de azt tudta, ki vagyok.

— Miből gondolod?

— Még azt sem mondhatnám, hogy sejtettem — hadarta Zubov —, inkább csak éreztem néha, hogy tudja. S amikor már egészen a halálán volt, közelebb intett magához, s szinte egész arcával rám mosolygott és oroszul suttogta: „Horoso, szpasziba, zdrasztvujtye!" Szeme hirtelen tágra nyílt — és vége volt. Arra ment el utolsó ereje, hogy elmondja nekem: mindent tu-

dott. Élt mellettem és tudta. — Zubov az öklét rágta. — Pedig, ha ezt sejtettem volna, érted, én lettem volna a világ legboldogabb embere. Hiszen egyre gyötört a tudat: ő nem tudja, kivel él, én pedig igazán szeretem. Érted?

— A temetőbe készültél? — kérdezte Johann.

— Oda.

— Elkísérlek.

— Menjünk. Köszönöm.

A sírnál Zubov újra megszólalt:

— Nem lehetne majd sírkövet állíttatni neki orosz felirattal, hogy ő volt Brigitta Zubova?

— Okvetlenül — felelte Johann —, miért is ne lehetne? Hiszen a feleséged volt . . .

Ezekben a napokban Schellenberg volt a legcéltudatosabb, legenergikusabb államférfi Németországban. De a legkevésbé éppen az izgatta, hogyan alakul a birodalom további sorsa. Meg volt győződve arról, hogy saját jövője egyáltalán nem ettől függ. Régen, már Sztálingrád óta tudta, hogy a birodalom katonai veresége elkerülhetetlen. Himmlerbe vetette minden reményét. Ha Himmler lesz az első ember Németországban, okoskodott Schellenberg, akkor ő lesz a második. Hogy milyen Németországban, annak most nincs jelentősége. De éppen ezek a napok döntők voltak számára. És az úgynevezett „népfölkelők" — akiket vagonokba raktak és sürgősen a keleti arcvonalra irányítottak — csak annyiban érdekelték Schellenberget, amennyiben lassíthatták a szovjet hadsereg előnyomulását. Időt kellett nyernie, hogy Himmler befejezhesse tárgyalásait a nyugati hatalmak titkos diplomáciai ügynökeivel.

A hitleri Németország végnapjai Schellenberg működésének csúcspontját jelentették. Eszétől és ügyességétől függött, ő lesz-e az új führer jobb keze. Himmler egyéni kapitulációja nagyobb katasztrófa lett volna számára, mint a hitleri Németország bukása. A birodalom katonai veresége szerinte nem jelent politikai vereséget is. Ha ebben a válságos helyzetben, gondolta, céltudatosan és erélyesen cselekszik, kikovácsolhatja saját fényes jövőjét. S így is cselekedett.

Ezekben a napokban Schellenberg nem tágított Himmler mellől. Szokatlanul derűs, magabiztos volt, s ékesszólóan gyűjtogatta főnöke képzeletét az egyéni diktatúra mámorító perspektíváival.

A hohenlicheni óvóhelyen Schellenberg lepergetett Himmler előtt egy filmet, melyen egyik ügynöke az ő parancsára a führert örökítette meg rejtett kamera segítségével.

Előttük a vásznon, mint valami akváriumban, görnyedt tartású, sápadt, beesett arcú, táskás szemű ember járkált fel és alá. Bal keze reszketett, mint a fóka úszólába, jobb kezét füléhez illesztette hallgatózva: hallása sokat romlott a nemrégiben elvégzett műtét óta. Az asztalhoz megy. Cúgos cipőjének talpa mintegy hozzátapad a padlóhoz, s járása ettől esetlen, mint egy aggastyáné. Fölvesz egy papírlapot, és mint valami súlyos terhet nagy nehezen a szeméhez emeli. Hitler szeme is rossz volt már, s a neki készített jelentéseket külön, nagybetűs gépen írták.

Himmler székével közelebb húzódott a vászonhoz. Szótlanul, kíváncsian, leplezetlen élvezettel nézte führerét.

Schellenberg néhány nappal ezelőtt Hitler orvosaival a führer egészségi állapotáról beszélgetett. Az orvosok az ő emberei voltak, s biztató értesüléseket kapott tőlük: Hitler állapota reménytelen, jelentették neki. Az orvosokat ekkor Himmler elé vezette. Himmler mohón, feszülten és teljes megértéssel hallgatta őket; már korábban elolvasta az orvosi lexikonban az úgynevezett Parkinson-kórról szóló cikket — ez volt az orvosok diagnózisa Hitlerről.

Miután a szeánsz véget ért és a teremben kigyulladt a villany, Himmler képmutató részvéttel ömlengett:

— Mindennek az az oka, hogy a führer merőben természetellenes életmódot folytat: nappallá változtatja az éjt, két-három órát alszik mindössze. Szakadatlan tevékenysége és állandó dührohamai tönkreteszik környezetét, és elviselhetetlen légkört teremtenek. Amikor hívat, halálos félelem fog el; hiszen dührohamában semmibe se kerül neki, hogy golyót eresszen belém.

— Így van — bólogatott Schellenberg. — És ha sokat késlekedik, egy szép napon majd a maga hulláját is kicipelik a bi-

rodalmi kancellária óvóhelyéről, ahogy az már másokkal is megtörtént.

Himmler elsápadt, de a képmutatásból nem engedett:

— A führer kezétől meghalni a legnagyobb megtiszteltetés!

Schellenberg híres volt vasfegyelméről és türelméről, de néha még őt is felháborította ez a szemérmetlen és most már teljesen fölösleges színészkedés. A képmutatás Himmlernek mintegy második természete volt. Még amikor a koncentrációs táborokba terelt foglyok tízezreinek sorsa fölött döntött, akkor is így panaszkodott:

— Ha ellenségeink humánusabbak volnának, magukra vállalnák a foglyok eltartásának költségeit és ellátnák őket élelmiszerrel. Elvégre nem kárhoztathatom éhségre a német népet, hogy az ő rovására hizlaljam ezeket a naplopókat.

A foglyokon a legtöbb esetben az ő szentesítésével végezték a különféle kísérleteket. S amikor a hóhér-orvosok jelentései eléje kerültek, így szólt:

— Jobban gondoskodom a német nép egészségéről, mint bárki más. Orvostudósaink élő anyagon próbálhatják ki az új gyógyszereket, s ez megóvja őket a tévedésektől, amikor a felsőbbrendű faj tagjait gyógyítják.

Különösen élénk figyelemmel kísérte a sterilizációs kísérleteket végző SS-orvosok sikereit.

— A führer azt követeli tőlünk, hogy évente egymillió szlávot likvidáljunk. De én álmodozó vagyok. Biztosíthatjuk a jövőnket: megtartjuk magunknak a munkaerőt, de megfosztjuk a szaporodás veszélyes lehetőségétől.

Himmler valósággal reszketett, ha arra gondolt, hogy Hitler tudomást szerez a nyugati hatalmak ügynökeivel folytatott titkos tárgyalásairól. S mielőtt az ügynökök megérkeztek volna, előző este betegnek tettette magát. Schellenberg pedig, hogy főnökét nagyobb aktivitásra serkentse, még rá is ijesztett. Azt mondta neki, adatai szerint Kaltenbrunner tud ezekről a tárgyalásokról. Személyes ügynökeinek százai szaglásznak Hohenlichen körül és vadásznak Schellenberg embereire. Himmler erre ingerülten felkiáltott:

— Öljék meg őket mind, a helyszínen! Azokat az ügynökeinket pedig, akik nem tudnak elbánni velük, minden feltűnés nélkül haladéktalanul likvidálni kell, s a vizsgálati anyag-

ból derüljön ki: sorainkban árulók vannak és az árulók ilyen sorsra jutnak.

— Értettem — mondta Schellenberg.

Néhány nappal a film megtekintése után Himmler meghívta Schellenberget a birtokára, s amíg az erdőben sétálgattak, megbeszéltek néhány kérdést.

— Schellenberg, szerintem Hitlerrel már nem lehet mit kezdeni. Maga elhiszi az orvosok diagnózisát?

— Elhiszem — felelte Schellenberg —, és csak egy következtetést vonhatok le: elérkezett az utolsó pillanat a cselekvésre.

— Ha az angolszászok lelkiismeretes segítséget nyújtanak nekem Oroszország legyőzéséhez, hajlandó vagyok megjutalmazni őket. Átengedhetjük Angliának Szibéria egy részét, mondjuk az Ob és a Lena közti területet. Az amerikaiak pedig megkaphatják a Lena, Kamcsatka és az Ohotszki-tenger közti részt. Mit gondol, kielégítik őket ezek a feltételek?

— Minden bizonnyal — hangzott a válasz.

Schellenberget most nem nagyon érdekelték a leendő führer ábrándjai. Neki több érzéke volt a realitásokhoz. Viszont örült, hogy Himmler végre elszánta magát. Tehát most már erélyesebben dolgozhat.

Schellenberget legjobban Himmler véres hírneve aggasztotta. Mindenekelőtt fehérre kellett mosnia tehát, hogy hírneve ne legyen akadály az új diktátor beiktatásában. Több mint hatmillió zsidót irtottak ki az úgynevezett „Wannsee-terv" alapján, amelyet Himmler hagyott jóvá egy értekezleten.

Most azonban Németországba érkezett Svédországból Bernadotte gróf, s vele csaknem egy időben Svájcból a nyolcvanesztendős Artúr Lazare, hogy Himmlerrel tárgyaljanak. Az aggastyánt kisebbik fia is elkísérte útjára.

Schellenberg Himmler egyik rezidenciáján biztosított szállást Lazare-nak. Artúr Lazare magával hozott egy csomó amerikai és angol újságot, amelyek cikkeket közöltek Himmlerről.

Az agg Lazare szótlanul ült a fotelban. Fekete zakó, szürke csíkos nadrág volt rajta. Elálló csücskű keményített gallérja mintha a nyakát támogatta volna. Szeme fénytelen volt, tekintete befelé fordult s ettől élettelennek látszott.

Amikor elindult Németországba, felesége úgy búcsúzott tőle,

mintha halni menne. De az öreg nem félt a haláltól: úgyis ott járt már a nyomában, mint egy árnyék, mint adó a leélt évekért. Megölik a fiát? Hat millió plusz egy fő. Magát már nem tekintheti áldozatnak. Azért jött ide, mert nagyon öreg: kiszikkadt szíve könnyebben viseli el azt, ami vár rá.

Arra gondolt: ha volna isten, nem tűrte volna mindezt. De ha ki lehet alkudni a fasisztáktól néhány ezer ember életét, miért ne tegye meg? Tudta, hogy amikor Hitler hatalomra jutott, a nyugati hatalmak segítettek neki a fegyverkezésben, mert abban bíztak, hogy a bolsevistákat fogja megtámadni. S amikor a nácik Németországban halomra öldösték a zsidókat, a nyugati hatalmak hallgattak. Hallgattak, a nácik pedig a zsidókon tanulták a gyilkolás mesterségét.

Tudta, hogy Eichmann még héberül is megtanult, hogy méltóképpen tölthesse be a zsidók kiirtásával foglalkozó szerv főnökének tisztét.

Lazare ellensége volt a Szovjetuniónak: úgy gondolkozott, hogy a Szovjetunióban kifosztották azokat, akik értelmi fölényük révén ugyanúgy értettek a pénzcsináláshoz, mint ő maga. De a fasiszta Németországra a bolsevisták mértek vereséget. És csak a szovjet hadsereg szabadíthatná ki az összes foglyokat a fasiszta koncentrációs táborokból. Ha . . .

Lazare tudott a szövetségeseknek a hitleristákkal folytatott tárgyalásairól. Tudta, hogy a fasiszták átdobják hadseregeiket a nyugati frontról a keletire, abban a reményben, hogy az angolszászok segítségével feltartóztathatják az oroszokat.

Tudta, hogy Allan Dulles kijelentette a hitleristák egyik ügynökének: „Bármennyire tisztelem is Hitler Adolf történelmi jelentőségét és ügyét, nehezen tudom elképzelni, hogy az angolszászok feltüzelt közvéleménye hajlandó volna Hitlert elfogadni, mint Nagy-Németország vitathatatlan urát." És továbbá: „Himmler partner lehet a tárgyalásokhoz."

Lazare tudta, hogy Dulles — és nemcsak Dulles — erélyesen támogatja Himmler jelölését Hitler utódjaként.

Ha Himmler lesz az új führer, túlságosan sokat kér majd a foglyok szabadon bocsátásáért. De meg is semmisítheti valamennyit Hitler parancsára hivatkozva. A gyilkosságot majd áthárítja a führer közvetlen környezetére.

Lazare tudta, hogy a küldetés, amelyre vállalkozott, több

mint kétséges. Népe legfőbb hóhérával kellett tárgyalásba bocsátkoznia azért, hogy megmentsen néhány ezret, akik egy listán szerepelnek, a halálra kárhoztatott százezrek pedig ott maradnak a táborokban.

De elvállalta ezt a küldetést abban a reményben, hogy ráveheti Himmlert: ne ürítse ki a koncentrációs táborokat sem a szovjet hadsereg feltartóztathatatlanul hömpölygő lavinája elől, sem pedig a szövetségesek csapatai elől, amelyek lassan és óvatosan nyomulnak előre a nyugati partoktól.

Ezért jött ide.

*

Himmler Schellenberg kíséretében lépett be a szobába. Nyoma sem volt rajta a magabiztosságnak, ingerültnek látszott, s szemmel láthatóan ideges volt. Tudta, mennyire veszedelmes az Artúr Lazare-ral való találkozása. Már az is hőstett volt tőle, hogy kezet fogott egy zsidóval. De még erre a hőstettre is hajlandó volt azoknak az előnyöknek a kedvéért, amelyekkel Schellenberg kecsegtette.

Himmler rögtön azzal kezdte, mégpedig meglehetősen körülményesen, hogy személy szerint ő eredetileg olyan javaslatot terjesztett be a zsidókérdés megoldására, amely szerint valahová szigetekre kellett volna telepíteni a zsidókat. De ez lehetetlennek bizonyult: először is a külföldi propaganda miatt, másodszor pedig a pártkörökben kibontakozó ellenállás miatt. Viszont amikor Lazare előadta feltételeit, habozás nélkül elfogadta mind a három pontot. Az első pont így szólt: parancsot ad, hogy többé ne gyilkoljanak zsidókat. Második pont: az életben maradt zsidók, akiknek száma fölöttébb pontatlan és vitás, mindenesetre a táborokban maradnak, nem fogják „evakuálni" őket. Harmadik pont: mindazokat a táborokat, amelyekben még vannak zsidók, felsorolják egy listán. és a listát átadják neki.

Lazare fagyos, rezzenéstelen arccal, szótlanul hallgatta Himmlert. Kisvártatva megszólalt:

— Szeretném, ha a fiam megtekinthetne egy ilyen tábort. Szeretnénk bizonyosak lenni afelől, hogy az ön utasításait pontosan végrehajtják.

Himmler riadt tekintetet vetett Schellenbergre. A hatodik

osztály főnöke azonban nyugodtan bólintott. Himmler erre hamar kijelentette:

— Teljesítjük a kívánságát, monsieur Lazare. Ne maradjon önben semmi kétség.

Himmler bízott Schellenberg tehetségében, hogy a legnehezebb helyzetekből is ki tudja vágni magát.

Himmler rögtön e megbeszélés után utasította Schellenberget, hogy különösen megbízható embereiből alakítson titkos csoportot. A csoportnak egyrészt az volt a feladata, hogy akadályozza meg a foglyok teljes megsemmisítését a táborokban, ha ilyen parancs érkezik Hitlertől vagy Kaltenbrunnertől. Másrészt a csoport tagjainak készen kellett állniuk arra, hogy végrehajtsák a teljes megsemmisítésre vonatkozó parancsot, ha azt Himmler adja ki.

*

Úgy alakultak a dolgok, hogy Lazare fia mellé, amikor az elindult az egyik koncentrációs táborba, Johannt osztották be kísérőnek. Lazare fia személyesen akart meggyőződni róla, csakugyan szabadon engedik-e Himmler parancsára azokat a foglyokat, akiknek neve a listán szerepelt.

Johann egy kissé sajátos módon hajtotta végre Schellenberg utasítását. A minden ajtót megnyitó igazolvány segítségével a táborparancsnokság megkerülésével végigkalauzolta a fiatalembert a táboron és alaposan megismertette a helyzettel. Megmutatott neki mindent, egészen a krematóriumhoz csatlakozó helyiségig, amelynek falaiból horgok álltak ki a foglyok felakasztására, és padlóján fakalapácsok hevertek arra az esetre, amikor minden horog foglalt. És csak ezután kísérte az ifjabb Lazare-t a parancsnokságra.

A táborparancsnokot előzetesen értesítették, hogy a Nemzetközi Vöröskereszt képviselője meg fogja látogatni a tábort, s éppen ezért nagy tiszteletet mutatott a vendég iránt. S amikor a fiatalember sürgette, hogy vezessék eléje a listán szereplő foglyokat, a parancsnok szinte kedvesen mondta:

— Sajnos, valamennyien kartondobozokban vannak, ugyanis urnáink nincsenek. Nyilván annyira megrendítette őket közeli kiszabadulásuk örömteli híre — kacsintott cinkosan Johann-nak —, hogy valamennyien meghaltak szívbénulásban.

Orvosaink mindent megtettek megmentésükért, de az orvostudomány tehetetlennek bizonyult.

Johann megmutatta igazolványát a hüledező táborparancsnoknak.

— Ezért a fejével fog felelni. Kinek a parancsára járt el így?

— Tessék. — A táborparancsnok iratot húzott elő a zsebéből és megmutatta Johann-nak. A parancs alján Kaltenbrunner aláírása állt.

Visszafelé az ifjabb Lazare már nem ült Johann mellé. A hátsó ülésen helyezkedett el, s Johann csak a tükörben láthatta sápadt, gyűlölködő arcát. Johann nemsokára letért egy dűlőútra és behajtott a fák közé.

— Mi történt? — kérdezte nyugodtan Lazare.

Johann hátrafordult.

— Mindent megértett?

— Miről beszél?

— Ha mindent megértett és nem tudja eltitkolni érzelmeit, magával is megtörténhet ugyanaz, amit amott látott... Esetleg gépkocsibaleset éri.

— Maga engem ne ijesztgessen! — S a férfi ádázul, elkeseredetten vádolta Johannt a szerencsétlen foglyok meggyilkolásával. Igen, igen, ő is cinkos volt ebben a gyilkosságban!

Johann hagyta, hadd beszéljen.

— Bátor ember maga — mondta aztán, amikor az átoközön elapadt. — Határozottan tetszik nekem. Sohasem fogja elfelejteni, amit ma látott?

— Örök időkig emlékezni fogok rá! — kiáltott fel a férfi, de rögtön észbe kapott és elhülve meredt Johannra.

— Jól van. Amen. Mehetünk tovább. Nagyon kérem, nehogy megpróbáljon golyót röpíteni a tarkómba — mondta Johann szelíden. — Látom az arcáról, hogy igen nagy kedve volna hozzá.

*

Amikor Lazare-ral visszaérkezett Hohenlichenbe, Johann rögtön jelentést tett Schellenbergnek a történtekről.

Schellenberg magán kívül volt.

— Bocsánatot kérek, brigadeführer úr — mondta Johann —, de azt hiszem, itt nem egyszerű mulasztás történt.

— Hanem micsoda?

— Azt hiszem, hogy az, aki a parancsot aláírta, ártani akart ezzel birodalmi vezetőnknek.

Schellenberg jó ideig fürkészte Johann barátságos, nyugodt arcát. Aztán erélyesen ráparancsolt:

— Vegyen maga mellé két abszolút megbízható és mindenre kész embert. Kap erre három... nem, egy napot. És várja utasításaimat.

— Igenis, brigadeführer úr — hajolt meg könnyedén Johann, nem nagyon erőltetve meg magát, hogy katonásan viselkedjen: elérkezett az az idő, amikor tőle ezt már senki sem kívánta.

Johann-nak még éppen annyi ideje volt, hogy elszaladjon a professzorhoz. A szalonban egyébként minden úgy folyt, mintha nem is volna háború. Csönd, nyugalom, ragyogó tisztaság mindenütt. A kúra után a professzor behívta magához Johannt „orvosi vizsgálatra".

Stutthof lesoványodott, arca még kimerültebbnek és fáradtabbnak látszott. Johann beszámolt neki mindarról, amit legutóbbi találkozásuk óta sikerült megtudnia.

A professzor szótlanul hallgatta, időnként valamit jegyzett egy parányi noteszba.

— Ez minden? — kérdezte aztán.

— Csak a leglényegesebbre szorítkoztam.

Ezután a professzor vette át a szót:

— A hitleristák egységesek abban a törekvésükben, hogy megsemmisítsék a koncentrációs táborokat és a foglyokat, megsemmisítsék őket, mint tárgyi bizonyítékot, mint a vád tanúit. Ez a bűnösök ismert taktikája. Ezenkívül Hitler arra számít, hogy ez a hallatlan gaztett a bosszútól rettegő nácikat rákényszeríti majd, hogy vonuljanak illegalitásba és folytassák a harcot. Ami a birodalom egyes hatalmasságainak azt a próbálkozását illeti, hogy százak vagy akár ezrek szabadon engedésével jóvátegyék milliók legyilkolását, ez merő szélhámos-

ság. De fel kell használni ezeket a próbálkozásokat is, hogy több foglyot szabadítsunk ki, mint amennyi a listákon szerepel. Fő feladatunk most már az, hogy megakadályozzuk a tömegmészárlást. Ez a központ utasítása. Közölhetem — tette hozzá mosolyogva —, hogy a fasiszták terrorista szervezeteinek titkos raktárairól szerzett adatait a központban tanulmányozták, ellenőrizték. És az adatok alapján kémelhárításunk operatív csoportjait ejtőernyőn ledobták az említett körzetekbe. A szovjet hadsereget tehát nem érheti meglepetés.

Kopogtattak.

— Tessék — mondta a professzor.

Fiatal lány lépett a szobába a légvédelmi figyelő szolgálat női segédszolgálatos alakulatának egyenruhájában. Aprócska, de jó alakú teremtés, arcán kellemetlen, merev, gőgös kifejezés.

— Nagyusa, a lányom! — mondta a professzor oroszul.

Johann bemutatkozott. A lány felvont válla rögtön leereszkedett, arca átalakult, mintha egy pillanat alatt kicserélték volna: félszeg, bájos és egy kicsit ijedt lett.

— Maga az! — kiáltott fel a lány, s elpirulva kezet nyújtott Johann-nak. — Én meg jövök, látom: fritz. — Mohón nézte, szinte falta tekintetével Johannt. — Hát végre most már láthatom saját szememmel is!

Johann zavarba jött, elfordította a tekintetét.

— Nos, fiatalok, ebből ennyi elég — szólt rá a professzor a lányára. — Halljam a jelentést!

A lány úgy ült le a székre, hogy egyszerre nézhesse Johannt is, meg az apját is. Miközben beszélt, nevető szemmel nézte Johannt, de hangja olyan fakó és szigorú volt, mintha más ember szájából jött volna elő:

— A „Wolke" fedőnevű vállalkozás tervbe vette német területek bombázását a német légierő egységeivel. A bombázókat angolszász felségjelekkel fogják ellátni. A légi egységek támaszpontja jelezve van a térképen. A bombázandó objektumok egyelőre nem ismeretesek. Feltevések vannak arról, hogy az objektumok koncentrációs táborok lesznek, mivel a vállalkozás tervét Himmler és Kaltenbrunner hagyta jóvá.

— Na látja — mondta a professzor —, Kaltenbrunner megakadályozza, hogy Himmler szabadon engedjen néhány száz

embert, Himmler pedig ugyanebben akadályozza Kaltenbrunnert; marakodnak, hogy egyiknek se legyen nagyobb esélye a szövetségeseknél. És közben a legnagyobb egyetértésben tervet dolgoztak ki százezrek megsemmisítésére. — Előrehajolt, megdörzsölte a térdét. Johannhoz fordult: — Magának ki kell derítenie, mely táborokat akarják bombázással megsemmisíteni. Másodszor, nincs kifogásom az ellen, hogy tagja legyen annak a harci csoportnak, amely a helyszínen megakadályozza ezt. — Felállt. — Végeztem!

Johann a leányra tekintett és tétován elmosolyodott.

— Végeztem! — ismételte meg a professzor.

A leány megszólalt:

— Elkísérhetem az elvtársat?

— Még csak az kéne! — mondta mérgesen a professzor. — Nem gyerek, maga is ismeri az utat.

— De apuka! — kérlelte a lány.

— Megmondtam: nem lehet. És egyáltalán, ne halljam még egyszer...

— Igazán nem értelek. És ha egy az utunk?

— Nézze — tolta ki a professzor Johannt az ajtón —, induljon már! — A lányára nézett. Fájdalmas hangon mondta: — Hiszen te is tagja vagy az operatív csoportnak, légy egy kis türelemmel — a helyszínen úgy is találkoztok...

*

Ha Johannt megkérdezték volna, mi történt vele, képtelen lett volna válaszolni. Hivatkozott volna a vakítóan kéklő égboltra, a szovjet kislány éppen csak felvillant gyengéd tekintetére, vagy akár a hirtelen rátört életörömre, de legelsősorban talán mégis arra, hogy többé nem gyötri a magányosság érzése. Elhatalmasodott rajta az érzés, hogy része annak az óriási világnak, amelyet az ember teremtett az ember számára. Ebben a csodálatos, derűs lelkiállapotban toppant be Heinrichhez.

Heinrich azonban rosszkedvű, komor volt. Odahajított néhány iratot Johann elé.

— Olvasd el! Johann, én nem bírom tovább. Megölöm!

— Ha ezt most megteszed — mondta Johann fakó hangon —, felelős leszel százezrek haláláért. A nagybátyád most olyan

értesülések forrása számunkra amelyek segítségével megmenthetjük százezrek életét... Várj — intette le Heinrichet —, rögtön megmagyarázok mindent. Mondd, érkeztek Willyhez olyan parancsok, amelyek szerint le kell állítani bizonyos táborok élelmezését?

— Igen, nemrégiben, azt hiszem, Dachauról, Lindsberről, Mühldorfról és még néhány más táborról volt szó.

— Állapítsd meg pontosan. Most készülnek ugyanis a foglyok megsemmisítésére. Azokat a táborokat, amelyeket elsősorban akarnak lebombázni, törlik az élelmezési listáról. Érted?

— Igen.

— Ma estig tudsz tenni valamit?

— Igen.

— Akkor ennyi az egész.

— Várj — fordult hozzá Heinrich. — Ez ugyanis még nem az „egész". Te különben is túlságosan szereted ezt a szót! Kell még valamit tenni, valami nagyon fontosat, hogy megmentsük az embereket.

— Ez már a harci csoportok feladata.

— És én?

— Hogyhogy te? Te óriási feladatot oldasz meg.

— Nem — tiltakozott Heinrich. — Nem igaz. Nekem is ott a helyem, ahol a tiéd. Megígéred?

— Rendben van — mondta Johann. — Erről még beszélünk.

*

Johann először alig ismert rá Zubovra: görnyedt hátú, borotválatlan arcú, fekete bőrű ember közeledett az utcán a találkozó helye felé.

Miután meghallgatta Johannt, Zubov felélénkült.

— Emberek? Vannak! Köztük négy német is — mind tábort jártak. — Egy kicsit bűntudatosan tette hozzá: — Szabad időnkben csináltunk már egyet-mást. A harci szellem kitűnő.

— Fegyveretek van?

— Dögivel! — ragyogott már Zubov szeme. — A fölösleget akár el is adhatjuk.

— Akkor jól figyelj rám — Johann elmosolyodott —, mos-

tantól kezdve lapulni fogsz, érted?... Viszont ettől a pillanattól elrendelem az első fokú készültséget.

— Értettem! — kapta össze magát Zubov.

Johann a barátja vállára fektette kezét.

— Tartsd magad, öregem.

— Nem könnyű, hidd el — panaszkodott Zubov. — Ha legalább nem kellene odahaza laknom, de így mindenütt csak őt látom... Sajog, sajog kegyetlenül. Meddig kell még csinálnom ezt?

— Már nem sokáig, öreg fiú.

*

Johann biztos értesüléseket szerzett arról, hogy az SD tizenkét meghatalmazottját nyugat-németországi területekre készülnek kiküldeni. Parancsuk szerint a helyszínen kell elrendelniük és ellenőrizniük a listáikon szereplő táborok megsemmisítését. Stutthof miután Johann-nal beszélt, rögtön intézkedett, s másnap közölte Johann-nal, hogy a szövetségeseket figyelmeztették, és vadászgépeik a levegőben lesznek. De ha a meghatalmazottakat szállító gép mégis épségben földet ér, már nem lehet megakadályozni a táborok likvidálását.

— Sajnos, senkit sem tudunk bedugni a titkos küldetésű meghatalmazottak közé: a listát Himmler és Kaltenbrunner írta alá. De valószínű, hogy a gép személyzetét csak az indulás napján jelölik ki, s hogy a legénység tagjai nem ismerik egymást. Némi remény tehát mégis van — mondta Johann —, a repülőtéren odamegyek az ügyeletes Gestapo-tiszthez, s vele együtt ellenőrzöm a személyzet tagjainak papírjait. Valamelyiket gyanúsnak fogom találni, és megtiltom neki, hogy repüljön. Ha szükséges, az ügyeletes tisztet Dietrichhez utasítom — ő majd megmondja neki azt, amit én a szájába rágok. Az idő sürget majd, az ügyeletes idegeskedni kezd, s ha a közelben akad egy emberünk, akit addig külön fel tudunk készíteni, ellenőrzöm az iratait, s rendben levőnek találom őket. A személyzet tagjai fel vannak szerelve ejtőernyővel. Emberünk, miután elhelyezett egy bombát alkalmas helyen, ki tud ugrani a gépből. Más megoldást nem látok.

— De ennek az embernek repülősnek kell lennie, különben rögtön lelepleződik.

— Igen, természetesen, azért is mondtam: külön fel kell készítenünk.

— Nincs ilyen emberünk.

— És ha körülnéznénk Zubov csoportjában?

Amikor Johann Zubovnál tudakozódott ebben az ügyben, Zubov arca felragyogott:

— Hiszen én kaptam repülős kiképzést az Oszoaviahim* keretében, oktató nélkül repültem már; ha kapok a sorstól még egy órát, pilóta lettem volna.

— Éppen az az egy óra hiányzott?

Zubov arca elfancsalodott.

— Igen, öregem, fegyelmit varrtak a nyakamba azzal, hogy a levegőben nincs szükség aszfaltbetyárokra. Pedig én nem csináltam semmit. Éppen csak megsturcoltam egy személyvonatot. Az utasoknak is nagyon tetszett a dolog: zsebkendővel integettek az ablakból, ahogy elhúztam mellettük. Sajnos, nem tudtam ellenállni, s fél szemmel odanéztem. Így aztán idő előtt földet értem. S ugyancsak idő előtt kitették a szűrömet az iskolából.

— Most azonban nem lehet viccelni — mondta Johann —, ez a repülőút...

— Aggyisten! — vágott a szavába Zubov. — Hiszen tudod, én halhatatlan vagyok. Ráadásul több mint húsz ejtőernyős ugrásom is van, ez a legfőbb biztosíték. Ne félj, megmaradok.

Zubov számára Nágya szerezte meg az iratokat.

— Éppen csak a fényképét kell beragasztani — mondta a lány Johann-nak, amikor átadta neki az igazolványt. — Különben nagyon biztonságos igazolvány ez. Csak arra kérem, még ma adja vissza: vissza kell csempésznem a helyére, mielőtt feltűnne valakinek.

— És ha nem sikerül?

— Apámra nézve ez különösen nagy csapás volna az után, hogy anyámat már elvesztettük — mondta a lány csendesen, nagy szemét Johannra függesztve.

Amikor mindent elrendeztek, jelentést tettek a professzornak.

* A hadseregen kívüli katonai kiképzéssel foglalkozó, a mi MHSZ-ünkhöz hasonló szervezet a Szovjetunióban. — *Ford.*

— Nem kételkedem Zubov elvtárs rendkívüli képességeiben — mondta a professzor bosszúsan —, de más dolog egy iskolagépen betyárkodni, mint egy nagy szállítógépen repülni. Határozottan ellenzem, hogy ő menjen.

— Beosztjuk rádiós szerelőnek.

— De hiszen halvány fogalma sincs a német gép konstrukciójáról. Lebukik!

— És ha rádiós lövésznek osztanám be?

— Ez talán elképzelhető — mondta a professzor. — Elvégre valóban az a legfontosabb, hogy értsen az ejtőernyőhöz. Ha mást küldenénk, örökké furdalna bennünket a lelkiismeret, hogy a biztos halálba küldtünk egy embert.

*

A repülőtéren sokkal egyszerűbben mentek a dolgok, mint Johann várta.

A repülőgép személyzetének tagjait az ügyeletes Gestapotiszthez rendelte újabb ellenőrzésre, a szolgálati könyvecskék alapján megállapította, melyikük a rádiós lövész. Gyanakodva szemügyre vette a tömzsi, apró termetű fiatal katonát, s amikor közelebb lépett hozzá, olyan tömény pálinkabűz csapta meg az orrát, hogy majd felkiáltott a gyönyörűségtől.

— Disznó! — reccsentett rá Johann. — Gyáva disznó! Beszívni indulás előtt. Főbe kellene lövetni az ilyet. — Nem kímélte az ügyeletes tisztet sem. — Micsoda bűnös hanyagság ez! — Elküldte a személyzet többi tagját, majd folytatta: — Mit akar tenni most?

— Rögtön kerítek másik embert.

— Mennyi idő kell ehhez?

— Legfeljebb húsz perc.

— A gépnek tizenkét perc múlva indulnia kell: a kísérő vadászgépek valószínűleg már a levegőben vannak. Az ön szabotázsa miatt meghiúsul egy rendkívüli fontosságú állami ügy.

Az ügyeletes sápadtan, feszengve állt Johann előtt, riadtan nyalogatta cserepes ajkát.

Akkor baktatott be az előcsarnokba Zubov pilótaruhában, hátizsákot lóbálva a kezében. Hanyagul tisztelgett. Johann nekitámadt:

— Maga mit keres itt kísérő nélkül? Mutassa az igazolvá-

nyát! — Belelapozott a könyvecskébe, odadugta az ügyeletes orra alá: — Pokoli szerencséje van. — Megnyugtatón rákacsintott: — Az a gyanúm, ok nélkül korholtam magát: nyilván előre felkészült minden eshetőségre, s az embere nem húsz perc múlva került elő, hanem azonnal. — Megpaskolta az ügyeletes lapockáját: — Látom, érti a dolgát!

Az ügyeletes futó pillantást vetett az igazolványba, s menten ráparancsolt Zubovra:

— Futás a géphez, egy-kettő!

Zubovnak azonban kedve támadt egy kis évődéshez.

— De kérem, untersturmführer úr, engem másik útra osztottak be.

— Kuss, nem pofázunk. Indulás!

Zubov nyakát a válla közé húzva eloldalgott. Az igazolványt viszont zsebre vágta.

Pedig ha Nágya nem kapja vissza még éjfél előtt az igazolványt, Stutthof, aki a feleségét már elvesztette, holnap, de talán még ma éjjel elveszíti a lányát is.

Johann intett az ügyeletesnek, hogy menjenek ki az induló géphez. Az ügyeletes néhány pillanatig késett, amíg bejegyezte naplójába, hogy a rádiós lövészt ki kellett cserélnie.

Az utasok már a kabinban voltak. Zubov nem mutatkozott. A gestapós az óráját nézegette, majd valaki leszólt neki, hogy menjen fel a gépbe egy pillanatra. Johann egyedül maradt, s már-már indult, hogy kövesse az ügyeletest, de Zubov megjelent a gép ajtajában, kezében az ejtőernyővel. Az ejtőernyőt ledobta a betonra, s az alkalmat kihasználva visszaadta Johann-nak az igazolványt. Johann annyira örült ennek, hogy eleinte nem is tulajdonított különösebb jelentőséget a kidobott ejtőernyőnek, amelyet még három másik ejtőernyő követett.

Amint az ügyeletes tiszt visszatért Johann mellé, a lépcsőt elvették a gép mellől, az ajtó becsukódott, s a repülőgép lassan kigördült a kifutópályára, majd egyre gyorsulva a levegőbe emelkedett.

— Miért dobták ki a fölösleges ejtőernyőket? — kérdezte Johann a gestapóstól.

— Szó sincs róla, nem a fölösleges ejtőernyőket dobták ki. Csak begőzölt a gép parancsnoka, a standartenführer, amikor megtudta, hogy a legénység egyik tagját mint megbízhatatlant

el kellett tiltanom a repüléstől. S ragaszkodott hozzá, hogy a személyzet dobja le az ejtőernyőket. Szerinte így nagyobb garancia van arra, hogy a repülősök nem hagyják el a gépet, ha netalán valami baj történik. Vagyis az utolsó pillanatig igyekeznek menteni a gépet és vele együtt az utasokat is persze. — A vállát vonogatta. — Nem vitatkozhattam vele. Van benne némi logika.

Johann szédülve nézett a végtelen égre. Úgy érezte, menten eláll a szívverése, döbbenetes üresség szakadt rá, mintha ebben a pillanatban a saját életét vesztette volna el. És egy pillanatig úgy érezte, meghalt körülötte minden.

A sebtében összerántott SD-csoport parancsnokságán közölték Johann-nal, hogy kérését teljesítik és még aznap elindulhat a kijelölt repülőtérre, hogy ellenőrizze, kellőképpen felkészült-e a személyi állomány a „Wolke" fedőnevű különleges feladat végrehajtására.

Johann rögtön a professzorhoz sietett, visszaadta neki az iratokat, jelentette, hogy el kell mennie Berlinből. Beszámolt arról is, hogy Zubovot minden valószínűség szerint nem látják viszont élve, mivel a gépet ejtőernyő nélkül nem hagyhatja el.

A professzor rátenyerelt a Johanntól visszakapott iratokra, mintha most már egy pillanatra is félne megválni tőlük, s azt mondta:

— Amíg maga meg nem érkezett, egyre azon törtem a fejem, túlélném-e, ha a lányom elpusztulna? És tudja, rájöttem, hogy nem élném túl. Ez a helyzet. Most pedig Zubovtól kell búcsút vennünk. Nehéz, rettenetesen nehéz. A mi munkánkban talán az a legkönnyebb, amikor a saját sorsunkról kell döntenünk, nem pedig máséról. — Keményen Johann szemébe nézett. — A lányomat mint tapasztalt rádióst beosztottam abba a csoportba, amelynek maga lesz a parancsnoka. Attól kezdve, hogy átveszi a parancsnokságot, állandó operatív kapcsolatot fog tartani a központtal. — Kiterítette a térképet. — A légi támaszpont hatókörzetében több nagy koncentrációs tábor is van. Viszont fontolóra kell vennünk a következőket. — Stutthof a térképre bökött. — Itt van egy föld alatti tábor és a

gyár, amely a V—1-et és a V—2-t gyártja. A foglyok sohasem jönnek fel a tárnákból. Ott dolgoznak, ott halnak meg, csak a hullájukat hozzák fel és égetik el a felszíni táborban. Mindkét föld alatti bánya csaknem másfél kilométer hosszú, negyvennyolc alagút köti össze őket. Egyetlen akna vezet a felszínre, a többit betömték és lebetonozták. Nyilvánvaló, hogy ez a föld alatti tábor, amelyben több mint tizenkétezer fogoly dolgozik, légi bombázással sem semmisíthető meg. De Heinrichtől kapott értesüléseink szerint a tábort hat nap múlva törlik az élelmezési listáról. Tehát feltehetően hat nap múlva meg akarják semmisíteni. Önnek tehát ki kell derítenie, milyen módon akarják megsemmisíteni a tábort, és ezt meg kell akadályoznia. — Szomorúan tette hozzá: — Sajnos, a csoport, amelyet segítségül kap, nem olyan nagy, mint szerettem volna, de nem tehetek semmit. Maga is tudja: nemcsak Zubov, hanem sok más elvtársunk is igen nehéz, felelősségteljes feladatokat teljesít most. — Felsóhajtott: — Remélem, ennél kedvezőbb körülmények között.

Johannt az a kellemetlen meglepetés érte, hogy nem egyedül, hanem Dietrich őrnaggyal együtt ment a légi támaszpontra.

Dietrich a kezét dörzsölgette:

— Addig rágtam a főnök fülét, amíg hozzá nem járult, hogy magával mehessek. Úgyhogy most már nyugodt lehet, Johann, egymást fogjuk biztosítani — tréfálkozott. — Az akció különben, mint maga is tudja, szigorúan titkos, a parancsot Himmler és Kaltenbrunner írta alá. A közvetlen végrehajtáshoz semmi közünk, a mi dolgunk csak a felkészülés ellenőrzése. De azt tudnia kell, hogy ez a különleges bizalom jele. Biztos vagyok benne, hogy ha sikerül a dolog, nem gyötörnek többé az amúgy is kockázatos ellenállás megszervezésével. Remélem, hogy visszatérésünk után haladéktalanul kiküldenek valahová, esetleg Svájcba. Ott aztán híven őrzöm majd ennek az egész akciónak a titkát, természetesen megfelelően kényelmes körülmények között.

— Úgy gondolja, hogy ennyire sürgős a dolog? Máris le akar lépni?

— Persze, hogy sürgős. Ezt kívánja azoknak az uraknak az érdeke is, akik aláírták a parancsot. Hiszen tudja, a diplomácia nyelvén szólva, ezt a parancsot nem a sajtónak szánták.

Bár a dolog mégis bekerül majd a sajtóba: legalábbis Goebbels világgá ordítja majd, hogy a szövetségesek repülőgépei galád bombatámadásokat intéztek a koncentrációs táborok ellen. Mi pedig, mint ennek a szörnyűségnek a szemtanúi, megerősíthetjük szavait.

— Szóval élni akar, Dietrich őrnagy? — kérdezte Johann.

— De még mennyire — mosolygott Dietrich —, mégpedig összkomfortosan.

*

Walter ezredes, a különleges bombázóegység lovagkeresztes parancsnoka, különben régi repülős, aki már az első világháborúban babérokat szerzett, rezzenéstelen arccal bontotta fel a lepecsételt borítékot. Miután elolvasta a parancsot és a mellékelt részletes instrukciót, olyan megvetőn nézett Johannra meg Dietrichre, mintha ingben-gatyában merészeltek volna elébe állni. Kurtán csak annyit mondott nekik, hogy egy óra gondolkodási időt kér, utána hajlandó ismét fogadni az urakat.

Dietrich mindent Johannra bízott, ő maga pedig a kantinba ment, hogy elbeszélgessen a fiatal pilótákkal.

Az ezredes, szemmel látható ellenszenvét leküzdve, kénytelen volt megtárgyalni Johann-nal az akció részleteit.

— Honnan vegyek üzemanyagot? A bolsevisták támadnak, napokon belül itt lehetnek. Üzemanyagunk éppen csak arra elegendő, hogy innen eltűnjünk.

— De tudtommal a szükséges üzemanyag már útban van!

— És ma éjjel meg is érkezik, ha minden rendben lesz.

— Mitől tart?

— Nem tartok semmitől, de az az igazság, hogy az oroszok lebombázták a hidakat.

— Vannak pontonhidak.

— Lesznek, kérem, ha a hidászoknak nincs más dolguk.

— Meg tudná mutatni, hol van szükség ezekre a hidakra?

Az ezredes a térképre mutatott.

— Én arra készültem, hogy a repülőgépeken elsősorban az embereket kell elszállítanom. És most Kaltenbrunner arra utasít, hogy koncentrációs táborokat bombázzak, meg hogy ejtőernyőn gáztartályokat dobjak le az SS-őrség számára, amely-

lyel ki tudják irtani a bombázás után esetleg életben maradt foglyokat.

— Ez nagy körültekintésre vall — mondta Johann.

— Ide figyeljen — dühöngött az ezredes. — Én nem vagyok akárki, én már az első világháború óta repülök. A nevemet ismerik Franciaországban és Angliában. Huszonnyolc légi párbajból kerültem ki győztesen.

— Mit akar ezzel mondani?

— Azt, hogy én katona vagyok. Katona. És a katonai kötelességről megvannak a saját elképzeléseim és elveim. Maga viszont gestapós . . .

— SD-tiszt vagyok.

— Nem látok lényeges különbséget.

— Vagyis azt akarja mondani, hogy nincs ínyére ez a feladat?

— Ez nem katonai jellegű feladat.

— Hanem milyen jellegű?

— Maga is tudja, milyen feladat ez.

— Ezredes, maga fél. Fél attól, hogy a háború után nem mint hadifogoly tisztet, hanem mint háborús bűnöst fogják elbírálni.

— Igen — mondta az ezredes. — Nem félek a haláltól, még attól sem rettegek, hogy a bolsevisták agyonlőnek. De ahhoz semmi kedvem, hogy felkössenek, mint . . .

— Mint kit?

— Mint például magát.

— Ki akar térni a feladat elől?

— Katona vagyok, és teljesítenem kell a parancsot.

— De a parancsokat nem szokás megvitatni.

— Nem szokás megvitatni a beosztottakkal. Viszont maga nekem nem beosztottam.

Johann nyíltan belenézett az ezredes szemébe.

— Köszönöm, hogy ilyen becsületesen és őszintén elmondta a véleményét.

— Hogy azután teljesítse kötelességét mint SD-tiszt?

— Nem. Csak azért köszönöm, mert szavai engem is gondolkodóba ejtettek.

Johann ezután még néhányszor benézett az ezredeshez, de mindenről beszélgetett vele, csak éppen az akció előkészületei-

ről nem. Az ezredes hasonlóképpen nem hozta szóba a dolgot.

Aznap éjjel szovjet rombolók és bombázók támadást intéztek a repülőtér ellen.

Johannt is váratlanul érte a támadás. Semmi kedve sem volt az utolsó pillanatban szovjet bombáktól meghalni. Rohant, amennyire a lába bírta, a repülőtér szélén húzódó óvóárkok felé. Nyomában Dietrich is beugrott az árokba.

Az árok szélei beomlottak, nem látszott túlságosan biztonságosnak. Dietrich a fejét kidugva észrevette, hogy a közelben van egy biztonságosabb, fedett fedezék is. Kimászott és a fedezék felé iramodott. Abban a pillanatban a közvetlen közelben bomba robbant. Johannt szinte betemette a ráomló föld. Amint felocsúdott, nagy nehezen kiásta magát. Dietrich, úgy látszott, élettelenül feküdt a füvön. Johann a lábánál fogva bevonszolta az árokba. Dietrichet szilánk érte: a hasát tépte föl. Mivel kötszer nem volt kéznél, Johann az ingéből készített tépésekkel próbálta bekötözni. Dietrich erre magához tért. Lenézett a sebére, undorodva öklendezni kezdett, sírásra fakadt.

Johann most már saját zubbonyát is ledobta, összetépte az ingét, s amikor a közelben újabb bomba robbant, szinte gépiesen Dietrich fölé hajolt, hogy eltakarja a sebet. Dietrich észrevette ezt az oltalmazó mozdulatot.

— Johann — nyögte —, lehet, hogy maga mégis jó ember? Pedig én följelentettem magát. — Alig érthetően nyöszörgött: — Hogyan válhatott maga árulóvá?

— Mit jelentett? — kérdezte Johann, miközben összehajtogatott zubbonyát gondosan Dietrich feje alá gyömöszölte.

— Brigitta Weitling férje orosz diverzáns — suttogta alig hallhatóan. — Maga állandóan érintkezett vele. Közvetlenül indulásunk előtt jelentette ezt egyik ügynököm, egy orosz hadifogoly.

— Miért nem tartóztattak le akkor rögtön?

— Lansdorf nem hitt nekem. Azt mondta, bosszút akarok állni magán még a régi ügyek miatt.

— Emlékszem rájuk — mondta Johann.

— Na látja... Lansdorf nem hitt nekem... Csak annyit mondott, hogy folytassam a megfigyelését. Lansdorf nagyon megütötte volna a bokáját, ha kiderül magáról, hogy áruló.

Ezért mindent rám hárított, megparancsolta, hogy figyeljem... — Dietrich elhallgatott, küszködött az iszonyatos fájdalommal. — De azért jó kémelhárító vagyok, ugye?

— De minek mondta el most ezt nekem? Hogy megöljem?

— Igen, persze... Nem akarok kínlódni. Mindig tudtam. hogy nem bírom a kínokat. Értse meg, Johann, nem bírom nézni a beleimet. Segítsen rajtam.

Johann cigarettát vett elő, rágyújtott.

A rombolók újra meg újra lecsaptak a repülőtérre, s nehéz géppuskáik hosszú sorozatai nyomán kék szikrákat vetett a beton.

— Nem — mondta Johann —, nem ölöm meg magát, Dietrich. Ellenkezőleg: most itt hagyom és szanitéceket küldök magáért. Az olyanoknak, mint maga, nem szabad hirtelen halállal kimúlniuk. Magának alaposan meg kell ízlelnie, hogy mi a halál. Maga hidegvérrel küldött a halálba bárkit, s közben azt hitte, hogy magával ilyesmi soha nem történhet meg. Azt remélte, hogy ha egyszer meg kell is halnia, majd kényelmesen, ágyban esik át ezen is. Hát én most gondoskodom róla, hogy megteremtsék ezt a kényelmet magának.

Felállt.

— Hallja, Dietrich, amit mondok? Elmegyek szanitécekért.

Dietrich hallgatott.

Johann megrázta a vállát. Dietrich feje meglódult, de szeme mozdulatlan volt. Johann kivette a feje alól a zubbonyt, belebújt és megindult a repülőtér központi épülete felé.

A támadás véget ért.

Walter ezredes az oltást irányította. Szinte derűs volt, energikusan és harsányan dirigálta az embereket.

— Kénytelen vagyok itthagyni magát, ezredes.

— Éppen most? — nézett rá az ezredes, mintha először látná. — Szerencséje, hogy nem alárendeltem, mert különben magát is befognám. — Arrafelé intett, amerre a gépek égtek és ropogva pattogtak a géppuskahevederek.

Johann megkereste a gépkocsiját, és elhajtott a repülőtér közeléből. Aztán az egyik kihalt útszakaszon megállt, kicserélte rajta a rendszámtáblát. Egy darabig még az országúton haladt, aztán letért egy erdei dűlőútra, megszámolt tizenhat erdőátvágást, a tizenhetediknél befordult, a gépkocsit beállítot-

ta a bokrok közé, majd gyalog folytatta útját. Hamarosan kijutott egy ösvényre, majd vízmosáshoz ért, amelyben tiszta vizű kis patak folydogált. Lefeküdt a vízhez, ivott.

Fejében zavaros gondolatok kergették egymást. Súlyos hibát követett el. Pedig Stutthof professzor is intette, hogy vigyázzon Zubovra, aki nem elég körültekintő. Kis híján, az utolsó pillanatban lebukhattak volna miatta, Zubov miatt, aki most hőstettet hajt végre, miután halálra ítélte magát...

A bokrok közül két SS-egyenruhás, géppisztolyos katona lépett elő. Mint előre megbeszélték, mindkettőnek fenyőgally volt a gomblyukában. Johann megmondta a jelmondatot, megkapta a választ, s a két géppisztolyos között ment tovább. Szürke, csont-bőr arcuk láttán egykori antifasiszta foglyoknak nézte őket.

Egy kis vadászháznál megálltak. Johannt bekísérték a tágas szobába, amelynek falait szarvasagancsok díszítették. Az egyik falnál téglából rakott kandalló állt. Az asztalnál térkép fölé görnyedve szovjet tiszt ült frissen vasalt, tiszta egyenruhában.

A tiszt felállt, kezet nyújtott, bemutatkozott:

— Koloszov őrnagy. — Zavartan mosolygott. — Bocsásson meg, egy kis formaság: ha volna kéznél valami igazolvány.

Johann átadta igazolványát, amelyet még Himmler, Müller, Keitel és Kaltenbrunner írt alá. Az őrnagy belenézett, s amikor visszaadta, nem tudta palástolni elismerését:

— Szép kis gyűjtemény, nem mondom. Hát akkor még egyszer, szeretettel köszöntjük, Belov elvtárs. — Forrón megszorította a kezét, s fejével az asztal felé intett. — Éppen töröm a fejem. Kérem, foglaljon helyet. — Odatolt Johann-nak egy doboz Kazbeket. — Gyújtson rá!

Johann elérzékenyülve forgatta kezében a cigarettát.

— Még háború előtti?

— Belov elvtárs — mondta az őrnagy —, ön elmaradt az élettől! Blokád utáni, leningrádi. — Ceruzájával a térképre bökött. — A helyzet világosnak látszik: a helyszínre vezető utak nyitottak. De még mielőtt továbbmennénk: van valami elképzelése?

Az akció tervének megvitatása után Johann az őrnagy kíséretében az udvarra ment, ahol már felsorakozva álltak a szov-

jet egyenruhás ejtőernyősök, mellettük pedig ugyancsak alakzatban német egyenruhás és civil öltözékű harcosok.

— Hát tessék — mutatott rájuk az őrnagy —, itt van az egész internacionálé. És a harc, ami ránk vár, ha nem is a végső, mindenesetre ádáz tusa lesz. Hiszen több mint tizenkétezer embert kell kiszabadítanunk minimális veszteséggel. Az ön csoportja a gazdasági épületben tartózkodik. Azt ajánlom, ne vesztegesse az időt. Ismerkedjék meg velük, aztán kerekedjenek föl. Nagyon fontos, hogy lehetőleg pontosan tartsák magukat a menetrendhez.

Johann rögtön megkereste a csoportját, s amint belépett, négy SS-tiszti egyenruhás katona állt fel üdvözlésére. Kettőt közülük Johann más ismert: a cseh Ptasekot meg a tűzszerész Mehovot. Kitörő örömmel üdvözölték egymást. A másik kettő is bemutatkozott. A hirtelenszőke, erős csontozatú, atléta termetű Walter Koch meg a fekete, csupaizom, csillogó szemű Hans Schmidt.

— Maguk honnan kerültek ide? — kérdezte Johann.

Koch mosolyogva jelentette:

— „Szabad Németország".

— Fogságban voltak?

— Nem. Berliniek vagyunk. Illegalitásban dolgoztunk. — Schmidt felé intett a fejével: — Ő még Anton Saefkowval dolgozott.

Rögtön megvitatták a haditervet. A Heinrich révén szerzett adatok szerint a föld alatti tábor foglyainak még két napjuk volt. Tehát ezen az időn belül, minél előbb cselekedniük kell. De ha a szovjet hadsereg előnyomulása ebben az irányban meggyorsul, az SS-megbízott előbb is elrendelheti a tábor megsemmisítését, s az sincs kizárva, hogy az SD parancsnoksága külön parancsot ad erre.

Kétségtelen, hogy az SS-meghatalmazott parancsnoki pontja kapcsolatban van az aknászokkal, akik az ő jelzésére bekapcsolják az elektromos robbantószerkezetet, amelynek vezetékei lemennek a bányába az aknakamrákhoz. Az aknászok őrállásai feltehetően felszínen vannak. Az őrállásokat tehát fel kell deríteni és ártalmatlanná kell tenni. Amikor ezzel végeztek, csatlakoznak Koloszov őrnagy rohamcsoportjához. A csoport betör a bányába, kiszereli az aknákat és kiszabadítja a

foglyokat. Az őrnagy csoportjának egy része a felszínen marad, védelembe vonul, hogy fedezze a bányában működő osztagot.

Johann csoportja német tiszti egyenruhás tagjaival egyenesen a táborparancsnokság épületéhez tartott.

Robert Steiner ezredes, az SS meghatalmazottja, parancsnoki irodájában fogadta Johannt. Gondosan ellenőrizte az igazolványt, aztán az asztalra dobta.

— Mi van? — mondta Steiner úgy, mintha Johann előbb már szólt volna hozzá valamit.

Johann kényelmesen keresztbe vetette a lábát, s megkérdezte:

— Hogyhogy „mi van"?

— Úgy gondolom, hogy mi érdekli... — dünnyögte Steiner.

— Szeretnék bizonyos lenni afelől, hogy itt engem semminek sem kell érdekelnie.

— Miért?

— Mert magánál minden rendben van.

— Valami konkrétumra gondol?

— Úgy van — csettintett Johann az ujjával —, erről van szó!

— A technikáról?

— Ugyan már! — mosolygott Johann. — Technikai kérdésekben én nem vagyok illetékes. Ha ön biztosít engem, hogy minden kitűnő állapotban van, nekem ennyi elég, hogy jelentsem.

— Kinek?

— Nyilván valakinek azok közül, akik aláírták igazolványomat.

— Furcsa!

— Mármint micsoda?

— Nem bíznak bennem! — tört ki a lovagkeresztes Steiner. — Mielőtt ideindultam, személyesen beszéltem Himmlerrel és Kaltenbrunnerral. Meg is mondtam nekik, hogy ezt nagy megtiszteltetésnek tekintem — düllesztette ki a mellét. Johann közben egy pillantást vetett az asztalra szerelt gombra, amelyet lakatra zárt fémdobozka fedett. — Nagy megtiszteltetésnek — ismételte Steiner. — Egy gombnyomás... és teljesítem kötelességemet a birodalommal szemben. Úgy becsapjuk az

ajtót távoztunkban, hogy a bolsevisták görcsbe rándulnak a borzalomtól. De az ön jelenléte azt bizonyítja, hogy nem bíznak bennem. Tiltakozom. — Nyúlt a telefon után.

— Apropó, ezredes — mondta Johann —, ha már felhívja Berlint, legyen olyan kedves, közölje, hogy a nyolc tábor közül ötöt már ellenőriztem. S ott is mindent rendben levőnek találtam.

Steiner kezét egyre a telefonon tartva kérdezte:

— Tehát nem külön hozzám küldték?

— Dehogy! — mosolygott Johann. — Nyolc táborról kell jelentést tennem. Az öné a hatodik. Még kettő hátra van. Pedig pokolian elfáradtam. Képzelje, mennyire fárasztó, állandóan talpon lenni. Egyes táborok már evakuálnak, s menet közben likvidálják a foglyokat, az út szélén hagyják a hullákat. Próbált már hullákon autózni?

— Még nem volt szerencsém — mondta Steiner. — De ha az utak tele vannak velük, még sor kerülhet rá... — Egy kicsit barátságosabban nézett Johannra. — Biztosíthatom, hogy én ilyen rendetlenséget nem hagyok hátra.

— Kitűnő. — Johann mozdult, mintha indulni készülne. — Tehát ezt fogom jelenteni.

— Csak ezért jött ide?

Johann az órájára nézett, vállat vont.

— Mi másért jöttem volna? Szerintem ennyi elég. Hiszen még hátra van két tábor!

— Így nem engedem el — mondta Steiner szemrehányó hangon. — Legalább ebédeljen velem. Rögtön intézkedem.

Az ezredes kiment a szobából.

Johann abban a pillanatban elvágta a gombhoz kötött vezetéket.

Amikor az ezredes visszatért, Johann szerényen megszólalt:

— Ha megengedi, szólok a kíséretemben levő tiszteknek, hogy elidőzök egy kicsit.

— De miért menne személyesen? Majd a segédtisztem közli velük.

— Csak az ön iránt érzett rendkívüli bizalom késztet rá, de meg kell mondanom, hogy kísérőim közt van a párt különleges megbízottja is. Tulajdonképpen a pártfőnökség osztotta be mellém. Attól tartok, megsértődne, ha az ön segédtisztje szól-

na neki. Mégis jobb, ha magam megyek ki. Bocsásson meg, de ha nem így teszek, esetleg kellemetlenségeim támadnak.

— Hívja meg akkor őt is.

— Igazán lekötelezne, ha ön tenné meg ezt. Ez az ember talán még hasznára is lehet.

— Ezen ne múljon.

Steiner a fejébe csapta a sapkáját, s Johann-nal együtt a gépkocsihoz ment, amely a raktár fala mellett állt. Az emberek benn ültek a kocsiban.

Johann előzékenyen kinyitotta az ajtót, s beszólt:

— Az SS meghatalmazottja, van szerencsém bemutatni.

Steiner, arcán bárgyú mosollyal, lehajolt a gépkocsi ajtajához, Johann a tenyere élével a tarkójára vágott, Steiner arcra bukott, a kinyúló kezek elkapták és egy szempillantás alatt berántották a kocsiba.

Johann cigarettát vett elő, rágyújtott, várt. A gépkocsiból kinyújtottak neki egy kulcscsomót. Johann visszament Steiner szobájába, magára zárta az ajtót, az egyik kulccsal kinyitotta a páncélszekrényt. Hamar megtalálta a keresett dossziét, kiemelte belőle az iratokat, a zubbonya alá rejtette őket és kiment. Beült a kocsiba. Mehovnak átadta azt a papírlapot, amelyen az aknászok őrállásai voltak jelezve.

— Tanulmányozza.

Ptasek és Koch a lábával gondosan lenyomta az összekötözött Steinert, aki betömött szájjal feküdt a kocsi aljában.

— Mehetünk — szólt Johann a volánnál ülő Schmidtnek.

Mehov útközben tanulmányozta a térképvázlatot, s a következőket jelentette Koloszov őrnagynak:

— Átvághatjuk a vezetékeket, amelyek az őrállásoktól a tárnákba húzódnak. Ha a robbantószerkezetek nem működnek, vonalvizsgáló járőrt küldenek ki. Ezt lesállásból lefogjuk. Nem sokat vesződünk velük, ez legfeljebb fél óra. Az őrség viszont minden jel szerint elég nagy létszámú, úgyhogy tovább nem tarthatjuk magunkat.

— Úgy van — mondta az őrnagy. — És azután?

— Azután a fedezetcsoport lép harcba. A tárnarendszer kijárata közelében lesz utolsó védelmi vonalunk, amíg ki tudjuk hozni az embereket.

— Tizenkétezer fő — emlékeztette az őrnagy. — Ceruzával

a kézben kell kiszámítanunk, mennyi ideig kell tartani magunkat.

— Nehéz feladvány — mondta Mehov. — Az emberekbe már csak hálni jár a lélek, ezt is számításba kell venni. — Ujjával a kijárati akna felé mutatott. — Nézze, ott vannak az őrség fedezékei, s bennük a fegyveres őrök. Még hátra van a legvesződségesebb munka: ki kell füstölnünk őket. Az pedig zajtalanul nem fog menni, tehát a nyakunkra küldik az egész őrséget.

— Ez világos — bólintott rá az őrnagy —, tehát maguknak a felszínen kell maradniuk.

— Miért?

— Aknásítani az ide vezető utakat.

— Ellenzem — mondta Mehov. — Itt én vagyok a legképzettebb, s a tárnákat ki fogja aknátlanítani?

— Igaza van — hagyta rá az őrnagy. — De akkor oktassa ki azokat, akik a felszínen maradnak.

— Az más.

És habár célszerűbb lett volna éjszaka kezdeni az akciót, az őrnagy úgy rendelkezett, hogy rögtön foglalják el a kiinduló állásokat.

Steiner faggatásával nem mentek semmire. Az ezredes a rémülettől és a gyűlölettől szinte megháborodott. Eleinte mintha hisztériás roham fogta volna el, aztán teljesen összeomlott, szeme fennakadt, az álla leesett. Még ülni sem tudott, lecsúszott a székről, ha nem tartották.

— Ha szimulál, akkor érti a dolgát — mondta az őrnagy, amikor szemügyre vette. — Orvost kellene hívatni hozzá! De így, nem a szakember szemével nézve — betojt és kész. Szép kis eset, nem mondom.

Amikor az ejtőernyősök zajtalanul elhelyezkedtek a lejárati akna közelében, az SS-egyenruhás csoport Johann parancsnoksága alatt szabályos oszlopban megindult az akna felé.

Az alagút boltíve alól elősietett egy rotenführer rendfokozatú SS-legény és megállást parancsolt. A két betonbunker lőréseiből páros csövű géppuskák meredtek rájuk.

Johann rendületlenül vezette tovább csoportját, mintha nem hallotta volna a fenyegető figyelmeztetést. Vagy tizenöt méterre a betonbunkerektől megállt. Teli torokból ordított:

— Rotenführer, hozzám!

Amikor a rotenführer néhány bizonytalan lépést tett előre, ráparancsolt:

— Vegye át a parancsnokságot!

A rotenführer tanácstalan képet vágott:

— De ezek nem az én embereim, haupsturmführer úr.

— Vegye át a parancsnokságot! — rivallt rá Johann. Elsétált a fejvesztett rotenführer mellett, behúzódott az alagút boltíve alá. — Micsoda hőség, por van itt... Vizet! — panaszkodott, s kesztyűjével kényesen porolni kezdte az egyenruháját. — Sorakoztassa fel az embereit! — Barátságosan rámosolygott a rotenführerre: — Felolvasom a führer parancsát a születésnapja alkalmával kiosztott kitüntetésekről. Az ünnepélyes aktust most a parancs értelmében menet közben kell elvégezni, hogy ne vonjuk el az embereket a szolgálattól.

A rotenführer belefújt a sípjába, alegysége felsorakozott.

Johann szólt az embereinek, hogy foglalják el az üresen maradt őrhelyeket. Felkapaszkodott a betonbunkerre, lelkes beszédet intézett az előtte felsorakozott alegységhez. S amikor az ejtőernyősök lánca már elég közel volt, hirtelen abbahagyta a beszédet, s nyugodtan, fakó hangon közölte:

— Most pedig adják meg magukat!

Leugrott a bunkerről, s hasra vágódott mögötte.

Ezek azonban nem közönséges katonák, hanem válogatott SS-legények voltak. Megpróbáltak harcba bocsátkozni, csak négyen tették le önként a fegyvert.

Az őrnagy a rövid összecsapás után futó pillantást vetett az órájára.

— Hát ez nem ment lárma nélkül. Akciónk ettől kezdve nem titok a németek előtt. Vagyis most aztán fel kell kötnünk a gatyát!

Az ejtőernyős osztag egy része védelembe ment a kijárati akna körül, a többiek pedig tőle egy kilométerre beásták magukat. Öt aknász, Mehovval az élén az alagútba rohant. Néhány perc múlva újra megjelentek. Mehov hangosan vezényelt:

— Félre az alagúttól!

Lihegve leguggolt Mehov, a többiek hasra vetették magukat. Tompa, fojtott robbanás reszkettette meg a talajt. Az alagút torkából gomolyogva dőlt a por, kődarabok zuhogtak. Mehov

a fülére hajtotta sapkája szegélyét, s ragyogó arccal lelkendezett:

— Ez rendben volna! Kidugaszoltuk. De számomra most kezdődik a java a csemegéikkel. Amíg a zseblámpával nem villogtatok, a szemafor tiloson van, pihenjenek nyugodtan. — Intett a melléje beosztott két ejtőernyősnek, akik ugyancsak értettek az aknákhoz: — Gyerünk.

A rohamcsoport, amelynek be kellett hatolnia a tárnába, mindössze hét főből állt. Az őrnagy a felszínen maradt, hogy irányítsa a védelmet. Johann arra hivatkozva, hogy nem ért a gyalogsági harchoz, engedélyt kért, hogy a rohamcsoporttal tarthasson. Az őrnagy elgondolkozott.

— Rendben van, ésszerű a javaslat, de adok én maga mellé még egy rádióslányt. Kapcsolatot kell tartanunk, a vezetékesekre pedig itt van szükség: vonalat kell építenünk az alegységekhez. — Kacsintott: — Aranykezű kislány.

— Vagyis? — vonta fel a szemöldökét Johann.

— Szóval, akárcsak maga, a németek hátában dolgozott. — Intett. — Szaladjon, a rádiós majd utoléri.

Johann, Ptasekkal és a melléje beosztott fiatal ejtőernyősökkel bemászott a falon ütött résen, amely mögött Mehov a két aknásszal már eltűnt. Zseblámpával világítottak maguk elé, lassan haladtak a sötétben; a levegő fülledt, fojtó volt, kátrány bűze és csípős égésszag keveredett benne.

A talpfákon lépkedtek, s lépteik tompán visszhangoztak az alagút boltíve alatt. A lejáratnál Mehov egyik aknásza várta őket.

— A tárnába lépni veszélyes. Lehet, hogy az is alá van aknázva. Óvatosan, tapogatózva lépjenek.

Rozsdás, nyirkos vaslépcső vezetett le a tárnába. Az aknánál érte utol őket a rádiós lány; hátán volt a kis adó-vevő a horgászbotszerűen vékony antennával.

— Hűha — sóhajtott fel a rádiós lány —, most hogy menjek itt le? Látják, szoknya van rajtam. Engedjenek engem előre.

— Nem éppen az alkalomhoz illő öltözék — dünnyögte az aknász.

Nagyenyka úgy biccentett Johann-nak, mintha csak előző nap látták volna egymást utoljára. Elmosolyodott, s megindult a lépcsőn lefelé:

— Csak vigyázzon, kérem, nehogy rálépjen az antennára.

Minél lejjebb értek, annál nehezebb volt a nyirkos, dohos levegő, amely szinte rátapadt a bőrre, mint a penész.

Néhány távoli, tompa robbanás hallatszott.

— Úgy látszik — magyarázta az aknász —, Mehov elvtárs újabb falakat dönget. Befalazták az embereket és sok reteszt építettek be, így kell ezt érteni.

Vízszintes vágatba értek, itt kezdődött a tárna. Ismét robbanások hallatszottak, orrukat megcsapta a robbanótöltet keserű szaga. Újabb robbanás után hirtelen tompa puffanásra lettek figyelmesek.

Johann hétrét görnyedve rohant előre, s amikor odaért a robbantócsoporthoz, az egyik aknász élettelenül hevert a földön, a másik tenyerébe temette arcát. Mehov a földön ült közöttük, s gondterhesen kötözte összeroncsolt bal kezét a gyújtózsinórral, amelynek egyik végét a fogai közt tartotta.

Nagyenyka letérdelt eléje, gyorsan kinyitotta a kötszeres táskát. Mehov azonban hátrább hőkölt, s ráförmedt:

— Előbb őket nézd meg! Mondtam nekik, legyenek óvatosak itt. De ők nem, nekiesnek a harapófogóval! Hát igen — mondta Belovnak. — Olcsón megúsztam, nem ment rá a fejem; megmaradtam, mint elsőrendű közszükségleti cikk. — Nagy nehezen felállt, a falnak dőlt, megpillantotta a halott aknászt, arca eltorzult, hangja remegett: — Micsoda fiút vesztettünk el! Másfél emberrel fölért, egy éve volt még hátra, hogy mérnök legyen. — Imbolyogva a másik, arcán sebesült aknászhoz lépett: — A szemed ép? Na, akkor rendben van. Az arcodat azért csak tartsd a tenyereddel, amíg visszaragad, aztán meg úgyis odavarrják.

Nágya hevenyészve bekötötte Mehov kezét.

— Hiszen ez rettenetesen fájhat, Mehov elvtárs, pihenjen legalább egy kicsit.

— Majd a kórházban; itt nincs meg hozzá a megfelelő kényelem, s nem is olyan a kiszolgálás. — Nágya vállára támaszkodva előretámolygott.

Emberi hangok morajlása, vasajtók döndülése ütötte meg a fülüket. Még jócskán kellett menniük, amíg újabb reteszhez értek: ez sínekből hegesztett rács volt, amelynek hézagain éppen csak a kezet lehetett átdugni.

— Elvtársak! — kiáltotta először Nagyenyka. — Elvtársak!

Száz meg száz kéz nyúlt át a rácsok között. Nágya odarohant, hogy megszorítsa őket. Mehov minden erejét összeszedve felordított:

— Hurrá, elvtársak! — S elgyöngülve lerogyott a földre; feje a mellére kókadt. Amikor magához tért, bocsánatkérő hangon mormolta: — Nem a gyengeség tört ám rám, csak elérzékenyültem.

Odatámolygott a rácshoz, vizsgálgatni kezdte, de a sok kéztől szinte semmit sem látott. Magához intette Johannt, s a fülébe kiabált, mert az emberek a rács mögött igen nagy zajjal voltak:

— Kirobbanthatjuk! De előbb rendet kéne teremteni valahogy, hogy a polgártársak húzódjanak hátrább a rácstól, amennyire csak lehetséges. Másodszor meg, rögtön kirohannak ezek innen, ott fenn meg alighanem már javában tart a csetepaté. Beszélni kéne az őrnaggyal.

Johann Nágyához lépett, aki már üzembe helyezte a rádiót.

— Mit jelentsek?

— Jelentse a helyzetet, ahogy látja. Kérdezze meg, mi újság odafönn.

Nágya hamarosan bosszús hangon közölte, hogy a fentiek adóját alig hallani.

— Mégis, mit hallani?

— Csak egyes szavakat értek: „... meleg a helyzet ... mindenki fedezékbe ... tüzérség ..."

— Ez is elég — mondta Johann. — Értem.

Az ejtőernyősök megpróbálták nyugalomra inteni az embereket, de nem tudták túlharsogni őket.

— Valami nagy teljesítményű adót nem tud fogni? — szólt oda Johann Nágyának.

— Nagy teljesítményűt bizonyosan.

— Keressen valami zenét. Jó zenét. Majd felfülelnek rá és elhallgatnak. Érti?

— Megpróbálom.

— Nem vagyok biztos benne, de hátha ... — mondta Johann.

Amint felhangzottak a zene halk hangjai, előbb az első sorok

hallgattak el, majd a többiek is elcsendesedtek. Belov ekkor a rácshoz lépett és teli torokból bekiáltott a tárnába:

— Elvtársak! Nagyon kérünk mindenkit, húzódjanak hátrább a rácstól, lehetőleg az oldalvágatokba. Szeretnénk ugyanis kirobbantani a rácsot. Értenek engem?

Az egyes ajkakról elhangzó halk igenek harsány robajjá olvadtak össze. S Johann folytatta:

— Elvtársak! Bizonyosak vagyunk benne, hogy fegyelmezetten fognak viselkedni, ahogy szovjet emberekhez illik. A bizalmiak maradjanak a rácsnál, a többiek húzódjanak fedezékbe!

Csoszogás, lábdobogás hallatszott. Csak öt emberi kéz maradt a rácson. Johann odament, sorra megszorította mindegyiket, és újra elmondta, mihez kell tartaniuk magukat.

Ahol még kellett, az ejtőernyősök megerősítették a töltetek kötéseit, aztán vállukra vették az elgyengült Mehovot és elindultak vele. Bizony, alaposan megizzadtak a súlyos, zömök test alatt, ahogy fölfelé cipelték a lejtős tárnában.

Amint úgy érezték, hogy biztonságos helyre értek, megálltak és lefeküdtek egy ott veszteglő csillesor mögé. A csillék cementeshordókkal meg kőtömbökkel voltak megrakva. Néhány pillanat múlva bekövetkezett a robbanás, s a váratlanul hatalmas erejű légnyomás meglökte a csillesort, amely áttörve az ütközőbakot előbb lassan, majd egyre gyorsulva megindult lefelé a lejtőn, éppen oda, ahol a rácson támadt nyíláson át már tódultak kifelé az emberek.

Johann felugrott, az első csille mellett rohant, megpróbált egy vastag fadarabot dobni a kerekek alá, de a fadarab kivágódott. Ekkor kézigránátot kapott elő, ledobta róla a fémköpenyt, amely ezernyi szilánkot szórt volna szét, és két másodperc múlva előrehajította a gránátot a sínek közé. S abban a pillanatban hasra vágódott a tárna fala mellett, arcát a földre szorítva, s karjával védve fejét.

A robbanás feldöntötte az első csillét, a többi csille pedig rátorlódott.

Az egyik oldalra billent csilléből kődarabok záporoztak Johannra. Kezét, amellyel a fejét védte, egy nagy kő szétroncsolta. A csille pedig csúszott, már-már úgy látszott, hogy rádől Johannra és összelapítja.

Ekkor az éhhalál szélén álló, szomjúságtól cserepes ajkú, a levegőtlenségtől elgyengült foglyok maradék erejüket összeszedve befurakodtak a csillék és a tárnafal közé, s hátukat a ledőlő csille oldalának vetve megakadályozták a szerencsétlenséget; más foglyok eközben ledobálták Johannról a köveket, s biztonságos helyre vitték csupa vér, eszméletlen megmentőjüket.

S amikor Nágya föléje hajolt, elfúló hangon felkiáltott:

— Lélegzik, elvtársak, de nem elég a levegő. Levegőt! — s az emberek hátrább húzódtak, hogy szabaddá tegyék a teret a levegő beáramlásának.

*

A szovjet ejtőernyősök ellen összevont SS-őrszázadokat vetették harcba. Az SS-legények persze kitűnően értettek a gyilkoláshoz, a razziákhoz, a partizánok kínzásához, s pontosan kiszámították, mennyi tűzfegyver, lőszer, hány repülőgép bevetése szükséges ahhoz, hogy a partizánvédelemnek minden méterére legalábbis szilánkok százai, géppuska- és golyószórótalálatok ezrei essenek.

De a szovjet ejtőernyős osztag olyan katonákból állt, akik külön-külön is mind mesterei voltak a körültekintő és önálló harcnak. Sok ütközet volt már mögöttük.

Fáradhatatlanul dolgoztak a mesterlövészek. Az aknavetők újra meg újra tüzelőállást változtattak, a katonák kúszva, a lábukra erősített huzal segítségével vonszolták odább az aknavetőt, a talplemezt meg a lőszeres rakaszokat. Az ejtőernyősöknek nem volt annyi idejük, hogy rejtsék a robbanóaknákat. Álcázás nélkül rakták le őket, huzalt kötöttek rájuk, mégpedig úgy, hogy amikor az ellenség közeledett, egyetlen rántással kirántották a biztosítékot, s az aknák felrobbantak.

Koloszov őrnagy idegesen nézte az óráját. A megígért harckocsideszant késett. Látta, hogy egymásután kihunynak az ejtőernyősök tűzfészkei. Hallotta a kézigránátok robbanásait, ami azt jelentette, hogy megkezdődött a közelharc. Belekiabált a telefonba, hogy utasítsa a géppuska parancsnokát:

— Jegorov, pörkölj a balszárnyra, ott nagyon meleg a helyzet!

Látta, hogy az ejtőernyősök visszavonulnak a második védő-

vonalba. A rádiós közben jelentette, hogy a bányában levő emberek engedélyt kérnek a tárna elhagyására.

— Nem lehet — kiabálta az őrnagy. — Semmi esetre sem. — Aztán halkabban hozzátette: Válasszanak ki tízet-húszat az erősebbek közül. Az mégiscsak tartalék.

Hamarosan tizenöt volt fogoly kíséretében az egyik ejtőernyős meg Nágya felhúzódott a kijárati alagútba. Magukkal hozták a sebesülteket is, s lefektették őket a kijárat közelében, hogy több levegőt kapjanak. Nágya leguggolt Belov mellé, kigombolta a zubbonyát, szívére fektette tenyerét. Tenyere alatt szaporán vert a szív. De amikor elvette a tenyerét, merő vér volt.

A foglyok arca, teste fekete volt a bányaportól. Olyan soványak voltak, hogy szinte árnyéknak hatottak. Amikor az egyik összekapta magát, hogy „vigyázzba" álljon, összekoccant a térde.

— Őrnagy elvtárs, szeretnénk harcolni!

— Rendben van — bólintott rá az őrnagy —, lassan, egyenként induljanak a tüzelőállásokba! — Mosolyogva még hozzáfűzte: — Köszönöm, elvtársak, a segítséget.

Eleredt az eső. De az egyenlőtlen harc tüzét esővel nem lehet eloltani, hanem csak erővel. S az ejtőernyősök ereje fogytán volt... Az őrnagy odakiáltott a rádiósnak:

— Add le gyorsan a légierő hívójelét! Dobjanak le most már akármit. Késlekednek a deszanttal, nekem meg veszteségeim vannak.

A rádiós hamarosan jelentette:

— Utasítás a légierőtől: negyvenkét perc múlva mindenki fedezékbe. Aggódnak, nehogy a saját vonalukat veressék végig. Rakétákkal kell jeleznünk a peremvonalat.

— Meglesz. Kivilágítjuk!

S amikor az egy pillanatra sem szűnő esőben beállt a szürkület, felmorajlott a baljós ég. Előbb a zuhanóbombázók szórták le terhüket. Aztán a rombolók száguldottak el a harcmező fölött, szinte beledöfték a földbe nyomjelzős sorozataikat.

A repülőgépek még egyre köröztek a térség fölött, amikor az őrnagy kihúzta pisztolyát a táskából és lassan elindult a fedezékbe vonult ejtőernyősök felé. Néhány perc múlva, amikor az utolsó repülőgép is eltűnt, az ejtőernyősök kiugráltak a fede-

zékekből és rohamra indultak a bombáktól, sorozatoktól feltúrt talajon.

Az átkelésnél elakadt harckocsi-deszantszázad végül eldöntötte a harcot. Koloszov őrnagy megsebesült. De még volt annyi ereje, hogy ellássa utasításokkal a harckocsi alegység parancsnokát, egy hadnagyot.

— Magukat tehát mellénk osztották be?

A harckocsizó az órájára nézett, s mosolyogva közölte:

— Mi most már nem deszant vagyunk.

— Hanem micsoda?

— A harckocsi-hadsereg alegysége, és mintegy a saját hátországunkban vagyunk. Peremvonalunk már vagy harminc kilométerre innen nyugatra van. Úgyhogy voltaképpen felszabadított területen állomásozunk.

— Ez derék — mondta az őrnagy. — Úgy látszik, ma már nem lehet megelőzni a hadsereget.

— Együttműködés van — magyarázta a harckocsizó. — Őrnagy elvtársék feladata négy objektum blokkolása, a mi feladatunk pedig a környék átfésülése.

*

Az egykori foglyok végeláthatatlan folyamként hömpölyögtek ki az alagút torkán. Csontos állukat felszegve, egymást támogatva vonultak.

A harckocsizó hadnagy tisztelegve sisakjához emelte kezét. Koloszov felkönyökölt a hordágyon, s ő is tisztelgett reszkető kezével.

A foglyokat az illegális szervezetekben választott bizalmiak irányították. Az oszlopok felvonultak egymás mellé és az egyik bizalmi harsány vezényszavára megálltak. De minden igyekezet hiábavaló volt, az emberek alig álltak a lábukon. A csendben csak rekedt lélegzésük hallatszott.

— Mondj nekik beszédet! — biztatta a hadnagyot Koloszov. — Alighanem így illik . . .

A hadnagy ledobta fejéről a sisakot. Fiatal arcán idegesen reszkettek az inak, amikor elkiáltotta magát:

— Vége, elvtársak, vége! És esküszöm, többé ilyesmit nem engedünk meg a világon. — Előreszaladt, megölelte az első foglyot, aki a legközelebb állt hozzá.

— Na, ez a gyűlés rövidre sikerült — sóhajtott az őrnagy. Visszahanyatlott a hordágyra, s maradék erejét megfeszítve alig hallható hangon kiadta rendelkezéseit, hogy a kiszabadított emberek élelmezését és elhelyezését hogyan biztosítsák.

*

A közeli városkában volt egy német kórház, amelyet nem tudtak teljesen elköltöztetni. Itt helyezték el a sebesülteket, köztük Koloszovot és Belovot, aki még mindig nem tért magához. A kórházat átadták a körzetbe bevonult szovjet gépesített egység egészségügyi zászlóaljának.

Nágyát már elszólította a kötelesség. A lány éppen csak egy pillantást vethetett még az ágyban mozdulatlanul fekvő Belovra, s máris kénytelen volt útra kelni. Berlin határában folytak már a harcok, s Nágya aggódott édesapjáért. Ezenkívül a szovjet katonai felderítésnek is szüksége volt rá.

Koloszov őrnagyot súlyos állapotban katonai kórházba szállították a német városból. Koloszov a kórház parancsnokának éppen csak annyit tudott elsuttogni, hogy a súlyosan sebesült Johann Weiss igen nagy ember, és különös körültekintéssel kell gondoskodni róla.

Johann csak nem tért magához. Agyrázkódása volt. Szállítani nem lehetett.

A kórházparancsnok politikai helyettesének jelentették, hogy a sebesült egyenruhájában megtalálták egy különleges teljhatalommal felruházott SD-tiszt igazolványát, amelyet Himmler, Müller, Keitel meg Kaltenbrunner írt alá. A politikai helyettes jelentette ezt a különleges osztály főnökének.

— Az őrnagy tehát helyesen informált bennünket, fontos ragadozó madár került a kezünkre. Ha magához tér, majd kihallgatjuk. — Szigorú arccal tette hozzá: — De kulturáltan bánjanak ám vele. Kifogástalan orvosi ellátás, humanitás, meg minden, ahogy illik.

A kezelőorvos tudott németül, találtak németül tudó nővéreket is. Mindent elkövettek, hogy a sebesült SD-tisztet megkíméljék minden „izgalomtól". Johann külön szobában feküdt.

Amikor öntudata visszatért, lassan tisztulni kezdett az agya, s töprengeni kezdett. Hol lehet? Talán a repülőtér bombázásakor sebesült meg és Dietrich elárulta? És most a német or-

vosok igyekeznek megmenteni, hogy utána a gestapósok apránként préseljenek ki belőle mindent... Ami a bombázás után történt, teljesen kihullott az emlékezetéből. Viszont Dietrich beismerése annál inkább befészkelte magát a fejébe. S a lelepleződés tudata szinte égette az agyát. Valahol tehát végzetes hibát követett el, még mielőtt végrehajtotta volna a feladatot, amelytől ezrek élete függött. Nyilván akkor történt a baj, Brigitta halála után, amikor a Bismarckstrassén találkoztak és felvette maga mellé a kocsiba Zubovot. Johann-nak eszébe jutott, mennyire megrendítette Zubovot Brigitta halála, pedig ő maga sohasem félt a haláltól, és nem is gondolt rá.

És mintha a ködből lépett volna elő, Johann előtt megjelent Zubov lehajtott feje, amint kidobta a gépből ejtőernyőjét. Johann most egyfolytában maga előtt látta ezt az arcot, zavart mosolyát. Mintha Zubov bocsánatot kért volna, hogy kénytelen meghalni.

Éppen azon a napon, amikor Johannék megkezdték a föld alatti koncentrációs tábor felszabadítását, Heinrich és Willy Schwarzkopf ünnepi díszbe öltözve a birodalmi kancellária romjain keresztül törtettek, hogy részt vegyenek a führer születésnapi köszöntésén. A bennfentesek számára a föld alatti bunkerben rendezték a fogadást.

Indulás előtt Willy még egyszer odaállt a tükör elé, gondosan szemügyre vette magát, s kipróbált néhány mosolyt, mintegy válogatva, hogy melyiket öltse magára, amikor majd gratulál a führernek. Miközben Willyre várt, Heinrich tétova tekintete végigsiklott a nagybátyja asztalán heverő iratokon. Az egyiken éppen egy régi jelentés feküdt arról, hogy az egyik táborban megépített krematóriumok milyen napi teljesítményre képesek. Az öt krematórium kapacitása a jelentés szerint napi 4756 hulla volt.

A jelentéshez gemkapoccsal csatolták az I. A. Topf und Söhne erfurti cég számláját, amely szerint egy kemence ára 25 148 birodalmi márka volt.

Amikor Willy megjelent, Heinrich az iratokra mutatott:

— Nos, úgy látszik, hamarosan újra benyújtják nekünk ezeket a számlákat, aztán fizethetünk!

Willy bosszúsan dünnyögte:

— Ezek régi iratok, el akarom égetni őket.

— Mint tárgyi bizonyítékokat?

— Nekem ehhez semmi közöm — komorodott el Willy képe. — Parancsot kaptam, megrendeltem, figyelemmel kísértem az építkezést és fizettem. Én becsületes ember vagyok, és senki nem merészelne azzal gyanúsítani, hogy jutalékot fogadtam volna el a cégektől, amelyekkel dolgom volt, holott az üzleti világban ez a szokás.

— Akkor miért akarja megsemmisíteni az iratokat?

— Még meggondolom, érdemes-e egyáltalán. Talán még szükség lesz rájuk, hogy bizonyítsák lelkiismeretességemet.

— És kinek lesz erre szüksége?

— Nézd, öcskös — fogta el a méreg Willyt —, akárhogy nézzük is, azok a cégek és konszernek, amelyekkel kapcsolatban voltam, mindenképpen megmaradnak. Így történt az első világháború után is, és remélem, így lesz most is. Vagyis Willy Schwarzkopf legalábbis igazgatósági tagságra számíthat valamelyik cégnél.

— Ennyire bízik a jövőjében?

— Igen, természetesen, amíg az angolszász világ olyan marad, amilyen a führer előtt volt. Ha majd véget ér az örömmámor, hogy legyőztek bennünket, a nyugati hatalmak kénytelenek lesznek kinyitni a bugyellárisukat, hogy visszaállítsák ipari és katonai potenciálunkat és ismét a Szovjetunió ellen fordítsák.

— Nem mondom, optimista; kötélből vannak az idegei.

— Természetesen — hagyta rá Willy öntelten. Megvető fintorra húzódott az arca: — Én nem vagyok Lansdorf. Főbe lőtte magát, mint egy hisztérika, amikor valamelyik beosztottja jelentette neki, hogy egyik kedvence állítólag szovjet hírszerző volt.

— Ugyan kire esett a gyanú? — fogta el a nyugtalanság Heinrichet.

— Nem tudni: Lansdorf elégetett minden iratot. Túlságosan el volt telve magával, az hitte, egyszerű halandó nem képes úgy olvasni mások lelkében, mint ő. Emlékirataiban a német

hírszerző-szolgálat csillagának tüntette fel magát. Biztosan nem akarta, hogy az emlékiratokra folt essen. Így aztán szerzői hiúsága meg beteges önteltsége következtében főbe durrantotta magát.

— Szóval a szovjet hírszerző csak afféle kitalálás volt?

— Természetesen. A sikeres munkatársra féltékeny kém szokásos spicliskedése.

A birodalmi kancellária romjai között díszegyenruhájuk csupa por és faltörmelék lett. Az SS-őrség föld alatti laktanyájának folyosóján lehúzták kesztyűjüket, leverték egymásról a port, majd a garázson át lementek lépcsőn és beálltak a führer üdvözlésére érkezett birodalmi hatalmasságok sorába.

Az alacsony mennyezetű, betonfalú, mintegy tehervagon hosszúságú fogadóteremben Nagy Frigyes aranykeretes képe alatti fotelban ült Hitler.

Lábát szétterpesztette, mintha a fotelból lecsúszó testét igyekezne megtámasztani vele. Löttyedt arca beesett, szeme alatt táskák lógtak. Egykor kék szeme most penészszínű volt, mint a romlott hús. Haja nedves és gondosan fésült, mint egy halotté.

Kaltenbrunner, a gorilla termetű óriás a führer bal oldalán állt. Közvetlenül mellette a köpcös Bormann, most is gőgös arccal.

Hitler főhadsegéde a fotel jobb oldalán gondterhesen előrehajolva állt, s minden kézfogás után megtörölte a führer tenyerét fertőtlenítővel átitatott vattával.

Bár a bunkerben csönd volt, a dohos, fülledt levegőjű helyiségben alig lehetett érteni, mit válaszolt Hitler az üdvözlésekre. Szemmel látható erőfeszítéssel, el-elcsukló hangon motyogott alig érthető szavakat, és rozzant teste egyre lejjebb csúszott a fotelból. A könyöklőn fekvő bal keze egyfolytában reszketett. Senki sem merte észrevenni ezt a szinte elkülönült kezet, amely hevesen reszketett, miközben tulajdonosa erőtlenül, lassan lefelé csúszott.

De mikor Himmler állt oda Hitler elé és édeskésen mosolyogva lelkes üdvözlő beszédbe fogott, olyasmi történt, amit Heinrich Schwarzkopf a legkevésbé sem várt ettől a félhalottól, és amiről csak pletyka formájában suttogtak. A führer felpattant, dühösen, minden idegszálát megfeszítve, észvesztet-

ten. Üvöltve, visítva próbálta leszaggatni a rendjeleket Himmler zubbonyáról.

A rettenetes üvöltésből nehezen lehetett kihámozni, mi okozta a dührohamot: az angol—amerikai csapatok, erről lehetett szó, a bergen-belseni és más koncentrációs táborokban élő foglyokat találtak. Az SS-katonák lángszóróval dolgoztak, de a foglyoknak csak egy részét tudták megölni, s a megperzselt hullákat nem égették el.

Hitler azzal vádolta Himmlert, hogy szándékosan tette ezt, hogy meghiúsítsa az angolokkal meg az amerikaiakkal folytatott tárgyalások befejezését.

Himmler szótlanul és türelmesen várt, amíg a dühroham elmúlt, és Hitler ereje kimerült. Ekkor hivatalos hangon jelentette: parancsot adott, hogy a sachsenhauseni, ravensbrücki és neuenhammi koncentrációs táborokból gyalogmenetben indítsák útnak az összes foglyot Lübeckbe. Ott már hajók várakoznak, hogy kivigyék a nyílt tengerre és a vízbe fojtsák őket. A parancs végrehajtása már folyik.

— És nem marad hátra semmi nyom?

— Semmi — nyugtatta Himmler a führerét. — Hiszen ön is tudja, führerem, hogy a koncentrációs táborokban összesen több mint tizennyolc millió embert tartottunk fogva. Az elmúlt évek alatt ebből tizenegy milliót feldolgoztunk. Ön jól ismeri érdemeimet és buzgalmamat ezen a téren. De sajnos, több táborban az ön kívánságára kiadott parancsomat nem hajtották végre. Olyan végzetszerű körülmények játszottak közre, amelyek kivizsgálhatatlanok: meg kell említenem annak a repülőgépnek a katasztrófáját, amelyen a parancsot vivő SS-meghatalmazottak utaztak, meg sok minden mást.

Miközben Himmler nyugodtan, folyamatosan beszélt, lelke mélyén reszketett a félelemtől: attól tartott, hogy a führer tudomást szerzett ármánykodásáról és ebben a pillanatban őrizetbe véteti.

Pedig Himmler minden eshetőségre felkészülve még ciánkális fiolát is dugott a fogsora mellé, mielőtt elindult volna erre a fogadásra. Beszéd közben még zavarta is a fiola, ahogy mozgott az ínye mellett. De bízott benne, hogy ha a führer le akarja fogatni, a fiolát kettéharaphatja. Összeszorítja az állkapcsát, a fiola széttörik — és vége. Túljár Kaltenbrunner

meg Bormann eszén, őt nem fogják kínozni azokkal a válogatott módszerekkel, amelyeket ő maga eszelt ki hosszú évek szívós munkájával...

A führer fáradtan legyintett. Himmler visszatartotta a lélegzetét és lábujjhegyen elindult a kijárat felé. Arca, nyaka és a hónalja nyirkos volt az izzadságtól.

A fogadás ezzel véget ért...

*

Heinrich nem akart és nem tudott visszatérni abba a házba, amelyben eddig egy fedél alatt lakott apja gyilkosával. Willy páncélszekrényeiből még előző este kiemelte azokat a legfontosabb iratokat, amelyek drámaian bizonyítják a nácik gaztetteit.

Heinrich végrehajtotta Johann utasítását: olyan megcáfolhatatlan bizonyítékok kerültek a kezébe, amelyeket az új Németország nevében bemutathatnak majd a bíróságnak, amikor ítéletet mondanak a hitlerista háborús bűnösök, a fasizmus fölött. (Ezeknek az iratoknak egy részét utóbb valóban átadták a nürnbergi nemzetközi bíróságnak.)

Az iratokat lerakta a rejtekhelyre Stutthof professzor számára. A professzor Heinrichet az egyik német illegális szervezethez irányította, amely Wedding munkáskerületben működött. Heinrich itt civil ruhába öltözve elrejtőzött egy időre a kommunista Otto Schulz munkás lakásán.

Johann olyan hirtelen ocsúdott fel, mintha áramütés érte volna, amikor meglátta maga előtt Barisev elmosódó, imbolygó sziluettjét. A sziluett lassanként testet öltött. Barisev széles vállán orvosi köpeny volt, amelynek fehérsége szinte bántotta a szemét. Barisev köhécselve leült a székre az ágy mellé, s mintha csak tegnap látták volna egymást utoljára, szokott hangján, tettetett vidámsággal kérdezte:

— Veled meg mi történt, Belov, hogy a vidámságnak még halvány jelét sem látni rajtad? — Lehajolt, simára borotvált arcát Belov arcához szorította, aztán fölegyenesedett. — Hát légy üdvözölve, Szása! Odakint elolvad a kő a hőségtől, itt, ná-

lad azonban jó hűvös van. — Zsebkendővel megtörölte a nyakát, körülnézett. — Kiváltságosoknak járó kórterem.

Belov hitetlenkedve meredt Barisevre, mintha azt várta volna, hogy a kísértet ismét imbolyogni kezd és elmosódik, mint ahogy elmosódtak mindazok a tárgyak, amelyeket eddig célba vett tekintetével, hogy kipróbálja, lát-e egyáltalán. De Barisev megjelenésével a szoba minden tárgya megszilárdult.

Barisev a nővérhez fordult, aki elhűlve, tanácstalanul álldogált az ajtóban:

— Kedves nővér, nem szánna meg bennünket egy jó főzet teával, amolyan moszkvaival? Lehet szó róla? Mert ahogy látom, a beteget, mint afféle fasisztát, idáig csak híg lőrével itatták.

— Szó se róla — tiltakozott a nővér harciasan —, olyan ellátást kapott, mint akármelyik szovjet tiszt.

— Jól van, ne veszekedjen — csillapította Barisev. — Akkor olyan teát kérünk, amilyen a szovjet tiszteknek jár.

*

Amikor Barisev ezredes megérkezett a kis német város immár helyőrségivé átalakított kórházába, ahol a nyomozás adatai szerint Belov feltehetően tartózkodott, az ügyeletes orvos kínos gonddal végigböngészte a naplót, majd sajnálkozva jelentette, hogy náluk soha nem volt és nincs is semmiféle Belov nevezetű sebesült. Van ugyan néhány beteg és sebesült szovjet tisztjük, de akit az ezredes keres, nincs közöttük.

— Mégis, hátha van ezen kívül is sebesültjük — makacskodott az ezredes.

— Van itt egy német, egy SD-tiszt. — Az orvos felvonta a szemöldökét és kategorikusan kijelentette: — De mint orvos tiltakozom az ellen, hogy most kihallgassa. Sérülése nagyon súlyos, és az újabb izgalmak jóvátehetetlen ártalmat okozhatnak neki. Ha óhajtja, megtekintheti a lázlapját. — Szeme hidegen csillant: — Egyébként megrögzött fasiszta. De egyelőre nem tekintjük háborús bűnösnek: a mi szemünkben kezelés alatt álló sebesült.

— Mutassa meg nekem, mégis érdekes.

Az orvos átadta Barisevnek a lázlapot.

„Johann Weiss, hauptsturmführer" — olvasta Barisev, és

minden akaratát össze kellett szednie, hogy megőrizze nyugalmát.

— No és miféle a jómadár? — kérdezte Barisev unottan, mohón rámeredve a vizeskancsóra.

— Fantasztikus figura, ennek aztán igazán a vérében van a fasizmus. Még lázálmában is valami náci „hősnek" képzeli magát. Pedig hát elég rossz bőrben van: az általános depresszió együttjár a látás, a hallás és a végtagfunkciók ideiglenes romlásával. Bár ami azt illeti — folytatta az orvos kis szünet után —, pszichózisa egy kissé sajátos: azt képzeli, hogy németek között van német kórházban. És hogy megóvjuk az újabb izgalmaktól, mindent elkövetünk, nehogy kiábrándítsuk. Nagyon rossz állapotban van, és ha megtudja, hogy fogoly, belehalhat.

— Értem. — Barisev elgondolkozott, majd mint aki hirtelen észbe kapott, így folytatta: — Én persze nem vagyok orvos, de gondolom, hogy a pszichiátria szempontjából az ön módszere tudományosan megalapozott.

— Kétségtelenül — mondta az orvos.

Barisev reszkető ujjakkal elővett egy cigarettát, fordítva dugta a szájába és rágyújtott. Aztán undorral elhajította a hamutartóba, s aggódó hangon kérdezte:

— Mégis, mi a véleménye, felépülhet?

Az orvos vállat vont.

— Egyelőre altatással próbálkozunk. Az idegrendszernek ez az általános pihenése rendszerint a legkedvezőbb eredményekkel jár.

— És alszik?

— Képzelje, a legradikálisabb altatók is hatástalanok. Sőt, a beteg szimulálja, hogy alszik, de a szemhéja reagál a fényingerekre, ami alvókkal nem történik meg.

— Engedje meg — mondta Barisev —, hogy én legyek ez a legjótékonyabb inger. Értse meg, kedvesem, hogy ez a sebesült a mi elvtársunk; a legnagyszerűbb hős, de olyan, akiről nem mindig írnak az újságokban.

Az orvos hüledezve meredt rá.

— Nos, megengedi? — kérdezte Barisev. — Magam is izgatott vagyok. Adjon már valami valerianát vagy ilyesmit... Elvégre nekem is vannak idegeim.

Végül is Barisev összeszedte magát, és amint belépett Belov szobájába, rögtön úgy viselkedett, mintha folyton együtt lettek volna. Tekintetével felmérte a szűk szobát, s odaszólt Belovhoz:

— Nincs kifogásod ellene, ha beállíttatok magamnak még egy ágyat oda a fal mellé? Persze, én nem vagyok sebesült, de a doktoroknak csak ember kell, s ők találnak benne betegséget bizonyosan.

Beállították Barisevnek a másik ágyat, s Barisev átöltözött kórházi ruhába.

— Szeretem, ha az orvosok törődnek velem, de idáig még nemigen volt alkalmam rá. Bár igaz, a sebészek egyszer már kézbe kaparintottak — bevittek hozzájuk. De a saját lábamon még nem mentem orvoshoz, azt nem, sohase jut rá időm. Pedig az ember tartsa tiszteletben a szervezetét. Többnyire mégis úgy bánunk vele, mintha csak afféle fölös dolog volna. — Ledőlt az ágyra. — Ne aludjunk egyet, mit gondolsz? Mondd csak, te horkolsz?

Belov meredten, s nyugtalanul nézte Barisevet.

Barisev megnyomta a csengő gombját, s amikor megjelent a nővér, nyomában pedig az orvos, megkérte őket:

— Azért mégis vizsgáljanak csak meg. Gyengeséget érzek. — Megcsapkodta izmos vállát. — Lehet, hogy reuma? Talán még lázam is van?

Amíg az orvos meg a nővér az ezredessel foglalkozott, egyre beszélt hozzájuk: megkérdezte, van-e hal a kórház melletti tóban és mire harap, hogyan vannak megelégedve az ellátással, gyakran van-e mozielőadás? Amikor az orvos meg a nővér kiment, Belov erőlködve megkérdezte:

— Ezek oroszok?

— A nővér nem, tipikus ukrán, az orvos meg szibériai. Az orvos katona, a nővér pedig önkéntes polgári alkalmazott.

— Orosz Felszabadító Hadsereg — mondta Belov.

— Hűha! — kiáltott fel Barisev.— Ugyan honnan kerülnének ide, egy szovjet kórházba? Nyugodj meg már, Szása fiam. Mérd fel objektívan a helyzetet, ne siess, elemezd az összes tényeket. — Forgolódott az ágyon. — Nem megy az alvás. Nem adnak neked valami olyasmit, ami egyből álomba dönti az embert?

— Adnak — suttogta Belov. — De a kezemben porrá őrlöm a tablettákat, aztán lefújom, mint a port, hogy ne találják meg, ne tudják, hogy nem vettem be. — Keskeny résnyire húzta a szemét. — El akarnak altatni, tudom.

— Ez igen, ezt jól kifundáltad. De azért adj kölcsön nekem egyet álmatlanság ellen. Magad is bevehetnél egyet. Mert én majd alszom, te meg nem — ez mégis illetlenség.

— Nem — mondta Belov.

— Mi az, nem hiszel nekem? Hát csak az illem kedvéért, mint mondani szokás, egyet...? Barisev odanyújtotta Belovnak a tablettát meg egy pohár vizet. Megvárta, amíg lenyeli, aztán megsimogatta a vállát. — Na látod, így tesz az okos gyerek.

Barisev visszafeküdt az ágyra, s csakhamar látta, hogy Johann fáradt arca megnyugszik. „Elaludt — gondolta. — Úgy látszik, mindennek a tetejébe még ezzel is gyötörte magát." Hátára feküdt, de nem jött álom a szemére: túlságosan felzaklatta ez a találkozás, a nagy boldogság, hogy viszontláthatta Szása Belovot.

Belov csaknem egy teljes napot végigaludt. Amikor kinyitotta szemét, aggódva tekintett körül, attól tartott, hogy ismét minden szétfolyik körülötte a szobában. De csakhamar megnyugodott: látása már csaknem tökéletes volt. S meglátta az ágya előtti széken szunyókáló Barisevet kórházi köpenyben. Mozdulatlan maradt, hogy fel ne ébressze. De Barisev eléggé éberen szunyókált, az első zizzenésre felébredt, rámosolygott Belovra, az ablakhoz ment, széthúzta a függönyt.

— Csodálatos az idő — mondta. — Most volna jó gombát szedni. Az ilyen ligetekben különösen szapora a gomba, főleg a szélein.

Barisevnek Belov előkerítésén kívül más fontos szolgálati feladatai is voltak Németországban. Még éjszaka, mezítlábasan kilopakodott a folyosóra és a főorvos szobájából telefonon felhívta Moszkvát. Jelentette, hol van, közölte, hogy rendkívül fontosnak tartja jelenlétét a kórházban. Kérte, hogy sürgősen, még a nap folyamán ültessenek repülőgépre egy kiváló szakorvost. Különösen hosszasan beszélgetett Barisev Szása szüleivel.

— Az a legfontosabb — kiáltotta a kagylóba —, hogy nincs

láza! Ez a lényeg. Ha a hőmérséklet rendben van, az ember is egészséges.

Belov másnap reggel felkelt és a mosdóhoz ment, hogy megmosakodjék. Barisev kissé megijedt:

— Mi történt veled? Csak nem szimuláltál?

— Éjszakánként felkeltem és tanultam vakon járni, hogy el ne szokjam teljesen a járástól. Ezt is végiggondoltam: ha sikerülne megszöknöm, kiadnám magam vak német katonának.

— Na, akkor jól van... — sóhajtott fel Barisev. — Csak, tudod, ha elképzelem, hogy vakon botorkálsz az országúton... Van valami fogalmad arról, milyen fenegyerekek a sofőrjeink? Több mint százzal söpörnek az autósztrádán. Feszítenek a német Grätchenek előtt. Valahogy le kéne hűteni a vérüket, az ördög vigye el!

Miután megreggeliztek, Belov ellentmondást nem tűrőn kijelentette:

— Berlinbe kell mennem!

— Nem, öregem, egyelőre veszélyes.

— Látta, milyen igazolványom van? Az aláírásokat látta?

— Láttam. Csaknem az egész bűnbarlang aláírta.

— Nahát.

— Mi az, hogy nahát? Semmiféle nahát! A legelső forgalomirányító kislány megállít, és kész.

— Éppen csak át kellene dobni az arcvonalon — kérlelte Belov.

— Nem lehet — ellenkezett Barisev. — Nem lehet. És különben is semmi sincs: nincs se arcvonal, se front, s a te igazolványod múzeumi tárgy, nem több. — Bosszúsan dünnyögte: — Lehetséges, hogy ez majd ingerel téged, mint a doktor mondta, de hát csak ingereljen: tudd meg, hogy a háborúnak vége. A mieink az Elba partján süttetik a hasukat a nappal. Ez a helyzet. És ha tudni akarod, kiküldetési rendelvényemen az érkezés és a távozás időpontját hivatalosan, pecséttel kell igazolnia berlini városparancsnokunknak. Pisztolyra ott éppúgy nincs szükség, mint a halinacsizmára a szocsi strandon. Érted?

— Tehát vége?

— Úgy van. Vége.

Belov sokáig nem tudott szóhoz jutni. Hunyorgott, megmosolyogta valamilyen gondolatát.

— Gépkocsija van?
— Tegyük fel.
— Küldjön el Heinrich Schwarzkopfért, ha él. Hozzák ide.
— Először is, él — mondta Barisev. — Másodszor pedig, mi az, hogy „hozzák ide". Schwarzkopf elvtárs most fontos ember, egy nagyüzem igazgatója.
— Hol?
— Hogyhogy hol? A mi övezetünkben. Egyelőre övezet, aztán meg a németek majd kitalálják, hogyan nevezzék.
— De én látni akarom.
— És mit gondolsz, én nem? Küldünk neki egy táviratot, azt lehet.
— És mi van Szöggel?
— Szög? Már el is felejtette ezt a nevet. Kolhozelnök. Csattogtatja a műlábát, de különben semmi baja.
— És Elza?
— Miféle Elza? Ja, értem már, Orlova. Ma is káderünk. De azt meg kell mondjam, tudod, gyanúsan érdeklődött a magánjog iránt: már mint hogy Zubov házassága a német nővel törvényes-e vagy törvénytelen? Az operatív elhárítóknak az a véleményük, hogy Orlova szerette Zubovot.
— És hol van Zubov?
Barisev elfordította a tekintetét. Nehezen találta a szavakat:
— Az a gép, amelyen elindult az SS-meghatalmazottakkal, nem érkezett meg rendeltetési helyére. Zubov tehát minden variánst figyelembe véve — hős, az összes ebből származó következményekkel.
— Él-e?
— Szeretném. De még mennyire szeretném! — Aztán rögtön változtatott a témán. — Ljuszja Jegorova pedig, tudod, az összeégetett arcú, már szenvedélyes anyuka. Ami pedig Ászt illeti, ő ma is nagy ász — főnök egy kerületi tanácsnál.
Heinrich Schwarzkopf nem sokat váratott magára. Amint megérkezett, besietett Belovhoz, átölelte, megszorongatta, s fojtott, izgatott hangon, időnként lopva Barisevre sandítva, beszámolt Johann-nak azokról a napokról, amikor egyedül volt kénytelen folytatni a munkát. Barisev magukra hagyta őket, kiment a folyosóra, úgy gondolta, nem illik zavarni a szovjet hírszerzőt, amikor a munkatársával beszélget.

Heinrich már búcsúzkodni készült, amikor megkérdezte:
— Aztán meglátogatsz-e majd néha, Johann?
— Hát te engem?
— Moszkvában okvetlenül. Add meg a címedet.
Belov megmondta. Heinrich följegyezte és már be akarta csukni a noteszt.
— Várj csak, komám, aztán milyen névre írod?
— Ejnye, látod, elfeledtem, hogy más az igazi neved.
És Heinrich elgondolkozva ismételgette:
— Alekszandr Belov, Alekszandr Belov... Egy kicsit nehéz megszoknom. Furcsa, hogy nem szólíthatlak többé Johannnak.
— Rendben van, címezd a leveleket Belov névre, de neked megmaradok Johann Weissnek.
Amikor Heinrich eltávozott, Barisev szólalt meg:
— Látod, számunkra ez a legfőbb: megmenteni az embert. Ez a nagy cél és az igazán nagy öröm. — Hátára fordult. — Aludjunk? — kérdezte.
Belov mosolygott.
— Valahogy nem akaródzik aludni.
— Fegyelmezetlenség — korholta Barisev. — Nosza, mozgósítsd az akarati impulzust! Aludni! A kezdeményezés az enyém, végrehajtás — mindkettőnké. — Rögtön el is oltotta a kis lámpát az éjjeliszekrényen.
De odakünn még világos volt. Akárhogy igyekezett Barisev, nem tudott elaludni. Óvatosan kinyitotta szemét, s látta, hogy Belov alszik. Arca nyugodt volt, zavartalanul, moccanás nélkül aludt. „Erős akaratú gyerek — gondolta Barisev. — Talán a fiatalságtól van ez? Hiszen a fiatal könnyebben megbirkózik a nehézségekkel, mint az évek súlya alatt görnyedő ember." Majd büszkén gondolt a saját munkájára: „Szép munka, végtelenül bonyolult, nehéz munka, és éppúgy megköveteli az emberséget, mint a kíméletlenséget minden embertelenséggel szemben."
Belov azonban nem aludt. Csak udvariasan alvást színlelt, hogy megnyugtassa Barisevet.
Zubov halála megrendítette, de az elmúlt években annyira megtanulta elfojtani érzelmeit, hogy még most, Barisev jelenlétében is, mintegy automatikusan nem mutatta ki, hogy mit

érzett e hír hallatán. S most, ahogy mozdulatlanul, behunyt szemmel feküdt, Zubovra gondolt, olyannak látta, amilyen azon a csendes, korai reggelen volt, amikor Berlinben találkoztak. Zubov hirtelen szegezte neki a kérdést:

— Szeretnél átlagon felüli életkort elérni, mondjuk százéves korig? — S kategorikusan kijelentette: — Nekem semmi kifogásom sem volna ellene!

Zubov már nincs többé. Nincs. De mintegy dacolva a halállal, tovább él Belov tudatában, s most már örök, láthatatlan útitársává szegődött az életben.

*

A kimustrált bombázót, amelyet befogtak személyszállításra, két alhadnagy vezette — fiatal pilóták, akik közvetlenül a háború befejezése előtt kerültek ki a repülőiskoláról. Német terület fölött repültek. Az utasok, többségükben magas rangú tisztek, nyakukat kényelmetlenül félrehajtva, ferdén ültek a fémszerkezetű üléseken és lefelé néztek a négyzet alakú ablakokon át, amelyek bepárásodtak a felszállás után.

Alekszandr Belov is elrévedezve nézte az alatta elsuhanó tájat. Gimnasztyorkáján, akárcsak a fiatal pilótákén, nem volt sem rendjel, sem érdemérem. Öltözéke is ugyanolyan vadonatúj volt, mint a pilótáké. Borotvált feje a forradások nyomaival, mélyen beesett szeme, a szája szögletében megbújó szomorú ráncok, a halántékán deresedő haj önkéntelenül is felkeltették az utasok kíváncsiságát. Korát tekintve frontot járt harcos. De nincs egyetlen kitüntetése sem, nyilván büntető-zászlóaljban volt. Vagy talán egykori hadifogoly, aki a háború legelején került táborba?

Amikor a mellette ülő ezredes megkérdezte, mióta van Belov a fronton és milyen ütközetekben vett részt, Belov tanácstalanul pislogott, aztán tétova hangon válaszolt:

— Én, tulajdonképpen, a hátországban . . .

Az ezredes Belov beesett mellére pillantott, s elnéző mosollyal begombolt egy gombot gimnasztyorkája felső zsebén, majd kioktató hangon megjegyezte:

— Amikor nagyon szorult a kapca, bizony megesett, hogy az összes hátországiakat összegereblyéztük, s ki velük a pe-

remvonalba. És harcoltak. — Kisvártatva hozzátette: — Sokat közülük magam terjesztettem föl kormánykitüntetésre.

— Igen, persze — motyogta Belov.

— Nyilván megjárta a fasiszta táborokat! — találgatott az ezredes.

— Meg...

— És kibírta?

— Ki kellett bírni — mondta Belov.

Az ezredes hátat fordított neki, és többé nem próbálkozott, hogy szóra bírja útitársát.

A repülőgép felhőbe ért. A kabin homályba borult.

Belov csak nézte az ezredes hátát és rögtön eszébe jutott Zubov, ahogyan felhúzta ugyanilyen széles és izmos vállára a német zubbonyt és megkérdezte:

— Nézd már meg, mi van itt. Nem mély? Megsebesített, de nem öltem meg, tűrtőztettem magam. Tudod, megsajnáltam: olyan fiatal volt szegény.

Zubov csoportjának egyik vállalkozása után hangzott ez el. A fájdalomtól vonagló arccal, de mosolyogva jelentette ki:

— Érdekes volna papíron ceruzával kiszámítani, hány repülőgép-felszállástól ütöttük el a németeket? Csak úgy, passzióból, persze.

— Gyújtson rá! — kínálta meg Belovot egy harckocsizó őrnagy, akinek új arany csillag ragyogott a váll-lapján. — Bizonyára alaposan kiéhezett egy kis szovjet dohányra. Tessék! — nyújtotta oda a dobozt.

— Köszönöm, van cigarettám.

— Szóval ellátták az útra. Magam is voltam fogságban — mondta az őrnagy —, de megszöktem. Nem volt súlyos a sebesülésem; amint magamhoz tértem, rögtön felkötöttem a nyúlcipőt. Nem is álltam hadbíróság előtt. Ami nem volt, az nem volt... Ha az ember vérrel jóvátette bűnét... Ma egy a fontos: alkalmas-e az ember a további életre vagy sem? Behegeszteni az emberi sebeket, elrendezni az életet, ez a feladat. — Az ablak felé intett: — Két testvéremet hagytam itt a földben. Egyedül térek vissza. Mit mondjak majd édesanyámnak? „Jó egészséget!" — mondom, — „Hát a többieket hol hagytad?" „Meghaltak." Én meg élek. Örülni fog-e ezek után a csillagomnak? Nem.

— Nincs igaza — szállt vitába vele Belov. — Ha a szovjet emberek nem vitték volna véghez példátlan hőstettüket, testvéreink, apáink, fiaink további milliói pusztultak volna el.

— Ez igaz — bólogatott az őrnagy. — De tulajdonképpen mi is a hőstett? Amikor egy ember megcsinálja azt, amire csak többen volnának képesek. A többiek tehát életben maradnak. A hős mintegy megmenti őket. Nem igaz? Szemmel láthatólag izgalomba jött. — A harc közben is így gondoltam: ha én nem lövöm ki a harckocsit, az nyír ki bennünket. Így aztán kilőttem. Ha az ember attól fél, hogy miatta az övéi elpusztulnak, nem félti a saját bőrét.

A repülőgép kijutott a felhőzetből, ismét felragyogott a nap. Megjelent a másodpilóta, s ünnepélyesen közölte:

— Elvtársak, átrepülünk a Szovjetunió államhatárán. — Várt néhány pillanatig, majd csöndesen megjegyezte: — Egyes frontkatonáink ugyanis megsértődnek, ha nem tájékoztatjuk őket, hogy már hazai föld fölött repülnek.

*

Belov nem tudta elvenni szemét az ablaktól.

A haza óriási meleg földje, amelynek képét még zaklatottá tették a védőövezetek hegei és a csillogó vízű bombatölcsérek kerek foltjai, hatalmasan terpeszkedett az erdők puha zöldjében a szikrázó égbolt egyik peremétől a másikig. S Belov úgy érezte, hogy a gép nem magától csökkenti a magasságot, hanem a vonzási erő kényszeríti, hogy egyre közeledjen a földhöz, s hogy hozzátapadjon.

Amikor Barisev kikísérte a német repülőtérre, búcsúzóul még ennyit mondott neki:

— Mindenekelőtt eredj a kitüntetési osztályra, s aztán az összes rendjelekkel fölszerelve menj az osztályra. Ne feledd el: én hiú ember vagyok, az én káderem az én büszkeségem. S még valamit ne feledj el: mondd meg apádnak, ha kimentek horgászni, zsineget vehet az én rejtekhelyemről is.

Nágya félrevonta Belovot, kinyitotta a táskáját, s szigorúan ráparancsolt:

— Figyeljen rám: itt, ebben a papírban, sült csirke van, mellette négy kemény tojás, a dobozban vaj, a termoszban kakaó. Apám üzeni: okvetlen normálisan kell táplálkoznia.

Belov búsan tekintett a lány kissé dacos arcára, egyenes kis orrára, gyerekesen duzzadt ajkaira, szürkészöld szemébe.

— És maga?

— Én?

— Mikor jön Moszkvába?

Nágya csodálkozva vállat vont.

— De hiszen mi is Moszkvában lakunk. — Odanyújtotta Johann-nak kemény kis kezét. — A vitamint pedig étkezés előtt szedje. A vitamintabletták ebben a gyutacsosdobozban vannak.

Heinrich ment oda utolsónak.

— Unatkozni fogok nélküled, Johann.

— Én is nélküled — mondta Belov szomorúan mosolyogva.

— Johann Weiss! — mondta Heinrich Barisevnek. — Az ilyen németekre, mint ő, büszkék lehetünk, nem?

— Nem tesz semmit — mondta Barisev. — Az én Belovom nem marad el mögötte. Van még valami kérdés? Nincs? Akkor végeztünk. Idő.

S Belov, hogy minél tovább láthassa a kedves arcokat, hátrálva ment föl a lépcsőn.

Most viszont a gép egyre siklott lefelé, mintha üvegezett lejtőn csúszott volna. S amint kerekei földet értek, váratlanul eltűnt az egyik utas, aki láthatatlanul bent ült a gépben: Johann Weiss. Némán, nyomtalanul tűnt el. Alekszandr Belovnak többé nem volt alteregója. Belov őrnagy egyedül maradt. Egy pillanatra elfogta a magányosság érzése. De ez az érzés ugyanolyan hirtelen elszállt, amilyen hirtelen jött.

És senki, még Alekszandr Belov sem emlékezett meg ünnepélyes felállással Johann Weiss haláláról. Senki!

Belov mohón és türelmetlenül kereste tekintetével a várakozók között édesanyját, azt az embert, akit a legdrágábbnak tartott a világon. Anyja volt ő nemcsak Szása Belovnak, hanem Johann Weissnek is, s mivel ő erről semmit sem tudott, Johann Weiss eltűnése őt sem szomorította el.

Így halt meg örökre Johann Weiss, az SD hauptsturmführere.

TARTALOM

Első rész 5

Második rész 369

FELELŐS KIADÓ A ZRÍNYI KATONAI KIADÓ PARANCSNOKA — FELELŐS SZERKESZTŐ: HORVÁTH GABRIELLA — MŰSZAKI SZERKESZTŐ: HÁMORI IMRE — KÉPSZERKESZTŐ: MARKÓ JÓZSEF — A VÉDŐBURKOLÓ ÉS A KÖTÉSTERV PAPP KLÁRA MUNKÁJA — MŰSZAKI VEZETŐ: OLAJOS TIBOR ALEZREDES — TERJEDELME: 42,5 A/5 ÍV — PÉLDÁNYSZÁM: 17 500 — KÉSZÜLT AZ MSZ 5602—67 SZ. SZERINT — 71 — 005 — ZI 197-d-6970

68 02368/1 — KÉSZÜLT A ZRÍNYI NYOMDÁBAN, OFSZET-ROTÁCIÓS ELJÁRÁSSAL, ULTRASET 72-ES GÉPEN. FELELŐS VEZETŐ: BOLGÁR IMRE

52,— Ft